

بہرگی پبلک

گہ لاؤہ ریوہ گانی درہ ختی تہ مہ نم

یاد و بیرہوہری

1971 - 1950

گوندی باراو

2719 ک - 2018 ز

حوسین موحہ ممد عزیز

گه لاوه ريوه گاني دره ختي ته مه نم

(ياد و بيره و هري)

به رگي يه كه م - چاپي دوو دم

(1971 - 1950)

حوسين موحه مه د عه زيز

2719 ك - 2018 ز

ISBN 91 – 975903 - 9

گه لاوه ریوه گانی دره ختی ته مه نم (یاد و بیره وهری)

به رگی یه که م (1971 – 1950)

چاپ : دوووم

دوکتور جوسین موحه مه د عه زیز

بابه ت : یاداشت

سال : 2018

کوردستان ، سوله یمانی

وینه ی بهرگ گوندی (باراو)

ژماره ی سپاردن : له به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیبه کان ، ژماره ی (1780) ی

سانی (2014) ی پیندراوه .

نەم ژینامە یە پێشکە شیبی بە

* نەو دایکە بەسۆزە دلسۆزە، بە شیرێ سپی خاوینی نیو کانی مەمکە کانی بە خێوی کردم. بە نەو دایکە کۆنەنگرە بە پەرۆشە، لە هەموو دایکی پتر، بە دەسمانەو تەووشی چەرمەسەری و کۆنرەوهریی بوو. بە نەو دایکە خۆراگرە وەرە بەرزە، ژان و ئازاریکی زۆری چیشت و خوشی لە ژیانی خۆی نەدی. بە نەو دایکە کۆنەدەرە سەر بەرزە، لە ناستی نەو هەموو ناخۆشی و چەرمەسەری بەدا، سەری بۆ هیج کەسی دانەنەواند و چەنەمەکانی ژیان پشتی پی کۆر نەکرد، بە نەو دایکە بیر تیرە ژیردی، بە وردی بەرزێ خۆی، کۆسپ و تەگەرەکانی سەر رینی ژیانی تەختکرد و جەرگی تاریکی شەوی شەفکرد، بە خاتوو (رەحمە شیخ حەسەن) ی خوشەوێستم!

* نەو باوکە بەرێزە، گەورە کردم و خۆیندنی پی تەواوکردم، تا لە ژیاندا بوو، نەبەیشت، دەس لە کەس پانکەمەوه!

* نەو دی نوینی کورد!

ن — اوه رۆك

- نەم ژىنە دەرى و بىرە دەرىيەم بۇ ئووسى! 13
بەشى يەكەم
01. كورنە باسىكى گوندى (باراۋ) و (باراۋى) كان 22
02. با پىرە 24
03. شىندى ئە قسە خۇشە كانى بابە گەۋرە 27
04. نا پىرە 28
05. نابونەرىتى بىنە مائەكە و پىۋەندى ئىۋان نا پىرە و با پىرە 31
06. نا يە و بابە 35
07. ئە داىكبوۋ و سەردەمى مندالى (1950-1957) 37
08. شارۇكەي غەرىت 38
09. شارۇكەي ماۋت 38
10. سولە يمانى 39
11. شارۇكەي سەيىنسلان 42
12. پىۋەندى ئىۋان ھەردوۋ بىنە مائەي شىخانى (باراۋ) و (ئودى) 44
13. قوتتا بىخانىەي سەردەتايى 46
14. قايەقى مۇتى 47
15. سولە يمانى 49
16. خاۋى 50
17. دىسان شارى (سولە يمانى) 50
18. شىخ كاۋەي شىخ ئە تىقى جە فېد 53
19. جە سەنى بىرام 54
20. جوجرە 56
21. مامە بەكر و رىۋوشىنى ژىيەننان 56
22. گەرەكى سابوۋتەكران 58
23. قوتتا بىخانىەي كە شتى نوح 59
24. قوتتا بىخانىەي قەيسە ئىيە 60
25. لاھاۋ 62
26. مالى (جەلال كاپان) 63
27. چوارەمىن ژىن 64
28. ھە ئسوكەۋتى باۋەژىن 65

29. يارىيەككاشى منالى 67
30. يارىيەككاشى كۇلۇن 68
31. مانى (شېخ مۇجەمەدى حاجى سەيىد جەسەنى جەفېد) 71
32. كوراشى گەرەك 72
33. بازارىقن و پاركردى سەربانەكان 72
34. بەرشارەوانىيە كۇنەكەي (سولە يمانى) 73
35. كەساسى و بىئىنازى 75
36. خرا پترىن شت 75
37. گەرەكى چوارباخ 76
38. خۇشپىيەكى چاودرواننەكراو 76
39. باوكم و كەسوكارەكەي 79
40. رووداويكى گرنگ 80
- بەشى دوووم
41. ودرچەرخانىكى مىژوويى 84
42. پەتەي بىرى بىيانىيەرستى 84
43. نىشاوى كۇمۇنىست و گرفتى نىو خىزانەكان 88
44. لە نىوان دوو پەرگىرىن كۇمۇنىستىي و (پارتىي)دا 89
45. چوار براكە 90
46. كارتىكردى نەوان لە من 92
47. (شېخ لەتېفى جەفېد) 93
48. (مەلاستەفاي بازارانى) 94
49. ھەولنى كوشتنى (ەبىدولكەرىم قاسم) 96
50. نۇژنەكردەنەو 97
51. (تەوئىلە) 97
52. خۇشترىن كاتى سەردەمى منالى 98
53. جىژن و بۇنە گشتىيەكان 99
54. شايبى 100
55. شەوارە 101
56. خەتەنەكردن 101
57. مەولوود 102
58. شەوى بەرات 102
59. جىژنى رەمەزان و شوربان 103
60. جىژنى نەورۇز 105

61. چاریکی دیکهش شارچکەى (پینجۆین) 108
62. ژنەینانى مامە (سومەر) 114
63. باوکم گۆرا 115
64. پۆلى سىنى سەردەتايى (1960-1959) 116
65. گوندەکانى دەوربەرى (پینجۆین) 117
66. تىپى دىدەوانى قوتابىيانى (سولە یمانى) 118
67. مۆلە تودەرگرتن 118
68. نیوہى سالى 120
69. خانووکردن 121
70. میوان و سەیران 122
71. یەگەمىن دیدارى مام (جەلال) 123
72. ھەوالیکى درۆ 125
73. براىەكى دیکەى (پینجۆینى) 126
74. دلئارى جاران و یەگەمىن خورپەى دل 127
75. دوا ھەوارى ژيانم 132
76. کورانى گەرەك و ھاوړى كۆنەكانم 133
77. دۆستایەتى راستەقینە 134
78. قوتا بىخانەى سەردەتايى كانىسكان 135
79. سەردەتاي پشيوى و نانارامیبەكى بى كۆتايى 137
80. فرۆكە جەنگیبەكانى (عىراق) 138
- بەشى سىبەم
81. بارودۇخى نىو شار 140
82. شۆرش و زۆلە كوردەكان 142
83. چىرۆكى ئووتبىراوى خۇفروش 142
84. یەگەمىن پۆردەومانى (پینجۆین) 144
85. مامە (شىخ حوسىن) 145
86. سەردەتاي كاردەساتىكى نوى 145
87. گەشتى (پانى) 146
88. چگەرەكیشان 149
89. چاریكى دیکەش (پانى) 149
90. ھەلگەوتى (پانى) 150
91. كۆمەنى ھاوړى خۇشەووست 151
92. گرتووخانەى (پانى) 152

93. سوپای داگیرکەری (عیراق) 152
94. قوتنا بڭانەیی (پانی) 153
95. گەشتی (قەلادزی) 154
96. هیندی ئە شتە خوشەکانی (پانی) 154
97. گەڕانەوه 156
98. چاریکی دیکەش قوتنا بڭانەیی کانیسکان 158
99. مامەقائە 159
100. باوگم شاتەوه 159
101. رۆزانی جیژن و بەرمزگەوتی گەوره 160
102. سەرچادەیی گەرەکی (شیخان) 161
103. یە کەمبێن کۆدەتای بە عس 161
104. یە کەمبێن گشتوگۆ و دووبەمبێن دیداری (مام جەلال) 162
105. گوندی سیرەمیرگ 162
106. تاقیکردنەوهی بە کەنۆری 163
107. پشووی شاوین 163
- بەشی چوارەم
108. قەدەغەکردنی شاتوچۆ 166
109. مۆلەتییکی کورت و ڕەوتی ڕووداوێکان 166
110. نە خوشخانەیی گەورەیی سەرەوه 167
111. دەسەلاتی شۆرش 169
112. قونای خۆیندنی ناوەندیی (1963 – 1967) 169
113. ناوەندیی (شۆرش) کۆن 170
114. قوتنا بڭانەیی شۆرش و مەملانیی هیزەکان 171
115. ریکخستنی (پارتی) 172
116. کۆدەتایەکی چاودەرۆاننەکراو 172
117. سەرەتای ناکۆکی و دووبەرهکی 173
118. لایەنەکانی دیکە 175
119. سەردەمی کانئیی ماسی 175
120. باری خۆیندن و کاری ڕامیاری 177
121. گەشتی سەببێسادیق 178
122. (نەجە خورشە) نایبەند 179
123. گۆرانکاری و ڕووداو 180
124. چیرۆکی یە کەمبێن خوارنەوه 180

125. سی' قلیشانه‌وه 181
126. گه‌شتی (به‌غدا) 183
127. دوا نیدانی باوکم 183
128. ناگرکردنه‌وه 184
129. به‌ریوبه‌ری نوی 185
130. ماموستا (جه‌مال عه‌بدول) 187
131. هاوینی (1965) 188
132. دووکانی (شیخ سه‌لام) 189
133. دووکانی (ناجی) و چاخانه‌کدی (ره‌شده‌ی خولنه‌سنه‌یی) 190
134. جه‌مه عه‌بودی 191
135. کۆمه‌ک 192
136. نه‌دییه‌ی ای سیخۆر 192
- به‌شی پینجه‌م
137. که‌سوکاری دایکم 196
138. لائی، به‌ده‌شتی کورده‌واری و کاتگه‌ی هیوا 197
139. ژیمان و مردن 200
140. پشوو‌ی هاوین 200
141. قوتا‌بغانه‌ی نوی شۆرش (1965-1966) 201
142. دووکانی با‌پیرم 202
143. (سه‌رچنار) 202
144. دووه‌مین گه‌شتی (به‌غدا) 204
145. من و با‌پیرم 206
146. ره‌وش (کوردستان) 206
147. قوتا‌بغانه‌ی (شۆرش‌ی نوی و چه‌ن رووداوی) 208
148. ماموستا (سه‌لاح) 208
149. ماموستا (سته‌فا شه‌ریف) 209
150. ماموستا (نازم عه‌بدولجه‌بار) 209
151. شه‌وانی (سه‌رچنار) 212
152. پوره (نه‌سرین) 212
153. مه‌یغۆری 213
154. شه‌ر و شه‌رای (سه‌رچنار) 214
155. هاوړیکانی (سه‌رچنار) 216
156. گه‌شتی (به‌سره) 217

157. سەرۈكى بىرىنچىچان 218
158. دوا ھەوار (سولە يمانى) 219
159. خولى مەھەزىلى 219
160. بەرەو (سولە يمانى) 221
161. قوتتا بىخاندەي نامادەيى كشتوكالى (بەكرەجۇ) 222
162. رەوشى قوتتا بىيان و قوتتا بىخاندە 223
163. كىشەي جەلانى و مەلانى ئە قوتتا بىخاندە كەدا 225
164. خولى ھاوينە 227
165. ھىندى بەسەرھاتى خۇشى كارمەندانى قوتتا بىخاندە كەمان 232
166. مامۇستا (خەسرەو شەھىق) 232
167. مامۇستا (غەتا) 233
168. تۇفېقى جەمدى باود 235
169. (غەلى فەندى) 236
170. مالى (شىخ ئەتېشى جەھىد) 237
171. گوندى (قوشقا يە) 238
172. كارى رامىيارى 240
173. پارتى سەيلى 242
174. توندرەوى و پەرگىرى 242
175. پەرگىرى نايىنى 244
176. تىلېفېزىۋنى (كەركووك) 244
177. ئاشتىوونەو 245
178. دووھەين خورپەي دل 246
179. دووھەين جەج 254
180. ھەئەئى مەلاريا 255
181. دووھەين كۈدەتاي (بەغس) 255
182. يەكەمىن گەشتى (سېتەك) 257
183. دووھەين گەشت 259
184. بەلانى لا بەلا 261
185. سىيەمىن دىدارى (مام جەلال) 262
186. ھەئوئىستى (شىخ كاۋە) 264
187. ئىزئەي (پۇلا) 265
188. ودرچەرخانىكى كتوپرى 266
189. دەنگۈي گىتوگۇ 267

190. رېڭكە وتنامەي (11 ئى ماركس سالى (1970) 269
191. يەنە قازى مەرگ 272
192. رېڭكە ستەودى ھىلەكەنى رېڭكەستىنى (پارتى) 273
193. بېرەتتېرەكەي (غەبدوئلا جەوھەر) 274
194. دواسەردانى (سېتەك) 274
195. بارەگەي ئقى چوار 276
196. چارەنووسى جەلالىيەكان 277
197. رەوشى قوتابخانە و (بەكرەجۇ) دواي (11 ئى ماركس 277
198. سەيرانى (نەجماوا) 278
199. رۇزائى بارەگەي ئقى چوار 281
200. ھەراي (سەرچنار) 282
201. جىزئى كرىكارانى جىبھان 283
202. شەوانى (بەكرەجۇ) 284
203. ئىزئەي كوتەك 285
204. كۇنفرانسەكانى (سولە يمانى) 287
205. گىرقتى نىوان ئىزئەي ناوچەي كۇن و نوى 289
206. (فاخىرى جەمەدناغاي مېرگە سوور) 290
207. (عادل رەووف) 291
208. تاقىكرەنەودى كۇتايى 291
209. گەشتى (خانەقى) 293
- بەشى شەشەم
210. كارگەي پوختەكردنى تووتنى (سولە يمانى) 296
211. توتياكراتى 297
212. كۇنگرەكانى (پارتى) و يەكئىتى قوتابيانى كوردستان 298
213. ھەدائىكى ناخۇش 299
214. (قانر جەبارى) 299
215. يادى دامەزاندنى (ي. ق. ك.) 300
216. يەكەمىن ساڭ يادى رېڭكە وتنامەي 11 ماركس 301
217. ئاھەنگى نىشانەكردن 302
218. پىلانئىكى پۇخل 303
219. رۇمانيا 304
220. خولى سەررۇمىرى گشتى 305
221. (پىنجوئىن) 305

222. هه ئېراردنى يەككىتى قوتايىمان 307
223. هېلىكى رېكخستنى نوئى 307
224. زاتكۆى سولە يمانى 309
225. كۆلپىزى سەرىيازى 310
226. چاۋەرۋانپىيەكى بىن ئە نجام و پشۋويەكى كورت 314
227. دواھەۋان 315
228. (عەزىز ئە ھەمد) 316
229. ئە نجام 317
230. ھەۋارى نوئى 318
231. مۇلەتتى ئە خۇشى 319
232. دوا پىنۋەندى 319
233. دەنگۆى تىكە لاۋپوۋنەۋە 321
234. خۇرى راستى 322
235. كى زىيانى ئە يەككىتى رېزەكەنى كورد كرد 323
236. يەككىتى چووتياران 325
237. سەرەتەي پىنۋەندى مەن و (كازىك) 326
238. پىرۋزەي رۋوناكېرى 330
- پەشى ھەۋتەم
239. درەختى بىنە مائە 334
240. ئە لىۋومى وئىنە كان 338
241. قۇناغەكەنى ژىيانى خۇم بە وئىنە 344
242. بەرھەمە پلاۋكراۋدەكەنى نووسەر 352
243. پوختەي ئاسنامەي نووسەر 354

* * *

ئەم ژىنەۋەرى و بىرەۋەرىيەم بۇ نووسى؟!

ھەر ئە مئالېيەۋە، جەزم ئە خويندەۋە كىرەۋە، بەلام ئەۋەى بىرم ئى ئەكرەبىتەۋە، نووسىن بوۋە. ھەرچەندە زۇر جەزم ئە نامەنووسىن بوۋە، ئە بەرنەۋە زۇر بەدەگمەن رېككەۋتوۋە، ۋەلامى نامەيەكەم ئەدەبىتەۋە، يا دوامخستبى. ئە ھەمان كاتىشدا، ھەرگىز بۇزۇ ئى بۇزان، بىرم ئە ئەۋە ئەكرەۋەتەۋە، خۇشى و ناخۇشى، چىرۇكى ژىانى تايىتە خۇم، روۋادوكانى دەۋرەبەرم تۇماركەم و پىشكەش بە ھاۋزمانەكانى بىكەم!

ئاشكرايە، تا تەمەنى مرۇ ھەلكشى، ئەزمونەكانى ژىان، پىتر كەئەكەدەبىن و بەسەر يەكەيدا دەترشىن، بەلام ئەۋرۇ ئە ئەۋ بىروايەدام، گەر يەكى بەسەرھاتەكانى ژىانى تايىتە خۇى و روۋادوكانى دەۋرەبەرى ۋەك فىلمىكى سىنەما، ئە قۇناغە جىياجىياكانى ژىانىدا تۇمارنەكا، بۇنەۋەى ئەۋەكانى داھاتوۋى ئەتەۋەكەى كەلكى ئى ۋەرگىن، ئەۋا تاۋانىكى گەۋرە بەرانبەر خۇى و ئەتەۋەكەى دىكا، گەر ئەۋ بەسەرھات و روۋادوانە، بوۋى نىۋو خەلكىان ھەبى و كەلك بە كۇمەن بىگەيەنن! چۈنكە ئەۋ مرۇقانەى بىرەۋەرىيەكانى خۇيان ئانۋوسنەۋە و دوای ئەۋەى دەمرن، شت بۇ رۇئەكانى ئەتەۋەكەيان بە دىارى بەجى ناهىلن، جگە ئە ئەۋەى چەن كەسانىكى ھەزان، ئە ھەمان كاتىشدا نىشانەى ئەۋەيە، ئە بوۋە جىياجىياكانى ژىانىشىياندا، دەسەرتگىن ئەبوۋن!

ئە لايەكى دىكەشەۋە، ھىندى برادەرى نىزىكى خۇم، ئە مېژە داۋايان ئى كىرەۋەم، ئەۋ زانىيارىيانەى سەبارەت بە ھەردوۋ پارتى ئەتەۋەيى (كارىك) و (پاسوك) دەيانزانم، ئە دوۋتوۋى پەرتوۋكىندا تۇماريانكەم و پىشكەش بە خۇينەۋارنى ھىزى ئەتەۋەكەمى بىكەم، تا ئەۋ شتانەى ئە سەردەمىكى دىارىيىكراۋدا ئاگام لىيان بوۋە، بۇ ھەموۋى ئاشكراكەم!

جگە ئە ئەۋەى خۇشەم دەۋەى، ھىندى ئە ئەۋ نەينىيانەى ئەنىۋو ھوۋلايى مېشكەدا كەئەكەبوۋن و پاراستوۋم، لاي مە ئاشكرا و لاي خەلكى شاراۋەن، راشكاۋانە بۇ ھەموۋ لايەكى بوۋەكەمەۋە، تا ھىندى كەس ئە ئەۋە پىتر، بە پىنى بەرژەۋەندى تايىتەى و بە ئارەزوۋى دلى خۇيان، ئە ئەم لا و ئەۋ لا باسىان ئەكەن، خۇيانى پىۋە بانەدەن و ھىروفيشائى پىۋە ئەكەن، ئەسەر جىسابى ژىان و ماندوۋبوۋنى خەلكى دىكە، شەۋكەۋى بىرەۋەرىيە تەماۋىى و ئەندىشىيەكانى خۇيان ئەكەن، تەلارى بەرژەۋەندىيە تايىتەكەكانى خۇشيانى پى ئەرازىنەۋە!

ھىندى جارىش ھىندى كەس ھەن، زۇر بى ۋىژدانانە، رۇلى چەن كەسى بە خراپ باسدەكەن و زىاد ئە بەرەكەى خۇشيان، پىنى ئى رادەكىشن، يا ھىندى راستى لىنگەۋھوۋچ دەكەن. بۇيە پىۋىستە،

ئەوانەى تا ئۈستە ماون، گەر ھەئەيەكيان ئە ئەم نووسىنەدا بىنى، لىنى بىدەنگ نەبن و بۇم راستكەنەو، گەر كەموكوورپىيەكىشى تىدا بوو، ئەوا دەتوانن، باسكى پىاودتى و مەردايدەتى لى ئەئمانن و تەواويكەن.

ئە راستىدا، ئەم كارە ھەروا كارىكى ئاسان نىيە، چونكە مېژووى ھىندى ئە رووداوەكانەم، بە تەواوى بېرنەماو و كەسى واش شك نابەم، يا ھەن و مەن دەسم پىياندا ناگا، تا لىيان پېرسەم. ئەوانەى كۇنىش نووسىوومەن، چ ئە دواى ھەققاكانى سەدەى رابوردووەو بى، بە تاييەتى ئەو ياداشتانەى ئە ئىوان سالى (1974-1975) دا تۇمارمكردبوون، بە داخىكى گەورە و گرانەو، ھەموويان ئە نىوچوون. ئەو زانىيارىيانەى ئە ئەم دوايىيانەشدا، بۇژانە لاي خۇم نووسىوومەن، شتىكى ئەوتۇ ئىن، شايانى باسەن و بلاوكرىنەو!

ئە بەرنەو نەمەدەزانى، ئە كوئو دەسپىكەم و چۇن كۇتايىپىيىنەم، بەلام دواى ئەووى سالى (1987) خويندەنم ئە (يەكىنى سۇقىت) تەواوكرد و ئە شارى (ستۇكھۇلم) گېرسامەو، ئە گەن رەوانشاد (ئازاد مستەفا) يەكمانگرتەو، بۇ ئەووى كارەكان بە شىوئەكى رىكوپىنك و راست جىيەجىكەين و ھەموو شتەكان بەرىنەو سەرىك، پىشنىيازەمكرد، شتى سەبارەت بە مېژووى (كارىك) و (پاسۇك) بىووسىن. ئە بەرنەو داوام لى كرى، واز ئە ھەموو نووسىنىكى دىكە بىنى و دەس بە نووسىنەووى ئەو مېژوو بەكا، كە خۇى پتر ئە ھەموو كەس، ئە دواى رىككەوتتەنامەكەى (11) مەرسى (1970) او، ناگاي لى بوو. ئەوئىش پىشنىيازەكەى پى باشبوو، يەكسەر بى چەند و چوون قايلبوو. پاشان ئەسەر سى خال رىككەوتتىن:

1. پىنەندى بە دوكتۇر (كوردۇ عدلى) يەو بەكەم، ھەرچى دەكومىنتىكى (پاسۇك) و نامە تاييەتەكانى ھاوبىر (ئازاد) لى لا ھەيە، لىنى وەرگرمەو، بۇ ئەووى ئە نووسىنەكەدا كەلكيان لى وەرگرى.

2. بېرىارماندا، ئە ئەو شىنەو دەسپىبكا، كە بۇژى (19. 03. 1979) چووتەدەردەو، چونكە ناگاي ئە زۇرەى رووداوەكان بوو. دواى ئەووى ئەم زانىيارىيە پىويستانە دەنووسىتەو، گەر ئەخۇشى و مەرگ مەوداى دا، ئەوا ئەوانى دىكەش تەواوگا، پاشان ھەردووكيان پىكەو كۇكەينەو، بۇزاريانكەين و رىكوپىنكەين. گەر فرىاش ئەكەوت، ئەوا ئەم نووسىنە ئە بەردەسدا دەبى، ئە ھەلىكدا مە ئەوانى دىكە تەواوكەم.

3. كاك (ئازاد) گوتى: مە بابەتەكە دەنووسەو، دوو دانەى لەبەر دەگرمەو، دەسخەتەكە لاي خۇم ھەئدەگرم، كۇ پىكانىش يەكىكيان لاي (ھەرھاد شاكەلى) دادەنىم و ئەوى دىكەشيان بۇ تۇدەنىرم.

ئەۋەبۇ، ھەر ئەۋ رۇژە نامەيەكەم بۇ (كوردۇ ئەلى) نووسى و داۋاي شتەكانەم ئى كىرد، بە ئەم ئەۋ ئەگەل كاك (نازاد) تىكچوۋبو، پىككىنە بەرى چاۋ و دى گرتىبو، بە ھىچ جۇرى نامادە ئەۋبو، ھاۋكارىبكا. پاشان مە رەۋانەي ھۇردوۋگەي (گۇتلاند) كىرام. ئە ئەۋ ماۋىدەدا، زووزو تىنىفۇنەم بۇ كاك (نازاد) دەكىرد، ھىندى جارىش پىلۇكرادە و نامەي بۇ دەناردە. ئە نامەيەكەدا بۇ نووسىبووم: (مژدەت دەدەمى، ۋا دەسە بە نووسىن كىرد و ئەۋەي تۇ داۋاتكىرد، تا ئىستە نىزىكەي سى لا پەردەيەكەم ئى تەۋاكرىدوۋە.)

مانگى دەى سالى (1988) بو، سەرىكە ئە شارى (ستۇكھۆلم) دا و سەردانى كاك (نازاد) ىشم كىرد. تازە مەنلەكانى ئە (ئىران) ەۋە گەيشتىبوون، ئەۋ نىۋەرۇپە ئە مالى ئەۋان بووم. داۋاي نا نەۋاردن، دەقتەرىكى خستە بەردەمەم و گوتى: فەرموو، تا ئىستە ھەر ھىندە فرىاكەوتووم، (43) لا پەردەم ئى تەۋاكرىدوۋە، بزانە چۇنە؟ مەيش ھىندى لا پەردەم ئى خۇنىدەۋە و دەسۇشانەم ئى كىرد، دەسەۋە دەسى و گوتەم: ھىۋادەم، بەردەۋامىي و تەۋاۋىكەي. ئەۋەيش گوتى: رەنگە ئە ئەۋە زىاتر ئەتەۋانم، بەردەۋامەم. زۇرى پىن ئەچوو، گەرامەۋە بۇ (كىشىنىۋە) و نىزىكەي ماۋەي سالى مەمەۋە.

سالى (1990) بە يەكجارى ئە (سۇقىت) گەرامەۋە و ئە (ستۇكھۆلم) جىگىرىبووم، بە داخەۋە كاك (نازاد)، گىيانى پاكى بە بەھەشتى بەرىن سىپاردەبو. ئە (بىستوون) كى كورپەم پىرسى: باۋكت ھىچى بۇ دانائوم؟ گوتى: ئەخىر. چەن جارىكەيش خۋالىغۇشبو (كەرىمى شىخ سەلام) م راسپارد، ئەۋ نووسىنەي بۇ مەى دانائە، ئىنى ۋەرگىرى. داۋا جارىش رۇژى (27. 03. 1991) بو، كاك (كەرىم) بۇ (كوردستان) دەگەراپەۋە، نىمەش ئە فرگەي (نەرنەندە) شارى (ستۇكھۆلم) بەرىماندەكىرد. ئە بەردەمى خۇمدا بە (بىستوون) كى گوتەۋە، ھەرچەندە ئەۋ گوتى: باشە بەسەرچاۋ دەگەرىم و بۇي دەھىنەم، بە ئەم ھەر ئەۋ بەسەرچاۋ بو، ئىدى تا ئىستە ھىچى بۇ ئەھىناوم! كەمى داۋاتر نازانم، كاك (مۋەمەدى غەزىز) چۇن دەسىكەۋتىبو، ئە (ئەئمان) ۋە بۇي ناردەم.

داۋاترىش پەنام بۇ رەۋانئاد (شىركۆ بىكەس) بىرد، تا سەبارەت بە ھىندى ئە بىر و چالاكىيەكانى (كارىك) يارمەتەمبەدا. ئەۋەبو، چەن لا پەردەيەكى كەمەم نووسى و بۇم نارد، تا راي خۇي ئەسەر دەرىرى. ئەۋەيش بە نامەيەك ۋەلامىدەۋە و گەلى تىبىنى پىر بايەخى بۇ نووسىبووم. مەيش جارىكى دىكە بەسەرلەبەرى بابەتەكەدا چوۋمەۋە، شىۋەي نووسىن و دارشنى زمانەكەم چاككىرد. سەروو كۇپىشم بۇ بەرىزان (مۋەمەدى غەزىز) و (كوردۇ ئەلى) نارد، ھەرچەندە تا ئىستەش دەسى يارمەتەبىيان بۇ درىژ ئەكردووم، بە ئەم داۋايان ئى كىردەم، جارى پىلۇۋى ئەكەمەۋە و چاۋەرى بىكەم. داۋاي راپەرىن ئە (كوردستان)، چاۋم بە ھاۋبىر (غىرفان غەبىدوللا) كەۋت، كە ھاۋبىر و ھاۋرپەيەكى نىزىكى (نازاد مەستەھا) بو، داۋام ئى كىرد، يارمەتەمبەدا، ئەۋەيش نامادەيى خۇي

دەربەرى، ھەموو بەرھەم و بلاوكرائەكانى (پاسۇك)م بۇ بېنى، بەلام چەن جارى دېمەو و بېرەمخستەو، ھەر دەيگوت: دەبى، بۇيان بگەرىم و بېئاندۆزمەو، زۆر لە ئەو دەچى، تا ئەورۇش ھەر بۇ بگەرى، بۇيە ھېچم لى ھەل ئەكران!

ھەئەتە گەر ھەر كەسى بېھوى، كارىكى گىرنگ بگا، با كەشەش نەبى، يا نەبھوى، دەسى يارمەتى بۇ دىرئكا، ئىدى نابى، پەكى كارەكەى خۇى بخا و وازى لى بېنى، بەلكوو دەبى، سەرەتا لە خۇيەو دەسپىبگا، دوايىش كى شانى دەداتەبەر و ھەئەكانى بۇ راستدەكاتەو، يا تەواويدەكا، ئەوامالى ئاوابى!

لە راستىدا، سەرەتا دەمويست، باسكىكى دوورودرئز لەسەر (كازىك) و (پاسۇك) بھووسە، لەبەر رۇشانىي نووسىن و بلاوكرائەكانىاندا، لە بووى تېورىي و پىراكتىكەو ھەئەئەتەنگىنەم. بەلام دوايى بە بېرەكەى خۇمدا چوومەو و كردم بە دوو بەشەو، بەشى يەكەم: تەئەبا باسى ئەو زانئارىيانە بگەم، كە خۇم لە نىوان سائەكانى (1970-1981) دا، ئاگام لىيان بوو و ئەگەل بېرەودرېبەكانى ژيانى تايبەتى خۇمدا تىكە لىيانكەم. چونكە لە يەكدى جىئانكرىنەو، پاشان گەر تەوانام ھەبوو، سەرھائىبەكانى ژيان و مەرگ مەوداياندام، ئەوا بەشى دووومىشيان تۇماردەكەم.

ئەوئە ئەورۇ ئە ھەموو كاتىك و ئە ھەموو شتى پتر ھانئىدام، دەس بە نووسىنەوئە ئەم بېرەودرېيانە بگەم، ئەوئە يەكەم: داواكارىبەكەى كاك (ئازاد) جىبەجىكەم، چونكە بەئىنەم داوئەتى، ئەو كارەبگەم. دوووم: كاتى پەرتووكى (دەلدار شاعىرى شۇرئىگىرى كورد)م خويندەو، سەرئەجى بۇ چەن دېرى پاكىشام، كە (عەبەلۇخلاق عەلەبىن) لە پىشەكەبەكەيدا نووسىوئەتى: (خۇزىا ھەموو شاعىر و نووسەر و ئەدبىيىكى ئاودارى كورد سەرىووردە و مېژووى ژيانى تايبەتى خۇى وەك (دەلدار) بۇ ئەوئە دواروژ نووسىيا، بۇ ئەوئە ئاگادارىبەكى راست و تەواويان ئەباردى بەسەرھات و ھەست و ئەست و ئاوات و ئارەزوويان ھەبووايە .... بەلام بەداخەو زۆرەيان لەم بارەيەو كەمتەر خەمىيانكردوو ... (10x).

لېرەدا دەمەوى، سەبارەت بە بېرەودرېبەكانەم، ھىندى زانئارى بوونكەمەو. يەكەمىن جار لە نىوان سالانى (1996-1997) دا، زۆر شتە بە دوورودرئزى نووسى، تا خوينەرى بەرىز بە باشى، ئە رېچكەى ھەموو بووداوەكان ئاگادارى، كەچى ئەو سىدىبەى لەسەرم تۇماركردبوو، خراپ تىكچوو، ھەر ئەكرابەو و ئەكرابەو. بەلام باشبوو، ھەموو نووسىنەكەم پاكىشابوو، لەسەر كاغەز ھەبوو، لەبەرئەو ئاچاربووم، جارىكى دىكە بېنووسەو، ئە لەئىوچوون رزگارىكەم. ئاوبەئاوئەش، ھەر بۇئەيە ھەبووى، ھىندى يادا شتە تىبەئكىشى بابەتەكان كردوو و تۇماركردوون.

بۇ نەوئە: لە پەرتووكى (شېركۇ بىكەس، ياد و بېرەودرى، چاپى 1، 2013)، و لە ھىندى گوتارى دىكەى مېژوويىشدا، ئەو كارەم كردوو و لە كاتى خۇشيدا ئامازەيان پى دەكەم.

ئەم بىر دەۋرىيە، ئە كۆمەننى باپەتى جىياۋزى تىكەلەۋى نەتەۋەيى، رامىيارى، كۆمەلەيتى و كەلتۈۋرى پىكھاتىۋە، بە پىنى قۇناغەكانى تەمەن تۆمارمىر كىرۋەن، دابەشمىر كىرۋەن، چۈنكە ھەر قۇناغى ئە قۇناغەكانى ژيانى مەۋ، بىر دەۋرى تايپەتى خۇى ھەيە و ھىچىشيان ئە ھىچىيان ناچن! ھەر ۋەھا، ھەمۇ قۇناغەكانى ژيانىش، تەنگۈچە ئەمەى تايپەتى خۇيان ھەيە، ئە و گىرھتەنەش ئەگەل گەۋرەبۈۋى تەمەنى مەۋدا گەۋرەدەبىن و زىادەكەن، بۇيە، ھەرچەندە تەمەنم بەرە ھەر ۋەراژ ھەلەكشاپى، پوۋداۋ و بەسەرھاتەكانى ژيانىشم، ۋرەدەدە ئەگەلپاندا گەۋرەبۈۋى و پىنگەيشتۈۋى، كە ھەر يەكى ئە ئەۋ پوۋداۋانەش، ئە ھەمۇ قۇناغە جىياجىياكانى ژياندا، ئاۋىتەى يەكدى پوۋى و لىك جىياناكرىنەۋە!

ئاخر، گەر تەنيا ھەر بىر دەۋرى رامىيارىم بىنۇسىيايەتەۋە، بە ئەم شىۋەيە تىكەلەۋم نەكردايە، بىر دەۋرىيەكى زۇر ۋوشك و رەھۋەتەقى لى دەردەچۈۋ، چۈنكە كارى رامىيارى، ژيان ۋوشكەدەكاتەۋە، رەۋنەق و جوانى و بۇنۇبەرەمەى ئاھىلى، ۋەك گۈلىكى ئايلىنى لىدى! ئەبەرئەۋە ھەزمىر، چە پكى گۈلى بازەۋى ھەمەچەشە، ئە باخى ژيانى تايپەتى خۇم بچەنم و پەرتۈۋكخانەى كوردى پى برازىنمەۋە، تا رۇنەكانى نەتەۋەكەم، كەك ئە ھەر باسكى جىياۋزەدەرگىن و چىژى لى بىيىن! ھەمۇ كاتىكىش پىم ۋابوۋە، ھاورىيەكى باش دە خرمى خراپ دىنى، ئەبەرئەۋە ئە ھەمۇ قۇناغەكانى ژياندا، بايەخىكى زۇرم بە ھاورىكانم داۋە، ئاۋەكانىانم تۆماركردوۋە و يادم كىرۋەنەتەۋە، چۈنكە گەر خرمى خراپىۋو، ۋەك گۈنى قۇر ۋايە، دەيىرى، ھەر ۋەى، ئايىرى، ھەر ۋەى، ھىچ چارىكى نىيە و ناگۇررى! بەلام گەر ھاورىيەك خراپىۋو، ئەۋا مەۋ دەتۋانى، ۋازى لى بىنى و بە يەكىكى دىكەى باشتر، شۈنەكەى پىركاتەۋە، رەنگە ھەمۇ يەكىكىشمان، ئە قۇناغە جىياجىياكانى ژياندا، بە دەيان ھاورىمان تىرۋىر دىنى، بە دەيانى دىكەشمان ناسىيى و ھەرگىز شۈنەكانىشيان چۇل نەبۈۋى!

ئەم ژىنەۋەرىيە، تەنيا ھەر گىرەنەۋەى پوۋت نىيە، بەلەۋ ھەۋلىكى زۇرم داۋە، پوۋداۋەكان شىكەمەۋە و ھۇكانى دەسنىشانكەم، بايەخىكى زۇرىشم، بە بارى كۆمەلەيتى و دابۈنەرىتى ئەۋ سەردەمانە داۋە، كە ئە قۇناغە جىياۋزەكانى تەمەنمدا باۋبۈۋى، باسكى ۋردى جۇگرافىيائى ئەۋ شۈنەنەم كىرۋەۋە، كە لىنى ژياۋم، ھەر ۋەھا ئە باپەتەكانى رەۋشى رامىيارى، بارى ئابۋورى، ژيانى رۇژانەى كۆمەلەنى خەك، چۈنىتى ژيانى شار و لادى، پوۋداۋە گىرەگەكانى رۇژانەى نەتەۋەيى و رامىيارى (كوردستان) داۋام، مېژۋىيەكى كورتى بىرۋىتەۋەى كوردايەتى ھەردوۋ شۇرشى (11، 09، 1961) و (1976) نى نۈنى گەنەكەمانم تۆماركردوۋە، باسى رەۋشى دوۋبەرىكى و جەنگى چە پەلى نىۋوخۋى نىۋان ھەردوۋ پالەكەى (جەلالىي) و (مەللىي)، چالاكىيەكانى كورد ئە (ئەۋروپا)،

كۆبۈنە، كۇنفرانس، كۇنگرى ئەتەۋىيى و كارەساتە ئەتەۋىيەكانم كىردۈۋە، رۇدۈۋە سىرووشتى و ناسىرووشتىيەكان، ناستى زانست و زانىيارى، خۇيىندىن و خۇيىندەۋارى، شىۋە تەلارسازى خانوۋبەرە و ئەخەشى نىۋ شاردەكان، كشتوكال، پىشەسازى نىۋخۇ، ترادىسىۋنە ئابىيىيەكانم رۇونكىردۈۋەتەۋە، بە كوردىيەكەى، ۋەك نىنسىكلۇپىدىيەكەى ئەۋ سەردەمانەى شارى (سولەيمانى) بە تايىەتى و پارىزگەكە بە گشتى وايە، تا خۇيىنەرانى بەرېز بزانن، ئەۋ سەردەمانە چۇن بوون و كەسايەتى نىمە چۇن درووستبوۋە!

ھەرۋەھا، زۇر بەدىزى و بەۋردى، خەسلەتە تايىەتايىەكانى ئەندامانى بىنەمالەكەم و زۇر شتى ۋردى ژيانى خۇشەم باسكىردۈۋە، نىدى بە ئەۋ شىۋەيە، باسەكان و رۇدۈۋەكان، ۋردەۋردە گەرە و فراۋانبوون، سەراپاى سالەكانى ژيانى تايىەتايىەمىان گىرتوۋەتەۋە، ھەموو شتىكىش ھەر ۋا درووست دەبى، ۋەك چۇن زەرىياكان ئە ناۋى كانىياۋ و چەم و رۇوبارەكان درووستدەبىن، ژيانى مۇش ھەر وايە، ئە كۇمەلى بايەتى پچوۋكى جىياجىياۋ دەسپىندەكا و تابلۇى ھەموو سالەكانى ژيانى دەرازىنىتەۋە!

جگە ئە ئەۋەى ئە ئەم بەرگەدا، ئە ماۋى ئەم (21) سالەى تەمەن و بىرەۋەرى ژيانمدا، ھەر كەس و بىنەمالەيەكەم ناسىبى و پىنۋەندىم ئەگەنپان ھەبوۋى، يا ھەر رۇدۈۋەكى گىرگەم دىبى و ناگام نى بوۋى، يازم بە سەردا ئەداۋن و تۇماركىردۈۋن! ھەرۋەھا، ئەۋ شتانەى بىرەبوون، زۇر بەۋردى و دەسپاكىيەۋە نۇوسىۋومن، ئە ئەنىۋچوون و بىرچوۋنەۋە قوتارىمكىردۈۋن. جا بۇنەۋەى ھەلەكانى خۇمان چاك بزانن و ئەۋەكانى داھاتووشمان كەلكى لى ۋەرگىن، رۇدۈۋەكان چۇن بوون، ھەر دەبى، بە ئەۋ شىۋەيە بىنۇوسرىنەۋە، چۈنكە ئەۋە مىژوۋە و مىژوۋش دەبى، بەراستى و بى رۇوتووشكىردن تۇماركىرى، ھىچ جۇرە حسابىكىش بۇ كەس ئەكىرى!

گەر ئە ئەم ياداشتەدا، ناۋى ھىندى كەسەم ھىنابى و بە ئەۋ ناۋەنپانەش زوۋىرىن، ھەرگىز مەبەستەم ئەۋە ئەبوۋە، بە خراپە باسى كەس بىكەم و پىشەكى داۋاى لىبۇوردىيان لى دەكەم، چۈنكە ھىچ چارەيەكى دىكەم ئەبوۋە و دەبوۋايە، ھەر ناۋم بىننانايە، ئە ھەمان كاتىشدا، گەر ھىندى شتىشەم باس ئەكىردى، يا ناۋى چەن كەسىكەم ئەھىنابى، ئەۋا دىيارە بايەخەم پى ئەداۋن!

ھىۋادارم، خۇيىنەرانى ھىزاي ئەتەۋەكەم، تاموچىزىكى تايىەتى، ئە خۇيىندەۋەى بىرەۋەرىيەكانم ۋەرگىن و كەلكىشان بۇ ئەۋەكانى داھاتوۋ ھەبى، ئە ھەمان كاتىشدا، سەردەتاي ھەۋلەدانى بى، تا نۇوسەرە ئەتەۋەيىيەكانى دىكە، ئەۋەى مەن ئەمزانىۋە و ئەمئووسىۋە، ئەۋەى ئەۋان دەيزانن و بىرىيانە، تۇمارىكەن و لەگەل خۇيان گۇرى ئەكەن! چۈنكە ئەز ئەۋ باۋەرەدام، ئەۋ كوردەى شتىكى باش بزانى و ھاۋنىشتمەنەكانى خۇى ھىرنەكا، يا زانىيارىيەكى بەكەلكى مىژوۋى لاپى و

نەيەوى، بېنوو سېتەۋە، يا ھىندى ئە گرىكۆيرەي نەيىنئىيەكان نەكاتەۋە و نەيەوى، تەئىسەكان
بشكىنى، مرقۇئىكى ترسنۆكە و خاتروخۆتر تىدەخوئىنئىتەۋە، يا نايەوى، رازى نەتەۋەكەى خۇي
بكا، كە ئە ھەموو بارىكدا، بە چاك ناۋنابرىن؟ چۈنكە دوو جۇر خەلك بىرەۋەرىيەكانى خۇيان
نانووسنەۋە، گەر بىرەۋەرىيان ھەبى! يەكەمىيان: ئەۋانەى ھىچ باۋەرىكىيان بە ژيان نىيە و توۋشى
رەشېنى دەبن. دوۋەمىشيان: ئەۋانەى سەريان ئە كاروبارەكانى ژيان دەرناسچى و بايەخى پى
نادەن!

ھەر ئەۋە ماۋە، بلىم: كاتى ئەم بىرەۋەرىيانەم تۆماركردوۋە، ئە ھىندى شوئىندا، پىر بە دل
پىكەنىوم. ئە ھىندى شوئىنى دىكەشدا، دلەم پىرپوۋە و تىنۆكتنۆك فرمىسك، بە چاۋانمدا
ھاتوۋنەتە خواردوۋە، ئە يادى ھەر بىرەۋەرىيەكى خۇشيشدا، سەرچۇپى شادىم گرتوۋە، ئە
كەندەلانى ھەر دىرپىكى دىكەى ناخۇشيشدا، جۇگەى فرمىسكەم ھەئەستوۋە، بەلام، تازە ھەموۋىيان
بە خۇش و ناخۇشەۋە، بە تال و شىرىنەۋە رۇشتن، ژيان ئەۋەيە كە دىومانە و ئەۋرۇ ھەيە، مىلى
كاتىرمىرى تەمەنىش، ھەرگىز بۇ دواۋە ناگەرىتەۋە و دەرەنگ يا زوۋ بى، خۇشمان دەۋىن! گىرنگ
ئەۋەيە، مرقۇ ناپاكى ئە رۇئەكانى نەتەۋە و خاكى نىشتمانەكەى خۇي ئەكا، بەگۆيرەى تۋانا،
ئەركە نەتەۋەيى و نىشتمانىيەكانى سەرشانى خۇي، ۋەك پىنوئىست و بە باشى جىيەجىكا،
لاپەرەكانى دەقتەرى ژيانى خاۋىن و ۋىژدانىشى ئاسوۋە بن!

ئاشكرايە، ئە ناخى ھەموو مرقۇئىكىشدا، سنوۋقېكى رەشى تىدا ھەيە، ھەموو نەيىنئىيەكانى ژيانى
خۇي تىدا كۆكردوۋەتەۋە، جا گەر يەكى بىدەۋى، كەسايەتى ھەر مرقۇئى بزانى، گىرنگ ئەۋەيە،
دەسى بە ئەۋ سنوۋقە بگا و بىكاتەۋە، تا نەيىنئىيەكانى بزانى، بەلام باشتى وايە، ھەموو كەسى،
پىش ئەۋەى مالاۋايى ئە ژيان بكا، خۇي سەرى سىدوۋقەكە ھەئەتەۋە و نەيىنئىيەكانى ژيانى خۇي،
بۇ رۇئەكانى نەتەۋەكەى ئاشكراكا!

ئە كۇتاشدا دەئىم: ئەز ئەۋەتەى ھەم، ئە ژيانى رامىارى خۇمدا، ئە پىنوئىست بە ئەۋەبوۋە، درۇ
بۇ كەس بكام، ئە ئە كەسپش ترساوم، ئەبەرنەۋە، ئەۋەتەى ئە سالى (1981) ۋە، ۋلاتەكەم
بەجىھىشتوۋە و تا سالى (2005)، بە يەكجارى گەراۋەتەۋە، ئەندامى ھىچ پارتىكى كوردى و
(كوردستانىي) ئەبووم و ئىستەش ئەندام نىم، ئەبەرنەۋەى خۇم ئە ئەۋە بە كوردتر و دىسۆزتر
دەزانم، ئەۋرۇ ئەندامى پارتىكى رامىارى دىارىكراۋ بەم! خۇم ئە ئەۋە بە خاۋىنتر و گەۋرەتر
دادەئىم، ئەگەل ناپاكەكانى كورددا، ئە رىزەكانى پارتىكى (كوردستانىي) دا كارىكەم! چۈنكە تا
ئىستە، ھىچ پەئەيەكى خراپى دەسپىسى، تالانكردن، ئاۋدىوكردن، بىئەئوئىستى، مەرايىكردن بۇ
سەركردە و پارتەكان، نازاردانى خەلك، پىياۋكۈشتن، بەشاربوون ئە جەنگى چە پەئى نىۋخۇدا،

تەۋىلى بەش نەكردووم، ۋەك قورۇچلپاۋى زستانىش، چۇن دەرلنگى شروانى ھەموو كەسى پېس دەكا، دەرلنگى منى پېس نەكردوود! ئەبەرنەۋە باكم بە ھىچ كەس و لايەننى نىيە، چى دەلئىن، با بلىن، نەۋەتەى ھەشم، دەسم ئە كەس پان نەكردوودتەۋە!

بۇيە، ئە خۇم ئە ھىچ كوردىكى خاۋىن و نىشتەمانپەرودەر بە پچووكتر دەزانم، ئە خۇشم ئە ھىچ كوردىكى دىسۇز و بە ئەمەك بۇ خاك و نەتەۋەكەى، بە گەۋرەتر دادەنىم، ھەرچەندە ئەۋ كوردە مەردەش گەۋرەبى، پلەۋپايەى راميارى و كۆمەلایەتى ئەنىو كۆمەلانى خەلكدا دياربى، دەسەلاتى ئەنىو پارت و مېرىى ھەرنىمىشدا بەرزى! چۈنكە ئە ھەر شۈينى بوۋبم، نەۋەى تا نىستە پىنم كرابى، درنغىم نەكردوود!

ھەر ئەبەرنەۋەش، ھەمىشە دروشى سەرەككىم نەۋەبوۋە: دەترسى، مەنوۋسە، دەنوۋسى، مەترسە! گەر دەتەۋى، سەرکەۋتوۋى، دلى ھەموو كەسى رامەگرە! گەر ۋابى، مرقۇقىكى ترسۇك و ھەلپەرسە دەبى! ئەبەرنەۋە، باۋەرم بە ھەر شتى بوۋى، زۇر بە كۆنۋدەۋە كارم بۇ كوردوۋە و نوۋسىۋومە، گۈنىشم ئە سرتەۋىۋنەى ھىچ كەس و لايەننى نەگرتوۋە، چۈنكە نەتەۋەكەم، ئە ھەموو ئەۋانە بە گەۋرەتر زانىۋە، بەرژۋەندى بالاي بزۋوتنەۋەى كوردايەتېشم، ئەسەرۋو ھەموو شتىكى دىكەۋە داناۋە، ھەلۋىست و كار و كرددەكانم، نوۋسېن و گوتە و چاۋپىكەۋتتەكانىشم، گەۋاھى نەۋەم بۇ دەدەن، تا چەن خۇم بە كورد و (كوردستانىي) زانىۋە!

نېردەدا ھەر ئەۋە ماۋە، زۇر سوپاسى بەرېز مامۇستا (شىخ عومەر شىخ مارفا بەرزنجى) ھاۋرېم بكەم، كە دەسى يارمەتى بۇ درېژكردم، ھېندى زانىيارى و دىكۆمېنتى دامى، ھىۋادارم، سەرکەۋتوۋ و تەمەن درېژبى!

دوكتۇر جوسېن موخەمەد عەزىز

سولە يمانى

2018 .09 .11

تېيىنى

ئە ئەم چاپە ئۈيىدەدا، بە سەرلەبەرى بەرھەمەكەدا چوۋمەتەۋە، ھەموو ھەلەكانى رېنوۋس و زمانەۋانىم چاككردوۋە، ھېندى بابەتى كورتى ئوۋ و وئەى دىكەشم بۇ زىادكردوۋە.

گه لاوه ریوه کانی دره ختی ته مه نه

به رگی یه که م / به شی یه که م

كورتە باسكى گوندى (باراۋ) و (باراۋى) يەكان

ھەر لە كۆنەۋە، (باراۋى) يەكان لە گوندى (باراۋى) نىۋچەي (شارباژىر) نىشتە جىببون- شىخانى (باراۋ)، لە نەۋەي (پىرخدرى شاھون). (شىخ مارقى تۇدئىيى: 1752-1838 ز.)، نىزىكەي (200) سال لەمەۋىر، درەختى بىنەمالەي (باراۋى) يەكانى مۇركردوۋە و مۇلەتى بە (4) شىخ داۋە، رىنمايى موسولمانان بىكەن و لەسەر دەسى ئەۋانىشدا (تۆبە) بىكەن. (ئالى: 1797-1855) ھۇنەر، سەبارەت بە شىخانى (باراۋ) فەرموۋىيەتى:

كە جىگەت بۇ عىبادەت بى، چ فەوقئالى، چ تەحتالى

كە حوت بۇ عىبادەت بى، چ (بەرزنجىيى)، چ (باراۋىيى)

مەكە دەۋاۋى پاكىيى نەسەب، بۇ جىشەيى دونىايىيى

كە سەيىد بى، چ (بەرزنجىيى)، چ (پىريايىيى)، چ (باراۋىيى)

گوندى (باراۋ)، ھەموۋى نىوكاژىر لە شارى (سولەيمانى) ھەۋە دورە، لە نىۋان گوندى (چىنگيان) و شارۋكەي (بەرزنجە) دايە. لە گوندىكانى (ۋەنەرىنە، شوكى و حاجى مامەند) ھەۋە نىزىكە. لە نىۋچەيەكى سەختدا ھەلكەۋتورە، بە زىجىرە چىكانى (پانقاۋ)، بازگە، قەلئى سالم، كورەكاژاۋ و كورەكەچەل) دەورەدراۋە، دىمەنىكى گەلى جوانى پى بەخشىۋە. زىستانانى سارد و ھاۋىنانىشى فىنكە. زىستانان ھىندە بەفردەبارى، ھىندى جار پى دەگىرى و ھاتوچۋى ترومبىلىش نامىنى!

سەبارەت بە ناۋى (باراۋ)، دوو بۇچوون ھەيە، ھەردوۋكىشىيان پىۋەندىيان بە ئاۋەۋە ھەيە و لە يەكدىشەۋە نىزىكەن. يەكەمىيان: لە (بەھارەئاۋ) ھەۋە ھاتوۋە، چۈنكە لە بەھارەندا، ناۋى كانىيەكان دەتەقنەۋە، لەگەل بەفراۋى چىكاندا تىكەندەبن، ناۋىكى زۆر سازگار و ساردى ھەيە. ئىدى ۋەدەۋرە گۇراۋە و بوۋە بە (بەھاراۋ) پاشان (باراۋ).

دوۋەمىشىيان: لە ھاۋىناندا ناۋى كەمبوۋە، بە بار ئاۋىيان ھىناۋە. سەرەتا (بارەئاۋ) بوۋە، پاشان گۇراۋە و بوۋە بە (باراۋ). بەلام يەكەمىيان بۇچوون، پىتر بە دلەۋە دەنۋوسى!

(باراۋ)، زەۋى كشتوكالى زۆر نىيە و زۆر بەشىيان دىمن، لەبەرنەۋە باخى بەردارىيان زۆرە. خەلكى ناۋايىيى، سەرەپى و قەدىپالى شاخەكانىيان، بە رەز و باخ رازاندوۋەتەرە، سالانە ميوەيەكى زۆرى ۋەك (ترى، ھەرمى، ھەلوۋرە و قەيسى) يان ھەيە. سەۋزەيان كەمە، چۈنكە ئاۋىيان نىيە. لە كۇندا (نىسك، نۇك، گەنم و جۇ) شىيان چاندوۋە، بەلام ئىستە

نايچينن. ھىندى خيزانيش ھەن، ئازەل بەخپودەكەن و بەشى پئويستىيەكانى ژيانى پوزانەنى خۇيان دەكا. ھەروەھا، چياكانيش بە دارستانى سرووشتى داپوشراون، ديمەنىكى دلفرىنيان ھەيە. (دارچوالە، بەروو، دارەبەند و گوڤيڭيكي زۇرىشى لى دەروى، بە تايبەتى گۇڤيڭيان ھىندە زۇرە، بەشى ئازەلئەكانيشيان دەكا!

گوندى (باراۋ)، دوو جار پوخينراوہ. بەلام سالى (1987)، بە تەواۋى چۆلكراوہ. پيش نەوى گوندەكە ويرانكرى، ژمارەى دانىشتوۋانى نزيكەى (70) خيزان دەبوو. دواى راپەرىنيش، وردەوردە خەلكى ناوايى گەراونەتەوہ، ئىستە دەرووبەرى (30) خيزانئىكى لى نەژى. ھاويانانيش، ھىندىكى ديكە دەگەرىنەوہ، پەژاى باخ و پەزەكانيان دەكەن. ئەوپۇ (باراۋى) يەكان، بە ھىندى نيوچەى جىھاندا بلاويوونەتەوہ، زۇرىيان لە شارەكان و نەروەى ولات نەژين، تىكرا ژمارەى (باراۋى) يەكان، لە (3) ھەزار كەس پترەدەن.

ئىستە گوندەكە ئاۋەدانىوۋەتەوہ، ھەر لە (سولەيمانى) يەوہ تا نيو (باراۋ)، رىگەكەى قىرتاۋكراوہ. پروزەيەكى ناۋى تىدا ھەيە. كارەباى بۇ راکينشراوہ. قوتابخانەيەكى شەشپولى سەرەتايى و نەخۇشخانەيەكى چكۆلانەشى تىدا كراوہتەوہ. بە كۆمەكى خىرخوازان و لىپرسراۋانى پارتەكانيش، سالى (2012-2013)، مزگەوتىكى نوبى دوونھۆمى لى دروستكراوہ، مەگەر ھەر لە نيو شارە گەرەكانى (كوردستان)، مزگەوتى وا خۇش ھەبى. (باراۋى) يەكانى شاريش، چەن خانوويەكى نوييان لى دروستكردوۋە، ھىندى جار دەچن و لە ئەوى دەجەوئەوہ.

شىخانى (باراۋ)، خەلكىكى بەرىز، بى ۋەيى و خواناسن. لە ھەموو سەردەمەكانى بزوتتەوہى كوردايەتى و شۆرشەكانى كوردەا، بەشدارىيانكردوۋە و قوربانىيانداۋە. زۇرىيەى ھەرە زۇريان نىشتمانپەرور و كوردپەرورەن، بەدەگمەن ناپاكيكيان تىدا ھەلكەوتوۋە. لە شۆرشەكانى (شىخ مەحمودى حەفید، 11. 09. 1961 و 1976) ى گەلەكەشماندا بەشدارىيانكردوۋە. لەبەرئەوہ، گوندەكەيان چەن جارى چۆل و ويران كراوہ.

ھەر لە كۈنەوہ تا ئەوپۇ، بە دەيان كەسايەتى كۆمەلايەتى ناسراۋ، نووسەر، ھونەرەندە، راميار، مامۇستاي سەرەتايى، نامادەيى و زانكۆ، پزىشك و كادىرى ئەكادىمىيان تىدا ھەلكەوتوۋە. خەلكى گوندەكە، ۋەك دانىشتوۋانى زۇرىيەى گوندەكانى ديكەى (كوردستان) پووخۇش، ميواندۇست و نانبدەن. بەلام (باراۋى) يەكانى نيوشارەكان، ئەو خەسلەتە چاكەيان وونكردوۋە و كەمى پزىڭن!

باپيرە

بەنەمانەكەمان، بە يەككى لە بنەمانە ناسراوە نیشتمانپەرورە ئايىندارە ديارەكانى شارى (سولەيمانى) دەژمىرى. باپيرم ناوى (حاجى شىخ عەزىزى كورپى شىخ سالى كورپى شىخ حوسىنى كورپى شىخ بايىن) بوو. سالى (1884ز.) لە گەرەكى (حاجىجان)ى شارى (سولەيمانى) لەدايكبوو و سالى (1986ز.)يش كۆچىدوايىكردوو، واتە پتر لە يەك سەدە ژياو. هينشتا منالبوو، باوكى مردوو و دايكى شوويكردوو تەو. لەبەرئەو لە مالى پورە (يەمەن) و خالە (شىخ موحەممەدى باراوى)، بە هەتيوى گەرەبوو!

(1884 – 1986)

باپيرم زور بيكەسيو، خوشكى نەبوو و تەنيا برايهكى لە دايكى هەبوو، ناوى (عارف) بوو. سەرەتا لە گەرەكى (مەلکەندى) ژياو و لە دواى سالىكانى بيستى سەدەى رابوردوو شەو، لە گەرەكى (كانيسكان) خانوويهكى كۆنى لە (رەفيقى گلە) كړيو و دەسيكى پيدا هيناو، ئيدى هەر لە ئەو مائەدا نيشتەجىبوو و ژياو. خانووهكە، لە كۆلانەكەى پشت مالى (شىخ لەتيفى حەفيد) و بەرانبەر مالى (شىخ موحەممەدى حاجى سەييد حەسەنى حەفيد) بوو. كۆمەلى خزمى (باراوى) باپيرم، وەك (شىخ موحەممەدى گولانى، شىخ مەحمودى دارقاش، شىخ مەحمودە شەلى بەرگدروو، شىخ جەلالى بەرگدروو، سەييدكەريم...)، لە ئەوى كۆبوو بوونەتەو و گەرەكەكەيان ناوەدانكردوو تەو.

باپىرم بە (شىيخ غەزىزە كەچەلە) و (شىيخ غەزىزى عەلاف) ىش بەناوبانگىبوو. ئىمە خۇمان مائالانى بىنەمالەكە، ھەر بە (بابەغەزىز) بانگماندەكرد. ھەر لە كۆنەنە، لەبەر شارەوانىيە كۆنەكە و لە نىو چەقى بازارەكەدا، دووكانى عەلافى و پاشان عەتارى ھەبوو. دواترىش نەو ناوہ ھەمووى تىكدرە و خىلى (سالخى رەشە)، بازارى (سەلاھەددىن) ى ئىستەيان، لە شۆيئەكەى درووستكرد. ئەويش ھەر لە ئەوى، دووكانەكەى خۇى وەرگرتەوہ، تا دوا ھەناسەى ژيانىشى، ھەر لە ئەو دووكانەدا، بە نانپەيداكردەنەوہ خەرىكجىبوو.

باپىرم زۆر ھاوپىرى خوالىخۇشبوو (نورى ھەمەسور) بوو، ھەر دراوسى دووكانىش بوون. ھەرۋەھا، ھىندى ھاوپىرى دىكەشى ھەبوو، وەك (شىيخ غەرىب) ى باوكى بەرپۆنەبەرى پۇلىسى (سولەيمانى) خوالىخۇشبوو (كەمالى شىيخ غەرىب)، جووتەبرا (ھەمە و رەشەى شىيخ خەلى، مەھى سالەسور)، زۆر جار سەريان لى دەدا و لە دووكان لای دادەنىشتن. بەلام يەكى لە ھاوپىرى خۇشەويستەكانى (مەلانەھمەدى دىلان) ى باوكى ھونەرماندى ناسراو (سالخ دىلان) بوو، ھىندى جار باسى دەنگە خۇشەكەى بۇ دەكردىن. دۆستىكى نرىكى (شىيخ مەحموودى ھەفید) ىش بوو، (شىيخ) ى نەمرىش، ھەر بە خالە (شىيخ غەزىز) بانگىكردووه، لە كاتى شۆرشەكەشىدا، چەك و فېشەكى لە (ئىران) بۇ كېرەوہ و بۇى ھىناوہ.

باپىرم تا بلىنى موسولماننىكى راستەقىنەبوو، سەرى چووبى، ھەرگىز نوپىزى نەچووه، جگە لە نوپىزى نىوہرۇ و دواى نىوہپوان، لە مزگەوتى (ھەلاجەكان) كرىوويەتى، ھەموو نوپىزەكانى دىكەى، ھەر لە مزگەوتى (گەرە) يا مزگەوتى (قامىشان) كرىووه، چونكە مائەكەى لە نىوان ئەو دوو مزگەتەدا بوو. ھەرچى چۇنى بووبى، پۇژووى مانگى رەمەزانى گرتووه و بە قەرزى نەداوہ. ھەموو سالنىكىش دەمەرھاوين، سەردانى گوندى (قادركەرم) و مەزارگەكەى (شىيخ ھەسەنى قەرەچىوار) ى كرىووه. بېروايەكى تەواوى بە (كەك نەھمەدى شىيخ) ھەبوو. لە ژيانى خۇشىدا، خراپەى بۇ كەس نەبووه و چاوى لە مالى كەس نەبېرېوہ. ھەمىشە دەسىكى بە ھەژارانەوہ بووه و يارمەتيداون. بەلام، زۆر ھەزى لە ميان، تىكەلبوون، ھاتووچۇى كەسوكار و خەلكى نەدەكرد. ھىندەى بېرمبى، تا لە ژياندابوو، ھەمووى سى جار، سەردانى مالى ئىمەى كرىووه، ئەويش كاتى باوكم لە (حەج) گەراوہتەوہ، يا نەخۇشبووه! بۇ پەرسەى كەس و جىژنە پىرۇزە نەدەچوو. باوكم و مامە (بەكر) م لەبرى ئەو دەچوون. ھىندى خەسەتەى ھەبوو، زۆر پىوہى دياربوو، تا بلىنى پىاويكى كەمدو و تووپەبوو، پقى لە نرىژدانپى بوو، ھىندى جارېش پووشكىن بوو.

قەسەلە پروبوو، ھېچ قەسەلەكى خواروخىچى، لە ھېچ كەسى قەبوول نەدەكرد. بەيانيان دواى ئانخواردن، بەرەو بازار ملیدەنا و دواى نويزى ئىوارەش، بۇ نيو مال و منالى خوى دەگەرايەو. دواى ئەوھى نانى ئىوارەشى دەخوارد، دەچووەو بۇ مرگەوت، نويزى خەوتنانى دەكرد و ئینجا دەگەرايەو. پاشان مارەپە دادەنىشت، شەوانە كوپ و ئەوكانى، لە دەورى كۆدەبوونەو و ھەمیشە كۆرى گەرمبوو، گەر تاقەتیشى ھەبووايە، ھىندى لە فەرموودەكانى پەيامبەرى بۇ باسدەكردین، جارچاریش ھىندى پەند، سەرگوزشتە و چىرۆكى خۇشى بۇ دەگىرايەو و ناموزگارى دەكردین. تا لە ژياندابوو، زۇر ھەزى بە سەرکەوتنى كورد دەكرد، تا سالى (1964) یش، ھەموو سالى زەكاتى سەرەت و سامانەكەى بۇ شۇرش دادەنا.

لە بارەى كوردەو دەيگوت: ئیو گەل و نیشتمانى خۇتان خۇشبوئ و ئاپاکی مەكەن، یارمەتى شۇرشەكە بەن، بەلام كاتى كورد دەولەتى دامەزاند، برون و لیڤە مەمىن، چونكە كورد ئەو كارانە نازانى! زۇر جار، باسى سەردەمى دەسلەتى (شىخ مەحمود) بۇ دەكردین، ھەناسەيەكى ساردى ھەلەدەكیشا. (شىخ)ى زۇر خۇشەوئست، بەلام دەورەوبەرەكەى خۇش نەدەوئست!

لەگەل ئەوئشدا، موسولمانىكى لە خواترس و رىكوپىك بوو، لە (سەلاموعەلەيك) و (مەرحەبا)، نويزكردن و ویردخویندن زیاتر، یەك وشەى دیکەى عەرەبى ئەدەزانى، زۇرىشى بق لە عەرەب بوو، تەنەت شتیشى پى نەدەفرۇشتن. كاتى پۇلیسى یا سەربازىكى عەرەب دەچوون و پرسىارى شتیکیان لى دەكرد، ئەو ھەر بە كوردى وەلامى دەدانەو و دەيگوت: خوا بتانداتى. كە دەشیانگوت: (فیمامالا)، لەبرى ئەوھى بلى: بە خواتان دەسپىرم، دەيگوت: بە خواتان دەسپىرم!

زمانى فارسى دەزانى و ھىندى لە ھونراوەكانى (حافزى شیرازى) لەبەربوو، گەلى سەرگوزشتە و چىرۆكى بەسەرھاتى گەرە پیاوانى ئىسلام و كورد و ئیوچەكەى دەزانى. لەگەل ئەوئشدا كە زۇر كەمدووبوو، زۇر كەمیش تیکەلى خەك دەبوو، كەچى ئەوانەى دەیانناسى، زووزوو سەریاندەدا، زۇر شەرمیان لى دەكرد و ریزیان دەگرت.

باپىرم كەسایەتییەكى زۇر بە ھیزی ھەبوو، شەرمى لە كەس نەدەكرد و قەسى لى نەدەخواردەو. ھەرگیز ئەو مەیرناچیتەو، كۆتایی سالى (1958) بوو، مامە (بەكر) لە جادەى (كانیسكان) شەربووبوو، خەنجەرنىکیان لە پانى دابوو. (شىخ لەتيفى حەفید) بى ئەوھى وەلام بنیرى، سەرلەئىوارە خوى و چەن پیاوى ھاتن، بۆئەوھى تكا لە باپىرم بكا، لە

تاوانبارەكە خوشبىيى و ناشتېنەو. ئىمە ھەموو بە پەلە لەبەرى ھەستايىن، بەلام باپىرم لە ھەرشە، لەسەر سەكۆكە دانىشتىبوو، چاى دەخواردەو، خۇي تىك نەدا و لە شوينى خۇي نەجولاً. ئەو پىاوه دەتگوت، قسە لەگەل كورپىكى خۇي دەكا، ھەر بە (لەتيف) بانگىدەكرد. ئەويش ھەر بە خالە (شىخ عەزىن) ناويدەھىنا و باپىرم گوتى: لەبەر خاترى خۇت نا، لەبەر خاترى گۆرەكەى پاوك، تىكاكەت قەبوول دەكەم!

ھىندى لە قسە خۇشەكانى بابەگەورە

ھەرچەندە باپىرم زۇر توورەبوو، بەلام لە ھەمان كاتىشدا، قسەى زۇر خوشبوو، نوكتەى زۇر لەبەرىبوو، لە شوينى خۇيدا و زۇر وەستايانە، قسەى نەستەق و خوشى بۇ دەھات، گىرآنەوئەكەشى، ھەر لە خۇي دەھات، بۇ نموتە:

ئىوارەيەك لە مائەو، لەبەردەم مقلەيەك ناگر دانىشتىبوو، كورپىكى مامە (بەكرم) بە پەلە خۇي كرد بە ژووردا و گوتى: (بابەحاجى) پورە (نەجىبە)، بە سكى دوو منالى بوو. ئەويش يەكسەر گوتى: بۇ ھەبى كرمى خواردووه!

(ھەسەن)ى برام زۇر دەسپەنگىنبوو، لە ژيانى خۇيدا، گەلى كارى جياوازي كردووه، ھەر كارىكى كردووه، زۇر جوان كردوويەتى و تىيدا سەرگەوتوويووه، بە تايبەتى لە كارى تەلارسازى و كرىكارىدا، لە ھەموو كارەكانى دىكە باشتربوو، بەلام تەنيا خەوش و كەموكوورپىيەكەى ئەوہبوو، ھەر ھىندى پارەى دەسكەوتايە، ئىدى زوو تاقەتى لە ئىشكردن دەچوو، تا ئەو پارانەشى خەرج نەكردايە، ھىچ ئىشكى دىكەى نەدەكرد. سەبارەت بە ئەو خوورەوشتەى (ھەسەن)، باپىرم دەيگوت: ئەم ھەتوہ بۇيە ھىچى بە ھىچ نابى، ھەر كەمى پارەى دەسكەوت، خۇي دەگۆرئ و لە كۆلانكى تەنگەبەردا دەوہستى، تەماشايەكى ئەم سەر و ئەو سەرى كۆلانەكە دەكا، كاتى كەسى لى ديارنەبوو، پارەكە فرىدەدا و رادەكا!

(عارفى مام كەرىم) بەرانبەر دووكانى باپىرم، ميوہى دەفرۆشت، تا بلنى، پىاويكى ماندوو و كاسب بوو، بەلام خەوشىكى گەورەى ھەبوو، ھەر ئىوارەى لى دەھات، ھىندەى دەخواردەو، ناگای لە ھىچ شتى نەدەما. لەبەرنەوہ گەلى جار، تووشى گرفت دەبوو، پارەشى بە دەسەوہ نەدەما، جگە لە ئەوہى، ھەر زوو ھاوسەرەكەشى بەجىئەئىشت، باپىرم دەيگوت: ئەم پىاوه زۇر كاسبە و خۇي زۇر ماندوودەكا. بەلام وەك ئەو پىاوه وايە، كە ھەر سى پۇژەى رەمەزان بەرژوودەبى، كەچى ئىوارە، بەربانگ بە گوو دەكاتەوہ! لە ئەنجامىشدا ھەر عەرەق كوشتى!

پوڭى دەچى بۇ لادى، بە تەنىشت گۇرستانىدا دەروا، ئاوپان لى دەداتەو و دەلى: بە تەمانەن، (فاتىحە) تان بۇ دادەم، مەگەر ھەر خوا بۇ خۇى بزانى، چ قوپرە ساغى بوون! مامە (عومەر)م و ھارپىكانى، گىسكىيان كرىپو، لە تەنىشت دووكانەكى باپىرمەو بەستېويانەو، تا ئىوارە سەرىپىن، بىيەن بۇ (سارچىنار) و بىپىرئىذن. پەتى مى گىسكەكە درىژبوو، لە ئەو دەچى، برسى يا تىنووى بووبى، خۇى راپسكاندو، لە باپىرم نىكېووتەو و ھەر بارەبھاتو، ئەرىش دەرىكدو و گوتوويەتى: لاچۇ قوپرە ساغ، ئەم بارەبارە لە چىيە، وا ئەزانى، سەرتدەبەن و گۇشتەكەت دەكەن بە خىر، ئىوارە دەتەن و گۇشتەكەت بە گوو، دەخۇن! مەبەستى لە عارق بوو!

لە ئەو دوایانەدا، زۇر جار دەسى جلى سەوزى لەبەردەکرد و لەبەر دووكانەكەيدا دادەنىشت. پوڭىكانى (حاجى مەكى) لە ئەوئو دەروا، تەماشای باپىرم دەکا و پىدەكەنى، دەلى: (حاجى) وریای خۆت بە، گا و مانگا ئەتخۇن، وا بزانن، تونكەلە شووتیت! ئەرىش دەلى: وەحە گاجووت!

داپىرە

باپىرم دوو ژنى ھىنابوو، يەكەمیان ناوى (شىرىن) بوو، ھەر زوو جىابووبوونەتەو و منالیشیان ئەبوو. دوو مەشىيان ناوى (حەمدىيە) بوو، دايكى ھەموو منال و ئەنكى ھەموو ئەوكانى بئەمالەكە بوو، ئىمەى دەستەى دوو دەمى ئەوئى (حاجى شىخ عزیز) یش، ھەروا قىرپووبووين، بە (دایەحەمدى) يا (دایەخان) بانگماندەکرد، ئەرىش ئەو دوو ناوئى زۇر پى خوشبوو!

ئەنكە تا بلىتى، ژنىكى پەپوولەناسا و لە خواترسىكى بى وىنەبوو، بېرواناکەم، لە ھەموو ژيانىدا، دلى كەسى يەشاندې. بە پىچەوانەى باپىرمەو، زۇر پووى خوشبوو، ھەمىشە دەم بە پىكەنىنبوو، زۇر بەى كات، وىردى دەخویند و تەزىبىحاتىدەکرد. بەيانیان زوو لە خەوئەندەسا، ئەوى لە ئەو مائەدا دەژیا، لە دەنگى تەقەتەقى قاپقاپ و خورەى ناوى دەسنوژى داپىرە و باپىرە، خەپەرىاندەبوو،

ئەنە، ھەمىشە دەسى بە ھەزاران و دراوسىكانىيەو بوو، بۆيە ژنانى گەرەك، زۇریان خۇشەدەىست و ھەر بە (پورەحەمدى) بانگياندەکرد و دەیانگوت: (پورەحەمدى) ژنى ئەم سەردەمە نىيە، تا خوا ھەزكا، ژنىكى پىرۆزە!

پوژ نه بوو، سر له گۆره که ی (شیخ مستهفا) نه دا، (فاتیحه) ی بو نه خوینی و بهرد به کیله که یه وه نه نی، که هه مووی (15- 20) مه تری له مالی با پیرمه وه دور بوو. پئی دوری مزگه وتی گهره بوو، هه میشه سهری له مه زاره که که ی (کاک نه حمه دی شیخ) ده دا. به ته وای شاره زای هیچ شوینی نه بوو، گهر بیویستایه، سر له که سی یا نه خوشی بدا، ده بووایه، منالیکه وه ک چاوساغ له گه ل خۆی بر دایه. پرسه ی گهره ک و ده ورو بهر نه بوو، نه چی و دلنه وایه که سوکاری خاوه ن مردووه که نه کا، جا گرنگ نه بوو، بیناسیایه یا نه یناسیایه، نه و هر ده چوو، ده یگوت: خیره!

خوینده وار نه بوو. له زمانی کوردی زیاتر، هیچ زمانیکه دیکه ی نه ده زانی. ته نانه ت وشه عه ره بییه باوه کانیشتی بو نه ده هات، سه رو گوینی هه موویانی شکا ند بوو. بو نمونه: به (مه سه له حه، ده رنه فیز، جومه، پوع، طفل، وه له ... ی ده گوت: (مه سه له، جه رنه قیل، جومه، پوع، توفل، وه له ...). به لام زور به گوو پ و گور جو گو ل بوو، هه میشه له نیو ماله که دا ده هات و ده چوو، کاریده کرد و به دم کار کرد نی شه وه. به ده نگه خوشه که ی خۆی، سلاواتی له دیداری په یام بهر ده دا.

(دایه حمه دی) سی برای هه بوو، ناویان (نه حمه د، عه لی و عارف) بوو. دوو خوشکیشی هه بوو، یه کیکیان ناوی (خه جی) بوو، نه میش دوو کچی هه بوو، (خانم) و (عه تی)، پوره (خانم) له شارو چکه ی (قه لادزی)، شووی به (عومه ره ی نه ک) کرد بوو. میرده که ی مرد بوو، چوار کوپ (نوری، عوسمان، حه مه، ره زا) و کچیکیشی (نه جیبه) لی به جیما بوو. به بیوه ژنی و

به ههتیوی گه‌وره‌یکردبوون، کوره‌کان هه‌موویان ماون و کچه‌کەشی له میژه‌ مردوو، له‌بیرم دی، جاری پوره (خانم)، بۆ سەردانی نەنکم هاتبوو، خۆی و منالەکانی لەژێر دارتوو‌ه‌کە‌ی حەوشەدا دانیشتبوون، ئیوارە باپیرم هاتەرە و چاوی به‌ ئەو هه‌موو خەلکە کەوت، به‌ساردییکەوه‌ به‌خێر‌هاتنیکردن!

پوره (هه‌تی)ش خێزانی وه‌ستا (وه‌هاب) ناوی بوو، چەن کورێکی هه‌بوو، (حه‌مه، عەزیز، مەجید، کەریم و خالید)، تەنیا کچیکیشی هه‌بوو. خوشکەکە‌ی دیکە‌شی ناوی (شەمسە) بوو، له‌ باوکەوه‌ خوشکی نەنکم بوو. هەر له‌ منالییه‌وه، نەنکم به‌ شیرێ مەمکە‌کانی خۆی گۆشیکردبوو. ژنیکی زۆر جوان و ژیر بوو، ئیمه‌ زۆرمان خۆشده‌ویست، هه‌موو ئەندامانی بنه‌ماله‌که‌ پێیان ده‌گوت: (داده)، چونکه‌ شیرێ نەنکمی خواردبوو. واته‌ له‌ یەك کاتدا، هه‌م خوشک و کچی نەنکم بوو، هه‌م پور و خوشکی باوکیشم بوو!

(داده)، سالی (1920) له‌دایکبووه. زۆر به‌ پچووکی شووی به‌ (مه‌لانه‌مین) کردوو و میزده‌کە‌شی سالی (1953) کۆچیدواوییکردوو. ئەو داماو، هەر زوو به‌ گەنجی‌تی لیی قه‌وماوه، پینج منالی لی بووه، هیچ سه‌رچاوه‌یه‌کی ژیا‌نیان نه‌بوو، ده‌سیان زۆر کورتبوو، هەر باشبوو، خانوویه‌کی چکۆلانه‌یان هه‌بوو، به‌ یارمه‌تی خزم و کەسوکار ده‌ژیان. ژنه‌که‌ هینده‌ مەرد و نازابوو، به‌ ئەو گەنجی و جوانییه‌ شووی نه‌کرده‌وه، به‌ دیار منالەکانییه‌وه‌ دانیشت. (جه‌لال)ی کورێ پینش مردنی باوکی مرد. دوا کوریشی (سه‌لام). به‌ هه‌تیوی له‌دایکبوو، نه‌ویش سالی (1954) مرد. به‌لام هەر سێ منالەکە‌ی دیکە‌ی، زۆر به‌ جوانی و رینکوپینکی گه‌وره‌کرد، تا سالی (1993) به‌ یه‌کجاری مالاوایی لی کردین.

کوره‌ گه‌وره‌کە‌ی مامۆستا (جه‌مال نه‌مین)، کۆلیژی زانستی له‌ زانکۆی (به‌غدا) ته‌واوکرد و باشترین مامۆستای بیرکاری لی ده‌رچوو. به‌لام به‌ داخه‌وه، پۆژی (30. 11. 2014) کۆچی دوايیکرد. کورێ دووه‌می‌شی دوکتۆر (له‌تیف نه‌مین)، کۆلیژی پزیشکی زانکۆی (موسل)ی ته‌واوکرد، تا پله‌ی به‌رپۆه‌به‌ری فه‌رمانگه‌ی ته‌ندرووستی پارێزگه‌ی (سوله‌یمانی)ش پۆی. کچه‌ چکۆلانه‌کە‌شی خاتوو (لوتفیه)، له‌ خانه‌ی مامۆستایانی (سوله‌یمانی) ده‌رچوو و مامۆستای سه‌ره‌تایی بوو. ئیسته‌ دوکتۆر (له‌تیف) و مامۆستا (له‌تفیه) ماون و باری ژیا‌نیان زۆر باشه. منالەکانی (داده)، نه‌وه‌یه‌کی زۆریان خستوو‌ه‌ته‌وه، هه‌موویان خویندنی به‌رزیان ته‌واوکردوو، له‌ فه‌رمانگه‌کانی هه‌رێمدا کارده‌کە‌ن و به‌ خوشی ده‌ژین.

دابونھەرىتى بىنەمالەكە و پېۋەندى ئىۋان داپېرە و باپېرە

خانۋەكەسى مالى باپېرەم زۇر كۇن و پەپپوت بوو، دەروازەيەكى چكۆلانەى نزمى تەختەى ھەبوو، لە ديوى دەرەو، بە ئەلقېزىكى دوولايى و لە ديوى ناوۋەش، بە كلۇم دادەخرا. ھەشەيەكى زۇر گەرە و دىگېرى ھەبوو، توويەكى زۇر گەرە و بەرنى تىدا روابوو، ھاويغان لەبەر گەرما، لەبەر سىبەرى تووۋەكە دادەنىشتىن، لە پال ديوارەكەشدا سەكزىەكى گەرە و فراۋانى لى درووستكرابوو، ئىۋاران باپېرەم و مامەكانم لى دادەنىشتىن، نانىان دەخوارد و تا درەنگانىكىش، ھەر لە ئەۋى لەمانەۋە. لەسەرىشەۋە كەلەكى و پىشتەيوان و گەنجىنەيك بوو. گەنجىنەكە بە حساب ژوررى نازووقەبوو، بەلام ھەموو شتىكى تىدابوو، ھەمىشە كلىلەكەى بە ئەنكم بوو، كاتى دەشىكرەۋە، تا شتى دەرىنى، نەيدەھىشت، كەس لە ئەۋ مالدە سەرى پىدابكا. تەنانت گلۇپەكەشى سووتابوو، نەيدەگۇزى، ئىمە ناومانابوو (موختەبەر)كەى (دايەھەمدى).

ترادىسيۋنى مالى باپېرەم و ابوو، پىاوان بە جيا لە كەلەكى، ژنان و منالانىش لە پىشتەيوان دادەنىشتىن. تا باپېرەم لە مزگەوت و لە نويزى ئىۋارە نەگەرەپتەۋە، چىشت تى نەدەكرا، تا پىاوانىش نانىان نەخواردايە، ژن و منال نانىان بۇ تى نەدەكرا. پاشان كاتى پىاوان لە ناخوردن دەبوۋنەۋە و سىنى دەھاتەدەرەۋە، ھەرچى لە مەنچەلە مسەكان و سەر سىنىيەكە بىمايەتەۋە، بۇ ژن و منالەكانيان دادەنا، خىزانەكە ھىندە گەرەبوو، زۇر چار، پېر بە سكى خۇمان نانمان نەدەخوارد!

لەگەل ئەۋەشدا، ئەنكم پەپپولەيك بوو بۇ خۇى و زىانى بۇ كەس نەبوو، كەچى لەگەل باپېرەمدا زۇر دانوويان نەدەكولۇ، ھەمووشى ھەر خەتاي ئەۋ بوو. چونكە ۋەك گوتم: زۇر توورەبوو، ھەزى بە دانىشتىن و تىكەلبوونى ژنان نەدەكرد. لەبەرئەۋە، كاتى نەنە قسەى دەكرد، پەلامارى دەمى دەدا، قسەكەى پى دەپرى و بىدەنگىدەكرد. ئەۋىش ۋەلامى نەدەدايەۋە و ھەر پىدەكەنى. زۇرىش بگەپشتايەتە تىنى و توورەبوۋايە، دەيگوت: لە ئەۋ دۇنيا، خوا ھەقى منت لى دەسىنى!

ئەنكم، زۇر باۋەپرى بە خەۋ ھەبوو، خەۋىشى زۇر دەبىنى و زۇر ھەزىشى لە گىرەنەۋەى دەكرد. باۋەگەرەشم، بە ئەۋ گىرەنەۋانە پەستەبوو و لى توورەدەبوو. ئىۋارەيەكيان ھەموومان دانىشتىبوۋىن، نەنە ھات و بە باۋكىمى گوت: (ھەمە)، خوا بە خىرى بگىپرى، ئەم شەۋ لە خەۋما، يەكسەر باپېرەم قسەكەى پى بېرى و گوتى: نا ئەۋ دەرگەيە بگەنەرە، با ئەۋ قسە پىروپوچانە بچنەدەرەۋە!

ئەويش ھەر پىندەكەنى و گوتى: من قسە بۇ تۇ ناكەم، خەۋەكە بۇ (ھەمە) دەگىرمەۋە.
ئىنجا گوتى: پىياۋىكى سەرتاپاسىپى جوانى نورانى، نامەيەكى داىە دەستم. باپىرم لە ئەۋە
پتر خۇى بۇ نەگىرا، خىرا ھەئىدايە و گوتى: كۆرە (ھەمە) نامەكەى لى وەرگەرە، بە خوا
ئىستە لە نىو گۆزە و دىزەى ژوورى گەنجىنەكەدا دەيشارىتەۋە، بە سالى بۇمان
نادۇزىتەۋە! ئىدى بوو بە پىكەنەن و داىەخانىش توورەبوو، بە نانومىدى دەرگەى
قلىشاندەۋە و پۇى، خەۋەكەشى تەۋاۋ نەكرد!

داپىرە و باپىرە، جگە لە ئەۋ مىنالانەى بوويان و مردوون، چوار كۆر و چوار كچى دىكەيان
بوو، باۋەگەرەم كۆرەكانى بە خۇشى و پىرۇزى، سەركردەكانى ئايىنى ئىسلامەۋە
ئاۋناۋە، (موھەممەد، بەكر، عومەر و سالىح)، كچەكانىشى بەپىنى تەمەن ئەمانە بوون:
(سەبىحە، مەلىحە، فاتمە و نەسرەن). لە كۆرەكانى سەرەتا تەنيا باۋكم ژنى ھىنا بوو،
بەجىا دەژىا، لە كچەكانىشى تەنيا پورە (سەبىح) شوويكردبوو، مالىان لە شارۋچكەى
(پانى) بوو. ئىدى ئەۋانى دىكە ھەموويان، لە ئەۋ دوو ژوورەدا تىكترىنجا بوون!

زۇر جار (بابەعەزىن)م دادەنىشت و بە تەزىيە (101) دەنكىيەكەى، كۆر و كۆرەزا، كچ و
كچەزاكانى دەژمارد، تا خۇى مابوو، لە (80) كەس تىپەرىكردبوو، بەلام ئىستە لە
(150)ىش زىاترە، سالى (1986) ھەردووكيان كۇچىدوايىانكرد، سەرەتا ئەنكم و دواى
چەن مانگىكىش باپىرم مردن، بە داخەۋە، ئەۋ كاتە من لە ئەۋى ئەبووم، لە (يەكىنىتى
سۆڧىت) دەمخوئىندا!

ویندی کور و کچه کانی (حاجی شیخ عزیز)

مامادبکر (1934-2010)

باوگم (1919 - 2008)

مامه سادج (1942-2011)

مامه عومدر (1938-2016)

پورهسه نبع (1929-2011)

پورهسه نبع (1927-)

پورهسه سرین (1949-)

پورهشاتم (1940-2017)

دایه و بابە

له نێو مناله‌کانی (شیخ عەزیز)دا، باوکم له هەموویان گەورەتر بوو. ناوی (موحەممەد) بوو، ساڵی (1919) له شاری (سوله‌یمانی) له‌دایکبوو، بە‌لام له تەسکەرەدا، بە (1924) نووسرا بوو. له نێو خەڵکدا، بە (حەمەى شیخ عەزیز) ناسرا بوو. وەك باپیرم بۆی گێرامەوه، دەیکوت: بە منالی و بە هەرزەکاری، زۆر سەرەپۆ و سەرچۆل بوو، له ژبانی خۆیدا، گەلی جار، تووشی گینچەل و گرفتى کردووم!

باوکم زۆر حەزى له خویندن نەکردووه. سەرەتا له‌گەڵ هونەرمانەندى ناسراو (کەرىم کابان)، پینکەوه پۆلیس بوون. پاشان بە هەزار شەپەرەشەق و ناری عەلى، بېروانامەى شەشى سەرەتایى ئەو سەرەدمەى پچریوه و له ئەخۆشخانەى شاری (سوله‌یمانی)، بە برینپێچ دامەزراوه.

له‌بەرئەوهى فەرمانبەرى میریى بوو، هەر پۆژەى له شونى کاریکردووه، له ئەم گوند بۆ ئەو گوند، له ئەم شارۆکە بۆ ئەو شارۆکە و له ئەم شارۆچکە بۆ ئەو شارۆچکەى سەر بە پارێزگەى (سوله‌یمانی) گۆتێزراوه‌تەرە. چ بەهۆى باپیرمەوه بووبی، چ بەهۆى خۆى و کارەکەیه‌وه بووبی، خەڵکیكى زۆرى ناسیوه، کەم کەسى دیار و ناسراو هەبوو، له نێو شاری (سوله‌یمانی) و دەوروبەریدا نەیناسیبی.

باوکم تا بلى، پیاویكى دلپاک، ساکار، ساویلکە، بى فیز و بى زیان بوو. هەر بۆیه باوەرى بە هەموو کەسى نەکرد، قسەى له کەس نەدەشاردەوه و هیچ له دەمیدا نەدەودەستا. له کارەکەى خۆیدا زۆر شارەزابوو، دەتوانم بڵێم: هیندەى پزیشکى شارەزایى هەبوو. له‌بەرئەوه، خەڵک باوەرپێكى زۆریان پێى هەبوو. بە‌لام هەرگیز نازووی خویندن و خویندەوهى نەدەکرد، پلەى خویندەوارى و ڕووناکیبیریشى، له خوار پەنجاره بوو. بە ڕینووسى كۆنى سەرەدمى (عوسمانى)، بە کوردییەكى تێکە‌لاو بە وشەى عەرەبى دەینووسى.

له ڕوى دیمەن و خەسلەتى کۆمە‌لایە‌تیشەوه، هەمیشە پۆشته و پەرداخ بوو، لاویكى باریک و کەله‌گەت، قیت و قۆز بوو، تا بلى دلى تەپوو، زۆر مێباز بوو. سەرەرای ئەوه‌ش، هەمیشە ڕووخۆش و دەم بە پینکەئین بوو، زمانى شیرین و قسە خۆش بوو، زۆر حەزى له کائەتەوگەپ دەکرد. بە‌دەگمەن نەبى، دلى کەسى نەدەرەنجاند. له‌بەرئەوه، خەڵكى زۆریان خۆشە‌ویست، بە تايبەتى کچان و ژنان، پتر خۆشیان دە‌ویست! هەر بۆیه بە ناشکرا، پینچ ژنى هیناوه، جا بە نهینى چەندى دیکەى هیناوه و له پەناوه مارەیکردوون، ئەوه‌یان

مەگەر ھەر خوا بۇ خۇي بېزانی! كاتى ھەر ژىنىكىشى ھىناو، پىرسى بە كەس نەكردووه و كەسىش بۇي داوانەكردووه، بەلكوو ھەر خۇي ھەموو شتىكى پىكخستووہ و داواي كردووه. بۇيە باپىرىشم لە ئەو پروووه پىشگوئي خستووہ!

باوكم، يەكەمىن ژنى سالى (1947) ھىناو، ناوى (شەفېقە) و خوشكى (عەتى) خانى ژنى (حەمەي شىخەلى) بوو. ماوھىەكى كەم پىكەوہ ژياون، منالىان نەبووہ و پاشان جىابوونەتەوہ.

دووھمىن ژنى سالى (1948) خواستووہ، ناوى (نەسمەر) و خەلكى شارى (ھەولېر) بوو. كوڤىكى لىيى بووہ، ناوى (حەسەن)ە، براگەورەي ھەموومانە و بە (شىخ حەسەن) ناسراوہ. زۇر لەگەل نەوېشدا نەماوہتەوہ و جىابوونەتەوہ.

سىيەمىن ژنىشى داىكى منە، سالى (1949) گواستووھتەوہ و ناوى (رەحمە)يە. داىكم سالى (1935)، لە گوندى (دەشتى تلى)ى نزيك شارۆكەي (ماوہت) لەداىكبووہ. لە بنەمالەيەكى ناسراوى شىخانى (نامادىن)ە و كچى (شىخ حەسەنى شىخ عەبدولرەحمانى نامادىنى)يە. چوار برا و خوشكىكى بووہ، خالەكانم ناويان (قادر، رەحمان، رەھىم و نەحمەد) بوو، نىستەش تەنيا خالە (نەحمەد)م ماوہ. پوريشم ناوى (خونچە) بوو، سالى (2012) مردووہ. نەنكم ناوى (پىرۆن) بوو، نزيكەي (100) سال ژياوہ و سالى (1988)، لە (بىجى) مردووہ و ھەر لە ئەوئىش نىژراوہ. وەك رەوشتىكى كوئي كوردهوارى، باپىرە (شىخ حەسەن)م: زۇر بە منالى كچى بەشوو داوہ. بنەمالەي داىكىشم: زۇر گەورەيە و نەوھىەكى زۇرىشيان خستووہتەوہ.

دواي ئەوھى باوكم داىكمى گواستووہتەوہ و تىكەل بە بنەمالەي (شىخ عەزىن) بووہ. ھەم بە دەس باوكمەوہ و ھەم بە دەس كەسەكانىيەوہ: تووشى گەلى چەرمەسەرى و ناخوشى بووہ: دەردىكى زۇريان داوہتى و تالاوئىكى زۇرىشيان، بە گەروويدا كردووه. ھەر باوكم خۇي، دوو جار ژنى بەسەرھىناوہ، سالى (1958) كچىكى (ھەورامانىي) جوانى خواستووہ، ناوى (فەزىلە) بوو. سالى (1963)ش، بىوہژنىكى خزمى خۇي ھىناوہ، ناوى (سەبرى) بوو، كچىكى لىيى بوو، ناوى (ناشتى) بوو، ھەر زۇر بە منالى مرد. بەلام زۇر لەگەلىان نەژياوہ و زوو لىيان جىابووہتەوہ.

لە بنەمالەي (شىخ عەزىن)دا، تەنيا ھەر (دايەحەمدى) نەبى، ئىدى كەسوكارى باوكم، لەگەل داىكم زۇر خراپبوون. جگە لە من، داىكم پىنج كوڤ و دوو كچى دىكەي بووہ. ناوھكانيان بەپىي تەمەن: (شەونم، سەلاح، بارزان، كاوان، سۇران، كامەران و شنە)، تا ئەوڤۇ ھەموومان ماوين. كوڤىك و كچىكى دىكەشى بووہ، بەلام ئەوان ھەر زوو مردوون.

تا سەرھەتاي شۆرشي مەزنى (11/سېپتېمبەرى 1961)ى گەلەكەشمان، زۆربەى ناوى منالانى كورد بە گىشتى و بئەمالەكەى ئىمە بە تايبەتى، عەرەبى و ئىسلامى بوون، چونكە باپىرم ناويدەنان. بەلام لە دواى ئەو مېژوووە، ھەموو ناوەكان گۆراون و كوردىن. لەسەر ئەو ناوانانە، نوكتەيەكى خوشى باپىرم ھەيە، ئەوانەى ناگايان لىى بوو، زۆر جار گىراويانەتەو، با منىش لىردا باسيكەم. سالى (1948)، باوكم لە شارۇچكەى (چورتا) برىنپىچ بوو. لە دووھىن ژنى (ئەسمەن)، خوا منالىكى پى بەخشىو، باوكىشم ھەر لە (چورتا)و، تىلىفونى بۇ دووكانى خوالىخوشبوو (حاجى عىلى بەگ)ى باوكى ھونەرمەندى كۆچكردو (ھەمەجەزا) كردوو، چونكە ھەم دراوسى دووكان بوون و ھەم ماوھەكەيش، ھەر پىكەوھ كارىانكردوو، بەلام دواىى جىابوونەتەو. بۇئەوھى باپىرمى بۇ بانگەن، تا مژدەيباتى و ناوى بۇ منالەكەى بدۆزىتەو. ئەويش دى و قسە لەگەل باوكم دەكا، دواى ھەوالپىرسىن، پىى دەلى: بابە كوerman بوو، ناوى بىنچى چى؟ باپىرىشم لەبرى ئەوھى پىرۇزباى لى بكا، گوتوويەتى: وەللا لە ھەللازادەكە زۆر تىرمانخوارد، نۆرەى ھەرامزادەكەيە. گوايە باوكم ھەللازادەيە و (ھەسەن)ى براشم ھەرامزادەيە!

لەدايكبوون و سەردەمى منالى (1950-1957)

زۆربەى ھەرە زۆرى ئەو منالە كوردانەى، لە پەنجاكان و بەرەوخوارترى سەدەى بىستەمدا لەدايكبوون، نەك ھەر پۇژ و مانگى لەدايكبوونى خۇيان، بە تەواوى نازانن، بەلكوو ھىندى كەسىش ھەن، سالەكەش بە باشى نازانن، جا ئىدى پۇژ و مانگ لە كوى بزائن؟! مەن نەك ھەر پۇژ و مانگى يەكەمىن ھەناسەدان و گريانى سەر زەويم ديار نىيە، بەلكوو لە چانسى كەچى مەدا، تەنەت داپە و بابەش بە تەواوى، سالى لەدايكبوونمىان بۇ ساغ نەبوو، تەو!

ھەرچى چۇنى بى، بەھۇى پروداوھەكانى (كوردستان)، كارەساتە سرووشتييەكان، ژنھىنانى باوكم و گواستنەوھى لە ئەم ئىوچەوھ بۇ ئەو ئىوچەى پارىژگەى (سولەيمانى)، ھىندە دەزانم، سالى (1950) لە شارۇچكەى (پىنجوئىن) لەدايكبووم و (01.07)يشيان، بە زۆر بە پۇژى لەدايكبوونم بەسەردا ساغكردوومەتەو! چونكە باوكم لە ئەو سالەدا، لە (پىنجوئىن) برىنپىچبوو و لە نەخۇشخانە كارىكردوو. دواى ئەوھى لەدايكىشبووم، ھەمووى نژىكەى دوو سالىكى زياتر نەخاياندوو، باوكم بۇ شارۇكەى (عەربەت) گواسراو، تەو. لە ئەو سەردەمەشدا، ھىچ شتىكى نەوتۇ نەبوو، تا شايانى ئەو بى، باسيكەم و ھىچ شتىكىشم بىرنايە، چونكە زۆر منالبووم!

شارۋكەي (عەرپەت)

پاشان باوكم سالى (1952)، لە شارزچكەي (پېنجوئىن) ھەو بۇ شارۋكەي (عەرپەت) گوازراوئەتەو. بە منالى زۇر ھاروھاج و بزئوبووم، چونكە تاقانەي داھە و بابەش بووم، لەبەرئەو نازىكى زۇريان دابوومى.

بە حال لە بېرمىدى، كاتى لە (عەرپەت) بووين، لە خانوويەكى خنجىلانەي قوررېندا بووين، ھى نەخۇشخانەكە بوو. دىوارەكانىمان بە كاغەزى ھىندى لە پۇژنامە كۇنەكانى نەو سەردەمە شارەدبوو، تا كەمى خاوينبىتەو. بەيانىيەكىيان زوو ھەستابووم، شقارتەيەكم لە كاغەزى پۇژنامەكە دابوو، دىوارەكە گېرى تى بەربووبوو. بەلام باشبوو، باوكم زوو فرىاكەوت و كوژاندىيەو، منىش لىدانىكى باشم خواردا!

(عەرپەت) يەكى لە نەو شوئانەيە، دووپشكىكى زۇرى ھەيە. تەنانەت (پېرەمىردى) بلىمەتىش، بە دېرە ھۆنراوئەك گوتوويەتى:

كاوئەكەي وئەتەن، ھىندە شىرېنە

ژانى دووپشكى (عەرپەت) ھەنگوئە

من لە نىوان داىكم و باوكمدا دەنووستم. ھەرچەندە بنمىچى ژوورى نووستنەكەشمان، ھەر بە كاغەز گرتبوو، كەچى بەيانىيەك، دووپشكىكى گەرە كەوتەخوارەو و لەسەر لىفەكەم دەجولايەو. منىش لە ترساندا ھاوارم لى ھەستا و قىژاندم. داھە و بابە راجلەكىن و گوتيان چىيە؟ بە دەس دووپشكەكم پىشاندان و باوكم بە پەلە، دووپشكەكەي بە لىفەكەرە پىچايەو، لە ھەوشەكە ھەلپىشت و بە تاكەنەل كوشتى.

لە ھەموو ژيانى خۇمدا، ھەر لە منالىيەو، لە ھەموو خواردىنى زياتر، ھەزم لە قوبوولى و گۇشت و فاسۇلىيى ووشك بوو، نىستەش ھەر ھەزى لى دەكەم. داىكم بۇي گىرەمەرە و گوتى: بە قوبووليت دەگوت: (سووبوولى) و بە گۇشتىشت دەگوت: (كاكەبوولى). بۇيە گەر پۇژى لىمان نەنايە، دەگرىايت، داواى سووبوولى و كاكەبووليت دەكرد. ھەر كاتىكىش شەرەشەقتەبكردايە، بە ئەو دەمترسانى و دەمگوت: گەر بە عالوسالى دانەنىشى، سووبوولى و كاكەبووليت بۇ لىنانىم. ئىدى بە ئەو شىوئە دا دەمركايتەو! ماوھى سالى لە (عەرپەت) ماينەو، پاشان لە (ماوھت) گىرساينەو، ئەو كاتە تەمەنم (3) سالان بوو.

شارۋكەي (ماوھت)

زىستانى سالى (1953) لە (ماوھت) بووين، (شەونم)ى خوشكم لەداىكبوو. ئىدى وردە وردە، پىكەرە گەرەبووين و خوا ھاوړىيەكى بۇ ناردم، لە مائەوە يارى لەگەل بكەم.

ھەرچەندە زۆر ئىرەيم پى دەبرد و رېقم لىي بوو، ھەر ھەلىكىم بۇ ھەلکەوتايە، تىم دەسرەوان و زېرەم لى ھەلنەسان، چونكە وا ھەستمدەکرد، دايكم و باوكم، ئەريان لە من خۇشتەر دەوى!

(ماوەت) شارۇكەيەكى چكۆلانە بوو، چەن فەرمانگە و دووكانىكى لى بوو، بەلام زۆر خۇش و دلگىرەبوو. يەكى لە ئەو دووكانانە، ھى (كاكەمىن ناغا) بوو، پىياۋىكى زۆر ژىر و قسەخۇش بوو، دەس و دللى خاۋىن و فراوان بوو، كەم فەرمانبەر ھەيە، لە (ماوەت) كارى كىردى، ئەم پىياۋەى نەناسىيى و پارژەى نەكىردى! ھەموو پۇژى من و باوكم، سەرمان لى دەدا. ئەويش قسەى خۇشى بۇ دەكىردىن و نوقولى دەدامى، مناليش زۆر خەز لە شىرىنى دەكا! ئىستەش بىرمە، كاتى پاسى نافرەتى دەكىرد، دەيگوت: (ژن ناقىسول ئەقلە).

سالى (1972)ش، دوكتۇر (لەتيف) لە نەخۇشخانەكەى (ماوەت) كارىدەکرد، منيش سەرىكم لىدا، تا ئەو كاتەش ھىشتا (كاكەمىن ناغا) مابوو، بۇ دوا جار دىم، چومە لاي و خۇم پى ناساند، گەلىكى پى خۇشبوو، زۆر ھەوالى باوكمى پرسى. ئىدى نازانم، دواى ئەو كەى مالاۋايى لە ژيان و زىدەكەى كىردوو!

(سولە يمانى)

زۆر لە (ماوەت) نەماينەو، ھەمووى دەوروبەرى سالى بوو، سالى (1954) بەرەو (سولە يمانى) گەراينەو و لە گەرەكى (كانىسكان)، لە مالى باپىم بووين، بەلام ناكۆكى لە نىوانماندا درووستبوو، لەبەرئەو لە ئەو گەرەكە گواستمانەو، لە پشتى مالى (شىخ قادىر جەفید) و لە مالى (عەلى باپىر) گىرساينەو، ئەو كاتە تەمەنم (4) سالان بوو.

خانووگە زۆر گەرە نەبوو، ھەمووى دوو ژوور و گەنجىنەيەك و ھەيوانى بوو، ھەوشەيەكى چكۆلانەشى ھەبوو، دارەنار و مېۋيان تىدا پواندبوو، دللى مرۆى دەكىردەو. ئىمە ژوور و گەنجىنەكەمان گرت، ئەوانيش ھەموويان لە يەك ژووردا دەژيان. ديارە گەر ھەژارى و دەسكورتى نەبووايە، ئە ئەوان ئەو ژوورەيان بەكىردەدا، ئە ئىمەش لە ژوورنىكى وا پچووكدا جىماندەبووورە!

بە كورتىيەكەى، لە ئەو خانووگە چكۆلە خنجىلانەيەدا، بە ھەردوو خىزانەكە، (10) كەسى تىدا دەژيا. ناخر چى بكن؟ چار چىيە؟ خەلك ھەژاربوو، بۇ ئەو ھىندى پارەيان دەسكەوى، خۇشى و ھەواندەنەو ھى خۇيان لا گىرنگ نەبوو. بەلام ئەمان ۋەك خاۋەن خانووگەى پىشووومان، منالى ھاوتەمەنى خۇميان نەبوو، تا يارىيان لەگەل بكم، بەلكوو دوو كوپ و دوو كچى گەرەيان ھەبوو، ناۋەكانيان (عومەر، جەمال، گىلاس و گەلاۋىن بوون. ئەوان گەرە و ئىمەش چكۆلە بووين.

باجى (عاسم) و خوشكە (گىلاس) و كاكە (جەمال)، مۇن زۇر خۇش دەۋىست. باجى (عاسم) ژۇنىكى زۇر باش و سەروزمان شىرىن بوو. لە بىرمە، پەلئەدەگرتە و دەپىردە ژوورەكەى خۇيان، ھەنگوین و گوینى دەرخوار دەدەم. وا بزەم، ئەو كاتە خوشكە (گىلاس) بئوژن بوو. زۇر جوانىش بوو، مۇش پىم دەگوت: تۇ دەزگىرانى خۇمى! ئەۋىش پىدەكەنى و نوقولى دەدامى، لە باۋەشى دەگرتە و قسەى خۇشى بۇ دەكردم. كاكە (جەمال) یش ھىندى جار، لە ھەۋشە و ھەيوانە ھاۋەشەكە ماندا، فېرى ھەلماتىنى دەكردم، بەلنقەست پىنى دەدۇراندەم، مۇش پىم دەگوت: ناۋا قىچتەدەكەم! ئەو وشەيەى زۇر لا خۇشبوو، پىدەكەنى و دەيگوت: تۇ ئەمە لە كوى قىربووى؟! بەلام (عومەر) ى برا گەورەيان، ھەمىشە دەموچاۋى ترشابوو، زۇر گرژ و مۇن بوو، لچى بەيەكدا نابوو، ھەر مۇردەبوۋە، ھەرگىز پوۋيەكى خۇشمان لى ئەدى، زۇر كەم قسەى لەگەل دەكردىن. مۇش كاتى ئەو دەردەكەوت، رامدەكرد و لە پەنجەرە چكۇلانەكەى ژوورەكەمانەۋە، لچم لى خوار دەكردەۋە و گالتەم پى دەكرد. ئەۋىش توۋرەدەبوو. تەنانت جارۇكىان كرى بە ھەرا و خەرىكبوو، لەگەل باۋكەدا شەرىكى گەورە بكا و دەيگوت: دەبى، لە ئەم مانە بېرۇن! تا باجى (عاسم) ھەلئىدایە و گوتى: ئەوان مالى خۇيانە، گەر بە دلت ئىيە، فەرموو تۇ بېرۇ و ملت بشكىنە، مالى وا چىيە، دەم دەخەيتە دەمىيەۋە؟ كاكە (جەمال) یش بە ئەو بەزمە پىكەتىنى دەھات، باۋكىشم ھەموو جارى داركارىدەكردم و زىرەى لى ھەلدەسانم، باجى (عاسم) یش بە ھانامەرە دەھات و لۇمەى باۋكىم دەكرد، ئىدى تا لە ئەۋى بوۋىن، ئەم بەزمە لەگەل (عومەر) ھەر بەردەوامبوو. (گەلاۋىژ) خوشكە چكۇلەيان بوو، لە من زۇر گەورە تر بوو، بەلام يەكدىمان خۇش نەدەۋىست، مۇش ھەموو پۇژى توۋرەمدەكرد و پىم دەگوت: گەلاۋىژ بەردەنوژە، گەر مردم، تۇ بىمىژە! ئەۋىش لە داخاندە دەيگوت: خوا دەكا، تۇ دەمرى، يەكى ھەر دەبى، بىنئىژى!

ھەر لە ئەو خانوۋەدا بوو، بۇ يەكەمىن جار، باۋكە رادىۋيەكى گەورەى كرى، لە سەربان تىلايەكىان بۇ داچەقاندبوو، وا بەرى ھەۋى رادىۋكەيان پىۋە بەستبوو، تا خشەخش ئەكا و بە باشى ۋەرىگرى. زۇر جار لەسەر ئەۋەى وا بەرەكەم رادەكىشا و پىرەرادىۋ نوزەى لى دەبرا، تىپەلدەم دەخوارد. ھەر لە ئەو خانوۋەشدا بوۋىن، (سورىژە) م دەردا، لە يادەم، باجى (عاسم) لە داىكە پتر بۇم بە پەرۇشبوو!

بە داخىكى زۇرەۋە، ئەو خىزانە بەرىز و باشە، توۋشى گەلى گرفت و چەرمەسەرى بوون. كاكە (جەمال) پۇژى (20. 08. 1981)، لە (سىكانيان) شەھىدكرا. (عومەر) و باۋكى كوژران، باجى (عاسم) بە دەم پەژارە و داخەۋە، بە ھەناسەساردى سەرىنايەۋە.

كچه كانيش شويانكرد، نیدی له یهكدی داپراین. به لام دواى نزیكهی (50) سال، خوشكه (گیلاس)م دۆزییهوه، شوروی به كاك (زیروی عه به پړوی) كړدبوو، زورم حه زده كړد، بیبینهوه. بویه نیواره ی پۆزی (16. 11. 2014) سهرم لیدان، به دم گیرانه وهی یادگار هكانه وه، كاتیكى زور خوشمان به سه ریرد.

هر له گهره كی (شیخان) و له مالی (عهلی باپیر) دا بووین، له خوار مالی نیمه وه و له سر جاده كه، مالیكى گهره هه بوو، چهن دره ختیكى به ردارى تیدابوو، مالی (شیخ قادری حه فیدی) برای (شیخ مه محمودی حه فیدی) شای (كوردستان) بوو. له نهو بهر مالی (شیخ) یشه وه، قوتابخانه ی ناوه ندی كچان بوو. كوورسییه كیان بۇ (شیخ) دانه نا و له بهر ده رگه كه ی مالی خویان دانه نیشت، كاتی قوتابییه كان له خویندن ده بوونه وه و ده هاتنه دهره وه، (شیخ) ته ماشای ده كردن و چیژی له نهو ته ماشا كرده ده بیینی. ناخر هه موو شیخی، به نهوه ناسراون، كه دلیان تهره! نیمه ی منالانى گهره كیش چكولانه بووین، له نهو ناوه هارو هاجییمانده كرد، پیاره كانیشی پراویانده ناین. نهو كاته نه مان ده زانی، نه م پیاره ی نیسته بی ناز دانیشتووه و پیربووه، سوپاسالاری دهوله ته كه ی خوارووی (كوردستان) بووه، ناخر راستیان فرمووه: شیر كه پیربوو، ده بیته گالته جاری سه گا!

پاشان له نهو گهره كه گواستمانه وه و له گهره كی (شیخان)، له مالی (كه ریمی سو بجان) و نزیك گوړه پانی داره سووتاره كه ی نیسته جیگیر بووین: دوو ژوور و هه یوانیكمان به كری گرت. نیدی باوكم تا سالی (1955)، هر له نه خوشخانه یه كی (سوله یمانی) مایه وه. له بیرمه، باوكم له ژوره كه ماندا، وینه یه كی گهره ی شا (فه یسه ل) ی هه لواسی بوو، زور منال و جوان بوو، رهنگه كه شی ئالیوو، منیش زورم خوشده ویست و نه مده زانی، ناوی چییه، كه لیشیان ده پرسیم: نهوه كییه؟! ده مگوت: نهوه حوكمه ته ئاله كه یه، هی خومه و نایدوم به كه س!

بۇ یه كه مین جار له ژبانمدا، له نهو گهره كه، تیكه لاوی منالانى بهر ده رگه و كۆلان بووم. (جهباری كه ریمی سو بجان، سمه ی بله سووری عهره بانچی و رهووی زینه به رهش)، له هاروی خوشه ویست و نزیكه كانم بوون، ماله كانمان له سر دهشت بوو، ده شته كه ش هه مووی به گهنم و جۇ چیئرابوو، ناشیكى چكولانه شی لی بوو، هه میشه له نهو ده وره به ره، پیکه وه یاریمانده كرد و جارو باریش شه رمانده بوو، به لام زور زوو ناشت ده بووینه وه!

ئەو سەردەمە، ھېشتا شارى (سولەيمانى)، ھىندە گەرە نەبوو. دەولەمەندى كەم تىدا بوو. بە شىۋەيەكى گىشتى، زۇرىيە خەلك ھەزاربوون. جگە لە چەن بىنەمالەيەكى ديارىكراو و دەسپۇشتووى دەولەمەندى شار، خاۋەنى خانووى خۇيان و زەوى تايىبەتى بوون، ئىدى كەم كەس ھەبوو، خانووى خۇى ھەبى.

دور نىيە، لە ئەو سەردەماندا، بارى نابوورى باوكم، لە گەلى كەسى دىكە باشتىبووبى! چونكە لە لايەكەو: مووچەخۇرى دەولەت بوو. لە لايەكى دىكەشەو: خۇشى نەرزى لىدەدا، لەبەرئەو پارەى دەسدەكەوت. خىزانەكەشمان، زۇر گەرە نەبوو، تا خارجىيەكى زۇرى بوى، بەلكوو تەنيا ھەر چوار كەس بووين. ھەر لە ئەو ماوئەيدا بوو، باوكمىان بۇ شارۇكەى (قەرەداخ) نارد، بەلام مالمان نەگواستەو: بەلكوو بە سەردان چووین و ماوئەى دوو مانگى ماينەو، دوایى گەراينەو.

شارۇكەى (سەيىدسادق)

سالى (1955)، باوكمىان بۇ (سەيىدسادق) نارد و ئىمەش لەگەلى چووین. شارۇكەيەكى زۇر خنجىلانەبوو، دوو بەشبوو، بە پردىكى چكۆلانە پىكەرە بەسرابوون، جادەيەكىش دلى شارۇكەكى دوولەتكردبوو، لەسەر پىنى (ھەلەبجە - پىنجوین) ھەلكەوتبوو. ھەمووى چەن دووكان، كەبابخانەيەك و خواردنگەيەكى تىدابوو، لە قەراغ پردەكەش چاخانەيەك ھەبوو، خەلكى لىنى دادەنىشتن و دۇمىنەياندەكرد، ئىدى ئاو بىنە و دەس بشۇ!

ئەو يەكەمىن جاربوو، باوكم خانوويەكى گەرە لە دەولەت ۋەرگى. خانوۋەكە چوار ژوور بوو، ژوورنىكىان نەخۇشخانەبوو، ئەوانى دىكەشيان، خۇمانى تىدا نەزىيان. كەلوپەلى نىئومالمان كەمبوو، ژوورەكانىش زۇربوون، بۇمان پىرنەدەكرانەو و بە ئاسانى جىمان دەبوو.

لە پىشتەو، ھەوشەيەكى گەرەى ھەبوو، بىرىكى قوولىشى تىدابوو، بە سەتل ئاومان لى دەردەمىنا. بەردەمى خانوۋەكەش، باخىكى خنجىلانەى جوانبوو، ھەر چواردەورىشمان چۇلبوو. پىشتمان شاخبوو، مەزەرگەى (سەيىدسادق) لى بوو. لاي راستمان بە دووسەد مەترى، سەراى پۇلىس بوو، ئەو كاتە خوالىخۇشبوو (عوسمانى مەلا) بەرپىسىاربوو، خەلكى (سولەيمانى) و ھاورپى باوكم بوو. لاي چەپىشمانەو قوتابخانەيەكى سەرەتايى بوو، رەوانشاد مامۇستا (عەبدولائەژدەر) بەرپوئەبەربوو، پىاوئىكى وريا و زىرەك بوو، كاتى خۇى (پىرەمىرد)ى ھۇنەر، نازنازى (ئەژدەر)ى بۇ دانائو، واتە ئەژدىھاي دووسەر! يەك دوو مامۇستاي دىكەشى لى بوو، قوتابخانەكەيان بەرپوئەدەبرد.

دوای ماوهیه، مامه (بهکر)م هات بۇ (سهییدسادق). له ئەوی لهگەل وەستا (موحه مەد)
ناویکدا، نانه و خانە یەکیان دانا. هەرچەندە مام، حەزی له گالته و گەپ دەکرد، منیشی
خۆش دەویست، زۆر جار له گەلیدا دەچوو مەدەرەو، بەلام زوو هەلەدەچوو.

شەویکی زستانی باراناوی بوو، باوکم له مال ئەبوو، کارەباشمان ئەبوو، ئیمەش
هەموومان له یەك ژوردا کۆبوو بووینەو. من قسەم لهگەل مام دەکرد و یاریم لهگەل
دەکرد. ئەویش هیچ وەلامی نەدەدامەو. پەرتووکیکی بەدەسەو بوو، دەخویندەو.
منیش بەری چراکەم لی گرت و تاریکبوو. یەك دوو جار گوئی: بەری ئەو چرایە بەردە،
بەقسەم نەکرد. من دەویست، توورەیکەم و کەمی پینکەنم. ئەویش ماندووی کارکردن
بوو، ئیدی له داخندا بە تەواوی توورەبوو، پەرتووکهکە تیگرتم، بەسەرماندا نەپانندی و
بە دایکمی گوئی: ئیو فیراتانکردوو، وا بکا، بۇ ئەو هی من له ئەم ماله بڕۆم. هەرچەندە
دایکم له من توورەبوو، دلنەوایی مامی کرد، بەلام هیچ کەلکی نەبوو، بە ئەو شەو
سارده خوی پینچایەو و لینی دا رۆی!

کاتی باوکم له مالن گەرایەو، بە ئەو بەزمە زانی، تیری کوتام. ئیدی مام زویریوو،
پویشت و هەر ئەگەرایەو، لهگەل برادەرەکیدا، له نانه و خانەکه دەنووستن. من زۆر پی
ناخۆشبوو، دوای چەن پۆژی باوکم گوئی: وەرە با بچین بە دوایدا بیهینینەو. پینکەو
چووین و کاتی چاوی بە من کەوت، پینکەنی و کولیرە یەکی گەرمی دامی. منیش گوئی:
بیرتدەکەم و دەبی، بییتەو. گوئی: باشە، بەلام جارێکی دیکە لاساری نەکە!

له بیرمدی، (قانع)ی مۆنەر نەخۆشبوو، بۇ چارەسەر هاتبوو بۇ نەخۆشخانەکە (سهیید
سادق)، لهگەل باوکمدا ناشنایی پەیدا کردبوو، هیندی جار سەری لی دەدا، زۆر دەسی
کورتبوو، باوکیشم یارمەتیدەدا. پۆژیکیان بۇ نانی نیوهرۆ هینایەو و پینکەو نانیان
خوارد، باوکم هیندی کراس و پیلای خۆشی دایە. پیاویکی زۆر هەزار دیاربوو، کەوا و
سەلتەیهکی دریزی لەبەردابوو، جووتی کەوشی سووری گەرەهی دپاوی له پیندابوو، له
بەلمیکی چکۆلانە دەچوون! نیستەش وینەهی ئەو پیاوهرەزارە گەرەیه، هەر لەبەرچاومە!
پۆژیکیشیان (شیخ لەتییی حەفید) له (پینجۆین)هوە گەرایەو، بۇ ناخواردن و پشوو دان،
له مالی ئیمە لایدا. شەو تا درەنگانی، له ژووری میوان دانیشتبوون، چەن کەسایەتی و
فەرمانبەریکیش، بۇ خۆشەاتنی هاتبوون و قسەیان دەکرد.

(شیخ لەتیی) پیاویکی زۆر پوو خۆش و زمان شیرین بوو، تا بلنی مرۆقیکی بی فیز و
خاکی بوو، زۆر حەزی له گالته و پینکەن دەکرد. منالیشی خۆش دەویست. منی له
تەنیشت خۆیهو داناوو، گالتهی لهگەل دەکردم. زوو زووش باوکم لیم مۆردەبوو و

دەيگوت: بىر ئۆي دىيۇ، (شىيخ) بىزارمەكە. ئەويش دەيگوت: وازى لى بىنە، با لاي مەئوھ دائىشى. باوكم ھەر لە مئالىيەوھ، ھارپىنى (شىيخ لەتيف) بووھ و لە يەك گەرەكيشدا بوون.

پىئوھندى نىوان ھەردوو بىنەمالى شىخانى (باراۋ) و (ئۆدى)

مىژوۋى پىئوھندى نىوان شىخانى (باراۋ) و بىنەمالەى شىخانى (ھەفید)، مىژوۋىكى كۆنى ھەيە. جگە لە ئەوھى لە سەردەمى (شىيخ مارقى ئۆدىنى) و (كاك ئەمھەدى شىخ)وھ، جۆرە پىئوھندىيەكى ئايىنىيان ھەبووھ، لەسەردەمى (شىيخ سەئىدى ھەفید)پىشەوھ، جۆرە پىئوھندىيەكى كۆمەلەيەتى و خزمایەتیش، بە ھۆى ژنورنخوازوھە درووستبووھ. چونكە كاتى سالى (1784)، شارى (سولەيمانى) درووستكراوھ، ھىندى لە بىنەمالەكانى شىخانى (باراۋ)، لەگەل بىنەمالەى شىخانى (ئۆدى)دا، لە نىوچەى (شارباژىپ)وھە كۆچيانكردوھ، لە شارى (سولەيمانى) جىگىرېوون و زۆرىھىيان، ھەر لە گەرەكى (كانىسكان - شىخان) ژياون. بۇ نمونە: مالى (شىيخ سەئىدى ھەفید)، لە گەرەكى (شىخان) بوو، لەگەل مالى (سەيىد كەرىمى شىخ مارقى باراۋى) و (شىيخ مستەفاى شىخ ئەلىياسى باراۋى)دا دراوسىبوون. (شىيخ مەھموود ھەفید)، شىرى (ھەبىبەخان)ى خىزانى (شىيخ مارقى) و كچى (شىيخ مستەفاى) خواردوھ، تەنەت دەگىرپنەوھ، (شىيخ ھەبىدولرەھمانى باراۋى)، خالى مامۇستا (سەيىد نەجىبى باراۋى)، ھاوتەمەنى (شىيخ مەھموود) و ھارپىنى مئالى بووھ، بە مئالىش شەرىانېوھ و سەرى شكاندوھ!

ھەروھە، كاتى (شىيخ مەھموود) لە گوندى (دارىكەلى) ژياوھ، ھەموو سالى پۇژانى جىژن، ھىندى لە شىخانى (باراۋ)، وەك (سەيىد كەرىمى شىخ مارقى) حاجى شىخ ھەزىرى شىخ سالىح - باپىرم، شىخ مەھموودى شىخ ھەسەن، شىخ رەزى گولانى) كۆبوونەتەوھ و سەريان لى داوھ. (شىيخ)ى نەمىش ئەوھى بىرکەوتوھتەوھ و بە پىكەنىنەوھ، گوتوۋىتەتى: خزمانى (باراۋ) گەلەكۆمەكىم لى دەكەن و ھاوونەتەسەرم! جگە لە ئەوھى (شىيخ مەھموود)، خوشكىكى ئابىناشى ھەبووھ، ناۋى خاتو (نەقى) بووھ، خىزانى (شىيخ موھەممەدى خالۋى باراۋى) بوو، كە خالى باپىرم بوو.

شیخ مەحموودی جەفید، حاجی شیخ موحەممەدی شیخ عەزیزی باراوی (باوکە)، مەدی سەلسوور، شیخ حوسین بەردەزەردی پیاوی شیخ، جەمەدی مەلاتوفیقی تەزبەحفرۆش، کەریم چاوەرەشی پیاوی شیخ، ئەو پیاووی ئە نیوان (شیخ) و یاوکیشمدا، ئە ذواوە دەستاوە و تەنیا سەری دیارە، (ئەجە خورشە ای شوقیری تاییەتی (شیخ) بووە.

ئەم وینەیه کاتی گیراوە، (عەبدولئیلا - وەسی)ی خالی شا (فەیسەل)ی دووهمی (عێراق)، سالی (1945) ویستووێتی، سەردانی شاری (سولەیمانی) بکا. لە پێ لایداوە و لە گوندی (داریکەلی)، سەری لە (شیخ)ی نەمر داوە. داوای لێ کردووە، یاوەوریبێ و پێکەووە سەردانی شار بکەن. هەرچەندە (شیخ)، حەزی بە ئەو سەردانە نەکردووە، بەلام هەرچی چۆنی بووە، قایلێکردووە و پێکەووە گەیشتوونەتەجێ. جەماوەریکی زۆری شارەکە، پێشوازیان لە (شیخ) کردووە و ترومبیلەکیان بەرزکردووەتەو، نیدی (وەسی)یان هەر بیرچوووەتەو!

هەلبەتە، گەر ئەو پێوەندییە گەرموگۆر و تیکەلایبێ، لە نیوان ئەو دوو بنەمالەیهدا هەبووبێ، شتیکی ناساییه، گەر هیندی لە کۆرەنازاکانی شیخانی (باراوی)، لە زنجیره شوپشەکانی (شیخ مەحموود)دا، بەشدارییانکردبێ. بۆ نمونە: (شیخ جەمەعلی شیخ عەزیزی باراوی)، سەرلەشکری (شیخ) بوو، پیاویکی زۆر نازابوو، تەنانەت قسەمی لە (شیخ)یش

قەبۇل نەكردووه! سالى (1918)، لە شەرى (ناوپاريز)دا شەھىدبووه، ھەر لە ئەوئىش
ئىژراوه. (شىخ سەئىد)ى براشى، كە (ئەحمەدخواجه) لە (جىم دى)دا باسىكردووه، زۇر
نازابووه و لە شۆرشەكانى (شىخ)دا، پۇلىكى گەورەى ديوه.

جگە لە ئەوئى، شىخانى (بارا) بە سەر و مال، يارمەتى شۆرشەكانى (شىخ)ى نەمرىان
داوه، لە جەنگى (دەريەندى بازىان)ى سالى (1919)شدا، چەندىن برىندار و شەھىدىان
ھەبووه. ھەر لەگەل (شىخ)ى نەمرىشدا، (شىخ مەحمودى شىخ) چەسەنى شىخ مارقى
باراوى: (1904 - 1990) دەسگىركراوه و بەدىلگىراوه.

جگە لە ئەو شەھىدانەش، لە ھەردوو شۆرشى (11. 09. 1961) و شۆرشى (1976)ى نوئى
گەلەكەماندا، بە دەيان پىشمەرگە و لىپرسراوى راميارى و سەربازىيمان ھەبووه. چەندىن
كەسىش برىندار و شەھىدبوون، ھەر يەككىشىيان، سەر بە پارتىكى جىاواز بوون.

بۇ نموونە: ملازم عەبدوللاى شىخ مەحمود ناسراو بە عەبەرەش، سالى 1963 لە كفرى،
لەگەل 28 پىشمەرگە، شىخ مەحمودى شىخ فەرەج سەرىلەبوو، سالى 1964 لە سەرتەكى
بەمۇ شەھىدبوون (پ.د.ك.). سالى (1974) گوندى (بارا) بۆردومان كراوه، (7) كەس
شەھىدبوون. (حەمەنەمىنى شىخ رەووف ناسراو بە شەھىد پۆل، سالى 1977 لە نىوچەى
قەراخ (ى.ن.ك.))، شادمانى شىخ عوسمانى شىخ مستەفا، سالى 1980 لە دەوروبەرى
كەركوك (ى.ن.ك.)، مامۇستا غەفوورى شىخ جەلالى بەرگدروو، سالى 1983 لە شارباژىر
(پ.د.ك.)، ناسۆى شىخ بەكرى شىخ عەزىز، سالى 1985 لە گوندى چەسەن تەپە لە
داستانى دابان ھەلاج (ى.ن.ك.) و شىخ موحەممەدى شىخ سەئىد سالى 1984 لە
دەوروبەرى عەربەت (كۆمۇنىست) شەھىدكراون. ھەروەھا (رەفىقى شىخ توفىق)، سالى
(1992) لە (ئەبوغرىب) لە سىدارەدراوه و سەر بە (سۆسىالىست) بوو.

قوتابخانەى سەردەتايى

زۇر حەزم لە خوئىندن دەکرد، چونكە بەيانىان زوو دەمبىنى، مەدائەوردكەى شارۆكەكە
خۇيان گۆريووه و يەكى توورەكەيەكيان لە مل دايە، دەقتەر و پىداوئىستىيەكانى
قوتابخانەيان تىدا ھەلگرتوووه و بەرەو قوتابخانە دەپۆن. مەنىش زۇر حەزمەدەكرد، وەك
ئەوان بھوئىم. بەلام ئەو كاتە، ھىشتا شەش سالم پرنەكردبووھو، وەريان نەدەگرتم.

مامۇستا (عەبدولنەزەر) ھاوئى باوكم بوو، ھاتوچۆشىدەكردىن، گوتى: من لەگەل خۆم
دەيبەم، تاقىدەكەينەو، تا بزائىن چۆنە. گەر شت تىگەيى و زىرەكبوو، ئەوا وەرىدەگرىن.
بەيانى چووم بۇ قوتابخانە، بانگيانكردم بۇ ژوورى مامۇستاكان. مامۇستا (عەبدول) لىئى
پرسىم: حەزەكەى بھوئىنى؟ گوتم: بەلى. گوتى: بۆ؟ گوتم: بۆئەوئى گەورەبم. من وام
دەزانى، ھەرچى بھوئىنى، زوو گەورەدەبى!

پاشان لئی پرسیم: باوک خۇشدهوی؟ گوتم: بەلى. گوتى: بەقەدەر چەن؟ گوتم: بەقەدەر سەگى. ئىدى ھەموو مامۇستاكان دەسيانکرد بە پىكەنن و گوتيان: بۇ بەقەدەر سەگى؟ گوتم: چونكە سەگم زۇر خۇشدهوی.

دوايى، نارديان بە دواى باوكمدا، ئەويش ھات و بۇيان گىرايەو، باوكيشم پىكەنى. پىيان گوت: ناتوانن، ھەريگرين، بەلام با ھەك گونگر لە پۇلدا دانىشى و شتى فىرى، تا تەمەنكەھى دەگونجى، ئەو كاتە ھەريدەگرين. ئىدى زۇرم پى خۇشبوو، چونكە من تى نەدەگىشتم، گونگر چىيە؟ ھەريگرام، يا ھەرنەگرام، گرنگ نەبوو، گرنگ نەبوو، ھەك ئەو ھەموو قوتايانە، بەيانيان زوو ھەلدەستام و نانمەخوارد، خۇم دەگورى، دەفتەرەكان و پىنووسەكەم كۆدەكردەو و مى رى قوتايخانەم دەگرتا بە راستى، زۇر كەلكم لە ماوھى ئەس گونگرتنە ھەريگر، چونكە كاتى چوومە قوتايخانە، زۇر شتم دەزانى.

ھەر لە (سەيیدسادق) بووين، چلەى ھاويى سالى (1956) بوو، خوا كورپكى ديكەى دايش، ديسان باوكم تىلىفونى بۇ بايرم كردهو، تا بزانى، چى ناوبنى، ئەويش بە ناوى (سەلاھەددىنى ئەيوپى) يەو، ناوى نا (سەلاھ).

لە (سەيیدسادق)، كۆمەلى ھەرمانبەرى خەلكى (سولەيمانى) لى بوو، شەوانە لە مالى كۆدەبوونەو، دەيانخواردەو و گۇرانىيان دەگوت. يا، يارى كاغەزىان نەكر، لە ئەوانە: (سەلاھى سەعيد بەگ) بەرپوۋەبەرى شارۇكەكە بوو، (عوسمانى مەلا) ئەو كاتە قۇميسەر بوو، ھىندى مامۇستاشى لى بوو. بۇيە زۇر بەى شەو باوكم بەجىدەھىشتىن و درەنگانى دەھاتەو. ھەرچەندە ئەو نە يارىدەكر و نە دەشىخواردەو، بەلام ھەميشە خەزى لە كۇر و دانىشتن بوو، دەنگىشى خۇشبوو و گۇرانى دەگوت.

(فايەقى مۆتى)

تەنيا مالى ئىمە ھاتوچۇماندەكر، مالى ھەستا (ھەبىولى كەباچى) بوو. نىوانمان زۇر خۇشبوو. كچىكى چكۆلانەى ھەبوو، ناوى (رووناك) بوو، زۇر پىكبووين و پىكەوھ يارىيەماندەكر. داىكىشى (شەمسە) خان، ژنىكى زۇر دەس و دل فراوان بوو.

شەوئىكىان بانگيانكردين و گوتيان: (فايەقى مۆتى) لە (سولەيمانى) ھەو ھاتوۋە، ئەم شەو لە مالى ئىمە ميوانە و جادوومان بۇ دەكا، ئىمەش چووين. مائەكە لەبەر ميوان جەمى دەھات، ھەموو ئەو خەلكەش لە جادووباز كۇبووبوونەو.

دوای نانخواردن، کاکه‌ی جادووباز تورده‌که‌یه‌کی دهره‌ئینا و تۆزۆ ئاردی تیگرد. دهره‌که‌یه‌کی سپی نه‌ستوری کلاشچنیشی هینا، سهریکی دهره‌که‌ی خسته نیو تورده‌که‌که‌وه، سهره‌که‌ی دیکه‌شی، برده هه‌یوانه‌که و به شتیکه‌وه قایمیکرد. منیش هر به دوایه‌وه بووم. به کورتیه‌که‌ی، وهک ته‌ناق نه‌هریمه‌نی لیهات! ئینجا هاته‌وه ژورده‌وه و گوئی: منالینه! حه‌ز له چی ده‌که‌ن؟ هه‌موو گوتمان: حه‌ز له حه‌لاو و گه‌زۆ ده‌که‌ین.

دیسانه‌وه، جاریکی دیکه چووه‌ده‌ره‌وه، ئیمه‌ش هه‌موومان، له په‌نجه‌ره‌که‌وه سه‌یرمان ده‌کرد، تا بزانی، چی ده‌کا. نه‌ویش ده‌سی به دهره‌که‌وه گرتبوو، پیندا ده‌هات و له‌به‌ر خویه‌وه، هر بۆله‌یده‌هات، چه‌ن قسه‌یه‌کی ده‌کرد، له کوردی نه‌ده‌چوو، بۆیه که‌سمان لینی تی نه‌ده‌گه‌یشتین. تا هاته‌ژوریه‌وه، ده‌سی هر به په‌ته‌که‌وه بوو. ئینجا له تورده‌که‌که‌ نزیکبووه‌وه و ده‌سی به دهره‌که‌وه خسته نیوی. یه‌ک دوو جار له‌نیو تورده‌که‌که‌دا، ده‌سی راوه‌شان و له‌به‌ر خۆشیه‌وه، هر شتی ده‌خویند. پاشان، ده‌سی به چنگی حه‌لوا و گه‌زۆه دهره‌ئینا و گوئی: فه‌رموون، بخۆن! ئیمه‌ش به گه‌وره و پچوکمانه‌وه، سه‌رمان سوورماوو، نه‌مه چی بوو؟ تۆ بلی خه‌وبی، وا ئیمه حه‌لوا و گه‌زۆی شیرین و به تامی، به‌ری جادووه‌که‌ی خاله (فایه‌ق) ده‌خوین؟!

ئیدی خه‌ومان بیرچووه‌وه، هرچه‌ند لییان پرسی، باشه نه‌مه چۆن و له کوئی فیژیوی؟ نه‌ویش هر ده‌یگوت: که‌س نه‌و جوړه پرسیارانه‌م لی نه‌کا. حه‌لوا و گه‌زۆی خۆتان بخۆن و هه‌قی هه‌چی دیکه‌تان نه‌بی. وا بزانه‌م، دوایی نیسلامیه‌کان کوشتیان!

مالی (تالیب ره‌شید)ی برای مامۆستا (خالید ره‌شید)، له شارۆچکه‌ی (هه‌له‌بجه) بوو، له شه‌وی فه‌رمانبه‌ری میریی بوو، له کۆنه‌وه ناسیاوی و تیکه‌لاویمان هه‌بوو، نه‌و تیکه‌لاوییه به شیویه بوو، مالی ئیمه بۆ نه‌وان سه‌ره‌پتی (سوله‌یمانی) بوو، زوو‌وو لایانده‌دا، نه‌وان ده‌هاتن و ئیمه‌ش ده‌چووین. من (هه‌له‌بجه)م زۆر له (سه‌ییدسادق) پی خۆشتربوو. له‌گه‌ن (نوخشه‌ی) کچیشیدا شیرم خواردبوو.

جاریکیان چووین بۆ لایان و (هه‌له‌بجه)شمان بینن. شه‌وی دانیشتیبووین، له‌گه‌ن (نوخشه‌ی)دا لیمان بوو به شه‌ر. باوکه‌م کردبوویه باوه‌شی و منیش و پرکه‌م گرتبوو، ده‌مگوت: باوکی خۆمه، ده‌بی، لاچی. نه‌ویش رقی منی هه‌لدساند و ده‌یگوت: باوکی خۆمه و لاناچم، زمانیشی لی دهره‌هه‌ینام. ئیدی بیرکردنه‌وه‌ی منالی وایه! هر هه‌نده‌یان زانی، زرمه‌م لی هه‌ستان، نه‌ویش ده‌سیکرد به گریان و منیشیان راونا!

خۇش ئەۋەيە، سالى (1988) لە شارى (ھانۇفەر - ئىلمان)، سەرىكى مامۇستا (خالىد)م دا، (نوخشە)ى برازاشى لە ئەۋى بوو. پىم گوت: من و تۇ خوشك و براى شىرىن. ئەۋىش گوتى: من بىرم نايە، شىرم لەگەل تۇ خواردىبى. ناخر كى بىرى دى، شىرى لەگەل كى خواردوۋە، گەر دايك و باوكى لايەكيان پىيان ئەلن!

(سولە يمانى)

ھەموۋى سالىك و چەن مانگى لە (سەيىدسادق) بوۋىن، پاشان لە نىۋەپراستى سالى (1956)دا بوو، بۇ شەكرە شارەكەى (سولەيمانى) گەپراينەۋە، لە گەپەكى (كانىسكان) لە ئەۋبەر جادەى بازارە پچكۆلەۋە، خانوۋىەكمان لە كۆلانەكەى پشت دوۋكانەكانى سەرجادەكەۋە گرت، خانوۋى (مامەخولە)يان پى دەگوت و ئىستەش ھەر ماۋە! خانوۋەكە زۇر چكۆلانەبوۋ، دوو ژوور و ھەيوانى بوو، ھەۋشەيەكى زۇر تەسكوترووسكى ھەبوو، بەلام دوو نەۋمبوو، ژوورنىكان لە خوارەۋە بوو، خاۋەن مالەكەى تىدا دەريا. ھەۋشەكەى ھىندە چكۆلانە و قوول بوو، ھەر لە بىردەچوۋا ژوورەكەى دىكەشىان، لەگەل ھەيوانىكى چكۆلەدا لە سەرەۋە بوو، بە پىپلىكانە بۇى سەردەكەۋتەن، ئىمە بەكرى گرتبوۋمان. ھەرەبانىكى قوۋچىشى ھەبوو، لە ئەۋىشەۋە، بە پەيزە بۇ سەربان سەردەكەۋتەن.

لە ئەم خانوۋەدا ئەۋەى گرنگىبى، ۋەك ئىستە لەبەرچاۋم بى و ھەرگىز لە يادىم ناچى، ئەۋە بوو، تەقە و ھەرا و گريان دەسىپىنكرد. ئىمە لە مالى باپىرم بوۋىن، ھەر كە گويمان لە نەر تەقە و ھەرايە بوو، دايك پەلى گرتەن و بەرەۋ مالەۋە گەپراينەۋە. ويستان، لە جادەكەى بازارە چكۆلەۋە بىپراينەۋە، تەقەيەكى زۇر لە خۇپىشاندەران كرا. ئىمەش ناچاربوۋىن، لەسەر سوۋچى كۆلانەكە بوەستەن و لە پال دىۋارەكەى قوتابخانەى (كانىسكان)دا، خۇمان ماتكەين. دواى ماۋەيە تەقە نەما و دونيا كىشومات بوو. خەلكى لە ھەموو لايەكەۋە، لە سەرجادەكە كۆبوۋنەۋە و ھىندىكىشىان، بەرەۋ مزگەۋتى گەرە دەپۇشتەن، دەگرىان و دژى مېرىى قسەياندەكرد.

ئىمە دواىى زانىمان، تەرمەكەى (شىخ)يان لە (بەغدا)ۋە ھىناۋەتەۋە و دەيانەۋى، لە مزگەۋتى گەرە بىنىژن. خەلكەكەش ھەموو، لە دەۋرى تەرمەكەى كۆبوۋبوۋنەۋە، ھىندى دەگرىان، ھىندىكى دىكەش دژى پزۇم قسەياندەكرد. چەكدارەكانى مېرىش دەيانوۋىست، بلاۋە بە خەلكەكە بەن، بۇيە دەسپزۇيان لى كردن، چەن كەسى برىندار و شەھىد بوۋن.

ماموستا (ره‌فبق حیلمی) سه‌بارت به کۆچیدوایی (شیخ)، له یاداشته‌کانیدا نووسییۆتی:
پۆژی سێشه‌مه‌ی پێککه‌وتی (09. 10. 1956) کۆچیدواییکردوه. دياره ئه‌و پووداوه‌ش،
هر ئه‌و پۆژه بووه، یا پۆژی دوایی بووه!

(خاوی)

باوکم هر سالی (1956) بوو، ماوه‌یه له نه‌خۆشخانه‌ی گوندی (خاوی)ی سه‌ر به
شارۆکه‌ی (قه‌ره‌داخ) کاریده‌کرد، ئێمه‌ش ماوه‌ی مانگی له ئه‌وی بووین، پاشان گه‌راینه‌وه.
ئهم گونده زۆر جوانبوو، هه‌مووی باخی میوه بوو، باوکیشم زۆر نه‌مایه‌وه و زو
گه‌رایه‌وه.

دیسان شاری (سوله‌یمانی)

که باوکم له (خاوی) گه‌رایه‌وه، له مالی (با‌ه‌خوله) گواستمانه‌وه و ئهم جاره‌ش، هر له
گه‌ره‌کی (کانیسکان) له پشت مالی با‌پیره‌وه، له مالی (مه‌لا‌سایر) و له‌سه‌ر دا‌لانه‌که‌ی
ده‌رگه‌ی ده‌ره‌وه، ژوورنکمان به‌کرنگرت. ئهم ماله زۆر گه‌ره‌بوو، هه‌وشه‌یه‌کی گه‌ره‌شی
هه‌بوو، له نێوه‌راستدا هه‌وزو‌فواره‌یه‌کی گه‌ره‌ی تیدا بوو، دوو دارمیویان له ده‌وری
ناشتبوو، به‌رزبوو‌بوونه‌وه و سه‌ری که‌په‌که‌یان، به‌ په‌لکه‌گه‌لا گرتبوو، به‌ شیوه‌یه‌کی زۆر
جوان پازاندبوویانه‌وه. له ئه‌و به‌ری هه‌وشه‌که‌شوه، خانوویه‌کی دوو نهۆم به‌ حه‌وادا
چوو‌بوو. خواره‌وه‌ی که‌سی تیدا نه‌ده‌ژیا و که‌لوپه‌لی خۆیانی تیدا‌بوو، خۆشیان له
سه‌ره‌وه‌ ده‌ژیان.

خاوه‌ن ماله‌که‌ پیاویان نه‌بوو، خیزانه‌که‌یان له ژنیك، دوو كچ و كوێکی گه‌ره‌ پێکهات
بوو. ژنه‌که‌ ناوی (نه‌عیمه)خان بوو، که‌که‌کان ناویان (گوزیده) و (وه‌زیره) و کوپه‌که‌شیان
ناوی (فازیل) بوو، له هه‌موویان گه‌وره‌تر‌بوو. مندا‌له‌کان هه‌موویان، زۆر له من گه‌وره‌تر
بوون. له‌گه‌ل که‌که‌کاندا دۆستایه‌تیمان زۆر خۆش نه‌بوو. خه‌تای من بوو، چونکه‌ گالته‌م
پی‌ ده‌کردن و نه‌وانیش لێیان‌ده‌دام. به‌لام (فازیل)، هه‌میشه‌ ناوب‌ژیده‌کردین و نامۆزگاری
منی ده‌کرد، قسه‌یان پی‌ نه‌لیم. دوای چه‌ن سالی، بۆ خۆیندن چوو بۆ (یه‌کی‌تی سو‌قیت)،
پاشان بوو به‌ پزیشک و گه‌رایه‌وه.

له بیرمدی، له ژیرخانه‌ تاریکه‌که‌ی مالی خۆیاندا، دوکتۆر (فازیل) نامیریکی سینه‌مایی
په‌شوسپی هه‌بوو، هیندی فیلمی کورتی بیده‌نگی پيشان‌ده‌دا، منالانی گه‌ره‌ک، یه‌کی به
دوو و سێ فلس ده‌چووین و سه‌یرمان‌ده‌کرد. له‌به‌رئه‌وه‌ی له یه‌ك هه‌وشه‌دا بووین، هیندی
جار پاره‌ی له من وه‌رنه‌ده‌گرت. فیلمی وا هه‌بوو، هینده‌م سه‌یرکردبوو، قامی تیدا
نه‌ما‌بوو!

ئەنكىشىيان ناۋى (ئەجىبە) خان بولۇپ، ھەر لەگەل خۇياندا دەريا. پېرېژنىكى سەيرى بەتەمەنبولۇپ، چاۋى كزىبولۇپ، چاۋىلەكەيەكى زەرەبىنى لە چاۋدا بولۇپ، گۇچاننىكى جوانىشى بەدەسە وبولۇپ. لە ھاۋىياندا، ھەمىشە لە گۇي حەزوفوارەكە دادەنىشت و ھەر بۇلەي دەھات. كوردى باش ئەدەزاشى، لە ئەۋە دەچولۇپ، لە بىنەرتدا لە توور كمانەكانى (كەركوك) بولۇپ. بە كوردىيەكى شەقوشەر قەسەيدەكرد، قەسەكانى بە لاي مەۋە، زۇر ئەنتىكەبولۇپ، چۈنكە ئەۋە يەكەمىن چاربولۇپ، لە ژياندا گۇي لە ئەۋ جۇرە زمانە بى! چارنى قەسە بۇ دايك دەكرد، منىش لە لايانەۋە ۋەستابولۇپ، زۇر باش گۇي بۇ قەسەكانى پارگرتبولۇپ، لە پېر لەبرى ئەۋە بىلى: چاچم، گوتى: جىچم. ئىدى من خوا بۇى دام، دامە قاقاي پىكەنن و لىم كرد بە ھەرا، ئەۋىش زۇر لىم توۋرەبولۇپ، بەلام من مىش مىۋانم ئەبولۇپ، ۋەك لەگەل منىشى ئەبولۇپ، ۋابولۇپ بە ئەۋ حەۋشە گەۋرەيەدا رامدەكرد و ھاۋارمەدەكرد: جىچم، جىچم، جىچم. دايكىشم راۋىنام، گرتىمى و مستىكى باشى تىسەرەۋاندم. ئىدى تا كرنچىشىيان بولۇپ، ھەر بە جىچم ناۋمەدەبرد!

ئەۋە يەكەمىن چاربولۇپ، لە ئەۋ مائەدا كەسىكى دايك بىنم و سەردانمان بكا. ئەۋىش خوالىخۇشبولۇپ خالە (رەھىم)م بولۇپ، ھەرچى چۇنى بولۇپ، ئىمەي دۇزىبولۇپ ۋە سەرى لى دىن. من زۇر پى خۇشبولۇپ، كە بىنم، چۈنكە دايك ھەر بۇى باسدەكردم، كە چوار برا و خوشكىكى ھەيە و منىش كەسىانم ئەدىبولۇپ. تا ماۋەيەكەش بە ديارىيەۋە ۋەستابولۇپ، ھەر سەيرمەدەكرد و جەپەسابولۇپ. پاشان لەگەلىدا راھاتم و زۇر خۇشويست. جا نازاتم، ۋەك دەلىن: لەبەرئەۋەبولۇپ، خال لە مام خۇشەۋىستتەرە، يا لە ئەۋە پىشتەر كەسى دايكم ئەدىبولۇپ، تازە دىبولۇپ، بۇيە ۋا واقم ۋرمايولۇپ!

مائى (حاجى عومەر سدىق) دراۋسىمان بولۇپ، دوو كوپى ھەبولۇپ، كەمى لە خۇم گەۋرەتر بولۇپ، گەۋرەكەيان ناۋى (جەمەتايەر) و پچوۋكەكەشىيان ناۋى (فارووق) بولۇپ. لەگەل (فارووق)دا، ھاتوچۇ مائى يەكدىمان دەكرد و پىكىشەۋە يارىماندەكرد. ئەۋە لە ئەۋ گەۋرەكەدا، يەكەمىن ھاۋرىنى ژيانم بولۇپ، كە دواى ماۋەيەكى دوورودرىژ، لە زانكۇى (سولەيمانى) بەيەككەيشتىنەۋە. ئەۋ كاتە ئەۋ دوكتۇراى لە (يەكىنى سۇقىت) تەۋاۋكرد بولۇپ، لە كۆلىژى وىژە دامەزرابولۇپ.

ۋەك ئىستە لە بىرمە، جىژنى قوربانبولۇپ، ۋەرزى ھاۋىنبولۇپ، ھەموو منالانى گەۋرەك خۇمان گۇرېبولۇپ، ئەۋ دوو برايش ھاتن بە دواى مندا و پىكەۋە چوۋىن بۇ گەۋرەن. باۋكم جلى جىژنى بۇ كردبولۇپ، كراسىكى قۇلكورت و پانتۇلىكى تازەدى مەيلەۋسىپم لەبەردابولۇپ. ئەۋ كاتە ئەۋ منالانەي پىكەۋە دەگەۋرەن، يەكسەر بەرەۋ سەرجادەي بازارەچكۆلە دەۋىشتن، لە دوۋكانەكەي (ئەكەكەچەل)، قەزۋانى سۇير و چەقالەيان دەكرى. يا زلوبىايان دەخوارد.

پاشان، بەرەو مزگەوتى گەرە تىلدەبوونەو. لە ئەرئى عەرەبانەئى يەكئەسپى وەستابوو، منالان زۇر حەزىيان لە سواری عەرەبانە دەکرد. ھەر منالئى بە عانەيەك سواردەبوو، كە چوار فلسى دەکرد. كاتئى عەرەبانەكە پردەبوو، كاڭراي عەرەبانچى پارەكەئى كۆدەكردەو و لەبەر بەرزى عەرەبانەكەش، يەكەيەكە سواریدەكردین. ھىواش ھەبوو، حەزئى نەدەكرد، عەرەبانچىيەكە يارمەتیبدا، بەلكوو خۇئى بە تايەكانیدا ھەلدەواسى و ھەرچى چۆئىئى، بە نەقەنق سواردەبوو. ئىنجا عەرەبانچىيەكە، دەرگە چكۆلانەكەئى پشتەوھى دادەخست، لە پىشەوھ سواردەبوو، ناوى خواى لى دەھىنا و بەریدەكەوت. ئەسپە بەسزمانەكەئى بە قامچى دادەگرتەو، بە ھەچەھەچە و دەنگەدەنگ بەریدەكەوتین. ھىندئى منالئى واش ھەبوون، نەترسان و دادەنىشتن، ھەشبوون، چاويان قايمبوو، بەپىئوھ دەوھستان، ئىدى منالان گۆرانى شىرىنى لەيلانى و لەيلانىيان دەسپىدەكرد، بە ھەموو جادەكانى بازارە چكۆلەدا، بە سواری عەرەبانەكە دەرۇيشتىن و گۆرانىمان دەگوت. تا دەگەيشتىنە سەرچاوەئى ناوھەكەئى (كانىسكان)، كە ئىستە لە ئەو شوئىنەدا، مزگەوتىكى لى درووست كراو و ناوھەكەش لەئىئو مزگەوتەكە داہە. لە ئەرئى دادەبەزىن و كەمئى دەوھستان، ناوى ساردمان دەخواردەو و پشووئەكماندەدا. ئىنجا گەر منالئى دىكە ھەبووايە و جئى ھەبووايە، عەرەبانچىيەكە ھەلیدەگرت و بە گۆرانىگوتن دەگەراينەو، لە كوى سواربووین، ھەر لە ئەوئىش دادەبەزىن.

ئەو جارە، كاتئى لەگەل (فارووق) داہەزىن، بىنىم، پانتۆلەكەم ھەمووى قىراوئىبوو، ئىدى بە پەلە خۆم گەياندەوھ مائەوھ، پانتۆلەكەم بۇ داىكم دانا و گوتم: نامەوئى، قىراوئىيە. باوكىشم وەك پىشەئى خۇئى، لەبرى نانى نىوھرۇئى جىژن، ژەمەلیدانئىكى باشى دەرخواردام!

(شىخ كاۋەي شىخ لەتيفى ھەفید)

تا لە ئەو گەرەكە بۈيۈن، جاروبار (شىخ كاۋە) لەگەل (بەكرى سىدىقى نامەدرىزى شوقىرى باوكى، يا لەگەل مام (ھەسەن)ى پياۋياندا، بۇ يارىكرىن بۇ مالى ئىمە دەھات. ھىندى جار منىش لەگەل داىكم، يا باوكىدا سەردانماندەكرىن، لە ئەو ھەوشە گەرەبەدا پىكەنەۋە يارىماندەكرىن. من و (كاۋە) لە يەك سالىدا لەداىكىبۈيۈن، بەلام داىكم دەىگوت: (كاۋە) چەن مانگى لە تۇ گەرەترە.

دىارە ئەو كۈرى (شىخ لەتيفى ھەفید) بوو، تەنبا ھەر ئەو تاكە كۈرەشيان ھەبوو، زۇربان خۇشەدەۋىست و دەۋلەمەندىشىبۈن، لەبەرئەۋە، چەندىن جۇر يارى منالانى جوان و رىكۈپىكى تازەى ھەبوو، ۋەك ئەسپ، سەگى تەنەكە، پاسكىل، قاز، مراوى و كۆترى ناپلۇن، تەنگى ساچمە، دەمانچەى لاستىك و گەلى شتى دىكەشى ھەبوو. نەك ھەر من، بەلكو زۇربەى ھەرە زۇرى منالانى كوردىش، لە ئەو سەردەمانەدا، لە ئەو جۇرە يارىمانە بىبەشىبۈن! لەبەرئەۋە ھەر كە دەچۈومە ئەۋى، خىرا پەلامارى يارىبەكانىم دەدا، سۈارى ئەسپ و پاسكىلەكەى دەبووم، پاشان شەرەئاۋماندەكرىن، بە يارىكرىن و پىكەنەۋە، كاتىكى خۇشمان بەسەردەبىر.

زۇر جار يارىماندەكرىن و لەنىۋ چىمەنەكەياندا زۇرانماندەگرت. ھەموو جارى پشتم لەگەل زەۋىدا جۈوتدەكرىن. ئەۋىش ھاۋارى لى ھەلدەستا و ھەلدەسايەۋە، بە شەق و بۇكس تىمەدەكەوت، ئەىكرى بە شەرى راستەقىنە. منىش دەسم نەدەكرەۋە، بەلكو تەنبا داكۆكىم لە خۇم دەكرىن، پالنىكم پىۋەدەنا و لە خۇم دەۋرەخستەۋە. ئاخىر لە ئەۋە زىاتر چىم بەكرادىە! چونكە دوو پياۋى سەمىلبابىر بە دىارىبەۋە ۋەستاۋون، چاۋەرنى فەرمانى بوون و لەسەرىبەكەنەۋە! خۇنەشەدەكرا، ۋەلامى كۈرەزى شای (كوردستان) بەدەمەۋە، تىپى بىسەرەۋىنم و ھەقى خۇمى لى بىكەمەۋە!

جارى واش ھەبوو، زۇرانماندەگرت و ژىردەكەوت، يەكى لە پياۋەكانىيان پالنىكى بە منەۋە دەنا و ئەۋىش سۈارى سەرم دەبوو. منىش ھەر ھىندەم پى دەكرا، لە ناچارىدا خۇم لە دەسى پزگارگەم و ھەستەۋە. پياۋەكانىشيان بە دىارمانەۋە دەۋەستان و بە پىكەنەۋە، چەپلەيان بۇ (كاۋە) لىدەدا، منىش لە داخاندا دەسم بە زۈرەزۈر دەكرىن، داخى دلى خۇم بە داىكم دەپشت و دەمگوت: ھەموۋى خەتای تۈبە، من بۇ نىرە ھىناۋە و دەبى، پىۋىنەۋە. ھىندى جارىش، لىمان دەبوو بە شەر و بە زۈبرى لىك جىادەبۈۋىنەۋە. بەلام دۋاى ماۋەبەكى كورت، ھەر ھىندەم دەزانى، (كاۋە) لەگەل يەكى لە پياۋەكانىياندا، خۇى دەكرىن بە مالا، ئىدى ۋەك ھەر ھىچ پۈۋى ئەدابى و لە يەكدىش زۈر ئەبۈۋىن، ۋابوو، كەسىشمان گلەھىمان لە ئەۋى دىكەمان نەدەكرىن و دەسمان دەكرەۋە بە يارى!

ئىۋارەيەكيان لەگەل پىاۋيكياندا ھات. باۋىكەم لە مالىھەبەبوو. (كاۋە) گوتى: ئەم جارە چاۋشاركى دەكەين. باۋىكەم منى ئارەدەرەو ۋە ئەۋىشى شارەو. دواى بانگىكردم ۋە گوتى: دەى گەر زىرەكى بىدۆزەرەو، بزانە لە كوى خۇى شارەووتەو؟! منىش زۆر بە پەرۋشەو، ھەموو كۈنۈقۇرئىنى ئەو ژورە چكۆلانەيە گەرەم ۋە بۇم ئەدۇزرايەو.

سەير ئەو دەبوو، ھەر ئەو ژورەمان ھەبوو، ئەۋىشمان بە سىندوۋىكى درىژى ئەشتەرخان دابەشكردبوو، لە بەشى پىشتەو ۋە زەخىرەمان دانابوو، لە پىشەشەو لىنى دادەنىشتىن ۋە لىنى دەنۈستىن. لەسەر سىندوۋقەكەش، نۆنەكانمان ھەلچىبىوو. تەنەت پىشت سىندوۋقەكە ۋە ئىو سىندوۋقەكەش گەرەم، كەچى ھەر نەمدۇزىيەو. ئىنجا (كاۋە) لە ئەو پىتر خۇى بۇ نەگىرا، بانگىكردم ۋە جاروبارىش لە قاقاى پىكەنىنى دەدا. منىش گوئم لە دەنگى بوو، بەلام نەمدەزائى، ئەو دەنگە لە كۈنۈ دەى. تا دوا جار بەرزبوو ۋە ھاۋارىكرد:

تەۋاۋ مەن بىردەو ۋە تۆ لۇپاى. ئىدى باۋىكەم لەسەر نۆنەكان دايدەگرت! (شىخ كاۋە) زۆر دەسى راستبوو، زۆر جار لە ھەۋشەكەى مالى خۇيان، نىشانەى لە چۆلەكەى سەر دەرەختەكان دەگرتەو، مەگەر بەدەگمەن لىيان قووتارىبوۋايە، ئەگىنا زۆرەى ھەرە زۆرى جارەكان، ئەو چۆلەكە بەسزەمانەى تەپاۋتل بەردەدايەو. جارىكيان منىش وىستەم، چانسى خۇم تاقىكەمەو، ھەر باشبوو، لە قەدى دەرەختەكەشم دا!

(ھەسەن ئى براۋ)

لەگەل (ھەسەن) دا، ميانەمان زۆر خراپبوو. لە ھەر شوئىنى منى بدىايە، لىئىدەدام. لە راستىدا، ھەم براى گەرەم بوو، نەدەكرا، ھىچى پى بلىم ۋە لىنى ھەلگەرئەمەو. ھەم زۆر دەر ۋە نازا بوو، نەك ھەر مەن، بەلكوۋ مەنلانى گەرەكەش، دەرەقەتى نەدەھاتن. ھەم زۆرىشى لى دەترسام، تا لە ئەو مالىشدا بوۋىن، بە دەسىيەرە ۋە ئىرانبووم. چۈنكە لە يەك گەرەكدا بوۋىن ۋە مالىكەشمان لە مالى باپىرەو زۆر نىزىكبوو. ھەمىشە لە كۆلان، لووتە بە لووتىدا دەتەقىيەو. خوا ھەلناگرى، جارى ۋاش ھەبوو، ھىمەندەبوو ۋە لىم توۋرە نەدەبوو، لەگەل خۇى دەيگىرام ۋە دەيىردم بۇ سىنەما.

مەن ھەرگىز رەق لىنى نەبوو، مەگەر ئەو كاتانەى بە خۇپاى ۋە بى تاۋان لىنى بىدەمايە، رەق ھەلەدەسا ۋە دەسەلاتە ھەبوۋايە، تىرم دەكوتا. ئەگىنا ھەمىشە ھەق گوتوۋ، رىزمگرتوۋ ۋە بەزەيىشم پىدا ھاتوۋتەو، بەلام ھەرگىز خۇش نەۋىستوۋ. چۈنكە ئەو نەك ئىمە، بەلكوۋ كەسى خۇش نەدەۋىست ۋە ئىستەش ھەر ۋايە، ھىندە بى ئەمەك ۋە سىلەشە، ھەموو دەست بەكى بە ھەنگوۋىن ۋە بىكەى بە قوۋرگىدا، ھىشتا ھەر دەلى: تالە!

هۆی ئەم ناکۆکی و پەرتەوازەییەش نەبوو، کاتی باوکم لە دایکی جیاپووتەوه، (حەسەن) منالێکی چکۆلانهبوو، دایکی بەجێهێشتوو و نەبووستوو، گەراوتەرە بۆ (هەولێر) و لە ئەوێ شوویکردوو، ئیدی لە ئەم منالەیی نەپرسیووتەوه!

کاتی دایکیشم هاتوو، (حەسەن) دوو سالانبوو. هەر لە سەرەتاوە داویکردوو، خۆی بەخێویکا، تا هەر لە منالییەوه، هەم لەگەڵ خۆی، هەم لەگەڵ خوشک و براکانی پاشەپۆریشیدا، پێکەرە گەورەبن، رابین و هەست بە هیچ جۆرە جیاوازییەک نەکا. بەلام لەبەرئەوهی ئەو کاتە، هەموو بنەمالەکه، تەنیا ئەو تاکە منالەیان هەبوو، ئەنکە دایک نەهاتوو، لەبەر دەسی باوەژندا دایتی، بە ئەو داوایە دایکم قایل نەبوو و گوتووێتی:

من چون ئەو منالە بی دایکه، لای باوەژن دادەنیم، خۆم بەخێویدەکم!

(حەسەن)، لەگەڵ پورە (نەسرین)دا، نزیکەیی هاوتەمەن، لەبەرئەوه ئەنکە بە شیریی خۆی بەخێویکردون، گەرە و پەرورەیکردون. بۆیە لە لایەکهوه: کۆری باوکم بوو، لەلایەکی دیکەشوه: شیربرای بوو! لەبەرئەوه، (حەسەن) لە زمانی مام و پورەکانییەوه، تەنیا هەر ئەنکەم بە دایکی خۆی دەزانی و بە دایە بانگیدەکرد. هەرەها، چونکە باوکم برا گەرە بوو، هەموو خوشک و براکانی پێیان دەگوت: کاکە، ئەویش هەر بە کاکە ناویدەبرد!

جا لەبەرئەوهی دایکم بەسەر دایکی هاتبوو، ئیمەش لە ئەو باشتەر دەژیاین، ئەویش لەگەڵ ئیمەدا نەژیابوو، لە نێو ئیمەشدا گەرە نەبووبوو، بە چاویکی پڕ لە قینەرە تەماشای دەکردین و هەلسوکەوتی لەگەڵ دەکردین. هیژدە بیرتەسک و نەزان بوو، وای دەزانی، هەرچی بەسەر هاتوو، خەتای من و (شەونم)ی خوشکمه، بۆیە ئیمەیی بە یەکهەمین دوژمنی خۆی دادەنا. تەنانەت وای لێهاتبوو، بەرانبەر بە ئیمە، تووشی هیژدی گریی دەروونییش بووبوو!

لە راستیدا، من ناھەقی ناگرم، چونکە لەبری ئەو، هەر کەسیکی دیکەش بووایە، دوور نییە، خراپتری لێ بەسەر بەاتایە و بە چاویکی خراپتریش، سەیری ئیمەیی بکردایە. هەرچەندە ئیمە، هیچ جۆرە گوناھێکمان نەبوو، دەسمان لە دیاریکردنی چارەنووسی ئەودا نەبوو، لە ئەو پووێشەوه، ئەک هەر ئەو، بەلکوو هەر کەسیکی دیکەش بێ، هەرچی پرخنە و گلەییەکیشی هەبێ، تەنیا هەر شانی دایک و باوکی خۆی دەگرتەوه. دیارە باوکیشم زۆر گویی نەداوێتی و بەرانبەری کەمتەر خەمبوو، دایکیشی بەجێهێشتوو، بە دەگەمەن لێی پرسیووتەوه، وەک کوردیش گوتووێتی: منال بە دایک هەتیووبی!

له مائى باپيريشمدا، له نيو كور و كچه كانيدا، جگه له مامه (سالج)م، كهسى ديكه نه خوئندوويه تى و نه پيشگه يشتووه. جگه له نه وهى، پياوانى كورديش، نه سردهمه، زور بايه خيان به خوئندن نه داوه. بويه (حهسن) به نه خوئندهوارى گوره بوو، نه وهش غه دريكى گوره بوو، لىي كرا!

(حهسن) هر له منالييه وه، بهرله لى كوئنان و نيو بازار بووه، له دوكان لى باپيرم بهرده سيكردووه. زور در و هار و شه پانى بوو، كه م پوز شه بوو، چ له مائه وه و چ له دهره وه، يه كى لى باپيرم شكاتى لى نه كا، نه ویش زور لىي توره ده بوو، لىي ده دا و دهرى ده كرد. هر بويه خه لكى ناوياننا بوو، (حهسن فهرته نه). باوه پنا كه م، نه و داماره له ژيانى خوئيدا، ناننىكى بى گرفتى خوار دىي. هر چه نده هه موو جارى، باپيرم به باوكمى ده گوت: من كورم بو به خيو كردووى!

حوجره

سالى (1956) له حوجره ي مهلا (عبدوللا) ده خوئند، كه له كوئانه تنگه بهر كه ي نه م ديوى مزگوتى گوره دا بوو، كو م لى منالى گه ركه لى بوو، مهلا فيرى خوئندن و نووسينى ده كردين، نو اييش جرمى عه معاى پى ده خوئندين. نه وه يه كه مين تاقى كرده وهى ده سپى كرده ژيانى خوئندم بوو. مهلا (عبدوللا) باوكى ماموستا (سهلام) بوو، مائه كه يان هر له نه وهر جاده كه ي بازاره چكوله وه بوو. پياويكى كه له گه تى بارىكى ريكوپينكى سووروسپى قوز بوو، زيرهك و شاره زا بوو، به لام توره بوو، زوزوو لىي ده داين و به دار هه لاقه يده كردين. به داخه وه من زورى لى نه ماره وه و زور شت فير نه بووم، چونكه له نه گه ركه گواستمانه وه، وا بزائم، نه ویش دواى ماره يه به نه خوئشى مرد.

مامه (به كر) و ريشونى ژنيان

سالى (1956) بوو، باپيرم ويستى، مامه (به كر)م له زور شت دوور خاته وه، چونكه زور سه ره رى و سه ربه گيچهل بوو، هه روا به ناسانى دانه ده مازا، نه ویش پىي خوئشوو. له بهر نه وه خوالى خوئشوو خاتوو (ره حمه) ي كچى (حاجى عبدوللا) له گوندى (كه له كن) بو داوا كرد. نه و پياوه (8) كور و نه و تاقه كچه ي هه بوو، زور دؤستى باپيرم بوو، له قسه ي دهر نه ده چوو، له بهر نه وه بى گرفت دايه.

گوندى (كەلەكن)، لە شارى (سولەيمانى) يەره زۆر دوور نەبوو. گوندىكى زۆر چكۆلانە بوو، ھەموو سى چوار مالى دەبوو، ئىستە لەگەل گەرەكەكانى شاردا تىكەلاوبوو. بەلام دنگىر بوو، ھەنجىرىكى زۆر و خوشى ھەبوو.

ئەو كاتەى بىر ياردا، بووك بگويىزىتەو، بە چەن ترومبىلى بەرەو گوندى (كەلەكن) بەرىكەوتىن. گوندىكە نزيك جادەبوو، بەلام جادەكە قىرتا و نەبوو، بۇ ئىو گوندىكەش، رىي ترومبىل نەبوو، لەبەرئەو ترومبىلەكان، لەسەر جادەكە وەستان و ئىمەش ھەموومان بەپى رۆيشتىن.

گەيشتىنە ئىو دى، كەمى چاوەرئىمانكرد، بووك نامادەبوو و لە مال دەرکەوت، دوو ژن ئەم دىو و ئەو دىويان گرتىوو، ھەلەلەكيشان دەسىپىنكرد و بوو بە ھەرا. بووكەكە ژنىكى شۇخوشەنگى سىپىكەلەى بالا بەرز بوو، بە جلى بووكىنىى و خشل پارا بوو، تارايەكى سوورى لىرژى بەسەرەو، لە شەرماندا چاوى لە ئەرەكە ھەل نەدەپرى.

ئەو كاتەش وا باو بوو، بووك بە ھىواشى دەپۇى و يەكىكىش ئاوينەى بۇ دەگرت. لەبەرئەو، (خەسەن)ى برام پىشىكەت بوو، پىشتا و پىشت دەپۇى و ئاوينەكەى بۇ گرتىوو، بۇنەو، بووكى خۇى ببىنى و سەيرى خۇى بكا. ھەموومان زۆر لەسەرخۇ و بە وردى دەپۇيشتىن، تا بە ھەورازى گوندىكەدا سەرکەوتىن و گەيشتىنە لای ترومبىلەكان ئىدى سوار بووین و گەراينەو، بووكمان بۇ مامە (بەكن) دابەزاندا!

نەوونەى بووكىرەش لادىن ئەو سەردەمانە

ھەرچەندە ئەو سەردەمانە وا باۋبوو، ئاھەنگ و شايى دەگىپرا، ئۆتى بانگدەكرا، لەسەر ئاۋازى بەجۇشوخۇشى بەسۆزى دەھۆل و زوپىناى كوردى، گۇپانى خۇشيان دەچرى، نامادەبوانىش ھەلدەپەرىن، پۆزى يا چەن پۆزىكى خۇشيان بەسەردەبرد. بەلام باپىرم، لەگەل باۋكى بوۋكى پىككەوتبوو، شايى بۇنەكا و بى دەنگ بوۋكمان كرد بە مالد!

گەرەكى (سابونكەران)

ئەم جارەيان، لە گەرەكى (سابونكەران) لە تەنىشت گەرماوى (موفتى) بەرە گىرساينەرە و خانوۋىيەكمان بە كرىگرت. خانوۋەكە ھى (حاجى شىخ مستەفاى شىخ بايزى باراوى) نامۆزى باپىرم و باۋكى شىخ (عوسمان باراوى) مېردى پورە (مەلىخ)م بوو. (شىخ مستەفا) دوو ژنىھىنا بوو، لە ژنى يەكەم (3) كوپ و (2) كچى ھەبوو. ئەم خانوۋە لە كۆلاننىكدا بوو، دەرئەدەچو، لە دوۋبەر و دوۋنھۆمى گەرە پىكھاتوو، بەرىكىان گەرماو، گەنجىنە و دالانى بوو. خاۋەن مال خۆى و ژنى دوۋەمى خاتوو (رۇقى)، دوو كچەكەى (تەجىبە) و (ناجى)، كوپە چكۆلانەكەى (رەزا)، لە نھۆمى خوارەو دەژيان. ئىمەش سەردەمان بەكرى گرتبوو، دوو ژوور و ھەيوانى بوو.

ئەم مائەم زۆر لا خۇشبوو، چونكە يەكەم: جەنجالبوو، منالى زۆر تىدا بوو. دوۋەم: لەسەر جادەبوو، ھەمىشە لەسەربانەوە يا لە كۆلانەرە، سەيرى جادەكەم دەكرد. سىيەم: كچەكان نىكەى ھاوتەمەنى خۆم بوون و ھەمىشە، پىكەوە يارىماندەكرد. پىۋەندىمان زۆر خۇشبوو، بە شىۋەيە لە ئەو ماۋەيەدا، لە ئەم مائەدا بوۋىن، يەك شەر چىيە، لە نىۋانماندا پرووى نەدا!

لە بىرمدى، جارىكىان جىژنى قوربان بوو، كات ھاۋىن بوو، ئەران لە سەربانەكەى ئەۋبەر نووستبوون. مەنىش بەيانىان زو ھەلدەسام، دايكم بۇ نانگىرەن خەبەرى دەكردمەۋە. وا راھاتبووم، گەر ناندىشمان پىۋىست نەبوۋايە، ھەر لە ئەو كاتەدا خەبەرمەدەبوۋە. ئەو بەيانىيە بە پەيزەكەدا سەركەۋىتم، ھەردووكيانم خەبەر كەردەو و گوتم: ھەستىن جىژنە، نانەكەتان بخۇن، پىكەۋە دەپزىن و دەگەپرىن. جوۋتە خوشك بەرى دەسيان لە خەنە گرتبوو، پىشانىاندەم و زۆر دلىان پىنى خۇشبوو، زۆر جوانىشيان لى دەھات. دواى ئەۋەى نانى جىژنمان خوارد، دەسيانگرتم و پۇشقتىن. زۆر گەراين و دۇندرمەمانخوارد، پاشان گەراينەۋە.

قوتابخانەى گەشتى نوح

قوتابخانەى مامۇستا (نەجمەدىن مەلا)، لە ئەر بەرمانەو لەسەر جادەكە بوو، ھەمووى (20-30) مەترى لىمانەو دووربوو، كە ئىستە خواردنگەى (نەجمەدىن مەلا) يە! لە ئەر ماوئەدا، تا لە قوتابخانە وەرگىرام، لە ئەرئى دەمخوئىند و ماوئەى (2-3) مانگى لە ئەرئىش ماموئە، تا دەرگەى قوتابخانەكان كرانهو و سالى نوئى خوئىندن دەسپىيكرد.

مامۇستا تا بلئى، پىاوئىكى زىرەكبوو، ھەموو شتىكى فىردەكردىن. بەلام داخم ناچى، گەلى جار لەبەر مەستى، ئاگای لە خوئى نەبوو، زۆر بوئى عەرەقى لى دەھات. من خۆم ھەرگىز نەمدىو، بە پوژ بخواتەو، بەلام دەیانگوت: ھەر ئىوارەى لىدى، دەسپىدەكا.

نەجمەكەشى ئەوئەبوو، پوژى (23، 4، 1962)، لە قوتابخانەكەى خوئىدا مرد، مامە (بەكر)م و دوو ھاوئىنى دىكەى، كە زۆر جار سەريان لى دەدا، دواى سى پوژ دۆزىانەو، بوئىكردبوو، وەك دەیانگىرايەو، پشیلەكانى لە برسائدا سەرى لووت و گوئچكەكانىان خواردبوو. راسپاردەنامەيەكشى نووسىبوو، كە لە چىاي (ئەزم) بىئىژن، بەلام ئەو كاتە، مېرى پى نەدا، داواكارىيەكەى جىبەجىكەن، بوئە بە شىوئەيەكى كاتى ناشىيان و دواى ئەوئەى رىككەوتننامەى (11، 3، 1970) خوئىنرايەو، جەماوئەرىكى زۆر كۆبوونەو، پوژى (4، 5، 1970)، بە دەھۆل و زوورناو، تەرمەكەيان بو چىاي (ئەزم) گواستەو.

دەسەچەپ (جەمەى حاجى تائەر)، نىوئەراستا مامۇستا (نەجمەدىن مەلا) و دەسەراستىش (شاھەقى خەلفەسەئول) و (ئەنور توفى)، ئەوانى دىكە ئەناسراون.

رئیس‌جمهوری گواستنه‌وه و ناشتنی تهرمی ماموستا (نه جمه‌دین مه‌لا) له چپای (نه‌زهر)

قوتابخانه‌ی (فه‌یسه‌لییه)

(09.01.1957)، له قوتابخانه‌ی (فه‌یسه‌لییه)ی سه‌ره‌تایی، له پۆلی یه‌ك وه‌رگیرام، شه‌وه یه‌کی له پۆژه‌ خۆشه‌کانی ژبانی منالیم بوو؛ هه‌ر له خوار مائی خۆمانه‌وه و له‌سه‌ر جاده‌که، مائی (کیغام)ی فه‌له بوو، له‌گه‌ل کۆره‌که‌یاندا (سه‌لیوه)، له یه‌ك پۆل بووین، ئیسه پیمان ده‌گوت (سه‌لیوه). هه‌موو به‌یانیه‌ك له ده‌رگه‌م ده‌دا، خاتوو (ئه‌لیس)ی دایکی ده‌یکرده‌وه و په‌رداخ‌ی شیریی بۆ ده‌مینام. پاشان له‌گه‌ل (سه‌لیوه)دا، به‌ره‌و قوتابخانه‌ خ‌ل ده‌بووینه‌وه. کۆریکی زۆر باش و هیمن بوو، به‌ داخه‌وه، هه‌ر له پۆلی یه‌ك و دوو پیکه‌وه بووین، ئیدی تا ئیسته‌ نه‌مدیوه‌ته‌وه و نازانم، شه‌و خ‌یزانه‌ چیان به‌سه‌ره‌ات!

شه‌و کاته باوکم، له نه‌خۆشخانه‌ی نێوه‌راست کاریده‌کرد، له خوار قوتابخانه‌که‌ی خۆمانه‌وه بوو، ئیسته‌ (ته‌لاری کاوه) و گه‌راجی له شوینه‌که‌ی نه‌رووستکراوه، هیندی جار که ته‌واو ده‌بووم، هه‌ر به‌ جانتاکه‌مه‌وه سه‌رمی‌ده‌دا.

قوتابخانه‌که‌مان، له به‌رده‌رکی سه‌را بوو، هه‌مووی چهن خوله‌کی، له مائی خۆمانه‌وه دوور بوو. شوینیکی زۆر گرنگی هه‌بوو، له‌سه‌ر سوچی هه‌ردوو شه‌قامی (کاوه) و (مه‌وله‌وی) هه‌لکه‌وتبوو. شه‌م شوینه، زوو قوتابخانه‌ی زانستی بوو، که ئیسته‌ بازاری (عه‌سری) پی ده‌لین. قوتابخانه‌که‌مان زۆر گه‌وره‌بوو، له دوو شه‌وم پیکه‌اتبوو، پاره‌ویکی نه‌ریژی هه‌بوو، زووره‌کان به‌سه‌ر هه‌ردوو به‌ری پاره‌وه‌که‌دا دابه‌شبوویوون. چه‌وشه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌شی هه‌بوو، هه‌میشه‌ یاریمان تیدا ده‌کرد. شه‌ودیویشمان قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی (گۆیژه‌)ی

كوپان بو، هيندى جار به ديواره كهدا سرده كهوتين و شه به برده مان له گه له كردن.
 كۆمهلى مامۆستاي بهرئيز و دلسۆزمان شه بوو، زۆر به پەرۆشبوون، بۆنه وهى بايه تهكان به
 باشى فيريين و پاشه پوژنيكى باشمان هه بي.

قوتا بخانهى (فهيسه ئيبه)

مامۆستايان له گه بهرئيز ئيبه (1971 - 1972) له راسته و بۆ چهپ:

پهريه - فهريهون دهان لهين، نهوزاد جهالان محمد، جهالان محمد، نهيلو، يهروبه، محمد لاو محمد دهان، رولوف شيخ صالح
 ريزي نوورم - عومار محمد قادر، خهريز شيخ مه جواد، نهوزاد بهشير، خهقان عارف، رولوف له محمد

مامۆستا بهرئيز دهكانى قوتا بخانهى (فهيسه ئيبه)

لافاو

پوژيكي پاشنيوهرۇ بوو، لاي (دايهحهمدى) بووم، له پر رهنك و دهنكى ناسمان گۇرا، نالە و گرمى ههور و دهنكى ههوره تروشقه، دونياى دهلرانهوه. سهره تا به تهرزه دهسيپيكرد، دهنكه كانى زۇر گهره بوون و پاشان دايكرده باران، زۇر به خۇرديبارى، وردهوردهش تا دههات، بارانهكه تاويده سهند، ماوهى يهك كاژير له سهريهك بارى، واى ليهاه، حموشهكهى پركرد له ناو.

نهنكم له ههيوانهكه ههر دههات و دهچوو، تهزيحه دريژكهكى بهدهسهوه بوو، ويردى دهخويند و به دهنكه خوشهكهى خوى، ههر سالاواتى له ديارى پهيامبهر دها و هاوارى دهكرد: خوايه رهممان پى بكهى، بى نافات! منيش ويستم، برؤمهوه، بهلام نهيهيشت. خوم ماتدا، تا سهرى قالمبوو، ئيدى رويشتم. به كولانه كاندا رامكرد، تا گهيشتمه بهردم مزگهوتى گهوره، هيئدى كس وهستابوون و تاماشا ياندهكرد، هيئدىكى ديكهش به عهربانه دهپهرينهوه، منيشيان پهراندهوه. بهلام له بهردهركى سهرا، ناوهكهى له نهوهدا نهبوو، نزيكهى نيو مهتر بهرزبوو بووهوه، عهربانهش كهلكى نهبوو، بهلكور پاره ستاين، تا كه ميكرد، پاشان پهرينهوه.

ئيدى ههرچى چۇنى بوو، خيرا به جادهى (سابوونكه ران) دا سهركه وتم و گهيشتمه وه ماله وه. دايكم چاوه پيئدهكردم و زۇر بى نارامبوو. لافاوهكه پوژى (18، 10، 1957) بوو. زيانيكى زۇرى به خهلكى شار گهياند، وهك سهرچاوه كان باسيدهكهن: (12) منال، (5) پيار و (8) ژن خنكان، يهك ميليون دينار يش زيانيدا. ههر به نهو بۇنه يه شهوه، (وهصى - عهبولتيل) سهردانى (سوله يمانى) كرد.

ويئهى بهردهركى سهرا و ههرمانگهى پۇستى (سوله يمانى)

مالى (جەلال كابان)

ماۋىيە بو، باۋىك لەگەلماندا زۇر خراپىبو، ھەمىشە لىمان توورەدەبوو و لىيەدەداين، زۇر جاز لە دايكىشىمى دەدا. من و (شەونم)ى خوشكىشم، ھىچ دەسەلاتىكمان نەبوو، لە تاوا دەگريايىن و ئەويش لە داخى دلى خۇى، نىمەشى دادەپاچى. نەماندەزانى، بۇچى گۇراۋە و چى پويىداۋە؟ (حاجى شىخ مستەفا)ش لە خوارەۋە ھاۋارىدەكرد و لىيى توورەدەبوو. ھىندى جارىش لە تاۋ لىدانى باۋىك، رامدەكردەخوارەۋە و پەنام بۇ (شىخ مستەفا) دەبرد. نەمانزانى، ھۇى چى بوو، ھەموۋى سالى لە ئەۋ مالىدا نەبووين، گۋاستمانەرە. جارىكى دىكەش لە گەرەكى (شىخان)، لە مالى (جەلال كابان) دامەزراين و بە كۇنە كۇلانەكەى خۇمان شادىبوومەۋە، ھەموۋى چەن مەترى، لە مالى (عەلى باپىر)ۋە دورىبوو، جاروبار سەرم لە باجى (عاسم) دەدا، ھەر بە شىۋەى كۇن، لەگەل (گىلاس) دۇست بووم و لەگەل (گەلاۋىز)ىش، دانوومان پىكەۋە نەدەكۇلا!

ئەم خانوۋە لە نوودەستە پىكەتابو، لاي نەرگەى حەۋشەۋە، خۇيانى لى دەژيان و گەرەدەبوو. نازام، چەن ژووربوو، بەلام خىزانىكى زۇريان ھەبوو، كورەكان (كەرىم، بەھادىن، قادر و جەمال كابان)، سى كچىشيان (بەدرىيە، ئەختەر و شوكرىيە) ھەبوو، بەلام مىنالىان نەبوو. تا لە ئەۋىدا بووين، بە رىككەوت نەبى، ھاتوچۇمان نەبوو، زۇر داخراۋ بوون. ھەرچەندە (كەرىم كابان)، زۇر ھاۋرىنى باۋىك بوو، كاتى خۇشى پىكەۋە پۇلىس بوون، جار و بارىش گۇزانى بۇ دەگوتىن!

دەستەى دوۋەمىشى، دوو ژوور و ھەيوانىكى بەرفراۋانبوو، نىمەى تىدا دەژياين، حەۋشەيەكى گەرە و دورودرىز، لە ئەۋانى دابرىبووين و بە تەۋاۋى سەربەخۇبوو! ئەم گەرەكەم زۇر پى خۇشبوو، چونكە ھەر مالى، لە سى چۈار مىنال كەترى نەبوو. كۇلانىكى زۇر جەنجال و خۇشبوو، ھەمىشە بەردەرگە جەمىدەھات. ھەر ھەلدەبەزىنەۋە و يارىماندەكرد، تاۋى مووشىن و تاۋىكىش تۇپتۇپىنمان دەكرد، خەلكى گەرەكمان ھەراسانكردبوو، بە تايبەتى كاتى بە سەربانەكاندا راماندەكرد، لە ئەم پانەۋە بۇ ئەۋ بان خۇمان ھەلدەدا. دراۋسىكانى بەرانبەرمان مالى (مەلانەحمەد) بوو، (سەمەدى كوپى نىزىكە تەمەنى من بوو. تەنىشتان مالى (سەيىد مەجىد) بوو، (ئەكرەم - دلپىر)، لە نىمە گەرەترىبوو، بەلام ھەر تىكەلمان دەبوو. (ئەدھەم)ى براشى، لە تەمەنى خۇماندا بوو، ھەمىشە پىكەۋە بووين، لاي تەنىشتى سەرووشمان، مالى (غىززەت كابان) بوو، (فەرەيدوون)ى كوپى گەرەترىبوو، (فەرەاد) كوپە چكۇلەى بوو، زۇر خۇش و بزىۋىبوو، بە

داخهوه زوو کۆچیدواییکرد، ئیدی ئەم کۆمەڵە منالە، ئەوانەشی لە مالهکانی خوار و سەرروی مائی ئیلمەشەرە بوون، هەر لای ئیلمە کۆدەبوونەرە و پیکهوه یاریماندەکرد. ئەس کاته من لە پۆلی دووی قوتابخانەی (فەیسەلیە) بووم.

چوارەمین ژن

بەلام زۆر بە داخهوه، ئەم خۆشی و بەزمی منالییە، زۆری ئەخایاند، پووداویکی زۆر ناخۆش، لە نێو خیزانەکهماندا پوویدا، هەموو ئەو خۆشییە دیبووم، لێم بوو بە ژاری مار، چونکه سالی (1958) بوو، باوکم ژنی چوارەمی هینا، ئیدی ژیاومان لی تیکچوو. پوژی لە قوتابخانە هاتەوه، تەماشادەکەم، دەنگەدەنگیکی زۆر دی، بە پەله خۆم کرد بە ژوردا، پورەکانم (مەلیح) و (فاتم)، دادە (شەمسە) و مامە (عومەر)م لە ئەوی بوون. باوکم ئەهاتبووهوه، ئەوانی ناردبوو، نێومالەکهی بۆ کۆکەنەوه، دایکیشم بە دوو مندالی گچکەوه (شەونم) و (سەلاح) دانیشتبووون و دەگریان، خەلکی گەرەکیشمان لی کۆبووبوو، هەموویان سەرزنەشتی باوکمیان دەکرد. بە ئەو کەسوکارە بی ویزدانەیی باوکیشم بووایە، دەبووایە، بەپینی پەتی و سەری قووتی بڕوین و هیچ بۆ ئیلمە ئەهیلنەوه، بە تاییبەتی مامە (عومەر)م، قسەیی زۆر ناشیرینی دەکرد و جینیوی بە دایکم دەدا. ئەوه لەبری ئەوهی، سەرزنەشتی براکەیی بکا، که ژنیکی بیکەس و سی منالی زەردوسووری چکۆلانەیی بەرەلکەردوه، کەچی ئەوه هەموو هەلۆیستەکەیی بوو!

هەر یەکیکیان ژوربەرژور دەگەران، دۆلاب و جانتاکانیان دەکردهوه، هەر خەریکی شت کۆکردنەرە و شاردنەوه بوون، مەگەر خوا بۆ خۆی بزانی، چی برا و چی دیار ئەما، دەتگوت، لە جەنگدا سەرکەوتوون و لە نێو خۆیاندا دەسکەوتەکان دابەشدهکەن!

من هەر هیندە تیگەیشتم، دیسانەوه باوکم قەوماندووویەتی و ژنی تازەیی هیناوه، بە دزییەوه خانووشی بۆ گرتوه، ئیستە ئەوانی ناردوه، مالهکەیی بۆ بگۆیزنەوه! پاشان بۆمان دەرکەوت، ئەو هەموو شەوانەیی درەنگ دەهاتەوه، لە کوی بوو! ئەو هەموو توورەبوون و شەرفروشتنە، هۆکەیی چی بوو! دوایی زانیان، لە میژبوو، ئەو ژنەیی ماره کردبوو.

مالە نوێکەیی باوەژن و باوکم، بەرانبەر مائی باپیرم بوو. یەك ژور و هەمیوانیکی چکۆلانە بوو، حەوشەییەکی قنەجنۆکەیی هەبوو، تەوالیئیکی زۆر پچووکی تیدا بوو، مرۆ بە ئاسانی، بە دەرگەکەیدا نەدەچوو و جیشی نەدەبووه!

هيندى شتى نيومالەكەيان گواستبوو، هيندىكىشيان ھەر جەپەلووشكردبوو، ھەلى بوو، بۇيان ھەلكەوتبوو، كەس ناگاي لە ھىچ نەبوو، خوا دەزانی، كى چى بەركەوتبوو! ھەرچى چۈنى بوو، دايكە خىرنەديو، كەم ژوورنىكى لە گەرەكى قەسابەكان و پشت كۆلانى سويجگەرخانەكەى (ئەحەى گولە) ۋە بەكرىگرت. (شەونم) و (سەلاج) منالېوون، دايكە لەگەل خۇى بردنى. بەلام باوكم نەبەيشت، من پرۆم. ئىدى بە تەۋارى، لانەكەمان لى تىكچوو. لە نەر ماۋەيەدا، ھەرچى خۇشەيەكەمان نۆشكردبوو، باوكم ھەمورى پى ھەلەيتاينەۋە!

ھەلسوكەوتى باۋەژن

باۋەژنەكەم ناۋى (فەزىلە) بوو، تا بلىنى كچىكى گەنج، جوان و شوخ بوو. ئاخىر باوكم كەى ژنى ناشىرىنى ھىناۋە؟! ۋا بزاتم، (ھەورامىي) بوو. باوكم بەھۇى نەخۇشخانەۋە ناسىبووى، ھەزىيان لە يەكدى كردبوو، بە دزىيەۋە خواستبووى. لە ئەۋە دەچوو، باوكمى زور خۇشويستى! بەلام خۇشەويستى لاي باوكم چى بوو، ۋەك پەلەھەورنىكى پەشى چلكنى بەھار ۋابوو، تاۋىكى پى بوو، لىزەمە و بارانىكى كەم دايدەكرد و زوو خۇشى دەكردەۋە، ۋەك ھەر بارانىش نەبارىيى، ۋابوو! لەبەرئەۋە، ھىندەى ژنەيتانەكەى مەبەست بوو، ھىندە خۇشەويستى مەبەست نەبوو!

بە راستى خۇشى نەيدەزانى، چى دەكا و چى دەۋى؟! كەسپىش تىنى نەدەگەيشت و بە قسەى كەسپىشى نەدەكرد. ھەر ناۋى ماۋەيەكەيش، ئەۋ ژنە گەنجە ھەژارە، بە دەسييەۋە گېرۇدەبوو، چونكە ھەر زوو پەشىمانبوو، ۋە!

سەرەتا خاتوو (فەزىلە)، ۋا خۇى پيشاندا، منى زور خۇشەۋى و پووى خۇشبوو. لەبەرئەۋەى مالەكەمان تەنيا ژوورى بوو، زۇرەيى كات لە مالى باپىرم بووم و ھەر لە ئەۋىش دەنووستم. ھەمور جارى لە دللى خۇدا، بىرم لە ئەۋە دەكردەۋە، لىكمدەدايەۋە و دەمگوت: بەسەرھاتەكەى (ھەسەن)ى بىرام دوپارەبوو، ۋە منىش ھىندى لە تالۋى ئەۋ نازارەم چىشت. بەلام جياۋازىيەكەمان ئەۋەبوو، ئەۋ لاي نەنكەم دەژيا و من لاي باۋەژن بووم!

زور بىرى دايكەم و مندالەكانم دەكرد. بە دزى باوكمەۋە، زووزوو سەرمەدان، دايكىشم تىرتىر بەسەرمدا دەگريا. ھەر تەنيا ئەۋ كاتانە دەھەرامەۋە، كە دەمبىنن: ئەۋان لە ژوورنىكى چكۆلانەدا دەژيان، ھىندى پىۋىستى نيومال، نوژن و كەلوپەليان ھەبوو، ئىدى

ژورنیکی پووتوقووتبووا ھەر کاتی دەچووم، دایکم بۆنیدەکردم و ھەستیدەکرد، چلکنم، لە تەشتدا دەیشتم و خاوینی دەکردمەو. ئینجا لە ئەو خواردنە خۆشانە، ھەر لە منالییەو لەگەلی راھاتبووم و حەزم لێ دەکرد، تیرم دەخوارد.

ھەرچەندە دادگە پارەى بۆ دایکم و منالەکان پریبوو، بەلام پارەکە کەمبوو و بەشى نەدەکردن. لەبەرئەو دایکم تاجاریبوو، جل بۆ مالان بشوا. تا خۆراکی پۆژانەى خۆى و منالەکانى دا بینکا. سەیر ئەو بوو، (حەسەن) ى براشم بۆ ماوەیەکی کاتی، لەگەلمدا گۆپا، ئیدی وەك جاران لێى نەدەدام و ھیندی جاریش پیکەو دەگەراين!

لە ئەو ماوەیەدا، خۆشترین شتی چیژم لێ دیبى، ئەو بوو، بە تەواوی ئازادبووم و کەس لێى نەدەپرسیمەو، چى دەکەم و چى ناکەم، لە کوی بووم و لە کوی نەبووم، چونکە باوکم پۆژانە، لە نەخۆشخانە کاریدەکرد، بە شەویش لەبەر خانمەکەى، سەر من نەدەپەرژا. مالى باپیریشم ھیندە جەنجالیبوو، بە تەنگ پەرودەکردنى منالەو نەبوون. ھەلیکی باشم بۆ ھەلکەوتبوو، وەك ھەموو منالی، چۆن حەز لە بەرەلایى و یاریکردن دەکا، منیش ھەر لەگەل لە قوتابخانە دەھاتمەو، نانمەدەخوارد، جانتاکەم دادەنا، یەكسەر دەچوومە کۆلان و لەگەل منالانى گەرەکا یاریماندەکرد. جا چونکە پیشتر، مالى خۆمان ھەر لە ئەو گەرەکە بوو، مالى باپیریشم ھەر لە ئەوی بوو، ھەموو منالەکانم دەناسى.

بەرانبەر مزگەوتى گەرە و لە شوینی بازاری (کاسەمۆل) ى ئیستە، پەرتوووخانەى گشتى (سولەیمانى) بوو. شانۆیەکی گەرەشى تیدا بوو، نووتیش بەرئۆبەرایەتى پەرودە و زانست بوو. لە تەنیشت ئەویشەو، باخچەى ساویان بوو، پاشان نەخۆشخانەى پەرودە بوو. زۆر حەزم لە باخچەى ساویان دەکرد، چونکە ھەموو جۆرە یارییەکی تیدا بوو. جگە لە ئەو، چەن ئازەلێکی ئیسکسووکى خنجیلانەى وەك کەرویشک، ئاسک و چەن مەل و بالندەییەکی جوانى وەك کەو، کۆتر و مریشکیشى لێ بوو. بەلام دەرلەوانەکە نەیدەھیشت، ھەموو کەسى بچیتەژوورەو. لەبەرئەو زۆر جار، لەبەردەم دەرگەکیدا رادەووستام، لە شیشەکانەو سەیرمەدەکرد و ھەناسەم ھەندەکیشا!

پۆژیکیان لە دەرەو وەستابووم، ھەر تەماشای باخەکەم دەکرد، خوا کردى (شیخ کاو) لەگەل مام (حەسەن) دا ھاتن، منیشى لەگەل خۆى بردەژوورەو. ئەو پۆژە زۆرمان یارى کرد، بە دواى ئازەلەکاندا پاماندەکرد. وا بزاتم، ئەو یەکەمین جار و دوايەمین جاریبوو، ئەو باخە ببینم!

ئىوارانىش دوى نانخواردن، لەگەل (حەسەن)ى برامدا، زوو دەچوونە دەرەو، منانە وردكەى گەرەك كۆدەبوونەو، شتىكى سەيربوو، دەنگوت موويان بۇ ھەلدەكرووزىنى، ھەموويان بە جارى دەھاتنەدەرەو و كۆدەبوونەو. وەك شتىكمان لى وونبووى، بە نيو كۆلانەكاندا دەگەراين، لە خۆپيشاندان دەچوو، يەكى پيشدەكەوت و بە ھەموو ھىزى خۇى دەيقىراند: منالى گەرەك، سەرىنەخەرەك، وەرنەدەرى، ئىمەش ھەموومان وەلامان دەدايەرە و دەمانگوت: (عيسا) كوزرا بە خەنجەرى. يا ئەم شەو شەوى تارىكە، (ھەمزە) لە گوو خەرىكە. ئەم شەو شەوى چرايە، (ھەمزە) لەبەردەرگايە!

گەر ھەر كەسى نەھاتايەتەدەرەو، ھەرەشەمان لى دەکرد و دەمانگوت: ھەرچى نايە بۇ يارى، دايكى دەبەين بە ديارى، بۇ شىخەكەى (جەبارى)، گەر ھەر ئەو ش كەلكى نەبووايە، منالەوردكە زۆر كۆنەبوونايەتەرە، لە دەرگەمان دەدا، خۇمان ماتدەکرد، تا دەيانكردەو، گەر ھاوپرىكانمان بوونايە، ئەوا خۇمان لى ئاشكرادەکردن و بانگمان دەکردن. گەر دايك يا باوكيان بوونايە، خۇمان دەشاردەرە و بىدەنگ دەبووين، تا دەرگەكەيان دادەخست و پاشان دەپۆيشتىن.

ئىدى بە ئەو شىوئەيە، ئىواران تا درەنگانى، لە كۆلان خردەبوونەو. میندى يارى ھەبوو، لە ئەو سەردەمەدا باو بوو، خۇمان پىوئە خەرىكدەکرد. بەلام (حەسەن)ى برام، سەرگەرەى منالانى گەرەك بوو، ئەر برىارىدەدا، چ جۆرە يارىيەك بەكىن!

يارىيەكانى منالى

كاتى منالبووين، لە مائەوە پىزدەبووين و يارىيمانەکرد. قاچمان درىزدەکرد و (ھەلوور بלוور تەكامە، زەرد و سوور و شەمامە)مان دەکرد. لە پىر (حەسەن)ى برام، يا (ئەسرین)ى پورم، بە قايم بە قاچياندا دەكىشام و دەيانگوت: ھەرگەتە و مەرگەتە، خوا فەرموويەتى: ھەر ئەمەتە، دەسم دانا و ھەلبەزى، تىكەى راستم ئەمەى گەزى! منيش لە تاو نازار ھاوارم لى ھەلدەسا!

يا پەنجەكانى دەسيان پىزدەکرد و لە ھەرە پچووكەكەيانەو دەسيان پى دەکرد، ناويان لە ھەر يەككىيان دەنا و دەيانگوت: ئەمە تووتەيە، ئەوى تەنیشتى براى تووتەيە، سىيەميان بالابەرزەيە، چوارەميان دۇشاومزەيە، كورتىلەكەشيان ئەسپى كوزەيە! يا منالان لە كۆلان ھەر بە پەنجەكانى دەس، دەمەتەقنى نىوان چەن كەسىكيان دەگىرايەو و دەيانگوت: تووتە دەلى: يا بچين بۇ دزى. براى تووتە دەپرسى: بۇ كوى بچين؟ بالابەرزە وەلامىدەدايەرە و دەيگوت: بۇ مالى خوا! دۇشاومزە (پەنجەى شايبەتمان بوو) دەيگوت: ناخر گوناخە! ئەسپى كوزەش دەيگوت: بە كىرمەو!

ئاي چەن سەردەمىكى سەيربۇ، ئاي ژياتى منالى، چەن تەمەنىكى بە تام و خوش بووى؟! ئىستە و لە ئەم تەمەندا دەبى، ھەمورمان بە دواى تەمەنى جوانى و منالى خۇماندا بگەرىن، تۆبلىنى، جارىكى دىكە منالىنەو، ئەو سەردەمە زېرىنەنە بىننىنەو و ئەو يارىيە خۇشانە دووبارەكەنەو، بىر لە ھىچ شتى ئەكەنەو و ھەر يىپكەن؟! نەخىر، تازە ئەوئى پۇى، پۇى و (بە خوا ھەرگىز ناگەرىتەو، ناگەرىتەو!)

يارىيەكانى كۆلان

سەردەمى منالى ئىمە و پىشتىش، واتە (70-80) سال لەمەبەر، ەك ئىستە نەبوو، ھىندە جىژن زۇرى، لىنى بىزارىن، بەلكوو بە پەروشەو، چاوپرىنى جىژنمان دەکرد، خۇمان بۇ نامادەدەکرد و پىشوازىمان لى دەکرد.

جىژنە نايىنىيەكان (پەمەزان، قورىان، لەدايكبوونى پەيامبەر و شەوى بەرات) بوون، ھەر يەككىيان تايىبەتەندى و خوشى خۇيان ھەبوو. جىژنى نەتەوئىش تەنيا ھەر (نەورۇز) بوو، ەك تاقانە واپوو، زۇرمان خۇشەوئىست و پىژمان لى دەگرت، نەك ەك ئىستە ھىندى بازىرگانى رامىارى پەيدا بوون، بە ناوى نايىنى ئىسلامو قەدغەيدەكەن و سروودەكانى بە گوناح دەزان!

ھەموو ئەو يارىيەنەى بە منالى باو بوون، بەشى ھەرە زۇرى لەبەردەرگە و لە كۆلان، لەگەل منالانى گەرەكدا پىكەو دەمانکرد. لە ھىندى يارىشدا، بە تايىبەتى لە مائەو، كچانى گەرەكيش بەشدارياندەکرد. يارىەكانىش ئەمانەبوون: (بووكەبەبارانى، مائەباچىنە، ھەلووربىلوور، فرىغى قەلغى، ھەنگەشەلى، چاوشاركى، چاوشاردنەو، ئاشەبەتەندوورە، بوورائەو، جۇبەجۇبە، قەلاقەلە، خەتخەت، پەتپەت، موزراچىن، چالچال، ھەلماتىن، واغىن، ھەلوكىن، تولتول، تۇپتۇپ، سىرسكىن، دامە، ھەلماقۇ، ھەلگىرئەو، ھىكايەتى مىش، پىشپىكى و راگردن...) من ھىكايەتى مىش، لە ھەموو شتى پى ناخۇشتر بوو، چونكە ھەر تەوا ئەدەبوو، وام دەزانى، گالتم پى دەكەن! يارىيەكانى پۇز بە زۇرى (تۇپتۇپ، ھەلماتىن، واغىن، چالچال، تولتول، ھەلوكىن) بوون.

ھىندى جارىش، ھاويان دتيا گەردەبوو، ترومبىلى ئاوپىشەكە دەھات، جادە و شەقامەكانى شارى فېنكەدەو، ئىمەش بە داويدا راماندەکرد و خۇمان دەدايە بەر پىرىشكى ئاوەكەى. يا ترومبىلى دوکەلى مىشەكە دەگەرا، كاتى لە ھاويندا مىشومەگەن زۇردەبوو، ئىمەش لەبرى ئەوئى لىنى دووركەوئىنەو، خۇمان بە ئىو ئەو دووكەلە بۆگەنە پىسە شىنباوئە دەکرد و زۇرىشمان پى خۇشبوو!

ھىندى جارى دىكەش، غەربانەى دوونەسىپى تىدەپەرى، ئىمەش خۇمان بە پىشتەكەيدا
 ھەلدەواسى، ھەر ھىندەت دەزانى، يەكى ھاوارىدەكرد: قامچىيە بۇ دواوہ، غەربانچىش
 ھىندە بى وىژدانىبوو، يەك دوو قامچى دەوہشانىد زىپەرى لى ھەلدەسانىن! يا گالتەمان بە
 غەربانچىيەكان دەكرد و دەمانگوت: غەربانچى دەستەوقامچى، فولقول عانە، بۇ چاخانە.

قامچىيە بۇ دواوہ! يەك دوو قامچى دەھاويشت، لە دواشەوہ كەس سوار نەبوو!
 پۇژانى جىژنى پەمەزان و قوربانىش، لە مژگەوتى گەرەوہ (مەلا موخەممەدى دەنگ
 گەرە)، بە ئەو دەنگە بەرزە بەسۆزەى خۇى (اللە اكبر، اللە اكبر، لا اله الا الله و لله الحمد)ى
 دەخويىند، مىنالانىش لەبىرى ئەوہ دەيانگوت: پلاو و بىنكەر، پلاو و بىنكەر، چىشتى شلە،
 پۇنى حلە، بۇمان لىنى، خالە بلە!

لە گۆرەپانەكانى گەرەكى (كانىسكان)ىش، لای مەزارگەكەى (شىخەولاً) و گەرەكى
 (مەلكەندى)ش، يارى كورسى كورسى و چەلەكوفەلك ھەبوو، ھىندە جەنجالبوو،
 مىنالان نۆرەيان بۇ دەگرت! بە راستى پۇژانى جىژن، بە ئەو يارىيە فۇلكلورىيانەى
 مىنالىيەوہ جوانبوو، خۇشى دەبەخشى و شارەكەشى دەپازاندەوہ، كاتى مىنالان لە ھەموو
 لايەكەوہ، لىنى كۇدەبوونەوہ و كوپرە گەرەكانىش لىگاويانندەكرد!

چەلكوفەلك

ھىندى چار كۆدەبووينەو و بەرەو كۆلانىكى دىكە دەپۇيشتىن، گىرفانمان پىردەكرد لە خىرەبەرد و چەن دانەيەكىشمان بەدەسەو دەگرت، شەپەبەردمان دەكرد. ھىندى چارى دىكەش سەروپۇتەلاكى يەكدىمان دەشكاند و بەدەم زورەزورەپى گىرمانەو دەگەپراينەو. لە ھاوينايشدا، ھەموو تەنەكەى خۆلى بەردەرگەى مالانمان دەپشكىنى، ھەرچى تويكئە شووتى تىدابووايە، كۆماندەكردەو و شەپمان پى دەكرد. شەوانەش، دواى ئەوەى گەشتەكەمان، بە ھاوارھاوار و گۆرانىگوتن تەواودەبوو، زۆرىەى كات، يارى (ئاشەبەتەنوورە، چاوشاركى، بوورئانەو، قەلاقەلا و گەنمگەنمان) دەكرد.

چاروبارىش زۇرانبازييمان دەكرد و يەكەمىن ئازاى ئەو شەويمان ھەلدەپژارد. (خەسەن) ھەموو چارى نامۇزگارىدەكردم و دەيگوت: مەترسە، ھەرچى قسەيكرد، نىودەمىم بۇ سويزكە. گەر دەرەقەتى ئەھاتى، ھەقت نەبى، خۆم بە لەقە دەيتۆپىنم!

يا چەن مئالىكى باش كۆدەبووينەو و لەبەردەرگە دادەنىشتىن، بە دەم فرۇفیشالەو، بە پالى ئەندىشە دەفرىن، جىھانىكى پىر لە سەيروسەمەرەمان، بۇ خۆمان دەپرازانەو، ھەمووشمان بىدەنگ دەبووين و زۇر بە جوانى گويماندەگرت. يەكى لە ئەو برادەرەنە (بابەعلى شىخ مەحموود) بوو، زۇر زۇرزانبوو، زۆرىەى شەو ھەر ئەو قسەيدەكرد، شتى وای دەگىپرايەو، خوشى پىكەنىنى بە لىرۆكانى خۆى دەھات!

مالى (شىخ موخەممەدى حاجى سەيىد جەسەنى جەفەيد)

لاى دەسەراستى مالى باپىرمەرە، گۆرەپانىكى گەرە ھەبوو، بە ھەر چواردەورى گۆرەپانەكەدا، مال رېزىووبوون. گۆرەپانەكەش بە كۆلان و رىيەكى تەسك كۆتايىدەھات. مالى (شىخ موخەممەدى حاجى سەيىدجەسەنى جەفەيد)، يەكى لە مائە ھەرە گەرە و ديارەكانى گۆرەپانەكە بوو.

مالى (جەفەيد) سى كوپ و دوو كچيان ھەبوو. ناوى كوپەكان (سەلاح، فارووق، سالار) و ناوى كچەكانىش (پاكىزە) و (نەسرین) بوون. ھىندىكىيان شىرى (دايەجەمدى)میان خوارد بوو. شىخ (سالار) لە ھەموويان پچووكتربوو، بەلام لە ئىمە گەرەتربوو، ھەرگىز نەدەھاتە نىو ئىمەرە. شىخ (فارووق)يشيان ھارپنى مامە (سالخ)م بوو.

خانورەكەيان تا بلىنى، گەرەبوو، لە پىنشەوہ دوو نھۆمبوو، خۇيان و ئىشكەرەكانىيانى تىدا دەرئان، ھەوشەكەشى تا چاوپرکا، دورودرئو بوو، كارىزىكىشى تىدا بوو. لە نەر ھەوشە گەرەيەدا شوین ھەبوو، دوروبەرەكەى بە دارودرەخت و گول رازابووەوہ. لە نەر سەرى ھەوشەكەشەوہ، پىزى ژوروى پچووك ھەبوو، ھىندىكىيان بۇ تەويلەى ئەسپەكانىيان تەرخانكرابوون، چونكە چەن ئەسپ و كۆمەلى توله و تانجىشيان ھەبوو، (شىخ موخەممەد) بۇراو رايگرتبوون. ھىندى ژوروى دىكەشيان، ژوروى كوپەكان بوون، يارى ئاسنىيان تىدا دەكرد. جارجار لەگەل مامە (سالخ)م دەچووم، ئەوان يارىياندەكرد و منىش تەماشام دەكردن. يا لەگەل منالانى گەرەكدا، خۇمان پىدادەكرد و پياوہكانىشيان راوياندىنەن!

لە نەر گەرەكەدا، تەنيا ھەر مالى ئەوان ترومبىليان ھەبوو، جىيىكى كۆنى چكۆلانە بوو، لە دەرەوہ گەراجىكىيان بۇ درووستكردبوو، كەم جار ديومە، بىھىننەدەرەوہ و يەكسەر ئىشېكا، بەلكوو دەبووايە، يەكى ھىندى پالى پتوہ بنايە، تا ئىشىدەكرد، خۇشم ھىندى جار يارمەتيمداوہ و پالم پتوہ ناوہ. ھىندى جاريش لەگەل شىخ (سالار)دا سواربووم.

لە بىرمدى، شىخ (سالار) لۇرىيەكى گەرەى ھەبوو، لە تەل درووستكرابوو. زۆر سەيربوو، سوكانى ھەبوو، بە ئاسانى لىى دەخوړى: گلۇپىشى پتوہبوو، دايدەگىرساند، لەبرى ھۆرنى ترومبىليش، زەنگىكى پاسكىلى پيوہ كرابوو، كە لىى دەخوړى، جارجارى زەنگى لىدەدا.

لۇرىيەكە زۆر جوانبوو، ھەموو منالانى گەرەك، ھەزيان لى كرديبوو، بەلام نە خۇمان بۇمان درووستدەكرا، نە پارەى ئەرەمان ھەبوو، بىكرين و نە باروكىشمان نەر جۆرە شتانەى بۇ دەكرين! تەنيا ھەر ھىندە ھەبوو، ھىندى جار شىخ (سالار)، لە دالانەكەى مالى خۇيان، لۇرىيەكەى دەداينى و سوورنىكمان لى دەخوړى!

كوړانی گهرهك

كۆمهلی كورې گهرهك ههبوون، هاوتهمهنی خۆم بوون، زۆر جار پیکهوه یاریماندهکرد، وهك (فهرهیدوونی شیخ تهییبی گولانی، بابهعلی شیخ مهحمودی دارتاش، نهحمهدی مهلا عومەر، شیرکۆی ناغا، جهمالی کسیمی نالهباخی ...) كۆمهلیکی دیکهش ههبوون، له نیغه گهورهتربوون، له قوتابخانهی نارهندیی و نامانهیی دهیانخویند. له ئەوانه (جهمال ئەمین) و (لهتیف)ی برای، که پورزای باوكم بوون. مامه (سالج، فوادی حاجی عهبدوλλά، حهمهفهرهجي باجی حهلاو، کهمال رهووف، نهحمهدی شیخ مهحمودی باراوی ...) تیپیان دانابوو، به زۆری تۆپتۆپین و ههلماتیئیان دهکرد، له ههمووشیان دهسپهنگیتر، دوکتۆر (لهتیف) بوو، ههموو منالانی گهرهکی لاتکردبوو، ههراینی دهبردنهوه، پاشان پیتی دهفرۆشتنهوه و دیسانهوه دهیاندۆرانهوه، به ئەو شیوهیه، رۆژانه پارهیەکی باشی دەسدهکوت!

گۆرپهکی (شیخ مستهفا)، لهبهردهم مالی (حاجی عارفه زیزان)دا بوو، وهك بارهگای لیهااتبوو، هههمیشه جمهیدههات. ههرا له ئەوی (لهتیف)، سۆدهوسیفۆنی دانابوو، زیاتر به یاری سۆدهدهرکردن، بهسەر منالاندا ساغیدهکردهوه. ههروهها فرهکهنۆک، ترۆزی، کالیار، محهلهبی، شرۆوب و گولهبهپۆرژهشیان لی دهفرۆشت، به کورتییهکهی سووکه بازارێ بوو بۆ خۆی، بهلام بازارێ منالانه ئەک پیاوانه، واته وهك بازارێکی چکۆلانهی منالانی گهرهك وابوو.

بازبازین و باکردنی سهربانهکان

به منالی، زۆرحهزم له سهریان و خۆههڵدان و بازبازین دهکرد، رۆژانه لهگهڵ چهپ منالیکدا، زۆربهی کات به سهربانانهوه بووین، پاماندهکرد و له ئەم سهربانهوه بۆ ئەو سهریان خۆمان ههڵدهدا. زۆربهی ههره زۆری خانوهکانی گهرهکیش، ههرا له قووڕ و بهرد درووستکرابوون، به داری چنارا، قامیش، زهل و ههسیر سهریانگیرابوو، لهبهرئهوه کاتی پاماندهکرد، خۆلیکی زۆر له بنمیچی ژوورهکانیانتهوه بهردهبووه، کاسه و کهوچکیان پر له خۆل و مالهکانیشیان تۆزای دهکرد. ژنانی گهرهکیش، هاواریان لی ههڵدهسا، لیمان تووردهدهبوون، جنیویان پی دهداین و لیمان بیزاربوو بوون، چونکه تهپهتهپماندهکرد و ههراسانمانکردبوون. هیندێ جاریش پهیزهیان دادهنا و پاریان دهناين، یا گهر چاریان نهبووايه، لای کهسوکارمان دهردی دلی خۆیان ههڵدهپشت و به لیدانیاندهداین!

بەر شارەوانىيە كۈنەكەي (سولە يمانى)

پۇرۇنچىيان لەگەل (حەسەن)ى برامدا، چووين بۇ ئىوبازار، سەرىكمان لە دووكانى باپىرم دا، لە تەنىشت دووكانەكەو، گەراجىكى گەرەي لى بوو، كە ئىستە بەشىكى قەيسەرى (سەلاخەين) پىكىدىتى. ھەردووكمان چووين بۇ گەراچەكە، مېزىكەين، تەماشامكرد، نىودىنار لەژىر لۆرىيەكدا كەوتوو. ديارە ھى يەكى لە قىتەرەكان بوو، ويستوو يەتى، شتى چاككا و لىي كەوتبوو. ناخر نىودىنارى سالى (1958) زۇرۇر بوو! مەنىش يەكسەر (حەسەن)م بانگكرد و پارەكەم پيشاندا. ئەويش خۇي كرد بە ژىر لۆرىيەكەدا و دەريھىنا، گوتى: لاي (بابەمەزىن) قەسەبەكى، ھەموو دەمودانت دەشكىنم. پاشان پارەكەي ھەنگرت و پۇيشتىن. گوتى: وەرە، با برۇين، شت بۇ بىكرم. پيش ھەموو شتى دوو تۇپى ھەورىمان كرى. بە زەويماندا دەكىشا، بەرزەبوو بۇ ھەوا و دەھاتەو خوارەو، زۇرمان لا سەير

بوو، چونكە پىشتى، ھەرگىز تۇپى وامان بە خۇمانەو نەدىبوو!

لەبەر شارەوانىيە كۈنەكە، لاي دووكانى گۆشتفرۆش و سەوزەفرۆشەكانەو، ئىواران ھەموو جۆرە خوارىنچىيان دادەنا و بە نرخیكى ھەرزان دەیانفرۆشت. بازارەكە بە (تەرەتۆلەكە، ياپراخ، كەباب، گۆشتى برژا، شفتە، ھىلكەي كولا، ماستا و دۇي سارد، ناوساجى و شىرىنى) دەلرايەو. يەكى ھاوارىدەكرد: ناوەكەي خەستە تۆلەكە. يەكىكى دىكە دەيگوت: ناوساجى ناو تاوہى كوردى. يەكىكى دىكەش دەيشىراند: دەلەمە دەرمانە، سوتىرخوى و بەلەزەتە گولەبەرۇژە، كالىارى شارەزورت بەدىمى ... ئىدى ھەر يەكەي بە جۆرى دەينەراند، سەرنجى خەلكيان رادەكىشا و خوارىنەكانيان بەسەردا ساغدەكردنەرە. ئىمەش دەتگوت: لە دەم گورگ بەر بووين، ھەر دەمانماشىيەرە. چونكە ھەرگىز ھىندە پارەمان پى نەبوو، پشتىشمان پىوہى نەدەيەشا، وەك خەنجەر لە كا بەين، واپوو، لە ترسانىشدا نەماندەزانى، پارەكە چى لى بکەين، لەبەرئەو لە ھەموو خوارىنەكانمان دەخوارد.

بە لاي مەو، ھەموو خوارىنەكان زۇر بەتام و خۇشبوون، نرىكەي سەد فلسمان لى خەرچكرد و ئەوى ماشەو، (حەسەن) شاردىيەرە. ئىمە ھەر خەرىكى چلپەي دەم بووين و ورگمان پردەكرد، ھىندەمان خوارىبوو، ھانكەھانكمان پى كەوتبوو. ناگامان لە ھىچ نەمابوو، نەماندەزانى، يەكى چاوى لىمانبوو، ئەم ھەوالى دەسبلاوى و باخەل ناوہلەيەي ئىمەي، بۇ باپىرم باسكردوو و ئەويش چاوەرماندەكا!

كاتى ئىوارە چووينەرە بۇ مائەو، نەنكەم خوارىنى بۇ دانان، بەلام ئىمە ھىچمان بۇ نەخورا. ئىدى بوو بە ھەرا و گوتيان: چۆن برسیتان نىيە؟ لە كوى نانتانخورادوو؟ باپىرم

لە ژورەكەى خۇى دانىشتبوو، بانگىكردىن و گوتى: ئەو پارانەتان لە كوى بوو؟ ئىوھ وا دەزانن، مەن ناگام لىتان ئىيە، چى دەكەن و چى ناكەن! پووى لە مەن كرد و گوتى: وەرە پىشەوھ، سەگم بەست بە پەلى باوكتەوھ، پىم بلى، با بزەنم، لە كوى نانتانخواردوھ؟ ئەگىنا شەرابم كردبىتە گۆرى باوكتەوھ، داركارىتاندەكەم، ئەوھش سوئندىكى زۆر گەورەى ئەو بوو! مەنىش لەبەرخۆمەوھ گوتم: مەن نازەنم، هىچ پارەم پى ئىيە، پووى دەمىشم لە (حەسەن) كردبوو، بۇ ئەوھى ئەو راستى بلى و پزگارمكا. چونكە دەمزەنى، گەر راستى بلىم، ئەك ھەر باپىرەم لىمدەدا، بەلكوو (حەسەن)ىش، دوایى چىنىكى باشم دەكوتى. لەبەرئەوھ نەمدەوئىرا، راستى بلىم.

پاشان پووى لە (حەسەن) كرد و گوتى: ئا وەرە، تووتكەسەگى حەرامزادە، دەزانم، ھەمووى لەژىر سەرى تۆ داىە، نادەى پىم بلى، تا بزەنم، ئەو پارەيەتان لە كوى بوو؟! باش بوو، زۆرى نەخاىاند، (حەسەن) بە پىكەنىتەوھ، ھەموو شتىكى بۇ گىرايەوھ، وەك كارىكى زۆر باشى كردبى، وايدەزانى، ئىستە باپىرم هىچ ناكا، دەلى: ئەى ئافەرم كوڤم، بۇ خۆت و نازايەتت، يا خوا نۆشى گىانتان بى! ئىدى مەن وامزانى، بە ئەوھ پزگامانبووھ، كەچى باپىرم ھاوارىكرد: ئەو مەقەلى و مقاشەم بۇ بىنن. ھەر كە گويم لە ئەوھبوو، لەرزم لىھات و زۆر ترسام، سوور زانيم، بۇ ئىمەى گەرمەكا و داخماندەكا. ھەرچەندە ئەنە بەسۆزەكەمان لىى پارايەوھ و گوتى: جارىكى دىكە شتى وا ناكەن، هىچ كەلكى نەبوو. مامە (بەكر)م يەكەيەكە گرتىنى و باپىرىشم، بە دەسى پىرۆزى خۇى، سەروو مۆرى ناگرىنى بە شلكەى لاقمانەوھ نا، لە تاو نازار خەرىكبوو، ھەردوو چاومان كوئىرى، ھاوارھاوار و زرىكەزرىك، مائەكەى پركردبوو. باپىرىشم دەيگوت: ئا نا قەيناكە، هىچ ئىيە، ئەو شتانەش پوودەدا، سزای پارەى حەرام بە نازارە، گرنگ ئەوھىە، ژىرىن و پەندى لى وەرگرن، جارىكى دىكە بىرتان نەچى، گەر شتىكى دىكەى لە ئەو بابەتەتان دۇزىيەوھ، يەكسەر ناگادارمكەئەوھ، دەسكارى مالى كەس نەكەن. دوایش باپىرم، ئەو برە پارەيەى ماوو، لە (حەسەن)ى سەند و ئىدى نازەنم، چى لى كرد! ئاخركى دەيوئىرا، لە ئاستى باپىرما بلى: لەل، خىرا لەلى دەبرى!

پاشان ئەنە گىان بە بۆلەلبۆل ھات، شەكراوى بۇ گرتىنەوھ، لە شوئنە داخكراوھكەى دا و رددەورده، نازارەكەى شكا. بۇ بەيانى ھەر وەك ئىمەش نەبووئىن، وابوو، ھەر زوو بىرمان چووھوھ، دەسمان بە يارىكردن و بەزىمى خۆمان كردهوھ! راستە منال منالە و جىھانىكى تايبەتى خۇى ھەيە، گوى لە گەورە دەگرى، بەلام زۆر شتى بە مىشكدنا ناچى، بە تايبەتى گەر بە ھەرەشەكردن، تۆقاندن و لىدان بى، ئەوا خۇى چى بوى، ھەر ئەوھ دەكا!

كەساسى و يىنازى

لە ئەو ماوەيەدا، باوكم ھىچ بايەخىكى بە من نەدەدا. بەرانبەر بە من و منالەكانى دىكە، زۆر خەمسارد و كەمتەرخەم بوو. تازە بەسەر خۇشى خۇيدا كەتتەبوو، ئىدى چۆن ئىمەى لەبىردەبى؟! مالى باپىرىشم خوا ئەكا، يەككىيان سەزەنشتى كۆپە نازدارە گەوردەكەيان كەردبى! وا دياربوو، پىيان خۇشبوو، باوكم بە دەسى خۇى، مالى لە خۇى تىكدا و ھەموو لايەكىشمان پەپەوازەبووین. ئەگىنا گەر ئەوان دژبوونايە و سەزەنشتياىنكەردايە، ديارە ئەو سەرى نەدەگرت، يا وای نەدەكرد، لە ئەو دەچوو، كەس لە گول كالتىرى پى نەگوتبى!

ئاخر گەر وا ئەبووايە، (فەزىلە) ھەموو پۇژى لە مالى باپىرم نەدەبوو، پوويان نەدەدایە، يا لە ئەو ماوەيەدا، تەننەت جارى داىكم و منالەكانيان بەسەردەكەردەوا! ئىدى منىش پۇژ بە پۇژ، ھۆشم بەبەرخۇمدا دەھاتەو، ھەستم بە ئەو غەدرە گەوردەيە دەكرد، زۆر لە ئەو بارە نالەبارە بىزاربووم، بە تەواوى لە نازى داىك بى بەشبوو بووم، مالى باپىرىشم لەگەلمدا خراپبوون، بە تايبەتى (فاتمە) پورم، ھەر پىيدا دەكىشام و دەسى بەسەر ھەموو مالەكەدا گرتبوو، ھەمووش لە دەمى دەترسان. (فەزىلە) ش زۆر يارمەتى منى نەدەدا و خواردنیشى بۇ نامادەنەدەكردم.

پۇژى لە قوتابخانە گەپامەو، زۇرم برسېبوو، نان و چاى بۇ دانام. منىش گوتم: بەيانى و نيوەرۇ، ھەر نان و چا، ئاخر ھەزى لى ناكەم، نەمە چۆن وا دەبى؟! گوتى: ھەر ئەوئەيە دەيخۇى، بېخۇ، ئايخۇى، ئارەزووى خۇتە. منىش تا توانىم، شەقىنك لە قۇرى و پىيالەكان ھەلدا، لە ترسى باوكىشم، جانناكەم ھەلگرت و پامكرد، خۇم گەياندە لای داىكم. ھەمووى دوو كاژىرى پى نەچوو، باوكم بە قۇرى و پىيالە شكاوەكانەو، مات، دەسىكرد بە قەرقەر و ھراھەرا، بە داىكمى گوت: ھەمووى تۇ ھانىدەدەى، ھەرا و نازاۋە بىنئەو. داىكى قووربەسەرىش ئاگای لە ھىچ شتى نەبوو، ھەر ھىندەى گوت: خوا ھەقى ئەو منالانەت لى بسىنى. ئىدى دواى دەمبۇلەيەكى كەم، پەلى منى گرت و بۇ مالەو گەپاينەو. بەلام نەم جارەيان لى نەدام و ھەر تەنيا ئامۇژكارىكردم.

خراپترین شت

شتى ھەيە، تا ئەو پۇژەى گيانم دەردەچى، ھەرگىز بىرم ناچى. ئەويش ئەوئەيە، پۇژىكەيان پىلاۋەكانم دىرابوو، ھەر داوامدەكرد، پىلاۋم بۇ بکرن، كەس گوئى لى نەدەگرت. منىش پىلاۋەكانم بە تەواوى دراند و بەپىي پەتى چووم بۇ قوتابخانە. ھەموو پۇژى پىش ئەوئەى

بچینە پۆلەوه، زەنگی قوتابخانە لییدەدا، لە حەوشە گەرەکە قوتابخانە کۆیان دەکردینەوه، تەماشای دەست و نینۆک، خاوینی جل و دەموچاویان دەکردین. مامۆستای پشکنەر هات و بینی، پیم پەتییه و پیلۆم لە پێدا نییه. گوئی: لە ریزەکە وەرە دەرەوه و بچۆ بۆ لای بەرپۆهەبەر. بەرپۆهەبەر ناوی (جەلال) فەندی بوو، کە زانی، لەسەرچی ناردوویانم بۆ لای، یەكسەر گوئی: برۆرەوه، تا پیلۆو لە پێ ئەکە، ئەگەر پێتەوه. منیش بە دەم هەنسکی گریانەوه پۆیشتم، لەبەر دەرگە قوتابخانەکەماندا دانیشتم. بە رێککەوت پورە (مەلیح)م لە ئەویۆه تێپەری، دانەوییهوه و گوئی: ئەوه بۆ دەگری؟ منیش گویم: پیلۆم لە پێدا نییه و لە قوتابخانە دەریانکردووم. ئەویش خێرا دەسیگرتم و بردمی بۆ لای باوکم بۆ ئەخۆشخانەکە، هەمووی چەن هەنگاوی لە قوتابخانەکەمانەوه دووربوو. خوا هەلناگری، پورم ئەوهی بە دەمیدا هات، پێیکرد، ئیدی باوکم خێرا هەستا و بردمی بۆ بازار، جووتی پیلۆوی هەرزانی بۆ کریم!

گەرەکی چوارباخ

دواتر دایکم لە ئەو ماله گواستییهوه و لە گەرەکی (چوارباخ)، لە مالی (ئەحەبی حەمە عەلی کوردە)، ژوورینکی گەرەهی گرت. ئەم خانووه نزیك مەیدانی ماستفرۆشەکان بوو، هەر کە لە دەرگە دەرەوه رەتدەبووین، تا دەگەیشتی ئەو ژوورەکە خۆمان، سەد مەتری پتر دووربوو!

لە نیۆهراستی خانووهکەدا، حەوشەیهکی یەكجار گەرەهی هەبوو، مالی دووگۆلی یا غارغارینی نەسپ بوو. لە هەر سی لای حەوشەکەشەوه، ژوور ریزبوو بوو، هەر ژوورەهی خێزانیکی هەژار، بەکری گرتبووی و تێیدا دەژیا. دایکیشم لەگەڵ مالهکاندا، لە یەکی لە ئەو ژوورانەدا، سەری خۆیان کزکردبوو، بە کوله مەرگی دەژیان.

خاوەن مالهکە چایچی بوو، هاوڕینی باوکم بوو، پیاویکی زۆر باشبوو، باوکی دوکتۆر (ئەمیری تیشک بوو)، کۆرینکی دیکەشی هەبوو، ناوی (مەحمود) بوو. لە ئەو خانووهدا، هەمووی دوو جار، فریای سەردانی دایکم کەوتم، ئیدی دواي ئەوه، باروونخەکە بە تەواوی گۆرا!

خۆشییهکی چاوەڕواننەکراو

زۆری نەبرد، باوکم وەک هەموو شتەکانی ژیانی خۆی، لە (فەزێلە)ش بیزاریبوو. لە لایەکی دیکەشەوه، دۆست و خزمان زۆر سەرزەنشتیان دەکرد. خۆشی وردەوردە، هۆشی بەبەردا

ھاتبووه و دەیزانی، چ ھەلەبەھەکی گەورە کردووه و سێ منالی بەرەڵا کردووه. ھەلبەتە دەبی، حسابییکی بۆ پاشەرۆژیان کردبی، بە تایبەتی ئەو یەکمەین جار نییە، ئەو دە بەسەردادی، چونکە تاقیکردنەو دە (حەسەن) ی برامی لەبەردەمدا بوو. جگە لە ئەو دە لەگەڵ (فەزێلە) شدا، گرفتێ تایبەتی خۆی ھەبوو، بۆیە لە پڕ وازی لی ھینا و بۆ لای دایکم گەراپەو. ھەرچی چۆنی بوو، ھەموو لایەك ناشتبوونەو، ئەم ئەزمونە سەخت و تالەشمان بری، بە سەرکەوتویی لی دەرچووین و بزگارمان بوو.

دوای ئەو دە باوکم لە (فەزێلە) جیا بوووه و خیزانەکە یەکیگرتەو، ھەردوو خانووەکە چۆلکرا و ھەر لە ھەمان گەڕەك، لە مەیدانی کافرۆشەکان و لە تەنیشت مانی (قالە) کامەلاو، خانوویەکمان گرت. خانووەکە ھی (حەمەعلی وەستا مەجید) بوو، لە دوو دەستە پیکھاتبوو. دەستە یەکم دوو نھۆمبوو، نھۆمی یەکم دووکانی (مام رەش) ی کافرۆش بوو، باوکی شەھید (قوریانی) بوو. نھۆمی دوو ھەمیش، ژوور و ھەیوانییکی زۆر گەورەبوو، نیەمی تیدا دەژیاین. لەسەر داڵنەکەش، ژووریکی چوارگۆشەیی خنجیلانەیی لی بوو، سەرەتا باوکم بۆ دەرزێلێدان تەرخانیکردبوو، دوای ژن و میردییکی ھەژاری خەلکی (سەقز)، بە کری لیان گرتین. ئەو دوو بەسەزمانە، لە دەس ھەژاری و چەوساندنەو رایانکردبوو، لە (سولەیمانی) ش بە شەرەشەق دەژیان. پیاوێکە زۆر بەخۆ و سەیریوو، پینەچی بوو. ژنەکەشی زۆر چۆلانەبوو، ھەمیشە جلی کوردی لەبەردا بوو، کلاو و فیستی کوردی لەسەردا بوو، پشتینیکی زلیشی دەبەست. من زۆرم لا سەیریوو، ئەو یەکمەین جار بوو، لە ژیانی خۆمدا خەلکی وا ببینم، زۆرم خۆش دەویستن و زوو زوو سەرم لی دەدان.

زۆر سەیریوو، شەو و پۆژ کتری و قورییان لەسەر ناگریوو، ھەر چای تالیان دەخواردووه و منیشیان فیزی دژلەمە خوارنەو کرد، بە تایبەتی زۆر حەزم لە شەکری کلاو بوو. بەلام نیستەش نازانم، ناویان چی بوو، پیاوێکەم بە مام سۆق و ژنەکەشیم ھەر بە پۆری بانگ دەکردن.

لەژێر ژوورەکەیی ئەوانیشدا، ژێرەمینییکی قوول ھەبوو، بە چەن پێپلیکانەیک دەچوو خواری، کاریزیکی زۆر باشی تیدا بوو، ناویکی سازگاری ھەبوو، خاوەن مالەکە لە نیو ھەراستدا، حەوزییکی گەورەیی بۆ کردبوو، چوار دەورەکەشی چیمەنتۆبوو، زۆر جوان و ریکوپییک دروستکرا بوو. کاتی پۆزانی ھاوین زۆر گەرم دەبوو، ئەوی سارد بوو، لی دەحەواينەو. لە بەھارانیشتدا کاریزەکە دەتەقییەو و ژوورەکەیی پڕ دەکرد لە ئاو، جاری واش ھەبوو، سەردەکەوت و حەوشەکەشی تەپ دەکرد. ئاودەست و گەرماییش ھەر لە خوارو ھەبوو، لەسەرەو ھیچی لی نەبوو!

دەستەي دووھەمى خانووەكەش، پياوئىكى زۇر باش و كوردپەرودەرى تىدابوو، ناوى (ئەحمەد سامى) بوو، خەلكى (سولەيمانى) نەبوو، وا بزانم، خەلكى (رەواندووز) بوو. بە دەرگەيەك لە دەستەي يەكەم جياكراپووە، هەردوو دەستەكە زۇر سەربەخۆبوون، بەلام يەك دەرگەي نەرەھەيان هەبوو. دالائىكى نرئىشى هەبوو، بە حەوشەيەكى گەرە كۆتايى دەھات، لە ئەوبەرى حەوشەكەشەو. خانوويەكى گەرەي دوو نەوئەبوو، ئەوانى تىدا بوون. ئەم مائە ئىمەيان زۇر خوشدەويست، زووزوو من و منائەكانى دىكەيان بانگدەکرد و نوقوليان دەداينى.

بىرمە، زۇر حەزىيان لە كنگر دەکرد، زۆريەي كات بە كولاوى و سوورەوكرائى دەيانخوارد، بەشى منيشيان دەدا. خۆيان منائى ورديان نەبوو، ئن و مېردىكى جوان بوون، سى كۆر و دوو كچى گەرەيان هەبوو.

لە ئەم گەرەكە ناسياومان زۆر بوو. بە تايبەتى مالى (كەرىم چاوپرەش)، هەر زۆر لە كۆنەو دەمانناسين و تىكەلاويما هەبوو. زووزوو هاتوچۆي يەكديمان دەکرد. ئنەكەي ناوى خاتوو (فەيم) بوو، ئەو كاتە سى كچ (رووناك، مەسووم و سوواد)، كۆرئىكيشيان (ماجيد) هەبوو. من لەگەل (مەحسە) دا زۇر شۆرتبووم. هەرچەندە ئەو دواى (رووناك) هاتبوو، لە منيش گەرەتريوو، هەر كاتى دەچووین بۇ ئەوى، هاريمدەکرد، كاك (كەرىم) دەيگوت: سەگباب هەستە برۆرەو. منيش دەمگوت: تا ئان نەخۆين، نارۆينەو، ئىمەش بەشمان پىوھەتى! ئەوانيش پىدەكەنن. سەير ئەو بوو، ئەوان بە گالتەي تىدەگەيشتن، كەچى من بە راستمبوو! تا ئىستەش ئەو پىوھەندييەي ئىوان ئەم دوو خىزانە هەر بەردەوامە، لە جاران چاكتريوو، خراپتر نەبوو، هەرچەندە كاك (كەرىم) و دايە (فەيم) يش نەماون!

هەر لە ئەم گەرەكە نوييەدا، گەلى ھاوړى ئویم پەيداکرد، لە هەمووشيان نزيكتر، (حەمە شوان رەسوول) بوو، مائەكەيان بەرانبەر مالى خۆمان بوو. ئەو كاتە هەر ئەو تاكە كۆرەيان هەبوو، بەلام چەن خوشكىكى هەبوو، گەرەكەيان دوكتۆر (شوكريە) بوو. دووكانى كاك (رەشىدى كۆلەشين) يش، لەژنر خانووەكەماندا بوو، (لايەق) و (فایەق)ى كۆپى، لە دووكان يارمەتى باوكيان دەدا، هەر زوو بووین بە ھاوړى. بەلام لەگەل (لايەق) دا پىوھەنديم پتربوو. هەرودەها كۆپانى (حاجى توفيقى گورگەوان و مچەي گورگەوان: بەكر، عومەر و بورهان)، لە ھاوړى نزيكەكانم بوون.

باوكم و كەسوكارەكەى

لە ئەم مائە نويىيەماندا، ژيانىكى زۇر خۇش و بى گرفتمان بەسەردەبرد. چونكە لە مائى باپىرمەو دەوربوو، گرفتيان بۇ دروست نەدەكردىن. دۇست و ناسياوئىكى زۇرمان ھەبوو، ھەميشە ھاتوچۆى يەكديمان دەكرد. بارى ئابوورىمان باشبوو، باوكم پارەيەكى باشى دەسدەكەوت، ويستى، خانوويكپى، بەلام باپىرم داواى لى كىرد، يارمەتيدىدا، خانووە كۆنە چكۆلانەكەى خۆى پى نۆزەنكاتەو. ئەويش خانووەكەى بۇ ئيمە نەكپى، ھەرچى ھەبوو، ھەمووى داىە!

باوكم كەسوكارى خۆى زۇر خۇش دەويست، ھەرگىز لە قسەى باوكى دەرنەدەچوو، چەن جارى ديومە. بەرى پىنى داىكى ماچكردووە، ئەويش ھەر پىندەكەنى! بەلام ئەوان بۇ ئەو وا نەبوون و زۇريان خۇش نەدەويست، بە تايبەتى براكانى، چونكە كوپى گەورەبوو، موچەخۇر و بوو بوو، بە تەنگ خەلكەو بوو، لە نىو خەلكيشدا ناسراو و خۇشەويست بوو، لەبەرنەو نىرەييان پى دەبرد! بۇيە ھەموو چاويان لى ئى بوو، بە ھەمووشيان ھەر لىيان دەكىشايەو و خۇشيان ھىچ نەبوون!

باوكم پاسىكى كپىبوو، بەدەس شىخ (عوسمان)ى زاوامانەو بوو، ھاتوچۆى (پىنجونىن) پى دەكرد، پاس وەرگەرا و شكا، باوكيشم يەك فلسى قەلبى دەس نەكەوتەو! باوكم لەگەل كەسەكانى خۇيدا، زۇر باشبوو، دەس و دلى كراوہبوو، ھەرچيان بوىستايە، بۇى دەكردن. ئەوانيش نەبووہبوون، ھەر دايان دەدۇشى. بەلام لەگەل كەسەكانى داىكمدا وا نەبوو، خۇشى نەدەويست و ھەزى نەدەكرد، ھاتوچۆمانبەكەن!

ئەو كاتە، نىوہراستى سالى (1958) بوو. لە پۆلى نوو بووم، ھەر كاتى لىدەبوومەو، سەرم لە باوكم دەدا، لە ئەو ماوہيەدا، باوكم مامە (بەكر)يشمى ھەر لە نەخۇشخانەى خواروہ دامەزاندبوو، نژى نەخۇشى ئاؤلە و كولپرا خەلكى دەكوتا. بەلام باوكم ھەر لەسەر بەزم و كوپىنى خۆى بوو!

شەوانە لەگەل منالانى گەرەكدا ياريمان دەكرد و گۇرانيمان دەگوت. ھەميشە خەرىكى پاكردن و ھاروھاجى بووين. منالەكان زۇر باشبوون، كەسى شەپانى تىدا نەبوو. ھىندى شەويش، لە سەربانى گەراوى (قشلە)و، سەيرى فىلمى سىنەمامان دەكرد، چونكە سىنەماى (گۆرژە)، سىنەمايەكى ھاوينە بوو، سەرى نەگىرابوو.

منيش بەرەبەرە چاوم كرابووەو، خەرىكبوو، راست و چەپى خۇم، بە باشى دەناسى، شت فىردەبووم، زۇر ھەزم لە گۇرانىيەكانى (عەلى مەردان) دەكرد. (شىرىن بەھارە)كەى

(تايەر تۇفيق) يىشم ھەمووى لەبەر بوو، ھەمىشە لە كۇلتان دەمانگوتەوہ. لە راستىدا، ئەك ھەر ژيانىكى ناخۇش نەبوو، بەلكوو وا بزانم. خۇشترىن تەمەنى مناليم، لە ئەو سەردەمدا بوو! پۇژانەش بە پۇل دەگەراين، سەرى بازارمان دەدا و دەسووراپىنەوہ.

رۇوداويكى گىرنگ

پۇژىنكىان بەيانى زووبوو، ھەراھەرا پەيدا بوو. باوكم بە يەلە ھاتەرە و گوتى: (مەلىك) يان كوشت و لە (بەغدا) شەرە. منىش زۇرم پى ناخۇشبوو، تىر گىريام. چونكە ھەر زۇر لە كۇنەوہ خۇشمدەويست.

كاتىكم زانى، لە ھەموو شاردا بوو بە ھەرا و خەلكى لەسەر شەقامەكان كۇبوونەوہ. منىش لەگەل منالانى گەرەكدا، بەرەو خواربووینەوہ، تا گەيشتىنە سەرجادە سەرەكپىيەكەى گەرەكەى (سەرشەقام). لە ئەوى تىكەلەوى جەنجالەكە بووين. نازانم، ئەو ھەموو خەلكە، چۇن و لە كۇنەوہ كۇبوو بوونەوہ؟! ھەموويان بە ريز بە جادەكاندا دەپۇشتن، ھىندىنكىان درووشمى سوور و ھىندىكى دىكەشىيان ھى سپيان بەرزكردبووہوہ. گويم لى بوو، ھەموويان ھاوارياندەكرد: بمرى (مەلىك)، بمرى (وہسى)، بمرى (نوورى سەعيد)، بمرى نىستىعمار، بىرى شۇرش، بىرى (عەبدولكەرىم قاسم)، بىرى (يەكىنى سۇقۇيت).

ئىدى خەلكەكە لە ئەودا نەبوو، تا دەھاتىش، پتردەبوو. ھەرا و ئازاوہ و ژاوەژاوى بوو، كەس ناگاي لە كەس نەبوو، وەك دەئىن: سەگ خاوەنى خۇى نەدەناسىيەوہ! ئىمەش تىكەلەوى نىو شەپۇلى خەلكەكە بووين. بەرەو (بەرخانەقا) پۇيشتىن و بە جادەى (كاوہ) دا سەركەوتىن، بەرەو (بەردەركى سەرا) ملماننا. پاشان خەلكەكە لە شوينى خۇيان وەستان. سەريانى قوتابخانەى (فەيسەلىيە) و ريزە دووكانەكانى ئەو بەر، سەر سىنەماى (رەشىد) و فەرمانگەى پۇست پىرپىبوو بوون لە خەلك. تەننەت سەر ئوتىلەكەى (نورى عەلى) يش، يەكىكى دىكەى نەدەگرت و ھىندى كەسىش، خۇيان بە ەموودەكاندا ھەلواسىبوو، ھەمووشيان ھەر ئەو درووشمانەيان دووبارەدەكردەوہ، ئاوبەناويكىش گۇرانىياندەگوت و ھەلدەپەرىن. ئەوہ بە لاي مەنەوہ، شتىكى نويبوو، زۇر سەيربوو، شار بە تەواوى خرۇشا بوو، زۇر كەيفم پنى دەھات. لە لايەكى دىكەشەوہ، دلم ھەر لاي (مەلىك) ە چكۇلە بوو، وینە رەنگىنە ئالەكەى، ھەر لەبەر چارمبوو!

بەلام ئەو كاتە، فرم بەسەر كىشە و باسى راميارىيەوہ نەبوو، ھەر گويم لى نەبوو بوو، شتەكانم لە يەكدى جيانەدەكردەوہ. لەگەل ئەوشدا كەس نەيدەزانى، چ پۇژىكى پەش،

چاوه پئی گه له کهمان دهکا، نهو پروداوه گرنگه، له میژووی گهلانی (عیراق) دا، به شوپشی (14 ی گهلاویژی 1958) ناسراوه و هیندیکی دیکهش تا نیسته، به شوپشی نازانن و هر به کۆده تایه کی رهشی سه ربازی دادنهین!

منیش نیسته بیری لی دهکه موه و ده لیم: بریا نهو کۆده تا خویناوییه، هر پروی نه دایه، چونکه هر سه رده می پاشایه تی باشتربوو، کی شهی کورد به نه م پۆژه رهش و گرفته گه ورهیه نه ده گه ی، پارتیکی ره گه زیه رستی فاشی وهک (به عس)، ده سه لاتی وهر نه ده گرت، به هزاران کورد په ره وهر نه ده گیران و شهید نه ده کران، کیمباران و نه نفالمان نه ده دی، چوار هزار گوندمان ویران نه ده بوو، رهوشتی کۆمه لایه تیمان نه ده گوپا، پارتی نیسلامی دروست نه ده بوو، ناخونده کانی (شیعه)، ده سه لاتیان وهر نه ده گرت و وولاته که یان به ده یان سال به ره و دواوه نه ده گه رانه وه، سال به سالیش، ناواتمان به پار نه ده خواست! له هه موو شتیکیش خراپتر، نه م جهنگه مألویرانکه رانه کورد قرکه ره ییه، که (داعش) له (کوردستان) هه لیگیرساندوو و ده یه وی، ولاته که مان داگیرکا، سه ربه خوئی و سه ربه سستی نه ته وه ییمان لی زه وتکا!

* * *

گه لاوه ریوه کانی دره ختی ته مه نه

به رگی یه که م / به شی دووهم

ومرچەرخانىكى مېژوۋىيى

دوای ئەوئى سىستەمى پاشايەتى ئەما و سىستەمى كۆمارى جىيىگرتەوئە، گەلى پووداوى گىرنگ، خۆى بەسەر بارى نەتەوئىيى، رامىيارى، نابوورى، كۆمەلەيەتى و كەلتوورى گەلانى نىو چوارچىوئەى دەولەتى (عىراق) دا سەپاندا.

لە راستىدا، ئەم پووداوه چارەرواننەكراوه، ومرچەرخانىكى مېژوۋىيى گىرنگ و كۆرانكارىيەكى بىنەپەتى بوو، بەلام بە شىوئەيەكى باش كەلكى لى وەرئەگىرا. چونكە ھەر گروپ و پارتىيىكى رامىيارى، بە گەز و جاوى خۆى كىشەكانىيان دەپىنوا، شتى نەبوو، ناوى بەرژەوئەندى بالآى گەلان و دەولەتى تازەى كۆمارى (عىراق) بى. پەنگە گەر بلىم: ئەوئەتەى ئەو دەولەتە زۆلەكە ھەلتۆقئوئە و ئىمپىريالىزمى (برىتانىا) دايمەزراندووه، ھەرگىز ئاسايش و ھىمىنى بە خۆيەوئە نەدئووه، بەرژەوئەندى گشتىش پەچاۋنەكراوه، ھىچ لە راستى لام نەداوه، لەبەرئەوئەى لە كۆمەلى گروپى ئىتتىك، دوو ولات، ئايىن و ئايىنزاى جىاواز پىكھاتووه، ئەم پىكھاتانە، چ لە نئوئەوئە و چ لە نەرەوئەى دەولەتەكە، بە يەك دەنگ و بە يەك پەنگ، ھەرگىز بۇ كىشە سەرەكئىيەكانى ولاتەكە، خەباتىيان نەكردووه و ھەولئىيان نەداوه، بە شىوئەيەكى پىكوپىك و ئاشتىخوازانە، گىرئەكان لە پەگورپىشەوئە ھەلكىش و چارەسەرىكى بىنەپرى بۇ بدۆزئەوئە، بەلكوو ھەر لايەنى، لە كلاوېرژئەى بەرژەوئەندىيەكانى خۆيەوئە، لە ھەموو شتەكانى روانئووه. لە ھەمان كاتىشدا، ھىچىيان سەرىيان بۇ ئەوانى دىكە دانەنەواندووه و ھەمىشە ھەر وئىستوويانە، يەكدى بىسپنەوئە! بۆيە پۇژبەرۇژ تا ھاتووه، كىشەى نەتەوئەى و ئايىنزاى زىادىكردووه، ھەروا بى چارەسەر كىردن ماوئەتەوئە.

پەتأى بىرى بىيانىيەرىستى

دوای ئەو پووداوه، وەك چۆن ئاگر لە پووشىكى وشك بەردەبى و زۆر بە زووىيى دەتەنئەتەوئە، ھەر بە ئەو شىوئەيەش، بىرى كۆمۇنىزم و پىكخستئەكانى (پارتى كۆمۇنىستى عىراق)، لە نئوگەلانى ئەم دەولەتەدا پلاوېوئەوئە. زۆربەى زۆرى خەلكى (كوردستان) ىش، گەر لە رىزەكانى ئەو پارتەشدا، كارىيان نەكردى، ئەوا ھەر خۇيان بە ماركسى يا كۆمۇنىست دەزاش. تەمانەت ھىندى لە ئەو ئەندامانەى، لە رىزەكانى (پارتى دىمۇكراتى كوردستان) ىشدا كارىياندەكرد، زۆربەيان ھەر بە ئەو شىوئەيە بىرىياندەكردەوئە، لە پىزەو و پىرۇگرامەكەشىياندا نووسىبوويان، كەلك لە پرىنسىپەكانى (ماركسىزم - لىنىنىزم) وەردەگىرىن!

ئىدى كارى ھاتە پىشەۋە، ھەر لە منال، ژن، پىر و پەككەۋتەۋە، تا بە خۇندكار، مامۇستا، پزىشك، كرئكار، جووتيار و خاۋەن پىشە جىاجىياكانى دىكەش دەگا، تەننەت مەلا و فەقى و قورننخۇننە كوئردەكانىش، خۇيان بە كۆمۇنىست دادەنا، بى ئەۋەى بە تەۋاۋى، شتى لە فەلسەفە، ئايدۇلۇژيا و پرىنسىپە سەرەككىيەكانى، ئەۋ بىرۋاۋەرە بزانن، يا شتىكى لى تىگەپىشتىن!

كۆمۇنىستەكان، زۇر خەيالپالۋانە بىرپانندەكردەۋە و كارپانندەكرد، ھەموو خەلكى (كوردستان) و (عئراق)پىشان، خستبۋە سەر كەلكەلى ئەۋەى گۋايە، (عئراق) بەرەۋ سۇسىيالىزم ھەنگاۋدەنى، لە ساپەى ئەۋ سىستەمەشدا، دەۋلەمەند و ھەزار، شار و گوند، لە ماۋەيەكى كەمدا، ھىچ جۇرە جىاۋازىيەكىان، لە نئۋاندا نامىنى، دادپەرۋەرى و ياسا، جىئى ھەموو جۇرە ناكۆكى، زۇردارى و جىاۋازىيەكى كۆمەلەيتى دەگرتتەۋە، گوورگ و مەر پىكەۋە، بە ناشتى و ھىمىنى ئاۋدەخۇنەۋە، بە دەسىكى پۇلايىنىش، لە سەرمايەدار و دەرەبەگەكان دەدەن، كارگەكان بۇ كرئكار و زەۋىش بۇ جووتيار داپىندەكەن! تەننەت لاسايى ھاۋرپى (ستالېن) و سىستەمى كۆنى سۇسىيالىزمى (يەكىنى سۇقنىت)يان دەكردەۋە و دەيانووست، ھەموو دەرەبەگ و خاۋەن مۇلكەكان لەنئوبەرن، زەۋى بە گورىس بەسەر جووتيارەكاندا دابەشكەن. ھەر كەسىكىش دژى ئەم دىد و بۇچوۋنە بوۋايە، بە ئەۋ پەرى توانايانەۋە دژايەتپانندەكرد، بە نۆكەر، چلكاوخۇر، بەكرىگىراۋى بىيانى و ئىمپىريالىزم تاۋانبارپانندەكرد!

ئەۋان ئەۋ خەۋنە خۇشانەيان دەبىنى، ئەۋ ھەموو بەئىنانەيان بە چىنى رەشۋەۋوتى كۆمەلانى خەلك دەدا، بى ئەۋەى ئەنجامەكانى لەبەرچاۋبگرن و دۋارۇژى ئەۋ كارانەيان لىكبدەنەۋە. بۇيە ھەر زوۋ، ھىندى دەرەبەگ و خاۋەن مۇلك و پارەدار، كەۋتتە خۇيان و دژايەتى ئەۋ سىستەمە نۇبىيەيان كرد. تەننەت چەن كەسىكى ۋەك (شىخ جەلالى خەفید) و (داۋدبەگى جاف) راپانكرد و پەنايان بۇ (ئىران) برد، بە ھەموو تواناشيانەۋە، دژى ياساى چارەسەرکردنى زەۋى ۋەستانەۋە!

ماۋەيە كاروبارەكان بە ئەۋ شىۋەيە پۇيشت و ژيانمان بەسەرىرد، بارى ۋلاتەكە زۇر خۇشبوۋ، زۇرەيى كات بۇتەيەكىان دەۋۇزىيەۋە، بۇ ئەۋەى خۇپىشاندان سازكەن، ناھەنگىان دەگىرا، گۇرانىيان دەگوت و ھەلدەپەرىن. ھەر پارتىكى راميارى لە (كوردستان)، رىكخراۋى دىمۇكراسى تايبەتى خۇى دامەزاندبوۋ و بارەگاشيان بۇ كردبوۋنەۋە، رىكخراۋە دىمۇكراسى و پىشەيىيە جىاجىياكانىيان، لە يەكدى جىاكردبوۋە و يەكىتپىيەكانى

(قوتابیان، لاوان، مامۇستايان، ژئان) سەر بە (پ. د. ك.) بوون. لە بەرانبەرىشدا (پارتى كۆمۇنىست)، چەن پىنخراوئىكى دىكەى وەك (كرىكاران، جووتياران، گەنجان و ماى نافرهتان)يان قووتكردبووه. ئىدى بە ئەو شىۋەيە، كۆمەلى كوردەوارىيان، بە تەواوى لە يەكدى ترانزاندبوو. ھەموو خاوەن پىشەكانىش، سەندىكاي تايبەتى خۇيان ھەبوو، بى ئەوھى ھىچ دەسكەوتىكى گرنگان، بۇ ئەندامەكانىيان ھەبى!

بە كورتى و بە كوردى، يەك پىنخراو و سەندىكاي يەكگرتوو نەبوو، ھەموو چىن و توپژائە كۆمەلەيەتتەكان، لە چوارچىۋەى سنوورى خۇيدا كۆكاتەرە و ناراستەيانكا، تا مافە سرووشتى و رەواكانى خۇيان بەدەسبىنن. بەلكوو ئەو پىنخراوانە، لە روانگەى ئايدۇلۇژيا و بەرژەوھەندى تەسكى پارتايەتتەيەو دەمەزرابوون! سەردەمىكى زۆر سەير بوو، بەھۇى بۇنە جياوازەكانەو، ھەر پارتى بە جيا خۇى ناھەنگى تايبەتى دەگىرا. بۇ نەموونە: سەركردايەتى (پ. د. ك.)، بە جيا يادى پۇژى دامەزندانى پارتەكەى خۇى، پۇژى رەشى (06. 09. 1930) و جىژنى (نەورۇز)يان دەكردەو. كۆمۇنىستەكانىش ھەر بە ئەو شىۋەيە، بە جيا يادى ھەموو شتىكى ناكوردانەيان دەكردەو، وەك پۇژى لەدايكبوونى (لېنن)، شۇرشى ئەكتۆبەر، دامەزندانى سوپاي (عىراق) و پارتى كۆمۇنىستى (عىراق). زۆر بايەخيان بە بۇنە و جىژنە نەتەوھىيەكانى كورد نەدەدا، گەر يادىشيانبكردايەتەو، ئەوا بە شىۋەيەكى تايبەت بە خۇيان دەيانكرد. لە ئەو سەردەمەشدا، پىنشىركى و ناكۆككەيەكى سەير، لە نىوان (پارتى) و (كۆمۇنىست)دا دروستبوو، ھەردوولايان زۆر رەبەرايەتى يەكديان دەكرد و دژى يەكدى بوون، رەبەرايەتتەكەش، پتر لە نىو پىزەكانى خوارەوھى پارتەكان و پۇلەكانى گەلدا تاويسەندبوو، بە شىۋەيە بوو، ھىندى جار ھىندى كەس پەلامارى يەكديان دەدا و ناو بە ناویش، ناووناتۇرەى ناشىرىنيان دوا يەكدى دەخت!

(پارتى) بەرانبەر مەترسى فراوانبوونى دەسەلاتى (پارتى كۆمۇنىست) لە (كوردستان)دا، پتر ھەلى بوژاندنەوھى، ھەستى نەتەوھىيە پۇلەكانى كوردى دەدا، زمان، وىژە، ھونەر و كەلتورى كوردى پىشندەخت. دەيوست، منالانى كورد بە زمانى داىك بخوینن، ئەندامەكانىيان، زۆر بايەخيان بە مېژووى كورد و جوگرافىاي (كوردستان) دەدا، بە كوردىيەكى پەتى و رەوان دەياننووسى و دەپەيغىن.

كۆمۇنىستەكانىش، ھەستيان بە مەترسى ئەو پەرورە نەتەوھىيە كوردبوو، زۆر بە توندى دژبوون، چونكە ئەو جۇرە شتانەيان بەلاوہ گرنگ نەبوو، بەلكوو تەنيا ھەر گرنگ ئەو

بوو، ریزه‌کانی گهلانی (عیراق) رینکهن، به‌رهو به‌مه‌شتی سو‌سیالیزم و کۆمونیستییان به‌رن! له‌به‌رنه‌وه، زۆر جار گالته‌یان به‌هه‌موو شتیکی کوردی ده‌کرد. بۆ نمونه: نه‌دامانی (پارتی) پۆزباش و شه‌وباشیان له‌یه‌کدی و خه‌لکی ده‌کرد، کۆمونیسته‌کانیش هه‌لیانده‌گیرایه‌وه و ده‌یانگوت: تاکه‌کلّاش، عه‌نته‌رناش! یا سووکایه‌تییان پی ده‌کردن و ده‌یانگوت: تا قمی داها توون له‌که‌وش و کلّاش، سه‌لامی خویان لی بووه به‌عه‌نته‌رناش! کۆمونیسته‌کان، رقیان له‌هه‌موو شتیکی نه‌ته‌وه‌یی بوو، کاتی (پارتی)، هه‌ولی بۆ دا‌بینکردنی مافه‌ ره‌واکانی گه‌لی کورد ده‌دا، نه‌وان زۆر نه‌زایه‌تیانده‌کرد و زۆر په‌رگیربوون، (عیراقچینی) یه‌کی زۆر خه‌ست و بی‌تامیان ده‌کرد، به‌شیوه‌یه، تا سه‌ر مۆخ و ئیسیان پۆچوو بوو. باسی میژوی کورد و پیاوه ناو‌داره‌کانیان نه‌ده‌کرد، ته‌نانه‌ت گۆزانیان به‌سه‌ر یه‌کی وه‌ک (عه‌بدولکه‌ریم قاسم) و (مه‌هداوی) دا هه‌لده‌دا، پلاریان له‌ (پارتی) هه‌کان ده‌گرت و پینان ده‌گوتن: نه‌وا هه‌موو به‌گۆچان ده‌رۆین، به‌ره‌و مزگه‌وتی گه‌وره، به‌پشتیوانی فه‌قی و مه‌لایه‌کی ده‌نگ گه‌وره!

کۆمونیسته‌کان به‌نه‌وه‌شه‌وه نه‌ده‌وه‌ستان، له‌سه‌ر جاده و شه‌قامه‌کانی (سوله‌یمانی)، به‌عه‌ره‌بی ده‌یانقیران و ده‌یانگوت: (عاش الشعب السوری عاش، بقیاده خالد به‌گداش) برژی گه‌لی سووریا برژی، به‌سه‌رۆکایه‌تی (خالید به‌گداش)!

ته‌نانه‌ت کاتی (یه‌کینی مامۆستایانی کوردستان)، داوای (معاریفی کوردستان) یان ده‌کرد، که نه‌وه کورد له‌سه‌له‌کانی سه‌ده‌ی بیسته‌وه داوایده‌کا، نه‌وان زۆر بی شه‌رمانه، هه‌ست و هۆشی نیشتمانپه‌روه‌رانی کوردیان بریندار ده‌کرد و ده‌یانگوت: (معاریفی قلیاسان). کار له‌نه‌وه‌ش تیپه‌ر بوو، هیندی جار، هه‌ره‌شه‌یان له‌کوردپه‌روه‌ران ده‌کرد و قسه‌یان داوه‌خه‌ستز! به‌راستی نه‌زموونیکێ خراپ و ژیرکه‌وتوو بوو، بۆیه به‌هیچ نه‌بوون!

نه‌و کاته، ته‌مه‌ن له‌هه‌شت ساڵ پتر بوو، وه‌ک هه‌موو منالی، جه‌زم له‌هه‌راوبه‌زم و جه‌نجالی ده‌کرد. له‌ماوه‌ی نه‌و هه‌شت ساڵه‌ی ژیا نهدا، هیچ جۆره‌ خۆپیشاندان، ناهه‌نگ، نازادی، خۆشی و جه‌نجالستانیکی له‌نه‌و شیوه‌یه‌م نه‌دی بوو، بۆیه هه‌میشه، له‌گه‌ل منالانی گه‌ره‌کدا، له‌سه‌ر جاده‌کان فرکه‌مانده‌هات.

پۆزیکیان له‌جاده‌ی (سه‌ر شه‌قام) هه‌وه به‌راکردن، به‌ره‌و ماله‌وه گه‌رامه‌وه، به‌په‌له‌په‌روزی خۆم به‌ژووردا کرد و به‌دایکم گوت: دایه، شوکۆر درۆیه، (شیخ مه‌حمود) نه‌مردووه! نه‌ویش پینکه‌نی و گوتی: کورم چۆن وا ده‌لێی، چهن ساڵه‌ مردووه؟! منیش توور په‌بووم، سویندم بۆ خوارد و گوتم: به‌گویی خۆم گویم لی بوو، پیاوی به‌سه‌ر پیکایه‌که‌وه بوو،

میکره فۇنىكى بەدەسەۋەبۇ، ھاۋارىدەکرد: (شىخ مەحمود)ى نەمر نەردوۋە، ھەر زىندوۋە، بۇ باۋەرم پى ئاكەى، گوايە من درۇدەكەم؟! لە ئەو كاتەدا باۋەرم ھاتەرە، بۇ ئەۋىشم گىزايەۋە. ئەۋىش پىكەنى و گوتى: كورم مەبەستيان ئەۋەيە، بە جەستە مردوۋە، بەلام ناۋ و كرىدەۋەكانى ھەر زىندوۋن و لە دلى كورددا دەرژىن. ئىنجا تىگەشىتم و زۇرم پى ناخۇشبوۋ، وام دەزانى، تازە مردوۋە!

لىشاۋى كۆمۇنىست و گىرقتى ئىۋخۇى خىزانەكان

لە ئەو گىرمە و كىشەيەى نىۋان (پارتى) و (كۆمۇنىست)كاندا، ئاكۆكىيەكى يەكجار گەرە، لە نىۋ ئەندامانى يەك خىزان، لە نىۋان زۇرىيەى خىزانەكانى (سولەيمانى) و لە نىۋ كۆمەلدا پەيداۋبوۋبوۋ. كەم مال ھەبوۋ، بە ھۇى گىرقتى لىشاۋى كۆمۇنىستەكانەۋە، گىرقتى ئاكۆكىي نىۋان (پارتى) و (كۆمۇنىست)، لە نىۋاندا رەنگى ئەدابتەۋە.

ئەو كاتە، ھەمو مامەكانم و دوو پوروم، لە مالى باپىرم دەرژيان. ھەرچەندە نىمە، ھەر لە سەرەتاۋە، مالىمان جىبابوۋ، بەلام زۇرىيەى كات من و باۋكىشم، ھەر لە ئەۋى بوۋىن. بە تايبەتى من ئەۋىم زۇر پى خۇشبوۋ، چونكە ھەمىشە جەنجالبوۋ. لە نىۋ بىنەمالەكەماندا، جگە لە باپىرم، باۋەرم و ھەر سى مامەكەم، لە پىزەكانى پارتى (كۆمۇنىست)، پىكخراۋەكانى قوتاييانى گىشتى و گەنجاندا كارىاندەكرد. تەنانەت دايكىشم، دواى (جەلاۋە) خانى ژنى (شىخ لەتىفى جەفید) كەوتبوۋ، لە ماقى ئافرەتازدا ئەندامبوۋ!

لە ئەو پۇژانەدا، لە مالى باپىرم، ھەموو ئىۋارەيە لەسەر ئانخواردن، دەمەتەقى و ھەرا درووستدەبوۋ. باپىرم ۋەك پىۋىكى موسولمانى لەخواترسى خاۋەن ئەزموۋنىكى زۇر و دىيادىدە، زۇر دىرى بىرى كۆمۇنىزم بوۋ، بە تىكدەرى خىزان، سەرلىشىۋاۋ و گاۋور تاۋانبارىدەكردن. ھەمىشەش، سەرزەنشتى كورەكانى دەكرد. كورەكانىشى لەبرى ئەۋەى، بارى دەروۋنى، باۋەرى ئايىنى و تەمەنەكەى لەبەرچاۋبىگرن، ۋەلامياندەدایەۋە و دلىان دەپەچاند، ھىندى جار لە يەكدىش زویردەبوۋن. باپىرىشم ھىندە توۋرەدەبوۋ، دەيگوت: ھەر كەسى كۆمۇنىستە، با لە ئەم مائە بېروا و مىلى خۇى بىشكىنى!

بەلى، نا لە ئەو پۇژانەدا، ئەۋە گىرقتى زۇرىيەى ئەۋ بىنەمالە موسولمانانە بوۋ، كە ھىندى لە مئالەكانيان (كۆمۇنىست، پارتى و موسولمان) بوۋن. ئەۋان پىزى ھەست و ھۇشى باپىرىمان ئەدەگرت، خوا پاروۋىە نانى نەرم و گەرمى داۋو، ئەياندەزانى، بى دەنگ دانىشن و بە خشكەيى بىخۇن، چونكە كارىان ئەدەكرد و ئانىشىاندەخوارد!

ئەوان واپان دەزانی، تېكۆشان و بیروباوهر، تەنیا ھەر ئەوہیە، مرقۇ بە گزۇ ھەموو كەسیك، ھەموو شتیكى دژە باوهرەكەى خۇى و پېرۇزدا بچیتەوہ، ھەر كاتى ناوى كۆمۇنیست، بە خراپە ھات، ئىدى وەك فېشەكەشیتە بتەقنەوہ و بەھەوادا بچن!

لە نیوان دوو پەرگېرى كۆمۇنیستىی و (پارتى)دا

مامە (بەكر)م، سەرەتا كۆمۇنیست بوو، جارى لەگەل باپىرەدا، لەسەر پارتى كۆمۇنیست لىیان بوو بە شەر، ماوہیە مالى بەجیھىشت و لە مالى ئىمە بوو. كەچى دواى ماوہیەكى كورت، راستى بۇ دەرکەوت و لە پىش ھەموویاندا، وازى لە ئەو پارت و بېرە ھىنا و بوو بە (پارتى). بەلام ئەم جارەیان، پارتىیەكى پەرگېرىو، وەك لە ئەو سەردەمەدا دەیانگوت: پارتىیەكى تۆخبوو! تەنەت دواىى وای لىھات، ئەك ھەر دژى بېرى كۆمۇنىزم بوو، بەلكوو بە ھەموو شىوہیەك و بە ھەموو تواناىەرە، دژاىەتى پارتى كۆمۇنیستى دەكرد، بە دوژمىنىكى سەرسەختى كوردى دادەنا، تا مردىش، ھەر لەسەر ئەو باوهرە بوو، بە موو لای ئەدا!

مامە (بەكر)م، كۆمەلى ھاوپىتى ھەبوو، (خەمەغلى عەینە، فەرەجى شىرىن، عوسمانى عارقى فیتك، عەبەلالەى كانىسكان، كەرىمە رەش و ئەحمەدى دەرۆش خەسەن ...)، ھەموویان پىاوى ناسراو، بەجەرگ، نازا و بویر، چاونەترس و دەسوہشىن بوون، زۇر پقیان لە كۆمۇنیستەكان بوو، ھەمووشیان (پارتى) بوون. باوهرناكەم، (پارتى) فېرى كردبن، جنىو بە كۆمۇنیستەكان بەدن و سووكاىەتییان پى بەكن، بەلكوو ھەر خۇیان، لە ھەر شوینى كۆمۇنیستىكىان بدیاىە، تىریان دەكوتا و دەبوواىە، وازىبىناىە. ھەموو جارى مامم دەىگوت: زۇرەى پىاوانى گەرەكى (كانىسكان) كۆمۇنیست بوون، (پارتى) ئەندامى زۇر كەمبوو. ئىمە ھەرەشەمان لى دەكردن و سەرەرېمان لى دەگرتن، تا زۇرەیان وازىانھىنا و بوون بە (پارتى).

لە بېرەندى، (پارتى) لە سەر شەقامى (مەولەوى) و بەرانبەر تەلارەكەى (توفیق قەزان)، لە نیوان سالانى (1958-1961)دا، نامەخانەى (خەبات)ى كرىدبووہوہ، پۇژنامەى (خەبات) و ھىندى پەرتووكى تىدا دەفرۇشرا، مامە (بەكر)م بەرپوہیدەبىرد. منىش زۇر جار، سەرم لى دەدا، ئىواران پۇژنامەى دەدامى و دەىگوت: لەبەردەركى سەرا بىگېرە و بىفرۇشە.

ھەرودەھا، خوالىخۇشبوو (شىخ مستەفاى شىخ موخەممەدى گولانى)ش، لە خوار سىنەما (سىروان)ہوہ، لە نیوان سالانى (1959-1962)دا، نووسراوخانەى پېرۇژەى (بىكەس)ى كرىدبووہوہ. ئەم دوو نەزگەىە، كارىكى زۇریان لە بلاوكردئەوہى بېرى نەتەوہىی و

پۇشنىبىرى كوردى كىرد، پۇژانە خەلىكىكى زۇر، پرويان تى دەكردن و ھەمىشە لەبەر كوردپەروران جەمئىيەتھات، پەرتووك و بلاوكراوہكانيان دەكرى و دەمەتەقىياندەكر.

پۇژىكىيان يادى لەدايكبوونى (لینىن) بوو، يا يادى شۇرشى ئەكتۇبەر بوو، ژمارەيەكى (خەبات) دەرچووبوو، وینەيەكى (لینىن) بلاوكردبوو، ئىدى ئەو پۇژە، لەبەر كۆمۇنىست نامەخانەكە بەرنەدەكەوت و ھەر كۆمۇنىست بوو، خۇي پىئادەكر، پۇژنامەي (خەبات) دەكرى و ھەر زووش نەما. مامىشم لە ئەو زۇر تووپرەبووبوو. بە يەكىكىيانى گوت: ئەو بۇچى پۇژانى دىكە نايەن و پۇژنامەي (خەبات) ناكړن؟! ديارە ئەوپۇ ھەر لەبەرئەو ھاتوون، چونكە وینەي ئەم كەچەلەي بلاوكردبوو، يەكسەر پۇژنامەكەي فېئادابوو سەر زەوى و لە داخاند، دوو پىئەقەي بە سەرى (لینىن) دا كىشابووا ھاوپرى كۆمۇنىستەكەش بە تەراوى زویربووبوو، لەگەل مامدا ھىچى پى نەكرابوو، بە بۇلەبۇل پۇيشتبوو.

پاشان لەرىي رېكخستنى خۇيانەو، لای لىپرسراوانى (پارتى)، شكاتيان لە مامم كرد بوو، لەسەر ئەو ماميان لابر و شەش مانگىش لە كاركردن دووريانخستەو. ئەويش لە جاران پتر، لە كۆمۇنىستەكانى گەرەكى خۇمانى ھەلپىچابوو و زۇربەي پۇژ، لەگەل ھاوپرىكانىدا، يەك دووانىكىيان داركارىدەكر!

دواي ئەو پروداوانە، پۇژبەپۇژ جەماوهرى گەل، پتر چاوياندەكرابوو و بەرىيى خۇيان دەبىيى. ئىدى وردەوردە، بەلئىنە درۇكانى كۆمۇنىستەكان، پتر ناشكرابوو، راستى و ناراستى بەلئىن و بۇچوونەكانيان و دەولەتى (عيراق)يان بۇ دەركەوت. لەبەرئەو تا دەھات، بزوتنەوھى كوردایەتى لە باشوورى (كوردستان) بە گشتى و لە شارى (سولەيمانى) بە تايبەتى پەرەيسەند و پتر گەشەيكر، (پارتى)ش دۇست و ئەندام و دەسلەتى زيادىكر، سەنگ و قوورسايى خۇي ھەبوو، ھەموو لايەنەكان حسابيان بۇ دەكر!

چوار براگە

(جەمەي شىخ عەزىزى) باوكم لەسەر كۆمۇنىست، سەرى خەوتخەوتى دەپر، تەنەت لە ھىزى (مقاوہەي شەعبى) واتە (بەرگرى مىللى)شدا بوو. دەسى جلى خاكى تايبەتى و كاسكىتتىكى ھەرگرتبوو، ھەموو ھەفتەيك لە (سەربازگەي سولەيمانى)، چەن جارى

مەشقیان پی دەکردن. بەلام لە راستیدا، کۆمۆنیستی بوو، فەری بەسەریبەرە نەبوو، هیچی لێ نەدەزانی، بەلکوو ئەویش، وەك ئەو ھەزاران كوردە سەرلێشتیواوەی دیکە، دوای پەتاکە كەوتبوو!

مامە (بەگرم)م زۆر كوردپەرورەبوو، پیاویکی نازا و قسە لە پرۆبوو، دەتگوت، خوا ھەر بۆ كوردایەتی دروستیکردووە! لە ژیانیدا، سەری بۆ هیچ لێپرسراویکی كوردی و دەسلەتییکی دەولەتی داگیركەری (عیراق) دانەنەواندووە. لە ئەو پۆژەو، لە ریزەكانی (پارتی)دا وەرگیرابوو، ھەر لەگەڵ بەلەكەیی جەلالیدا بوو، تا دوا ھەناسەیی ژیانیشی، ھەر ئەندامی (ی. ن. ك.) بوو، لە رێكخراوی كاسبكاران كاریدەكرد. بەلام ناستی پرۆناكیری بەرز نەبوو، بەلکوو یەكێ لە كادیرە ھەرە باشەكانی رێكخستنیان بوو. دووكانەكەیی وەك بێكەییەکی رامیاری وابوو، بە شیوہیە مامە (عومەر)م، ناوی نابوو (مەلبەند). پۆژانە ھەرچی شتیکی بە باش بزانیایە، گەر راستیش نەبووایە، لە نیو بازاردا پلاویدەكردووە، پینی وابوو، بە ئەو شیوہیە دەتوانی، وەری خەلك بەرزكاتو، پۆژەیی گەل و رێكخراوەكەیی خۆی بكات! لەبەرئەو خەلكی زۆر پرۆیانئیدەكرد، بۆئەوێ بزانی، دەنگوباس چیبە، چونكە وەك كۆنەپرۆپاگەندە وابوو، ھەرچی دەنگۆی رامیاری و دەنگوباسی (ی. ن. ك.) ھەیە، پۆژانە لە نیو بازاردا پلاویدەبوو، ھەر لە ئەوێو دەردەچوو!

ناخر ھەموو پارت و شورشیکیش، پیویستی بە چەن كادیریکی وا ھەیە، تێكەلاوی جەماوەر بی، پرۆپاگەندەیان بۆ بكا و وەری كۆمەلانی خەلك بەرزكاتو! تەنانت (ناسۆی) كۆپی پینشمەرگەیی (ی. ن. ك.) بوو، پۆژی (15. 02. 1985)، لە شەری (دایان)دا شەھیدبوو، وەك ئەوانەیی لە ناشتنەكەیی و لە گۆرستان بەشداریوون، دەلین: لە ئەو پۆژە سەخت و ترسناكەدا، كە (بەعس) گونی گونداری دەردەھینا، چەن قسەییەکی گرنگی كوردپەرورەنەیی كرد، ھەموو لەرزمان لێھاتبوو!

لەگەڵ ئەوئەشدا، لە نیو كۆمەلانی خەلكدا ناسراو بوو، دۆست و ناسیاویکی زۆری ھەبوو، پیاویکی موسولمان و خواپەرستبوو، منالەكانیشی وەك خۆی نیشتمانپەرور و ناییندارن، بەلام كەمی توورە و دەسنووقاو بوو، گیانی ئیرەیی بەرچاوی گرتبوو!

مامە (ھەوەر)م، لە سەندیكای كاسبكارانی سەر بە كۆمۆنیستەكاندا ئەندامبوو، لە ھیزی (بەرگری میلی)شدا كاریدەكرد. بەلام ئەمیش، ھەر دوای لێشاوھەكە كەوتبوو، هیچی لە بیرێ كۆمۆنیزم و سۆسیالیزم نەدەزانی، جگە لە ئەوێ خۆیندەوار نەبوو، دنیاشی ھێندە بە گرنگ نەگرتبوو، ھەر خەریکی گائتە و رابوواردنی خۆی بوو، ھەر زووش، وازی لە ھەموو شتی ھینا و خەریکی نانپەیداكردنی خۆی بوو!

مامە (سالج)يشم، بە پۇژ لەگەل باپيرمدا، لە دووكان ئيشيدەکرد و بە شەويش دەيخويند. لە (يەكئىتى قوتابيانى گشتى)دا كاريدەکرد، بەلام نە زۇر چالاكبوو، نە هيندەش بە قوورسى گرتبووى، بەلكوو زۇر هيمن و لەسەرخۆ بوو، پۇژى لە پۇژان نەمديوە، لەسەر كارى راميارى، دلئى يەكى بيهشيني، يا دەمەتەقئيهكى توندوتيرثيكا!

كارتيكردى ئهوان لە من

منيش وەك منالئىكى تەمەن (8 - 9) سالان، لە ئنيوان (پارتى) و كۆمۇنيستەكانى كەسوكارمدا گيرمخواردبوو. زۇر جار، باوكم لەگەل خۆى بۇ بارەگاي كۆمۇنيستەكان دەيبردم، ئەو كاتە لە پشت بارەگاي لقي چواري (پ. د. ك. ا) ئيستمەوە بوو. ئيستمەش بېرمە، خانوويەكى گەورەى زۇر خۆشبوو، باخيكي گەورەى رازاوەى تيدابوو، لە ئيوەپاستيشدا، حەوزىكى گەورەى مەلەكردن درووستكرابوو، بە ھەر چواردەوريدا، كوورسى نايلۇنى رەنگاوپرەگ ريزكرابوو، چەن كەسى دانيشتبوون، چاياندەخواردەو و دەمەتەقئياندەکرد.

ھيندى جاريش، باوكم لەگەل خۆى بۇ ياد و بۇئەكان دەيبردم، كۆمۇنيستەكان بەجيا يادياندەكردەو. من لەگەل باوكم بووم، لەبەردەركى سەراوہ بەرەو بارەگەى كۆمۇنيستەكان دەگەراينەو. لەبەر باخي گشتيدا، خۆپيشاندەرانى (پارتى)، بە پيچەوانەى ئيمەوہ دەھاتن و بارەگاكيان بەرانبەر مزگەوتى گەورە بوو. كاتى بە يەك گەيشتين، دەنگى ھەراھەرا و قيژەقيژ بەرزبووہو، ھەر لايەكيان بە بژى بژى، سەركردە و ولاتئىكيان دەژياند و بە بمرى بمرئش، يەكيكى ديكە و ولاتئىكى ديكەيان نەمراند. وايان دەزانى، بە ئەو ھەراھەرايە، قەلاى ئيمپيرىاليزمى جىھانى دەروخى و يەك دەولەتى كۆمۇنيستىي پيشكەوتووى يەكگرتووش دادەمەزى! ئيدى ئەو خەلكە بى ئيشە، بە تەواوى گەرم بووبوون، ھيندەى نەمابوو، پەلامارى يەكدى بەدن. باوكم بە ئارەزووى دلئى خۆى، دەنگى لى ھەلبريىبوو، دەيقيزاند و بە كۆمەلئىكى دەگوت: ھيندەتان نەماوہ، ئيوەش وەك بەفرەكەى پار بتوينەو. كەچى بە پيچەوانەوہ دەرچو!

ھيندى جاريش، لەگەل مامە (سالج)مدا دەچووم بۇ قوتابيان و گەنجان، كە ھەر لە ئەو ئاوەبوو. ئەوان يارى تئىنسيان دانابوو، بەلام ئەويم زۇر پى خۆش نەبوو. جار و بار لەگەل مامە (بەكر)يشمدا، سەرم لە بارەگاي (پارتى) دەدا. ئەو كاتە لە خوار مالى (شيخ قادارى حەفيد)ەوہ بوو، خانوويەكى تا بلئى گەورەبوو، لە ئيوەوہ دوو نھۆمبوو، حەوشىكى زۇر

گەرەشى ھەبوو. جارجارە لەگەل (ھەسەن)ى براشما، خۇمان پىدا دەکرد. من پتر ھەزم لە بەرەگەى (پارتى) دەکرد، چونكە يەكەم لە مالى بايرەمەو زۇر نزيكبوو. دووم سروودى نيشتمانى زۇر خۇشيان لىدەدا، مامە (بەكر)يشم، لە خۇپيشاندان و بۇنە تايبەتییەكاندا دەبیردم. جارۇكيان سالى (1959) بوو، يادى جىزنى (نەورۇز) كرايەو، (پارتى) سروودى كوردىيان دەگوت، كە ھىندىكيانم ھەر لەبەربوو، وەك (ئەى رەقىب، نەورۇز، چەن شىرىنە لام، بە دەربەدەرى، گولى سەربەستى) و گەلىكى دىكەش بوون، زۇرم لا شىرىنبوون!

(شىخ لەتيفى ھەفید)

ھەر سالى (1958) و دواى كۆدەتاكەى (عەبدولكەرىم قاسم) بوو، وەك ئىستە لە يادە، (شىخ لەتيف) بەربوو، خەلكىكى يەكجار زۇر، بەپىرىيەو چوون و ھاتەو مالەو، لە مالى (شىخ)، ماوھى يەك ھەفتە جەنجالى بوو، ئەو سەرى ديارنەبوو، وەك دەلین: تفت ھەلدايە، بەر ەرز نەدەكەوت! خەلكى (سولەيمانى)، بە ھەموو دەستە و چىن و پىكخراو، كەنەو، تەنەت سەركردەكانى (پارتى) و (كۆمۇنىست) پىكەو دەھاتن، خۇشباتنەو، ديان لى دەکرد. جگە لە نەوھى، لە گوند و شارۇچكە و شارەكانى دىكەى (كوردستان)يشەو، رەشەخەك و ناسياو و پياو، كەكانى خۇيان، سەرۇك تىرە و ھۆزەكان سەردانىاندەكرد و پى رىبوار نەدەكەوت!

ئىمەش ئەو چەن رۆژە، ھەر لە ئەوى بووین. لەئىو ھەوشە گەرەكەياندا، ژنان مەنجەلى گەرەيان پىزكردبوو، لە ئىو چىمەن و ھەيوان و ژوورەكاندا، خوان پاخرابوو، سى ژەمە خواردن درووستدەكرا، خەلكى پلاو و گۇشتيان دەخوارد. (شىخ)يش لەگەل خەلكەكەدا، زۇر پوى خۇشبوو، زەردەخەنە شىرىنەكەى، لە لىو، كەكانى جيانەدەبوو، وە.

كاتى چمكوتەكە كەمبوو، شەرى بە ميوانى چووین و لە نزيكەو (شىخ)مان بىنى. دەسى رانكوچۇغەى شالى مەیلەو خاكى لەبەردابوو، بۇینباخىشى بەستبوو، زۇر جوانى لىدەھات. ئەو شەو جگە لە ئىمە، ميوانى دىكەيان نەبوو، لە دیو، خانەكە دانىشتبووین و گویمان لە (شىخ) گرتبوو، گالتهى لەگەل باوكم دەکرد و دەيگوت: (ھەمە) چەن ژن ھىناو؟ تو خوا نيازت نىيە، ژنىكى دىكەش بىنى؟! باركىشم پىدەكەنى و دەيگوت: شەرم بۆ مەنرەو!

پاشان (شىخ) كامېرەيەكى سىنەمايى ھىنا و فىلمىكى پىشانداين، فىلمەكە سەبارەت سەردانەكەى خۇى بوو بۇ (قامېرە). ھەرچەندە فىلمەكە رەشوسپى بوو، بەلام ئىمە زۆرمان لا خۇشبوو، بە تايبەتى باخى ناژەلى تىدابوو، ھەموو جۈرە ناژەلىكى جوانى پىشانداين، كە پىشتر نەمان دىبوو. (شىخ)يش ھەمووى بۇ باسكردىن، چونكە فىلمەكە بىدەنگبوو. دەنگى خۇرەخۇرى مەكىنەكەش ناخۇشىكردبوو.

سائى (1956)، لە گرتوو خانەى سەرەوەى شارى (سولە يمانى) گىراو.

(ھەلامستەفای بارزانى)

پۇژى (28. 10. 1958)، بە جارى شار خۇشا، خەلكەكە ھەموو لەبەردەركى سەرا كۆبوونەو، ئىمەش بىستمان، سەرۆك (بارزانى) ھاتوو. ھەلبەتە لەرئى كەسوکار و (پارتى)يەو، ناومان بىستبوو، بە دەيان و ئىنەشىمان دىبوو. لەبەرنەو زۆر ھەزەمەكرد، ئەو سەرۆكە قارەمانە، لە نرىكەو بىينم.

لەگەل ھاوړىكانمدا، بەرەو بەردەركى سەرا جماین، كاتى گەيشتین، زۆر جەنجالبوو، خەلكەكە، ھەموو بە جارى ھاوارىاندەكرد: (بارزان بارزان بارزانى، بە راستى پالەوانى). ئىدى بە دەيان جار، سلاويان بۇ دەنارد و دەيانگوت: بژى سەرۆكى كورد (بارزانى)! پاشان داوايانكرد، (بارزانى) خۇى پىشانى جەماوەر بەدا و گوتارىكيان بۇ بەدا.

ئەو كاتە (بارزانی)، لە ئوتیلەكەى (نورى عەلى) دابەزىبوو. ھىندەى پى ئەچوو، بە زۆر (بارزانی) قایلكر، بىتەدەرەو و لە تارمەى ئوتیلەكەو، خۆى پىشانى خەلك بەدا و چەن قسەىەكىان بۇ بكا. ھەر كە ھاتەدەرەو، وەك پۇژى حەشرى لىھات، دەنگى ھاوارھاوار و ھوتافكىشان بەرزبوو و لەگەل ھارەى چەپلەدا تىكەلەبوو. ئىدى تا خەلكەكىان كەمى ھىواشكردەو، زۆرى وىست. كەچى (بارزانی) وىنەكەى خۆى ڤراند و بە عەرەبى گوتى: (انا لست زعیما ولا قهرمانا، بل جندی و خادم الشعب و زعیمة الوجود عبدالكریم قاسم). واتە: من ئە سەرۆكم و ئەقارەمانم، بەلكوو سەرباز و خزمەتكارى گەل و سەرۆكە تاقانەكەى (عەبدولكەرىم قاسم). ئىدى خۆى توورەكرد و چوو ھەژوورەو، خەلكەكەش وردوورە بەلۆھیان لى كرد.

ھەرچەندە ئەو كاتە، تەمەنم نزیكەى ئۆ سالى دەبوو، عەرەبىم ئەدەزانی، بەلام ئەو چەن وشەىەى ئەو گوتى، ھىندە لەنێو خەلكدا گوترا بوو و باسكرا بوو، بە تاییەتى ئەیارەكانى رەخنەیان لى دەگرت، ئەك ھەر لەبەرمكردبوو، بەلكوو تا ماویشم، لە بیرم ناچیتەو و زۆر جاریش، كە باسى (بارزانی) دەكرى، یا وىنەكەى دەبىنم، ئەو چەن وشەىەى ئەوم بىردەكەویتەو، كە لە ئەو پۇژانەدا خەلكى (سولەیمانى)، ئەو قسانەى ئەویان زۆر پى ناخۆشبوو. چونكە ھىواىەكى زۆر گەرەیان پى ھەبوو، ئەویش دەىگوت: من قارەمان نیم، نۆكەرى گەل و (عەبدولكەرىم)م، ئىدى ئەو یەكەمىن جار و دوایەمىن جار بوو، (بارزانی) ببىنم!

ھەلبەتە، وەك دوایى تىگەیشتم و بۇ خەلكىش پوونبوو، (بارزانی) خۆى دەیزانى، چى دەلى و بۇ وا دەلى، چونكە عەرەبە شوقىنیهەكان، خۆشیان ئەدەوىست و رەقیان لى بوو. ھەروەھا (عەبدولكەرىم) جگە لە خۆى، كەسى دىكەى بە سەرۆكى كورد و عەرەب و (عیراق) ئەدەزانی، ئەویش تازە لە (یەكیتى سوقیت) گەرابوو، ئەیدەوىست، لەسەر ئەو ناو، گرتىكى گەرە لە نىوان خۆى و (عەبدولكەرىم)دا دروستكا!

ھەونى كوشتىنى (عەبدولكەرىم قاسم)

لە ئەو ماوەدەدا، شتىكى زۆر ناخۇش بوۋىدا، ھەرگىز بىر ئاچىتەرە. ھىندى كەسى سەر بە پارتى (بەس)، لە ئەوانە (عەبدولوھاب غرىرى، سەددام حوسىن ...) پۇژى (07. 10. 1959)، لە شەقامى (رەشىد) لە (بەغدا)، تەقىيان لە (عەبدولكەرىم) كىرد. ئىدى بە جارى، شارى (سولەيمانى) خۇشا، كۆمەلانى خەلك، دەك كۆستىكى گەرەيان كەوتى، وابو!

چونكە ئەو سەردەمە، كاكە (كەرىم) زۆر خۇشەويستبوو!
كاتىكىش پۇژى (16. 10. 1959)، ھەوانى سەلامەتى بىلەن كرايەو، ئىدى لە ھەموو كۆلەن و سەرجادەيەكى شارەكە، ھەلپەركى و گۇرانيگوتن دەسىپىكىردا، خۇشى و شادى، جىنى ناخۇشى و نىگەرانى گرتەو. تەننەت ئەو پۇژە، زۆربەى خوارىنگە و چاخانەكان، خوارىن و خوارىنەو، بە خۇپاى بەسەر خەلكدا دابەشەكرد، سىنەماش ھەر بە خۇپاى بوو، چونكە بەلاشبوو، ھىچ شوئىنى بەرنەدەكەوت!

ھەلپەتە، كەس دەك مەنلەوردەكى شارەكە، كەلكى لە ئەو پۇدوۋە و مەنگەرت و ھىچ شوئىنى بەرنەدەكەوت. ھارپىيانى گەرەك كۆدەبوونەرە، بە كۆمەل دەگەرەن، لەسەر حسابى كاكە (كەرىم)، دەسى خۇيان دەو، شاندا، خۇيان لە ھىچ جۇرە خوارىن و خوارىنەو، يەك بەش نەدەكرد. سىنەماش ئەو ھەر ھىچ، پۇ ھەردوۋ سىنەماكە دەچوون!

ئەو يەك دوو پۇژە، كورانى گەرەك بە كۆمەل دەگەرەن و شوئىن نەبوو، سەرى پىدا نەكەين و شت نەبوو، تاقى نەكەينەو. ئاخىر ئەو سەردەمە، (سولەيمانى) ھىندە گەرە نەبوو، ھەموۋى چەن گەرەك و شەقامى بوو! پۇژىكى ھىندە خۇش، پىر لە بەزم و پىكەن بوو، زۆربەى خەلك لەسەر جادەكان، تا درەنگانى دەگەرەن، لە لايەكەو خۇپىشاندا، موزىك و ھەلپەركى بوو، لە لايەكى دىكەشەو، بە سەدان سەر مەر و بىزىن و مانگاي بەسەزمانيان سەرىبوو، گۆشتەكەيان بە خۇپاى، بەسەر خەلكىدا دابەشەكرد، ئەو پۇژەشيان ناونا:
(جىزنى سەلامەتى و گەشكە!)

نۆزۈنگۈدەنەۋە

سالى (1959)، بايرىم دەستەي خوارەۋەي خانوۋەكەي پوخاند و ھەر لە ئەو شوئىنەشدا، سى ژور، گەرماو و ئاۋدەستى لى دروستكرد. دالانىكى لىرىژى ھەبو، زۆر فېنكېبو، نىۋەپوانى گەرماي ھاۋىن لىنى دادەنىشتىن و نانمان لى دەخوارد. مامەكانم ھەرىكەيان، ژورنىكىيان بەركەوت. بەلام داخم ناچى، توۋە گەرەكەي ھەۋشەيان بېرىيەۋە، تەنيا بىنەكەي مابوۋەۋە، ۋەك كورسى لىھاتېبو، ھەرچى فرىاكەۋتايە، لەسەرى دادەنىشت! سەكۈكەشيان تەختكرد، ئىدى جگە لە سى چوار مەترى نەبى، ھەۋشەكەيان ھەموو كۆنكرىت كرد و مائەكەش زۆر گەرمبۋوبو. بەلام دەستەي نوۋەمى خانوۋەكە، ھەر ۋەك خۆي مابوۋەۋە و دەسكارىيان نەكرد. پىش ھەيوانەكەشيان، بە جامخانەيەكى گەرەي شوۋشە گرت و ژورەكانىش، ھىندەي دىكە گەرم و تارىكېبون.

(تەۋىلە)

ھەر لە گەرەكى (چوارباخ) بوۋىن، باۋكەميان بۇ ماۋەيەكى كاتى، بۇ (تەۋىلە) ئاردا، نىزىكەي سى مانگى لە ئەرى بوو، بەلام ئىمە نەچۋوۋىن و لە شوۋىنى خۇمان نەجۋولايىن. پۇژنىكى بەھارى دەمە ھاۋىن بوو، لەگەل مالى (كەرىم چاۋرەش) بېرىارماندا، سەر لە باۋكەم بەدىن، ھەم سەردان و ھەم سەيران بوو. دوۋ قەمەرەمان گرت، پاشنىۋەپۇ دەرچۋوۋىن و دەمە ئىۋارە گەيشتىن.

ھەر كە ترومبىلەكان لە جادە سەرەككەيەكە لاياندا، بەرەو (خورمال) و (بىيارە) پۇيشتىن، ئىدى بە ئاستەم، تىشكى خۇرمان دەبىنى. چونكە ئەم بەر و ئەو بەرى ئەو پىيە، بە دار و درمخت تەنرايوو، لە زۆر شوۋىنىشدا تىكەلۋوبوۋوۋىن، دەس لە ملانى يەكدى بوون، سەرىشيان لە يەكدى گىرگىدبوو. ئاسمان بە دەرەۋە نەبوو، جاروبار تىشكى خۇر، لە ئىۋان پەلى دەرەختەكانەۋە، چاۋشاركىنى لەگەل سىروۋشتى جوانى ئىۋچەكە دەكرد. ھەۋايەكى ھىندە خاۋىن و سازگارى ھەبو، تا ئەو دەمە لە ھىچ شوۋىنىكى (سولەيمانى)، ھەلم نەمژىبوو. مەلە خۇشناۋازەكانىش، گۇرانى ئازادىيان دەچرى، بە جۈكەجۈك و جىرۋەجىرۋى خۇيان، دلى مرۇيان دەكردەۋە.

جاروبارىش، لەسەر پىگەكان توۋشى چەن كەنىشكىكى نەشمىلانەي سوۋروسىي دەبوۋىن، كۇلىيان بە كۆلەۋەبوو، لە ئەم بەر و ئەو بەرى جادەكەۋە دەۋەستان، تا ئىمە تىپەردەبوۋىن، بە زەردەخەنەيەكى شىرىنىش پىشۋازىيان لى دەكردىن. شۇقىرەكەش

دەسى بۇ دەردەھىنان و سلاوى لى دەکردن، ھىندى جارىش ھۆپنى بۇ لىدەدان، ئىدى بە ئەو شىۋەيە، گەيشتىنە (تەۋىلە)، بەلام چىمان بىنى، گوندىكى ھىندە خاۋىن و خوش بوو، لە ژياندا شوپنى وام نەدېبوو!

دوای ئەۋەى گەشتىن، يەكسەر دابەزىن و باۋكم لەسەر جانەكە چاۋە پىدەكردىن، بەرەو پىرمان ھات و ماچىكردىن. پاشان بە ھەورازىكى كوردا سەرگەوتىن، تا لە لووتكەى بەرزايەك نرىكبووئەۋە، باۋكم گوتى: ئەمە خانوۋەكەمە. پاشان چوۋىنەژوورەۋە و كەمى پشووماندا، تا درەنگانى دانىشتىن، ھەر قسەماندەكرد و شتمان دەگىپرايەۋە، ئىدى لە ماندووبوونى رىنگەش ھەواينەۋە.

بەيانى زوو لە خەۋەسقام و دەرىپەرمەدەرەۋە. لەبەردەرگەكەۋە و لە ئەو بەرزايەۋە، تەماشاي نىۋ (تەۋىلە) م دەكرد، دەتگوت يارى منالانە، خانوۋەكان بە دەس پىزكراون و يەك لەسەر يەك دانراون! لە دووريشەۋە، سەيرى رىگەويان، چەم و باخەكانم دەكرد، دىمەنىكى زۇر جوانى ھەبوو، بە تايبەتى، كاتى خۆرەلات و تىشكەكەى، بەسەر ئەو نىۋەدا پەخشكرد، لەنىۋ ئەو دار و باخانەى دەدا، ناۋى چەمەكان لە دوورەۋە دەبرىسكانەرە، دىمەنىكى ھىندە دلرفىنى ھەبوو، چاۋ لىنى تىر نەدەبوو، دل و دەروونى دەكردەۋە. باۋەپناكەم، ھىچ ھونەرەندى بتوانى، وئىنەيەكى ۋەك ئەو نىگارە سرووشتىيە خۇرسكە خواكرە بكىشى!

خەلكى ناوايەكە، زۇر پىزىان لى گرتىن و ئەو ھەفتەيە لە ئەۋى بووين، ھەر پۇژەى لە مالى يەكىكەۋە بانگەكراين، خواردنى زۇر بە تامى كوردەوارىيان بۇ لىدەناين. زۇر بەى نىۋ باخەكان گەراين و گەلى سەيرانى خۇشىشمان كرد، پاشان گەراينەۋە.

ئەو چەن پۇژە لە ئەۋى بووين، وام دەزانى، بە چەن كارئىرى لىم پۇيشتوۋە، چونكە ھىندە خۇشبوو، دەتگوت يەزدانى مەزن، بەھەشتەكەى خۇى لە ئەو نىۋچە جوانە دلگىرە درووستكردوۋە! بەلام دوای ئەو تەمەنە، چەندىن جارى دىكە. سەردانى ئەو نىۋچەيەم كردوۋە، ھەر بارى سەرنجى يەكەمىن سەردان و سەيران، بەسەر بىر و ھۇشمدا زالبوۋە، چونكە تامى ئەو جارەى نەداۋە!

خۇشترىن كاتى سەردەمى منالى

لە ئەو پروايەدام، خۇشترىن سەردەمى منالىى منالانى باشوورى (كورىستان)، لە ماۋەى ئەو دە سالەى نىۋان (1950-1960) دا بوو. چونكە سەردەمىكى زۇر نارام و پىر لە خۇشى بوو، بەلام لە دوای ئەو سالانەۋە، لە لايەكەۋە بەھۋى شۇرشى (كورىستان) و لە

لایەکی دیکەشەوه، لەبەر کردار و ڕەفتاری ڕێندانەیی دەسەڵاتە داگیرکەرە یەک لە دوا یەکەکانی دەولەتی (عێراق): باوەڕناکەم، منالانی کورد خۆشییان، بە چاوی خۆیان دیبێ، سا یا دەربەدەربوون، یا بڕایەکیان یا باوکیان، پێشمەرگە بوو و لێیانەوه نووربوون، یا یەکیکیان لێ گیراوه، یا کوژراوه.

جگە لە ئەوەی دەنگی گولە و بۆردوومانکردن، قەدەغەکردنی هاوچۆ و ڕەشیگیر، ڕاونان و گرتن، کوشتنۆڕین، سووتاندن و کاولکردنی گوندەکان، نوورخستەوهی کەسوکار و دەسبەسەرکردنیان، سەرماوسۆلەیی زستان و گەرماوگرەیی هاوین، هەژاری و نەبوونی، بڕسیستی و تینۆیستی، نەخۆشی و بینازی، هێندێ شتی دیکەش هەن، گێڕانەوهپیان هەر بە دەم خۆشە، بەرۆکی منالانی کوردی گرتووه، ژبانی لێ تالکردوون و پۆژی ڕووناکی لێ کردوون بە شەوهزەنگ!

چێژن و بۆنە گشتییەکان

ئەو بۆنە و چێژنانەیی لەسەردەمی منالیدا یاددەکرانەوه، تام و چێژیکی تایبەتیان هەبوو، هەرگیز ئەو پۆژانە نووبارەنابنەوه. هەموو سائی لە مزگەوتی گەرە، یادی لەدایکبوونی پەيامبەری مەزنی ئیسلامیان دەکردەوه، کە لە (08. 01. 570)ی زاییندا لەدایکبووه. ئێمەیی منالانی گەرە، هەر گوێمان لە دەنگە خۆشمەکی (مەلاحەسەنی فەتاح هەرمنی) یا (مەلاموحەمەدی دەنگ گەرە) دەبوو، خێرا خۆمان پیندا دەکرد و تا درەنگانی، زۆر بە پەرۆشەوه گوێماندەگرت.

کاتی ئاووھەواش خۆشەبوو، زۆرەیی کوردە موسولمانە پارەدارەکان، (مەلۆد)یان دەکرد، چێشت و نانێکی زۆریان ئامادەدەکرد، دەرگەیی مألەکانیان بۆ هەمووان ئاوالە بوو، دواي نانخواردنیشت لە سەریان جی دادەخرا، خەلکی لەسەر دۆشک و کۆمەلێ مەلای دەنگخۆشیشت، لەسەر کوررسی دادەنیشتن و لە دەوری میزی خێرەبوونەوه، بە تەپل و دەف، بە دەنگێکی بەرز و خۆش، (مەلۆدنامە)یان دەخویندەوه.

سەرەتا بە زمانی عەرەبی و پاشان بە کوردی، هۆنراوەیی ئایینی و ستایشەکانی (مەحوی، حەمدی، بێخود...)یان، بە دەنگێکی خۆش دەچری. لە ئەو سەریانە و بە ئەو شەوه فێنک و خۆشە، لە ئەو هەوا سازگارەدا، تا درەنگانی دەمانەوه، دەنگیان بە نیو مالانی گەرەکدا بلۆدەبووه و چریکەیان پەرەیی گوینی دەسمی، ژنان و منالانی دراوسینی گەرەکیشت، ئەوانەیی لەبەر هەر هۆیکە بی، ئامادەنەبوون، لە سەریانەکان ڕیزیانەبەست، لە دوورەوه تەماشایانەدەکرد و گوێیان دەگرت.

لەژئەر مێزەكەى بەردەمى مەلاكانىشدا، چەن توورەكەيەكى گەورەى پەر لە كاكڵەگوێز، مێوژە پەشكە و سووركە، خورما و نووقولیان دانابوو. تا مەلاكان سرووتەكانیان تەواو نەكردايە و نزايان بەسەردا نەخویندايە، دابەشيان نەدەكرد. لە كۆتاييشدا وەك خواردنێكى پېرۆز، سەروو چنگيان بەسەر خەلكەكەدا دابەشەكرد و ھەر يەكە تۆزىكيان دەدانى. ئىمەى منالانى گەرەكيش، خۆمان بۆ نەدەگىرا و چاوەرێمان نەدەكرد، ھەر زوو بە نووكى بزمارى، وركى ھەلاوساوى يەكى لە توورەكەكانمان دەدېرى، گوێزەبانە ھارەيدەكرد و دەھاتەخوارى. ئىدى وردەوردە بە دزىيەو، گىرفانمان لى پردەكرد و لىيان دوور دەكەوتىنەو. پىش ھەموو خەلكەكە وركمان لى پردەكرد، دوايش وەك خەلكانى دىكە، ژەمىكى دىكەمان وەردەگرت. بەلام ھىچى تامى نەو ژەمەى نەدەدا، كە دزىبوومان!

شايى

لە سەردەمى ئىمەدا، تا سەرەتاي ھەفتاكانىش، ھەر مالى كۆرەكەى ژنىبھىنايە، يا كچەكەى شوويىكردايە، وەك ئىستە زاوا پەلى بووكى نەدەگرت، بى دەنگوسەنگ پىكەوہ بچن بۆ شارىكى دىكە، مانگى ھەنگوینى بووكوزاوى، دوور لە چاوى كەسوکار و گەرەكەكەى خۆيان بەسەربەرن، بەلكوو لە نىو زۆربەى خىزانەكانى شارى (سولەيمانى)دا وا باووبو، نەو پۆژە لە گەرەكدا شايانەدەگىرا، خەلكى لەبەر دەنگى تەقەى دەھۆل، ژرمەى تەپل و ناوازی بەجۆشى زۆرنا، دەنگى بەسۆزى گۆرانىبىژەكان، لە مائەوہ خۆيان بۆ نەدەگىرا و ئەوانەى بانگىش نەكرا بوونايە، لە سەربانەوہ يا لە دوورەوہ تەماشايانەدەكرد. ژنان و پياوان دەسيانەدەگرت، شايى رەشەلەكيان دەكرد و ھەلدەپەرىن، ئەوانەى شايىكەشيان گەرمەكرد، پىيان دەگوتن: لۆتى. خوا ھەلناگرى، لۆتییەكان وایان گەرم دەكرد، بە تەواوى نارەزوى بەشداربووانيان دەجوولاند، جۆشيانەدان و بۆ ھەلپەركى پەلكىشيانەدەكردن. جاروبارىش، بە دەم گۆرانىگوتنەوہ، بەسەر يەكىياندا ھەلدەدا و داواى شاباشيان لى دەكرد. ئەويش دەبووايە، ھىندى پارەى بداناپەتى. پاشان، خواردنێكى زۆر درووستدەكرا، خەلكى بە نۆرە نانى شايان دەخوارد.

ھەرچەندە دەگىرنەوہ، لە كۆندا سى شەو و سى پۆژ، دەنگى دەھۆل و زوورپناى شايى ھاتوہ، بەلام لە سەردەمى ئىمەدا، شايى ھەر پۆژى بوو. داواى ئەوہ، بووك و زاوا دەچوونەژوورەوہ، لە پەردەى ھاوسەرگىرى دەكران و پىكەدەگەيشتن، كاتى ھەموو شت تەواودەبوو، بەرپووك دەھاتەدەرەوہ و بە ھەلپەلەيەك، مژدەى بە كەسوکارى ھەردوولا

دەدا، پەرۆیەکی سەپی خۆیناوی پێشانی خەڵکەکه دەدا، ئەمە گواپە، نیشانەى کچیتی بووکهەى دەردەخست! ئیدی بە ئەو شیۆهیه، شایبیهکه تهواودهبوو. بەلام مالى وا هه‌بوو، به توانابوون، یا هەر تاکه‌کوڤى یا کچیکیان هه‌بوو، درێژەیان به شایبیهکه دەدا. وا بزاتم، ئیمەى منالانى گه‌رەک، هەرگیز درێغیمان نه‌کردوو و دلى هیچ خاوه‌ن شایبیه‌کى گه‌رەکمان زویرنه‌کردوو، هەر گویمان له‌ دهنگى ده‌هۆل و زورنا بوواپه، بانگ کرایناپه یا نه‌کرایناپه، هەر به‌سه‌رمانده‌کردنه‌وه! به‌ راستى شایبى، یه‌کى له‌ کهلتووڤه جوانه‌کانى کوردبوو، به‌ داخه‌ره هەر زۆر کزیوو، ترووسکایى ئەو خۆر و کهلتووڤه جوانه‌ش کوژاپه‌وه!

شەواڤه

گه‌ر مانیکیش منالان ببوواپه، ئەوا شەواڤه‌یان بۆ ده‌گرت، کۆمەلى خەڵکیان بانگه‌کرد، دوا نه‌وهى نانه‌خوڤا، گۆرانى و قسه‌ى خوڤ ده‌سپێده‌کرد، یارى کلاوکلاوینه‌ ده‌کرا، تا به‌ره‌به‌یان داده‌نیشتن و ئیشکى کۆڤه ساواکه‌یان ده‌گرت، نه‌با جنۆکه ده‌سى لى بووه‌شینی! ئەمەش به‌پیتی توانای خاوه‌ن شەواڤه‌که ده‌گۆڤا، مالى وا هه‌بوو، سى یا چه‌وت شه‌و ناهه‌نگیانده‌گیرا و شەواڤه‌یان بۆ ده‌گرت.

خه‌ته‌نه‌کردن

ته‌نانه‌ت، خه‌ته‌نه‌ى منالانىش له‌ نه‌خۆشخانه‌کان نه‌ده‌کرا، هەر ماله‌ى به‌پیتی توانای خوڤى، سه‌رتاشیکى بانگه‌کرد، به‌پیتی دابونه‌ریتی نایینی ئیسلام، له‌ ماله‌وه به‌ چه‌قۆیه‌کى تیر، ئەو پارچه‌ گۆشته‌ زیاده‌یه‌ى ده‌ورى چووکیان ده‌برى. به‌ ئەو شیۆهیه مناله‌کانیان خه‌ته‌نه ده‌کرد و ده‌یانگوت: سووننه‌تکراوه! ناویه‌ناویش، سووکه ناهه‌نگیکیان بۆ ده‌گیران. وا باوبوو، له‌ ئەو بۆنه‌یه‌دا یاپراخى گه‌لامیویان لیده‌نا، ده‌بوو به‌ گۆرانى و هه‌له‌په‌رکى، به‌ ئەمه‌شیان ده‌گوت: خه‌ته‌نه‌سووران! له‌ ئەو سه‌رده‌مانه‌دا، کچیشیان خه‌ته‌نه‌ده‌کرد، به‌لام ئیسته‌ زۆر کزیوو!

جاری واش هه‌بوو، هەر زۆر به‌ پچووکی، منالان خه‌ته‌نه‌ده‌کرد، به‌ پێچه‌وانه‌شه‌وه خه‌زانى وا هه‌بوون، که‌مه‌ترخه‌مبوون، دره‌نگ ئەو کاره‌یانده‌رکرد. بۆ نمونه: من و (باززان) یرام، سالى (1961) له‌ نه‌خۆشخانه‌ى سه‌روه، پێکه‌وه خه‌ته‌نه‌کراین، له‌ کاتیکدا من (10) سال له‌ ئەو گه‌وره‌تربووم!

کاتی خوئی که حاجی له حاج دهگه پرایهوه، منالانی گه پره کزده بوونهوه، تا لای مزارگه که ی (وهیس): به پیر حاجییهوه دهچوون. که له پشت کارگه ی جگه رهوه بوو. کۆمه لیکتی تایبه تی هه بوون، به یاخی سهوزیان هه لده گرت، پیش خه لکه که ده که وتن، کۆمه لیکتی دیکه ش ته پل و ده قیان لیده دا، سلواتیان له دیداری په یامبه ر ده دا. هه موویان به پیر حاجییهوه دهچوون، که حاجی دهگه ییه به ره وه، داده بهزی و سلوی له خه لکه که ده کرد، خه لکیش به خیره اته وه یانده کرد، به نۆره ده سیانماچده کرد و ده یانگوت: پیرۆزه، چونکه ده سی بهر دیواره کانی رووگه، به رده پشه که و قه فهزی گۆره که ی په یامبه ر که وتوه! پاشان له گه ل حاجی به ره و مال دهگه پانه وه. له مالیشه وه خواردن دروستده کرا، دوو ژه م نیوه پروان و نیواران، خوان ده رازنفرایه وه، سینی ده گنیرا، پلاو و چهن جوړه شله یه کیان لیده نا. حاجی وا هه بوو، ته نیا رۆژی نانیده دا، هی واش هه بوو، به توانابوو، دوو یا سی رۆژ له سه ره که، خواردنی دروستده کرد. کاتی دهوری حاجیش چۆل ده بوو، نیدی باوه ل و جاننا ده کرایه وه، دیاری ده رده هینرا، به سه ر که سوکار و ده رود راوسی و ناسیاوه کاندایا ده شه کرا.

شهو ی به رات

له ژیا نی منالی خو مدها، هیچ بو نه و جیژنی کم، هینده ی شهوی به رات پی خوش نه بووه. هه ر نیواره مان لیده هات و نانمانده خوارد، سه روو تووره که یه کی زلمان هه ل ده گرت، له گه ل کۆمه لی منالی گه ره کدا، ده رگه ی مالانمان ده کوتا و به راتمان کۆده کرده وه. زۆربه ی ماله کانی ش، خورمایان ده به خشییه وه. هیندیکیان نوقول و که میکیشیان پاره یان ده دا. نیدی هه ر له نیواره وه، هه موو گه ره که کانی شار، وه ک شارمه زه رده واله ده رووژان، ده نگه ده نگ و قاوو قیزی به راتیکه، وینه ی نه بوو. هه ر مائیکیش ده رگه ی داخستایه و به گو یزه بانه ی شهوی به راته وه، له به رده رگه ناماده نه بوونایه، به هه موو هیزی خو مان، له ده رگه مان ده دا و هاوارمانده کرد: نه م شهو شهوی به راته: شهوی خو شی و خه لاته، به راتیکه ن! یا ده مانگوت: شهوی شهوی به راتی، خوا کو پیک و کچیکتان بداتی، ده س له کو په وه رگنیرن: به شی منالان بنیرن!

نیدی که تووره که کەش پرده بوو، به په له ده گه پرایه وه، رۆمانده کرد، به برا و خوشکه کانی دیکه مان ده گوت: تا دیمه وه، که س ده سکاری نه کا، نه مه به راتی منه. پاشان خیرا

تورردەكە بەتالەكانمان ھەندەگرتەوہ و بەرئیدەكەوتینەوہ، بە ھاوارھاوار و بەرات كۆكردنەوہ، كانمان درەنگدەكرد. جاری واش ھەبوو، ھەر بە گەرەكەكەى خۇمانەوہ نەدەوہستاین، بەلكوو بە كۆمەل، پرووہ و گەرەككىكى نزیكى دیکەش دەپۆشتین، لە ئەویش بەراتمان كۆدەكردەوہ. ھەر مالىكىش پارە یا نوقولى بداینايەتى، يەكسەر چارمان لیدەدا و بە ھاوئەلكانى بەراتمان دەگوت: بچن بۇ ئەو مالە، پارە و نوقول دەدا، مەچن بۇ ئەوى دیکەیان، ھەر خورما دەدا!

دوایی كاتى بە تەواوى لە بەراتكردن دەبووینەوہ، لە مالەوہ دادەنیشتىن، ھەموویمان لە یەكدى جیادەكردەوہ، خورما بە جیا، بەشى ھەرە زۆرى بەراتەكەى پىكدەھینا. پاشان مینۆژ، گوئز و نوقول دەھات، ئینجا پارەكانیشمان دەبۆژارد. دواییش لە خوشك و براكانمان دەپرسى: ئیوہ چیتان كردوہ و چەندتان دەسكەوتووہ؟!

جاری واش ھەبوو، لەسەر ئەوہى یەككىیان زیاترى كۆكردوہتەوہ، ئیمان دەبوو بە ھەرا و دەمەقالى. بە كورتى: با بلىن: ھەموو مالى ھیندە خورمايان كۆدەكردەوہ، بەشى چەن مانگىكى خورما و پۇنى دەكردا لە تاوا زۆرەى زۆریان، خورماكەیان بە لادىیەكان دەفرۆشتەوہ. یا بە ھىلكە و گەنم و شتى دیکە دەیانگۆرپییەوہ.

جیژنى شەوى بەرات نەلىی، خواى گەرە بە تايبەتى و تەنیا ھەر، بۇ دلخۆشكردن و رابوردنى منالانى داناوہ، ھەرگیز ھىچ كاتى منالان، ھیندەى شەوى بەرات، تام و چىژیان وەرئەدەگرت، ھىچ شەوىكى دیکەش ھیندە خۆش نەبوو! ناخۆ ئەو دۆست و برادەرە نازیزانى، شەوى بەرات پىكەوہ دەگەراين، ئىستە لە كوئى بن؟! كوا ئەو شەو و پۆژە خۆشانە؟! ھەموویان پۆشتن و تايان نەما!

جیژنى رەمەزان و قورىان

لە ژيانى بنەمالەكەماندا، جیژنى رەمەزان و قورىان، ھەر یەكەیان بايەخ و چىژنىكى ئايىنى و كۆمەلایەتى تايبەتى خۆیان ھەبوو. موسولمانان لە ئەم دوو جیژنەدا، سەردانى یەكدى دەكەن، گەر زویربووبن، ناشتەدەبنەوہ و داواى گەردن نازاى لە یەكدى دەكەن، ھەرچەندە ئىستە، ئەو سەردانانە كزیوون!

ھەموو سالى، پۆژەكانى مانگى رەمەزان جیگىر نەبوون و وەك یەك نەبوون، لەبەرئەوہى جیژنى رەمەزان، پێوہندى بە بىنىنى مانگەوہ ھەيە، جاری وابوو، زووتر یا درەنگتر مانگيان دەدى، لەبەرئەوہ پۆژنىكى لى دەخورا. چونكە جیژنى رەمەزان، وەك جیژنى قورىان نىيە، دیاربى و پێوہندى بە (حەج)ەوہ ھەبى. بەلام پۆژەكانى مانگى رەمەزان،

ھەروا بە خۇرئى نەدەپۇي، چونكە جىزنى رەمەزان، داوى ئەوھى (30) پۇژ لەسەرىك و ھىندى جارىش (29) پۇژ بەرۇژوودەبووین، سكى خۇمان ھەلدەگوشى و ماندوودەبووین، برسینى و تىنویتیمان دەچىشت، (30) یا (29) شەویش لە نیوہشەو و لە شیرین خەردا ھەلدەساین، پارشیوماندەکرد، داوى بانگى ئىوارە ناماندەخوارد و داوى بانگى خەرتانیش، نوژى (تەراویج) مان دەکرد، ئىنجا خۇمان بۇ پۇژىكى دىكە نامادە دەکردەو، تا ئەو ئەركە پىرۇزەى خۇاى گەرە جىبەجىكەین. ھەرچەندە زۆر ماندوو دەبووین، بەلام سەرەراى ئەوہش، ھىشتا ھەر پیمان خۇشبوو، مەگەر گەرتىكى تايبەتەمان ھەبووایە، ئەگىنا كۆلمان نەدەدا و تاكە يەك پۇژ چىبە، لیمان نەدەخوارد!

جىزئەكە بە گشتى و مانگى رەمەزان بە تايبەتى، ھەر سالىەى لە كات و كەشىكى جىاوازدا دەگەرئەو. گەر بەر وەرژىكى فینك بەكەوتنايە، ئەوا ئەركى سەرشانمان كەمتر دەبوو و كەمتریش ماندوودەبووین، بە پىچەوانەشەو، گەر لە گەرە و گەرماى وشكى ھاوینیشدا بەھاتايە، پتر ماندوودەبووین. جىاوازیش لە ژمارەى پۇژەكانى جىزئەدا ھەيە، جىزنى رەمەزان (3) پۇژ و قوربانیش (4) پۇژ!

ئاخر ھەموو شتى پىوھندى بە پەرورەکردنەو ھەيە. ئىمە لە بنەمالەيەكى ئايىنى شىخانى (باراوين) و پەرورەدى دەسى باپىرە خواناسەكەمان (حاجى شىخ عەزىز) بووین، ھەر لە منالیبەو، ھەموو كۆر و كچ، كۆرەزا و كچەزاكانى خۇى، فىرى نوژ و پۇژوو دەکرد. لەبەرئەو بەنچىنەيەكى پتەو و قايمان، بۇ خواناسى، پۇژووگرتن و نوژکردن ھەبوو. گەر بەردەوامیش، نوژمان نەكردايە، ئەوا ھەرگىز لە رەمەزانمان نەدەخوارد، بە شىوہەيەكى رىكوپىنكىش، پۇژووى خۇمان دەگرت.

يەكەمىن بەيانى جىزنى رەمەزان، خۇشترىن پۇژى پۇژووان و موسولمانان بوو، چونكە جگە لە ئەوھى، بەرانبەر خۇاى گەرە، قەرزاربار و نىگەران ئەبوون، ئەو بەيانىبەش زوو، لە بىلندگۆى مەزگەوتى گەرەو، مەلاكان بە دەنگىكى خۇش، (الله اكبر) يان دەکرد. ھەرەھا ئەو بەيانىبە، تام و چىزنىكى تايبەتى خۇى ھەبوو، خان بە خواردى گەرم و نەرم، چىشتى بە تام و خۇش، شەلى قەيسى و جىاواز، كوتەگۆشتى چەور و گەرە، سنگ و بان و دووگى قەلى خرت، زەلاتە و ماستاو دەپازايەو، ھەموو ماندووینتى و برسینتى، ئەو پۇژانەى بىردەبىرەدەو.

جىزنى قوربانیش، جگە لە ئەركە ئايىنىبەكەى، كە موسولمانان رەويان لە يەكەمىن ولات و بىكەى ئايىنەكە دەکرد، تا (حەج) بەكەن، لەگەل ئەوہشدا، ئىمەى منال جىزئەمان لە گەرەئەوھى حاجیان دەيىنى و وەك فېستىفالىكى ئايىنى ئەو خىزانەى لىدەھات، بە ھەمان شىوہى

جىزنى رەمەزان، خوان دەپازايەو، خىر و خوشيشى ھەبوو. جىزنى قووربان (3) مانگ دواى جىزنى رەمەزان دەھات، ھەمدىسان خوشى تىدەخستىن، جوولەيەكى كۈمەلەيەتى و ئايىنىشى، لەگەل خۇى دەھىنا.

گەرچى ھىندى جار، جىزنى قوربان، لە كەزنىكى ناخۇشى ساردوسەرمانا پەيدانەبوو، ھىندى جارى دىكەش، لە كەزنىكى واى سالددا دەردەكەوت، لەگەل جوگەوچرىكەى مەلەكان، ھارەوباعەى ئازەلەكان، باقوبرىقى ئاسمانى روون، جىيوەى ئەستىرەكان، بىرىسكە و چىرىسكەى مروارى نىو كانىي روون و چەمە تەنكەكانى (كوردستان) دا تىكەلدەبوو، بەلام لە ھەر وەرزىكدا بەھاتايە، نىمەى منال ھەر پىمان خوشبوو، بە تاسەوہ چاوەرئىماندەكرد، خۇمان بۇ نامادەدەكرد و زۇر بە گەرمىش، پىنشوازىمان لى دەكرد.

بەيانىان دواى ئەوەى، دەسى دايە و بابەمان ماچدەكرد، ئانماندەخوارد. ئىنجا خۇمان دەپازاندەو، جىزئانەمان وەردەگرت و لەگەل ھاوئەكانماندا دەچووينەدەرەو، تا ماندوور دەبووين، بە ئارەزووى دلى خۇمان دەگەراين، بە دواى چلپەى نەوس و وركپەردندا، چاوماندەگىرا و درىغىمان ئەدەكرد.

زۇربەى كات دەچووين بۇ بەردەركى سەرا و پۇستەوئىدارەكەى (عەبەى سەيىدزادە)، لە بىلنگۇى سىنەماكانەو، پەردەى گوئمانى دەلەراندەو، تەماشايەكى فىلمەكانمان دەكرد، گەر بە دلمانبووايە و بلىت دەسكەوتايە، دەچووين. ئىدى بە ئەو شىوہە، كاتى بانگى نىوہۇى دەدا، بەرەو مال دەگەراينەو و ھەموو پۇژەكانى دىكەش، ھەر ھەمان شت دووبارەدەبوونەو، گەرچى پۇژەكانى دىكە، تامى يەكەمىن پۇژى جىزنى ئەدەدا و وردەوردە، كزولاوازەبوو!

جىزنى ئەورۇز

جگە لە جىزئەكانى عەرەب و ئىسلام، دەولەتى (غىراق) و پارته راميارىيەكان، لەنىو ھەموو ئەو جىزئانەدا، تاكە جىزنى پىوہندى بە نەتەوہى كوردەوہ ھەبى، جىزنى ئەورۇزە، بۇيە لە ھىچ جىزنىكى دىكە ناچى، مۇركىكى نەتەوہى ھەيە و خەسلەتىكى تايبەتى كوردانەى پىوہ ديارە. چونكە لە ھىچ جىزنىكدا، جەماوہرى كورد ھىندە ناخۇشىن و لە دەورى كۇئابنەو، ئاگرئانكرىتەو، خۇپىشاندان سازناكرى، ئاھەنگ ئاگىررى، گوئار ناخوئىرئەتەو و خەلكى (كوردستان)، ھىندە سرووديان بۇ جىزئەكانى دىكە دانەناوہ و لە ئەو پۇژە پىرۇزەدا ئايلىنەو. ھىندەش بۇ خەبات و سەرىخۇيى ھانىيان ئادا. ئاخىرى ئەوہى بە تەواوى بزائىن، ئەورۇز چىيە، زۇر لامان خۇشەويست و پىرۇز بوو!

ھەر سەرلەنئىۋارەي (21/20. 3) ى ھەموو سانى دەھات، خۇمان بۇ يادىكرىدەنەۋەي ئەم جىژنە نامادەدەكرىد، تاىەي ترومبىل و دارمان كۇدەكرىدەۋە، قاپى نەۋتمان ھەلدەگرت و بەرە شونىنكى بەرز دەپۇشستىن، ئاگرماندەكرىدەۋە، گرەكەي بەرز دەبۇدەۋە و لە دورەۋە دياربۇو. ئىمەش، لە ھەر چوارلاۋە لىي كۇدەبۇوئىنەۋە، سرودى نەۋرۇزمان دەخۇئىد، پاشان گۇرانىماندەگوت و ھەلدەپەرىن، كاتىكىش گرى ئاگرەكە، بەرەبەرە كزەدەبۇو، پشكۇي نىۋ ئاگردان لە سورىي خۇي دەكەوت و تەنيا خۇلەمىشەكەي دەمايەۋە، ئىنجا بە دلئىكى خۇش و وىژدانىكى ئاسوۋدەۋە، بەرە مال دەگەراينەۋە.

ئاخر جىژنى (نەۋرۇز)، تەنيا ھەر يادىكرىدەۋە، ئاگرىدەنەۋە، ھەلپەركى و گۇرانىگوتن نىيە، بەلكو لە ھەمان كاتىشدا، سەرەتاي پۇژىكى نۇي و ۋەرزىكى تازەي سالە، لە دەس سەرماوسۇلەي زستان، بەستەلەكى بەفر و سەھۇل، رىزگارمان دەبى، ۋەرزىكى خۇش دەسپىدەكا و ئاۋۋەموا دەگۇزى، شەو و پۇژ يەكساندەبىن، پۇژەكانى ئەو ۋەرزە، دەشتودەر بە گيا و گولەنرىگز دەرازىتەۋە، دىمەنىكى ھىندە جوانى ھەيە، گەشت و سەيران دەسپىدەكا، دل و ھۇشى مرۇ دەبۇۋژىنئەۋە!

نەۋرۇزى سالى ۱۹۴۵ - سلیمانى

له راستیدا، هۆنهرهكانى كورد به گشتى، گهلى هۆنراوه و سرودى جوانيان، بۆ جيزنى
(نهورۆز) هۆنیهتوره. بهلام پىم وايه، تهنيا ههر دووانيان، پتر له نيو دل و دهرورون و
ويژدانى پۆلهكانى نهتهوهكهماندا دهژين و نهمرن، نهو دوانهش هۆنراوهكهى (پيره ميژدى)
بليمهت و (ع. ع. شهونم)ى كورد پهروهرن، تا نيسته كۆن نهبوون و نهشبىزاون. ئاى كه
جوانه، كاتى (پيره ميژدى) نووسيويتى:

نهم رۆژى، سالى تازديه نهوورۆزه هاتهوه

جيزنىكى، كۆنى كورده، به خوشى و به هاتهوه

(نهورۆز) بوو، ئاگرىكى وهشاي خسته جهرگهوه

لاوان، به عهشق نه چوون به بهرهبه پىرى مهرگهوه

يا (ع. ع. شهونم)، به شىوازىكى ديكه، گۆرانى بۆ (نهورۆز) چريوه و گوتويهتى:

جيزنه، جيزنى (كوردستان)ه، جيزنى نهوورۆزه

به تيشكى ئاگر نه نووسم، جيزنه پىرۆزه

چاوگى ئاگر، هيز و گيانمه

باوهرى بهرزى (كوردستان)مه

سهيركهن، سهيركهن، سهيركهن

شاخ و دهشت و شار و گوندم تاو په ندهوه

گۆرى مهرگى دوژمنانم، ئى هه ئكه ندهوه

پى به دم بانهكه نه كهه، سهربه ستيم نهوى

(كوردستان)م جين شيرانه، نه بن سهركهوى .....

جارىكى دىكەش شارۋچكەي (پىنجوئىن)

ئەم خۇشى و ژيانە نويىەى خىزانەكەمان، زۆرى نەخاياند، ئەوہبوو، باوكميان بۆ (پىنجوئىن) ھەلدا. ھىچ چارىكىش ئەبوو، دەبووايە، ئىمەش لەگەلى بچووينايە، چونكە ھەم نووربوو، نەيدەتوانى، زوزوو سەرمان لى بداتەوہ، ھەم ئىمەش بە تەنيا ئەمان دەتوانى، ژيان بەسەرەيرىن.

ژنىكى نامۇزاي باپىرم، ناوى پورە (رەحمە) بوو، لە ئەوى شوى بە (عەبەوئەوش) ناوى كرىبوو، تاكەكوپىكى ھەبوو، ناوى (عەلى) بوو، دەموچاوى ئاولاويبوو، ھەرزەكار و كاتى ژنەينانىشى بوو، ئەو يەكەمىن چارىبوو، ئەو خزانە بىيىم. پوژى باوكم و (عەلى) لۆرىيەكيان ھىنا، ھەموو شېوشىتالىكمان پىنچابوورەوہ و بارمانكرد. ئىدى بەرەو (پىنجوئىن) بەرىكەوتىن، سواری لۆرى بووين و لەبەردەمى مالى (حاجى عەلى گىكىتى) دا داہەزىن. پىشتەر باوكم سەرى لە (پىنجوئىن) دا بوو، ئەو خانووەى گرتىبوو، پىككەوت و ابوو، لە تەنىشت فرمانگەي پۇستەكەوہبوو، كە نۇ سال لەوہوبەر، تىيدا لەدايكىبوو بووم!

خانووەكە نوو نەومبوو، نەۋمى يەكەم، نزيك دەرگەي دەرەوہ بوو، ژوورنىكى گەرە، يەكىكى گچكە و ھەيوانى بوو، ئىمەي تىدا دەژيائىن. ژوورە گەرەكە زۆر فراوان، پووناك و دىگىر بوو، لە دوولاوہ پەنجەرەي ھەبوو، بەسەر كۆلانەكەدا دەپروانى. نەۋمى دووہمىش

خاوەن مالهكەى تىدابوو. پياوھكە خەلكى (پىنجوڭ) و ژنەكەشى خەلكى (سولەيمانى) بوون، ناوى (مىنا) بوو. باوكم ھەر لە كۆنەو دەيناسى. كورپىك (ھەمە)، دوو كچيش (رابىعە) و (دئشاد)يان ھەبوو. ھىچيان لە تەمەنى مندا نەبوون. ھوشەيەكى خنجبلانەى ھەبوو، لە ئەو بەرەو دەو ژوورى تىدابوو، بۇ ئەو كاروانچىيانە تەرخانكرابوون، كە لە (خۆرھەلاتى كوردستان) ھو كەلوپەليان بە قاچاغ دەھينا و لە ئەويشەو، كەلوپەليان بۇ ئەو ديو دەبردەو. ژوورىكيان تەويلەبوو، بۇ و لاخەكانيان و ئەوى ديكەشيان، بۇ نووستنى خۇيان دانرابوو. جارى وابوو، ھەفتەى جارى دەھاتن. ئەندامانى ئەم خاوەن ماله زۆر بەرئىز، باش و خۆشەويست بوون. ھەر گەيشتين، تا دوو ھەفتە ناگر لە مالماندا نەكرابوو. ھەموو دراوسىكان بە ئۆرە، بۇ خۆشەاتنمان دەھاتن، داوھ تياندەكردين و بە سىنى خواردنيان بۇ دەناردين.

ھەرچەندە شارۆچكەى (پىنجوڭ)، بە ژمارەى خانوو و دانىشتووان زۆر بوو، بەلام لەبەرئەوئەى لە سى لاو، بە زنجيرە كىوى بەرز و چىاي گەرە دەورە درابوو، پچكۆلە ديار بوو. لە چەن گەرەككى سەرەكى پىكھاتبوو، پريوون لە كۆلانى پچووكى تەنگەبەر. تەنيا ھەر دوو جادەى سەرەكى تىدابوو، كە لە پىتى (T) ئىنگليزى دەچوو، چونكە ئەوئەى لە بارى پانى بوو، زۆر كورتبوو، بەلام ئەوئەى لەبارى درىژى راکىشرابوو، لە نيو بازارەكەو دەسيپىدەكرد، تا لە (پىنجوڭ) دەردەچوو، درىژدەبوو. بە چواردەورى ئەو دوو جادەيشدا دووكان، چاخانە، ميوانخانە، مزگەوت و گەرماوھكان داھەشبووبوون. لەبەرئەو مرؤ دەيتوانى، لە ماوھەكى كەمدا، زۆر بە ناسانى، ھەموو بازارەكە بگەرى.

بەھوى ئەوئەو، (پىنجوڭ) لە سنوورى (ئىران) ھو نزيكبوو، ھەموو جۆرە كەلوپول و خواردەمەنيەكى تىدا دەسدەكەوت. نيو (پىنجوڭ) و دەوروبەرەكەشى بە سەرزە، ميوە، گوشت و شيرەمەنى، زۆر دەولەمەندبوو، لەبەرئەو پەكمان لە ھىچ نەدەكەوت. (پىنجوڭ) لە ھەر چوارلاو، بە ھاوينەھوارى جوان، خۇش، دلفرئىز، فېنك و ناوى سازگار دەورە درابوو، وەك بووك بە باخەكانى (ئەلياسە فرە، قولە پرەش، چوارباخ، بلكيان، بووبان، بەرباخ، سەرچەم، بەركىو و گورستانى حاجى شىخ) رازابوو. بەلام كورد واتەنى، ئەو شوئىنە خۆشە، كە دل لىنى خۆشە! مئيش ئەك ھەر (پىنجوڭ)، كە شوئىنى لەدايكبوونمە، بەلكوو گەر لە بەھەشتيشدا بوومايە، دلە چكۆلانەكەم، ھەر بۇ نيو كۆلان، سەرچادە و بازارەكانى (سولەيمانى) لىيدەدا!

(پېنجوین) زۆر ساردبوو، له زستاناندا به فریكى زۆر و له بهارانیشدا بارانیکى بى وینهى لى دهبارى. به لأم هاوینانى به مهشتى بوو بۇ خۆى، دهشتودم هه مووى سهوز دهبوو، به گولآله سووره، نیرگر، به بیوون، هه لآله، گولآله حاجیله و برنجوك) دهبازایهوه. خه لكى نیو (پېنجوین) یش، زۆر به كه یقبوون، هه میشه له سهیران و گهشتى باخهكان بوون، ته نانهت له (هه له بجه) و (سه ییدسادق) هوه، له (سوله یمانى) و هیندى جاریش، له شارهكانى دیکهى (كوردستان) و (عیراق) یشه وه، دهسته دهسته سهیرانكهر دههاتن!

به لأم له گه ل نه وه شدا، سه رهتا زۆر بى تاقه تجمووم، بیرى قوتابخانهى (فه یسه لیه)، هاوپۆل و هاوپنكانى گه رهكى خۇمانم ده کرد، زۆر بیكەس و بى هاوپرى بووم، له بهر نه وه سه رهتا هیندى جار، شه وانه به دم هه نسكى گریانه وه خه وم لى ده كه وت!

ئه و كاته (شه ونم) ى خوشكم، ته مه نى شه ش سال و (سه لاه) ى براشم سى سالان بوون. كه لكى نه وه یان پینه نه بوو، یارییان له گه ل بكه م. جگه له نه وه ى له گه ل خوشكه كه مدا، دانومان پیکه وه نه ده كولا! هیچ شوینیکیش شاره زانه بووم، بستی به سى به من نامۆبوو. هه میشه یادى ئه و گه ره كانه م ده کرده وه، كه تیدا ژیا بووم و له ماوه ى نه و نۆ ساله دا، یه كه مین قۇناغى منالیم، تیدا به سه ربردبوو. زۆر بیرى هاوپنكانى گه ره ك و قوتابخانه م ده کرد، بیرى هه موو كۆلان، جاده، به رمزگه وتى گه وه، ده شته كه ى لای شیخه ولا، شیخ

مستەفا، دەشتەكانى لاي مالى باپىرمەۋە دەكرد. بىرى بازارەچكۆلە، مەيدانەكانى دارفروۇش، ماستفروۇش و كافروۇشەكانم دەكرد. زۇر بىرى كوپرى گەرەك و ھاۋپىنكانى خويندند بە تايبەتى (قالەسوورى عەزىزناغا)م دەكرد. تەننەت پۇرۇنكىيان، نامەيەكم بۇ نووسى، تا لە ھاۋالى خۇم ناگادارىكەمەۋە. بەلام نەمدەزانى، چۆنى بۇ بىنيرم، چونكە ناۋنیشانىم نەدەزانى و تەنيا ھەر ناۋى خۇشىم دەزانى. پاشان لەسەر زەرەفەكە نووسىم: سولەيمانى، گەرەكى بەنزىنخانە كۆنەكەي پشت ھەۋشى گەرە، بگات بە دەسى (قالەسوور). دۋاي ماۋەيە لە (سولەيمانى)، خۋالىخۇشبوو (قالەم بىنى، بۆم گىرايەۋە، تىر پىكەنن، ئىستەش كاتى ئەۋم بىردەكەۋىتەۋە، پىكەننىم بە بىرکردنەۋەي مناليم دى و لەبەرخۇمەۋە دەلئىم: ديارە نامەكەم، ھەر لە سنوورى (پىنجوۋىن) دەرئەچۋە، پۇستەچىيەكان تىر پىكەنىون و دېراندوويانە!

ناشكرايە، گەرەترىن و باشتىن خەسلەتى يەزدانى مەزن، بە بەندەكانى خۇي بەخشىبى، بىرچۈنەۋە و راھاتنە. ئەگىنا گەر وانەبوۋايە، كەس نەيدەتۋانى، دۋاي مردنى خۇشەۋىستىكى خۇي بۇي. يا دۋاي گۋاستنەۋەي لە شوۋنىكەۋە بۇ شوۋنىكى دىكە ھەلكا و پابى. بۇيە منىش بە ناچارى. لەگەل تىپەپېۋونى پۇرگادا، وردەوردە راھاتم و ھەرچى چۆنىدوۋ، گوزەرانم. بە تايبەتى دۋاي ماۋەيە، دەرگەي قوتابخانەكان كرانەۋە و منىش دەسم بە خويندند كرددەۋە.

شارۇچكەي (پىنجوۋىن)، تەنيا دوو قوتابخانەي كوپران و كچانى سەرەتايى تىدابوۋ. زۇربەي مامۇستاكانىش خەلكى (سولەيمانى) بوون. بەرپۋەبەرى قوتابخانەكەمان خۋالىخۇشبوو مامۇستا (ھەسەن رەشىد يارە) بوو. ھەر لە كۆنەۋە تىكەلاۋىمان ھەبوو، جگە لە ئەۋەي، لەگەل (دولبەرى) كچىشىدا، شىرم خۋاردبوو. ئەۋ كاتە ھەر (دلئىر، دارا و دولبەرى) ھەبوو. ھىندى جار پىكەۋە يارىماندەكرد.

زۇرى پى نەچوۋ، بەھۋى خويندندەۋە، وردەوردە راھاتم و ھىندى ھاۋپىنى نويم پەيداكرد. دۋاي ماۋەيەكەش لە گەرەكەكەشماندا سەرمدەرھىنا، ھاۋپىنى نويم گرت و ۋەك جارانى (سولەيمانى)، دەسم بە يارىكردن و گەرەن كرددەۋە.

چەن پۇرۇنكى بۇ جىزنى پەمزان مابوۋ، ھىندەم زانى، لەپەر (ھەسەن)ى بىرام پەيداۋو. گەلىكم پى خۇشبوو، تىرتىر يەكدىمان ماچكرد. ۋەك گول گەشامەۋە، نەك لەبەرئەۋەي بىرامبوو، خۇشمدەۋىست، بەلكوو وامدەزانى، يەكى لە ھاۋپىنكانى (سولەيمانى)م ھاتوۋە. باپىرم ناردبوۋى، تا باۋكم جلى جىژن و پىلاۋى بۇ بىكرى، ھىندى پارەشى بداتى. ماۋەيە

لامان مایهوه، ھەر پۆژەى لەگەڵ ھاوڕێکانم و (حەسەن)دا، سەردانى باخىكى خۆشى دەوروبەرى (پىنجوین)مان دەکرد، بە دارودرەختە بەرز و جوانەکاندا ھەلەدەگەراين، ھىلانەى مەلە بەلرەنگين و دەنگخۆشەکانمان دەپشکنى، بىچوووەکانيمان دەردەھىنا و پاريمان پى دەکردن. پاشان لە نىو ھىلانەکانى خۆيان داماندەنانەوه.

ئەو کاتەى (حەسەن) لامانبوو، ھەميشە لەگەڵ (سىروان) و (بورھان)ى برايدا پىکەوہ بووین، کورى (ئەسەدەدگۆج)ى برىنپىچ بوون و ئەوانىش ھەر خەلکى گەرەكى (کانىسکان) بوون، ھەر لە (سولەيمانى)دوہ، يەکديمان دەناسى. کاتىكى زۆر خۆشمان بەسەربرد، بەلام داخەکەم، (حەسەن) پىش چىژن گەرايەوہ، (ئەسەد)يش بۇ (سولەيمانى) گويژرايەوہ و لە ھاوڕىيەتى کورەکانى ئەویش، بى بەشبووم، ئىدى جارىكى دىکەش، بە تەنيا مامەوہ و ماتى داىگرتەوہ!

نەخۆشخانەکەى باوکم لە تەنىشت قوتابخانەکەمان و بەرانبەر گۆرستانى (حاجى شىخ) بوو. نەخۆشخانەيەكى چکولانەى خنجىلانەى جوان بوو، دوکتورى تىدا نەبوو، (عەلى قەفتان) لىپرسراى يەکەم بوو، لەگەڵ باوکمدا پىکەوہ کارياندەکرد و نەخۆشخانەکەيان بەرپۆدەدەبرد.

لەنىو (پىنجوین) و گوندەکانى دەوروبەريدا، نەخۆشى زۆر بلأبوو. نەخۆشخانەکە ھەميشە وەك پوورەى ھەنگ جەمەدەھات، باوکم چونکە زووتر لە (پىنجوین) بوو، خەلکىكى زۆرى دەناسى. لە مائىشەرە، ژوورە چکولەکەى بۇ کارکردن تەرخانکردبوو، تەنانەت دواى ئەوہى، لە نەخۆشخانە دەگەرايەوہ، پۆژانە نەخۆشىكى زۆر سەرياندا، بە تايبەتى (عەلى قەفتان): ئەو کارانەى نەدەکرد. باوکم دەرزىلیدەدا، برىندارى تىماردەکرد و دانىشى دەکىشا، منىش بەردەسىمدەکرد.

لە ھەمووشى سەبىرتەر ئەوہبوو، نازانم، چۆن و لە کوى فىزى بەنجکردن و دانکىشان بوو بوو؟! چونکە ھەرگىز ئەو کارەى لە (سولەيمانى) نەکردبوو، بەلام زۆر سەرکەوتوووانە جىبەجىبەکرد و نەخۆشەکانىش، باوہرینكى زۆريان پى ھەبوو. ھىندى جارىش، لە گوندە نزىکەکانى دەوروبەرەوہ، بە ترومبىل بە دوايدا دەھاتن و سەردانى نەخۆشى دەکرد. بە تايبەتى ئەو تاوہ، خان و بەگ، ناغا و شىخ، دەرەبەگىكى زۆرى لى بوو، خۆيان بىزىان نەدەھات، وەك خەلکە ھەژارەکە، ھاتوچۆى نەخۆشخانە بکەن، بەلکوو دەبووايە، کارمەندىكى تەندرووستى بچووايە و نەخۆشەکانى بىنىنايە، بەلام لە ھەمان کاتىشدا، پارەيەكى زۆريان دەدا و زۆر جارىش، پىشى جىبەکەيان لە ديارى پردەکرد!

بە كورتىيەكەي، باوكم ئىشى زۇر باشبۇ، وەك دەلئىن: نانى كەوتبۇوۋە رۇنەو، (پىنجوئىن) دەرگەي پارەوپوول بو، بە پووى ئىمەدا كرابوۋەو، لە ماوۋەي يەك سالد، پارەيەكى زۇرى دەسكەوت!

خو ھەلناگرى، پورە (رەحمە) زووزو سەرى لى دەداين، يارمەتى داىكىمى دەدا، ئىشى بۇ دەکرد و منالى بۇ ژىردەکرد. مالمەكەي نزيكبوو، ھىندى جار تا درەنگانى، لامان دەمايەو، قسەي زۇر خۇشبوو، زۇر ھەزى بە گالتهكەرن دەکرد، ئەفسانە و سەرگوزشتە و چىرۆكى زۇر خۇشى لەبەريو، شەوانە بۇي دەگىراينەو، بە قسە خۇشەكانى، خەرى لى دەخستىن و پاشان دەپۇشتەو، منىش زۇر ھۇگريبوو، زووزو سەرم لى دەدا، زۇرىشم خۇشەويست، ھەر بە (حسەين باوكم) بانگىدەکردم!

دوای ئەوۋەي بارى ئابوورىمان باشبۇ، لە مالى (حاجى عەلى) گواستمانەو، خانوويەكى زۇر گەرەمان، لە (عەلى حاجى ئەمىن) بە كرنگرت، زووتر مالى (ئەسەدەي) برىنپىچى تىدابوو. ئىدى بە تەواي، لە مالى پوورە (رەحمە) نزيكبووينەو. ئەوۋەيەكەمىن جار بو، خانوويەكى وا گەرە و دوو نھۇمى سەرىخۇ بگرىن. لە دالانەكەي سەرتەنوور و گەرماوى بو، لە پشتى گەرماوۋەكەشەو، بىرىكى قووليان لىدابوو، ئاودەسىكى چكۆلانە بو، بەلام دەرگەي نەبوو، ھىشتا لە ژيانەدا، ئاودەسى لە ئەو جۇرەم نەديبوو! سەرەتا من و منالەكان، زۇر دەترساين، سەرنائوبكەين، دەمانگوت: دەكەينە ئاوى و جنۆكەي تىدا ھەيە! پاشان پىيى راھاتىن. ژوورىكى چوارگۇشەي خنجىلانەش، لاي دەسەراستى ھەوشەكەو بو، خىرا باوكم داگىرىکرد و كاروبارى خۇي تىدا بەرپۇدەبەرد.

ھەوشەكەمان زۇر گەرەبوو، بە ئاسانى يارىيمان تىدا دەکرد. لە بئەوۋە ھەيوانىك و دوو ژوور بو، زۇر پىويستمان پىيى نەبوو. بە پىپىلىكانەيەكى چەن پلەيىدا، بۇ نھۇمى دووم سەردەكەوتىن، ئەويش دوو ژوورى گەرە، موبەقىك، ھەيوانىكى بەرغراوان و خۇش بو، لىمان سەروو زيادبوو. گەلى فەرش و ھۇرتەي ئىترانى گەرورە و جوانمان راخستبوو، تەنانەت ھەموو دىواری ژوورەكانىشمان، بە فەرش داپۇشيبوو. تاقمى مۇبىلە و مىزىكمان كرى، كە تا ئەو كاتە نەمانبوو!

لە نىوۋەراستى ژوورە گەرەكەشدا، زۇپايەكى گەرە دانرابوو، بە دار گەرماندەکرد. لە زستاناندا، ھەمىشە سوور دەبوو و لوورەي دەھات. لەبەردەمى زۇپاكەشدا، ئاگردانىكى چكۆلانە درووستكرابوو، ھەموو جارى، پشكۆي گەرمى نىو زۇپاكەمان، بە مقاش دەرەھىنا و چامان لەسەر لىدەنا.

بە كورتى و بە كوردى، باوكم ھەرچى پىيوستى نىو مال ھەيە، بۆى دابىنكردبووين و لە ھىچمان كەم نەبوو. ژيانىكى زۆر خۇش، پەر لە ھىمنى و بى دىردىسەريمان بەسەردەبرد. خانوودەكەمان پووە و پوگە ھەلكەوتىبوو، بەرزىبوو، زۆر دلگىر و پووناك بوو. ھەر لە ھەيوانەكەو بە ئاسانى، دەچووینە سەربانى ئەو بەرى سەر دالانەكە، تەماشای دەورپەر و كۆلانمان دەکرد. دىواری سەربانەكە زۆر بەرز نەبوو، لە نىوان ھەر چەن مەترىكدە، كوئىكى گەورەى تىدا بوو، بۆئەوھى لە زستان و بەھاراندە، ئارى باران كۆنەبىتەو و زيان بە سەربانەكە بگەيەنى. منالەكان گەورەبووبوون، ئىدى بۆ خۆمان پىكەو و لەگەل منالانى دراوسىكانمان يارىماندەکرد. ھەر خەرىكى پاراوين و شەپەشەق بووين. زۆر لە ھاوپىكانم ھاتوچۆيان دەکردم.

لە ئەو سەردەمەدا، نزيكتىن ھاوپىم لە كۆلانەكەماندا، كووانى (حاجى مستەفا: بەكر، عومەر، عوسمان ...) و خوالىخۆشبوو دوكتۆر (ھەمەتەتاي حاجى قادىرى شىرىن) بوون. (عەتا) دوكتۆرىكى باشى لى دەرچووبوو، زۆرچار لە (سولەيمانى) دەمبىنى، بە داخەو، سالى (2010) نەخۆشى شىرىپەنجە كوشتى! لە قوتابخانەش نزيكتىن ھاوپىم (كەمال جەلالى) براى (ئەنوەر جەلالى) گۆرانىبىژ و (عەلى مەلعارف) بوون، باوكى مەلا و گوتارىبىژىكى گەورە و ديارى مزگەوتى (پاشا) بوو.

ژنەينانى مامە (ھومەر)

مامە (عومەر)م، داواى كچىكى كردبوو، تىلىفونى بۆ باوكم كرد، تا يارمەتیبدا. پۆژىكيان ھات و ماوہىە لامان ماىوہ. باوكىشم دەسى يارمەتى بۆ درىژكرد، بۆ گواستەوہكەشى ھەموومانى بانگكرد. ئەوہ يەكەمىن جاربوو، داواى ئەوہى نزيكەى سالى پتربوو، (سولەيمانى)م بەجىھىشتبوو، بە سەردان بچمەوہ و چاوم بە بىنىنى ھاوپى و خزم و شارە جوانە دلگىرەكەم پۆشنىتەوہ!

سالى (1960) بوو، زستانىكى سەخت و زۆر سارد بوو. كاتى كۆلان و يارىكردن نەبوو، پتر سەرقانى خۆنامادەكردنى شايبى بووين، ھەمووى سى پۆژىش ماينەوہ، بەلام ناھىكم پىدا ھاتەوہ، كەمى ئاووھەواى (سولەيمانى)م ھەلمژى، دل و دەروونم گەشاىوہ، ھەلم بۆ ھەلكەوت، ھىندى لە كۆلانەكانى گەپەك و ھاوپى كۆنەكانم بەسەركردەوہ، زۆر لام شىرىن و خۆشەويست بوون!

باوكم گۇرا

تا ماوه يەكش باوكم، ھەر لەسەر بەزمەكەى خۇى بوو، لە (پارتى كۆمۇنىست)دا كارى دەكرد. ھىندەى بىرم ماپى، تەنيا يەك كۆمۇنىستەم لە (پىنجوڧىن) دەناسى، نەوېش ھەموو كەسى دەيناسى و ناوھەكەيم بىرنەماوھ، بەلام (موختار)يان پى دەگوت. كورپكى دەموچا و ناوآوى ھەبوو، ناوى (عومەر) بوو، پىكەوھ دەمانخوئىند. زۆر ھاروھاج و بزىو بوو، ھەمىشە بۇكسى ئاسن و خەنچەرىكى چكۆلانەى لە باخەلدا بوو، پۇژ نەبوو، لە قوتابخانە لەگەل يەكى لە قوتاببيھەكاندا شەپنەكا. بەلام، ھەرگىز توخنى من نەدەكەوت، چونكە دەيزانى، كورپى كىم و لەگەل باوكمدا، چەن جارئ سەرمان لە مالىان دا بوو. ھەموو ديوارى ژوورەكەيان، بە وئەھى (ماركس، ئىنگلز، لىنىن و ستالېن) پازاند بووھو، كەچى يەك وئەھى سەركردە و رەوانشادەكانى كورديان ھەل نەواسىبوو!

باوكم گەلى ھاوپى ھىزا و بەرئىزى ھەبوو، لە ئەوانە خوالخوشبووان (جەمالى مېزا جەمەسەيد، عەبدولآى حاجى موھەمەدى قوربانى، جەمەى حاجى سەفەر، جەمەى جەمەرەش، عەبەى مەجى تەنەكەچى، عەلى عەبەوھنەوش، جەمالى حاجى مستەفا ...) زۇريان رېزلى دەگرتىن و گەلى جارېش، داوھتيا بۇ دەكردىن، يا لە مالى ئىمە دادەنىشتن و كۆدەبوونەوھ، دەيانخواردوھ و گۇرانىياندەگوت. باوكم و (قوربانى) دەنگيان خۇشبوو، مەنىش بە ديارىانەوھ دادەنىشتەم و شايم پى دەمات. ھاوپىكانى باوكم ھەمويان (پارتى) بوون و دەيانوېست، باوكېشم بکەن بە (پارتى). زۆرى پى نەچوو، چوونە بىنكلىشەى و لىنى نەگەران، تا وازى لە (پارتى كۆمۇنىست) ھىنا. ئىستەش بىرە، پەرتووكىكى نوئى (خۇرۇتشيۇف) دەرچووبوو، وئەھىكەى خۇى تىدا بوو، وەك ھەرەشەبكا، پەنجەى بەرزكردبووھو، لەژىر وئەكەيدا نووسرابوو: (لا تعتمدوا على الله بل اعتمدوا على الجيش السوفيتى الاحمر!) واتە: باوھر بە خوا مەكەن، باوھر بە لەشكرى سوورى سۇفئىتى بکەن! ئىدى ئەو كاتە، ئەو قسەھەى (خۇرۇتشيۇف)، بۇ ئەندامانى (پارتى) بەسبوو، تا خەلك لە بىرى كۆمۇنىستى دوورخەنەوھ و رېزەكانى خۇيانى پى فراوانكەن! چونكە باوھرى ئايىنى، لە ناخ و دەروونى تاكەكانى كورددا، رەگى قوولئى داكوتاوھ، ھەر بىرى بە ئەو پەرزەدا برۇا و دژبى، پوچدەبىتە!

(پارتى)، ژمارەھەكى زۆرى لە ئەو پەرتووكە كرىبوو، مالىھومال دەيانگىرا و پىشانى كۆمۇنىستە موسولمانەكانيان دەدا، يارىيان بە ھەست و ھۇشى، رۇلەكانى گەلى كورد دەكرد و كارىكى زۇريان، لە بىروباوھرى خەلكە موسولمان و نەخوئىندەوارەكان كرد.

باوكيشم يەكى له ئەو كەسانە بوو، پىنى بە تەلەي ئەو گەمەيەو بوو، ھەر زوو وازى له رىكخستنى (پارتى كۆمۇنىست) ھىنا و بوو بە (پارتى). دواى ماوئەيەكيش، كرديان بە ئەندامى لىژنەي ناوچەي (پىنجوئىن).

سەرەتاي سالى (1960) بوو، له ئەو ماوئەيەدا، باوكم له رىزەكانى (پارتى)دا، زۇر چالاک بوو. پۇرئامە و گۇقارە كوردىيەكانى بۇ دەھات، ھىندى تامىلكە و پەرتووكى وەك (كۆپرەمەرى) يەكەي (برايم ئەحمەد) و (چوونى بارزانىيەكان بۇ يەكئىتى سۇقئىتى) (عەزىز شەمىنى) و ھىندىكى دىكەشمان ھەبوو، وردەوردە كاتى بى ئىشى دەمخوئىندەو. بە تايبەتى گۇقارى (پۇژى نوئى)م، زۇر حەز لى بوو، چونكە ھۇنراو و فۇلكلۇرى كوردى بلاوئەكردەو. دەتوانم بلىم: ئەو سەرەتاي دەسپىكى نارەزووى خوئىندەو بوو. له گۇرانىيە كوردىيەكانىدا، زۇر حەز له دەنگى (رەفلىق چالاک) دەكرد، بە تايبەتى، كاتى باوكم و ھاوپىكانى كۆدەبوونەو و گۇرانىياندەيانگوت، منىش بە دل گوئم لى دەگرتن، بۇ ئەوئى ناواز و ھۇنراوئەكانى فىرىم.

پۇلى سىئى سەرەتايى (1959-1960)

تازە له پۇلى سىئى دەوامدەكرد، بەرئوئەبەرى قوتابخانە (حەسەنە فەندى) پۇى و بەرئوئەبەرى نوئى (مەحمودى حەمەي ئەولى)، له جىنى دانرا. ئەوئىش ھەر خەلكى (سولەيمانى) بوو، لەگەل باوكمدا دۇستايەتايان ھەبوو. قوتابخانەكەمان زۇر گەورەبوو، تا پۇلى شەشى تىدابوو، ھەر پۇلىكيش له چەن لقى پىنكەتابوو، ھىندى خوئىندكار له گوندە نرىكەكانى دەوروبەرى (پىنجوئىن) ھو، بەيانىان زوو بەرئوئەكەوتن و دەھاتن. مامۇستامان زۇر كەمبوو، مامۇستاي وا ھەبوو، چەن وانەيەكى دەگوئەو. مامۇستايەكى دىكەي خەلكى (سولەيمانى)، وانەي سرود و زمانى عەرەبى پىدەگوئىن، كوپى (گۇرانى) ھۇنەر بوو، ناوى (نەزى) بوو، ئەوئىش ھەر (پارتى) بوو.

ئەو كاتە نرىكى ئىوەرۆ، له قوتابخانە شىرى كولاو، پەنر، حەبى پۇنماسى، پرتەقال و سىويان دەداينى. ھىندى جاريش، ھىلكەي كولاو و خورماشمان وەردەگرت. وا بزانم، نرىكى ئىوەي سال بووبوئىنەو، جلىشمان بۇ ھات و بەسەرماندا دابەشيانكرد. تا ئەو كاتە، ھەر قوتابىك بە نارەزووى خۇي، جلى لەبەردەكرد، زۇر بە جلى كوردى و كەمىكيش چاكەت و پانتۇليان لەبەردەكرد. بەلام كە جلمان وەرگرت، ئىدى نەيانەئىشت، كەس جلىكى دىكە لەبەركا و دەبووايە، ھەر بە ئەو پۇشاكە يەكردنگ و يەكگرتوئەو بچووئىنايە.

يەكەمىن پۇژبۇ، ھەموومان جلمان لەبەركردبۇ، سەيرى يەكديمان دەگرد و پىدەكەنن. كوپىكى قەلەوى سەرخى تىكسەراوى سووروسپى چاوشىنمان لەگەل بو، ھەمىشە دەتگوت، گىپەى جۆپە و لە ترشوخوئىدا سووركراروتەو! گوئپەپەى مىلى دەرپەرىبوو، دەمارەكانى بەرزىبووئەو، خەلكى يەكى لە ئەو نوو گوئدەى (كىلو) و (مەسۇ) بو، ناوى (ھەمەحوسىن) بو. لە پەر لە دوورەو دەركەوت، ھەر لە قوتابى و فەراشەكانەو بىگرە، تا بە مامۇستاكەن دەگا، كەس نەبوو، لەبەر پىكەنن خۆى بۇ بگىرى. ئەو براندەرە، ھەر لە سەرەو تا خوارەو، ھەموو قۆچەى چاكەتەكەى داخستبو، پاشان دەك مراخانى كۆيكردبوو، خستبووئە نىو پانتۆلەكەىو، پانتۆلەكەشى بە ھەزار شەپەشەق، بە وركىدا ھاتبوو، لەبرى قايشىش، توندتوند بە بەنەخوئەكەى بەستبوو، ھىندەى دىكە وركى دەرپەرىبوو. جووتى جزمەى زالى پەشيشى لە پى كىردبوو، ھەردوو دەرلنگى پانتۆلەكەى لوولكردبوو، خستبووئە نىو جزمەكانىيەو، ئىدى دىمەنىكى ھىندە سەيرى ھەبوو، كوپم دەويست، لەبەر پىكەنن خۆى بۇ پاگىرى، دەك دەلنن: سەربەقووپى دەھىنايە پىكەنن! نەويش توورەبوو، مۇردەبوو و لەبەر خۆپەو جنىوئەدا. پاشان بەرپەو بەر بانگىرد و ناردى قايشىكىان بۇ كرى، فىرىكرد، چۇن چاكەت و پانتۆل لەبەردەكرى. دوايى كاتى خۆشى، ئەو بەزەمى بىردەكەوتەو، تەماشاي ئىمەى دەگرد و پىدەكەنى، واى لىھاتبوو، رامانھىنابوو، فىرى گالتە و قەسى خۆش بوو، چونكە سەرەتا زۇر مۇن و گۆشەگىربو، بە دەگمەن قەسەيدەگرد و ھەر مۇردەبوو.

گوئدەكانى دەوربەرى (پىنجوئىن)

كاتى باوكم بۇ دەرزىلئىدان، بۇ گوئدەكانى دەوربەرى (پىنجوئىن) دەچوو، زۇر جار، منىشى لەگەل خۆى دەبرد. لەبەرئەو، ھىندى گوئدى دەك (بووبان، نزارە، گۆلى، وئە، دارۇخان، ھەرگىنە و بناوہ سووتە)م بىنى. يا كاتى داوہ تىاندەكردىن، چىژىكى زۇرم لە ئەو سەردان و گەشتانە دەبىنى، بە تايبەتى مالى (شىخ عەبدولكەرىمى كرپچنە)، لە (بووبان) بو، زۇرم لا خۆشبوو. دىمەنىكى جوانى ھەبوو، لەبەردەم گەلىي شاخىكدا ھەلكەوتبوو، ناويكى زۇرى پىدا دەھاتەخوارەو، ئەو ناوہى فىنككردبوو، (بووبان) ھەمووى چەن مالى بو. كەپرىكى گەورەيان درووستكردبوو، چواردەرەكەى بە دار و درەخت پاراابوو، سەرەكەشيان بە مئو گرتبوو، سىبەرىكى خۆشى ھەبوو، ھەزىنىكى گەورەشيان لەبن كەپرەكەدا درووستكردبوو، ناوہكەى زۇر سارد و خۆش بو.

دەروئىشىكى زۆرى ھەردو بەشەكەى باشوور و خۇرھەلاتى (كوردستان) یش، لە دەورەى (شىخ) گەردبووونەو، ھىندى جار (زكر)يان دەگرد و حالیان لى دەھات. جارى واش ھەبوو، بە مائەرە دەچووین، دایکم و منالەكان لای ژنەكان دادەنیشتن، من و باوكیشم لای (شىخ) دەماينەو.

(شىخ) تا بلئى، پیاوئىكى جوان و بئدەنگ بوو، (شىخ موھەممەدى) كوپرىشى، زۆر ھاوپرى باوكم بوو، زۆر جار دیارى تاياپیان دەداینى و زۆر پىزیان لى دەگرتین. ناخر وەنەبى، ئەو كاتە باوكم موسولمانىكى ھىندە گرنگبووبى، نوژىكردبى و باوھرى بە (شىخ) ھەبووبى، بەلكوو ئەوھى كۆيكردبوونەو، شىخایەتى، كارەكەى، ھاوپرىەتى (شىخ) موھەممەد) و مېھرەبانى (شىخ)عەبدولكەرىم) خۇى بوو!

تېپى دیدەوانى قوتابیانى (سولە یمانى)

پۇژى ھاوین بوو، تېپىكى دیدەوانى نامادەپى (سولەیمانى) ھاتن بۇ (پىنجوین) و لە نزىك (بوویان) چادریانھەلدابوو، سەربازگەپەكى خجیلانەى قوتابیانان دامەزاندبوو، چەن پۇژى لە ئەوئى مانەو و بە ئیوچەكەدا گەشتیاندەگرد.

شەوئىکیان خەلكى (پىنجوین)یان بۇ ناھەنگ و شانۇگەریپەك بانگگرد، منیش لەگەن باوكمدا چووم. لە ئەوئى تەنیا ھاوپرى ھەلاماتینەكەى منالى خۆم (جەمالى عەلى باپىر) و مامۇستا (شەوكت سدیق)ى گەپەكى مالى باپىرم ناسى. گەلى بەرنامەى خۇشیان پىشكەشكرد و بۇ بەیانى گەرانەو. گۇرانى زۆر سەیریان دەگوت، ئیوھى عەرەبى و ئیوھەكى دیکەشى كوردى بوو، یەكى لە ئەو گۇرانىیانەى بىرماو، ئەو بوو، چەن كەسى ریزبووون و دەیانگوت: ھازا لەكەپە و ھازا لەكەپە، شفتەمان خوارد و نۆرەى شووتیپە! خەلكەكەش زۆریان لا خۇشبوو و پئدەكەنن.

مۇلەتوگررتن

(پارتى دیمۇكراتى كوردستان – عىراق / پ. د. ك.)، ھەولئىكى زۆرى دا، تا وەك (پارتى كۆمۇنىست)، مۇلەت لە میرى وەرگرى و بە ناشكرا، بارەگە بكاتەو و كارىكا. ئەو بوو، پۇژى (9. 2 1960)، مۇلەتى كارگردنى لە میرى وەرگرت.

ھەرچەندە پىشتریش، ھەر بە ناشكرا كاریدەگرد، بارەگەى لە ھەموو شار و شارۆچكەكانى (كوردستان) كەردبوو، بەلام بەپىی یاسای كارگردنى پارتە رامیارىپەكانى (عىراق) دەبووایە، مۇلەتیان لە شالیارگەى نیۇخۇ وەرگرتایە. ئیدى (پارتى)، ھەلیكى باشى بۇ ھەلكەوت، بە گویرەى یاسا و بە ناشكرا كاریدەگرد.

بۇيە پۇرۇبەپۇرۇ: پتر خەنكى لى كۆدەبوو، كىرقى ژمارى ئەندام و ھوادارەكانىشى، لە بەرژبوونەوئەيەكى زۇر خىرا و سەيردا بوو. ئەو بوو، لە ماوئەيەكى زۇر كەمدا، ژمارى ئەندامەكانى، لە ژمارى ئەندامانى (پارتى كۆمۇنىست) نىكبوو بوو! ھەر ئەو پۇرۇ لە نىو شاردا، ھەرا و دەنگەدەنگ پەيدا بوو، (پارتى) لە پقى ھاوپى كۆمۇنىستەكان، چەن ترومبىلىكىان گرت، بە دەمۇل و زورناو، بە نىو (پىنجوئىن) دا دەگەرەن، ھەلدەپەرىن و گۇرانتىياندەگوت، خۇشەيەكى زۇر، لە نىو ھوادارانى (پارتى) دا بلاو بوو.

ھەر سى خوالىخوئاشبوو (عەبەى مەجى تەئەكەچى، باوكم، مامە بەكرم) و خۇم لە تەئەنى (10) سالىدا، لە بەردەم بارەگەى (پ. د. ك. - پىنجوئىن) بە بۇئەى مۇئەتوورگرتنەو گىراود.

پاشان داوى ماوئەيە، لە بازار و نىك مالى نىمە، بالەخانەكەى (حاجى حوسىنى غولام) يان بەكرىگرت، بەرەگايان لى كىردەو، ژىرەكەشى ھەمووى پىزە دوكان بوو. بالەخانەكە، لە چەن ژورنىكى گەورە پىنكھاتىبوو، ھەر ژورەى بۇ كارىكى تايبەتى تەرخانكرابوو، سەرلە نىواران تا درەنگانى جمەيدەھات، يەكى دەھات و يەكىكى دىكە دەپۇى. زۇر كات باوكم لەگەل خۇى دەيىردم، پۇرۇنكىان باوكم داواى لى كىردم، پۇرۇنامەى (خەبات) بەسەر مائە فەرمانبەرە بەشدا بوو، كاندا دابەشكەم. منىش زۇرم پى خۇشبوو، تا لە (پىنجوئىن) ىش بوو، ھەر من دابەشمەدەكرد، بە كوردىيەكەى پۇستەچى (خەبات) بووم!

نيوۋى سال

باۈك تا دەھات، بارى ئابۈورى باشتردەبوو، ئىشى زۇر باش دەپۇى، لە هيچمان كەم نەبوو، هيچ جۇرە گرفتىكمان نەبوو، سەروزمانى زۇر شيرين بوو، خەلكىش زۇريان خۇشدەويست، زۇر دلئىشى بە (پىنجوۋىن)دا چۈبوو، واى لى ھاتبوو، دەيگوت: تازە جارنىكى دىكە واژ لىرە ناھىنم، بە ئەم زووانەش، دەرمانگەيەكى پچووكىش دەكەمەرە و بە يەكجارى لىنى دادەكوتىن!

نيوۋى سالىبوو، لىژنەى پشكىنىنى (پارتى) بە سەرۇكايەتى (نورىى ئەحمەدى تەھا)، لە (سولەيمانى)مەرەھات. ئىۋارە لە مالى ئىمە نائىبانخوارد و شەويش ھەر لە مالى ئىمە بوون. دواى ئەوۋى كارەكائىان تەۋاۋكرد، بەرەو (سولەيمانى) گەرانەۋە، منىش پشۋوى نيوۋى سالم بوو، زۇر بىرى شار و كەسوكارم دەكرد، داوام لە باۈك كرد، رىمبدا و لەگەل ئەۋان بۇزم. باۈكىشم دلئى ئەشكاندم. ئەۋان، جىيىكى كورتى سوورى چكۈلەيان پى بوو، بە شۇقىرەكەۋە سى كەس بوون و منىش چۈارەم بووم.

كاك (نورى) زۇر پووى خۇشبوو، لە پى دەيدواندم و پرسىاريان لى دەكردم، لە ئەۋە دەچوو، قسەم لى دەرېنن، منىش ۋەك مئالىكى دل و دەرۋون خاۋىن و ساكار، ھەرچى لە ھەگبەى مىشكەدا بوو، بۆم ھەلپشتن. كاتى باسى كۆمۇنىستەكانى لى پرسىم، من گوتم: دەلئىن (خروئتشىف) لە (ئەمىرىكا) بوۋە، بە شەقامەكاندا گەرۋە، خەلكى ھىلكەيان بە سەرە كەچەلەكەيدا كىشاۋە. ئەۋىش پىكەنيۋە و گوتۋويەتى: وا ديارە، لىرە ھىلكە زۇر ھەرزانە، لاي ئىمە بۇ خواردنئىش دەس ئاكەۋى! ھەموويان دەسيانكرد بە پىكەنن و كاك (نورى)ىش گوتى: ئەۋە باۈك بۇى گىپرايتەۋە؟! منىش گوتم: بەلى.

لە (سولەيمانى)، لەبەر گەراجى (ئەسحابەسپى) دايانبەزاندم. منىش لە ئەۋىۋە بەنىۋە بازارەكەدا، بە راكردن چووم بۇ دووكانى باپىرم. لە دوورەۋە ھاۋارمكرد: (بابەعەزىن)، ئەۋىش باۋەشى پىداكردم، ماچىكردم و چەن دەنكەنوقولنىكىشى دامى.

ئىۋارە لەگەل مامە (سالج)دا رۇشتىنەۋە. ئىدى بە ئەۋ شىۋەيە، بە دىدارى (دايەھەمدى)، مام و پوورەكانم شادبوومەرە. چەن پۇژى لە ئەۋى بووم، زۇر خۇشم رابۋارد، سەرم لە ھەموو ھاۋرىكانم دا و دواى ماۋەيە، مامم لە گەراجەكەى (پىنجوۋىن)مەرە، سوارى جىيىكى كردم و گەرۋامەرە. بەلام (حەسەن)ى برامم نەدى، چونكە باپىرم لىدباوو، ئەۋىش رايكرد بوو، كەس نەيدەزانى، لە كوى گىرساۋەتەرە، مامە (عومەر)م زۇر بە دوايدا گەرۋابوو، كەلكى نەبوو، كەچى دواى ماۋەيە خۇى دەرکەوت و گوتى: لە (ھەلئىن) لاي دايكم بووم!

خانووکردن

تا گه پرامهوه، باوكم پارچه يه زهوى له نيو باخىكى جواندا، له بهرى (ئه لياسه فېره) و له تهنىشت ئاشه كهى (جه مال زه فعت) هوه كړېبوو، بريايدا، بيكا به خانوو. هر چه نده دايكم هاوارىكرد و له مگه ليدا خه ريكبوو، واز له نهو كاره بينى، هيچ كهلكى نه بوو.

نهو كاته باوكم، پارديهكى زورى پيدا كړدبوو، وه لامي بو مامه (به كرم) نارد، بى و سه رپه رشتى خانووه كه بكا. نه وپش له خواى ده رىست، چونكه هيچ كارىكى نه بوو. نه وه بوو، دواى ماويه هات و ده سىان به دروو ستكردنى خانووه كه كرد، تا ته واو نه بوو، نه گه پرايه وه. له سه ر شيوه ي خانووه كانى (سوله يمانى)، نه خشه يه كى زور جوانيان بو كنىشابوو، بناغه يان هه لدايه وه و ديواره كانى به رزبووه وه. پشوروى هاوين بوو، خوشم كارم تيدا ده كرد. له ژياندا نه وه يه كه مين جاريوو، كاربكه م، كاره كه شم له مالى خو ماندا، به كرنكارى ده سپيكا، به لام هيچيش وه رنه گرى

خانووه كه ته واو بوو، تا بلنى خوشبوو، دلى ده كرده وه، چونكه له شوينىكى به رزدا بوو، به چن پيپيلكه يه كه سه رده كه و تين. شوينه كه ي زور خوش و جوان بوو، له سى لاه به دارى هه رمى، سىو و هه لوزه ده وه درابوو، به به رده ميشيدا، چه مى كى چكولانه هازه ي ده كرد، پردىكى ته خته ي دريژيش، هه ردوو به رى گه رده كه كه و نيوبازاره كه ي پينكه وه به ستبوو. به ران به رمان فرمانگه ي سه راي (پينجويين) بوو، له مالى نيمه وه دياربوو. له تهنيشيشمانه وه ناشبوو. كه مى خوارتر باخى (ئه لياسه فېره) دسپينده كرد، باخىكى زور نزيك و جوان بوو، پربوو له دارى به ردار. له نه خوشخانه كه ي باوكم، قوتا بخانه كه ي من، يانه ي فرمان به ران و نيوبازارپشه وه زور نزيكبوو.

خانووه كه دوو ده سته بوو، ده سته ي سه روه سى ژوو و هه يوانىكى گه وه بوو. هه يوانه كه به جامخانه يه كى شووشه گيراوو. جهوشه يه كى مامناوه ندى هه بوو، دووله تكاربوو، له نيوه راست و به چوارده و رى هه ردوو به شه كه شدا، توله پريه كى كو نكرتتكاروى بارىكبوو، هاتوچمان پيدا ده كرد. نيوه راستى هه ردوو به شه كه ش، به چيمه ن و قه راغه كانيشى، به گولى په نكاو په نگ رازابووه وه. له سوچىكى لاي راستى خانووه كه وه، بى رىكى قول هه لكه ندرابوو، مه كينه يه كى ناوه نكيشانى له سه ربوو، به جارى باوه شى ناوى فريده دا، ده سته ي نهو به ريش، لاي ده رگه ي ده روه بوو، لاي ده سه چه په وه گه رماوئىكى گه وه و پيشاوئىكى خاوينى سه رگى راوى لى دروو ستكاربوو. لاي ده سه راستيشه وه، ژورئىكى مامناوه ندى بوو.

سەير ئەۋەبىۋو، كاتى خانوۋەكە تەۋابىۋو، ئەۋ ھەموو ئەركەمان تىدا كىشا، خۇمان نەچۈيىنە ناۋى، بەلكوو دانگەرى (پىنجوۋىن) ھاورى باۋكم بوو، داي بە كرى بە ئەۋ. ھەموو جارى پۇژنامەسى (خەبات) م بۇ دەبرد، لە دەرگەكەۋە لىنى ۋەردەگرتەم، منىش ھەر ملەقوتىم بوو، بەلكوو لە درزىكى دەرگەكەۋە، نىۋ ھەۋشەكە بىيىم، چونكە زۇر لام خۇش و جوان بوو. بە داخەۋە تا لە (پىنجوۋىن) ىش بوۋىن، فريانەكەۋتەن، شەۋىكى تىدا پۇژكەينەۋە و تىدا بەۋىينەۋە!

مىوان و سەيران

ئەك ھەر چۈرەدەۋرى شارۋچكەسى (پىنجوۋىن)، سروسشتىكى جوانى ھەبوو، بە باخ و دار و درەخت رازابوۋەۋە، بەلكوو ھەموو شارۋچكەكە خۇى، بەھەشتى بوو، خوا لەسەر زەۋى درووستىكردبوو! نىمەش خانوۋىيەكى گەۋرەمان ھەبوو، باۋكم پارەيەكى باشى دەسدەكەۋت، ھەموو پىداۋىستىيەكانى مىواندارىمان ھەبوو، نوۋنىكى زۇرمان كرىبوو، باۋكم و دايكىشم لە مىژبوو، لەگەل مىواندارىدا راھاتبوون و نىۋانىان خۇشبوو، ئەمانە ھەموۋىان كارىكى و ايان كرىبوو، لە ھەردو ۋەرزى بەھار و ھاۋىندا، مىۋانىكى زۇر لە (سولەيمانى) ۋەۋە پرومان تىبكەن، ماۋەيە لامان بىيىنەۋە و كاتىكى خۇش بەسەرىن.

تا مامە (بەكرەم) لامان بوو، چ لە خانوۋەكە و چ لە دەرەۋە، زۇر بەى كات ھەر پىنكەۋە بوۋىن. پۇژنامەيەكى دەكرى و بەرەۋ (بەرباخ)، بە دەم پىياسەۋە دەخوۋىندەۋە و جار جارىش، قسەى خۇشى بۇ دەكرەم. پۇژنىكان: ھاورىكانى لە (سولەيمانى) ۋەۋە ھاتن، چوون بۇ (بلكيان) بۇ سەيران، منىشى لەگەل خۇى برد. ئەۋە يەكەمىن جاربوو، مامە بىيىم، لەگەل ھاورىكانى دانىشى و بخۋاتەۋە. پەۋشى تەندرووستى زۇر خراپ تىكچوو، بەپەلە بردمانەۋە بۇ مائەۋە، ئەۋ شەۋە تا بەيانشى ھەر پشاۋەتەۋە و خەۋى لى نەكەۋتوۋە، منىش بە ديارىۋەۋە بووم. ئىدى جارنىكى دىكە نەمبىنى: بخۋاتەۋە!

ھەر لە ئەۋ ماۋەيەدا، مامە (سالخ) م و كۇمەلى ھاورى ھاتن و سەردانىانكردىن. مە ھەموۋىانم دەناسى، لە پىشدا لە مالى نىمە دابەزىن، دوايى منىشيان لەگەل خۇيان برد و لە ھاۋىنەھەۋارى (بلكيان) دامەزراين.

بە راستى، سەيرانىكى زۇر خۇشبوو، دوو شەۋ و دوو پۇژ، لە ئەۋ ناۋە مانەۋە. ئەمان چونكە لاۋبوون، سەيرانەكەيان خۇشتربوو، سەرى خۇيان مەستكردبوو، ھەر ئوكتەيان دەگىرايەۋە و گۇرانىياندەگوت، نامىرى موزىكىشيان پى بوو، بەلام مامە (بەكرەم) و ھاورىكانى، پتر باسى كىشەى رامىارى و پارتايەتيان دەكرەم. ئىدى ھەر كۇمەلى، بە جۇرى دەرى و چىژ لە ژيان ۋەردەگىرى!

دوای ئەوە، پایزیکى درهنگبوو، مالى هەردوو مامە (بەکر) و (عومەر)، هەردوو پورە (فاتم) و (نەسرین)یشم هاتن و چەن پۆزى لامان مانەو. زۆربەى سەيرانگەکانى دەورووبەرى (پىنجوین) گەراين و کاتیکى زۆر خوشمان بەسەربرد. هیشتا ئەوان نەگەرابوونەو، مالى (کەرىم چاوپرەش)یش هەموویان هاتن، لای من ئەم جارەیان، لە هەموو جارەکان خوشتر بوو، چونکە مائەکانى هاوپیى خۆم بوون. بە کورتییەکەى، ئەو چەن سالەى لە (پىنجوین) بووین، میوانمان لى نەبراو، دایکیشم درىغى نەکردووە، بە شیوەیەکى زۆر جوان، پىشوازی لى کردوون و پازەیکردوون.

بەلام بەهاری سالى (1961) بوو، چەن خزمیکى دوورى باوکم هاتن و دوو شەو لامان مانەو، ئىمە ئەماندەزانى، میوانى ئەم جارەمان بۆیە هاتوون، مالممان لى تىکدەن، دوایى بۆمان دەرکەوت، باوکم لەبەنەو، لەگەل کچە گەرەکەياندا (سەبرى) بەینى هەیه، کچیش چى، هەرچەندە بۆهژن بوو، بەلام زۆر جوانبوو!

خوشمان هیندى جار سەيرانماندەکرد، پۆزیکى هاوپیى زۆر گەرم و خوش بوو، لەگەل چەن مائیکى ناسیاوماندا کۆبووینەو، چووین بۆ (سەرچەم)، نزیکەى ماوەى کارژیرى لە (پىنجوین)هوە دوربوو. دەشتیکى زۆر گەرە و فراوانى هەبوو، ئاویکى زۆرى بەخوپی پىدا دەپۆى. بەلام سەوزای کەمبوو. چونکە پۆزى هەیینیش بوو، خەلکیکى زۆرى لى بوو. لە لایەکەو سەيرانکەرەکان چىشتیان لیدەنا و خوانیان دەپازاندەو، لە لایەکى دیکەشەو، هیندى کەس یارى و هیندیكى دیکەش مەلەياندەکرد، منیش ئەو پۆزە مەلەیکى باشم کرد. هیندى کەسیش بە تۆپ ماسییان دەگرت. بە راستى کاتیکى زۆر خوشمان بەسەربرد، چونکە هاوتەمەنى خۆمى زۆر لى بوو، بە شیوەیەکى بەردەوام، یارییمانەکرد و هەر دەتروقاینەو!

یەکەمین دیدارى مام (جەلال)

ئىوارەیکى بەهاری سالى (1961) بوو، لە مانەو دانىشتبووم، کورپى هات و گوتى: باوکت لە لیژنەى ناوچەیه و دەلى: هەر ئیستە با بى بۆ ئیزه، ئیشم پىیەتى. منیش هەستام و لەگەلى پۆشتم.

کە چووینەسەرەو، خەلکیکى زۆرى لى بوو، باوکم چاوەروانیدەکردم، یەکسەر پەلى گرتم و گوتى: وەرە (مام جەلال) هاتووە، حەزەکا، بتيبىنى. لەگەل باوکمدا چووینەژوورەو، (مام جەلال) راوەستاوو، پشتى لە ئىمە بوو، قسەى بۆ کۆمەلى لاو دەکرد. دەسى

پانكوجۇغەي شىنكى لەبەردابوو، جامانەيەكى بەستبوو، چاويلكەيەكى پزىشكى لە چاودا بوو، زۇرگەنج و قۇز دياربوو. ئەو يەكەمىن جاريبوو، (مام) بىيىم، پىشتەر ھەر ناویم بىيىستبوو، زۇرم خۇشويىست!

خوالىخۇشبوو كاك (موحەممەدى حاجى سەفەر) بانگىكردم و بە (مام)ى گوت: ئەمە ئەو منالەيە، كە پۇژنامەي (خەبات)مان بۇ دابەشەكا و كورپى (شىخ موحەممەد)ە. ئەويش بە زەردەخەنەيەكى شىرىنەو سەيرىكىكردم، تەوقەي لەگەل كردم و منىش بەخىرھاتنم كرد پاشان گوتى: ناوت چىيە؟ گوتم: (حوسىن). گوتى لە پۇلى چەندى؟ گوتم: لە چوار. گوتى: رەوشى پۇژنامەي (خەبات) چۇنە، دەفۇشرى؟ منىش گوتم: نازانم، چونكە من نايفرۇشم، بەلكوو تەنيا ھەر بەسەر چەن مالمە فەرمانبەرىكدا دابەشىدەكەم. گوتى: نافەرىن، تۇ كورپى كوردى، دەبى رازەي گەلى خۇت بكەي و چالاكسى. بە ئەو زووانەش پۇژنامەي (كوردستان) دەردەكەين، بۇتان دەنيرىن، ئەويشمان بۇ دابەشەكەي؟ گوتم: بەلى.

(مام جەلال) ھەر ئەو جارە، داواي لى كرىن، بايەخ بە لىژنەي ناوچەي (يەكىتى قوتابيانى كوردستان) بەدەين و چالاكى بنوئىن، داواشى لە لىژنەي ناوچەي (پارتى) كرد، ژوورىكمان بەدەنى و بىكەين بە بارەگەي (قوتابيان).

ئەو پۇژە شەمىد (حەمەسدىق پىنجوئىنى) و خوالىخۇشبوو (بەكرى حاجى سەفەر) و چەن قوتابىيەكى دىكەش لە ئەوى بوون. ئەو بوو: بىر ياردا، لىژنەيك لە قوتابيان دروستكرى. پاشان ژوورىكى گەورەمان وەرگرت، ھەر زوو ژوورەكەمان خاوينكرەو، ھەموو دىوارەكانىمان بە كاغەز داپۇشى، بە وىنەي سەركردەكانى كورد (قازى موحەممەد، شىخ مەحمودى حەفید و سەرۇك بارزانى) رازاندمانەو. چەن كوورسى و مىزىكىشىيان داينى، ئىدى بووين بە لىژنەي تەواو. ئەو يەكەمىن جاريبوو، لە (پىنجوئىن) رىكخستنى (ى. ق. ك. - ع.) بارەگەي ھەبى.

بۇ بەيانى، باوكم و چەن كادىرىكى دىكەي (پارتى) لەگەل (مام جەلال)، بەرەو گوندەكانى دەوروبەرى (پىنجوئىن) بەرىكەوتن، پىنوئىدىيان بە سەرۇك تىرە و ھۇزەكانى ئەو نىوچەيەو دەكرد. بەلام من ئەمدەزانى، چى لە گۇرپى دايە، داواي دوو پۇژ باوكم گەرايەو، گوتى: زۇر بەي سەرۇك خىلەكانى نىوچەكەمان لەگەل، (پارتى) داواي مافە رەواكانى گەلى كورد لە مىرى دەكا. بە راستى من ھىشتا، زۇر سەرم لە ئەو جۇرە شتانە دەرتەدەچوو!

جهلال تائەبانی (1934 – 2016)

هەوالیکی درۆ

ئىوارەيەكیان دەنگ بلأوبووو و گوتیان: ئەم شەي هیزەكانی (ئێران)، پەلاماری (پینجۆین) دەدەن و تالانیدەكەن. ئیدی هەر خەلك بوو، لە ترساندا ئەیاندەزانی، چی بكەن. كاتی تاریكیشبوو، هەموو كەسی بە پەلە، بۆ مالهەكانی خۆیان گەرانهو، دەرگەي مالهەكانیان توند داخست و چاوەڕێی چارەنووسیکی نادياریان دەکردا

ئەو شەو، هیزیکي زۆری پۆلیس، لە شارۆچكەكەدا بلأوبوووونەو. زۆربەي شوینە گرنگەكانیان گرتبوو، خۆیان ماتکردبوو، چاوەڕێی شەرەخۆرەكانی (ئێران)یان دەکرد. خەلكي زۆر دەترسان، چونكە وەك باسیان دەکرد، پیشتەر شتی وا بوویدابوو. لەبەرئەو بەهەرناكەم، ئەو شەو تا درەنگانی، كەس خەو لە چاوانی كەوتی. كەچی بەیانی هەستاین، هیچ پووی نەدابوو، ئیدی وردەوردە، خەلك هیواشبوونەو، تا ئیستەش كەس

نەيزانى، ئەو ھەوالە چى بوو؟ كى باڭويكردهوه؟ بەلام زياتر لە ئەوه دەچوو، دەزگەكانى (ساواك)ى سەر بە شای (ئىران) بلاويانكرديتەوه. بۇ ئەوهى ئاژاوهبنينهوه، خەلك بترسينن و ئانارامى بنافرينن. چونكە وەك باسياندهكرد، لە (پينجوين) بەكرنگىراوى (ئىران)ى زۇر تىدابوو، بە تايبەتى دواى كۆدەتاكەى سالى (1958)، دەولەتى شاهينشايى (ئىران)، بە ھەموو شىوھىە ھەلئىدەدا، لە نىوچەكانى سەرسنوور، خەلك بكرى و بنكەى سيخوورپى دامەزىنى. ئەو كاتەش رادىوى (ئىران)، ھەموو ئىوارىيە، ھىرشىكى زۇر توندى، بۇ سەر (عىراق) دەكرد و ھىندى دەرەبەگى كوردىش (شىخ جەلالى ھەفید) و (داودبەگى جاف)، دژى ياساى چاكردىنى زەوى بوون، لەبەرئەوه رايانكردبوو و پەنایان بۇ (ئىران) بردبوو!

برايەكى دىكەى (پينجوينى)

پۇژى (26. 06. 1961)، خواى گەورە جارنىكى دىكە، بارانى سۆزى پر لە خۇشەويستى خۆى، بەسەر خىزانەكەماندا باران، كورنىكى جوانى پى بەخشىن. ئەوه دوو برا، لە ئەم بەھەشتەى سەرزەمىندا لەدايكبووين، ناخر جگە لە ئەوهى براين، بووين بە ھاوژىد و تەنيا جياوازىيەكىشمان ھەبى، لە پۇژ و مانگ و سالى لەدايكبوونەكەماندا دايە! بەلام ئەم جارەيان، باوكم پرسى بە باوكى نەكرد، تا ناويكى گونجاو بۇ كۆرپەساوا جگەرگۆشەكەى بدۆزىتەوه، بەلكوو بە خۇشى سەرۆك (بارزانى)دە، ناوى نا (بارزان). بەس ئەبوو، ئەم برا جوانەم، باپىرم ناوى ئەنا، ئەگىنا لەبرى ئەو ناوه كوردىيە خۇشە، ناويكى عەرەبى ناخۇشى وەك (ئەباعوپىدە، زوبىر، تەلخە، وەقاص، خالىد، عەبباس، عوسمان، عەبدولرەحمان ...)ى بۇ دەدۆزىيەوه، بۇتاھەتايە پىوھى دەلكا و لىي ئەدەبووھە!

ئاخر ئىمەى كورد، ماوهى پتر لە (70) سال دەبى، ھەلئىكى زۆرمان داوه، منالەكانمان ناوى كوردىيان لى بنين، كەچى وا تازە پارته ئىسلامىيە رامىيارىيەكانى (كوردستان) دەيانەوى، نەك ھەر منالأتى كورد، بە ناوى عەرەبىيەوه ناوبنين، بەلكوو جارنىكى دىكە، ناوه كوردىيەكانىش بگۆپن و بىكەئەوه بە عەرەبى، وەك ئەوهى كوردى زمان ئەبى، كورد نەتەوه ئەبى و خوا درووستى نەكردبى، وا ناوى سەركردهى ئەو عەرەبە پاپەتى و داگرىكرانەيان لى دەئىن!! ئاخر گەر ئەوه سەرلئىشيووى و بيانپەرسى ئەبى، چى دىكە دەگەيەنى، وا بە ناوى ئايىنەوه خەرىكن، ھەموو شتىكى كوردى بسرئەوه!!

دنداری جاران و یهکه مین خورپه‌ی دل!

له ئەم خانووه و گه‌ره‌که نوێیه‌ماندا، دراوسێیه‌کمان هه‌بوو، دیواریکی نزممان نێوان بوو. خه‌لکی (زاخۆ) بوو، ناوی (موحه‌مه‌د) هه‌ندی بوو، له‌ فه‌رمانگه‌ی قایمقامیه‌ت کاری ده‌کرد. کچیکی تا بلیی شو‌خوشه‌نگی هه‌بوو، ناوی (حه‌لیمه) بوو. به‌لام (حه‌لیمه)، هه‌ر بۆ خۆی (حه‌لیم) بوو، جوانی بوو، له‌ (پینجویڤ) دا وینه‌ی نه‌بوو!

له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا، به‌ ئەو منالییه، زۆر له‌سه‌رخۆ، هه‌من و ژیر بوو. بالای رینگ و باریک و که‌له‌گه‌ت، ده‌تگوت: لا‌واوه و به‌ سووره‌چناردا هه‌لچووه. نێوقه‌د و که‌مه‌ری ته‌نگ بوو، هه‌ر له‌ شووشه‌ی (بیبسیکۆلا) ده‌چوو! تازه‌ مه‌مکی خه‌رکده‌بوو، وه‌ک جووتی هه‌لوژه‌ی کال، له‌سه‌ر سنگی خۆیان ماتکه‌رده‌بوو و جینی خۆیان گرتبوو. کولمه‌کانی قه‌له‌و و نال هه‌لگه‌را بوون، گوێچه‌کانی هه‌نده‌ پچوک، سپی و رینکۆپینکبوون، ده‌تگوت: له‌ نایلۆن درووستکراون، لووتیکی قنچ و چکۆلانه‌ی هه‌بوو، به‌ ناسته‌م دیاربوو. ده‌میکی چکۆلانه‌ی نووقولی پینوه‌بوو، دوو لیوی ته‌نگ و شیرینی له‌سه‌ریه‌ک دانابوو، که‌ پینده‌که‌نی، ریزی ددانی رینکی ورده‌ مرواری سپی، له‌ دووره‌وه‌ ده‌بریسکانه‌وه. پینستی سوور و سپی بوو. قژی زه‌رد و دریز، تا سه‌ر نێوقه‌دی هاتبوو. جووتی چاوی شینی ناسمانی پینوه‌بوو، که‌ چاوی به‌رزده‌کرده‌وه‌ و نیگایده‌کرد، نیگای هه‌نده‌ شیرینه‌بوو، هه‌زی نه‌ژنۆی ده‌شکاندا قه‌له‌می پوو‌خساری زۆر رینگ و جوان بوو. جوانیه‌که‌ی به‌ شینوه‌یه‌ بوو، ره‌نگه‌ گه‌ر بلیم: به‌ سه‌د سال جاری، کیزه‌ کوردیکی دیکه‌ی له‌ ئەو شینوه‌یه، له‌ (کوردستان) له‌دایکه‌بی، یا گه‌ر بلیم: وینه‌کیشیکی وه‌ک (داقنشی)ش ناتوانی، به‌ ته‌واوی، وینه‌ی هه‌موو نه‌ر نه‌ندامه‌ ناسک و جوانانه‌ی بکیشی، زیاده‌رۆییم نه‌کردبی! به‌ راستی جوانی‌بوو، که‌م وینه‌ بوو، تا ئەو کاته، شوخی وام نه‌دیوو! هه‌ر له‌ یه‌که‌مین نیگاوه‌ شیتوشه‌یدایبووم و زۆرم خۆشو‌یست. به‌لام خۆشه‌ویستییه‌کی ساکاری پر له‌ هه‌ستی خاوینی منالی، به‌ جوانترین په‌لکه‌ره‌نگینه‌ی ره‌وشت پازابوووه!

هه‌یوانه‌که‌ی مالی نێمه‌ زۆر به‌رزبوو، به‌سه‌ر چه‌وشه‌ و سه‌کۆ به‌رزده‌که‌ی نه‌واندا ده‌پرواتی، هه‌موو جاری له‌ هه‌یوان راده‌وستام، ئەوم له‌ چه‌وشه‌وه‌ ده‌بینی. تازه‌ گوێزایبوومانه‌وه‌، چاوم پینی که‌وت، زۆر چه‌زده‌کرد، قسه‌ی له‌گه‌ل بکه‌م و بیه‌ن به‌ هاوڕی. جگه‌ له‌ نه‌وه‌ی، ئەو که‌می به‌ ته‌مه‌ن له‌ من گه‌وره‌تریوو، تا له‌ ئەو ناوه‌ دراوسیش بووین، هاتوچۆمان نه‌بوو. باوکی پینی نه‌ده‌خویند و هه‌ر له‌ ماله‌وه‌ بوو، منالی به‌خێوه‌کرد و نیشی نێومالی بۆ دایکی راده‌په‌راند. نیدی ورده‌ورده‌، سه‌ره‌تای نیگا و چاوپه‌رکینه‌کی پر له‌ شه‌رمانه‌مان

دامەزئاندا، دەمبېنى، كاتى من تەماشامدەكرد، خۇي نەدەشاردەمۇ، رووى گرز نەدەكرد، جاروبارىش، بە خەندەيەكى شىرىن وەلامىدەدامەمۇ، بە تىرى نىگاي چاۋەكانىشى، ھىندەي دىكە، دلەي ساوامى دەپنىكا!

ھەموو پۇژى، لەژىر سىبەرى درەختى، سەر سەكۆكەي نىو ھەشەكەيان، لەسەر كورسىيەك دادەنىشت، خوشكە چكۆلانەكەي لەباۋەشەگرت و ژىرىدەكرد. زۆر بە دەگمەن نەبى، دايكى يا باوكىم نەدەدى. زۆر مائىكى بى دەنگ و لەسەرخۇبۇون. نەو كاتانەي لە مائەۋە بووم، ھەلمدەدا، چاوم پىنى بکەوى. گەر ديار نەبوۋايە و لە ژوورەۋە بوۋايە، ھۇتراۋەي فۇلكلۇرىم دەخوئىندەمۇ و دەنگم لى بەرزەدەكردەمۇ، ھىندى جارىش گۇزائىم دەگوت و دەنگم لى ھەندەپرى، تا گوئى لى دەبوو، ھەمووى دواي چەن خولەكى پەيدانەبوو، تەماشايەكيدەكردم و پىدەكەنى. گەر ئىشىكى ھەبوۋايە، دەپۇي، گەر ھىچ كارنىكىشى نەبوۋايە، ئەۋا بە منالە پچوۋكەكەۋە، لە شوئىنى خۇي دادەنىشت و گوئى لى دەگرت. من لە نەم دىو و ئەۋىش لە نەو دىۋەمۇ، ھەر تەماشاي يەكدىمان دەكرد، بى ئەۋەي ھىچ قەسەيەكەين، يا بە زمانى جەستە بدوئىن، يا ئەنجامىكى ھەبى، ناخر قەسەي چى بکەين، ئەي ئەۋ نىگا جوانانەي دەيىكرد، ھەموو شتىكى نەدەگوت؟! ئەي نەز دەدەخەنە شىرىنەي سەر لىۋەكانى، وەلامى ھەموو پىرسىارەكانى دلەي ھەتئومى نەدەدايەمۇ؟! دەي سا خوا چى بکەم، درەختى نەم چاۋبىركى و نىگاگۇرپىنەۋەيە، كەي بەردەگرى؟! تا كەي بەردەوامدەبى؟! چا خۇ گەر نەو چاۋبىركى و نىگاگۇرپىنەۋەيەشم لى بىرايە، ۋەك (فەرھادى) كىۋكەنم لى دەھات!

ئىدى چى دىكە خۇم بۇ نەگىرا، بىرئارمدا، قەسەي لەگەل بکەم. بەلام ھەرچەند دەمبېنى، ھەموو گيانم دەلەرزى و شەرمم لى دەكرد. تا پۇژنىكىيان بەسەر ناماژەم بۇ كرد و تىم گەياندا، يىتەدەرەمۇ. چومۇ بەردەرگە و ئەۋىش دواي ماۋەيە ھات. كاتى بۇ يەكەمىن جار، لە نىزىكەۋە بىنىم. ھەموو ئەندامەكانى جەستەم، موچىركى پىدا دەھات، لە خۇشياندا خەرىكبوو، لەرزىلىبى، چۇقەي ددانم دەسپىبكا، دلە ساۋاكەشم، ۋەك بەرىنى چۆلەكە لىدەدا! بەلام كەمى تەماشاي يەكدىمان كرد، ئىدى بى ئەۋەي سلاۋىش لە يەكدى بکەين، من خىرا پاشەروپاش گەرامەۋە و بەجىمەئىشت. لە ھەيوانەكە چاۋەپىمەكرد، ئەۋىش ھاتە ۋەژوورەۋە و تەماشايەكيدەكردم، تىر پىكەنى! لە دلەي خۇمدا گوتم: ئىستە دەلى: ھەي فەشەكەرى ترسنۆك!

پۇژنىكى دىكە لە قوتابخانە گەرامەۋە، تەماشانەكەم، لەسەر سەريانى ژوورى نۇرپىنگەكەي باوكم دانىشتورە، كە دىۋارەكەي بە مالى ئەۋانەرە نووسابوو، لە دىۋى ئەۋانەرە سەربانەكە زۆر نزمبوو. دايكىشى ھەر لە نەو دىۋەۋە پارەستابوو، لەگەل دايكم و (شەۋنمى)

خوشكەدا قسەيان دەكرد. كاتى ئەو ديمەن و گۇرپانكارىيە گەرەيەم بىنى، واقمۇرما و زۇر شەلەرام، تەنەت رووم نەھات، سلاويشيان لى بگەم. ئىدى دواى ماوۋىە چوۋەخوارەو و لەسەر سەكۆكەى مالى خۇيانەو، ھەر بزەى دەھات، منىش زۇر دلم بە ئەو پىۋەندىيە نوپىيەى ھەردوولا خۇشبوو، ھەر ئەو بزە شىرىنەى ئەويش بوو، ئارامى بە گيانى شەكەتم دەبەخشى!

پۇژى لە بازار ھاتمەو، بىنىم، لەسەر سەكۆكەى ھەوشەى خۇيان بە تەنيا دەستاو. لە ئەو دەچوو، دايكى لە مال ئەبى، چونكە خۇى گۇپىدوو، ھەر لە بووكەخان و پەرى بەھەشت دەچوو! منىش پىم بە جەرگى خۇمانا و بە دەس سلاويك لى كرد. ئەويش بە سەر و بە دەم زەردەخەنەيەكى ئەفسونناوۋىيەو وەلامىدامەو، دەتگوت: ھەردووكمان كەر و لالين، وا قسەناكەين و ھەر بە زمانى جەستە، يەكدى دەدوئىن!

ئاخر، ئەو نىشانەى دندارى راستەقىنە و سەرداسەرىيەكى خاۋىنە، كە ھىزى بەھىزى موگناتىزى خۇشەويستى، دوو دل بۇ لاي يەكدى پادەكىشى! ئىدى پەو كۆترى سركى دل و گيانم، بە جارى بۇ لاي ئەو ھەلغىرى و لە ھىلانەى خۇشەويستى ئەو، بە تەواۋى نىشتەو و ئۆقرەيگرت، ھەستى كىكراۋى دەروونى كەيلىم پوزايەو، گرىنى دەم و زمانم كرايەو، زمانم پزڭا و ەك تاقگە، قسە لە گەروۋى زارمەو ھەلدەپزڭا. ھىزم دەبەر خۇم نا و بۇ يەكەمىن جار، بە دەم سلاوم لى كرد، ئەويش بە نامىرى ساتوسەمتوورى زار و دەنگە ناسكەكەى خۇى وەلامىدامەو.

ھەرچەندە دەمانزانى، ناومان چىيە، بەلام لەبەرئەوۋى ھىچ قسەيەكم بۇ نەدەھات، لىم پرسى: ناوت چىيە؟ ئەويش پىكەنى و گوتى، بۇ نازانى، (ھەلىمە)م ناوۋە؟! گوتم: منىش ناوم (ھوسىن)ە. گوتى: دەزانم. پاشان پرسىارى قوتابخانەى لى كردم و ھىندى قسەى دىكەشمان كرد، گوتى: دەنگت خۇشە، بەلام زۇر لە گۇرانييەكان تى ناگەم.

دواتر وامان لىھات، ھەر ھەلىكمان بۇ ھەلكەوتايە، زۇرىەى كات پىكەو قسەماندەكرد، كەسوكارى ھەردوولاشمان پىيانزانى، بەلام ەك دوو منالى دراوسى لىيان دەپوانىن، سووريش دەيانزانى، تەنيا پىۋەندىيەكى ھاوسىيەتى نەبى، ھىچ شتىكى دىكەمان، لە نىواندا نىيە. لەبەرئەوۋە ھىچ قسەيان نەكرد.

ئىدى گەر پۇژى ديار نەبوۋايە، گۇقارى (پۇژى نوۋى)كەم دەكردەو، بە دەنگىكى بەرز و بە ناوازىكى فۇلكلورى خۇش دەمخوئىندەو، ئەويش ەك كۆترەبارىكە، بە لارولەنجە و نازىكى شەرمانەوۋە دەردەكەوت و بەرانبەرم دەوستا!

بەلام داخەكەم، ئەم چاوپېركى خۇشە و ئەم دلدارىيە بىنگەردەى نىوانمان، زۇرى ئەخاياند، لە ئەو خەو خۇشەى بەهەشتى ئەقېن و دلدارى پايانچلەكاندم، منيان لە (حەلىمە) كرد و ئەويشيان تا مردن لە من كرد! چونكە سىخووپرەكانى دەزگەى دەولەت، راپۇرتىكيان لەسەر باوكم نووسىبوو، بانگيانكرد و پىيان گوتىبوو: تۇ فەرمانبەرى مېرىت، يا كادىرى (پارتى)ت، شەو و پۇژ جرتوفرتتدى و چالاكى دەنوئىنى، بە ئەم زووانە فرمانى گواستەوهكەت دەگا، لەبەرئەو دەبى، لە ماوەى مانگىكدا (پىنجوئىن) بەجىبىئىنى، مالهكەت باركەى و بېرۆى!

هەرچەندە ئەو كاتە، گرفتى نامۆى و دوورە كەسوكارم ئەمابوو، ھاوړىيەكى زۇرم هەبوو، وردەوردە بىر وەوشم دەكرايەو، پۇژبەپۇژىش، پتر لەگەل شارۇچكەى (پىنجوئىن) و خەلككەيدا راندەهاتم، بە تايبەتى ئەوئەتى (حەلىمە)م دىبوو، ناسىبووم و لە يەكدى ناشكرابووين، ئەلقەى پىوئەندى خۇشەويستىيەكى خاوينم لەگەل گرئىدابوو، بى ئەوئەى ئەو رازە بۇ يەكدى بىركىنن، ئەك ھەر (حەلىمە)، بەلكوو بەھزى ئەويشەو، ھەموو خەلكى (پىنجوئىن) و (زاخۇ)شم خۇشەدەويست! حەزمەدەكرد، بە ھىچ شىوئەى ئەپۇين. بەلام كاتى باوكم، مانگى مەشتى سالى (1961)، بۇ (سولەيمانى) گوئزرايەو، ئىدى بە ئەو شىوئەى، كۇتايى بە ئەو فىلمە پۇمانسىيە خۇشە ھات، پەردەى تراژىدىيەكى خەمناك، سەرپاي تانوپۆى دل و گيانمى داپۇشى، تەنيا بىرى (حەلىمە)ش نەبى، بىرى ھىچ شتىكى دىكەم ئەما!

بەلى، بە ئەو شىوئە دلتەزىنە، زىدەكەم بە ھەموو خىر و خۇشەىيەكىيەو، بە ھەموو سەيرانگە و باخەكانىيەو، بە ھەموو دارودرەخت و گوئەكانىيەو، بە ھەموو شىو و دۆلەكانىيەو، بە ھەموو كىو و چىاكانىيەو، بە ھەموو كانىى و چەمەكانىيەو، بە ھەموو خزم و دۇستەكانەو، بە ھەردو پۇژنامەى (خەبات) و (كوردستان)ەو، بە ھەردو لىژنەى ناوچەى (پارتى) و (قوتابيان)ەو، بە قوتابخانەكەم و ھاوړى پۆلەكانمەو، بە خانووە خنجىلانەكەمانەو، بە (حەلىمە)ى پەرى ناساى دل و گيانمەو بەجىئەشت!

ئەو پۇژەى لۆرى لەبەردەرگە نامادەبوو، مالمان باردەكرد، بۇ دوا جار من لە ھەيوان و ئەويش لە سەر سەكۆكە وەستابووين، بە دووچارى پېر لە فرمىسكەو، مالاوايىمان لە يەكدى دەكرد، چووئە بەردەرگە، ژئانى گەرەك كۆبوو بوونەو، خواحافىزبان لە دايكەم دەكرد، (حەلىمە) و دايكىشى، لە نىو بەرپىكاراندا بوون. بۇ دوا جار (حەلىمە)م لە بەردەرگە بىنى و بۇ يەكەمىن جارېش لە نزيكەو، زمانى پۇژا و بە خواى سپاردم. كاتى سوارى لۆرىيەكەش بووم، ھەر دەسى راندەوئەشاند و مالاوايى لى دەكردم!

سەير ئەۋەتتۇڭمۇ، كەس ئاڭىيىسى ئەمەس دېيىپى و مالاۋايىيە خورپەي، ئىلى ئەمەس دۇر دۇدارە مەنە ئەۋەتتۇڭمۇ، تەنبا دۇر دۇر تەماشاي يەككىمان دەكرى، لە ئىلى خۇماندا دەكولايىن و بىرمان لە يەككى دەكرىدەۋە! ئاخىر ماۋەي سال و نىۋى، لە ئەمەس مەنەدا بۇرۇن، لەگەل (حەلىمە)دا، لە دۇر دۇر يەككىمان خۇشەۋىست، بى ئەۋەي باسىبەكەين، تەنبا ھەر ئەندامەكانى جەستەمان، گەۋامى ئەمەس خۇشەۋىستىيەمان بۇ دەمەن. چۇنكە چاۋمان لە چاۋى يەككى دەپىرى، بە دەس سالۇمان لە يەككى دەكرى، بە بىرەي شىرىن و خەندەي سەر لىۋىش، لە يەككى دەگەيشتىن، بەلام زامان بەسراۋى، بەشدارى لە خۇشەۋىستىيە خاۋىنەكەماندا ئەدەكرى!

بە داخەۋە، چارىكى دىكە (حەلىمە)م ئەدەيەۋە، ئەمزانى، چى بەسەرھات؟ تۇ بلىنى ئەۋە يەككەمىن بەردى بىناغەي، ھەستى خاۋىن و خۇشەۋىستىيەكى بىگەردى، سەردەمى مەنلىم بۇرۇي؟ ئەدى گەر و ئەۋەۋى، بۇچى تا ئىستەش، ئەك ھەر مانگى پۇخسارى شىرىنى خۇي، بەلكۇر بىستەبىستى ئەمەس شۇنەنەي خەۋشە و سەرسەكۆكەشىمان، بىر ئەچۈۋەتەۋە! تۇ بلىنى، گەر دەسى پلارى پۇرگار، ئەمەس دۇر دۇر لە يەككى ئەكرىدەي، دۇستايەتىمان ھەر بەردەۋامبۇۋايە، خۇشەۋىستىيەكەمان گەرى لە شار و لادى بەردەيە، لە ئامەنگىكى شادىدا پىككەيشتىنبايە؟! تەنبا ھەر ئەمەس كاتەش، ھەمۇ گىرگۈرەكانى چانسى ئۇستۇ و خەۋاۋم بەكرىدەيەتەۋە، گىمانى ماندۇ و شەكەت، لە ھىلانەي دۇر چۇلانە خاۋىنەكەيدا ئۇقۇرەيگرتايە، لە بىشكەي خۇشەۋىستى راستەقىنەي پىر ھەست و بەسۇزى ئەمەس پەرزاندەيەدا، ھەمۇ ھىۋا و ئاۋاتەكانم پازەنبايە؟! تۇ بلىنى ... تۇ بلىنى ... تۇ بلىنى ... (دارى بەزەيى خۇ) بەرىگرتايە، (ئەمەس دۇر دۇر بىۋىنبايە بە ھورپى و ھوسەر)، ئاخ (حەلىمە)كەم! ئاخۇ دەي، ئىستە لە كۇي بى؟! ئاخۇ ماۋى يا ئەماۋى؟! گەر بە فىلمى ژيانى پابۇردۇ و بىرەۋەرىيەكانى سەردەمى مەنلىدا بچىتەۋە، ئاخۇ مەن لە بىرماۋە، يا وئەي مەن تىدا سىراۋمەتەۋە!!!

ئاخ ھەمۇ شتى كۇتايىھات، (حەلىمە)م لەكىسچۇ، ژيانم لى تالۇۋ، ھىچم بۇ دەرنەچۇ، جگە لە ئەۋەي دەۋىۋايە، مەنلىش مەنە خۇشەۋىستىم كۇكرىدەيەتەۋە، لاپەرە زىرەنەكانى بىرەۋەرى و يادگارە خۇشەۋىستى، پۇزانى ژيانى خۇشەۋىستىم بىچايەتەۋە، لەگەل خۇمدا بىيانبەم و توتدۇنۇد لە ئامىزىيانبىگرم، نەينىيەكانى ئەمەس ئەقىنە چوانە بىگەردە، لە نىۋ تۇيكانى دۇر و قۇۋلايى دەروۋىمدا خەشاردەم، بە دەم ھەنسكى گىران و ھەناسەي ساردىشەۋە، (پىنجۇن) بەجىيىنم! ئاي چەن خۇشە، شەنباي ھەناسەي ساردى بىرەۋەرىيەكانم، كۇكۇي پشكۇي فرمىسكى گەرمى، دۇر بە ئاكام ئەگەيشتۇم دامركىنئەتەۋە!

ئاخر، جگە لە ھەست و ھۆشى گرگرتووی خۆم، دەبى كەسى دىكە، ئاگای لە دەردى دڵە چكۆلانە ھەتیوھە كۆستكەوتوكەم بووبى! ئاخر كەس نەیدەزانى، ھەردوو جۆگەى فرمىسكە گەرمەكانم، لە كام سەرچاوەى خەمەرە ھەلەدەقولین، بەرەو كام زەریای بى بنى بى (ھەلیمەى) دەكشین و كەى كۆتایياندى! كەسى نەبوو، پىم بلى، ئەم خەمە گەرەپە، چۆن لەبەردەچیتەرە و ئەو بىرنە سەختەش، كەى سارىژدەبى؟! بەلى، ئەوھە يەكەمىن خورپە و ختووكەى دڵە ساواكەم بوو، ھەستىكى خاوينى پەر لە خۆشەويستى راستەقینە بوو، لە منالدانى ئاخمدا خۆى ماتكردبوو، بەلام لەبارچوو، بە مردووى لەدايكبوو، ھەر زوو تاسا و بە ئاڤمىدیش سەرىنايەوھ!

دوا ھەوارى ژيانم

چەن كارژىرى بەرپۆھەبووین، پاشان گەيشتین. پىرەلۆرى، لەبەردەم دەروازەيەكى كورتەبالاى كۆنى تەختەدا ئىستۆپىگرت و وەستا. ئەوھە ژيانى خىزانەكەماندا سىنەمىن جاربوو، لە گەرەكى (شىخان)، خانوو بە كرنبگرين و بژين.

ئەم ھەوارە نوینیەمان، ھەمووى (150) مەتر، لەسەر وو مالى (جەمالى عەلى باپىر) ھوھ بوو. ديارە نەخشەى شارەكەمان، بە ئەو شىوھە كىشراوھ، گەرەكى لە گەرەكىكى دىكە، بە كۆلان و جادە لە يەكدى جىياكرىنەوھ. ھەرچەندە كۆلانەكەمان، زۆر پانوپۆر نەبوو، بەلام مالمەكانى ئەوبەرمان، لەسەر گەرەكى (كانىسكان) بوون، ھەمووشى سى مەتر لە ئىمەوھ دوربوون، كەچى پىزە مالمەكانى ئىمە، سەر بە گەرەكى (مەلكەندى) بوون!

لە ئەم خانووھ گەرە و نوینیەماندا، جگە لە ئىمە، دوو خىزانى دىكەشى تىدا دەژيان. بەلام خانووھكە وا دروستكرا بوو، ھەر سى بەشكە سەرىخۆبوون، خىزانەكان ھىچيان ئاگايان لە ھىچيان نەبوو. خاوەن مالمەكە، تەنيا دايك و كچى بوون، دايكەكە ناوى (نامە) خان و كچەكەش (سوعادى) ناو بوو. لە ئەو خانووھ گەرەپەدا، تەنيا تاكە ژوورىك و ھەيوانىكيان، لە تەنىشت دەرگەى ھەوشوھ بەركەوتبوو!

ژن و پياويكى دىكەش، لە ژوور و ھەيوانىكى تەنىشت ئىمەوھ دەژيان. پياوھكە نەوت فرۆشبوو، پىوھەلەيەكى چكۆلانەى چاوپرۆپوشاوى بوو، (شىخەى نەوتفرۆش) يان پى دەگوت. ھەر ئىوارەى لىدەھات، مەزەى دەپازاندەوھ، گۆشتى دەبەرژاند و بۆنەكەى، بە ھەوشەكەدا بلۆدەبووھوھ، تا دەرەنگانىكىش دەيخواردەوھ. ژنىكى سىپىكەلانەى چاوسەوزى جوانى بەخۆ و كەلەگەتیشى ھەبوو، ناوى (دولبەر) بوو، زۆر لەسەرخۆ و ھىمن و

بېدەنگ بو، منالېشى نەدەبوو. خەلكى دەيانگوت: مېشكى تەواو نىيە، بۇيە شووى بە
ئەو كەچەپپاوه كىردوودا پپاوهكەش، سەرەراي ئەوەى نلى لىي پپىسبوو، ھەموو شەوى بە
سەرخوشى، چىنكى دەكوتا، كەسپش نەيدەزانى، بۇ لىيدەدا!

ئىمەش لە سى ژوور و ھەيوانىكى گەردەدا بوو، بەردەمى يەكى لە ژوورەكانىش،
باخىكى گەورەى رازاوه و ھەوزوفوارەيەكى گەورەى خېر بوو. ھەر چواردەورى باخەكەش،
بە دارسنەوبەر گىرابوو. بەيانىان لەبەر جىرۋەجىرۋى چۆلەكە، زو خەبەرماندەبوو ۋە.

ھەموومان خانوۋەكەمان بەدلىبوو، لەگەل دوو خىزانەكەى دىكەشدا، ھىچ گىرقتىكەمان
نەبوو. بەلام گەورەترىن كېشەمان ئەو ھەبوو، خانوۋەكە گەرماوى تىدا نەبوو، دەبووايە،
ھەموو جارى، خۇمان لە گەرماوى دەرەو بەشتايە. جگە لە ئەوەى، يەك ئاۋدەسى
پچووكىشى تىدا بوو، لە تەنىشت دەرگەى ھەوشەو ھەبوو، ھەمىشە دەبووايە، سەرەمان بۇ
بگرتايە، بە تايبەتى بەيانىان زۇر خراپبوو، بەرنەدەكەوت!

ھىندە بەسەر گەرئەو ماندا تىپەرئەبوو بوو، پورە (رەھمە) لە (پىنجوئىن) ۋە ھات و سەرى
لى دىن. ھەر كە چاوم پىنى كەوت، يەكسەر برىنم كولاپەو ۋە (ھەلىمە) م بىر كەوتەو.
ھەرچەندە بۇ ساتىكىش چىيە، لەبىر نەكردبوو! باۋەشپىندا كىردم و تىرتىر ماچىكردم.
ماۋەيەكى زۇر لامان مايەو، شەوانە بە قەسەى خۇش و پىكەن، راماندا بوارد و خەوى
لى نەخستىن!

كوپرانى گەرەك و ھاۋرى كۆنەكانم

لە كۆلانەكەدا، سەرەتا جگە لە دوكتۇر (تەيب شىخ ئەھمەد باراۋى) و (تايەرى) برا
پچووكى و ئامۇزاكانى (ەلى و لەتىفى شىخ عومەر باراۋى)، كەسى دىكەم نەدەناسى.
ھەرچەندە خزمى نىزىكەبوون، كەچى لەگەل ئەو شىدا زۇر تىكەلاۋنەبوو. بەلام دواى
ماۋەيە، ھاۋرىيەكى زۇر پەيدا كىرد. لە ھەموويان نىزىكتر كوپرى بوو، ناۋى (جەبار جەۋھەر
بالول شەمخال) بوو، باۋكى پۇلىس بوو، خوشكىكى چكۆلە (مىنا) و دايكىكى دەموچاۋ
شەۋرلە و خالخالۋى زەبەلاخى ھەبوو. ئىدى لە گۆيزەكەى دارەقەتەلە بى كەستىبوون!

ئەوانىش تازە ھاتبوونە ئەو گەرەكە و خەلكى (سولەيمانى) نەبوون، كەس نەيدەزانى، لە
كوپوۋە ھاتبوون، ھەر لە گەرميانى دەچوون. تەنيا مائىكىشمان نىۋان بوو. يەكدىمان زۇر
خۇش دەويست، ھەمىشە چ لە دەرەو ۋ چ لە قوتابخانەش، ھەر پىكەو ھەبوو.

لە خوار خۇشمانەو، دۇستايەتيم لەگەل دوكتۇر (لاۋچاكى شىخ قادىرى ھەفید) و
ئامۇزاكەى لىوا (مەنسورى شىخ كەرىمى ھەفید) دا ھەبوو. زۇر بەى كات خەرىكى
ھەلماتىن و تۆتۆپىن بوو.

لە ئەم مائە نوێیەدا، هەردوو مائە کۆنەکەى سەردەمى منالیم لیوہ نزیکیبوو. رۆژانە هەموو ھاوڤی کۆنەکانم دەبینی. بە ھۆى مالى باپیریشمەرە، جار جار ی ھاوڤی کۆنەکانى ئەویشم بەسەردەکردنەوہ. جگە لە ئەوہى هەموو پیکیشەوہ، لە یەک قوتابخانە دەمانخویندا!

ھەرۆھە جارێکی دیکەش، لەگەل کورانی کۆلانى مالى (جەلال کاپان) دا یەکمانگرتەوہ، ئەوانەى پتر ھاوچۆمدەکردن، (فەرەیدوون و فەرھادی عیززەت کاپان، ئەکرەم و ئەدەمى سەییە مەجید) بوون. ھەمیشە سەربانە و سەربان دەپۆیشتین، لە ئەم سەربانەوہ بۆ ئەو سەریان، خۆمان ھەلندەدا و بازبازینماندەکرد.

ھەر بەرەو خواریش بووماپتەرە، ھیندی جار سەرم لە باجى (عاسم) دەدا، بەلام پیککەوتى کاکە (جەمال) ی کوریم نەدەکرد، کاتى ھەوالمیشم دەپرسی، دایکی دەیگوت: لە مال نییە و کۆچیکردوہ. ئیدی جارێکی دیکەش، ھەموو ئەو کۆلان و گەرەکە ئاشنا خۆشەریستانە، لای من تیکەلآبوونەوہ.

دۆستاپتەى راستەقینە

دواى ماوہیەکی کەم، لەگەل (نامە) خان و (سوعاد) ی کچیدا، بە شیوہیە تیکەلآبووین، بى یەکدی ھەلمان نەدەکرد و یەکدیمان زۆر خۆش دەویست. من (سوعاد) م ھەر بە (باجى) بانگ دەکرد. لەبەرئەوہى بە تەنیا بوون، دنیاى زۆر ناخۆشبوو، دەترسان، زۆریەى شەو لای ئەوان دەنووستم.

ئەو کاتە (سوعاد)، لە خانەى مامۇستایان دەیخویندا، بە ھەر لایەکیشدا بڕۆشتاپتە، منى لەگەل خۆى دەبرد. کچیکى ھاوڤى ھەبوو، ناوی (پەروین) بوو، بە (پەرەپەش) ناوی پۆشتەبوو، خوشکی (قالەپەش) گۆلچى ھەلبژاردەى (سولەیمانى) بوو. گەلى جار، (سوعاد) و (پەرەپەش) دەچوون بۆ سینەما، ئەو سەردەمەش باوی فیلمى ھیندی بوو، منیشیان لەگەل خۆیان دەبرد.

(سوعاد) و (قالەپەش)، دایان بە یەکەوہ بوو، چەن جارێکیش داواکەردبوو، بەلام چارەنووسیان لە چارەنووسى (شیرین) و (فەرھاد) پەشتەربوو! چونکە (سوعاد) لە باوکەوہ، براپەکی گەرەى ھەبوو، ناوی (عەبدولپەرحمان) بوو، بە ھیچ شیوہیە قایل نەدەبوو، ھەرچەندە لە (پانى) فەرمانبەربوو، لێیانەوہ دووربوو، کەچى ھەمیشە ناگای لێیان بوو، خانووەکەش ھەر مى ئەو بوو، دەسەلاتى قەرەقوشینکی بەسەریاندا ھەبوو، زۆر لەگەلئیان خراپبوو، پیاویکی پۆلەکی و دواکەوتوو بوو، تەنانەت دەیگوت: ئەو کەسەى داواى خوشکی من بکا، پێشەکی دەبى، من واوا لە خوشکەکەى بکەم، ئینجا دەیدەم!

ھەرچەندە ئەم پىاۋە زۇر توۋرە و خراپىۋو، بەلەم خوا ھەنناگرى، خاتوو (فاتمە)ى ھاوسەرى و منالەكانى (فەرىد، فەزىل و فرىاد)، يەك لە يەكدى باشتىبوون. ئەو كاتە، ئەم مائەم نەدەناسى، بەلەم جاروبار لە (پانى)ۋە، بە سەردان دەھاتتەۋە، لەگەل كۆپەكاندا ئاشنايەتتەم پەيداكرد، ھىندى جار لەگەلىان دەچووم بۇ گوندى (قلىاسان)، چونكە مائى كەسايەتى ناسراۋى گوندەكە كاك (ھەمەھەلى) خەزميان، لە ئەۋى بوو، مەلەمان دەكرد و يارىماندەكرد، دۆى ساردمان دەخواردەۋە، كاتىكى زۇر خۇشمان بەسەردەبرد و پاشان دەگەپراينەۋە!

كاتى لە (پىنجوۋىن) گەپراينەۋە، (بارزان)ى برام تەمەنى سى چوار مانگى دەبوو. منالىكى زۇر جوانبوو، كەم كەس ھەبوو، بە لايدا تىپەپرى، ئاۋرى لى ئەداتەۋە، بە زەردەخەنەيەكى شىرىن بەسەرى ئەكاتەۋە و سەرسامى خۆى دەرئەپرى!

(بارزان)، ھەمىشە لاي (سوعاد) بوو، زۆرى خۇشدەۋىست. ھەر لە خويندەكەى دەھاتەۋە، جەلەكانى دەگۆرى، يەكسەر دەھات و (بارزان)ى دەبردە لاي خۆى. جارىكان چوۋىن بۇ سىنەما، فىلمىكى ھىندى ئىشىدەكرد، كچىكى منال تووتكىكى چكۆلانەى تووكنى پەشوسپى زۇر جوانى ھەبوو، ئاۋى (چىرۇ) بوو. ئىدى باجى (بارزان)ى ھەر بە (چىرۇ) پانگەكرد. ئەۋىش وا ھۆگرى بوۋبوو، ھەر چاومان لى نەبوۋايە، بەرەو ژوورەكەى (سوعاد)، لەسەر چوارپەل بە خىرايى دەپۆى! لە ئەم دوايىئەدا ھەۋالى (باجى)م زانى، تا ئىستە ماۋە، بەلەم بە داخەۋە، ئاگاي لە خۆى نىيە و لەسەر جى كەوتوۋە!

قوتابخانەى سەرەتايى كانىسكان

باۋكەم لە ئەخۇشخانەى سەرەۋە دامەزراپوو، مئىش لە مانگى نۆى (1961)ۋە، لە پۆلى پىنجى قوتابخانەى سەرەتايى (كانىسكان) ۋەرگىرام. قوتابخانەكەمان لە سەر جادەى بازارە چكۆلە بوو، لە مائى خۇمانەۋە زۇر دوور نەبوو، ھەر لە پىشت قوتابخانەكەمانەۋە. مائى باپىرم بوو.

زۆرى پى نەچوۋ، قوتابخانەكەمان بۇ (بەيتالخانە) كۆنەكەى سەرجادەى سەرۋو يانەى فەرمانبەران گواستىيەۋە، كە ئىستە قوتابخانەى (جەۋامىرى) پى دەلىن و بە ەرەبى تىيدا دەخوئىرى. قوتابخانەكەشمان بوو بە قوتابخانەى (عىراقىيە)ى سەرەتايى كچان. (شەۋنم)ى خوشكىشەم ھەر لە ئەۋى لە پۆلى يەك ۋەرگىرا.

ئەم قوتابخانە نۆيە، گەلى خۇشتر و گەۋرەتر بوو. ھەرچەندە خاۋىنكرابوۋە و بۆيەش كرابوو. بەلەم تا ماۋەيەكى زۇرىش، ژوورەكانى ھەر بۇنى پىسايى ناژەلەكانى لى دەھات.

كاتى گواستيشمانەو، بەرپۈە بەر بېرىدا، ھەموو قوتابىيەكانى پۇلى پىنچ و شەش، بەدەسى خۇيان كورسىيەكانيان بگۈزىنەو. ئىمەش لە ئەو تەمەنەدا، تواناي ئەوھمان نەبوو، كورسىيەك بەرزكەينەو و بېگۈزىنەو. ھەرچى چۈنى بوو، بە ئەو چادە و كۆلانەدا پامانكىشا، فەرمانەكەى بەرپۈە بەرمان جىبەجىكردا
 بەرپۈە بەرەكەمان مامۇستا (شىخ نەبۈبەكرە) فەندى بوو، نووسەرىكى دياربوو، بە (ا. ب. ھەورى) ناسرابوو، تا بلنى، پياونكى تىگەيشتوو و رىكويىك بوو، منالى زۇر خۇش دەويست، چونكە خۇى منالى نەبوو. تەنەت سالى (1955)، ھۇنراو ھەكى زۇر جوان و بەرزىشى، بۇ منالان ھۇنراو تەو، كاتى خۇى دەمخوئىدەو. لەبەرئەو گەر ھاروھاجىشمان بىكردايە، چاوپۇشى لى دەكردين! ئەمەش ھۇنراو كەيە:

لە شەوى ژىنا، منال چرايە
 پىشتەر لە خزم و باوك و برايە
 بۇ دەرد و نازار، كە دەرمانە منال
 خەمەرىنىشە، كاتى گروگان
 بۇلەو ھى بىي بە خزمەتگوزار
 نەبى لە شىساغى، دانا و خوئىدەوار
 بۇيە پىويستە، بە گىيان و بە دل
 پەرور دەبىكرى، زۇر چاكتەر لە گول
 رەوشتى جوان و خوئىدن و فرمان
 ئەمروود چاخن، پەيرەوى ژىيان

مامۇستا (غەرىب)كى چاوكزمان ھەبوو، ھەمىشە دارىكى بەدەسەو بوو، زۇر توورەبوو. كاتى لە قوتابىيەكى دەدا، دەيگوت: قەجە قەجە! منالەوردەكى قوتابخانەكەش، لە ھەر شە گالتەيانىدەكر، كەسپىش لى نەدەترسا. مالەكەيان لەسەر پى قوتابخانەكەمان بوو، پەنجەرەيەكى نزميان ھەبوو، كاتى لە خوئىدن دەبووينەو، خرەبەردمان كۆدەكرەو، لە دورەو پەنجەرەكەيمان دەشكاند و ھەلدەھاتىن. لە پال ديوارىكدا خۇمان دەشاردەو، بە جنىودان دەھاتەدەرەو، بەلام كەسى نەدەبىنى، لەبەرئەو ئەيدەزانى، چى بكا، لە تاواندا جنىويدەدا و دەيگوت: دەزانم، كى بوون، بەيانى لە قوتابخانە دەتاندۇر مەو
 مامۇستا (ئەنومەر فەخرى واسف)، وانەى ئىنگلىزى پى دەگوتىن. زۇر توندبوو، بەلام ھەم مامۇستايەكى زىرەك، ھەم پياونكى بەرپۇش بوو. مامۇستا (خەمەرەشىد ھەرامانىي)ش،

وانەى عەرەبى دەگوتەو. ئەويش بە ھەمان شىۋە، مامۇستايەكى باش بوو. ھىندى مامۇستاي دىكەشمان ھەبوو. ھەر يەكەيان وانەيەكى دىكەيان پى دەگوتىنەو. بەلام لە ھەموويان خوشەويستر، مامۇستايان (ئەحمەد گۆچان) و (ئەحمەد حوسىن) بوون، سروود و ژمىرەيان فېردەكردىن.

لە قوتابخانە گەلى ھاوپىئى ۋەك (عوسمانى قالەمنەوەر، ئەكرەمى سەيىدمەجىد، نامىقى سالى مىسىرى، عەلى سىنەما، بەكرى مەھى رېش، كامىل نامىق، ئومىد كەرىم ...) ھەبوو، ھەمىشە پىكەو ھەبوون. ھەرچەندە زۆر بەشيان، كوپى گەرەكى خۇمان بوون، بەلام ھاوپىئەتتەيەكەمان بەھىز تەربوو. ھەر لە ئەم خانووەدا بووين، لە تەمەنى يازدە سالىدا، لە ئەخۇشخانەى سەرەو، (شىخ ئەحمەد باراوى)، مەن و (بارزانى) برامى خەتەنەكرد و زىرەى لى ھەستانىن!

سەرھەتاي پشيوى و ئانارامىيەكى بى كۇتايى

دەرگەى خويندنگەكان كرايوونەو، سەرھەتاي مانگى سىپتىمبەرى سالى (1961) بوو، لە نىو شاردادا، ھەست بە ھارواناژاۋدەيەكى سەير دەكرا. خەلكى شار بە تەواوى شلەژاۋبون. (سولەيمانى)، چالاككەيەكى سەيرى بە خۇيەو دەيىنى، مامە (بەكر) م ھەر لە ھاتوچۆ و جموجۇلدا بوو. ئىمەش دەمانىست، پىۋەندى نىوان كورد و (بەغدا)، بەرەو خراپى دەروا، ھىندى لە سەرگەدەكانى (پارتى) ش، خۇيان شاردەبوو. دەنگىش وا بلاۋبوو، سەرۆك (بارزانى)، شارى (بەغدا) بەجىھىشتوو و بۇ نىۋچەى (بارزان) گەرەتەو. پۇژانە ئەم دەنگوباسانەمان لە مائەو، لە كۇلان، لە سەرچادە و لە قوتابخانەكان دەيىست، باس ھەر باسى تىكچوونى نىوان مىرى و (پارتى) بوو. ئىدى وردەوردە ناخۇشى، پشيوى و گرفت، لە نىوان ھەردوولادا سەرىھەلدا.

ئەو ھەبوو، پۇژى (11. 9) بە تەواوى تەقىيەو، لە (دەربەندى بازىان) سوپاي (عيراق)، پەلامارى ھىزە چەكدارەكانى، ھىندى لە سەرۆك تىرە و ھۆزەكانى كوردى دا، ئىدى شەر گەرمبوو. مىرى بە فەزۇكە، تانك و تۇپە قوورسەكانى، ئەو ناۋەى داگرتەو، ھىزە چەكدارەكان شكان و خەلكىكى زۆر بە خۇپايى كوزران.

سەرھەتا كۇمۇنىستەكان، زۇر دىرى ئەو جموجۇلە بوون، ھىندى جارىش كار لە قسەكردن و دەمەتەقىدا نەدەما، دەمەقالى و پىكدادان لە نىوان ئەندامانى (پارتى) و كۇمۇنىستەكاندا درووستدەبوو.

لەبەرئەوێ شۆرش دەسپێکرد، (عەبدولكەرىم قاسم) لە كۆنگرەيەكی پۇژنامەوانیدا، پۇژرى (22. 9. 1961)، مۆلەتى كارکردنى ئاشكرای لە (پارتى) سەندەوه، پۇژنامەى (خەبات)يشى داخست.

سەير ئەوهبوو، هیندە شەپكى بى سەرۆبەر و بى بەرنامە بوو، لە ئەو كاتەدا، لەئێو خەلكیدا وا باووبو، گوايه (حاجى برايمى چەرمەگا) گوتوويەتى: بە قوربانى كوربم، شەپكەن، بە خوا وینەى لالۇتان، بە دینارەوه دەیین!

دواى ئەو تىكشكانەش، خەلكى نیشتمانپەرۆرى شار بە تايبەتى و گشت (كوردستان) بە گشتى، وەك خۆل و دۇيان بەسەردا كرابى، وابوو. ماتەمینی دایگرتبوون، لە هەر شوینی، دوو كوردپەرۆر پێكەوه پراوهستانایه، هەر باسى چاره‌نووسى گەلى كورد، دواپۇژى (كوردستان) و ئەو شەپەى (دەریەندى بازيان) بوو!

فروكه جهنگییه‌كانى (عیراق)

هەر دواى چەن پۇژرى، چەن فڕۆكەيەكی دەولەتى داگیركەرى (عیراق): بۆ چاوترساندنى خەلكى شارەكه، زۆر بە نزمى و تیژى، بەسەر (سوله‌یمانى)دا تینپەرىن، هیندى تەقیان بە ئاسماندا كرد. دەنگەكەى زۆر گەورەبوو، بە جارى لە هەموو شوینیكى شاردا دەبیسرا و دەنگى دەدایه‌وه. خەلك بە تەواوى خرۇشان. زۆربەى خەلكى وایان دەزانى، فڕۆكەكان بە راستى، بۆردوومانى شارەكه دەكەن. ئاخىر بۆ نایكەن، خۆ ئەوه یەكەمین چار نییه، ئەم شارە بۆردومانكەرى، ئەى لە سەردەمى شۆرشەكەى (شیخ)ى نەمر و لە سألەكانى بیستى سەدهى پینشوودا، فڕۆكەكانى ئینگلیز و دەسلەتى (عیراق)ى عەرەبى، شارى (سوله‌یمانى)یان بۆمباران نەكرد؟! لەگەل ئەوه‌شدا داگیركەر هەر داگیركەرە، شارى (سوله‌یمانى)ش، لە هیچ شارىكى دیکەى ئەم سەر زهویه، پیرۆزتر و جیاوازتر نییه!

من لە ئەو كاتەدا، لە كۆلانى بەنزینخانە كۆنەكەى گەرەكى (كانیسكان) بووم. هەر گویم لە دەنگى ئەو تەقانه بوو، وەك هەموو ئەو كەسانەى دەورۆپشتم، راچلكیم و زۆر ترسام. بە پەنجەكانم هەردوو گویم گرت و پالکەوتم. لە ترساندا و لە دلێ خۇمدا، هاوارى خوا و پیغمبەر و (كاك ئەحمەدى شیخ)م دەكرد. بەلام دواى ماوه‌یه، فڕۆكەكان لەچاو ونبوون، دەنگ وا بلاووبو، چەن كەسى بریندابوون، بە ئەو شیوه‌یه، شۆرشى (11. سینیتمبەرى 1961) دەسپێكرد.

* * *

گه لاوه ریوه کانی دره ختی ته مه نه

به رگی یه که م / به شی سییه م

بارودۇخى نىو شار

ھەر دىۋى ئەو شەپىرى (دەربەندى بازيان)، پۇژانە سەرانى مېرى (عيراق)، بە پۇژانە و لە وىزگە (بەغدا) ۋە، بە ھەردوۋ زىمانى كوردى و ەربى، ھىرشى توندىيان بۇ سەر سەروك (بارزانى) و سەرکردايەتى (پارتى) دەكرد، ھەرشەى لەئىۋېردىيان لى دەكردن. ھەست و ھۇشى نەتەۋەيى، گەلى كوردى باشوۋرى (كوردستان) يان بىرىنداردەكرد. پەيتا پەيتا ھىزەكانى سوپايان، بۇ (كوردستان) بە گىشى و نىۋچەى (سولەيمانى) بە تايبەتى پەوانە دەكرد، لە زۇربەى سەرجادە و شەقامەكان، پۇلىس و سەرباز ۋە ستابوون، داۋاى پىناسيان لە خەلكى دەكرد. شارەكە لە پۇلىس و سەربازى ەرب جەمەدەھات. زۇلەكورد و سىخۇرى كوردىش پەيدابوۋبوون، يارمەتى ھىزەكانى داگىركەريان دەدا.

ئىدى بە ئەو شىۋەيە و ھىندىھىدى، بارودۇخەكە بە تەۋاۋى تىكچوۋ، ئرخى كەلوپەل و خواردەمەنىش، لە نىۋبازارەكاندا بەرزىۋوۋە، نانارامى و پىشۋىۋى بىلۋىۋوۋە. خەلكىش ۋەك جاران، شەو تا درەنگانى لە دەردە نەدەمانەۋە. دوۋكانى سەرجادەكان ھەر زوۋ دادەخران، زۇربەى ھاۋولاتيان، سەريان لى تىكچوۋبوۋ، نەياندەزانى، چى بگەن!

لە ئەو پۇژانەدا، ئەندامانى سەركردايەتى (پارتى)، بە تەۋاۋى شلەژابوون. باۋكم و مامە (بەكر) و (شىخ عوسمان) و ھىندى خزمى دىكەش، ھەر لە راۋتەگىردابوون. ھىندەم زانى، مامە ديارنەما، دىۋاى ماۋەيە بۇم دەركەت، لەگەل چەن كەسىكدا، لە چىاي (ئەزمەن) و دەيانەرى، ھىزى چەكدارى (پارتى) دامەزرىنن.

ئەو كاتە تازە وشەى (پىشمەرگە)، لە نىۋ كۆمەلانى خەلكدا بىلۋىۋوۋە. ئىنجا تىگەيشتم، بۇچى مامە گۇرى و نىۋوۋە! بۇچى كاتى ھەۋالى كاكە (جەمال) م لە باجى (عاسم) دەپرسى، دەيگوت: كۆچىكردوۋە. پاشان بۇم دەركەت، (جەمالى ەلى باپىر)، بەكەمىن پىشمەرگەى لاۋى شۇپشى گەلەكەمان بوۋ!

دىۋاى ماۋەيە، (پارتى) ھىزى پىشمەرگەى (كوردستان) دامەزرىند، لە نىۋچەكانى سەر بە پارىزگەى (سولەيمانى)، چالاكىيەكى زۇريان نواند. زۇربەى بىكەكانى پۇلىسى نىۋچەكانى (ماۋەت، چوارتا، بەرزىجە، ئەزمە، پىنجوۋىن، شارەزور و قەراخ) يان گرت. ھىندى لە ئەو بىكانە، خۇيان بەدەسەۋەدا و ھىندىكى دىكەشيان، بە شەر گىران، پۇلىسىكى زۇرى نىشتەمانپەرۋەرى كورد، لە پىزەكانى شۇپشدا بوون بە پىشمەرگە. لە سەرانسەرى (كوردستان) دا، خەلكىكى زۇر پىۋەندىيان، بە پىزەكانى پىكخستنى (پارتى) و شۇپشەۋە كرد. لە ماۋەيەكى كەمدا، جەماۋەرى (پارتى) لە (كوردستان)، بەشىۋەيەكى چاۋەرواننەكراۋ زىادىكرد. زۇربەى پۇلىس و سەربازە ھەلاتوۋەكان، بە خۇيان و چەكەكانىانەرە، پىزەكانى سوپاى دوژمنى داگىركەرى (عيراق) يان چۆلكرد و لە پىزەكانى سوپاى شۇپشگىرى گەلەكەماندا

گیرسانه‌وه. میریی به ته‌واوی، تووشی هیسیریا بووبوو، له تاواندا، له گیانی جه‌ماوه‌ری نیو شاره‌کان به‌ریووبوو، سه‌ریازه عه‌ره‌به‌کان به ناشکرا، سوکایه‌تییان به خه‌لک ده‌کرد، مالانیان ده‌پشکنی، ده‌سیان به‌سه‌ر سامان و مولکی هه‌لاتوو‌ه‌کاندا ده‌گرت. گرتوو‌خانه‌کان به خه‌لکی کوردپه‌روهر ناخنرا بوون، له گرتوو‌خانه‌ی سه‌ره‌وه (پارکی دایکی ئیسته)، جی نه‌مابوو، که‌سی دیکه‌ی تیدا به‌ندکه‌ن. فه‌رمانگه‌کانی (نه‌من) و پاره‌گه‌ی لیوا سه‌ریازییه‌کانیان په‌ریووبوون. له‌به‌رئه‌وه، گرتوو‌خانه‌یه‌کی تایبه‌تیان به‌رانبه‌ر کۆلانه‌که‌ی (باخی گشتی) کردبووه‌وه، نه‌ویشیان په‌رکردبوو، خه‌لکیان به هه‌موو شیوه‌یه نازارده‌دا، به تایبه‌تی له (ئینزیباتخانه)، به شیوه‌یه‌کی زۆر درنده‌نه، سه‌زای خه‌لکیان ده‌دا. وه‌ک ده‌یانگێراپه‌وه، سه‌ریازیکی قه‌له‌وی ره‌شی داندیریژی عه‌ره‌بی لیبوو، هه‌ر گازنکی به (250) فلسی نه‌و سه‌رده‌مه، له گیراوه‌کان ده‌گرت، که ده‌میشی له قول و پان و شوینه‌کانی دیکه‌ی جه‌سته‌ی گیراوه‌کان به‌رده‌دا، گوشتی ده‌پچری و خوینی لی ده‌هینا! ته‌نیا بو نه‌وه‌ی قسه‌به‌که‌ن، نه‌هینیه‌کیانیا به زۆر لی ده‌ربینن و دان به نه‌وه‌دا بنین، نه‌ندامی (پارتی)ن و پیوه‌ندییان به شوپشه‌وه هه‌یه. ئیدی بارودوخیکی وا نه‌فریندراپوو، که‌س له ژیانی خۆی دلنیا نه‌بوو. له‌به‌رئه‌وه هه‌ر پۆزه‌ی هه‌والی هه‌لاتن، یا گرتن و کوشتنی کوردیکی نیشتمانپه‌روه، له‌نیو خه‌لکیدا پلاوده‌بووه‌وه.

شه‌وی باوکم و مامه (به‌کر)م و (شیخ عوسمان) کۆبوونه‌وه، پاسی کورد و باری بنه‌ماله‌که‌مانیان ده‌کرد. هه‌رسیکیان ده‌یانویست، له شوپشدا به‌شداریکه‌ن. به‌لام نه‌وان به باوکمیان گوت: تو مه‌یره ده‌روه، ئیمه هه‌ردوو‌کمان ده‌پوین و تو ناگات له خیزانه‌کانمان بی. نه‌وه بوو، نه‌وان له هینلی پیشمه‌رگه‌ی نیو شار و باوکیشم، له ریکخسته‌نه‌کانی (پارتی)دا کاریانده‌کرد.

ماوه‌یه مام دیارته‌ما. ئیواره‌یه‌کیان به په‌له‌په‌رۆزی و له نا‌کاو، خۆی کرد به ژووردا. له‌گه‌ل باوکمدا هه‌ر مشتوم‌پریانوو. من هه‌یج شتی تی نه‌ده‌گه‌یشتم، به‌لام ده‌مزان، شتی هه‌یه و له ئیمه‌یان شاردوو‌ه‌ته‌وه. ئینجا چاوه‌پریانکرد، تا به ته‌واوی تاریکبوو. پاشان جانتاکه‌ی کرده‌وه و غه‌داره‌یه‌کی کونکونی ده‌ره‌ینا. گوتی: تا ماوه‌ی چه‌ن پۆزی، با ئەم چه‌که لێره بی، دوا‌یی دیم و ده‌یه‌م. پاشان غه‌داره‌که‌ی هه‌لوه‌شاند، پارچه‌کانی چه‌رکرد، به نایلونی پینچاپه‌وه و زۆر به هه‌واشی، له‌به‌رده‌می په‌نجه‌ره‌که‌ی خۆمان و له نیو گوله‌کاندا، چالینکی بو هه‌لکه‌ن و شاردییه‌وه، بی نه‌وه‌ی که‌س پی بزانی. دوا‌ی ماوه‌یه‌کی که‌م هاته‌وه و به هه‌مان شیوه‌ بردیه‌وه. ئیدی نه‌مه‌زانی، چی لی کرد و بو کوی بردا پاشان بۆمان ده‌رکه‌وت، ماوه‌یه له ده‌روه‌بووه و ئیسته گه‌راوده‌وه، له‌نیو شاردا کاربکا!

شۆپش و زۇلەكوردەگان

لەگەل ئەوئەشدا، كە زۇرپەي زۇرى خەلكى لەگەل شۆپشدا بوون، بەلام لە ھەمان كاتيشدا، ھىندى كەس ھەبوون، لە ترساندا يا لەپىنارنى پارە و دەسلەتدا بووبى، وىژدان و ئابرووى ئەتەوھىيى خۇيان، بە دوژمنى داگىر كەر فرۇشتېبوو، سىخوورې مېرىيى بوون، بە دوای نىشتمانپەرورەرانى كورددا دەگەرەن، تا تووشى گرفت و چەرمەسەرىيان بگەن. ھىندى كەس شىش دەيانوويست، چەن كەسى لە خۇيان كۆكەنەو و دىشى شۆپش چەك ھەلگەن، تا دەولەتى داگىر كەرى (عيراق)، ئاوپرىكىان لى بداتەو، ھەروھە ھىندى سەرۆك تېرە و ھۆزىش ھەبوون، بەرژەوھەندى چىنايەتتىيان لە ئەوئەدابوو، لەگەل مېرىيدا بن! لە ئەو ماوھىدا، شۆپش بېرىدا، سنوورې بۇ ئەو ئاپاكانە دانى، ئەو بوو، شەھىد (سەلامى مەلاساير)، سەرۆك ھۆزىكى خۇفروشى وەك (مەحمودە فەندى فەقى موحەممەدى ھەمەوھەندى) لە (سولەيمانى) كوشت، كە بە تەراوى، دەسى لەگەل دەسلەلتى داگىر كەر تىكەل كوردبوو. ئەو كاتە، بە ئەو جۆرە كەسانەيان دەگوت: (جاش). ئىدى ھەردوو وشەي جاش و پىشمەرگە، وەك دوو زاراوھى راميارى و سەربازى دژبەيك، لە نىو خەلك و نووسىنى كورديشدا، بلاو بوونەو و چەسپان.

سەلامى مەلاساير (1933 - 16. 10. 1984)

چېرۆكى لووتېراوى خۇفروشى

بۇرژى، پىشمەرگە پىاويكى لادىيى خۇفروشى خەلكى (كانىسپىكە)يان فراند، بەلام ئەيانكوشت، تەنيا ھەر ويستيان، تەمبىيكەن و بەپەنگىكەن، خۇفروشانى دىكەي پى چاوترسىن و ورياكەنەو، كە ھەر كەسى ئاپاكي بەرانبەر شۆپش و گەلەكەي خۇي بكا، لە

ھەر كۈنۈيە بى، دەسى شۆپش دەيگاتى و بە ھەر شىۋەيەكيش بى، سزاي خۇي وەردەگرى،
لەبەرئەوۋە لووتيان پېرى و بەرەلەيانكرد، ئىدى ئەو خۇفروۋشە، تا ئەو پۇژەي كوشتىشىيان، ھەر
بە (لووتپراو) ناسرا و كەس ناۋى راستەقىنەي خۇي ئەدەزائى!

ئەو پىاۋە خۇفروۋشە ناشىرىنە، لەبىرى لە كارەكەي پەشىمانبىتەوۋە، واز لە ناپاكى بىنى،
گەپرايەوۋە بۇ نىۋو شار و ۋەك سەگى ھارى لىنھات، پەلامارى چاك و خراپى خەلكى دەدا،
دەسى جلى رانكوچۇغەي لەبەردابوو، جامانەيەكى دەبەست، لىكىكى جامانەكەي بە دەم و
لووتيوۋە ھەلدەپىچا و لووتەپراۋەكى پى دەشاردەوۋە. دوو سەربازى چەكدارى غەرەبىشى
بەدواۋەبوو، بەنىۋو شاردا دەگەپرا، رقى لە ھەر كەسى بوۋايە، پەنجەي بۇ رادەكىشا و
سەربازەكانىش دەيانگرت. ئەم كارە درىژەيىكىشا، خەلكىكى زۇر گېران و نىگەران بوون.
تا لە ئەو كاتانەدا، (پارتى) لە پىزى پىشمەرگەي نىۋو شار و رىكخستەكانى خۇيدا
بلاۋىكردەوۋە: كى دەتوانى، خۇبەخشانە ئەو دوژمنە سەرسەختە خۇفروۋشەي كورد
بكوژى، يەكى لە ئەو پىاۋە مەردە كوردانەي خۇي ھەلپەزارد، ئەو كارە گرنگە بكا و ئەو
ئەركە ئەتەوۋەيىيە پىرۇزە جىبەجىبىكا، (شىخ عوسمان باراۋى) بوو. ھەئەبەتە بازى
سەركردايەتى (پارتى)ش، ھەر بەسەر ئەوۋەوۋە نىشتەوۋە، لەبەرئەوۋە ئەويان ھەلپەزارد، تا بە
ھەر شىۋەيەبى، لەنىۋوبەرى.

(شىخ عوسمان باراۋى)، خۇي لەبەرچاۋ و نكرد. لەنىۋو شاردا بە نەينى، بە دواي لووتپراۋدا
دەگەپرا و زانىارى لەسەر كۆدەكردەوۋە. چونكە كوشتنى زۇلەكوردىكى چەپەلى ۋەك ئەو،
ھەروا كارىكى ناسان ئەبوو، خۇي ھەمىشە وريابوو، چەكىشى پىبوو، دوو چەكدارىشى
بەدواۋەبوو. بەلام لە ئەجامدا، ھەر كوشتى و گىيانى پۇخلى، بە دۆزەخى ناپاكى شادكرد.
ئەو، ئەو كارەيىكرد، يەكسەر رايىكرد و لە نىۋو شاردا ئەما، بەلكوو چوۋە دەرەوۋە و بوو بە
كادىرى نىۋوچەي (شارباژىپ).

دواي چەن سالى، چەن خزمى پىكەرە دانىشتىبوۋىن، زۇرمان لى كرد، بۇمان بگىرپتەوۋە، ئەو
نەبەردەي چۇن كرددوۋە! گوتى: چەن پۇژى بوو، بە دوايەوۋە بووم، چاۋدىرىمدەكرد. زۇر بىرم
لى دەكردەوۋە، چۇن و بە چى بىكوژم. ھىچ ھەلىكى وام بۇ ھەل ئەدەكەوت، تا لەنىۋوبەرم.
بىريارمدا، دەسى جلى شېرى لادىيانە لەبەرەكم، دوور و نرىك بە دوايەوۋەبم، ھەر ھەلىكم بۇ
ھەلكەوت، پەلامارىبەم و سەرىبم. چەقۇيەكى گەورەي تىژم كرى، ھەموو پۇژى بە ھەسان
تىژمدەكردەوۋە. ئەوۋە باشتىن رى و چارەسەر بوو. چونكە تەقەم لى بىكردايە، ئەوانىش
چەكدارىبوون و تەقەيان لى دەكردەمەرە، ھىزى چەكدارى دىكەش بەدەم تەقەكانەوۋە دەھاتن و
فرىايانئەكەوتن، جگە لە ئەوۋەي خەلكىكى زۇرىشى تىدا دەكوژرا. ئىدى ئەو پۇژەي بىرياربوو،

بيكوزم، به دوایه و بوم، له بهر كوشكه كهي (توفيق قهزان) هوه، خوی و چه كداره پاريزمه كاني، به رهو مه يانی ماستفروشه كان تلبونه وه، گه يشتنه بهر كه بابخانه كهي (توفيق نهوشوارب) و وهستان. دوو چه كداره كهي له گه ليشی بوون، پشتیانتيكرد و له دوو كاني، خهريكي شتكرين بوون. منيش ههلم له دهس نه دا، يه كسه ر چه قو تيزه كه م ده رهينا، له پشته وه په لاماردا، به دهس توند ده يم گرت، يه كسه ر سه رمه پری و خوین فيچقه يكرد، بی نه وهی دهنگی ليوه بی، كهوت و دهسی به لنگه فرتی كرد. منيش هه ر زوو بوی ده رچووم، كه می له خوار نه و شوینه وه، ترومبیلی چاره نيده كردم، سواربووم و رويشتم.

شیخ عوسمانی شیخ مستهفای باراوی (1930-2010)

دوای نه وهی لووتراو مرد، پولیس و سه ربازیکی زور دابارین، دهسیان به لیسانی خه لك كرد، زوری بهی دووكانداره كانی نه و ناوهیان گرت، له (ئینزیباتخانه) نه شكه نه چه یه كی زوریان دان، به لام كهلكی نه بوو، چونكه نه و داموانه، ناگیان له هیچ نه بوو، هیچیشیان نه ده زانی. له بهر نه وه ناچار بوون، بهرگه ی نه و هه موو لیدان و سووكایه تیپیکردنه بگرن! نیدی به نه و شیوه یه، خهلكی شار له دهس نه و خوفروشه بی ویزدانه رزگاریان بوو. تا خوشی مابوو، نه و چه قوی بهی هه ر هه لگرت بوو، نیسته ش نه وه كانی هه ر پاراستوو یانه!

یه كه مین بوردوو مانی (پینجوین)

ماوهیه بوو، (پینجوین) نیوچه یه كی رزگاركراو و نازاد بوو، به دهس پینشمه رگه وه بوو، دهسی دورژمنیشی نه ده گه یشتی، تا داگیريكاته وه. به لام سانلی (1962)، پینشمه رگه كشایه ره و دانیشتوو انه كه شی، له ترساندا چۆلیانكرد. كاتی سوپای (عیراق) چوون و

داگیریانکردەوه، چۆلبووبوو، لەبەرئەوه، ھەموو مائەکانیان سووتاند. پاشان کەسێ ئاوەدانبوووە، کەچی کاتی (بەعس) یەکەمین کۆدەتایکرد و دەسی بەسەر دەسەلاتدا گرت، مانگی نۆی سالی (1963)، فرۆکەکانی دەولەتی داگیرکەری (عیراق)، شارۆچکەکیان بە بۆمبای ناپالم بۆردوومانکرد، ھیندی کەس بریندار و شەھیدبوون، داروئەختیکی زۆریش سووتا. خەڵکەکی دەر بەدەربوون، زیانیکی زۆری گیانی و مالییان پێ گەیی.

خانووہەکی ئیمەش، یەکی لە ئەو خانووانە بوو، بەرکەوت و بوخینرا. جگە لە ئەوہی ئەو ھەموو ئەرکەمان تێدا کێشاپوو، ھەرچیشمان تێدا خەرجکردبوو، ھەمووی بە خۆپای پۆی و دەسمان ئەکەوتەوه، سەرەپای ئەوہش، شەوئیکی خۆشیش تێیدا نەحەواینەوه. پاشان لە گفتوگۆکەکی سالی (1964) ییشدا، باوکم زەویەکەکی فرۆشت و قەرەبووشی وەرئەگرتەوه!

مامە (شیخ حوسین)

لە مالی (نامنە) خاندان بووین، پۆژئیکیان، پیاویکی پیر بە جامی ماستەوه، خۆی کرد بە ژووردا. دایکم بە پیریەوه چوو، زۆر بە گەرمی چاکوچۆنی لەگەڵ کرد. پاشان دایکم گوتی: ئەمە مامە (شیخ حوسین)مە.

دوای ئەوہی شەش سال بەسەر بێنن و ناسینی خالە (رەحیم)مدا تێپەری، ئەوا ئیستەش چاوم بە دووہمین کەسی دایکم کەوت. ماوہیە دانیشت و دوایی بۆ گوندەکی خۆیان داوہتیکردین، ئەو کاتە لە گوندی (دەرگەزینی بابەعلی) لە شارۆکەکی (بازیان) دەژیان، زۆر لە شارەوه دوور ئەبوو، نزیک جادەش بوو.

سەرەتای کارەساتیکی نوێ

چەن پۆژی بوو، دیسانەوه باوکم شەو درەنگ دەگەڕایەوه. ھەموو بیانووہەکەشی ئەوہبوو، گواہی خەریکی کاری نەخۆشخانەییە و کوردایەتی دەکا! وەك جارانیشت، پووی لەگەڵماندا خۆش ئەبوو. لیمان توورەدەبوو، بە ناشکراش شەپی پێ دەفرۆشتین.

پۆژئیکیان، (سەبری) و (بەدریە)ی خۆشکی، سەریان لی داين. دایکم زۆری پێ ناخۆش بوو، چارەئێدەویستن و حەزی بە ھاتوچۆیان ئەدەکرد. ھەلبەتە ناھەقی ئەبوو، (سەبری) بیوہژنیکی جوان و پیکویک بوو، باوکیشم لە ناستی جوانی ژاندا، زۆر لاوازیوو، نامانی ئەبوو! دایکیشم وەك ماراتگازی، لە خەشی مارومێرووی چاوبازان دەترسا!

گەشتى (رانى)

سەرەتاي سالى (1962) بوو، باوكم بۇ شارۇچكەي (رانى) گونۇزايەو، لە مالى پوره (سەبىخ)م، دوو ژوورى لەسەر دالانىكى درىژ، نزيك دەرگەي حەوشە گرتبوو. دوای ماوہيە دەنگبلاؤبوو، كە باوكم (سەبرى) هيئاوہ و لە (رانى) پىكەوہ دەژين. بە راستى ئەو ھەرالە زۇر ناخۇشبوو، ھەموومانى تەزاندى و ئەوہى دايكم لىنى دەترسا، پويىدا! لەبەرئەوہ، دايكم مەنى نارد بۇ (رانى)، تا بزانم، دەنگوباس چىيە؟

پشووئى نيوہى سالىبوو، خۇم كۆكرەوہ و بەرەوہ (رانى) سواربووم. لاي كارگەي سەھۆلەكەرە (تەلارى سالمى ئىستە)، ئەو كاتە ئەو ناوہ چۆلبوو، زالگەيمەكى پشكىنىنى سەريازى لى بوو، دايانئەزانين و كەمى ترومبيلەكەيان پشكىنى، ئىنجا داواي ناسنامەيان لى كردين و داويى سواربووينەو.

ئەوہ يەكەمىن جاربوو، لە (سولەيمانى)ەوہ بە ئەو رىيەدا بېرۇم، دەشتودەر و گوندەكانى قەراغ جادەكان ببينم. زووزوو دەمپىرسى، ئەم شويئە كوئيە؟ ئەوہى لە تەنىشتيشمەوہ دانىشتبوو، زۇر بە سنگفراوانىيەوہ وەلامىدەدامەوہ و ھەمووى بۇ باسدەكرىم. ناي چەندم لا جوانبوو، كاتى بەرەو (كۆتەل) سەركەوتىن و پاشان پوہو (كانيسارد) خلبووينەو. چەمەگەرەكەي (دووكان)، بىرى سەرچەمى (پىنجويىن)ى دەخستەمەو!

ئەو كاتە ھەموو ترومبيلەكان، بەسەر پرە گەرەكەي (دووكان)دا ھاتوچۆياندەكرىد. لەسەر پرەكە، چاوم بە ناوى زەرياچەكە كەوت، يەكسەر ئاوەكەي چەمى (سىروان)م بىركەوتەو، كاتى سالى (1957) لە (سەيىدساق) بووين و چووين بۇ (ھەلەبجە)، ھەردووكيان لە دوورەوہ شىنيانندەكرەوہ. ئىدى يەكسەر پەنجەرەي قەمەرەكەم دادايەوہ، شۇقئىرەكەش ئەو ماوہيەي سەر پرەكەي، بە كاوہ خۇ بېرى، مەنىش ھەر تەماشاي ئەو دىمەنە دلفرىنەم دەكرىد، تىرتىرىش پىر بە سىيەكانم، ھەواي خاوين و سازگارم ھەلمژى. زۇرىش دلم خۇش بوو، كە زەرياچەيەكى وا گەرە و پانوبەرىنمان ھەيە. پىشتەر ناوم بىستبوو، بەلام ئەم دىبوو، لە ئەو باوہرەشدا نەبووم، ھىندە گەرە و جوان بى!

ئەو كاتە، چاخانەكانى (كانىوہتمان) نەبوو، شۇقئىرەكان لە (خەلەكان) لايانندەدا، ئىمەش وەستاين، تا پشووئەك بەدەين و شتى بخوين. ماستاويكى كولكنى خەست و بە تاممان خواردەوہ و سواربووينەو.

پىش ئەوہى بگەينە (چوارقورنە)، پردىكى ناسنى درىژى لى بوو، پىيان دەگوت: پردى (ھىزۇب). لە نزيك پرەكەوہ، شۇقئىرەكە وەستا و چەن ھۇرئىكى لىدا. ھىندەم زانى، پىيارى بە جلى خاكىيەوہ، لە بن پرەكەرە سەركەوت، بەرەپوومان ھات و تەغەنگىكىشى

پى بوو. ماندوونەبوونى لى كردين و تەماشايەكى نىو ترومبيلەكەى كرد، داواى ناسنامەى لى كردين، پاشان لە شۇڧىرەكەى پرسى: دەنگوباسى شار چىيە؟ شۇڧىرەكەش گوتى: زۆر خراپە، پولىس و سەربازە عەرەبەكان ناخۇشيانكردووه و نازارى خەلكى دەدەن. ئەويش گوتى: ناخر بۇ خەلكى شار نازان، گەر راستدەكەن، با بە ئىمە بوئىرن! ئىدى بوو بە پىكەنين و پۇيشتين.

نزىكەى دوو سالبوو، ناوى پىشمەرگەم بىستبوو، بەلام ئەوئەتى شۆرش دەسى پى كرد بوو، ئەوہ يەكەمىن جاربوو، بە چاوى خۆم پىشمەرگە بىينم و گويم لە دەنگى بى! بە راستى هيندەم خۇشەدويست، ھەر تەماشاي بەژنوبالاً و تەنگەكەى شانيم دەكرد، لە خۇشياندا خەرىكبوو، دابەزم و دەسى ماچكەم، تا بە تەواوى دووريشكەوتىنەوہ، ھەر ناوڧم لى دەدايەوہ! ئىدى كاتى پۇيشتين، سەرنشينيەكانى نىو ترومبيلەكە، بە شان و بازوى پىشمەرگەياندا ھەلدەدا، منيش بۇ خۆم، بى دەنگ گويم گرتبوو!

دوايى بە نىو (چوارقورنە)دا تىپەريووين و ھەمووى ھىندەى نەبرد، لە نىو بازارەكەى (پانى) دابەزين، منيش يەكسەر ھەوالى دووكانەكەى (سەبيدعەبدوللا)ى مئردى پورە (سەبيح)م پرسى و پيشانياندام. ئىدى لەگەل كورە گەورەكەى پورمدا (دلاوەر) پۇيشتينەوہ بۇ مائەوہ. لە دەرگەمان دا، (سەبرى) لىنى كردينەوہ، يەكسەر پەلامارىدام و ماچيكردم، گوايە زۆرى خۇشەدوييم! منيش لە دلى خۇمدا و لە داخانددا دەكولام. ئىنجا تىگەيشتم، خەلكى ھەروا بە خۇپايى، تەنگ بە تاريكەشەوہوہ نانين!

پاشان بۆم دەرگەوت، تازە كار لە كار ترازوہ، باوكم ژنى پىنجەمى ھىناوہ، جارنىكى دىكەش بە دەسى خۆى، سەرى لە خۆى و ئىمەش شىواندەوہ. پاشنيوہرۇ باوكم لە نەخۇشخانە گەرايەوہ، باوہشى پىداكردم و ماچيكردم. ھەوالى مائەكانى پرسى، بەلام ناوى دايكىمى نەھىنا! ئىدى خۆى و (سەبرى)، ھىندە بە دەورويشتەدا ھاتن و پىزيان لى گرتم، ھەر شەرمەزاريانكردم. ديارە دەيانويست، ھەرچى چۇنئىبى، دلم نەشكىئن و ژيانى ھاوسەرگىرييان، بە ناساي وەرگرم. منيش ھىچ قسەم نەكرد و بە ڧووكەش ناسايبووم، بەلام لە ناخۇمدا، جەرگم بۇ خىزانەكەمان ژانيدەكرد!

ماوہى ھەفتەيەك لە مالى پورم مامەوہ. پۆژى لەگەل باوكمدا چووین بۇ (قەلادزى) و سەرىكمان لە پورە (خانم) دا. چاوم بە مائەكانى كەوت و كەمى بە نىو بازارەكەدا گەراين، دوايى گەراينەوہ. ئەو كاتە ئەو نىوچەيە ھەمووى بە دەس پىشمەرگەوہبوو، پزگاركرابوو، مېرىى ھىچ جۆرە دەسەلاتىكى نەبوو، خەلكى نازادبوون و زۆر خۇشبوو.

كاتى گەرامەۋە، باۋكەم كاترۇمىرەكەي دەسى خۇي دامى. ئەۋە يەكەمىن جارىۋو، كاترۇمىر
لە دەسكەم. ھەرچەندە دىم زۇر خۇشبوۋ، بەلام زۇر يىرى دايكەم و مانالەكانەم دەكرد. لە
(پانى) كاتىكى زۇر خۇشم، لەگەل كورەكانى (ئورەحمان) ە فەندى بەسەربرد. ھەموو
شارۇچكەكەيان گىرام و بۇ مالى خۇشيان داۋەتياۋكردم.

دواتر، پورم بە دزىيەۋە پىي گوتم: (سەبرى) سكى ھەيە. كاتىكىش باۋكەم بەرئىكردم،
ئىنجا گوتى: (سەبرى) كەسى نىيە، گوناحە و خزمى خۇمانە، ۋەك دايكت وايە، گەر
(رەحمە) لىي پىرسىت، باسى ھىچ نەكەي، تا خۇم دىمەۋە. منىش ھىچ قسەم نەكرد، ئىدى
چۇن و بە چ خۇشىيەكەۋە ھاتبورم، بە ھەمان رىدا بە دلشكاۋى و خەمبارى گەرامەۋە!

كاتى گەيشتەۋە (سولەيمانى) و چوومەۋە بۇ مالىۋە، ھەموويان لە دەورم كۇبوۋنەۋە.
دايكەم پىرسىارى لى دەكردم و منىش، ھەر خۇم لە پىرسىارەكانى دەدزىيەۋە. سلاۋى باۋكەم
و پورم پى گەياندن، باسى (پانى) و گەشتەكەي (قەلادى)م بۇ كردن. ھەرچەند وىستى،
پاستى بزانى، من ھەر دەمگوت: نازانم، ناكام لىي نىيە و كەسم نەدىۋە. دايكىشم
دەيگوت: ئەي من تۆم بۇچى نارد؟ تا (سوعاد) لەگەل خۇي بردمىە خوارەۋە، بە زىرەكى
خۇي، ھەموو شتىكى لى دەرھىنام و ئەۋىش ھەموۋى بۇ دايكەم گىرايەۋە. دايكىشم زۇر

خەفەتخوراد و پىي ناخۇشبوۋ. بەلام پىريارىدا، لىي نەپرسىتەۋە و ھەۋالەي خۋاي كا
پاشان دوايى زانىمان، ھەر لە (سولەيمانى) مارەيكردوۋە، لە مالى (بەلسوۋرى عمرەبانچى)،
زورنىكى بۇ گرتوۋە، بە دزىيەۋە سەرى لى دەدا. واتە دوو مالى ھەبوۋ، ھەر لەبەرخاترى
ئەۋىش ھەلىدابوۋ، بىننيرن بۇ (پانى). بىگومان ناخۇشى لە نىوان نىمە و باۋكەمدا
پەيدابوۋ، ھىچ پىۋەندىيەكەمان لەگەلى نەما، نە ئەۋ سەردانى (سولەيمانى) دەكرد و نە
ئىمەش، سەرمان لى دەدا. تەنيا ئەۋە نەبى، ھەموو سەرى مانگى، بە يەكىندا پارەي بۇ
دەناردىن. ئەم داپران و زويربوۋنە، ماۋەي چوار مانگى خاياند.

ئىۋارەيەكەيان لە ناكاو باۋكەم ھاتەۋە. ئىمەي يەكەيەكە ماچكرد و لەگەل دايكەمدا، لىيان
بوۋ بە ھەرا، بەلام زۇرى نەخاياند، چونكە بە قسەكانى باۋكەمدا ۋا دەرەكەۋت، پەشىمانە.
(سەبرى)ش سكى پىرېوۋ و نەيدەزانى، چى بكا! ھەرچى چۇنى بوۋ، سوۋكە ناشتى و
ھىمىنىيەك، لە نىۋ مالىكەدا ھاتەكايەۋە. دواي ئەۋەي باۋكەم كارەكانى خۇي تەۋاۋكرد،
گەرايەۋە.

تا لە ئەم خانوۋەدا بوۋىن، دايكەم گولەبەرۇرەي بۇ دەبىرژاندىم و منىش دەمفرۇشت. چونكە
ئەۋ پارەيەي باۋكەم بۇي دەناردىن، كەمبوۋ، بەشى نەدەكردىن. جارجارىش (حەسەن)ى

برام، لهگه‌ل خۆی ده‌بیردم و ماوه‌یه پێکه‌وه کرێکاریمانده‌کرد. سه‌رده‌می‌کیش له‌ خوار بازاری (سه‌لاحه‌ددین)ه‌وه، سوێجگه‌رخانه‌ی دانا‌بوو، منیش به‌رده‌سه‌یمده‌کرد و پۆزانه شتیکی ده‌دامی.

جگه‌ره‌کیشان

ئهو ماوه‌یه زۆریه‌ی کات، (حه‌سه‌ن) لای ئیمه‌ بوو. پێکه‌وه ده‌چووینه‌ده‌روه و ده‌گه‌راین. له‌گه‌ل خۆی ده‌بیردم بۆ سینه‌ما. پۆزێکیان له‌ چلی سینه‌مای (سیروان)، له‌گه‌ل ه‌اوێکانیدا دانیشتبووین، چاره‌رێمانده‌کرد. فیلمه‌که ده‌سپێکا. ئه‌وان هه‌موو جگه‌ره‌یان ده‌کیشا. پووێکرده‌ من و جگه‌ره‌یه‌کی دامی. منیش گوتم: جگه‌ره‌ناکیشم. گوتی: ها بیکیشه، نه‌گینا ئه‌م لا و ئه‌و لات، به‌ شه‌پازله‌ سوورده‌که‌مه‌وه. منیش له‌ ترساندا لێم وه‌رگرت و چه‌ن مژیکم لێدا، زۆر تال و ناخۆش بوو. گوتم: ئیدی به‌سه، له‌ ئه‌وه زیاتر ناتوانم. ئه‌و هه‌ر زۆری لێ کردم و گوتی: ده‌بی، هه‌مووی بکیشی و دووکه‌نه‌که‌شی هه‌لمژێ. هه‌ر هینده‌ یه‌ک مژم لێ دا و دووکه‌نه‌که‌یم هه‌لمژێ، ده‌سم به‌ کۆکین کرد و خه‌ریک بوو، بخنکیم. له‌ تاواندا فرێمدا، (حه‌سه‌ن)یش پێکه‌نی و گوتی: ته‌واو، هه‌ر ئه‌م جاره‌ی ناخۆشبوو، ئیدی فێرده‌بی. راستیشیکرد، دوایی خۆم به‌ دوایدا ده‌گه‌رام و ده‌سه‌مپنکرد، تا سالی (2005)یش هه‌ر ده‌مکیشا، به‌لام هه‌موو ژیا‌نی خۆم هه‌ر لاکیشبووم، هه‌چ پۆزێ له‌ ده‌ جگه‌ره‌ پترم نه‌کیشاوه!

جاریکی دیگه‌ش (پانی)

به‌ ئه‌و شیوه‌یه، ژیا‌نمان به‌سه‌ربرد. هه‌مووی چه‌ن مانگیکی نه‌برد، هه‌واییکمان بیست، که باوکم وازی له‌ (سه‌بری) هه‌یناوه و جیا‌بوونه‌ته‌وه. (سه‌بری)یش له‌ ئه‌وی نه‌ماوه و بۆ (سوله‌یمانی) گه‌راوه‌ته‌وه. منیش ئه‌و کاته‌ پۆلی چوارم بې‌ربوو، بۆ پینچ ده‌رچوو‌بووم، پشوو‌ی ه‌اوین ده‌سه‌پنکرد. پاشان باوکم گه‌رایه‌وه، هه‌موومان پێکه‌وه بۆ ماوه‌ی مانگی له‌گه‌ل باوکمدا، به‌ سه‌ردان چووین بۆ (پانی) و ژووره‌که‌ی (سه‌بری)مان داگیرکرد! له‌ ماوه‌یه‌کی که‌مدا، ئه‌وه دووه‌مین جاربوو، ئه‌و شارۆچکه‌یه‌ بیه‌ینم، به‌لام ئه‌م جاره‌یان گه‌لی خۆشتربوو، دایه‌ و با‌به‌ یه‌کیانگه‌رته‌وه، خۆشک و براکانیشم له‌گه‌ل‌بوو. کاته‌که‌ی زۆر خۆشبوو، نیوه‌راستی مانگی جه‌وت بوو، سه‌وزه و میوه‌یه‌کی زۆر له‌ بازاردا هه‌بوو، شیرمه‌نی: ماست، په‌نیر، که‌ره و شیرینی زۆریان، له‌سه‌ر جاده‌کان ده‌فروشت. له‌چاو (سوله‌یمانی)دا، هه‌موو شتی هه‌رزاتر‌بوو. زۆریه‌ی ئیواران له‌ مالان داوه‌ت‌بووین، له‌ ده‌شت و سه‌یرانگه‌کان ده‌گه‌راین، خۆمان نوێکرده‌وه!

هەنگەوتی (رانی)

(رانی)، شوینیکی زۆر دلگیر و خوشە، زۆر حەزەدەكەم، بییینم. جگە لە (كیوهرەش)، لە هەرسی لاكەى دیکەیهوه، بە دەشتیکی پان و بەربلۆ دەورەدراوه. مرۆ بە هەر لایەكدا بپوا، دارودرەخت، سەوزای و ئاو دەبیینی.

لە نیو (رانی)دا، ئەوهی زۆر دلم پینی دەكرایهوه، ئاوه جوانەكەى (قوولی) بوو. سەرچاوهكەى بە دیواریكى بازنەیی نزم دەورەدراوو، بە هەر چواردهوریشیدا، چیمەن و گول چینرابوو. لە نیو ئاوهكەشدا، چەن دارچناری پوابوو، دیمەنیکى زۆر جوانى هەبوو. لە ئەو دیویشهوه، ئاویكى زۆرى لەبەردەپۆى و چەمىكى تەنكى چكۆلانەى دروستكرد بوو. هەمیشە سەر بەردەكانى دەورویەرى چەمەكە، یەكینى دیکەى نەدەگرت، هیندە جەنجالبوو. نیو ئاوهكەش بەقاز، مراوى و سۆنەى ئىسكسوك پازابوووه، بەردەوام قېرەقېر و گارەگاریان دەكرد، وەك بەلەمىكى خنجیلانە، لەسەر ئاوهكە لەنگەریانگرتبوو، جارجاریش دەپۆیشتن و بە دواى خواردندا دەگەران. هەردوو بەرى ئاوهكەش، بە دار و درەخت گیرابوو، ئیدى دیمەنیکى هیندە جوان و ئاوازی هەبوو، ئاوهكەشى هیندە شیرین و سازگاربوو، وەك دەلین، سەد دەردى دەپەراند و مرۆ دلى نەدەهات، بەجیبیبیلی!

وینەى شارۆچكەى (رانی) ی كۆن

ۋىنەنى شارۋىچكەنى (رانى ئى ئى ئى)

كۆمەلنى ھاۋرىنى خۇشەۋىست

لېرەش، لەگەل مىنلانى دراۋسىكانى مالى پورم، ھىندى ھاۋرىم پەيداكرد. لەنىو ھەموۋىاندا، (شەمالى جەرچىس) و (ھەژار) ناۋىكم، زۆر خۇشەۋىست. جگە لە ئەۋەى، فەرمانبەرى خەلكى (سولەيمانى) زۆر لېبوو، لەگەل كۆپرەكانياندا دۇستايەتيمان ھەبوو. لە ئەۋ برادەرانەش، كۆپرەكانى (نەۋرەحمائە) فەندى خاۋەن مالمكەى (سولەيمانى) مان، (قوۋادى خالەسەدەدىن، دلىرى ئەحمەد مەجىد، ھوشيارى ئەحمەدە فەندى ھەمەۋەند)، زۆر بەى كات پىكەۋە بوۋىن و تۇپتۇپىنمان دەكرد.

سەير ئەۋەبوو، ھەموۋمان بە دزى كەسوكارمانەۋە، فېرى جگەرەكىشان بوۋبوۋىن و جگەرەى (جەمھورى) بى فېلتەرشمان دەكىشا. كەسىشمان ئەماندەۋىرا، پاكەت و شقارتە ھەلگىرەن. ئەۋ كاتەش، جگەرەيان بە دانە ئەدەفرۇشت. لەبەرئەۋە ناچاربوۋىن، ھەموۋ جارى پارەكۆكەينەۋە، پاكەت و شقارتە بگىرەن!

يەكەمىن پاكەتمان كېرى و لە پىشت مالى فەرمانبەرەكانەۋە، دەشتىكى لېبوو، چوۋىن بۇ ئەۋى و دەسمان بە جگەرەكىشان كرىد، ماۋەيە ماينەۋە، بە دەم قسەكردەۋە، سەروو دوو جگەرەمان كىشا. پاشان پاكەت و شقارتەكەمان، بە نايلۇنى پىنچايەۋە، چالنىكمان بۇ ھەلگەند و تىمانخست، سەرمان داپۇشى و پۇيشتىن. بېرىارماندا، بى يەكدى سەرى چالەكە ھەل ئەدەينەۋە و جگەرە ئەكىشىن. ئىدى بە ئەۋ چەشەنە، ھەموۋ پۇژى يەكمان دەگرتەۋە و بەرەۋ لاي چالەكە دەپۇيشتىن. بە پەلە سەرى چالەكەمان ھەلدەدايەۋە، سەروو جگەرەمان دادەگىرسان و زۆر بە تامەزۇۋىيش دەمانكىشا!

گرتوو خانەى (رانى)

ئەم سەردان و گەرەنە، ئەم خۆشى و يارىيىکردنە، زۆرى ئەخاياندا، باوكم لەسەر كوردايەتى گىرا. سەرەتا هېچمان ئەدەزانى، بەلام دوايى پىيانداين، چاومان پىنى بگەوى. من ھەموو پۇژى خوارىم بۇ دەبرد و دەمبىنى. ھەر چاوەرىنى ئەوھمان دەکرد، وەلامى گرتن و كۆلپنەوھى پۇلىس، لە فەرمانگەى (ئەمنى) (سولەيمانى) دەو بىتەوھ و بەربردى. بەلام كەلكى نەبوو، ماوھىەكى زۆر ماھوھ و ئىمەش ناچار بووين، تا لايە بە لايەكدا دەكەوى، بەمىننەوھ. بەلام بە داخوھ، ھىچ ئەنجامىكى نەبوو.

باوكم لەگەل (حەسەنى كانەبى) گىرابوو، گوايە ويستوويانە، (موھەلەل) ناوينكى عەرەب، عەرىفى پۇلىس بوو، دەرمانخواردكەن و بىكوژن! لەبەرئەوھ، تاوانەكەى زۆر گەورەبوو، بەريان ئەدا و ئىمەش ھەر چاوەروانبووين!

سوپاي داگىرگەرى (عىراق)

بۇ ماوھى مانگى، بۇ گەشت و سەيران چووين، كەچى باوكم گىرا و رىش لە ئىمە گىرا! چونكە ھەر دواى چەن پۇژى، سوپايەكى داگىرگەرى (عىراق)، بە ھاوارھاوار ھاتنە نىو (رانى) وھ و بە نىو بازارەكەدا دەگەران، بەسەر زىلەكانيانەوھ بە ناسماندا تەقەياندەكرد، خەلكيان دەترساند و ھاوارياندەكرد: (ئىحنە ئەلبەدر، وىن ئەلەدوا!) واتە: ئىمە دەشتەكىن، دوژمن لە كوئيە؟

بەلام زۆر سەيرم لىدەھات، كەس دووكانى دانەخست و پاي نەكرد، بەلكوو خەلك، لە ئەم بەر و ئەو بەرى جادەكانەرە وەستابوون و بە چاوى پەر لە كىنەرە تەماشاياندەكردن. دواى ئەوھ سەربازگەيەكيان، لە نىوان (چوارقورەنە) و (رانى) دا دامەزراند و جىگىربوون. ئەوھ يەكەمىن جارىوو، سوپاي داگىرگەرى (عىراق) بىت و ئەو نىوچەيە داگىرگا، ئەگىنا ھەر بىنكەى پۇلىسى لىبوو. پاشان سەرباز و ئىنزيبات، بە نىو بازارەكاندا بلاو بوونەوھ.

ھەمووى دوو سى پۇژى پى نەچوو، پەلامارى شاخى (كىوھەرەش) يان دا، شەر لە نىوان پىشمەرگە و سوپادا دەسپىنكرد، خەلكى (رانى)، لە سەربانى مائەكانيانەوھ تەماشايان دەكرد. چاومان لىبوو، چىاكەى بە فرۆكە بۇمباراندەكرد، بە تۇپى قوورس لىبىدەدا، سەرباز و جاشەكانى نىوچەى (بادىنان) ىش، بە جلە خەتدارەكانيانەرە، ھەر لە جاشەكەرى كىوى دەچوون، ھىرشىيان دەسپىنكرد! پىشمەرگە ئازاكانى ئەو نىوچەيەش، لە سەنگەرەكانياندا دامەزايوون، كەوكوژى تىيانكەوتن و دەسكى مەردانەيان لى وەشاندن،

گهلیکیان لی بریندارکردن، هیندیکیکیان لی کوشتن و به چیاکه دا تلۆردهبوونهوه. ئەوانەى مابووشن، له ترساندا هەلاتن و گەپانەوه، له گوندی (کونەسەگ) کۆبوونەوه، جارێکی دیکەش خۆیان کۆکردەوه و هێرشیانکرد. بەلام ئەم جارەیان، له جارى پێشوو خراپتر شکان، ئیدی سواری زیلەکانیان بوون و گەپانەوه. خەلکیش ترسان، هەموو له سەربانەکان دا بەزین.

پاشان و رده و رده، بارودۆخی نێو شارەکه به تهواوی ناخۆشبوو. پێى هاوئوچۆى نێوان (پانى) و (سولهيمانى) داخرا، چونکه ئەو پێيانە هەمووی، به دەس پێشمەرگەوه بوو، دەسەلاتى میری و سوپا، تەنیا هەر له نێو (پانى) دا هەبوو. بەلام ئەوه بوو، مانگی جارى، کاروانیکی سەربازى، له نێوان ئەو دوو جێهەدا دەهات و دەچوو. له گەل ئەو کاروانەشدا، هەموو گیراوه کانیان، پەوانەى (سولهيمانى) کردبوو. نێمەش، پێمان لی گیرابوو، به هیچ شێوهیه ئەماندەتوانی، بگەرێنەرە!

قوتابخانەى (پانى)

سەرەتای مانگی (9) بوو، دەرگەى قوتابخانەکان کرانەوه و خوێندن دەسپێنکردهوه. منیش ناچاربووم، هەڵبەدم، له خوێندنەکەم دوانەکەوم و بخوینم. مامۆستا (عومەرى مەلانیسک)، بەرێوهبەرى قوتابخانە بوو، هاوڕێى باوکم و دۆستى مالى پوریشم بوو. هەرچى چۆنى بوو، له پۆلى پێنج دەریگرتم و دەسم به خوێندن کردەوه.

ئەو ماوهیه، زۆر بێ هیژ و بێ و رە بووم، بیری (سولهيمانى) م دەکرد و بیریشم هەر لای باوکم بوو، چونکه به هیچ جورى، هەرمان ئەدەزانى. خۆم گەورەى خۆم بووم. پۆزانه (سەلاح) ی برام پێش خۆم دەدا، به قەلاکەى پشت مزگەتى گەورەى (پانى) دا سەردەکەوتین، تازە (6) سالى پێکردبووهوه، له پەنا تەنکی ناوهکەدا لێى دادەنیشتین و جگەرەم دەکیشا. رووم ئەدەهات، لەبەرچاوى خەلک بیکیشم.

پاستیان گوتوو: گەرە ناو دەپێژى و پچووک پێى لێدەخا! چۆن (حەسەن) منى فێرى جگەرەکیشان کرد، منیش هەر به ئەو شێوهیه: زۆرم له (سەلاح) کرد، جگەرەبکیشى، خۆ منالیش هەر یەک دوو جگەرەى زەحمەتە، ئیدی وەك دەلێن: ئەوى دیکەى پەحمەتە! جا سەیر ئەوه بوو، پارەشم پێ ئەبوو، جگەرە بکرم، هەموو شەوى (سەبید عەبدوللا) ی زاوام، له هەيوانەکە دەنووست، به ناسپایى دەچووم، قتوی جگەرەکەم دەکردەوه، سى چوار جگەرەى زەلم دەردەهینا و پۆزى داوى دەمکیشا. ئەویش هەر پۆزى دووان پێى ئەزانى،

دوایی هاواری لی ههستا و گوتی: خۆزگه دهمرانی، کی دهسکاری قتوو دهکهم دهکا، من هه قتوو پردهکهم و بهیانی هه لدهستم، نیوهیی بووه! تا له نهویش بووین، مامه (سهیید) له نهو بهزمه تی نهگی و نهشیده توانی، کهس تاوانبارکا، چونکه ماله که جمهیده هات و منالیشی زور تیدا بوو!

گهشتی (قه لادزی)

پۆژی له گهل (ههژاری هاو پئمدا ویستمان، کهمی بای بانی خۆمان بدهین. له بهر شهوه، سواری پشتی گه لابهیهک بووین، چووین بۆ (قه لادزی). سه رهتا له نهوی، سه ریکی مالی پوره (خانم) م دا و نانهانخوارد. پاشان کهمی به نیو بازاره کهدا گه راین، دوایی ویستمان، بگه پڕینه وه، ترومبیلمان دهس نه کهوت. ناچار بووین، هه ره به جاده کهدا به پی گه راینه وه. نیواره به تهواری تاریکی کرد بوو، تازه له ده رینه کهمی (پانی) ره تبوو بووین، له پر دهنگی و پرده پرتکی گه وه و ژاوه ژاویکی زۆمان گوی لیبوو، تا ده هاتیش، دهنگه که زیاده کرد و نزیک تر ده بووه وه. (هه ژار) گوتی: به خوا نه وه دهنگی تانکه و سوپا به ره وه (قه لادزی) ده چی، نیسته به نه م شه وه تاریکه به مانگرن، ده مانکوژن، با له جاده که لادهین و تا زوه پاکهین. ئیدی من چاره نه ما، زور ترسام و دوایکه وتم.

(هه ژار) خه لکی (پانی) بوو، هه مو نهو نیوچه به شاره زابوو، به نه ره شه وه تاریکه، به نه ره ده شته دا، به نیو نهو بیستان و جوگانه دا پامان کرد، تا گه یشتینه گوندی (بۆسکین). کاتی چووینه نیو گونده که، که سمان نه دی و چۆلکرا بوو، ئیمهش زور ماندوو بووین، مزگه وته که مان دۆزیه وه، چووینه ژوره وه، یه ک دوو چه سیره شپی لی داخرا بوو، یه ک سه ره به لادا هاتین و سه ره خه ویکمان شکاند. به لام هه ره زوو، له دهنگی که ره به ره لاکانی گونده که خه بهرماندوو وه. ئیدی هه ستاین، به قه راغ جوگه کهدا و به بن نهو دارانه دا، گه یشتینه وه سه ره ناوه کهمی (قوولی)، ئینجا جیا بووینه وه و هه ره که مان بۆ مالی خۆمان گه راینه وه. نهو شه وه تا گه رامه وه، کهس له نهو ماله دا خه وی لی نه که وت بوو، چونکه نه یانده زانی، له کویم و چیم به سه ره هاتوو وه. بۆ بهیانی بۆمان ده رکه وت، و پرده په که گه لابه بوو، تانک و سوپا نه بوو، نه مه گوایه گه شتمان کرد!

هیندی له شته خۆشه کانی (پانی)

له (پانی)، چهن شتیکی خۆشی لیبوو، هه رگیز بیرم ناچینه وه. له ته نیشت مالی پورمه وه، ژنیکی قه له وی په شتاله ده ژیا، ناوی (نایشی زهوله) بوو، هه مو پۆژی له بن دارتوو کهمی

سەر کانییه‌که‌ی بهر مائی پورمدا داده‌نیشت، گهر یه‌کی ته‌ماشایکردایه، توپ‌ده‌بوو. ئیمه‌ش به‌رانبه‌ری ده‌ه‌ستاین و پئی پیده‌که‌نین. ئه‌ویش هرچی به‌ ده‌میدا بهاتایه، درئیغی نه‌ده‌کرد و ده‌یگوت، به‌ دیاری بۆ که‌سوکاری ده‌ناردین!

وینه‌ی دارتوو‌ه‌که و سەر کانییه‌که‌ی بهر مائی پورم

پیاویکی پووته‌له‌ی شیتیشی لی بوو، ناوی (نه‌بی) بوو. هه‌میشه منالی راوده‌نا و لیان توپ‌ده‌بوو، وه‌ک (وه‌هابه‌که‌چهل) ی لای خو‌مان، به‌ردی ده‌هاویشت. منالانیش پیاوی ساغ شیتده‌کن، جا یه‌کی خو‌ی شیتبی و توپ‌ه‌شبی، له‌ خویان ده‌وی و ده‌بی چی لی بکن؟! زۆر جار به‌ به‌رده‌وه راویده‌نام، له‌ تاواندا له‌ هه‌وشه‌که‌ش خو‌م بۆ نه‌ده‌گیرا و به‌ په‌یژه‌که‌دا سهرده‌که‌وتم بۆ سه‌ریان، له‌ ئه‌ویوه بانگمه‌ده‌کرد، پئی پیده‌که‌نیم و گاته‌م پی ده‌کرد. ئه‌ویش هیچ ده‌سه‌لاتی نه‌بوو، ده‌سی نه‌ده‌گه‌یشتم، له‌ تاواندا، هر هاواریده‌کرد و که‌سیش تی ئه‌ده‌گه‌یی! زۆریه‌ی جار، (شه‌ونم) ی خوشکم و (سه‌لاح) ی برام، به‌ ئه‌وه ده‌ترساند و خه‌ویان لی ده‌که‌وت، ده‌مگوت: گهر نه‌نوون، ده‌روم، (نه‌بی) یه‌ شیتقان بۆ بانگده‌که‌م. نه‌وانیش ده‌گریان و به‌ هیمنی داده‌نیشتن.

سه‌یر نه‌وه‌بوو، یه‌که‌مین ژنی باوکم (شه‌فیه‌ه) ی ناویبوو، له‌ (رانی) شوویکردبووه‌وه و دراوسینی مائی پورم بوو، ئه‌ویش هر له‌بن تووه‌که‌دا داده‌نیشت. ئه‌و کاته ژنیکێ قه‌له‌وی به‌سال‌چوو‌بوو، کاتی ئیمه‌ی ده‌بینی، ده‌تگوت، فئی لیها‌توو، لیمان مۆرده‌بووه‌وه و جینوبارانی ده‌کردین. وایده‌زانی، خه‌تای ئیمه‌ بووه، باوکم وازی لی هیناوه!

پياۋىكى دىكەش ھەبوو، ناۋى (عەۋلاكوپىر) بوو. ئەم پياۋە ناشىرىنبوو، بەلام زۇر
 ەنتىكە و قسە خۇش بوو، لە مانگى رەمەزاندە. بە كۇلانەكانى (رانى) دا دەگەرا، ئىۋاران و
 پارشىۋان دەھۆلىدەكوتا. ئىۋاران خەلكى ناگاداردەكرەدە، كە پۇژۋەكانىيان بشكىنن و
 پارشىۋانىش، بۇئەۋەى ھىچ نەخۇن. مىنالانى گەپرەكىش، ئىۋاران لىنى كۇدەبوۋنەۋە و
 دواى دەكەوتن، ئەۋىش كۇزانى بۇ دەگوتن. مىنالەكان فىرېۋوبوۋن، بە دوايدا دەپۇشستەن و
 ھاۋارىاندەكرە، ئەۋىش بە دەنگە ناسازەكەى خۇى ۋەلامىدەدانەۋە، سەر بە قوۋرپان
 دەخستە پىكەنن:

مىنالەكان: عەۋلاكوپىرى عەۋالان

عەۋلا: دەگى داكى مىنالان

مىنالەكان: عەۋلاكوپىرى تەردە

عەۋلا: كلاًۋەكەى مەردە

مىنالەكان: عەۋلاكوپىرى گەۋادە

عەۋلا: پىشتى مىلى لىبادە

ئىدى بە ئەو شىۋەيە، ئەو مىنالانە، بى ئەۋەى پى بزەنن، (عەۋلاكوپىر) جنىۋى خۇى بۇ
 دايكىيان رەۋانەدەكرە. خەلكىش شاييان پى دەھات و تۋرە ئەدەبوۋن! ديارە ھەر شوۋىنى
 كەلتۋور و نەرىتى تايبەتى خۇى ھەيە، دانىشتۋوانى ھەر شوۋىنىكىش، بە شىۋەيەكى
 جىۋاز، چىژلە ژيان ۋەردەگرن. ھەلبەتە خەلكى (رانى)ش، بە ئەو شىۋەيە بوۋن!

گەرانەۋە

ئەو ماۋەيەى لە (رانى) بوۋىن، ھەر لە مالى پورمدا بوۋىن. پارەمان لە (سەيىدەبدوللا) بە
 قەرز ۋەردەگرت و پى دەژيەين. بە تەۋاى ۋەرزبوۋبوۋىن، بە كۈلەمەرگى دەژيەين و
 باۋكىشم رەۋانەى (سولەيمانى) كرابوو، ھىچ دەنگوباسىكىمان ئەدەزانى.

ئىمە ھىچ ئىشىكىمان، لە (رانى) ئەمابو، ناچاربوۋىن، بە زاۋاكەمان بلىنن، چارەسەرىكىمان
 بۇ بدۇزىتەۋە و لىرە بزگارمانبى. (سەيىدەبدوللا) تا بلىنى، پياۋىكى باشبوو، قسەكانى
 زۇر خۇشبوۋن، خەلكى (رانى) زۇريان خۇشدەۋىست و رىزيان لى دەگرت. ھەرچەندە
 سەرى بچۋاىە، نۆپۇزى ئەدەچوو، كەچى لە (ماركس) و (ئىنگلن)، كۆمۇنىستىرېۋا!
 جاروبارىش شەرابى دەخۋاردەۋە. دۇستىكى نىزىكى ھەبوو، ناسىۋاى باۋكىشم بوو. ناۋى
 (موحەممەدى سەيىدقادر) بوو، ئەۋىش ھەر كۆمۇنىست بوو. پەيمانىداينى، يارمەتىمان
 بدا و لە (رانى) دەربازمانكا.

ئىۋارەيەكيان دىنيا تارىكبوۋبو، بەپى لەگەل (سەيىدەبدوللا) و كاك (موحەممەد)دا، چوۋىن بۇ دەشتەكەي پىشت بەنزىخانەكەي ئىستە، لە ئەۋى دوو پىياو وەستابوون، سى يەستريان پى بوو. ئىدى ناۋى خوامان لىھىنا و سوارىبوۋىن. كاك (موحەممەد)پىش لەگەلمان ھات و مالاۋايىمان لە (پانى) كرد، چۈن ھاتبوۋىن، ھەرواش گەپراينەۋە، جگە لە جەكائمان، ھىچى دىكەمان پى نەبوۋا سوارىبوۋىن و بەرىكەۋتەن.

سەرھتا ترسايىن، نەبا بمانگرن. بەلام ورددەردە دوركەۋتىنەۋە، ئىدى ھىچ جۇرە ترسى نەما. كاروانچىيەكان رەشمەي وولاخەكائىان بە دەسەۋە گرتبوو، پراياندەكىشا. ماۋدەيە رۇيشتىن، توۋشى كۆمەلىكى دىكە بوۋىن. دوایى تىگەيشتم، ئەوان پىشتەر دەرچوون و لىرە چاۋەپى ئىمە دەكەن. پاشان كاروانەكە يەكىگرتەۋە، بە نىۋ ئەۋ شىۋ و دۇلانەدا بەرىكەۋتەن، تا درەنگانى ھەر رۇيشتىن، ئىنجا گەيشتىنە (چنارۇك).

ئەۋ كاتە، (چنارۇك) ۋەك ئىستە ناۋەدان نەبوۋ، تەنبا چاخانەيەكى چكۆلانەي قوپرىنى لىبوو، دابەزىن و پىشۋويەكماندا، ناۋىكى سازگار و چايەكى زۇر خۆشمان خواردەۋە. پاشان سوارىبوۋىن و سەرلەنۋى بەرىكەتىنەۋە. كاتى گەيشتىنە سەر لوۋتەكى چىاي (ھەيەسولتان)، شارۇچكە خنجىلانەكەي (حاجى قادىر)مان لى دەرکەۋت.

ھىشتا بە تەۋاۋى، دىنيا پوۋناك نەبوۋبوۋەۋە، گەيشتىنە نىۋ مالەكائى (كۇيە). كاك (موحەممەد)، ئىمەي لە مالى ناسىاۋىكى خۇى دانا و گوتى: كەمى بھەۋىنەۋە، تا ترومبىلتان بۇ پەيدادەكەم. ۋا بزانم، ئەۋ مالەش ھەر كۆمۋنىست بوو، دابەزىن و خواردىيان بۇ دانايىن. پاشان قەمەرەك ھات، ئىدى مالاۋايىمان لە كاك (موحەممەد) و مالەكە كرد، سوارىبوۋىن و لەچاۋ ونبوۋىن.

بە پى (كەركوك)دا بەرەۋ (سولەيمانى) گەپراينەۋە. لە پى قەمەرەيەكى سوتتاۋمان بىنى، لە قەراغ جادەكە پراگىرابوۋ، شۇقىرەكە گوتى: ھەموۋى ھەفتەيە لەمەۋبەر، فرۇكە بۇمبايەكى پىدا كىشاۋە، كەسى تىدا دەرئەچوۋە و ھەموۋىيان شەھىدبوون. يەكىكىيان بەرگدروۋىەكى خەلكى (سولەيمانى) بوو، ناۋى (ئەحمەد ھوشيار) بوو. ئەۋ پىياۋە ھەژارە، كەمى لە خوار مالى ئىمەۋە بوو، (سىروان) و (سەردارى) كوپىم دەناسى. ئىدى تا لە ئەۋ رىۋانە دەرچوۋىن، لە ترساندا، دلم لەسەر سەد لىيىدەدا بەلام كاتى لە مەترسى دەرچوۋىن و گەيشتىنە سەر پى گىشتى، ناھىكمان پىداھاتەۋە، چۈنكە فرۇكەكان بۇمبارانى ئەۋ جادانەيان نەدەكرد. بەلام ھەر تاۋبەناۋ، سەرم لە پەنجەردى قەمەرەكەۋە دەر دەھىنا، تەماشاي ناسمانم دەكرد و بۇ فرۇكە دەگەرام. ھەلبەتە خۇا بەزەيى پىماندا ھاتەۋە، توۋشى ئەۋ بەلا گەۋرەيەى نەكردىن!

ئىدى بە ئەو شىۋەيە، لە كۇتايى مانگى دەدا گەيشتىنەۋە مائەرە، گەشتەكەي ئەم جارەي (پانى) شىمان، بە ناخۇشى كۇتايىھات! قەمەرەكە لەبەر مالى خۇمان وەستا و دابەزىن. (نامە) خان و باجى (سوعاد)، لىمان كۇبوونەۋە و پىشوازييەكى گەرميان لى كردين. دراوسى و خزمەكانىشمان بەخىريانىھىناينەۋە.

جاريكى ديكەش قوتابخانەي كانىسكان

بۇ بەيانى چووم بۇ قوتابخانە، بەسەرھاتەكەم بۇ بەرئوۋبەر گىپرايەۋە. ئەۋىش زۇر مەردانە و كوردانە، دلنەۋايكردم و گوتى: بەيانى ۋەرە و لەسەر خويىندى خۇت بەردەۋامبە. كاتى بەيانى چووم، ھاورىكانم لىم كۇبوونەۋە و ھەر پىسارىيان لى دەكردم. منىش ھەموو شتىكم بۇ گىرانەۋە و ئەۋانىش زۇر بە كۆلۈدەۋە، گويىان لى گرتبووم.

لە ئەو پۇلەدا، زۇربەي ھاورى كۇنەكانى سالى پىشوو و گەرەكى خۇمانى تىدابوو. زۇربەي كات، (ەلى سىنەما، بەكرى مەھى رىش و دوكتۇر كامىل نامىق) پىكەرە بووين. مالى (ەلى)، لە ئەۋبەر قوتابخانەكەمانەۋە بوو، زوزوو خۇمان پىدا دەكرد و دايكى پارووى بۇ دەكردىن. ھەرۋەھا (عوسمانى قالەمنەۋەر، ئەكرەمى سەيىد مەجىد) و چەن ھاورىيەكى ديكەشمان لەگەل بوو، ئەۋان بە تەمەن لە ئىمە گەرەتريوون، بەلام چەن سالى مابورەنەۋە، پىيان گەيشتىنەۋە، چونكە تاقەتى خويىندىيان نەبو!

(كەمال جەلال) يىش، دواي ئەۋەي (پىنجونىن) كارلكر، مالىان لە گەرەكى (كانىسكان) بوو، ھەر لە ئەۋىش دەخويىند و جارجار دەمبىنى. ئىدى بە ئەو شىۋەيە، دەستە ھاورىيەكى زۇر خۇش كۇبووبووينەۋە، ھەمىشە يارىيەماندەكرد.

(عوسمان)، ھەزى لە ۋانەي ئىنگلىزى دەكرد، ھەر لە ئەو ۋانەيەشدا باشبوو. ھەموو جارى مامۇستا (ئەۋەر فەخرى ۋاسف)، لى دەپرسىن: ئەو (S) بۇ لە دواي ۋاوى (Zeki) ۋە ھاتوۋە؟ ئىمە نەماندەزانى، ئەۋىش ئەۋەي باش دەزانى و ھەمىشە، پەنجەي بە ھەرۋەبوو، ھاورىدەكرد: مامۇستا مەزىانم. ئەۋىش دەيگوت: باش مەيكە بە ھەر، فەرموو. (عوسمان) يىش دەيگوت: (The third person of singular). مامۇستا ئافەرىنى لى دەكرد، ئەۋىش تەماشايەكى ئىمەي دەكرد و پىدەكەنى، ۋەك قەلئى (خەبەر)ى گرتبى! ھىندى برادەرى ديكەش ھەبوون، شتى زۇر خۇشيان ھەبوو، بەلام لە ئەم ياد و بىرەۋەرىيەدا ناكرى، ھەموويان تۇماركرىن. (شىخ جەغفەرى) بىراى كاك (عومەرى) سەيىدەلىش، جارجارى لەگەل خۇي كولىچەي دەھىنا و بەشى ئىمەشى دەدا. لەبەرئەۋە ناويانابوو، (جەغفەر كولىچە). ئاي چەن پۇزانىكى خۇشبوو، جا دەبى، چى لە ئەۋە خۇشترىبى، مەۋ لە نىۋى شارى خۇي و خزم و ھاۋەلەكانىدا بىرى!!

ھەموو پۇژى، كاتى لە خویندن تەواودەبووین، (مامەقالە) لەبەردەرگە ۋەستابوو. پياۋىكى پىرى پىشسى بوو، ھىندە لەشسوك و گيانشیرین بوو، ھەموو كەس خۇشىدەۋىست، زماى زۇر شیرین و لووس بوو، منالانى لە خۇى كۇدەكردەۋە و قسەى خۇشى بۇ دەکردن. جگە لە ئەۋەى پۇژانە، لەبەردەم قوتاخانەكەماندا دەمانبىنى، ھەر لە گەرەكى خۇشمان دەژيا و ھەمووى چەن مالىكىش لىمانەۋە دوربوو.

لە زستاناندا، قاۋرمەى نۇكى دەفرۇشت. ھاوارىدەکرد: قاۋرمەى نۇك، ھىندە بە تامە بۇ خۇشم ھەزى لى دەكەم. نىمەش لىى كۇدەبووینەۋە و لىمان دەپرسى: ئەى بۇ ناىخۇى؟ ئەۋىش دەىگوت: ناخر دايكم لىمدەدا. دەمانگوت: بۇ دايك ماۋە؟ چۇن دەزانى، خۇ لىرە نىيە؟ دەىگوت: چۇلەكەكان بۇى دەگىرنەۋە!

جا ھەر بە راستى، قاۋرمەكەى ھىندە بە تام و خۇش بوو، لە گەلى خواردن خۇشترىوو، كاتى پارووشى بۇ دەكردىن، بە كولىرەى بازار و كەۋەر دەپىنچايەۋە، كەمى نالەتىشى پىۋەدەکرد، بە ئەۋ ۋەستايى و بە ئەۋ پەلەپەلىيە، ھەر لە دەسۋەنچەى خۇى دەھات! لە ھاۋىنانىشدا شەرىتەى مىۋژى دەفرۇشت و ھاوارىدەکرد: شەرىتەى مىۋژت بەمى، سارد و شىرىنە شەرىتە، خەستەخوپرەى نايە شەرىتە، سەفرا شكىن و عىللەتپەرنە شەرىتە، كەللە تەزىنە شەرىتە. شەرىتەكەشى ھىندە سارد و شىرىن و خۇش بوو، گرى دل و دەروونى دادەمركاندەۋە. ناخ ھەزار خۇزگە، بە ئەۋ سەردەمانە، تازە پۇى و ناگەپىتەۋە!

باۋكم و باپىرم

دوايى ھەۋالى باۋكممان زانى، لە گرتوۋخانەى سەرۋە گىرابوو، سەرمان لى دا و خواردنمان بۇ برد. بەلام بە بۇنەى جىژنى قووربانەۋە، ھىندى لە گىراۋەكانيان، بە (كەفيل) بەردا. يەكى لە ئەۋانە باۋكم بوو.

چەن پۇژى پىش ئەۋەى بەرىى، دوو نۇرتەمان ھەبوو، ھەر لە (پىنجوین) كرىبوومان. باپىرم يەكىكى نارد و دانەيەكيان برد، بۇ جىژن دايخەن و دوايى بىگىرنەۋە. ئىۋارەى جىژن بوو، لەگەل باۋكم چووین بۇ مالى باپىرم، ھەموو لە گوى مقلەى ئاگرەكە دانىشتبووین، بابەگەرە گوتى: (ھەمە) ئەۋ ھۇرتەيەت بە چەن كرىۋە؟ باۋكىشم گوتى: كاتى خۇى لە (پىنجوین) كرىۋمە و ھەفتا دىنارم پىداۋە. گوتى: مەيبەرەۋە، پارەكەت دەدەمەۋە. ئىدى باۋكم لە پوۋاداما و قسەى نەکرد، باپىرىشم پىرە ھۇرتەى لەبن نىمە دەركىشا و بە تالان بردى، چونكە ئەۋ جۇرە ھۇرتەيە، زۇر جوان و پىكوپىك بوو، (200) دىنارى ئەۋ پۇژەى دەکرد!

رۇزئانى جىژن و بەرمزگەوتى گەورە

رۇزئانى جىژن، لەبەردەم مزگەوتى گەورەدا، ھىندى كەسى لە ئىمە گەورەتر، لگاويان دادەنا. يەككىشىيان لەسەر سووچەكە دادەنا، ئىشەكەي ئەوہبوو، گەر پۇلىس ھات، ھاواركا و ئاگادارىيانكاتەوہ، يا ھەر خۇي خىرابى، مۇر و مشەماكە بفرىنى. زستانان ساردبوو، بەردەمى مزگەوت قورۇچلپاوبوو، جلەكانمان پىسدەبوو، سەرى پەنجەكانى ھەردوو دەس و قاچمان دەتەزى. يارى لگاو گەرمەبوو، زۇرپەي منالەوردكە نەزانەكان يارىياندەكرد و دەيانويست، شتى بەرنەوہ و بە پارەكەي رابويىرن.

ھىندى جارىش لەسەر پارە و گزىكردن، لگاوچىيەكان لىيان دەبوو بە شەر، يەكديان بە بۇكس و شەق دادەگرتەوہ، تا پۇلىس دەھات و ھەريەكەيان بە لايەكدا راياندىكرد. گەلى جارىش باوكم دەھات، لە دوورەوہ چاوى دەگىرا و بە دواى ئىمەدا دەگەرا، لە راستىدا، من ھەرگىز ھەزم لە ئەو جۇرە كارانە نەكردووہ و لە ھەموو ژياندا، ھىچ جۇرە قومارىنم نەكردووہ، بەلام ھىندى جار، (ھەسەن)ى برام و ھاوپرىكانم دەيانتردم، منىش بۇ خۇم ھەر تەماشامدەكرد!

ھەر لە يەكى لە پۇژدەكانى جىژنى قورىاندا بوو، لە بازارەچكۆلە تووشى (عوسمانى قالەمنەوہ) بووم، سىنيەكى بە تال و پيالەيەكى بەدەسەوہ بوو. بارانىكى زۇرىش دەبارى، جادەكان ھەمووى قورۇچلپاوبوو. گوتم: ئەوہ چىيە، چى پوویداوہ، بۇ وا نىگەرانى؟ گوتى: سىنيە قەزوانم پى بوو، ھەموویم فرۇشت، ھەموو پارەكەم بە لگاو دۇراند. ئىستە تاوۇرم بېرۇمەوہ، (ھەلار) دەمكۇژى. منىش گوتم: وەرە با بېرۇن، من يارمەتیتدەدم. گوتى: چۇن؟ پيالەكەم شكاند، سىنيەكەم تۇزى قورايىكرد و پىم گوتم: چاخانەكان دەگەرىن، تۇ دوامكەوہ و بگرى، منىش دەلىم، ئەو منالە سىنيە قەزوانى پى بوو، بەدەمدا كەوتوہ، ھەموو قەزوانەكەي لى پىژاوہ و پىسبووہ، ئىستە لە ترسى باوكى تاوۇرى، بېرواتەوہ، خىرتاندىگا، بەلكوو يارمەتییەكى بەدن. گوتى: باشە. چاخانەكانىش جەمياندىھات، چۇنكە لە لايەكەوہ باراندىبارى، لە لايەكى دىكەشەوہ جىژنبوو، خەلك كارىان نەدەكرد و دۇمىنەياندىكرد. ھەر لەبەردەركى سەراوہ تا بەرخانەقا و سەرشەقام، چاخانە بە چاخانە گەراين، بە ئەو شىوہيە پارەيەكى زۇرمان كۆكردەوہ. دوايى درەنگانى بەرەومالەوہ گەراينەوہ، (عوسمان) پىدەكەنى و گوتى: ئەم چاكەيەي تۇم، ھەرگىز بىرناچى و ھەر پىشى دەگوتم: (شىخە ھىياتەكە!)

سەرچادى گەرەكى (شىخان)

دوای ماوهیه، باوكم به يەكجاری بەربوو، لە ئەخۆشخانەى سەرەوه دامەزرايهوه و خێزانەكەمان، بە تەواوى يەكگرتەوه. لەبەرئەوه، لە مالى (نامە)خان جيمان نەدەبووه و گواستمانەوه. بە راستى زۆرم پى ناخۆشبوو، چونكە (نامە)خان لە دايك و باجى (سوعاد)يش، لە خوشكىكى گەرە بۆ من باشتربوون. زۆربەى كات لای ئەوان بووم، باجى (سوعاد) يارمەتیدەدام و وانەكانى پى پەواندەكردم.

خانويەكى سەربەخۆى گەرەمان، لە تەنیشت دوكانى (شىخ سەلامى بەردەزمردى) و لەسەر جادەى (شىخان)، لە (حاجى كەرىم بىكراس) بە كرنگرت، دىوارمان بە دىوارى مالى (سالى مىسرى)يهوه بوو. تا ماوهيهكى زۆرىش، (نامە)خان و (سوعاد)ى كچى، سەريان لێدەداين و لامان دەمانەوه. جارى واشبوو، دايكم منى بە شوپىياندا دەتارد و دەيگوت: پىيان بلى، گەرماومان داخستوو، با بىن، خۆيان بشون، چونكە خانووەكەيان گەرماوى تىدا نەبوو. جا هەر بە راستى، ئەو سەردەمانە پۇژانى بوو، كۆپ و كچى گەرەك، هەموو وەك خوشك و برا وابوون و خەمى يەكديان دەخوارد، نەك وەك ئەم سەردەمەبى، هیچ جۆرە پىوه ندىيهكى كۆمەلایەتى خاوين نەماوه!

يەكەمىن كۆدەتای بەعس

نازانم: هۆى چى بوو، جارىكى ديكە باوكمیان، لە قوربىنى گرتوو خانەى سەرەوه توند كردهوه. زۆر نىگەرانبووین و هەموو پۇژىكى هەيىنى، سەرمان لى دەدا. بەلام زۆرى نەخاياند و ئەوهى چاره پوانمان نەدەكرد، پويدا.

پۇژى، لە سەرچادەى (شىخان) بوو بە هەرا و دەنگەدەنگ پەيدا بوو. خێرا چوومەدەرەوه، تەماشامكرد، خەلكىكى زۆر وەستاون و گوى لە رادىۆ دەگرن، وىزگەى (بەغدا) پەيتا پەيتا، بلاوكراوهى دەخويندەوه و سروودى شۆرگىرانهى عەرەبى لێدەدا. دوای ماوهيه بلاويانكردەوه، كە (عەبدولكەرىم قاسم)يان گرتوووه و گولەبارانىانكردوووه. ئەو پۇژە پۇژى (08. 02. 1963) بوو.

لە گەرەكى ئىمە، جگە لە كۆمۆنىستەكان، هەموو خەلكى پىيان خۆشبوو، چونكە زۆربەيان (پارتى) و پىشمەرگە بوون. هەر دوای چەن پۇژىكيش، دەرگەى گرتوو خانەكان كرانەوه و هەموو گىراوهكانىش بەربوون. جا ئىدى چى لە ئەوه خۆشتردەبى و بۆ پىم ناخۆشبى، كۆدەتای چىيهكان سەركەوتوون، گرنگ ئەوه بوو، باوكم بەرەلآبوو!

یەكەمىن گىفتوگۇ و دووھىن دىدارى (مام جەلال)

پاشان زۆرى نەخاياند، گىفتوگۇ لە نىوان ھەردوو سەرکردايەتى شۇرش و (بەس)دا دەسپيىكىرد. پۇژى لەبەردەمى دووكانى (شىخ سەلام)دا ھەستابويىن، لە پىر خەلك بەرھە بەردەركى سەرا راياندىكىرد. گوتمان چىيە؟ گوتمان: (مام جەلال) ھاتووه، لە ئوتىلەكەى (نورى عەلى) دابەزىوھ و چەن پىشمەرگەيەكيشى لەگەل دايە، نيازىان ھەيە، بچن بۇ (بەغدا)، سەبارەت بە مافەكانى گەلى كورد گىفتوگۇبەكن. من و رەوانشاد (كەرىمى شىخ سەلام)يش رامانكرد و بە پەلە خۇمان گەياندە ئەوى. كە چووين، تەماشامانكرد، ھىندەى خەلك لىبوو، يەكىكى دىكەى نەدەگرت. ھاوارھاوار و ھوتافكىشانى بوو، پەردەى گوئى مرۆى دەپرى. تەماشايەكى جەنجالەكەم كرد، يەكسەر جەنجال و بەزمەكەى سالى (1958م) بىرکەوتەوھ. كاتى سەرۇك (بازانى) ھات و لە ھەمان ئوتىل دابەزى، بە ھەمان شىوھش، خەلكىكى زۆر كۆبوو بوونەوھ.

خەلكەكەش داواياندىكىرد و ھاوارياندىكىرد: با (مام جەلال) بى و قسەمان بۇ بكا. زۆرى نەخاياند، (مام جەلال) دەرکەوت، چەن پىشمەرگەيەكى لەگەل بوو، من تەنيا رەوانشاد (سەلامى مەلاسايرى)ى خىزمان ناسىيەوھ.

(تالەبانى)، ھەر لە شوئىنەكەى (بازانى) ھەستابوو، سلاوى لە جەماوھرەكە كرد و بە زمانىكى رەوان، دەسى بە قسەكردن كرد. دىزىھى بە قسەكانى دا و ھىشتا مەبەستى سەرەكى باس نەكردبوو. ھەر دوای ئەوھى ستايشىكى زۆرى شارى (سولەيمانى) كرد، باسى شارى ھەلمەت و قورىانى، شارى شەپى بەردەركى سەرا، شارى (شىخ مەحمود)ى نەمر و شارى رەوانشاد (ئەختەرى) ھاوسەرى (پەشۇل) و كى و كى دىكەى كرد، ئىنجا گوئى: (لامەركەزى)مان ھەرگرتووه و نىوھپۇكەكەى (ھوكمى زاتى)بە! ئىدى بى ئەوھى كەس لە ئەو زاراوھ قوورس و قەبانە تىبگا، بوو بە چەپلەلدىن، دەنگى ھارەى چەپلە و ھوتافكىشان بەرزبووھە. دوای كەمىكىش خەلكەكە پلاوھيان لى كرد.

گوندى (سېرەمىرگا)

پۇژىكى بەھارى سالى (1963) بوو، پۇژىمى (عەبدولكەرىم قاسم) پوخابوو، لە نىوان سەرکردايەتى شۇرش و (بەس)دا، ئاگرېر پاكەيەندرابوو، رەوشەكە مەترسى نەبوو. لە گوندى (سېرەمىرگا)، كوئىخا (عومەر) ژنى بۇ كۆرەكەى ھىنابوو، مالى پورھ (مەلىح)يشم داوھتكرابوون، منىش لەگەلىان چووم و شايبەكى زۆر خۇشبوو. خۇشترىن شتىش ئەوھ بوو، ماوھى پتر لە دوو سال دەبوو، (شىخ عوسمان)م نەدىبوو، ئەوئىش لە ئەوى بوو،

چاوم پئی که و ته وه. دواي نه وهی به زموره زمی شایی ته او بوو، بووکیان بۆ زاوا له پهرده کرد، نیواره هه موومان له مائی کوئخا کۆبووینه وه. کاک (نوری نهحمه دی ته ها)ش له نهوی بوو، هه وائی باوکمی لی پرسیم.

ههروه ها، چهن پیشمه رگه یه کی وهک (جه مالی عه لی باپیر، مام ره ووفی قه زوانفرۆش، که مالی عیسمهت ...)یشم بینی، هه مووشیان خه لکی (سوله یمانی) بوون و ده مناسین. کاکه (جه مال) خو شهاتنی لی کردم و گوئی: ده لئیی چی هه لماتینه که مان بکه یین؟ نیسته ش نیازت نییه، قیچمکه یی؟ زۆر دلم به نه وه خو شبوو، نه و کوره مه رده م بینیه وه!

نه و شه وه، هه رچی نه و منالانه ی له شاره وه، له گه ل که سوکاریان بۆ شاییه که هاتبوون، کۆیانکردینه وه، کاک (نوری) داواي لی کردین، سرودی کوردی بلئین. نیمه ش زۆر یاشمان له بهر نه بوو، نه ویش گالته ی پی ده کردین!

نه وه دووه مین جاریو، دواي پتر له دوو سال شۆرش، له نزیکه ره بنکه و باره گی پیشمه رگه ببینم و قسه یان له گه ل بکه م. شاییه کی زۆر خو شبوو، شایه ریان هینابوو، ده هۆلیانده کوتا و زورنایانلیده دا، چه ندین گۆرانی خو شی فۆلکلۆری کوردییان ده چری و نه وهی ده یانگوت، نه یانده گوته وه، کاتیکی زۆر خو شمان به سه ربرد، پاشان بۆ به یانی، مالاواییمان له (شیخ عوسمان) کرد و گه راینه وه.

تاقیکردنه وهی به که لۆری

هه مووی چهن مانگی بوو، له نه م خانووه خو شه نوینییه دا ده ژیاين، سالی (1963)، تاقیکردنه وه کانی سه ری سالی پۆلی شه شی سه ره تاییه به که لۆری ده سپینکرد. زۆر باش خو م بۆ ناماده کردبوو، زۆر خو م ماندوو کردبوو، باشبوو، هه ر خولی یه که م، له هه موو وانه کاندایه ره چووم، یه که مین قوناغی خو یندنی سه ره تاییم به ری و ته نیا وهک یادگاری، له ژیايندا مایه وه!

پشوو ی هاوین

مامه (عومه)م، به رانبه ر دووکانی باپیرم و له بهر شاره وانیه که کۆنه که ی نیو بازار، دووکانی میوه فرۆشی هه بوو، نیسته ش هه ر له نه وی ماوه و پیازده فرۆشی. بۆ نه وهی نه سوپینه وه و نازاوه نه نیمه وه، له کیشه و گرفت دووریم، باوکم لای مامم داینام.

مامم، هه ر له سه ره تای لاویتییه وه، له گه ل (مامه عه لی) هاوړییدا، پیکه وه کاریانکردوه. پیاوکی زۆر قسه خو ش و زمان شیرینه، تا بلی هینم و له سه رخویه. کۆن نه نامی پارتی (کۆمۆنیست) بوو.

له ئەو ماوهیەدا، لای مام بووم، بێ بەرانبەر کارمە کرد، بێ ئەوێ یەک پولی قەلبم بداتی، تەنانت نانی نیوهرۆشی بو ئەدەکریم! بە شیوهیەکی گشتی زۆریە (باراوی)ەکان چرووکن، له بنه‌ماله‌ی (شیخ عزیز)یشدا، جگه له باوکم، هەر سێ کۆره‌که‌ی دیکه‌ی، هه‌م پرژد و هه‌م به‌رچاوته‌نگ بوون، کاتی باوکیشم پیربوو، خوی براکانی دیکه‌ی گرتوه‌!

به‌لام له هه‌مان کاتیشدا، گه‌لی شت فی‌ربووم، به ئەو ته‌مه‌نوه (13 سالن)، تیکه‌لاوی ژبانی نیو بازار و کارکردن بووم. نه‌زموونیکه‌ی نیو بوو، له لایه‌که‌وه، گه‌لی کەسم له هه‌موو جوړه‌ ته‌مه‌ن و پیشه‌یه‌ک ناسی، له لایه‌کی دیکه‌وه تیکه‌یشتم، نه‌و خه‌لکه‌ به‌ چ شه‌ره‌شه‌قی، پاره‌ په‌یدانه‌کن، پاروویه نان بو‌ خویان و مناله‌کانیان دایینه‌که‌ن. له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، به‌ ته‌واوی چاوم کرایه‌وه و فی‌ربووم، چون هه‌وڵبده‌م، باوه‌ر به‌ خۆم بکه‌م و فی‌ری نانپه‌یداکردن بم!

به‌ راستی، هه‌رچه‌نده‌ ره‌وشی نیو بازار و گه‌رمای هاوین، هیندی گرفت و بێ نارامی هه‌بوو، به‌لام له هه‌مان کاتیشدا، پۆژانیکی خوشبوو، یاد و یادگاره‌کانیشی، هه‌ر له پیره‌وه‌ریمدا، به‌ زیندوویی ماونه‌ته‌وه. چونکه، من به ئەو ناوه نامۆ نه‌بووم و شاره‌زای بازاره‌که‌ بووم، به‌ئکوو هه‌ر له منالیشه‌وه، هۆگری بازارپو‌بووم، دوکانی باپیرم و مامه‌کانم، له ئەوی بوون. بۆیه ئیسته‌ش، زۆریه‌ی کات سه‌ر له ئەو ناوه‌ دده‌م، له‌گه‌ن مامه (عومەر)م و مامه (عه‌لی)دا، یادی جاران ده‌که‌ینه‌وه!

* * *

له راسته‌وه: مامه‌ عه‌لی، خۆم، مامه‌ عومەر و شیخ به‌ختیار باراوی

گه لاوه ریوه کانی درختی ته مه نه

به رگی یه که م / به شی چوارده

قەدەغە کردنی هاتوچۆ

گفتوگۆی نیوان هەردوو سەرکردایەتی (پارتی) و (بەعس)، زۆری ئەخایاند، هەمووی دوای چوار مانگ، سوپای دەولەتی داگیرکەری (عێراق)، پەلاماری (کوردستان)ی دایەوه، دووبارە جەنگ و ناخۆشی دەسپێنکردەوه. رەوشی (کوردستان) بە گشتی و باری نیو شاری (سولهیمانی) بە تاییەتی، بە تەواوی تیکچوو.

سەرلەبەیان زووی پۆزی (9. 6. 1963)، بڵندگۆ بە هەموو جادە و شەقامەکانی نیوشاردا دەگەرا و قەدەغە کردنی هاتوچۆی راگەیاندا. لە هەمان کاتیشتدا، لە هەموو لایەکەوه دەنگی تەقەییەکی زۆر دەهات.

ئەو شەوه، باوکم لە ئەخۆشخانە ئیشکچیبوو. ئیتمەش ئەماندەزانی، چی پوویداوه و زۆر دەترساین. لە پەنجەرە ی ژووری سەر جادەکەوه، تەماشای دەرەوهم دەکرد، جگە لە زیلی سەربازی و ترومبیلەکانی پۆلیس، سەگ و پشیلە خۆرپییەکانی گەپک، هیچی دیکە نەدەبینرا. هەموو سەر جادە و نیوکۆڵانەکان چۆلبوون و چۆلەکە بە کوژیان تیدا نەبوو. هەر کەسی لە مائی خۆی بێدەنگ دانیشتبوو، کەس نەیدەزانی، چ چارەنووسیکی رەش چاوەڕێدەکا!

هیندە ی ئی نەچوو، سەر جادەکە ی بەرمالی ئیتمەش پڕبوو، گویم لیبوو، کۆمەلێ سەربازی عەرەب دەگیاندهات و جینیویان بە خەلک دەدا. لە ئەو ریزەمالە ی ئیتمە، لە پیش هەموو کەسیکدا، (شیخ سەلام) ی دووکانداریان گرت، لیباندهدا و بە پال بردیان، ئەویش هەر هاواریدەکرد. ترومبیلێکی سەربازی گەرە وەستابوو، جەمەیدەهات و ئەویشیان تی ترنجاند. لەسەر جادەکە، تەنیا دوو مائی لیبوو، ئیتمە و مائی (سالخی میسری) بووین، لە کۆڵانەکە ی تەنیشتی شماندا، ئەم بەر و ئەو بەر مال بوو، بەلام سەیر نەو دەبوو، کەس لە دەرگە ی ئەو ریزەمالە ی ئیتمە ی نەدا! ئەم کشوماتی و بێدەگییە، ئەم رەشگیری و کوشتنوبیرنە، دوو پۆزی خایاند. دوای ئەوه بە بڵندگۆ هاواریانکرد، خەلک بۆی هەیه، ماوه ی دوو کاژیر هاتوچۆبکەن و لە بازار، پێداوایستییهکانی ژبانی پۆژانە ی خۆیان بکەن!

مۆلەتییکی کورت و رەوتی رووداوهکان

کاتی چووینە دەرەوه، ئینجا زانیمان، خەلکی گەرەکە کەمان چیبیان بەسەر هاتووه. زۆر بە ی زۆری ئەو مالانەیان پشکنیبوو، پیاویان تیدا نەهیشتبوو، هەموویان گرتبوون. من و (کەرمی شیخ سەلام) بەرەو مزگەوتی گەرە رۆیشتین. خەلک دەستە دەستە، سەریان لە باخی ئەخۆشخانەکە ی بەرانبەر مزگەوتەکە دەدا، ئیتمەش چووین و سەیرمانکرد،

پیاوی كەوتتېو، دەسى جلى مراخانى لەبەردابوو، جامانەيەكى بەسەرەدەبوو، ھەموو سەرۇچارى بە خويىنىكى ووشكەدەبوو داپۇشراپوو، جەستەى بە تەوارى ئاوسا بوو، مېشىكى زۇر تىياندابوو، بۇگەنىكردبوو، بى خاوەن لە ئەو ناوہ فریدراپوو، كەسپىش ئەيدەوئىرا، ھىچ بلى، يا خۇى پكا بە خاوەنى!

لە ئەو لاشەوہ، وەجاخە دەسگىرەكەى كەوتتېو، دياربوو، بە لەقە بۇيان قوپاندېو، ھەموو پيالە و ژىرىيالەكانىشيان شكاندېو. ئىدى ئەو خەلكەى دەيىنى، دلى بۇى پىر دەبوو، كەمى تەماشاياندەكرد و دەروىشتن. ئىمە دراىى زانىمان، ئەو پياوہ كوردە رەوانشادە، (نامدارى) چاپچى بوو. ھەموو پۇژى بەيانيان زوو، لە مالمەوہ دەردەچوو، چاى بە كرىكارەكان دەفرۇشت. ديارە ئەو بەيانىيە، ناگاي لە بىرارى قەدەغەكردنى ھاتوچۇ و رەشبگىرىيەكە نەبوو، لەبەرئەوہ دىويانە و لە دوورەوہ دەسپىژيان لى كرددوہ، پاشان تەرمەكەيان، لەئىو ئەو باخەدا فرىداوہ، ھەر وەك چۇن (خولەبوژ)ىشيان، بە ئەوہ شىوہيە كوشتېوو، كە شىتتىكى فرىشتەناسابوو، ناگاي لە ھىچ نەبوو!

ھاتىنەوہ بەر مزگەوتى گەورە، مامە (بەكر)م بىنى، لىى پرسىم: ئەوہ چى دەكەى؟ بۇرەوہ مالمەوہ، بە ئەم زوانە ماوہى ھاتوچۇكە تەواودەبى. مېشىش يەكسەر پۇشتەمەوہ.

نەخۇشخانەى گەورەى سەرەوہ

ھىندەم زانى، باوكم بە ترومبىلى فرىاكەوتنى خىراى نەخۇشخانە ھات، بە سەدرىيەكى سپى نەخۇشخانەوہ، خۇى كرد بە مالا و گوتى: خەلكىكى زۇر كوژراو و بىرىندار ھەيە. سەرم لە مالى باوكم داوہ، (بەكر) لە ئەوى نەبوو. بەلام (عومەر) زۇر پەرىشانە، بىرارىم داوہ، لەگەل خۇم بىبەم بۇ نەخۇشخانە، تۇش خۇت كۆكەرەوہ، لەگەل ئەودا وەك نەخۇش دەتانخەوئىم. باوكم پتر لە ھەموو كەسى، خەمى براكانى بوو، ئىدى پۇىشت!

پاشان مامم بە پەلە ھات. ھىشتا كەمىكى ماپوو، ماوہى ھاتوچۇكردن تەواوبى. ئىدى ھەردووكمان خۇمان گەياندە نەخۇشخانەى سەرەوہ. پىش ئەوہى ئىمە بگەين، بەھوى دوكتۇرىكى ناسىاويىيەوہ، باوكم مامە (عومەر)ى بە نەخۇش و مېشىش بە ھاوئەخۇش تۇماركردبوو. كراسى سپى نەخۇشخانەمان وەرگرت و لەبەرمانكرد. لە ژوورىكى گەورەدا، لەسەر دوو قەرەوئە لىى پالئەوتىن، مامىشم ھىندەى دىكە پەرىشانىبوو، چونكە ھەر شتى لىكەدەدايەوہ و ترسابوو. گوتى: گەر ھاتن، ئالئىن تۇ چىتە، وا لىرە كەوتووى؟ مېشىش لەبەر پىكەنن، خۇم بۇ نەدەگىرا. ئەويش توورەدەبوو. باوكم پىنى گوت: گەر لىيان پرسىت چىتە، بلى، گەدەم دىشى و چاودەرىنى نەشتەرگەرى دەكەم. مامم ھىندە

دەترسا، بە تەواوی بێ تامی کردبوو، هەمیشە بە ئەو گەرما و بە ئەو پۆژە خۆشەیی مانگی شەش، هەر لە ژوورەو پالکەوتبوو و دەرەوێ نەدەدی. من بیانوم هەبوو، جار جاری سەریکم لە ژوورەکەیی باوکم دەدا و کەمێ لە نێو باخەکانی حەوشەکەدا دەسوورامەو، جاروباریش لە دوورەو، دەنگی تەقە دەهات، وا دیاربوو، هیزەکانی سوپای داگیرکەر، هیشتا پلانەکەیی خۆیان، بە تەواوی جێبەجێ نەکردبوو، هیشتا نامانجەکانی خۆیان نەپیکابوو!

دوو پۆژمان بە ئەو شیوەیە بەریکرد و هیچ نەبوو. سەری سییەمین پۆژمان بوو، زۆرم لە مامم کرد، سەری لە دەرەو بەدا و هەوايەکی خاوین هەلمژێ. هەر هیندە، کەمێ لەبەر ژوورەکەیی باوکمدا دانیشتین، دوو مەدەرەو و پیکاییکی سەریەتال هاتن. پیکابەکە لەبەردەمی نێمەدا وەستا، پڕبوو لە بریندار. لەنێو بریندارەکاندا، کاک (عەلی) فەراشی نەخۆشخانەکەیی (سەییەسادق)ی تێدابوو. یەكسەر ناسیمەو.

بە باوکمی گوت: (جەمال)ی برامیان، لەبەردەمی دایکمدا گوللەبارانکرد. باوکیشم گوتی: زۆر قسەمەکە، لەبەر برینەکەت خراپە. نیدی مامم کە گوتی لە ئەم قسانەبوو، بە پەلە هەستا، هاواری سکی دەکرد و گوتی: وەرە ژێر بآلم. منیش ناچاربووم، دەسی بگرم و لەگەڵیدا بپۆم. بەلام پێکەنینی گرتبوومی، خۆم بۆ نەدەگیرا، چونکە پیش ئەو هێچی نەبوو، لەبەر خۆرەکە دانیشتبوو، جگەرەیی دەکیشا. ئەویش بە تەواوی توورەبوو، جێبەجێ بێ دەدام و دەیگوت: یا ئەمانە بپۆن، چارتەهەم. هەر کە چووینە ژوورەکەیی خۆمان، یەكسەر پالکەوت، سەر و نێوچەوانی توندتوند بەست، بە منی گوت: دەی قاچ و دەسم پشیلە، سەرمامبوو و کۆلنجمکردوو. تا دوایی باوکم هات و کەمێ هینواشی کردوو. نینجا گوتی: من لە مالهەو لە ترسی ئەم بەزەم پامکردوو، بەلام وا دیارە، نێرە خراپترە، هەر بەیانی هاتوچۆکرایەو، یەكسەر دەرەچم. پاشان هەر واشیکرد و بۆ سبەینی هەردوو کمان لە نەخۆشخانە دەرچووین.

باوکم دوایی گوتی: هەموو ئەو بریندارانەیان لە (عەرەت) و (سەییەسادق)ەو هینابوو. ئەمە ئەو دەگەییەنی، تەنیا هەر لە نێو شاری (سولەیمانی)، هاتوچۆ قەدەغە نەکرابوو، بەلکوو لە هیندی شوینی دەورەبەری شاریش، ئەو کارەیانکردبوو، خەلکیکی زۆریشیان بریندار و شەهید کردبوو!

مامم بە تەواوی تێکچوو بوو، چونکە بەرانبەر مالی باپیرم، دەسپێژان لە دایک و کوپێ کردبوو، (شەمسە)خان و (جەلیل)ی نانەوا، هەردووکیان بەسەر یەکدا کەوتبوون و گیانیان دەرچوو بوو. ئەویش لە پەنجەرەیی ژوورەکەیی خۆیەو، ئەمەیی بە چاوی خۆی دی بوو، نیدی بە جاری فریشکیکەوتبوو!

دوای ماوهیەکی کەم، وردەوردە بارودۆخەکە هیوربوو، ماوهی هاتوچۆکردنیان زیادکرد. تا وای لیقات، هەر لە بەیاننیهو تا کاژیری (5)، خەڵک بۆی هەبوو، هاتوچۆیکا و دووکان بکاتەوه. ئینجا بە تەواوی دەرکەوت، سەربازە کئیولە دێندەکانی (بەعس)، چیان بەسەر خەڵکی شار هیناوه، چیان لە خەڵکی بێدەسەلات کردووه، چەن کەسیان بریندار و شەهید کردووه، ئەوانەى گرتبووشیان، تا ئەو کاتە هەموویان، بۆ سەر و شوێن بوون، کەس نەیدەزانى، لە کوێن و چیان بەسەر هاتووه!

دەسەلاتی شوێش

دوای ئەو کارەساتانەى دوژمنی داگیرکەر، بەسەر گەلەکەمانیاندا هینا، شوێشی کورد پۆژ بە پۆژ بەهیزتر دەبوو. خەڵکیکی زۆر لە تاو پاونان و گرتن، چەوساندنەوه و ڕەشەکوژی (بەعس)، پەنایان بۆ شوێش و چییا سەرکەشەکانی (کوردستان) برد، پوویمان لە پووگەى کوردایەتى راستەقینە و تیکۆشان کرد، هیندەى دیکە، ریزەکانی شوێش و لەشکری رزکار یخوازی گەلەکەمان گەشەیکرد.

هەر لە یەكەمى پۆژى كۆدەتا ڕەشەكەى (بەعس) هوه، زۆر خراب پەلامارى (پارتى كۆمونیستی عێراق) یشيان دا، بە هەزارانیان لى گرتن و كوشتن. بلاوكرارهى ژماره (13) یان دەرکرد، بەپێى ئەو بلاوكرارهیه دەبووايه، كۆمونیستەکانیان قێرکرایه. لەبەر ئەوه لە ناچاریدا، پەنایان بۆ شوێشی کورد برد، بە سەدان كۆمونیستی كورد و عەرەب رایانکرد، لە ریزەکانی شوێشی گەلى كورددا، دژی دەولەتى داگیركەرى (بەعس) دەجەنگان. بە كورتییەكەى، نێو شارەكان چۆل و چیياکانیش پێبووون!

لە ئەو پۆژە ڕەش و سەختانەدا، بارىكى زۆر خراپى نەتەوهیى، پامپارى، ئابورى و كۆمەلایەتى، لە سەرتاسەرى (كوردستان) دا ئەفریندرا بوو، پڕۆسەى بەعەرەبکردنى نێوچه (كوردستان) یەكانى دەقەرى گەرمیان بە گشتى و نێو شارى (كەركوك) بە تايبەتى دەسیپێكرد. پێشمەرگە قارەمانەكانى كوردیش، درنغییان ئەدەكرد و بە دەسێكى پۆلايين، لە هیزەكانى دوژمنى داگیركەریان دەدا و دەسێكى باشیان لى دەوهشاندىن.

قۇناغى خوێندنى ئاوهندیى (1963 – 1967)

سەرەتای مانگی نۆبوو، دیسانەوه دەرگەى قوتابخانەكان کرانهوه. هەرچى پڕوانامه و شتى پنیوستبوو، نامادەمکرد و لەگەل ڕهوانشاد (حەمەسالحى عەبەپشى) دا، لە نامادەى

(سولەيمانى) ۋەرگىراين. ھەمموى چەن پۇژى بوو، دەمانخوئىند، بەرپۇدەبەرى نامادەيى مامۇستا (سامى حوسىن نازم) و يارىدەدەرەكەى مامۇستا (ئىحسان)، بەسەر پۇلەكاندا گەران و پىيان راگەياندىن، نابى، بە جلى كوردىيەوہ بىن و دەبى، چاكەت و پانتۇل لەبەرکەن. بەلام ئىمە گويمان نەدايە، ھەر بە جلى كوردىيەوہ دەچووين! ۋا بزائم، ھەمموى ھەفتەيەك بەسەر ئەو راگەياندەنەى بەرپۇدەبەرى قوتابخانەدا تىپەپووبوو، بەيانىيەكيان كەمى دواكەوتىن، يارىدەدەرى بەرپۇدەبەرىش، لەبەردەمى دەرگە گەرەكەى نىو قوتابخانەكەدا ۋەستابوو، دارىكى ئەستوريشى بەدەسەوہبوو، چاۋەرپى ئەو قوتابيانەى دەرگە، كە دواكەوتون.

ئىمە يەكەم جلى كوردىيەمان لەبەرابوو، دووہميش دواكەوتبووين. بۇيە بانگىكردين و ويستى داركارىمانكا، ئىمەش نەمانھىشت و قەبوولمان نەكرد. ئەوئىش گوتى: كەۋاتە، لەبەردەم زوورى بەرپۇدەبەردا بووہستن، تا دىم. ھات و گوتى: ئىوہ لە چ گەرەكى دەرپىن؟ من گوتم: لە گەرەكى (شىخان). ئىدى دۇسيەكەى دەرھىنام، نووسراۋىكى نووسى، دايە دەسم و گوتى: تۇپرۇ بۇ قوتابخانەى (شۇرش)، ئەوى بەكەلكى تۇدى، دواكەمى، جلى كوردى لەبەردەكەى، كەس لىت ناپرسىنەوہ! ئىدى بى ئەۋەى ھىچ بلىم، يەكسەر پۇيشتەم، ھەر ئەو پۇژەش دۇسيە و نامەكەم برد و ۋەرگىرام.

ئاۋەندىيى (شۇرش) ئى كۇن

قوتابخانەى شۇرش، لە خوار نەخۇشخانەى سەرەكى و لە تەئىشت ھەتىوخانەكەى گەرەكى خۇمانەوہ بوو، ھەر دىۋارىكىيان لە نىۋاندابوو. بەرپۇدەبەرى قوتابخانەكەش، (شەۋكەت) ە فەندى بوو. چومە لاي و گوتى: بەيانى زوو ۋەرە، لە پۇلى يەك دەوامكە. قوتابخانەى (شۇرش)، ناۋى زۇر خراب پۇيشتبوو. چونكە ئەو قوتابيانەى، ھەزىيان لە خوئىند نەكردايە، يا سەرەگۆبەنبونايە، لە ئەوى كۇياندەكردنەوہ. زۇر چار ھەر لە ۋانەكانىشدا نامادە نەدەبوون و كەسش لىي نەدەپرسىنەوہ! بەلام من، گويم بە ئەو شتائە نەدەدا، بۇ يەكىكى ۋەك من زۇر باشبوو، چونكە يەكەم لە مالى خۇمانەوہ زۇر نرىك بوو، دووہم زۇربەى ھاورىكانى ھەموو ئەو كۇلانائەى لىي ژىابووم، ھەر لە ئەوى دەيانخوئىند. جگە لە ئەۋەى، ئەو سەرەستىيەى لە قوتابخانەى (شۇرش) ھەبوو، لە ھىچ قوتابخانەيەكى دىكە نەبوو، كە قوتابى لە ئەو قۇناغەى ژىاندا، ھەزى لى دەكا، زۇر بىر لە خوئىند و داپۇژ ناكاتەوہ، ۋا دەزانى. باوك و دايكى بە زۇر پىي دەخوئىن، فرمانىكە و دەبى، ھەرچى چۇنى بى، جىبەجىيكا!

ھەرچەندە قوتابخانەگە زۆر كۆتۈبۈ، بەلام لەسەرىكى دىكەو، زۆر خۇشبوو، چونكە خەشەيەكى زۆر گەرەى ھەبوو، گۆرەپانىكى فراوانى ۋەرزى تىدابوو، ھىندى درەخت و سەوزايشيان لى پوۋاندېبوو، ئەو ناۋەى رازاندېبوو. نىمەش ھەمىشە، خەرىكى پاپراۋىن و يارىكرىن بوۋىن.

قوتابخانەى شۇرش و مەلانىي ھىزەكان

لە قوتابخانەى ناۋەندىي (شۇرش)، مەلانىيەكى زۆر توند، لە نىۋان ئەندامانى (پارتى) و (كۆمۇنىست) ھەكاندا ھەبوو. ئەو مەلانىيە بە شىۋەيە بوو، ھىندى جار شەرى گەرە، لە نىۋانىندا دروستدەبوو. (پارتى) ھىندى كۆرى نازا و ناسراۋى ۋەك (عوسمانى حاجى غەرىب، ئەحمەدى ھەمكول، ناسۋى شىخ نورى، ھىكمەتى عەبەپاشا) و گەلىكى دىكەشيان ھەبوو. كۆمۇنىستەكانىش لە ئەو سەردەمەدا، ھىندەى بىرمبى، چەن كادىرىكى ديارى ۋەك (عومەرى سارى (دلىپاك)، كەمال جەلال (كەمالەكوپىر)، جەمالى عەلى فايز، مستەفا چاۋرەش، موعتەسەم عەبدولكەرىم، شىخ جەغفەرى شىخ مستەفا) يان ھەبوو. ھەموويان بە تەمەن لە نىمە گەرەترىبوون. ھەرچەندە ئەمانە ھەموويان، ھاۋرى و قوتابى يەك قوتابخانەش بوون، بەلام ئەو ناكۆكى و پكەبەرايەتتە پامبارىيەى، لە نىۋان ھەردو پارتەكدا ھەبوو، لەنىۋ ھەموو دەزگەكانى دەۋلەتتەشدا رەنگىدا بوو. ھەموويانى لە يەكدى كرېبوو، ھەمىشە لەگەل يەكدىدا ناكۆكبوون!

لە ئەم قۇناغە نۆيىيەى خويىندندا، كۆمەلى برادەرى دىكەم ناسى، ۋەك (فەرەيدوۋنى ھەمەى شىخەلى، عەلى حاجى سەعەرەش ...) و گەلىكى دىكەش، بەلام ئەوانەى زۇربەى كات پىكەۋە بوۋىن، (فوۋادى مچەى رەغنا، سەردارى ئەجەبۇق، سەلاخە لوۋتە، ھەمەى زبە و فەرەيدوۋن مەجىد) بوون. بە داخەرە ھىندىكىان ئەمان.

لە پۆلەكەشماندا، گەلى برادەرى خەلكى (سولەيمانى) و گوندەكانى دەوربەرى لى بوو. لە نىۋ ھەمووياندا، (قالەى حوسىنە فەندى، فوۋاد ياسىن - فوۋادەرەش، مەحمود مەعرف، ئەحمەد حوسىن)م، زياتر خۇشدەويست. ئەو دووانەى دوۋايان، خەلكى گەرەكى (سەركارىن) بوون، بەلام ئەوانى دىكە، ھەموويان ھەر لە گەرەكى خۇمان بوون و پىشتەر دەمناسىن.

ئىدى پۇرۇبەرۇژ تا دەھات، ئەلقەى پىۋەندىيەكانم فراوانتردەبوو، چ لە دەرەۋە و چ لە نىۋەۋەى قوتابخانە، خەلكم پتر دەناسى. لە ئەم گەرەكەش، جگە لە ھاۋرىكانى سەردەمى مئالى، گەلى ھاۋرىنى خۇشەرىستى دىكە، جارىكى دىكە لە زىاندا پەيدا بوۋنەۋە، ھەرە

نزیکه کانیان ئەمانە بوون: (سەمە ی بلە سووری عەرە بانچی، سە عەملە، کە مالی عەبە رادیۆ، عەلی حەمە جەلیلی سوێجگەرچی، هێرشێ حەمە ی شێخەلی، کەریمی شێخ سەلام، کە مالی رەشید ناغا، دارای حەمەرە شیدی بەقال، سالار و سەلاحی ئەحمەدی سەرۆپی، کەریم تەرەزان...)، هەموویان کۆپی باش و دڵسۆز بوون، هەمیشە پێکەوه بووین، بە تاییەتی (سەمە) و (هێرش)، لە یەکدی جیا نە دەبووینەوه!

پێکخستنی (پارتی)

هەمووی مانگیکی ئەبرد، (حوسینی حەمە ی مەلافەتاج)، کە بە (حسە کوێر) و (حسە رەبیعە) ناوی پۆشتبوو، هات و گوێتی: ئێمە تۆ دەناسین، لە خێزانیکی کورد پەرۆهری، باوکت و مامە کانت هەموویان (پارتی) ن. ئەم یەکدی ناسینەمان بە هەل زانی، تا پیش ئەوێ کۆمۆنیستەکان، بە لای خۆیاندا راتکێشن، پێوهندیت پێو بەکەین، لە ریزەکانی (ی. ق. ک.) و (پارتی) دا، کارمان لەگەڵ بەکە ی و رازە ی گەلەکە ی خۆت بەکە ی. منیش بێ ئەوێ بیری لی بەکە مەرە، یە کسەر گوێت: زۆر سوپاس و شانازی پێو دەکەم، لە ریزەکانی (پارتی) دا کاربەکەم، بەلام حەز ناکەم، لە (یەکیێتی قوتابیان) دا کاربەکەم. ئەو بوو، نامەم نووسی و دوا ی ماوێه وەلامیاندا مەرە، بە لایەنگر وەرگیرام، لە شانە یە کدا پێکیانخستم و هەر کاکە (حسە) ش لێرسراومان بوو.

کۆدەتایەکی چاوەرواننە کراو

دوا ی ئەوێ (بە عەس)، نو مانگ دەسەلاتدار بوو، بە شێوێهەکی زۆر دێندانە، فرمانەرەوایی دەکرد، هەوێدەدا، بە ناگر و ناسن، شوێرشێ کورد نەهێلی، هەموو جۆرە نازادییەکیشی، لە گەلانی (عێراق) زەوتکردبوو. بەلام باشبوو، لەنیو خۆیاندا تێکچوون. (عەبدولسەلام عارف) ی هاوێهیمانی (بە عەس)، پۆژی (18. 11. 1963)، کۆدەتایەکی سەریازی بەسەردا کردن، هێندیکی لی گرتن و ئەوانی دیکەش پەرەوازەبوون. تا ماوێهەکیش، گەلانی (عێراق) ی لە دەس چەوساندنەوه، دێندەیی و پەشەکوژی سەرانی (بە عەس) پزگارکرد. لە ئەو ماوێهەدا، جەنگ لە نیوان سەرکردایەتی شوێرش و دەسەلاتی نوێی دەولەتی (عێراق) دا وەستا، بێ ئەوێ هیچ جۆرە مافیکیان بۆ گەلی کورد دیاریکردبێ! بەلام ماوێهە کوشتنوبرین ئەما و پۆلەکانی گەلەکەمان، پشووێهەکیاندا و ناھیکیان پێدا هاتەوه، کە ئەوێش خۆی لە خۆیدا، بە یەکی لە نووشستیە گەرە و خالە لاوازەکانی شوێرشەکە دادەنری!

سەرەتای ئاكوۆكى و دووبەرەكى

سەرەتای مانگی سى بوو، لە جىزنى (نەورۇز) نزيكبووويويناوه، پۇژيكيان بەيانى زوو چووم بۇ قوتابخانە. لە نيو قوتابيانى پۇلكەماندا، بوو بە ھەرا و گوتيان: (بارزانى) باوهرى بە خەباتى پارتايەتى ئەماوہ. منيش وەك لە بانى بەرمبەنەوہ، لە دلى خۇمدا گوتم: ئەم قسەقۇرانە چيپە، (بارزانى) خۇى، يەكى لە دامەزىنەرانى (پارتى) بووہ، ئىستەش سەرۆكى (پارتى) و چۆن باوهرى پىنى نىيە؟!

دوايى (مەحموود مەعروف)ى ھاوړيم، كە پىكەوہ لەسەر يەك كوورسى دادەئىشتين، پىنى گوتم: بۇ پرواناكەى؟ گوتم: پروا بە چى بكەم، ئەوہ درۆيە و دەسەلات بلاويدهكاتەوہ، بۇ ئەوہى ئاكوۆكى لەنيو ريزەكانى كورددا دروووستكا، گوتم: ھا ئەوہ پۇژنامەكە بيخوينەرەوہ. منيش تەماشايەكى گوتهكانى (بارزانى)م كرد، بە تەواوى دلم سستبوو. ھەر ليكمدەدايەوہ و لەبەر خۆمەوہ دەمگوت: ئەو پياوہ چۆن قسەى وا دەكا؟! چۆن دەلى: باوهرم بە ھىچ پارتى نىيە، كورد و ەھرەب بران، ھەر كەسى بچىتەوہ سەر كارى خۇى و لە مالى خۇى دانيشى؟! بە راستى وەك ئەوہ وابوو، يەكى لەناكاو شەپازلەيەكى توندم ليدا، سەپووم و ميشكم ھىچى وەرنەدەگرت!

يەكسەر چووم و (حسەكوۆر)م دۆزيبەوہ، ليم پرسى: چى پرويداوہ، ئايا ئەو دەنگوباسانە راستن؟ (بارزانى) وا دەلى؟! ئەويش گوتم: من لە لىپرسراوہكەمەوہ، ھىچم بە فەرمى پى نەگەيشتووہ و نازانم، ھەر كاتى وەلاممان بۇ ھات، ئاگادارتدەكەمەوہ. ئىدى ھەر چاوهرى بووم، بەلام تا ئىستەش لە (پارتى)وہ ھىچمان پى نەگەيشت! تەنيا ھەر ئەوہ بوو، لە نيو كۆمەلانى خەلكدا دەمبىست، دەنگۆكەش پۇژيەرۇژ پتر بلاوہدەبووہوہ و ئەنجامەكەشى ناشكرايە، (پارتى) دوولەتبوو، جگە لە نووشوستى و مالىويزانى، ھىچى دىكەى لى شين نەبو!

لەبەرئەوہ، ئاكوۆكى و دووبەرەكى، لەنيو ريزەكانى سەرگردايەتى (پارتى)، ھىزى پىشمەرگە و شۆرشدا سەريەلدا، ھەر بە شيوہيەكى گشتى، خەلكەكە بوون بە دوو بەشەوہ: بەشيكيان بە خۇيان دەگوت، بالى پەليتبىرۆ و دواتر بە (جەلالى) ناسران. خۇيان بە خاوەنى رەواى (پارتى) دەزانى. ئەم بەشە زۆرەي ئەندامانى پىخستەكانى خوارەوہ، كاديرو سەرگردايەتى (پارتى)يان لەگەل بوو. (برايم ئەحمەد) و (مام جەلال) سەرگردايەتبيان دەگردن. بەشەكەى دىكەشيان، ھەموو ئەوانە بوون، باوهریان بە سەرگردايەتى (بارزانى) ھەبوو، دژى بالەكەى پەليتبىرۆ بوون، بەشى زۆرى كاديرو سەربازيەكانى شۆرپيشيان لەگەل بوو، ئەم بالەش بە (مەلايى) ناسران.

سەير ئەمە بوو، ھىشتا ھىچ چۆرە مافىكى نەتەھىيى، رامىيارى و كەلتوورى بۇ كورد
دەرنەگىرابوو، ئەم ئو لايەنە ئاكۇكە، لەسەر كىشەي سەرکردايەتى و گفتوگۇكردن،
پروپاگەندەي خراپ و ناشىرىنيان، دژى يەكدى بلۆدەكردەو، پىزەكانى (پارتى) و
شۆپش و گەلەكەمانيان ئوولەتكر، پىلانە گلاۋەكانى داگىركەرى دەولەتى (عىراق)يان
جىبەجىكر. واتە، بە دەسى خۇيان، مالى خۇيان وئرانكر!

بە راستى ئەو دووبەرەككىيە، كارەساتىكى ھىندە گورچىپوو، جەماوهرى گەل لە داخاند
نەياندەزانى، چى بكن و واياندەزانى، كۆستىكى گەورەيان كەوتوو و پەنگى مردوويان
لى نىشتبوو، بە تايبەتى ئەو بىنەمالە تىكۆشەرەنى، قوربانىيەكى زۇريان دابوو، خاوەنى
شەھىد بوون. پەوشى درووستبوو، وى لىھاتبوو، پۇژانە لە ھەموو شوئىنى، ياس ھەر
باسى ئەو ئاكۇكى و دووبەرەككىيە بوو!

لە ئەنجامدا، كۇتايى ئەو ئاكۇكى و دووبەرەككىيە، بە ئەمە شكايەو، بالى جەلالى لە
گوندىكى نرىك شارۆكەي (ماوەت)، لە مانگى چواردا كۇنفرانسىكيان گرت، لە كۇتايىدا
بلۆكرادەيەكەندەكر، ناوئىشانەكەي (پىكەوتنەكەي مشىر — بارزانى خۇيەدەستەوئەدانە
يان مافوەرگرتن) بوو، سەرۇكى (پارتى)يان لە دەسەلات رووتكردەو. (بارزانى)ش دانى
بە بىرپارەكانى ئەو كۇنفرانسەدا نەنا، خۇي كۇكردەو و زۇرى نەخاياند، لە ھاويىدا
ھىزىكى كۇكردەو، پەلامارى سەرکردايەتى جەلالىيەكانى دا و لە ئىوچەي (ماوەت)
دەرىپەراندن. دواي شەرىكى كەمىش، ھىندىكيان گەرەنەو و وازيان لە بالى جەلالى ھىنا،
ھەموو ئەوانەي ماشنەو و دژايەتى بالى مەلەييان دەكر، راوياننان، تىكشكان و پەنەيان
بۇ (ئىران)ى دۇستە دىرىنەكەي خۇيان برد، لە شارى (ھەمەدان) جىگىرېوون!

لە ئەمە ماوەيەدا، ھەرچى دژى بالەكەي جەلالى بووايە، لە كەشتىيەكەي (پارتى)دا، بە
سەرۇكايەتى (بارزانى) جىيىدەبوو. بۇ نەمۇنە: لە گەرەكى ئىمە كوپى ھەبوو، ناوى
(عوسمانى باجى قەيم) بوو، بە (عوسەھوتە) ناوى دەركردبوو، پىشمەرگەيەكى زۇر نازا
و قارەمان بوو، ھەر لە گەرەكى خۇشمان بوو. پىش ئەوئەي ئاكۇكى و دووبەرەككىيەكە
پرووبدا، چەن پىشمەرگەيەكى ھاوپىنى خۇي، بە زۇر سوارى بوو، ئەويش لە
بىدەسەلاتى و لە شەرماندا، خۇي كوشت. سەرکردايەتى (پارتى)ش، ھەموويانى گرت و
چاوەرېبوون، دادگايبىكرىن. كەچى كاتى دووبەرەككىيەكە پەرەيسەند و يەكلايىبوو،
بالى مەلەيى ھەموويانان بەردا و بە ھەموو شىوئەي، دژايەتى بالەكەي جەلالىيان دەكر،
وەك ئەوئەي ئەوان لەسەر دىد و بۇچوونى جىاوازي رامىيارى گىرابن!

لايه نەكانى دېگە

سالى (1964) بوو، (پارتى كۆمۇنىستى عىراق)، ئىس كۆمۇنىستانى لەگەل شۇرشى كورددا نەبوون و پىشگىرى پزىمەكەى (عەبدولكەرىم قاسم)يان دەكرد، دواى ئەوەى (عەبدولكەرىم) نەما، بەعسىيەكان دەسلەتايان وەرگرت، بە دەسكى پۇلايىن لىياندان و راوياننان. ئەوانىش لايەنى (مەلامستەفا)يان گرت و درى بالەكەى جەلالى بوون. (كۆمەلەى نازادىي و ژياندەنەو و يەكىنى كورد - كارىك)يش، بە ھەموو شىوۋەيە، نژايەتى بالەكەى جەلالى و پىشگىرى مەلايىەكانيان كورد. جگە لە زۇربەى سەرۆك تىرە و ھۇزەكان، ھىزە كۆنەپەرسىت و مەلاكان، ھەر لەگەل (بارزانى) بوون. ئىدى ھەرچى دەھات، زىاتر بەنزىنى بە ناگرى دووبەرەكى و ناكۆكىيەكەى نىوان ھەردوو بالەكەى مەلايى و جەلالىدا دەكرد، لەسەر حسابى بەرژەوۋەندىيەكانى گەلى كورد، گېرى ناگرى فېتئەيەكى گەورەى پترىيان خۇشەدەكرد، تا واى لىھات، پۇزبەرۇز ھىزى مەلايى زىادىكرد و تاى تەرازووى بالەكەى جەلالى، بە ھەواداچووا!

سەردەمى (كانىي ماسى)

لەنىو بىنەمالەكەى ئىمەدا، تەنىيا باوكم لەگەل بالى مەلايى بوو، ئەويش وەنەبى، ھىندە لە كارى رامىيارىدا شارەزابووبى، ئەو پىبازەى ھەلېژاردىبى، بەلكوو ھاوپىكانى، كارىيان تى كرىدبوو. دواى ماوۋەيە، بالى جەلالى پىكخستەنەكانى خۇيان دامەزاندەوۋە. ئەو كاتە لە (ئىران)ەوۋە، سەرپەرشتى پىكخستەنەكانىيان دەكرد. منىش وەك پالىيورويكى (پارتى)، دواى جەلالىيەكان كەوتم و پىوۋەندىيان پىوۋە كرىمەوۋە.

لە ئەو سەردەمەدا، ھەرچى سەرسەرى، خۇپرى، ھىچوچوچ، پىياو خراپ و ھەتتويبازى (سولەيمانى) بوو، لە بالى مەلايى كۆبوو بوونەوۋە. ئەوۋەى لە ماوۋەى ئەو دوو سالەدا (1964-1966)، لە شارى (سولەيمانى) پرويدا، مەگەر ھەر مېژوونووسىكى وريا و بەناگا، شارەزا و زىرەك، بوپىر و نازا بتوانى، پۇزبەرۇز لە پەناوۋە تۆمارىكا، ئەگىنا نە بە دەم دەگىپرىتەوۋە، نە لە بىرەوۋەرى كەسىشدا جىيەدەيىتەوۋە. شەو نەبوو، مالى تالان نەكرى، پۇز نەبوو، سوكاىەتى بە چەن كەسى نەكرى، ھەموو جۇرە نازادىيەكانى، لە پۇلەكانى كورد قەدەغەكرىدبوو، بە تايبەتى ژيانىيان، لە خەلكى (سولەيمانى) تالكرىدبوو! تەنانەت ئەوۋەى كەمى قزى درىژبووايە، لەسەر جادەكان و لەبەرچاوى خەلك، قزىيان پاكپاك دەتاشى! منالى جوانكىلەى كوردىيان، بە زۇر دەبرد و سوارىدەبوون. سەرئەيەكى زۇرىيان،

له دولته مند و کاسبکاره کان دسه ند. هر هینده مان دهزانی، یهک دوو جیبی پر له ده مانچه له باخه ل راده وه ستا، کومه لیکیان بهر شفق و شه پارزه ددا و بو (کانی ماسی) راپنچیانده کردن. دژایه تیبیه کی زوری باله که ی جه لالیان ده کرد. ئیدی به جوری باری شاره که تیکچوو بوو، کومه لانی خه لکی بیچاره، ناواتیان به سمرده می دسه لات میریی ده خواست!

ته نانه ت کومونیه سته کان، له په نا (بارزانی) شدا بوون، نه وانیش له دس چه وسانده وه و زورداری قووتار نه بوون، به رژی چهن که سیکیان لی کوشتن. ئیدی وای لیها ت، که س له سهر و مال و نابرووی خوی دنیا نه بوو.

له بهر نه وه خه لکه که په نایان بو (بارزانی) برد و داویان لی کرد، سنووری بو نه و باره ناله به ره ی (سوله یمانی) دانی و چاره سه ریکی به په له، بو نه و ره وشه خراپه بدو زیته وه. نه ویش کومه لی چه کداری نارد، بو نه وه ی نه و پیاو خراپانه ده سگیر که ن، له بهر نه وه له نیو بازاردا بوو به ته قه. بلا وکراوه یه کیشی ده کرد، کومه لی ناوی تیدا بوو، هه موویانی تاوانبار کرد و داویا کرد بوو، له هر کوی بن، بیانگرن.*

پاشان (عه گید سدیق) هات و له (سوله یمانی)، نوینه ری (بارزانی) بوو، سه ریهرشتی کاره کانی ده کرد، به لام نه ویش هیچی بو نه کرا. نوایی، نه ویش له هه موو که س خراپتر ده رچوو، دزییه کی زوری کرد و بوو به پیاوی میرییش. ناخر لیپرسراوی ویزدانی نه بی، له سه ر ژیان و گیانی روله کانی گه له که ی بژی، ره وشتی کومه لایه تیشی نییه!

نه ز پیم وایه، نه وه ی له پشت نه م باره ناله باره وه بوو، به په ی یه که م، (ریکخراوی لاوانی نه ته وه ی کورد) بوو، که سه ر به (پارتی گلی کورد) بوو. هه رچه نده تا نیسته ش، سه رکرده کانی نه و رژی نه و ریکخراوه، نکولی لی ده که ن و ده لین: جه لالییه کان بوون، بو نه وه ی باره که بشیوینن، ناژاوه بنینه وه و ناویانگی نیمه ش خراپکه ن! به لام نه و قسه یه راست نه بووه و راستیش نییه، گهر سه رکرده یه تی نه و پارتیه راستیانده کرد، هر زوو ده بووایه، هه لوئیستیان وه رگرتایه، بلا قوکیکیان ده کردایه و دژی نه و کاره قیزه ونانه بووه ستانایه ته وه!

سه یه نه وه یه، هیشتا جه نگ له (کوردستان) ته واونه بوو بوو، هیشتا هیچ جوره مافیکی نه ته وه یی و رامیاری وه رنه گیرا بوو، که چی لیپرسراوان به نوای په لوپایه و ده سکه وته تایبه ته کانی خویاندا ویلبوون!

* بلا وکراوه که له کۆتایی نه م به شه دا هیه.

لېرەدا، گوتەيەكى پېر بايەخى (پارزانى)م بېردەكە وئىتەرە، گوتوويەتى: (حوكومەتى
 عىراق زۇربى ئەقلە، ئىمە داواى حوكمى زاتى دەكەين، كەچى ئەوان دەستىدەستىمان پى
 دەكەن. ئەگەر ئەقلىان ھەبى، سەربەخۇبى تەواومان دەدەنى، ئىنجا بزانن، داواى شەش
 مانگ لېپرسراوانى كورد، چى بەسەر مىللەت ئەھىنن) *

پارى خويىندىن و كارى رامپارى

پېرىشكى ئەو ناگرەسوورەى، شارى (سولەيمانى) گرتبووورە، بەر ئىمەى قوتايانىش
 كەوت. پىنكخستنى مەلايى و كۆمەلەكەى (كانىي ماسى)، دەسەلاتىكى زۇريان ھەبوو،
 ھەرچى كوپى نازا و دەسووشىن ھەبوو، لەگەل ئەوان بوو. گوشارىكى زۇريان لى
 دەكردىن، نامەبنوسىن و ھەلوئىستى خۆمان، دىرى بالەكەى جەلالى پروونكەينەو.

ھىندى لە ھەقالە كۆنەكانى ھاوپى خۆمان، لە ھەموو كەس خراپتربوون، ھەرچىبەكمان
 دەبىنى، دەمانچەيەكى پى بوو، خۇى پىوۋە بادەدا و دەيگوت: پىشمەرگەم. جگە لە ئەوۋى
 شەرى نىوان قوتايىبە كۆمۇنىستەكان و كۆمەلەكەى (كانىي ماسى) ھەر بېردەوامبوو، لە
 جارائىش خراپتربوو، بە تەواوى تاويسەندىبوو، كەم پۇژ ھەبوو، يەكى بە بۇكسى ناسن و
 بە چەقۇ بىرىندار نەكرى، پۆلىس نەيە، كۆمەللى رانەكا و كۆمەللىكى دىكەش بۇ كۆلىنەوۋە
 پاپىچ نەكەن!

لە گەرمەى ئەو گىرمەوكىشانەدا بوو، پۇژىكىان باوكم ھات و گوتى: لە قوتابخانەوۋە
 پاپۇرتىكىان لەسەر ئووسىووى، گوايە لەگەل كۆمەللى جەلالى كاردەكەى، گەر بانگتەكەن و
 لە (كانىي ماسى) داركارىتەكەن، كەس ناتوانى، يارمەتتېدا و پزگارتكا. ھەرچەندە ويستم،
 تىنى بگەيەنم، ھىچ پىوۋەندىيەكم بە ئەوانەوۋە نىيە، كەلكى نەبوو، چونكە ئەوان ھەرچى
 كارى لەگەل نەكرىنايە، بە دىرى خۇيائىان دەزانى و وايان دادەنا، پىوۋەندى بە لايەنەكەى
 دىكەوۋە ھەيە. بۇيە باوكم بە زۇر، نامەيەكى پى نووسىم: لە نامەكەدا داواى بۇ كوردبووم،
 لە پىزەكانى (پارتى)دا ۋەرمگرن!

ئەوۋەبوو، ھىندەى پى نەچوو، (جەمال ھەمەئەمىن) ھات، نامەيەكى دامى و گوتى: لەمەدوۋا
 پىوۋەندىت بە مەنەوۋە دەبى. (جەمال)م دەناسى، كوپى (ھەمەئەمىن)ى شۇقىرى ترومبىلى
 فرىاكەوتنەكەى نەخۇشخانە بوو، ناسىاوى باوكىشم بوو. داواى نامەكەم كوردەوۋە، مۇرى
 (لاوانى نەتەوۋەى كورد)ى پىوۋەبوو.

* شەوكتە مەلا اسماعىل ھەسەن، رۇژانى لە مېژوۋى شۇرشى ئەيلول 1961-1975، ھەولېز، 2007، 5J.

بەلام خوا بەزەیی بە ئەو گەلە ھەژاردەدا ھاتەو، ئەو پەوشە خراپە، زۆر بەردەوام نەبوو، زوو تینکچوو و ھەر ئەو نامەییەشم بۆ ھات، ئیدی کەسی دیکە پێوەندی پێوە نەکردم، لە ئەو زیاتریش گەریان پێ نەکردم.

لە ئەو دەچوو، وەك شتی تەنیا ویستبیتیان، لووتمان بشکینن و نامەیان بۆ بنووسین، بە خەیاڵی خاوی خۆیان بێدەنگماندەکن و لە پێزەکانی پێکخستن دوورماندەخەنەو، بەلام نەیان دەزانی، ئیمە لە بنەو، ھەر کاری خۆمان دەکرد!

منیش لە ئەو تەمەنە کورتەدا، وەك ھەموو میردمنالێکی کورد، چاوم بە پاونان و گرتن، کوشتن و برین ھەلپێناو. گویم بە ھاواری لێقەوماوان و جەرگسووتانان زرنگاوتەو. (پارتی) پووگە و (بارزانی) پەيامبەری کوردایەتیم بوون. (کوردستان) لانی بەھەشت و کوردیش برای پەسەنم بوون. بە تاییەتی دواي ئەو، شۆرش (11. 9. 1961) ھەلگیرسا، وەك چۆن دەرویشکی خاوەن باوەری گەورە، پەروا بە شیخەکەي دەکا، منیش ھەر بە ئەو چەشنە، تەلیسمی خۆشەویستی نیشتمان و نەتەو، کارێکی زۆری تی کردبووم. بەلام بە داخێکی گەورە و گرانبەو، کارەساتی دووبەرەکی سالی (1964)، ھەر زوو لە ئەو خەونە خۆشە رایچلەکاندم و ھەموو گۆلی ھیواکانیشمی، ھەر بە خونچەیی ھەلەوێراندا!

گەشتی (سەبیدسادق)

ھیشتا ھەر لە گەرەکی (شیخان) بووین، ھاوینی سالی (1964) بوو، باوکم جینیکی کورتی چکۆلانەي کړی. بەلام ئە مۆلەتی لێخوڕینی ھەبوو، ئە شۆقێریشی باش دەزانی، بەلکوو تازە فیربوو، شتیکی کەمی لی دەزانی!

پوژێکی ھەیینی بوو، باوکم گوتی: لەگەلم وەرە، پێکەو دەچین بۆ (سەبیدسادق)، کەمی نیشم ھەيە و پاشان دەگەرێنەو. ھەرچەند گۆتم، نایەم، کەلکی نەبوو. گوتی: گیانی تۆ لە گیانی من زیاتر نییە! ھەرچی چۆنی بوو، لە بەردەم مالی خۆمانەو، دوو قۆلی سواربووین. لە چاخانەکەي (کۆزەرەقە)، پیاویکی لادینی دەسی لی راگرتین و ئەویشی سوارکرد.

باوکم لە ھەورازەکاندا نەیدەزانی، چۆن لێخوڕی و سەریخا، لەبەرئەو دەکوژایەو، جینیەکەش پاشەوپاش بۆ دواو دەگەراییەو. منیش زۆر دەترسام. شۆقێری بە لاماندا تێپەربوو، ھاواریکرد، ئیستۆبگرە و لە شوینی خۆت بوو، ئیدی کابرای شۆقێر ھات و ھاندبێرێکەي راکیشا. بە باوکمی گوت: دابەزە، بزائم چییەتی. کابرا سواربوو، بەنزینی دایە و وەك تیسکەي تەفەنگ بۆی دەرچوو، بی گرفت بە ھەورازەکەدا سەرکەوت.

منیش پیکه نینم دههات و باوکیشم لیم تورهبوو! پاشان سرکهوتین و به جاده تهخته که دا
دهرۆیشت، باوکم هیئده له خۆی باییبوو، به دهسی لئی دهخوری و دهسه که دیکهشی
به گیره که وه گرتبوو، گۆرانیشیده گوت و له ههواى خۆیدا بوو!

کاتیکم زانی، ناگای له خۆی نهما و له جاده لایدا. ئیدی ههرجی کرد، بۆی نهگیرایه وه و
نهیده زانی، چی بکا، جیبه که قلیپوه وه، ههه چوار تایه که ی پرووی له ناسمان کرد و
ئیمهش له نیویدا بووین. یه کهم کهس من هاتمه دهره وه، هاوارم کرد: باب، باب، له کوئی،
بۆ نایه یته دهره وه؟! هیئدهم زانی، نهویش هاته دهره وه و دواتر کابرای لادیییش دهرچوو.
نازانم، خوا به زهیی به کاماندا هاته وه، وا هیچمان لی نههات و به ناسانی بزگارمانبوو،
من تهنیا تۆزی نازاری شان و مل نهی، هیچی دیکهم نهبوو!

به ریکهوت (عهبدولخاق)ی فیتهر، له (ههله بجه) وه گهرايه وه، که ئیمه ی بینى، وهستا و
دابه زى، باوکمی دهناسی و هیئدی قسه یان پیکه وه کرد. دواى من له گهلی سواربووم و
گهرايه وه، تا ترومبیلی بینم، رایکیشین. سهیر نهوه بوو، نهویش ههه جیبیکی له نهه
چهشنه ی باوکمی پیدوو!

من له پێشه وه سواربوو بووم، پیاویکی که نهفته کاری (شاره زووری)ش، له دواوه به تهنیا
دانیشتبوو. سهروپیشی سپی بوو، جامانه یه کی شری بهستبوو، مراخانیه کی چلکنی
له بهردابوو، دهرپینه کی سپی درێژی کوردی له پیدابوو، پشتتینکی له سهه بهستبوو،
دارجگه ریه کی درێژی به دهسه وه بوو، خیراخیرا مژی لی نهه، دووکه لی به باده کرد و
به چه ره دوکه ل بیزاری کرد بووم.

من دهسم درێژ کردبوو، له سهه قهراغی کوورسییه که ی پشتمه وه دامنا بوو، کاتیکم زانی،
یه کی به هیواشی، زۆر به سۆز و به نه رمی، دهس به دهسدا دینی. که ناو پرمدایه وه،
کابرای پیره بوو، ته ماشایده کردم و پیده که نی. منیش سهیریکم کرد و لئی مۆرپومه وه، تا
توانیشم، یهک دانهم به دهسیدا کیشا، ئیدی بی دهنگبوو. وتوممهس خالۆی پیره، له
کۆمه له که ی (لوطه) و هه زى له منابازییه. نهی خوايه! ئیمه چیمان لی قهوماوه و تووشی
چی بووین؟!

(حه مه خورشه ی نالبه ند)

(حه مه خورشه ی نالبه ند، باوکى (له تیف) ی هاو پریم بوو، یه کی له پیاوه کانی (شیخ
مه حموودی حه فید) بوو. هه موو جارێ که تووشی ده بووین، یا دههات بۆ مالى (شیخ)، به

ریش و سمیلنکی سپییهوه، به پرویهکی خوش و به دهم زهردهخهوه، چاوهکزهکانی
ئاویان تی دوزا، به دهنگیکی نزمی خوش، ئەم گۆرانییەیی بۆ (شیخ کاوه) دهگوت:

ئەهێ بێرای کوردم، چیت بێن کردم
دووگانت بێن داخستم، له مال و منالته کردم
هیچت بێن نههیشتم، تا ناواقهدهت بوبردم!

ئیمهش تهماشای یهکدیمان دهکرد، هم پێدهکهئین و هم دهشمانگوت: به خوا راستهکا!

گۆرانکاری و بووداو

سالی (1965)، له پۆلی دووی ناوهندیی بووم. چەن گۆرانکارییهکی کتوێری گرنگ،
بهسەر ژبانی خۆم، خیزانهکهمان و گهلی کورددا هات، به جاری شیوهی بیرکردنهوه،
شیوازی کارکردن و رهوتی ژبانی گۆریم. یهکی له نهو گۆرانکارییانه نهوهبوو، خوا نایه
دلی باوکمهوه، وهک برینییچی لهسەر حیسابی دهولتهت، چوو بۆ (هج). ئیدی نهو ماوهیه
من به تهواوی، نازادبووم و خۆم به گهرهه مال دهرزانی. کهسی نهبوو، چاوم لی بزکاتهوه
و بلی، نهوه مهکه و نهوه بکه! شهو تا دهرنگانی، له دهرهوه و له سینهما بووم. هیندی
پۆریش، دهوامی قوتابخانه نهدهکرد. ههمیشه لهگهڵ هاوڕیکانمدا، سواری پاسکیل
دهبووین، دۆمینهماندهکرد و دهگهراين. ههلبهته نهو کاته، زۆر ساکاربووم، ههستم به
خرابی نهو ههلسوکهوتانه نهدهکرد، به نازادیم دادهنا!

چیرۆکی یهکهمین خواردنهوه

بیرمیی، یهکهمین پۆژی جیژنی قووربان بوو، (عارف)ی نامۆزای دایکم، له (بازبان)هوه
هاتبوو، نهو کاته له قوتابخانهی (وهتهن) دهیخویند. ههردووگمان بپارماندا، بخۆینهوه.
نهوه یهکهمین جاربوو، له ژبانمدا بیر له خواردنهوه بکهمهوه.

دوای مشتومڕنکی زۆر، بوتلی بیرهی (فهزیده)مان له (جهرجیس) کړی. وا بزاتم، به سهه
فلسی نهو سهردهمه بوو. لهبهردهرکی سهراش، هیندی مهزه و قهزوانی سویرمان کړی.
دلمان خۆشبوو، گهراينهوه بۆ مالهوه و ویستمان، به دزی دایکمهوه بخۆینهوه. شتهکانم
له ژووری میوان دانا، دوو قاپ، دوو پهرداخ، دوو کهوچک و چهقویهکم هینا، توند
دهرگهکم داخست.

ئیمه خهریکی رازاندنهوهی مهزه بووین، هیشتا سهری پیرهشوشهمان ههڵ نهپچریبوو،
منالهکان له پهنجهرهکهوه چاویان لیبوو، به دایکمیان گوتبوو. نهویش هات، له دهرگی

دا و كردي به ههرا. ههراچي چوئييوو، بيرهكهم شاردهوه. بهلام دايكم دوزيهوه و سوئندي خوارد، گهر ههليچهرين و بيخوينهوه، له سهرماندا دهيشكيتي. ئيدي ههردووكمانى، به شووشه بيرهكهوه دهركرد. ئيمهش نهماندهزاني، چي لي بكهين و بچين بۇ كوي، لهبهرنهوه ناچاربووين، چووينهوه بۇ لاي (جهرجيس) و گوتمان نامانهوي. نهويش سهري سوورما بوو، چونكه هيشتا شتي وا پروي نهدابوو! گوتي: باشه بۇچي كرپوتانه و بۇچي هيناوتانهتهوه؟! منيش ههموويم بۇ باسكرد، ئيدي نهويش به شتي كهتر، ليى وهرگرتينهوه، ئيمهش تير پيكنهين و گهراينهوه بۇ مالهوه!

س قليشانهوه

يهكهمين قليشانهوه: سالى (1965) بوو، پۇژي لاي سينهما (سيروان)هوه، چهن برادهري له چاخانهي (سۇلاق) دانيشتبويين و دؤمينهماندهكرد. له پر تهقهيهكي زور دهسيپيكرد، زيله سهربازيهكان هاتوچوياندهكرد و سهربازيكي زوريان، لهسر جادهكان ههپرشت. كهس نهيدهزاني، چي پرويداوه و نهوه ههموو گوللانه له كوئوه دهبارين!

ئيمهش ناچاربووين، پولهكان فرندهين، له ژير كوورسي و ميژهكاندا خۇمان ماتكهين. بهلام تا دههات، تهقهكان زياديدهكرد. چاخانهكەش جمهيدههات و خهلكيكي زوري تيذا بوو. ناچار نيوهي خهلكهكه، له ترساندا دهريههين، گوتيان: نهوك سهربازهكان دهسپريژ له چاخانهكه بكهين. منيش ههركه گويم له نهو قسهيه بوو، ههستام و لهگهله نهوان رام كرد. بهرانبهر چاخانهكه، كۇلانيكي كورت و تهسك بوو، دهرنهدهچوو، دوو مانيان پروي له جادهكه بوو، عهموودي لهبهردهركهي مانيكياندا بوو، به عهموودهكهدا سهركهتم و له سهريانهوه، خۇم ههلايايه ههوشكهوه. ههوشهكهش زور گهورهبوو. له ههيوانهكهوه كچيكي گهنج هاواريكرد، گهر خهلكي ديكه له كۇلان ههين، دهركهكهيان بۇ بكهروه. منيش ههريهندهي دهركهكه به گوژم خويان پيداكرد و هيرشيانهينا.

كاتي چووينه سهروه، ئينجا زانيم، مالى دايكى (شينخ شيتي شينخ عمزين). من زور نهمامهوه و له نهويوه، به سهرياندا چوومه مالهكهي ديكه، لهبهر مالى (شينخ قادري حهفيد) هاتمهدهروه و گهيشتمهوه گهرهكي خۇمان. دواتر زانيمان، سوپاي (عيراق) هيرشي بۇ (نهزهر) كردبوو، خراب شكابوون، پيشمهركهش دوو سهربازي كوشتبوو، چهكهكانيشيان فراندبوون. بهلام له نهو تهقه و گوللهبارانهي بهردهركي سهرادا، دوو كهس له چاخانهي (حهمهرق) شههيدبوون. يهكيكيان له فهلهكاني (سولهيماني) بوو، ناوي (بهشير بيسون) بوو، خهلكي دهيانگوت: دووشهش له دهسيدا توپيدوو!

دووه مین قلیشانهوه: دواى نهو پوژه، زوری پی نهچوو، له جادهی (کاوه) لای (قالهی خلیفه) دانیشتبوو، سهرهی سهرتاشینم گرتبوو. دهرپوژیکرا. پاشان بوو به گرمه و هاره، دهرپوژیش درپوژهیکیشا. نیدی هر خهک بوو، پایدهکرد. منیش هر له نهو کولانهدا، چهن مالیکی تیدابوو، لهگهل (حاجی توفیقی دهلاک)دا، خویمان به مالیکدا کرد. (حاجی) له تهنیشت مالی بایرمهوه بوو. دهمناسی، تا بلئی، پیاویکی بهریزو موسولمان بوو. له بهر خویره وه هر ویردی دهخویند و نرایدهکرد. گیانیکم به نهوبوو، دلخوشی خهکهکهی دهدايهوه، بهلام خوشی له ترساندا، ههموو گیانی وهک بینی ناو دهلهزی! ماوهی دوو کاریر له نهو مالهشدا گیرمانخوارد، پاشان تهواوبوو، لهگهل (حاجی)دا بهرهو مالهوه گهراينهوه، نهو مالهش، مالی باوکی (شوانی نوسکار) بوو. نهو جارهبشيان گوتیان: پوایسیکیان کوشتووه.

سینه مین قلیشانهوه: شهوی لهگهل کورانی گهرهکدا، له سینهمای (رهشید) بووین، فیلمیکی فرهسی نیشیدهکرد، باسی بزگارکردنی (پاریس)ی دهکرد و دژی نهلمانهکان دهجهنگان. لهناکاو خهکهکی زور، خویمان کرد به ژووری سینهماکهدا. نیمهش چووبووینه نیو قولایی فیلمهکوه و ناگامان له هیچ نهمابوو. خیرا گلپهکانیان داگیرساند و گوتیان: هر کس له شوینی خوئی دانیشی، هیچ نییه و کس نهترسی! منیش چاوم گیرا، هیندی کورپی یهکیهکی گهرهکی خویمانی لیبوو، له نهوانه (نهتمی) نهحمده فهندی، برایمی حاجی کهریم) بوون، که به (بهکهچهل) ناسرابوو، زور شلهزا بوون. دهمزانی، چهکیان پییه و شتیکیان قهرماندوه، بویه خویمان کردوه به سینهماکهدا. باشبوو، زوو چهکهکانیان لی وهرگرتن و له ژورهکهی (علی سینهما) شاردهبوویانهوه. (علی) هاوپیم بوو، له قوتابخانهی سهرتایش پیکهوهبووین، هر له منالییهوه له ژووری سهرهوه، سینهماکهی نیشپندهکرد.

زوری پی نهچوو، نهفسهریکی تهنگهزل، سی نهستیرهی لهسهر شان ریزکردبوو، لهگهل چهن سهربازیکدا هاتن، به پوویهکی خوش و به دهنگیکی نزمهوه گوتی: کس نهترسی و هیچ نییه، چهن گیرهشیوینی، تهقیان له ترومبیلیکی سهربازی کردوه و ههموویان گیراون. نیوهش یهکهیهکه وهرنهدهروه و پیناسهکانتان دهربینن، پاشان هرکس بچیتوه مالی خوئی. باشبوو، نهو شهوه کس نهگیرا و منیش لهگهل کورانی گهرهک، بهرهو مال گهراينهوه!

گهشتی (به‌غدا)

پاییزی سالی (1965) بو، باوكم له (حهج) گه‌پرایه‌وه، هیشتا له (به‌غدا) بو، من و مامه (به‌كر)م چووین به پیری‌ه‌وه. یه‌كه‌مین جار بو، (به‌غدا) ببینم. من و مامم جلی كوردیمان له‌به‌ردابوو. له ئوتیل (سیروان) دابه‌زین و دوا‌ی دوو پوژ باوكم گه‌پرایه‌وه.

(به‌غدا)م زور لا خو‌شبوو، خو‌اردنه‌كانی به تامبوون، هه‌موو پوژی، هه‌ر له به‌یانیه‌وه ده‌پوشتین، تا ئیواره بۆ ئوتیله‌كه نه‌ده‌گه‌پراینه‌وه، هه‌ر ده‌گه‌پراین و شتمانده‌كړی، سه‌ردانی مه‌زاری پیر و پیاوچاكانی شاره‌كه‌مان ده‌كرد. خه‌لكیش ته‌ماشایانده‌كردین و لی‌مان وردده‌بوونه‌وه. چونكه هه‌موومان جلی كوردیمان له‌به‌ردابوو!

ئی‌واره‌یه‌کیان خو‌م دزییه‌وه و به‌ ته‌نیا هاتمه‌ده‌روه، نیازم وابوو، سه‌ری له (جه‌مال نه‌مین) بده‌م. پێشتر له‌گه‌ل باوكم و مامدا چوو بووین. سواری پاس بووم و له خو‌مه‌وه له (باب نه‌لمعه‌زه‌م) دابه‌زیم. ئیدی نه‌مه‌زانی، به‌شی نیو‌خویی خویندكاران بدۆز مه‌وه، زمانیشم باش نه‌ده‌زانی، تا بپرسم. له‌پر نه‌فه‌ندییه‌کی عه‌ره‌ب هات و به‌ پێكه‌نینه‌وه گوتی: ها كا‌كه وین؟ منیش وامزانی، یارمه‌تیمه‌دا، گوتم: بۆ ئوتیل (سیروان). له‌گه‌ل خو‌ی سواری پاسی‌کی كردم و هه‌ر به‌ عه‌ره‌بی قسه‌یده‌كرد، زور لی‌ی تی نه‌ده‌گه‌یشتم. به‌لام هینده‌م زانی، له‌گه‌ل ده‌وره‌پشته‌كه‌یدا جینیویان به‌ (مه‌لامسته‌فا) ده‌دا و ده‌یانگوت: مه‌لا چی ده‌وی؟ منیش له‌ ترساندا ده‌مگوت: نازانم. باشبوو، پاسه‌كه وه‌ستا، هه‌م بۆ هه‌لكه‌وت و به‌ په‌له دابه‌زیم. كا‌براش له‌ په‌نجه‌ره‌كه‌وه پینده‌كهنی و ها‌واریده‌كرد: بۆ كوی؟ بۆ كوی؟ ئیدی به‌ پرس ئوتیله‌كه‌م دۆزییه‌وه و بپیارمدا: بی باوكم و مامم، یه‌ك هه‌نگاو له‌ ئوتیله‌كه‌ دوور نه‌كه‌ومه‌وه.

دوا‌ی سی پوژ به‌ره‌و (سوله‌یمانی) گه‌پراینه‌وه. كا‌تی گه‌پراینه‌وه، خه‌لكی‌کی زور له‌ خزم و ناسیاری گه‌ره‌ك، بۆ خو‌شها‌تنه‌وه‌ی باوكم هاتن، ما‌له‌كه‌مان جمه‌یده‌هات. خو‌اردنی‌کی زور ناماده‌كرا و باوكم دوو پوژ، نیوه‌پوژ و ئیواره نانیدا. ئیدی له‌ ئه‌و پوژه‌وه، هه‌ر زور به‌ راستی، پووی له‌ خو‌ای خو‌ی كرد، تا كو‌چیدوا‌ییشی‌كرد، هه‌ر خه‌ریکی نو‌یژ و پوژووی خو‌ی بوو!

دوا لیدانی باوكم

ئی‌واره‌یه‌کیان باوكم له‌ مزگه‌وت هاته‌وه، من له‌گه‌ل ها‌وپێكانمدا، له‌ كو‌لان دانیشتی‌بووین و قسه‌مانده‌كرد. هه‌ر چاو‌م پینی كه‌وت، له‌ ترساندا رامكرد. دوا‌ی ما‌وه‌یه، (سه‌لاح)ی برام هات و گوتی: باوكم ده‌لی، بیته‌وه، لی‌ی ناده‌م. منیش هه‌ر چوو مه‌ژوره‌وه، یه‌كسه‌ر

پەلامارىدام، بە شەق و زلە داىگىرتەمەۋە و گوتى: من پىم نەگوتى، نابى، بچىتەدەرەۋە، دەبى، خەرىكى وانەكانت بى! كاك (مستەفا)ى دراوسىنشان، لە دەنگى ھاۋارھاۋارى من، لە ھەيوانەكەۋە ھاۋارى لى ھەستا و گوتى: تو خوا حاجى، گەر لە ئەو مائە بەدى، خۇ كافىسانى نىيە، دەلىلى مائالى خۇت نىيە، وا تىببەربوۋى، خۇ خۇشت مائالبوۋى و لە كۆلآن يارىتكردوۋە! منىش بە ھەلم زانى، قىزاندم و گوتم: بۇ وام لىدەكەى، خۇ كۆيلەى تۇ نىم؟ ئەۋىش ھەر لىدەدام. لە پىر پالىنك پىۋەنا و لە خۇم دوورخستەۋە، دەرگەم ترازاند و پامکرد، بە ئەو شەۋە چووم بۇگەرەكى (سابونكەران) و لە مالى پورە (مەلىح)م نووستم. بەيانى زوۋ باۋوكم ھات و ئاشتىكردمەۋە، گوتى: ئىدى لىت نادەم، ۋەرەۋە بۇ مائەۋە. ئەۋە يەكەمىن جاربوۋ، لە پروۋى باۋوكمدا ھەلگەرئەمەۋە و قسەبەكەم. ئاخىر كورد پاستى قەرموۋە، كە جام پىربوۋ، لىنى دەرژى، جامى لىدان و چەوساندنەۋەى منىش، لە مىژە پىربوۋبوۋا ھەرۋەھا، ئەۋە دواجارى باۋوكىشم بوۋ، ئازارمىدا. ديارە بىرىكردوۋەتەۋە و بە ئەۋ باۋەرە گەيشتوۋە، كە كۆرەكەى گەرەبوۋە، گەر لە ئەمەۋدوا لىنى بدا، لە ئەۋانەيە لىم قەبوۋل ئەكا، مائەكە بەجىبىلى و لەكىسمچى! ئىدى ئەۋ باۋوكە دلرەقەى ھىندە لىنى دەترسام و ھەر چاۋى لى بزرگەمايەتەۋە، ھىندى جار خۇم تەردەكرد، ۋەك فرىشتەى ناسمانى لىھات و جارنىكى دىكە بىرايىپىر، ئەك ھەر لىنى ئەدام و سووكايەتى پى ئەكردم، بەلكوۋ لىشم توۋرە نەبوۋ!

ئاگر كەدەۋە

زىستانى سالى (1965) زۇر ساردبوۋ. لە پۆلەكانى قوتابخانەكەماندا، زۇپاي نەوتيان بۇ دانەدەگىرسانىن و دەيانگوت: پارە نىيە، نەوت بىكرىن. پۆلەكەى ئىمەش ھىندە گەرەبوۋ، تەختەرەشەكەيان لە بەشىكى خوارەۋەى ژورەكەدا دانابور. بە شىۋەيە پۆلەكەى دابەشكردبوۋ، بە ھىچ شتىكىش گەرممان نەدەبوۋە. قوتابىيەكان دوودوۋ لەسەر كورسىيەكان دانىشتبوۋن، ئىدى سەرما تىنى بۇ ھىنابوۋىن، بىرارماندا، تا سەرماكە دەپرا، سىسى پىكەۋە دانىشىن، ھەر پۇژەى كورسىيەكىش بسوتىنىن و خۇمانى پى گەرمكەينەۋە. يەكەمىن پۇژ، كورسىيەكىيان بە پىلەقە شكاند و ئاگرىيان تىبەردا، ھەر زوۋ كلىپەيكرد و بۇنى دوۋكەل، بە ئەۋ نىۋەدا بلاۋبوۋە. مامۇستا (شەۋكەت)ى بەرئىۋەبەر، بە دارەكەى بىندەسىيەۋە، بە پەلە ھات. لە دللى خۇمدا گوتم: ھەر ھىچ نەبى، ئىستە يەك دوۋانىكىمان لى داركارىدەكا، كەچى ھەر چاۋى بە ئاگرەكە كەوت، ھاتە پىنشەۋە و گوتى: بە خوا كۆرەكانم، ھەر ئىۋە ئىشى خۇتان باش دەزانن! ئىمەش گوتمان: بە خوا مامۇستا، گەر

ئاگرمان بۇ دانەنەن، ماۋەپەكى دىكە كووورسى تىدا ناھىلن و ھەموومان لەسەر ەرز دادەنىشىن! ئىدى دواى چەن پۇژى، ەلادىنىكىان بۇ دانان، بەلام ھەر داىان نەنايە، چونكە لەبەر دووكەل، زۆربەى پۇژ فرىماندەدايە دەرەو!

(شەوكتە) ە فەندى، پىاۋىكى زۇر باشبوو، سەر و زمانى شىرىن بوو، زۇر يارمەتى قوتابىيانى دەدا، قوتابىيەكانىش، زۇريان خۇشياندەويست. كوردىكى دلسۇز و نىشتەمانپەرورەرىش بوو، بە ئەو تەمەنەو، لە پەشگىرىيەكەى سالى (1963) دا، لە سەريازگەى (سولەيمانى) گىرابوو، نازارىكى زۇريان دابوو، بەلام خۇراگرېوو. ھەمىشە دارحەيزەرانىكى پىبوو، بەلام كەم چار، لە قوتابى دەدا. زمانى كەمى تەواو نەبوو، پىتى (ش)ى بەسەردا زالبوو، كە توورەدەبوو، جنىۋىدەدا، لەبرى بلى: سەگى سەگباب، دەگوت: شەگى شەگباب، ھەر بە ئەو جنىۋەش، لە نىو قوتابىياندا ناۋى پۇشتبوو!

بەريۋەبەرى نۇى

ئىمە لە قوتابخانەى ناۋەندىى (شۇرش)، جگە لە چەن مامۇستايەكى (مىسرى)، كۇمەلى مامۇستاي بەرىزى كوردى وەك (غەفوورى مەلاعەلى مەلكەندى، جەمال ەبدول، لەتىفى مىرزا مەحمود، لەتىف ھەمەوەندى، خالىد ساحىبقران، سەلاخى ەزىزناغا، ھەمەپەشىد قەرەداخى ...) مان ھەبوو، ھەريەكەيان وانەيەكى تايبەتتيان پى دەگوتىن.

بەلام دواى ماۋەپە، (شەوكتە) ە فەندى خانەنشىنكرا، مامۇستا (لەتىفى مىرزا مەحمود) جىيگرتەو، ھەم بەريۋەبەرمان بوو، ھەم وانەى زىندەورەزانىشى پى دەگوتىن. ئەم بەريۋەبەرە نۇيە، لە(شەوكتە) ە فەندى باشتوبوو، بەلام نىستەش تى نەگەيشتم: كارى رامىيارى دەكرد، يا بىلايەنبوو، چونكە كەس نەيدەزانى، سەر بە چ لايەكە! لەگەل نەوەشدا، زۇر ترسنۇكبوو، تەنانت لە مېندى قوتابيش سلىدەكردەو!

پۇژى تاقىكردنەۋەى زىندەورەزانىمان ھەبوو، خوا ھەلناگرى، مامۇستا پرسىيارى ئاسانىشى ھىنابوۋەو، بەلام كەس ھىچى نەدەزانى، چونكە بەرەلاخانەيەكبوو، وئەنى نەبوو، كەس ھەزى لە خويۇندن نەدەكرد و خۇى ماندوو نەدەكرد. لەبەرئەۋە بە ئاشكرا، دەفتەرەكانمان كرىبوۋەو، لەبەرمان نەنوسىيەو، كەس دەنگى لىۋە نەدەھات و سەرمان ھەل نەدەپرى، ناۋەناۋىش تەماشايەكماندەكرد، سەپرى يەكديمان دەكرد و بزەيك دەيگرتىن! گەر يەككى نەشارەزا لە دوورەو بىبىنيناىە، دوور نەبوو، بلى: ئەو قوتابىيانە چەن زىرەك و پىكوپىكن، سەريان بەسەر كاغەزەكەى خۇياندا شۇركردوۋەتەو و

ھەر دەنوسن! مامۇستا (لەتيف) يىش لە داخاندا نەيدەزاتى، چى بكا، زۆرى پى ناخۇش
 بوو، بەلام دەسلەتتى نەبوو، نەشىدەويزا، ھىچ بلى! من بە تەمەن و بە بالاش، لە ھەموويان
 پچووكتىبووم، چونكە ئەوان مابوونەو، بەلام لە ھەموويان بزىوتىبووم! بۇيە لە پىر
 مامۇستا ھات و لەنىو ھەمووياندا، گرگىر بە مەنەو نىشتەو، بە دارەكەى دەسى،
 دەفتەرەكەى داخستەم و گوتى: ئىنجا فەرموو، بنووسە. مەنىش لە شوينى خۇم چەقىم و
 سەرەواری زىندەھەرزانىم لە مېشكدا نەبوو! دەسەمكرد بە بۇلەبۇل و گوتى: بۇ لەنىو
 ھەمووياندا، ھەر بە من دەويزى، بۇ ھەر من دەفتەرم كىردووتەو! گوتى: چەتەبازى مەكە
 و بنووسە، ئەو نىيە، ھەموويان دەنوسن. گوتى: ئاخىر ھەموويان لەبەر دەفتەرەكانيان
 دەنوسن. ئىنجا شەرمگرتى، ھاوارىكرد و گوتى: دەفتەر و پەرتووكەكانتان لايەن. بەلام
 كەس وەلامى نەدايەو، ھەر وياىزانى، لەگەل ئەوانىشى نىيە!

پاشان لە تاواندا بە (ئەحمەد حوسىن)ى گوت: دەفتەرەكەت داخە. ئەوئىش سەرتا
 داخست و دواى ماوہىە ديسان كىردىيەو. ئەم جارە مامۇستا ھات و دەفتەرەكەى لى
 سەند. (ئەحمەد) كەوتووى پارىبوو، بە تەمەن و قەلافت، پىاويكى تەواو بوو، لە ھەموومان
 گەرەتربوو، زۆرى پى ناخۇشبوو، لەبەرچاوى قوتابىيەكان شكاندى. لەبەرئەو تەورە
 بوو، بە مامۇستاي گوت: تۇ پارىش مەنت خست، باشە خۇت نەتگوت، سالى داھاتو
 دەرتەچىنم؟! ئىستە من چى بكام؟ گوتى: قەسەمكە و بنووسە. (ئەھە)ش ھەستا، چو
 دەفتەرەكەى ھىنايەو و دەسى بە نوسىن كىردەو. ئەم جارەش مامۇستا لى سەندەو.
 (ئەھە)ش ھاواری لى ھەستا و گوتى: ئەو بى قىمەت بۇ نايەلى، وەلامبەدەمەو و
 بنووسم، بۇ نىيازت نىيە، ئەم سالىش بمانخەى؟! مامۇستاش بە دارەو بۇى ھات و گوتى:
 ھەتىو بى دەنگبە، كاغەزەكەشى لى سەند و گوتى: ھەستە بېرۇ دەروە. (ئەھە)ش بە
 كۆلى جىئوى ناشىرىنەو بۇى ھەستا، يەك بۇكسى تىسرەواند، فېئىدا و بە پىشدا كەوت.
 مامۇستاش ھەر ھىندەى بۇ كرا، ھەستايەو و رايكرد. مەنىش ھاوارمكرد، ھىى كۆستەيە،
 ھەر كەس بە مايەى خۇى دەرچوو، وەرەقەكانمان دېراند و فېئماندا!

ئىدى بە (ئەھە)مان گوت: ھەتىو راکە، لە ئەوانىيە پۇلىست بۇ بانگكا. ئەوئىش بەسەر
 دىواری ئىوان قوتابخانەكە و ئەخۇشخانەكەدا سەركەوت، بازىدا و بۇى دەرچوو. دواى
 ماوہىە مامۇستا (لەتيف)، لەگەل ئەفسەرىك و چەن پۇلىسى ھاتن، ھەموومان گەران، بەلام
 ھىچيان نەدۇزىيەو. بۇ بەيانى، فرمانى دەركردنى يەكجارى (ئەھە) لە قوتابخانە
 دەرچوو، ئىدى ئەوئىش تەھاتەو و وازى لە خوئىندن ھىنا.

پاش ماوهيه له بازار (ئەحمەم بېنى، لە پۆست بە كرىكار دامەزراپوو، گەلى جار بە رىككەوت دەمبېنى، ھەر جىئوى بە (لەتيف) ە فەندى دەدا و دەيگوت: ئەو گەوادە پياو نىيە، بەئىنىدامى، دەرمچىنى، كەچى درۆيكرد، باشبوو، پزگارمبووا! سەير ئەوئەيه، ھىشتا ئەو دەيگوت: باشبوو، پزگارمبوو، كەچى بېرى لە ئايىندەى خۆى ئەدەكر دەو! ناوئەندىي (شۆرش)، زۆر خراپ ناوى پۇشتبوو، ھەرچى قوتابىيەك خراپبووايه، لە ھەموو قوتابخانەكانەو بۇيان دەنارد. كەم قوتابى زىرەكى تىدابوو، ھىندى قوتابى ھەبوون، زۆرەى ئەو سى سالەيان، بە پىنج سال دەبىرى، كەم قوتابىش ھەبوو، خوئىندىن تەواوكا و شتىكى لى دەرچى، يا دەمانەو و دەردەكران، يا خۇيان وزيانئەھىنا و كارىانئەكرد، يا دەبوون بە پىشمەرگە. مامۇستاكانىش تىگەيشتبوو، زۆر خۇيان مانئوو ئەدەكرد و گوئيان ئەدەدايه، وانەى خۇيان دەگوئەو و مانگانەش، مووچەى خۇيان وەردەكرت. سەرى سالىش، پرسىارى قوورسىان دەھىنايهو و تۆلەيان لە قوتابىيەكان دەكر دەو، ئىدى ناوئىنە و دەسبشۇ، ئەو قوتابخانەكەمان بوو!

گرفتى گەرەى مەملانى و ناكوكى، نيوان ھەوادارانى ھەردو پارتى (دېموكرات) و (كۆمۇنىست)يش، ھىندەى دىكە كىشەكانى ئالۆز و سەختتر كر دبوو، قوتابخانەكەى بە تەواى شىواندبوو، قوتابىيەكانى ھار كر دبوو، نا لە ئەو بەرەلەى، بىسەرۆبەرى، ھەرا و ئازاوەيەدا، مامۇستا (جەمال عەبدول)مان بۇ ھات و وانەى كىمىاي پى دەگوئىن.

مامۇستا (جەمال عەبدول)

سالى (1964 - 1965)، ئەز لە پۇلى دووبووم، يەكەمىن پۇژ، مامۇستا (جەمال) ھاتە پۆلەو، لەچا و مامۇستاكانى دىكەدا، زۆر چكۆلانە و منال دياربوو. وامانئەزانى، ئەمىش وەك مامۇستاكانى دىكە وايە و زۆر گوئى ناداتى!

سەرەتا، كاتى وانەى بۇ باسدەكر دىن. زۆر گوئىمان لى ئەدەكرت و ھەر پىدەكەئىن، چونكە وا راھاتبووئىن، ھەر قسەمانئەكرد و ھىچمان ئەدەئووسى. ئەوئىش زۆر لەسەرخۇ و بە ھىمنى دەبوئىست، بىدەنگمانكا و نامۇزگاريدەكر دىن. بەلام كە تىگەيشت، ئەو شىوازە بۇ ئىمەى چەقاوئەسوو، كەلكى نىيە، ئىدى لە ئەو پتر ئازامى ئەما، وردەور دە توندىكرد و لىمان تووئەدەبوو. ھىندى جاريش قوتابى دەكر دەرەو. كاتى تاقىكر دئەوئەى يەكەمىن مانگىشى كر دىن، پرسىارەكان زۆر قوورسىبوون، كەسمان ھىچمان ئەدەزانى و زۆرەى ھەرە زۆرى قوتابىيەكان دەرنەچوئىبوون، من پىنج لە سەدم وەرگرتبوو، ھىندىكمان وەرەقەكانمان دراند و چووئەدەرەو!

ئەو كاتتە، لە ریزەكانى رېڭخستنى (پارتى)دا كارماندەكرد، نەماندەزانى، مامۇستا (جەمال) يەككى لە كادىرە پېشكەوتووتووكانى، ھەردو رېڭخراوى (قوتابيان) و (پارتى)ە. بەلام كاتى پېيان راگەياندىن و گوتيان: پېويستە، رېزى مامۇستا (جەمال) بگرن و لە وانەكاندا ئاژاوەنەئىنەو. ئىدى زۇر شەرمان لى دەكرد، ھەرچەندە خۇى مامۇستا و مرۇقى بوو، ھەموو كەس دەبووايە، شەرمى لى بكا و رېزى لى بگرى!

بە كورتىيەكەى، ئەو زۇر رېويىك، بە دىسپېلن و توندبوو، زۇر بە كولۇدلەو، كارى دەكرد و وانەيدەگوتەو، زۇر دلسۆزىشبوو. بەلام ئىمە، بە ئەو جۆرە پرىنسىپانە رانەھاتبووين و ھەستمان پى ئەدەكرد، تا بە زۇر رايانھىناين!

لەبەرئەو، ئەو سائە زۇربەمان لە وانەى كىمىادا كەوتىن و ماينەو، مئىش يەككى لە ئەو قوتابىيانە بووم. خەمى ئەو دەرنەچوونەش زۇر بوو، نەمدەزانى، چى بگەم. لە ناچارىدا چوومە مالى باپىرم. پاشان باوكم ھات و دلنەوايىكردم، بردمىيەو و گوتى: گوى مەدەرى، بەلكوو سالىكى دىكە خۆت ماندووبكەى و دەرچى. بەلام من ئەو دەرنەچوونەم، لە دل نەگرتووە، ئىستە مامۇستا (جەمال)، يەككى لە دۇستە ھەرە خۆشەويستەكانمە، بە شىوھىەكى بەردەوامىش، پىوھنىمان ھەيە و سەرى لى دەدەم.

مالى مامۇستا (جەمال)، ئىوارى رۇزى (20. 08. 1999)

ھاوینى (1965)

وەك دەرنەچووم، خەزمەدەكرد، ھەم كەمى كارىكەم و ھەم دللى باوكىشم بەدەمەو. لەبەرئەو ئەو ھاوینە، سەرەتا لەگەل (خەسەنى خەمەتەورېزى)دا بېرىارماندا، نىشېكەين. لە مېز

بوو، (حەسەن)م دەناسی، ھەر لە منالییەووە لە یەك گەرەكدا بووین و لە یەك قوتابخانەش دەمانخویند. بەلام زۆر پێكەووە نەماینەووە و چوووە لای (علی) كاكی، ئەویش ھەر میووەفرۆش بوو. دواتریش، لەگەڵ (كەمال) كەمالی عەبە رادیو)دا بەردەوامبووین. لەبەر دووكانی باپیرم، بە فەردە خەیار و بە سندوق تەماتەمان دەكەری و دەمانفرۆشتەووە. لەبەرئەوێی كری دووكانمان نەدەدا، لە نرخێ بازار كەمێ بە كەمتر دەمانفرۆشت، بۆیە زوو لێدەبووینەووە. پۆژانە پارەییەکی باشمان دەسەكەوت، بەلام بۆ دوو كەس كەمبوو!

پۆژێکی ھەییی بوو، لەگەڵ (كەمال) رێككەوتین، شت بکەین و بچین بۆ (سەرچنار) بخوینەووە. بە ھەردووكمان چارەكی عەرەقی مەستەکیمان كەری، مەزەمان كۆكردەووە و پۆشتین. ئەو سەردەمانە، پۆژانی پشوو، (سەرچنار) زۆر جەنجالیوو، ھەم خێزان و ھەم سەلتیشی لیبوو. ھەموو بندارەكان بە مەیخۆر گیرابوو، كەللەیان گەرمبوو بوو و گۆرانییان دەگوت. نێمەش بۆ ئەوێ كەس نەمانبینی، لە خەلكەكە دووركەوتینەووە و مەزەمان پازاندەووە، سەرۆ پێکی پوونمان تێكرد، ورنەوردە بە دەم قەسەكردنەووە فرمانكرد، كاتیك زانی، چارەكەكە تەواو بوو. نێمەش ھەر وەك نەمانخواردیئەتەرە، وابوو، ھیچ كاری تی نەكردین. بەلام دانیشتنەكە ی زۆر خوشبوو. ئەو یەكەمین جارمبوو، لە ژباندا عەرەق بخۆمەووە و زۆر چێژیشم لی بینی. ئیدی چاومكرایەووە و ترسمشكا، لە ئەوێ سەرخۆشیم و باوكم پی بزانی!

دووكانی (شیخ سەلام)

زۆربە ی شەو، لەبەردەم دوكانەكە ی (شیخ سەلام)دا رادەووستاین، بە تاییەتی، كاتی (كەریم) لە ئەوێ بووایە، كوێرانی گەرەك كۆدەبووینەووە، تا درەنگانی دادەنیششتین، نوكتەمان دەگێرایە و پێدەكەنین. كاتیکی زۆر خوشمان بەسەردەبرد.

ئەو كاتە، ھەمووشمان بە دزییەووە جگەرەماندەكیشا. ھەر لە دوورەووە (شیخ سەلام)یش دەركەوتایە، لە ترساندا پلۆدەمان لی دەكرد، (كەریم)یش ھەر زوو دەیگوت: نەرەوئەلا، ئەوا باوكم لە مژگەوت ھاتەووە، بڕۆن، تا نەرواتەووە بۆ مائەرە، دوایی وەرئەووە.

(شیخ سەلام) زۆر توورەبوو، نەریدەكردین و جینیویشی پی دەداین، ناخر ئەو سەردەمانە، وەك ئەم پۆژگارە نەبوو، گەرە و پچووکی ھەبوو، منالان زۆر لە باوك و برای گەرەیان دەترسان و رێزیان لی دەگرتن، بی پرسسی ئەوان، ھیچیان نەدەكرد، مەگەر ھیندی جار، بە دزییەووە شتیکیان بكردایە!

شەوئىكىيان لاي (كەرىم) كۆيۈبۈيۈنەنە، نوكتەمان دەگىرايەنە، لەبەر پىكەنن ناگامان لە كەس نەمايۈ، لەپەر پىياۈيىكى لادىيى ھات، زۇر بە دەنگىكى بەرز و بە شىۈەيەكى سەير، پروى لە (كەرىم) كرد و گوتى: حوبى ئىسپىرتان ھەيە؟ ئەويش گوتى: بۇچىت دەوى؟ گوتى: سەرم دىشى، ئىدى ئىمە تىگەيشتىن، حەبى ئەسپىرىنى دەوى، لەبەرئەۋە خۇمان بۇ نەگىرا و زۇر پىكەنن. (حەمەي رەشەي شىلم)يش، ھىندە پىكەنى، لە تاواندا تىرىكى زلى لى بەريۈ. كابراش ھەلى بۇ ھەلگەوت، تۆلەي ئەو پىكەننە بكاۋە، پروى تىكرد و گوتى: ھەي دەرد، لىت دەرنەيەتەۋە، داۋەشىيى ماكەر، لەشت ساغ نەبى، لە ئەۋە زلتەر دەبى، ھەستە پاكە، بېرۇ بۇ مزگەوت، تا خۆت پىيس نەكردۈۋە! ئىدى ئىمە ھەر ئەۋەبۈ، لەبەر پىكەنن نەخنىكايىن، كابراش حوبى خۇي ۋەرگرت و پۇي! دواي ئەۋە ھەر (حەمە)مان دەبىنى، دەمانگوت: كابراي لادىيى بە دواتدا دەگەرى، لاي پۇليس شكاتى لى كردۈۋى و دەلى: گۈنم كەريۈۋە!

دووكانى (ناجى) و چاخانەكەي (رەشەي خولەسنەيى)

لە ئەۋبەر مالى ئىمەۋە، رىزى دووكانى لىبۈ، ھى مالى (مەجىدبەگ) بوون. ھىندىكىيان چۆلبۈون و داخرايۈون، ئەۋانى دىكەشيان گىرايۈون و كرابۈونەۋە. يەكىكىيان تانەوخانەكەي (فايەقى عارف قومەين) بوو، ھەر زوۋ لىدەبۈۋە ۋە ھەلىدەگرت. لە ئەۋ دووكانانەي ھەر لە بەيانىيەۋە، تا شەۋ دەرەنگانى دەكرانەۋە، دووكانى (ناجى) و چاخانەكەي (رەشەي خولەسنەيى) بوون.

(ناجى) خەلكى (بىارە) بوو، پىياۈيىكى زۇر قسەخۆش و باش بوو. چاخانەكەش ھەر لە بەيانىيەۋە، خەلكى بى كارى لى دادەنىشت، يارى دۇمىنە، تاۋلە و كاغەزىان دەكرد. پاشنىۈەپروان و ئىۋارانىش، لەبەردەمى دووكان و چاخانەكەدا، كوپى گەپرەك و خەلكىكى دىكەي زۇر كۈدەبۈۋنەۋە، لەسەر پارە مووشىنىياندەكرد. ئەۋ كاتە ھەرە زۇرەكەي دەفلس بوو، لەبرى ھەلمات داياندەكرد. ئىمە لە ئەۋ جۆرە يارىيانەۋە دوربۈۈيىن، چونكە تەنيا كوپە گەۋرەكانى گەپرەك، لە ئەۋى دادەنىشتن و يارىياندەكرد، ئىمەش تەنيا دەۋەستايىن و تەماشاماندەكرد.

كوپرانى گەپرەكى خۇمان، يەك لە يەكدى چاكتىرۈۈن، زۇرەي زۇريان، پىشمەرگەي نىۋ شار بوون، ھىندى لە ئەۋ كوپە چاكانە، ۋەك (برايمى حاجى كەرىم) بە (بلەكەچەل) ناسرايۈۈ. (عومەرى رەشەكوردە، ئەتەمى ئەحمەدە فەندى، حەمەي عەتى، عومەرى سەيىدەلى ...)

بوون، گیانیان بەسەر منائیکی گەرەکهکه دا دەر دەچوو. جاروبار (عیززەت یەکپارچە) ش دەهات، حەزی لە یاری کاغەز و موشین بوو. هەموو لێی کۆدەبووینەو و گوێمان لە قسە خۆشەکانی دەگرت.

پۆژنکیان کورانی گەرەک، لە چاخانەکە یاری کاغەزیان دەکرد، منیش لە پشت سەری (عیززەت یەکپارچە) هەو وەستا بووم، تەماشای دەسەکەم دەکرد. ئەو پۆژە بۆی نەدەهات، هەر وەرەقە ی رادەکێشا، یا مەردەکرد، یا بە کەلکی نەدەهات. ئاوپێکی لە من دایەو و گوتی: بێ زەحمەت ناچی، پیاسە یەبکە و هەوایە بگۆری؟! منیش لە مەبەستەکی تی نەگەیشتم و گوتم: تاقەتی پیاسەم نییە، حەز دەکەم، سەیری یارییەکە بکەم. گوتی: کەواتە لە پشت منەرە مەوێستە، سەیری دەسی یەکیکی دیکە بکە. گوتم: بۆ؟ گوتی: چونکە پێمەرە نایە و ئەوەتەئێ تۆ لە پشتمەرە وەستاوی، تەرەقەم تێدا نەکردووەتەرە!

(حەمە ی عەبودی)

پیاویکی سەرسپی چاکە توپانتۆل لەبەری هەژار، لە مائە رووخواوەکی بێ مائە (زێوەر)، لە تەنیشت مەزگەوتی (بێتەبەق) هەو دەژیا، کەمی شیتۆکەبوو، قسە ی زۆر دەکرد، دەیانگوت: سێخوڕە، ناوی (حەمە ی عەبودی) بوو. کەس نەیدەزانی، خەلکی کوی بوو و لە کۆنۆ هاتبوو؟! هەمیشە لەسەر ئەو جادانە بۆلەیدەهات و کەسیش لێی تی نەدەگەیی! ئێوارە یەکیان، کەمی دنیا تاریکبوو بوو، (فووادی حەمە ی شێخەلی) و (فەحوولای ئەحمەد بەگ) هاتن و بە ئێمەیان گوت: بچنە ژوورەرەو. دووکانیان بە دووکاندارەکان داخست و ئەو ناوەیان، بە خەلکەکە چۆلکرد. ئێمەش کورانی گەرەک، لەبەر دەرگە ی مائی خۆمان وەستا بووین، چاوەروانی شتیکمان دەکرد، پوویدا. لە پەر لای مەزارەگەکی (شیخ جافر) هەو، زرمەیان لە ئەو دامارە هەلسان و کوشتیان. ئیدی هەموو پامانکردە ژوورەرەو و دەرگەمان داخست.

دوای ماوەیە، پۆلیس و ترومبیلی فریاکەوتنی خێرای تەخۆشخانە هاتن، هەلیانگرت و بردیان، بێ ئەوەی لە کەس پیرسەن، یا کەس بگرن. دوایی تەرمەکی (حەمە) شیت، شارەوانی ناشتی. ئیستەش کەس نەیزانی، بۆ کوشتیان!؟

یاوەر ناکەم، ئەو پیاوێ ناگای لە هیچ بوویی، بەلام هیندی جار سەری لێیدەدا، جێبوی بە کورد دەدا و هوتافی بە ژبانی (عەبدولکەریم قاسم) دا دەکێشا، کە سی سانبوو، کۆژرا بوو. جا هەر بە راستی نازانم، کۆمۆنیستبوو، یا هەر (عەبدولکەریم) ی خۆش دەوێست؟! ناخۆ دەبی، چەن کەسی دیکە ی وەک ئەو (حەمە) شیتە، بە خۆپایی کۆژرابی!؟

كۈمەك

ئەو كاتە لە پۇلى دور بووم: پلەي لايەنگرم لە (پارتى)دا بېرىبوو، بووبووم بە پالئورا، لە قوتابخانە و گەرکەكەشماندا، چالاكىمان ھەبوو. بۇ نموونە: لىپرسراوھكەمان (حسە كوئى) پىنى راگەياندىن، يارمەتى بۇ شۇرش كۆكەينەوھ. ئىمەش لە گەرەكى خۇمان، مال بە مالمان دەناسى، بەسەرياندا دەگەراين و يارمەتىمان لى وەردەگرتن. يارمەتییەكەش، ھەموو جلوبەرگ و پىلاوى كۆن بوو. ئەو پۇژە سەردەمىكى زۇر سەيربوو، كەس تەيدەگوت، نىيە و نىمانە، يا بە ئىمە بلئىن: ئىوھ چىن و كى رايىسپاردوون، ئەم كارەكەن؟! ئەوھبوو، لە ماوھىەكى كەمدا، يارمەتییەكى زۇرمان كۆكرەوھ.

ئەدىبە ئى سىخۇر

پۇژى (حسەكوئى) كۆيكرىنەوھ، شانەكە لە (برايمى) ھەمەقەزاز، ەلى ھەمەجەئىلى سويجگەرچى) و من پىكھاتبوو. گوتى: لە گەرکەكەماندا، ژنىكى خۇرۇشى لەشغۇرش ھەيە، ناوى (ئەدىبەيە)، سىخۇرىكى گەرەي مېرىيە و پۇلىسى ەمرەبىش ھاتوچۆيدەكەن. لىپرسراوانى (پارتى) فرمانيان پى كرىووين، چاودىرىيەكى وردى بگەين، تا بزائىن، كى ھاتوچۆيدەكا.

من و (برايم) بۇ ئەو كارە تەرخانكرائىن و دەبووايە، ھەموو پۇژى چاودىرىمانبكرىايە و راپۇرتىكىمان بۇ (حسە) بخوئىندايەتەوھ. ئەويش دەمانچەيەكى تۇپلى لوولەدرىژى پى بوو، خەلكى پىيان رادەبوارد و دەيانگوت: دەمانچەكەي فېشەكى يازدەتير دەخوال تا ئىستە لە ژياندا دەمانچەي وام ئەدىوھ. قەمەيەكىشى بۇ من ھىنا، (بلەش) بۆكسىكى ئاسنى وەرگرت. ئىدى مەفرەزەيەكى تايبەتمان دروستكرىبوو، بكوژوبىر خۇمان بووين! ئاخىر ئىمەش ھەرزەكاربووين، خۇمان بە پىياو دەزانى، بە گيان و بە دل كارماندەكرى، ھەموو بىر و ھۇشكىشمان، ھەر لاي پىشمەرگە و شۇرش بوو، ھەرچىيەكىشيان پى بگوتىنايە، بى دلەرادەوكە دەمانكرىدا!

ئەو پۇژەي (حسە)، ئەو فرمانەي پى راگەياندىن، لە خۇشياندا خەرىكبوو، شامەرگ دەبووم. (حسە) لە سەربانى مالەكەي خۇيان، چەن بلۆكىكى دانابوو، جىغىكىشى بە دەوردا گىرابوو، زۇر جار لە نىو چىغەكەدا خۇي ماتدەدا و لە ئەويوھ، چاودىرى كۆلان و دەشتەكەي بەر مالى خۇيانى دەكرى، بۇيە ناوياننابوو، (حسەپەيىعە). ئەو كاتە باوكىشى لە دەرەوھ، كادىرىكى پىشكەوتوى (پارتى) بوو، زۇر ھاورنى مامە (بەكر)م و (شىخ عوسمان) بوو، مالەكەشيان لە تەنىشت مەزارگەكەي (شىخ جافر)وھ بوو.

پوژئی ژنه‌کە‌ی پیشانداین و ناسیمان، ماله‌کە‌شیان نزیک مالی خویان بوو. چەن شهوی من و (حسه)، له نیو قسنه‌کە‌ی (شیخ جافر) دا خۆمان شارده‌وه، (بله)ش به ئەو ناوه‌دا پیاسه‌یده‌کرد. پلانه‌کە‌شی وا دانا‌بوو، هەر که ژنه‌کە‌ هاته‌ده‌روه، یا بۆ ماله‌وه‌ گه‌رایه‌وه، ئیمه‌ یه‌کسه‌ر په‌لاماریبده‌ین و بیکوژین. به‌لام خوا به‌زه‌یی به‌ ئیمه‌ و ئەو ژنه‌ بی ناگایه‌شدا هاته‌وه، چونکه‌ نه‌ ژنه‌کە‌مان بینی و نه‌ ئەو کاره‌ خراپه‌شمان کرد!

دوای ماوه‌یه، شهوی پۆلیس له ئەو ناوه، (حسه) ده‌گرن و تیری لیده‌ده‌ن. رانیشی پیشانی ئیمه‌ دا، یه‌ک دوو قه‌مه‌ی پیوه‌بوو. ئینجا (حسه) به‌ ته‌واوی بی ده‌نگبوو، به‌ هیچ شیوه‌یه، باسی ژنه‌کە‌ی نه‌ده‌کرد و به‌ ئیمه‌شی گوت: (پارتی) ئەو کاره‌ی به‌ کۆمه‌لێکی دیکه‌ سپاردوه و له‌بیر خۆتانی به‌رنه‌وه!

ئیمه‌ دوایی زانیمان، ئەو ژنه‌ هیچ جۆره‌ پیوه‌ندییه‌کی، به‌ فرمانگه‌ی (ئەمن)ه‌وه‌ نه‌بوو، به‌لام ره‌وشتی خراپبوو، له‌ ئەوه‌ ده‌چوو، (حسه) هه‌ولێ زۆر دابی، تا پینگیگا، نه‌ویش قایل نه‌بووه و به‌ لیدانیدا‌بوو، ده‌یویست، به‌ ئەو ناوه‌وه، تۆله‌ی خۆی لی بکاته‌وه و ئیمه‌ش تووشی گرفت بکا!

* * *

بۇ دانيشتوانى شارى سليتمانى بەشەرەف.

ھاۋولاتىيە خۇشەۋىستەكان.

دەئەۋىتى پارتىيە ديموكراتىيە كوردستان.

پېشەۋەرگە قارەمانەكان.

لەمەۋى ۲-۳ مانگى رابوردودا بەداخەۋە ھىندىك تاۋانى كوشتەن و ئەخلاقى و پىياۋ خراپى لەناۋ شارى سليتمانى تىكۈشەردا روويداۋە، زۇر جىنى داخە كەتەم روداۋانە لەناۋ شارى ھەلمەت و قوربانىدا كراۋە ئەمەمىشە دانيشتوانى بەسەرۋمال پالېستىكى بىن ھاۋاتى شۇپش بوون و ھىچ كاتىك ئىرغىيان ئەكردوۋە ھىچ جۇرە خۇيەختكوردىك لەرنگاى كەيشتنى بەتامانجى پىرۇزى شۇپشەكەمان، ھەرۋەھا زۇرىيەى ئەم تاۋانە پىسانە ئىنسانى خراپ و لەكەدار كىرۋويان. بەناۋى پېشەۋەرگە ئەم ناۋەى كە بەم كىرەۋانە پىازيان و ابوۋ لەكەدارى بگەن و ماناى راستى بشارتۋە لەزىز پەردەى ئەم تاۋانە پىر زەرەرو مەترسىانە و ئىگومان ئەم پىياۋخراپانەى كە بەناۋى پېشەۋەرگە شۇپشەۋە ئەم كىرەۋە پىسانەيان كىرۋوۋە دوورن ھەشۇرش و پارتىمان و ھەمىشە ئىمە نامادەين كە بەدەستىكى ئاستىن لىيان بەدەين و ئاسايش و ھىمىنى و ئىگەى راستى پېشەۋەرگەيتى و خەزمەتى مىللەت بگىرەنەۋە ناۋ شارى ھەلمەت و قوربانى، ھەر لەسەر ئەم زۇشنايەش لىكۈلەنەۋە كراۋە بەوردى لەزۇرىيەى ئەم تاۋانەى خاۋەرە شىكىان ئى ئەكرىت كە پىان زۇر - بەيوۋەندىيان بەنەۋەى ئازۋە لەناۋ شارداۋ بەشداربوون لەھىندىك لەم تاۋانانەدا.

۱۰- مصطفى بابە كەۋرە

۱۱- عثمان ناھە

۱۲- ەلى خۇرە

۱۳- قادر رشىد كۈلەنەين

۱۴- ەھمەد ەلا قادر

۱۵- ەلى كانى ساردى

۱۶- ەلاھ شىخ ەزت

۱۷- ەھمە ەلى فرج

۱۸- جزا ەل ەھمەد شانە

۱- ەمدالە ئالە

۲- ەسپن فارىس

۳- بىكر ەاجى فرج

۴- جەمىل مەھمۇد ەرانى

۵- ەھمەد سى سەر

۶- عثمان ەلاۋ

۷- رۇۋف كانى ساردى

۸- ەمدالە كرىم قەرە ئۇۋانى

۹- ەلى رەش نانەۋا

پىۋىستە لەسەر ئەم تاۋانەى سەرەۋە لەمەۋى (۳) رۇزدا لەدەرچونى ئەم بەيانەۋە خۇيان و چەكەكانيان تەسلىم بەمقرمان - مەقرى بارزانى - لەرانىە بگەن بۇ لىكۈلەنەۋە لەم تاۋانانەى كە شەك ئەكرىت كىرەنەنەيان، ئەگەر خۇيان بەدەنەسۋى شۇپش دەزانن پىان خۇيان بەبەن تاۋان دەزانن و بەپىچەۋانەى ئەمە ئەگەر نەيەن و پاخى بىن ئىمە بەتۋەندى داۋا لەپىشەۋەرگەى ناۋشارو پېشەۋەرگەى ھەموو سوپاى شۇپشگىرەى كوردستان ئەمەين كەبەلگەن لەمەر شۇنەنەك، پىپەزۇن ھەرۋەھا داۋا لەمەۋەرو دانيشتوانى شارى سليتمانى و ھەموو دانيشتوانى كوردستان دەكەين كە پارمەتى پېشەۋەرگەى ناۋخۇو دەرەۋە پىدەن لەگىرتتەيان و بەھەموو تۋانايانەۋە ھەر ھاۋولاتىيەك يارىدەيان بەدات بەدۋەنەنى شۇپش دەناسرىت و دوورە لەخەزمەتى مىللەتى كوردى قارەمانان.

بارزانى مصطفى

سەرۋەك پارتىيە ديموكراتىيە كوردستان

سەرکردەى سوپاى شۇپشگىرەى كوردستان

۱۹۹۳ / ۱۱ / ۲۸

گه لاوه ریوه کانی دره ختی ته مه نه

به رگی یه که م / به شی پینجه م

كەسوكارى داىكەم

ژيان ھىندە سەختبۇر، پەوشەكەش ھىندە ناخۇشبوو، لە لايەكەو، بە ھۇى شۇرشى (كوردستان) و لە لايەكى دىكەشەو، خەلكى بە نوای پاروویە ناندە وىلبوون، دۆست و كەسوكار، لە يەكدى پىچراپوون، كەس سەر كەس نە دەپەرژا، پىنوھندى خزمایەتى و كۆمەلایەتى، پىنوھندى نىوان شار و لادى، زۆر كزبوو بوون. لەبەرئەوھى ھەموو كەسوكارى داىكەم، لە گوندەكان دەژيان، باوكیشم فەرمانبەرى مېرىبوو، ھەر پۇژەى لە شوینى دەگىرسایەرە و كاریدەكرد، بە تەراوى لىیان پىچراپوون. ئەوان، ھىندىكىان لە (شارباژىر) و ھىندىكى دىكەشىان، لە (بازیان) دەژيان. تەنانت ئەوانیش، لە يەكدى دووربوون و ھەوالى يەكديان ئەدەزانی!

ئای چەندم پى خۇشبوو، بۇ يەكەمىن جار لە ژياتمدا و لە تەمەنى چوار دە سالاندا، چاوم بە ئەنە (پىرۆز)م كەوت. داىكەم زۆر لە ئەنەى دەكرد، ھەر دەنگوت: سىوئىكن و دوولەت كراون! خالە (رەحمان)یشم لە (قەشان) دەژيا. ھەرچەن دەھات بۇ شار، لە مالى ئىمە دادەبەزى. زۆر بەزى خۇشبوو، زۆر بەزى لە گالتهكردن دەكرد. كوژراوى سىنەما بوو، ھەر دەھات و نانى ئىوارەى دەخوارد، پەلى دەگرتەم، یا لەگەل باوكەم دەچوون بۇ سىنەما. بەلام تا ئەو كاتە، ئە خالە (قادر)، ئە خالە (ئەحمەد)، ئە پورە (خونچە)م، بە چاوى خۆم ئەدىبوو!

مامى داىكەم (شىخ حوسىن)، چەن كۆر و كچىكى ھەبوو، سالى (1963) بوو، لەگەل (عوبىئەد) و (عارف)ى برايدا، يەكديمان ناسى. بەرەبەرە خزمایەتى و دۆستایەتىمان پەرەيسەند و تا دەھات، خۇش و گەرمتەر دەبوو. بە تايبەتى من و (عوبىئەد)، لە قوتابخانەى (شۇرش) پىكەو دەمانخویند. ھەر لە گەرەكى (شىخان)یش، خانوویەكیان بەكرىگرتبوو، لە ئىمەو ھەمووى دە خولەك دووربوون.

ئەوان لە (بازیان)، لە گوندى (دەرگەزىنى بابەعەلى) دەژيان. بۇ خویندن ھاتبوونە (سولەيمانى)، ھەردووکیان، بە تەمەن لە من گەرەتربوون و دوو پۇلش لە پىش مەو ھوون. بەھۇى ئەوانیشەو، (مارف)ى كۆرە گەرەكەى خالە (قادر)م ناسى!

جگە لە ئەوھى برادەرىكیان ھەبوو، خەلكى (كەركوك) بوو، باوكى لە گوندەكەى ئەوان مامۇستابوو، ناوى (نەدىم) بوو، ئەویشم ناسى و ئىدى ھەر چوارمان، ھەمیشە پىكەو ھوون، دەگەرەین و بە زۆرى، لە گەرەكەى (سەعەتاكۆبى) لە چاخانەكان دۇمىنەمان دەكرد. چونكە لە لايەكەو، ئەو ناو لە مالى خۇمانەرە دووربوو، باوكەم ئەیدەدۇزىمەو.

له لایه کی دیکه شهوه، زۆریه یان ناسیاوی چووته برا (عوبید) و (عارف) بوون، له بهرته وهی دانیشتووایی (بازیان)، به شیوه یه کی بهره وام، له ئه ر گه راجه وه هاتوچۆیانده کرد. له گه ل (نه دیم) دا، هینده تیکه لاوبووین، ته نانه ت زۆریه ی کات، هه ر له مائی ئیمه بوو. باوکیشی بۆ (سوله یمانی) گوینزایه وه، پیاویکی زۆر وریا، زیره ک، دنیا دیده، له خواترس و نوێزگه ر بوو، هه میشه به دزدا شه یه کی سپی و سه ر و میزه ریکی (که رکوکی) یانه وه، له مزگه وتی گه ره که وتبوو. ئیدی به هۆی ئیمه شه وه، باوکمان یه کدییان ناسی و هاتوچۆ له نیوانماندا په یدابوو. ئه م پیاوه لای خۆی مامۆستا بوو، که چی هه میشه نامۆزگاری نه کردین و ده یگوت: تا زوه له شوینی دامه زین و بۆ خۆتان بژین، چیتان له خویندن داوه!

لادی، به هه شتی گوردهواری و کانگه ی هیوا

من هه میشه له ژباندا، خه ونم به ژبانی لادیوه بینیه. زۆر چه زمه کرد، سه ر له گونده کان بدهم، به ئاره زوی دلی خۆم بسوورتمه وه، به ئه و ده شتو ده رانه دا بگه ریم، به ئه و که ژ و کیواندا هه لگه ریم، پڕ به سییه کانم، هه وای خاوین و سازگاری نازادی هه لمژم. له بهرته وه کاتی پێوه ندیمان له گه ل ماله خزمانی دایکدا په یدا کرد، هاوینان زوو زوو به سه رمه کردنه وه، سه رم له هه ردوو گوندی (ده رگه زینی: بابه عه لی و هه مه وند) ده دا. چونکه زۆریه ی که سوکاره کانی دایکم، له ئه و دوو گونده ده ژبان. مائی نه نه (پیرۆز) و هه ردوو خاله که شم (ره حیم) و (نه حمه د)، هه ر له گوندی یه که م بوون، هینشتا ژنیان نه هینابوو، پینکه وه ده ژبان. هه روه ها مائی ماسی دایکم (حاجی شیخ حوسین) و پوریشی خاتوو (نامینه)، هه ر له ئه وی بوون. مائی پوریکی دیکه ی دایکم (پوره حه بی) ش. له گوندی دوهم بوو. به کورتی، هه موو خزمه کانی دایکم، له (شاریا ژیر) وه هاتبوون و له ئه و دوو گونده جیگه ر بوو بوون. به کشتوکال و ئازه لدا رییه وه خه ریک بوون و ره وشی ئابووریان باش بوو. ئیدی پنی هاتوچۆی لادیم بۆ کرایه وه، هه ر ده رگه ی قوتابخانه داده خرا و پشوو ی هاوین ده سیییده کرد، سواری پیکاب ده بووم و له (ده رگه زینی بابه عه لی) داده به زیم. زۆر نزیک بوو، هه مووی نیوکار ژیر رینگه بوو. هه ردوو (ده رگه زین)، دوو گوندی زۆر دلگه ر بوون، له ته ختایی و له بناری چیا یه کی به ردینی به زدا هه لکه ت بوون، پنی هاتوچۆی گونده کانی دیکه ی نیوچه ی (بازیان) یشی، زۆر به سه ره وه بوو، هه میشه ئه و پنیه جمه یده هات. کانی و ئاویکی زۆر سارد، پوون و خاوینی هه بوو، له به فراوی چیا به رزه کانی ده روپشتییه وه،

سەرچاوهی هه‌نده‌گرت. بێستانی گونده‌که، له ته‌ختاییه‌کی زۆر به‌ربل‌او و فراواندا بوو، تا چاو بریده‌کرد، به شه‌مامه، کالک، شووتی، ناروو، ترۆزی، ته‌ماته، بامی و کووله‌که چینه‌را بوو. سالانه گه‌نم و جو و برنجی‌کی زۆریشیان ده‌چاند، به‌رهمی‌کی باشیان ده‌دورییه‌وه. به‌رهمی سه‌ره‌کیشیان تووتن بوو، کاتی میریی لینی وه‌رده‌گرتن، به ته‌واوی ده‌بوورانه‌وه. مهر و بز و مانگا و په‌له‌وه‌پێکی زۆریان هه‌بوو. هه‌نگیان به‌خێوه‌کرد و هه‌نگوینی‌کی خاوینی بۆنخۆشیان هه‌بوو. به‌یانیان ماست، که‌ره، په‌نیر و شیر ناماده‌ده‌کرا. ئیواران به برنجی بازیان و شله‌ی بامیی پر له گوشت، خۆان ده‌پازینه‌رایه‌وه. شه‌وانه‌ش میوه‌ی بێستانه‌کانی خۆیان ده‌هینا و لینی تیر نه‌ده‌بووین. هه‌موو خواردنه‌کان سه‌رووشتی و به تام بوون، وه‌ک خواردنه‌کانی ئیسته‌ نه‌بوون، که‌ره‌سه‌ی کیمیایی پێوه‌که‌ن و تامی نه‌بی!

ئهو ده‌شتوهره‌ی گوندی (ده‌رگه‌زین)، کانگه‌ی خۆشی و جوانی بوو، گیانی به‌به‌ر مرۆدا ده‌کرده‌وه و به‌راستی، به‌هه‌شتی کورده‌واری بوو! چونکه خێر و فه‌رێکی زۆری هه‌بوو، خه‌لکه‌که وه‌ک شا ده‌ژیان و خه‌می هه‌چیان نه‌بوو. به‌لام ئه‌وه‌ی هه‌بوو، ئاری که‌م بوو، به‌شی ئه‌وه‌ی نه‌ده‌کرد، بێستان و کیلگه‌کانی خۆیانی پی ناو‌ده‌ن، له‌به‌رئه‌وه سه‌ره‌یان ده‌گرت و به‌ نۆره به‌روبوومه‌کانیان ناو‌ده‌دا. هه‌ندێ جاریش له‌سه‌ر ئاو، جووتیاره‌کان لێیان ده‌بوو به‌ شه‌ر. گونده‌که زۆر پرووتبوو، داروهره‌ختی زۆر که‌مبوو، ته‌نیا له‌ نزیک کانی و ئاوکه‌وه نه‌بی، هه‌ندێ دارتوو و سووره‌چنار پرابوون، ئه‌وانیش هه‌نده به‌رزه‌له‌چووبوون، له‌گه‌ل به‌رزایی ناسماندا شه‌ریانده‌کرد!

ئهو ئاوه، یه‌ک خه‌سه‌له‌تی باشی هه‌بوو، هه‌ردوو گونده‌که له جاده‌ی سه‌ره‌کی نیوان (سوله‌یمانی) و (که‌رکوک) هه‌وه، زۆر نزیکبوون. زۆر پوژ له‌گه‌ل کۆپه‌کاندا، خۆمان کۆده‌کرده‌وه و ده‌پویشتین، له ئه‌و چه‌مانه‌ی ئه‌و به‌ر جاده‌که‌وه مه‌له‌مانده‌کرد، خۆمان هه‌نده‌خست و له‌به‌ر ئه‌و خۆره گه‌رمه ده‌سووتاین، چیشته و چامان لێده‌نا، تا دره‌نگانی ده‌ماینه‌وه. یا له چاخانه‌که‌ی (کانیشه‌یتان) دۆمینه‌مانده‌کرد، هه‌ندێ نیوه‌پووش، هه‌ر له ئه‌وی نانمانده‌خوارد و ئینجا ده‌گه‌راینه‌وه. هه‌ر له منالیه‌شه‌وه، زۆر هه‌زم له سواری و لا‌خی به‌رز بوو، جارجار سوارده‌بووم و خه‌ریکبوو، قیری سواریش ده‌بووم.

بۆ یه‌که‌مین جاریشبوو، هه‌ندێ شت له نزیکه‌وه بیه‌نم، تیگه‌یشتم، چون گوندنشینه‌کان ماندووده‌بن، چون به‌ ئاره‌قی نیوچه‌وانی خۆیان، نان په‌یداده‌که‌ن. سه‌ره‌تا هه‌زمه‌ده‌کرد، سواری چه‌نجه‌په‌رم و به‌ ده‌وری خه‌رمانه‌که‌دا بخۆلیمه‌وه، به‌لام دوا‌یی له‌به‌رچاومه‌که‌وت، چونکه هه‌موو قژ و جه‌سته‌م پریوو له‌ کا، شه‌و ده‌خورا و خه‌وم لی نه‌ده‌که‌وت، ئیدی

توخونی نەكەوتمەو، ھەروەھا، زۆر سەرنجیشم لە كارەكانیان دەدا، بە تايبەتی مانگا دۆشین، گێرە، شەنوكە و كردنم بە لاوھ سەیریوو، چونكە پێشتر ئەو شتانەم نەدیوو. جگە لە ئەوەی، ھیندی بەیانیش زوو، پێش ئەوەی ھەتاو بکەوێ، لەگەڵیان دەچووم بۆ كێلگە، ناوی تووتن و تەماتەمان دەدا. و دەور دە، فیری تووتن پیو دەکردنیش بووم و یارمەتیم دەدان. پاشان بە پەتەمانە دەکرد و شریتەكانمان، بە داروھ ھەلەدەواسی، تا بە تەواوی ووشكە بوونەو، ئینجا لە چالێکی قوولدا ھەلەدەواسی، پێیان دەگوت: سارداو، بۆ ئەوەی كەمێ نەرمبێ، كاتی لە گونییان دەکرد، گەلا تووتنەكان نەشكێن. ھەروەھا یەكەم جار بوو، بزاتم و بە چاوی خۆم ببینم، جووتیارەكان گەم و جۆكەیان، لە چالێ گەورە قوولدا ھەلەدەگرن.

ئەو كاتە، ھەرچەندە لە (كوردستان) شەربوو، بەلام ئەو ناوھ زۆر ھێمن و بێدەنگ بوو، جگە لە بێكەمی پۆلیسی (گۆپالە)، ھیچ جۆرە بێكەییەکی سەربازی لێ نەبوو. ئەویش لەسەر گردیكی بەرزبوو، لە دوورەوھ لە ھیلانەیی حاجیلە قەلەق دەچوو، ھیندە بەرزبوو، گەر پۆلیسەكان ئیشیكی تايبەتیان نەبووایە، دانەدەبەزین. ئیدی ھیچ مەترسی نەبوو، بە ئارەزووی خۆمان دەسوورپاینەو.

ھیندی شەویش، پێشمەرگە بە ئاشكرا دەهاتن، كەمێ پشوو یان دەدا، ئانیان دەخوارد و دەپۆشتن. یا بە كاریكی تايبەت دەهاتن، بۆ نمونە: بلاوكراو دەیان دەھینا، یا مانگا ئەیان كۆدەكردەو. گرنگ نەو بوو، ئەو ناوھ خاوینبوو، جاش و سیخوپی میریی تیدا نەبوو. لە یەكێ لە ئەو سەردانانەدا، بیرم لە ئەو كەردەو، سەری لە (بەردەقارەمان) بەدەم و لە نزیکەوھ ببینم، تا بزاتم، (شیخ مەحمود)ی نەم، لە پال چ بەردیكدا، دژی سوپای ئینگلیز جەنگاوە، وا ئەو ناوھ پیوژەیی پی براو! نەو بوو، لەگەڵ كۆمەڵی خزمدا چووین. شۆینەكە زۆر نزیکبوو، بەپی ھەمووی پازدە خولەك بوو، كەمێ لە جادەوھ دووربوو. ئەو كاتە بەردیكی زۆر گەورەبوو، بەلام لە ئەو دەجی، ھۆكارەكانی سروشت، كەمێ كاریتیكردبێ.

بە راستی ژيانی لادی بەھەشتی بوو، خوا لەسەر زەوی بۆ جووتیارەكانی درووستكردبوو، خوشیان پەپوولەییە بوون، بە دەوری چرای ئەمەك، میھرەبانی و خوشەویستی خەلكدا دەخولانەو!

دەريەندى بازيان، بەردەقارمەن پۇڭى (27. 05. 2005)

ژيان و مردن

ھىشتا، ھەر لە گەرەكى (شىخان) بووين، (سەبرى) و باوكم جيا بوونەو، بەلام كچىكى ھەبوو، ناوى (ناشتى) بوو. ئەو ژنە ھىندە داىكىكى خراپبوو، وازى لە كۆرپە ساواكەى خۇى مينا و لاى خۇى گلى ئەدايەو، تا بەخىويكا و ناگاي لىيىي. باوكىشم ناچاربوو، بە بىشكەكەو بېھنى و بەسەر داىكمدا ساغىكاتەو!

ئەو منالە داماوە چكۆلانەيە، تەواو ئەبوو، پشتى كورپوو، ھەر خەبەرى بووايەتەو، شەر و پۇڭ دەگريا، زۇر درەنگ ژىرەبوو. ديارە نازارى ھەبوو. لەبەرئەو، ھەمووى ماوہى دوو مانگ لاى ئىمە ژيا، پاشان مرد و لە گردى (جۆگە) ناشتمان.

ھەر لە مالى (حاجى كەرىم بىكراس) دا بووين، سالى (1963)، خوا برايەكى دىكەى پى بەخشىن و بە ناوى پەوانشاد (ھەمىد كاوانى) يەو ناونرا (كاوان). ھەروەھا سالى (1964) يىش، برايەكى دىكەمان زياردكرد، ناومان نا (سۆران).

پشوى ھاوين

سالى (1964)، ھەموو ھاوينەكەى خەرىكى پارەپەيداگردن بووم. من و (كەمالى عەبە رادىق)، كارەكەمان كەمى گەورەترکرد. دواى ئيوپروان مامە (عوومەر)م، دووكانەكەى سووك دەبوو، ھىندە سەوزە و ميوەى ئەدەما. لەبەرئەو، ئىمە لىمان دەكرىيەو، تا درەنگانى تەنكماندەكرد و بىرىكى باشمان لى دەفرۆشت. پاشان ئەوہى دەمايەو، لە دووكان ھەلماندەگرت، بۇ پۇڭى دوايى لەبەردەم دووكانەكەدا، بە ھەرزان دەمانفرۆشتەو.

قوتابخانەى نوئى شۇرش (1965-1966)

ئەو ھاۋىنە، پارەيەكى زۇرمان دەسكەوت، سەرەتاي دەسپىكى سالى نوئى خۇيىندىن بوو، قوتابخانەكەمان بۇ گەرەكى (كانىسكان) گواستىيەۋە. شۇنەكەى لەسەرۋو مەزەرەگەكەى (شىخەۋىلا)ۋە بوو. قوتابخانەيەكى نوئى نوو نەۋمىيان درووستكردبوو، ھەرچەندە خۇش بوو، بەلام چكۆلانەبوو. ئەم سالىش لە پۇلى دوو دانىشتەمەۋە، بە راستى دەرئەچوون، زۇر ناخۇشە، چونكە جگە لە ئەۋەى، ھەرچىيە دەخۇنى، سالى پىشوو بىستووتە و شتىكى نوئى تىدا نىيە، سالىكىشت بەخۇزايى لەكىس دەچى. بەلام چار نىيە، ھەردەبى، نامادەبى و كويىگرى، ئەگىنا دەرناچى، كە دروسالىش مايتەۋە، بە يەكجارى دەرەكرى!

لە ئەم قوتابخانە نوئىيەماندا، گۇرانكارىيەكى زۇر گرنگى بىنەرەتى پرويدا. چەن مامۇستايەكى شارەزا، بە تۈانا و ناسراويان بۇ ھىناين، بۇ ئەۋەى لە ھەموو پرويەكەۋە، قوتابخانەكە رىكويىككەن و ناستى خۇيىندىشى بەرزكەنەۋە. بەرئوۋەبەرى نوئى، ناۋى (ھادى مەحمۇدبەگ) بوو، بە (ھادىيە سوور) ناسرابوو، وانەى ئىنگىليزىشى پى دەگوتىن. يارىدەدەرى بەرئوۋەبەرى ناۋى مامۇستا (عومەر مستەفا) بوو، بە (عومەرى مچە) بەناۋبانگ بوو، وانەى مېژووشى پى دەگوتىن. مامۇستا (كەمال مكورجى)پىش، مامۇستاي جۇگرافيا بوو، (كەمالەرەش)يان پى دەگوت. ئىدى كۇمەلى مامۇستاي زىرەك و باشى دىكەى ۋەك (عەبدولواھىد ساپىر) بەختيار جەلال و مستەفا شەرىف)يان بۇ ھىناين، يەك لە يەكى باشتربوون. سەرەتا، ھىندى گرفت لە نىۋان قوتابىيەكان و مامۇستايان و بەرئوۋەبەرايەتى نوئىدا پرويدا، چونكە ئىمە بە ئەو سىستەمە رانەھاتبويىن، كاتى دەويست، تا فىرى سىستەمى نوئى بىن و لە ئەو بەرەلاخانەيەى (شۇرش)ى كۆن بزگارمانبى!

بەلام ئەو مامۇستا بەرئىز و دلسۇزانە، ھەۋلىكى زۇريان دا، تا وردەۋردە، بەسەر ئەو ھەموو كۇسپ و گرفتانەدا سەرەكەوتن. ھىندى جار بە نامۇژگارى، ھىندى جارى دىكەش، بە لىدان و سزادان تۈانىيان، راستەرىنى شەقامى راستەقىنەى زانست و رەوشتى خۇيىندىن، پىشانى قوتابىيەكان بەن. قوتابخانەكەش، لە كەسانى خراپ و گىرەشئوئىن پاككەنەۋە. ئەوانەى شەرانى و دەمانچە لە باخەلىش بوون، ھەر زوو قەلغىريان لى كرد و لە قوتابخانەى شەو، جىبى خۇيان كىردەۋە.

مامۇستايەكەمان ھەبوو، ناۋى (موھەممەد) و خەلىكى ئىۋچەى (بادىنان) بوو، لە پۇلى دوودا، وانەى غەرەبى پىدەگوتىن. خۇى لە فەقىيەۋە پىنگەيشتبوو، پاشان كۆلىژى شەرىيەى تەۋاۋكردبوو. پىاۋۋىكى كورتىلەى چاۋپروپووشاۋى سووروسپى بوو، بە دەس (كەرىمى شىخ سەلام)ۋە ۋىرانىبوو، ناۋى نابوو (خەمە چاۋقەيسى). كاتى قسەى نەكرد، پىكەنىنمان دەھات، بەلام زۇر زىرەك، بىدەنگ و لەسەرخۇ بوو، تەنيا ئەۋەبوو، ئەگەل خەلىكى چەقاۋەسوۋى گالتەبازى (سولەيمانى)دا، دەرى نەدەبرد!

دووكانى باپىرم

مامە (سالخ)م برا پچووكچوو، دواى سى كوپ و سى كچ هاتبوو. باپىرم زورى خوشدەويست. ھەر لە مئالييەو، لەگەل خۇيدا لە دووكان كاريدەكرد و فيرى كاسى دەكرد. بە شەويش دەيخويند. بە راستى زور گرنگبوو، بە ھەول و تىكوشانى خۇى، خويندى تەواوكرد.

سالى (1966) بوو، لە زانكۆى (بەسرە) لە بەشى ئىنگليزى وەرگىرا و مالوايى لى كردىن. من و مامە (سالخ)م، يەكديمان زور خوشدەويست، ھەميشە پىكەو بووين و ھەستمان بە نەو نەدەكرد، مام و برازاين، بەلكوو وەك دوو ھاوپى ھەلسوكەوتماندەكرد. لە پشوروى نيوەى سال و ھاوياندا، سالى دوو جار دەھاتەو، ئەو ماوھى ھەمووى پىكەو بووين، بە زورىيش لە مالى ئىمە بوو.

مامە (سالخ)م بە پوالت، زور بىدەسلەت و داماو بوو، كەمدوو بوو، باپىرم زور جار پىي دەگوت: سالەگىزا بەلام لە راستيدا وانەبوو، بەلكوو بۇ ژيانى تاييەتى خۇى، زور باش بوو، وەك دەلئىن: سەركزى دل وريابوو، گورگى بوو، لە پىستى مەردا بوو! لەگەل ئەوھشدا پوروى خوشبوو، زمانى شيرىنبوو، دەنگىكى خوشيشى پىئەبوو. بەلام زور پزىديوو، تەنانت ھاوپىكانى ناويانناوو، (سالە پارەپىس).

مامە (بەكر)م ھىچ كارىكى نەدەكرد، ھەر خەرىكى سووپانەو و كوردايەتى بوو. خىزانيشى ھەبوو، باپىرم بەخىويدەكردن. كاتى مامە (سالخ)م پۆى، ئەوى لەسەر دووكانەكە دانا. ئىدى بۇ خۇى دادوھرى سەر زەوى و زەريا بوو، بە نارەزووى خۇى كارى دەكرد، خۇى و مئالەكانى دەژياندا!

لە ئەو ئالوگۆرەى بەرپوھەردنى كارى دووكانەكەدا، ھەرچى پارەھەكى باوكم مابوو، تىداچوو، باوكم نەخوشكەوتبوو، لە مال دەرنەدەچوو. پۆوى (7. 10. 2007)، من و داىكم و باوكم، لە ھوشە دانىشتبووين، مامە (سالخ) ھات و بە باوكمى گوت: (حاجى) گيان گەردنم نازادكە، دەفتەرى قەرزەكە (بەكر) نراندى و گوتى: قەرزى چى، كوپمان بۇ بەخىوكردوو، باوكم ناگاي لە ئەو قسانە ئەمايوو منيش گوتم: تازە درەنگە و بۇ كاتى خۇى قسەت نەكرد؟! بەلى مامە (بەكر)م، ئەم ناپاكيەشى، بەرانبەر ئىمە كرد!

(سەرچىنار)

سالى دووھى پۆلى دوومبوو، لە نيوەى سالدا، باوكمىان بۇ (سەرچىنار) گواستەو. خانووى ئەم جارەمان، تا بلىى گەورە، خوش و دلگىر بوو. لەسەر گردىكى بەرز ھەلكەوتبوو، ھەر چوارلاى چۆلبوو. ئەم خانوو: بۇ بەرپوھەرى شارۆكەكە دروستكراوو، بەلام لەبەرئەوھى، لە تەنىشت بىكەى پۆلىسى (سەرچىنار)ھو بوو، لە ترسى پىشمەرگە و لەبەر تەقە، تا ئەو كاتە، بە چۆلبوو، ھىچ بەرپوھەرى نەيدەوئرا، وەرگىرى، باوكم وەرگرت.

خانووەكە دوو نھۆمبوو، ھەوشیكى زۆر گەورەى خۆشى ھەبوو، بە شیوہیەكى زۆر جوان داہەشكرا بوو، ھەر چواردەورى باخەكەش، بە درەختى بەرز دەورەدرا بوو. لە نیوہەراستیشدا، بە قەیفەى سەوزى چیمەن و گولى ڕەنگاوپرەنگ پارزابووہە. نیوانى ھەردوو بەشەكەش، بە رییەكى كۆنكرىت جیاكرا بووہە. ھەيوانىكى خنجیلانەشى ھەبوو، ھیندى ئىنجانەى جوانمان لى دانابوو. ھیندەمان ژوور ھەبوو، ھەر یەكێكمان ژوورێكمان بەردەكەوت، بگرە بۆشمان پرتەدەكرا یەو!

لە نھۆمى سەرىشەوہ، تەنیا یەك ژوورى لى بوو، ئەویشمان بۆ بەخێوكردى قەل، مریشك و كەلەشیر تەرخانكردبوو. لە ھەوشە بارىكەكەى پششىشەوہ، بە بلۆك كولانەیەكەم درووستكرد بوو، كەرویشكەم تیدا بەخێوہەكرد. ئەوہ یەكەمىن جار بوو، لە ژيانى خیزانەكەماندا، بە ئەو شیوہیە بەلندە و ناژەل ڕاگرین و بەخێویكەین. زۆر ھەزم لە بەخێوكردى ناژەل دەكرد، بە تايبەتى، كاتى لەگەل كەرویشكەكاندا یاریماندەكرد و ڕاوماندەنان، چێژىكى تايبەتەمان لى دەبینى. ڕەنگە ئەوہش بۆ ئەوہ بگەریتەوہ، كاتى منالیووم، بەرانبەر مژگەوتى گەورە، باخچەییەكى ساوايانى لىبوو، ھیندى ناژەل و پەلەوہرى تىدابوو، نەیاندەھىشت، بچمە ژوورەوہ و تەماشایانكەم. ھەر لە دوورەوہ تەماشامدەكردن، دیارە ئەوہش لە بیروہرى و مینشكەدا ما بووہوہ، بۆئەوہى ئەو ڕەوشە بۆ خۆم درووستكەم و قەرەبوو كەمەو!

لاى راستى ھەوشەكەشمان بە كەوہر و كەروژ، پامى و تەماتە چاندبوو. ھیندە مائەكەمان خۆشبوو، بەھاران و ھاوینان، ھەرگیز لە مائەوہ بى تاقت نەدەبووین، بە تايبەتى لە سەریانەوہ، ھەموو (سەرچنار)مان لى دیاریوو، ھەمیشەش میوانمان ھەبوو. خۆشمان زۆر بوو بووین، پینج برا و خوشكى بووین، لە چیمەنەكە پێكەوہ یاریماندەكرد.

سەر ئاوەكەى (سەرچنار)، سالى (1960)

باوكم له نهخۇشخانەى (سەرچنار)، لەگەل (حاجى جەمالى حاجى ئەمىنى دەلاك)، پىنگەوە كارباندهكرد. سىستەرىكىشى لى بوو، خوشكى (سدى جەمىل) بوو، ناوى (قىكرەت) بوو. (رووناكى خوشكىشى، لەگەل مامە (سالىح)م له (بەسرە) ئىنگلىزى دەخويند. لەبەرئەوەى ئەو كاتە (سەرچنار)، قوتابخانەى نىوهندىى و نامادەى لى ئەبوو، تەنيا ھەر دور قوتابخانەى سەرەتايى كورپان و كچانى لىبوو، نىمەى قوتايانى كور و كچ، له ناوهندىى و نامادەى دەمانخويند، دەبووايە، ھەموو پۇژى بەيانيان زوو ھەستايانە، كارژىرى ھەوتونىو، لەسەر جادەى سەرەكى بوەستايانە و چاوەپنى پاسمان بكردایە. كارگەى جىمەنتۆش، پاسىكى گەرەى بۇ تەرخانكردبووین، بەيانيان بە خۇپايى دەبىردىن و نىوہوانىش دەبەئانەو، شۇئىرەكەشى كاك (مستەفا)ى دراوسىنى كۆنى گەرەكى (شىخان)مان بوو.

دووہەىن گەشتى (بەغدا)

پشووى ھاوینى (1966) بوو، لەگەل (ئەدیم)دا بېرىارماندا، سەرى له (بەغدا) بەدەین. ھەر بە جلى كوردیشەوہ چووین و له ئوتیل (شەھلا) دابەزىن. ماوہى ھەفتەىەك له ئەوى بووین، زۇر خۇشمان رابوورد. (ئەدیم) شارەزابو، ھەر له بەيانىیەوہ دەردەچووین، بە ئەو جادە و شەقامانەدا دەسووراینەوہ، تا ماندوودەبووین، كە ماندووش دەبووین، له شوینى دادەنىشتىن، ناماندەخوارد، يا دەچووین بۇ سىنەما.

ئەو كاتە، ھىشتا فېرى خواردنەوہ ئەبوو بووین. لەبەرئەوہ ئىواران دەگەرپاینەوہ، له ئەو ناوہ دەگەرپاین، يا له چاخانەى (كندى)، يارى تاو لەمان دەكرد. بەلام پۇژى پىش ئەوہى بگەرپىنەوہ، ھەموو ئەو خوشى و گەرەنەيان، له كۆنەلووتەوہ دەرهئانەوہ. چۆن؟

بەيانى زووہەستاین، (ئەدیم) گوتى: لەگەلم وەرە، سەرى له مالى خالم دەدەم. منىش گوتم: نایەم و لىرە چاوہرپىتدەكەم. ئەو پۇششت و ھىندەى پى ئەچوو، من دەرپەرىم. بە شەقامى (رەشىد)دا شۇرپوومەوہ، ھەمووى چەن خولەكى پۇشتم، له دوورەوہ كۆمەلى خەلكم بىنى، چوومەپىشەوہ و تەماشامكرد، پىاروى دانىشتووہ، پارچەىە پەروى داخستووہ، سى كاغەزى قومارى بە دەسەرەىە، دووانى سپى و يەكىكىان سووربوون. پرووى كاغەزەكانى پىشانى خەلكەكە دەدا و بە عەرەبى ھاوارىدەكرد: (حومرە تەلەع، ئەببەز خوسرە) واتە سوورەكە دەبباتەوہ و سپىيەكەش دەيدۆپىنى. ئىدى خىراخىرا، شوینى كاغەزەكانى دەگۆرى، لەسەر پەرۇكە دايدەئانەوہ و خەلكىش پارەيان لەسەر كاغەزەكان دادەئا، گەر سوور دەرچووایە، چەنت دانایە، ھىندەت دەبردەوہ. گەر سپىش بووايە، ئەوا پارەكەت دەدۆراند و بۇيان دەكردى بە حوشترا!

كاتى ئەو يارىيەم بېشى، زۆر سەيرم لېھات و لە دلى خۇمدا گوتم: ئەمانە كەرن، وا بە خۇپايى ئەو پارە جوانە، بە خەلك دەدۇرئىنن؟ چونكە ھەموو جارى دياربوو، كاغەزە سوورەكە لە كوى دادەنى و بۇ خەلكىش دەردەچوو! منىش گوتم: ئەى بۇچى بۇ منىش دەرنەچى؟! ئىدى تەماع گرتتى، چارەكە دىنارىكى ئەو سەردەمەم، لەسەر يەكى لە كاغەزەكان دانا، كاپرا كاغەزى ھەلگىپرايەو، پىوى سىپىبوو، بۇم دەرنەچوو. جارىكى دىكە نىودىنارم دانا، ئەويش پۇى. ئىنجا ماوئە ماتبووم و پراوہستام، ھەر تەماشاي جوولەى دەسىم دەکرد، تا بزانم، چى دەكا؟ ئەو كاغەزانە چۇن دەجوولئىنى و داياندەنىتەو؟! ئىنجا لە دلى خۇمدا گوتم: ئەم دىنارە دادەنىم، گەر ئەم جارە بۇم دەرچوو، ماىەكەى خۇم دەسدەكەويتەو، شەرتبى ئىدى ئەيكەم و بپۇم. ئەم جارە سوور دەمزانى، كاغەزە سوورەكە لە كوى دانراو، كەچى كە ھەلپىرى، سىپى دەرچوو. ئىستەش تى نەگەىشتم، چۇن چۇنى چاوبەستى لى دەكردم؟ لىكمدەدايەو و دەمگوت: تۇ بلىنى، ھاوبەشى ئەھرىمەن بى و ئەو لە بنەوہ بۇى بگۇرى! بە كوردىيەكەى، پىنج دىنارونىوم پى مابوو، ھەمووم دۇراند و يەك جارىش بۇم دەرنەچوو! ئىنجا پىاوەكە زانى، پارەم پى ئەماو، يەكى قىزاندى: كاكە پۇلىس ھات و رايكرد!

كاتى ناوپردايەو، ئە پۇلىس دياربوو، ئە كەسىشى لىبوو. ئىنجا تىگەىشتم، ئەو چەن كەسە، ھەموويان پىكەوہ ھاوبەشبوون، بۇ قوربەسەرىكى وەك من دانىشتبوون، گىرفانى ھەلتەكئىن! بە راستى ھىندەى شەرممكرد، ھىندە مەراقم بۇ پارەكە نەخوارد، چونكە ھىشتا پارەى ئوتئىلم ئەدابوو، پارەشم بۇ نانخواردن و ترومبىللىش دەويست، تا پىنى بگەپئەوہ. ئەمدەزانى، چى بگەم؟ لە ناچارىدا، پاشەوپاش بەرەو ئوتئىلەكە گەپرامەوہ و لىنى دانىشتم، چاوەرىنى (ئەدىم)م دەکرد. كاتى ھاتەوہ و بۇم باسكرد، گوتى: پىم نەگوتى، لەگەل من وەرە، بە قسەت نەكردم. منىش گوتم: ئىستە كاتى ئەو قسانە نىيە، من ھەلەى خۇم دەزانم، تۇ چەندت پارە پى ماوہ؟ گوتى: پىمە، بەلام بەشى ھەردوكمان ناك.

لە ئۇفئىسى ئوتئىلەكە، كورپىكى خەلكى (سولەيمانى) كارىدەكرد و دەمناسى، ناوى (عوسمانى حاجى غەرىب) بوو، ھەموو بەسەرھاتەكەم بۇ گىپرايەوہ. ئەويش گوتى: ھەر تۇ وات بەسەرنەھاتوہ، بەلكوو زۆر كەسى دىكەشيان داخكردوہ، ئەوانە ھەموو پىكەوہن و خۇيان دەزانن، چى دەكەن.

مالى ناوابى، زۆر پىاوانە گوتى: گوى مەدەرى، لە (سولەيمانى) پارەكە لە دووكانى باوكم دانى. ئىدى ھەر ئەو پۇژە سواربووون و گەپائىنەوہ، لە ئەو پۇژەوہ بپىارمدا، تا لە ژيانداپم، ھىچ جۇرە قومارى نەكەم. ئەمە بۇ گەشت چووون و كەمى باى بالى خۇمان بەدىن، كەچى گەشتەكەيان لى تىكدائىن!

تا ئەوان لە (ئێران) بوون و خۆیان بە باوەشی گەرموگۆری دەولەتی داگیرکەری (عێراق) ئەفرۆشتبوو، بە دل و بە گیان لەگەڵیانبووم. بەلام کاتی گەرانهوه، لە (سولهیمانی) و (بەکرەجۆ)، بنگە و بارەگایان دانا، شانبەشانی سوپای دەولەتی داگیرکەر، دژی هیزی پێشمەرگە (کوردستان) دەچەنگان، یەكسەر وازمەینا.

من و (کەرمی شیخ سەلام) و (نەدیم) و کۆمەڵێکی دیکەش لە قوتابخانە، زۆر دژایەتی جەلالییەکانمان دەکرد. بەلام هاوێ هەرە نزیكەکانمان (سەباحی غالب، نازادی مەلا موحمەد ...)، ئەوان جەلالی بوون. ئێمە هەولماندەدا، رێکخستنی دروستکەین، بەلام بە هیچ جۆری، سەرکەوتوو نەبووین و سەرەداوینکمان دەس نەکەوت. لە ئەوە دەچوو، هەقالاتی سەرکردایەتی شۆرش، دووکان و بازاری رێخستنه تایبەتەکانی خۆیان، لە شارەکاندا داخستنی و ئەیانماپی، یا زۆر لاواز و ئەینی بووبی!

لە راستیدا، ئەو قسانە جەلالییەکان، دژی ژەنەرال (بارزانی) و شۆرەشەکە دەیانکرد، زۆریەیان راستبوون. چونکە (بارزانی)، باوەری بە پارێزگارتینە نەبوو، خەڵکانێکی بوودەلە، هەلپەرس و خراپیان، لە دەور کۆبوو بوو، پتر بەرژەوێندی تایبەتی خۆیان کۆیکردبوونەوه! بەلام هەرچۆنی لیکمەدەدا، بەگەل برادەرەکانی خۆمدا باسمان دەکرد، هەر دەبوو، لایەنی (بارزانی) و پشتی شۆرش بگرین، چونکە شیوازی خەباتەکیانمان پی خراپبوو، ئەو رێیە گرتبوویان، هەلەبوو، وەك دواي چەندین سال، (مام جەلال) خۆی دانی بە ئەو هەلەیدا نا. بەلەکی (بارزانی)ش، بە ناپاکیان دانان و ناوی جاشی (66)یان بەسەردا بڕیبوون. لەبەر ئەوە لییان دوورکەوتینەوه و ساردییەك، لە نیاوماندا پەیدا بوو، ئەگینا بەلەکی (بارزانی)، لەنیو شارەکاندا هیچ نەبوون، تەنیا هێندە هەبوو، ئەوان لە ئەو پێدەشت و شاخانە پێشمەرگەبوون، دژی سوپای داگیرکەری وولاتەکەمان دەچەنگان، داوی مافە رەواکانی گەلەکەمانیان دەکرد، ئەوەش خۆی لە خۆیدا، لە ئەو قوناغەدا، هەموو شتی بوو!

ئەم ناکۆکی و دووبەرەکییەش، هەر بە ئەوەوە نەووستا، جەلالییەکان لەنیو شارەکان بارەگا بەنەوه و خۆیان رێکخەنەوه، بەلکوو چەکیکی زۆریان، لە دەولەتی داگیرکەری (عێراق) وەرگرت، هیزیکی چەکداریان پیکەردنا، بە پشتیووانی هیزەکانی سوپاش، پەلاماری چەن نیوچەییەکی دەورووبەری شارەکانی (کوردستان)یان دا، لە هیندی نیوچە شکان و لە هیندیکی دیکەش سەرکەوتن. ئیدی بە ئەو شیوەیە، جەنگی نیوخوا گەرمبوو. لە هەمووشی سەیرتر ئەوەبوو، پۆژی لە گەرەکی (شینخان) بووم، لەگەل برادەرەکانمدا، لە دووکانی (شیخ سەلام) وەستا بووین. لە پر چەن ترومبیلی هات و لەبەردەمی مرگەوتی

(بئقەبەق)دا ۋەستان، ھېزىكى چەكدارى جەلالىيىشان لەگەل بوو. تەرمى مردوويەكيان داگرت و برديانەئوورەوہ. ئىمەش چووين، قا بزائىن، چى بوويداۋە و كى مردوۋە؟! پاشان بۇمان دەرگەوت، تەرمى (حەسەن قامىشى) بوو، لە شەرى نىوخۇ لەگەل پىشمەرگەدا بەرگەوتوۋە و كوژراۋە. دواى ئەۋەى شتىان و كفىيان تىۋە پىنچا، يەكى لە لىپرسراوى جەلالىيەكان گوتى: خوئىنى ھەقال شەھىد (حەسەن)، ھەروا بە خوژاىى ناروا، تۇلە لە بەكرىگراۋەكانى (مەلامستەفا) دەكەينەۋە. پىاۋىكى پىرى رىشسپىش دانىشت بوو، پالى بە دىۋارى مزگەوتەكەۋە دابوو، دارجگەرەيەكى درىژىشى بەدەسەۋەبوو، جگەرەى دەكىشا، خۇى بۇنەگىرا و گوتى: ۋەللا گەر ئەۋە شەھىدبى، دۇزەخ لەبەر شەھىد بەرناكەۋى! بە راستى ئەۋ قەسەيە زۇر بە ھىزبوو، زۇرەي ئەۋانەى لە ئەۋىش بوون، گوئىيان لىببوو، بەلام ھىچ قەسەيان نەكرد و تەنيا سەريانبادا!

قوتابخانەى (شۇرشى) نوى و چەن بووداۋى

پۇژى (1. 9. 1966)، پشۋوى ھاۋىن تەۋاۋبوو. جارىكى دىكە، دەرگەى قوتابخانەكان كرانەۋە. ئەۋ كاتە لە پۇلى (3) بووم. ئەۋ سالە من و (كەرىمى شىخ سەلام، سەباح غالب و نازادى مەلاموھەمەد)، لە يەك گروپ بووين. ھەر لە سەرەتاۋە، ئەم قۇناغەمان زۇر بە توندى گرت و دەمانويست، ھەرچى چۇئىبى، لە دەس قۇناغى ناۋەندىيى پزگارمانبى و دەس بە قۇناغىكى دىكەى نويى خوئىندىن بەكەين.

لە تاقىكردنەۋەى بەكەلۇرى تۇقىبووين، جگە لە ئەۋەى بە عەرەبى دەمانخوئىندى، ۋەلامدانەۋەش ھەر بە عەرەبى بوو، ئىمەش عەربىمان باش نەدەزانى، ھەرچەند بىرم لى دەكردەۋە، بۇچى دەبى، پۇلەكانى كورد، بە زمانى زكماكى خۇيان نەخوئىن، لە داخاندا خەرىكبوو، دلم بئەقى!!

لەبەرئەۋە خوم دابوۋە خوئىندىن و زۇر خۇم ماندوۋدەكرد، ھەر بۇنەۋەى خولى يەكەم دەرچم و شوئىنىكى باشم بەرگەۋى. (نەدىم)يش ھەر لە ناۋەندىيى شۇرش بوو، بەلام ئەۋ لە پۇلى دووبوو. لەگەل ئەۋەشدا، ھىشتا ھەلسوكەۋتمان بە تەۋاۋى باش نەبوۋبوو، ھىشتا پەگىنى ھارى و نازاۋەنانەۋەى قوتابخانە كۇنەكەى (شۇرش)، لە بىر و ھۇشماندا دەژيا و لە دەمارەكانماندا لىبەدا!

مامۇستا (سەلاح)

ھىندى جار بە يادى ئەۋ پۇژانەۋە، لە پۇلدا قەسماندەكرد و پىدەكەئىن، بە تايبەتى گەر مامۇستا (سەلاح)ى ۋەرزىش بەاتايە، باسى يارىيەكانى ئەكرۇباتى بۇ بكردىنايە، ئىدى

لەبەر پێکەنین، دەسپەکانمان لە دەممان دەناخنی. چونکە ئێمە نەك ھەر ئەو یاریبەمان ئەدیو، بەلکوو ھەر نەشمانیستبوو. لەبەرئەرە واما ن دەزانی درۆمان بۆ دەکا، بۆئەرەوی گوئیگرین و بێدەنگین! زوو زووش یەکی لە دواوە، بە دەنگی نزم دەیکوت: دەک مانی درۆت بە قورگیری، ئەم درۆیانەت لە کوێو ھیناوە؟!

مامۆستا (سەلاح) خەلکی (کەرکوک) بوو، بە ئەو شیوہ زارەیی خۆی، شتەکانی بۆ پاس دەکردین، ھیندەیی دیکە پێکەنین دەیگرتین. جا وەرە یەکی خەلکی نیوچە یەکی دیکە (کوردستان) بی، قسە بۆ بێچووہ ئەھریمەنەکانی شاری (سولەیمان) بکا، دەبی، چۆن سەرشینی ئەکەن! بەلام ئەو زۆر نەرم و بەرینز بوو، گوئی بە ئەو شتانە نەدەدا، لە کەس توورە نەدەبوو، لەسەر پاسەکەیی خۆی بەردەواندەبوو!

مامۆستا (مستەفا شەریف)

مامۆستا (مستەفا شەریف)، وانەیی عەرەبیی پی دەگوتین. ئەویش ھەر دەھاتە ژوورەو، وازی لە بابەتی ئێو پەرتوو کەکە دەھینا و ئەو چیرۆکانەیی بۆ دەگێراینەرە، کە خۆی خۆیندبوونییەو و ھەزی لی دەکردن. بە راستی وا خۆشی دەگێرایەرە، جاری وا ھەبوو، وەنەوزماندەدا!

(ئەشەرەف) کەچەلێکی ھەورامینان ھەبوو، کلاویکی لەسەردابوو، لای (کەریم) ھوہ دادەنیشت، گەلی لە کچ جواتر بوو. ھەر جاری عەرەبییمان ھەبووایە، لە پەنجەرەکەوہ مامۆستا (مستەفا) دەبینی، دەیکوت: ئەوا (مەلاسمایل)ی حیکایەتخوانیش ھات!

مامۆستا (نازم عەبدولجەبار)

مامۆستا (نازم عەبدولجەبار) یکیشمان ھەبوو، عەرەبی (موسلاوی) بوو، پیاویکی زۆر موسولمان و نوێژکەر بوو. میژووی پی دەگوتین، تا بلێی، لە بابەتەکەیی خۆیدا شارەزا بوو. جگە لە ئەو زانیارییانەیی، لە پەرتووکی میژوودا نووسرابوو، ھیندی زانیاری دیکەشی، بە درێژی بۆ پاسدەکردین.

پۆژی پاسی شەپری (ئوھود)ی بۆ کردین، زۆر درۆژەیدایە، لە گوتاری بێژنکی مزگەوت باشتری دەزانی! دوايي گوتی: لە ئەم شەرەدا، ددانیککی پەيامبەر شەھیدبوو. (کەریمی شیخ سەلام)یش، لە دواي منوہ دانیشتیوو، سیخورمە یەکی لێدام و گوتی: ئەوا ددانیککی پەيامبەریشیان شەھیدکرد، ناخر ددان شەھیددەبی؟! منیش خۆم بۆ نەگیرا، دامە پرمەیی

پېښه نېن. مامۇستاش وایزانی، به نەو پېدەكەنم، رەمەزانیش بوو، ھیزی لەبەرېراپوو، چىكندانەى تەسكېووبوو، باسەكەش باسى پەيامبەرېوو، ئىدى بە توورەبىيەو ھات و ويستی، بە دار لىئىدا. منیش دارەكەيم گرت و پالئىكى توندم پىوھنا، دام بە تەختە رەشەكەدا. ئەویش يەكسەر پۆلەكەى بەجىنھىشت و رۆى.

لە پۆلەكەدا بوو بە ھەرا، يەكى دەيگوت: بۇ پېدەكەنى، نەو باسى پەيامبەر دەكا، يەكىكى دىكە دەيگوت: ھەق نەبوو، پالى پىوھنىى، ئىدى ھەر يەكە قسەيەكى دەکرد. (كەرىم) یش گوتى: خىراکە، ھەستە راکە، بە خوا ئىستە (ھادى) يە سوور و (عوامرى مچە) بىن، بە لەقە دەتكوژن. منیش ھەستام، لە ديوارى ھەوشەكەو سەرکەوتم و بازىدا بۇ كوژان.

رەنگە نەو کارەى (ئەحمەد حوسىن) و مامۇستا (لەتيف) ي بەرپوھبەرى كوژنى (شوپرش)، ھەر لە بىر و ھۆشمدا مابووبىتەرە، بۇيە بە ھەمان شىوھ، ھەلسوكەوتەكرد و بە گژ مامۇستاكەمدا چوومەو!

دوايى (كەرىم) م بىنى، گوتى: باشبوو، رۆيشتى، ئەگىنا وا ھاتبوون، لەبەرچاوى قوتابىيەكان بئشكىنن! منیش زانيم، تازە قەوماو و بى سزا دەرنامچ، ئەشەدەوئىرا، بۇ باوكمى باسكەم، يەكسەر ھانام بۇ (شىخ عوسمان) برد. شتەكەم بۇ روونكردەو و داوام لى كرد، يارمەتيمىدا، ئەویش گوتى: باشە، بەيانى پىكەو دەچىن. من دەمزانى، (ھادى مەحمود بەگ) لە دايكەو خزمى (شىخ عوسمان) ە، (جەلالى) یشبوو، دەسى زۇر دەرۆى و خەلكىش خۇشيان دەويست.

بەيانى چووين و گوتى: تۆ لەبەردەرگە بووھستە. خۆى چووھ ژورەو و زۆرى پىچوو. زۇر نىگەرانبووم، ھەر لىكەدە دايەو، تۆ بلىنى بىرارى دەركردنى يەكجاريم، يا گواستەنەم بۇ قوتابخانەى شو دەرچووبى!

لە پەر لەگەل (ھادى) ە فەندى ھاتەدەرەو و گوتى: سواریە. رۆيشتىن و ھىچ قسەى نەکرد. پاش كەمى لە بازار دايبەزاندەم و گوتى: ئەمە دواچارە، گەر جارىكى دىكە شتى وا پكەى، بە يەكجارى لە خویندن بېبەشتەكەن. بەلام لەبەر خاترى من، تەنيا يەك ھەفتەيان سزا دای، ئەگىنا دەريان دەكردى. منیش زۇر سوپاسمكرد و لە خۇشياندا نەمەزانى، چى بكەم، كە بە ئەو سزا كەمە شكايەو! ھەرچى چۇنىبوو، باوكمان دامرکاندەو و بەلئىم دايە، خۆم لە مالەو وانەكانم بھوینم.

بە راستى تا ماوم، قەرزارى كاكە (شىخ عوسمان) م، ئەگىنا لە نەوانەيە، خویندنم تەواو نەكردايە و ئەم پىاوھى ئىستەم، لى دەر نەچووايە! ھەزاران دروود لە گيانى پاكى بى و جىنى بەھەشتى بەرىن بى!

سەير ئەو بولۇپ، ھەر دوای دوو پۇرۇ، لە مزگەوتى گەورە: نوپۇزى پۇزى ھەيىنىم دەکرد، كاتى سلاومدايەو، يەكى لە دوادە، دەسى خستە سەرشانم، ئاوپرمدايەو، مامۇستا (نازم) بوو. پىكەرە چوويندەردەو، چۇنى و چاكي لەگەل كىردم. منىش زۇر شەرمەزار بووم و داواى لىببوردنم لى كىرد. گوتى: بە داخەو، من دىشى ئەو بىرپارە بووم، بەلام بەرپو بەر گوتى: ھەر دەبى، سزاي خۇى وەرگىرى. گوى مەدەرى، كە ھاتىتەو، ھەرچىت پىويستبوو، يارمەتيدەدەم. ئىدى لە ئەو پۇزەو، تەنيا ھەر مامۇستا و قوتابى نەبووين، بەلكو دوو برا بووين، بە راستى بە ئەو ھەلوستە جوامىرانەيەى، شەرمەزار و قەرزاربارى كىردم، جگە لە ئەو ھى وانەيەكى فىركىردم، تا ماوم بىرم نەچىتەو، ئەويش لىببوردن و دلپاكي بوو، لە ھەر كوى بى، يادى بەخىرا

ئىستە، بىر لە ئەو رووداوە دەكەمەو و لىكىدەدەمەو، ھەرچەندە خەتاي من نەبوو، كەچى ھىشتا مامۇستا دلخۇشىدەمەو و ناشىكىردەمەو. بۇ؟ چونكە تۇلەسەندەو لاي ھىندى كەسى بە وىژدان، بە رەوشت و لە خواترس، ھىندە كارىكى ئاسان و خۇش نىيە، تا جىبەجىكا! ناخر تۇلەسەندەو، وەك چەكىكى دوودەم وايە. لە لايەكەو، مرۇ دەس لە دوژمنەكەى دەو شىنى و تۇلەى لى دەكاتەو. لە لايەكى دىكەشەو، گەر ئەو مرۇقە وىژدانى ھەبى، داوى پەشىماندەبىتەو، بىرىنىكى قوول لە دل و دەروونىدا بەجىدىلى و نازارىدەدا.

دىارە مامۇستا (نازم) ىش، ئەو كاتە لە ئەو كاردانەو ھەى من توورەبوو بوو، بەلام كاتى ساردبوو تەو، زانىويتى، قوتابىيەكى لەسەر ھەلەيەكى پچووك، بە سزاگەياندوو، پىنى ناخۇشبوو و پەشىمانبوو تەو! بۇيە كاتى لە مزگەوت بىنىمى، بە ئەو شىو ھەى، ھەستى خاوينى خۇى دەرىپى. ئىدى دوای ئەو بەزە، لە ئاوەندى (شۇرش)، خۇشەويستىرەن مامۇستام بوو، تا خۇيىندىش تەراو كىرد، وەك دوو ھارپىمان لىھاتبوو، ەرەب گوتەنى: (بەعدە لەدەو، ھەلاو)

دوای ئەو ھى، ماو ھى سزاكەم تەوا بوو، گەرامەو. ئىدى زۇر بە كۆلۈدەو دەمخوئىد، ھەرگىز لە وانەكانم دوانەدەكەوتم. برادەرىكىش ھەبوو، ئاوى (شەوكت) بوو، زۇر ئامۇزگارى كىردم و ھانىدام، واز لە ھەرا و بەزم بىنم و بخوئىم. وەك دەلەن، ئەو گىرقتەم لەگەل مامۇستا (نازم) و ئەو سزادانەم، خىرى پىو ھەبوو، بە تەواى راپچلەكانم، زوو ھۇشم بەبەرخۇمدەھاتەو و پىنى راستم گرت. ھەرچى چۇنى بوو، كاتى نەرمەمان وەرگرت، لە وانەى بىركارىدا كەتبووم و لە تاقىكىردەنەو بەكەلۇرى قەبووليان كىردم. ئەو دوو مانگەى پىش تاقىكىردەنەو كەش، لەگەل (مارف ناسراو) دا، لە باخەكەى (سەرچنار) زۇر خۇمان ماندووكىرد، كە ئىستە باخى (نەورۇزى) پى دەلەن.

من له كهله شەقى و گيرەشيوينى گەرامەره و خواى گەورەش يارمەتيدام: پەنجەكەم بە
فېرۆ نەزوى و له خولى يەكەمدا دەرچووم. بە راستى ھەر قوتابىەك لە ئەو پۇژەدا، پۇلى
سىنى بېريايە، بە ئەو بارودۇخە ناخۆشە، بە ئەو بەرەلای و ھەراوناژاوەيە، واى دەزانی،
بيتاقەى بۇ دەرچووە!

شەوانى (سەرچنار)

ھىندى شەو، پىشمەرگە دەھاتن، تەقەيان لە بنكەكانى پۇليس و جاشەكان دەگرد.
سەراکەى تەنيشت نيمەش، ھەر گوڤيان لە دەنگى تەقە بووايە، لە ترسى خۇيان، تا
دەنگانى فيشەکیان بە تاريکەشەووە دەنا! نيمەش تا تەواودەبوو، لەگەل پۇليسەکانى
نيو سەراکەدا، نيشکماندەگرت و خەو لە چاوانمان دەتورا!

يەك دوو جارىش، پىشمەرگە ويستيان، خۇفروش (حەمەى حەمەتاليب) بکوژن، ئەو کاتە
لە (سەرچنار) مەوەرەبوو، لە خانووە دوونەوژمەکانى لای مەلەوانگەکەرە بوو، ھەر لە
دووتوانەرە، مەلەکیان بەر قازيفە دەدا و دەبوو بە پۇژى حەشر، بەلام ھىچ زيانى لى
نەدەکەوت!

زستانان، (سەرچنار) زۆر ناخۆشبوو، زۆر چۆل و کوشومات بوو، جگە لە بازارىكى چکۆلە
و چاخانەکەى (فەخرى)، ھىچى دیکەى تیدا نەبوو، ھىچ شوڤنىكى واشى لى نەبوو، مەو
کاتىكى خۆشى تیدا بەسەريەرى. چاخانەکەش، لەبەر يارى کاغەز و دۆمىنە بەرنەدەکەوت،
جى نەبوو، لىنى دانیشى. ناچار دەبووین، لە مەلەو کات بەسەريەرين، بخوڤنەووە و
نەرکەکانى قوتابخانە جىبەجىکەين. بەلام ھاوینانى تا دل بخوازی، دلگير و خۆش بوو،
ھەميشە جەمیدەھات، خەلکىكى زۆر پوو تى دەگرد، بە تايبەتى نيو باخەکە، پۇژانى
ھەيىنى، لەبەر سەيرانکەر بەرنەدەکەوت.

پورە نەسرین

زستانی سالى (1996) بوو، پورە (نەسرین)م شووى بە پەوانشاد (شىخ موخەممەدى شىخ
سەعیدی باراوى) کرد. ئەو کاتە لە (بەغدا)، لە فەرمانگەى تيليفونات کاریدەکرد،
لەبەرئەو بەردى بۇ ئەوى.

(نەسرین)م زۆر خۆش دەويست، نزیکە تەمەنى خۆم بوو، زۆر جار سەرى لیدەداين و لامان
دەمايەو، زۆر حەزى لە گالتە و پیکەنين بوو. ھىندى جار توورەيدەکردم و شەرماندەبوو،
منیش بە ئەو توورەى و شەرانىيەى خۆمەو، لىم قەبوول نەدەکرد، پەلامارمەدا و

تېمىدەسرهواندا، چەن جارى لوتىم پىركىدووه لە خوین، بەلام ئەو ھىندە دلى پاك و لىبوورده بوو، زوویر نەدەبوو، زوو ناشتەبوو، ھەر پىدەكەنى و لەسەر بەزىمى خۆى بەردەوامبوو!

44 یخۇرى

زوروزو سەرم لە گەرەكى (شىخان) دەدا و ھاوپرى كۆنەكانم دەبينى. ھىندى نىوەرۇش، (سەمى بەسوورى) ھاوپرىم نەيدەھىشت، پىرۆمەو، لە مالى ئەوان نامدەخوارد. نىزىكى جىزنى قووربانبوو، من و (سەمە) و (ھىرش) پىككەوتىن، بەيالى زوو يەكدى ببىن و لە دەشتەكەى گەرەكى خۇمان بخۆينەو، كە ئىستە نەخۇشخانەى فىركارى و زانكۆى (سولەيمانى) لى درووستكراو.

ئەو كاتە ئەو ناو، ھەمووى بە بەروومى كىلگە و باخدارى چىنرابوو. لە نىوەرۇستدا ئەستىلەكىكى لى بوو، ناوى باراناوى تىدا كۆدەكرايەو. ئەو ناو چۆلبوو، مەگەر خەلك دەمەونىواران پىياسەيان لى بكرايە، يا مەبخۆرەكان لە ئەوى بيانخواردايەتەو. ئىمەش بە شۆينىكى باشمان زانى، چونكە كەس نەيدەبينىن و بۇ مائەوەيان نەدەگىرايەو.

پۆرەكەى زۇر خۇشبوو، خۆرەتاوىكى گەرمبوو، بى تاقەتىكردبوو، ھەر بە ئەو بەيانيە زوو، دەسمان بە جگەرەكىشان و خواردنەو، سى قاپ شەرابى سوورمان كرىبوو، ھەر ھىندە سەرمان گەرمبوو، ئىدى گۆرانىماندەگوت و پىدەكەن. بە پەلە دەمانخواردو و ھەر زوو تەواومانكرد. كاتىكم زانى، ھەرسىكمان لالوپال لى كەوتووين، لە دەنگى پىرخەپىرخى خۇمان خەبەرمابوو، عارەقىكى زۇرمان كىدبوو و لە تاو گەرما سەرمان دىشا. بە دەورى خۇمدا پوانىم، (ھىرش) كەوتبوو، ناگای لە خۆى نەبوو. (سەمەش) مراخانىيەكەى داكەندبوو، بە بەرد پىسايى خاويندەكردەو. گوتم: ئەو چىيە؟ گوتى: نازانم، كاممان لىرەدا دانىشتووين و گوومانكردو، منىش ناگام لە خۇم نەبوو، لەسەرى پانكەتووم، ھەموو جەكەم پىسبوو!

ھەرچى چۆنئىبوو، خۇمان كۆكردەو، بە لارەلارە و بە ماندووى، بە جادەى (شىخان)دا بەرەوخواربوو، ھەرسىكمان بە تەواوى سەرخۇشبوو، باش قسەمان بۇ نەدەكرا، بەلام ھىندە ناگامان لە خۇمان بوو، كە بەرەو بەردەكى سەرا دەپوین، ئىدى نازان، بۆچى دەچىن! ئەو، تووشى دوو براندەرى گەرەكى خۇمان بوو، گوتيان: نىوەرۇر ماندوون، با كەمى لە چاخانە دانىشىن و كەمى بەھوینەو.

نەم وئەنەيە بۇزۇ (6 . 12 . 1966) ئەسەرسوۋچەكەي چاخانەي (حەمەرق) گىراۋە. ئە راستەۋ: سەي بىلەسوور،
 عەبدوئلاي عارفا، خۇم، ھىرشى حەمەي شىخەئى و خوالىغۇشبوۋ كەرىمى ۋەستا ۋەھاب.

شەر ۋەھراي (سەرچنار)

دوای ئەۋەي، كەمى ئە چاخانەي (حەمەرق) دانىشتىن، مەن گوتم: دەپۆمەۋە. ھەرچەندە
 گوئيان: جارى دانىشە، با كەمى بەرتىدا، ئىنجا بېرۆرەۋە، مەن گويم لى نەگرتن ۋ رۇيشتەم.
 ئەۋان ھەر بانگياندەكردم ۋ مەنەش ۋەلامم نەدەدانەۋە، ھىندەش سەرخۇشبوۋم، ئاكام ئە
 خۇم نەبوۋ، بەلام ھىندەم نەزانى، لەبەردەمى مزگەۋتى گەۋرە، سواری پاسى (سەرچنار)
 بىم ۋ بېرۆمەۋە.

كاتى ئە پاسەكە دا بەزىم، ئە نىۋ بازارەكە، توۋشى (حەمەي حەمەتالەيب) بوۋم، ئەۋ كاتە
 كى دەيوئىرا، سەيرى نىۋچەۋانى بكا، گونى گوندارى دەردىنا مەنەش ھەرزەكارىكى
 تەمەن شازدە حەقدە سالانى لەخۇباي بوۋم، دەسى جلى شروال ۋ مرادخانەم لەبەردا بوۋ،
 بە گۇ داروبەردا دەچوۋم. ئەۋىش نوژمەندار ۋ لە خۇي دەترسا، تەماشايەكى كىردم، ۋەك
 ئەمەناسى، مۇرپوۋەۋە. مەنەش ھاۋار كىرد ۋ گوتم: بۇ تەماشادەكەي، نامانناسى؟ يەكسەر
 بەرەۋېروم ھات ۋ گوتى: زۇر خواردوۋەتەۋە؟ گوتم: بەلى. گوتى: ۋەرە، با بېرۇن. چوۋىن
 لە نىۋ چىمەنى باخى ئوتىلەكەي نىۋ مائەكان دانىشتىن، مەن زۆرم بىرسىبوۋ، بىرىچ ۋ شلەي
 بۇ بانگىكردم. ئىدى بەدەم خواردەنەۋە، پىرسىبارى لى دەكردم ۋ دەيوست، بزانى، مەن كىم ۋ
 لە كوئوۋە ھاتوۋم. مەنەش بە خەيالى خۇم، چىرۆكى پىشەمەرگايەتى خۇمانم بۇ دەگىرپايەۋە،
 گوايە، لە شەپكەي (قەيوان)دا، مەن ۋ ئەۋ لە سەنگرى ژمارە (13)دا پىكەۋە بوۋىن ۋ بە
 پىۋە شەرماندەكرد. ئەۋىش قاقاپىندەكەنى، پەنگە سەرخۇشكى ۋەك مەنى دەسكەۋتايە،
 بە ھەزاران دىنار بەكرىنى بگرتايە، ئەۋ قسانەي بۇ بكا ۋ ئەۋىش پىبەكەنى!

ئىنجا گوتى: تۆ چكارەى و لە كۆى دەژى؟ گوتم: قوتايىم و لىرە دەژىم. گوتى: بۇ تۆ كۆپى كىيى؟ گوتم: كۆپى (حاجى شىخ موخەممەدى برىنپىچىم. ئەو باوكى باش دەناسى، ئىدى كەمى دلى ناوى خواردەرە و گوتى: باشە بۇ وات لە خۆت كردووه؟ گوتم: جىژنە و ھەموو كەسى دەخواتەرە، منىش لەگەل ھاورپىكانىدا، ھەزمان لى كرد و خواردەمانەرە. ئىدى كەمى نامۆزگار بىكردم و گوتى: بېرۆ مائەرە، بۇ خۆت بنوو. بەلام مائەرەى چى و خەوى چى!

ھەر لە ئەو جىبابوومەرە، يەكسەر بەرەو باخەكە رۆيشتەم، دەمزانى، زۆر جەنجالە و بەرناكەوى، ھەزەمكرد، منىش وەك ئەو خەلكە رابويزم. بەلام ھىشتا بەرى نەدابووم. ھەر ھاتمەدەرەو، تووشى (نەدىم)ى ھاورپىم و (ھەسەن)ى برام و دوو ھاورپى دىكە بووم، گوتيان: با بچىن بۇ باخەكە، ئىدى ھەموو پىكەرە رۆيشتەن.

بەلام ھەر لە رۆو، لە سەرگردەكەى شوئىنى بارەكانى ئىستە بىنىم، سى پىاو وەستابوون، تەماشای پردەكەى سەر ئاوەكەى (سەرچنار)يان دەكرد، تەنيا (ھەمەى رەشە كۆيى)م ناسى، ئىدى بى ئەووى سلاويان لى بكام و ھىچ بلىم، لە دواوہ پالىكم پىوہنان، دووانيان تلبوونەرە و منىش رۆيشتەم، وەك ھىچم نەكردى، وابوو!

لە پردى سەرئاوہكە پەرمەرە، ھەرچىم دەبىنى، بە شەق و بۇكس نامدەگرتەرە، لە سى چوارلاوہ شەرم ھەنگىرساند و ئەوانىش ھەر ھەپەسابوون، ئەياندەزانى، من كىم و بۇ وا دەكەم! چەن شەرىكى دىكەم كرد، خەرىكبوو، ھەر بىكوژن، بەلام چانسم ھەبوو، (نەدىم) و (ھەسەن) لە دواوہبوون، دلى خەلكەكەيان دەدايەرە و دەيانگوت: سەرخۆشە و واى لى بىزن! ئىدى بە ئەو شىوہى، منيان لە ئەو بارەنالاہارە رىزگار كرد و ئەيانھىشت، تىم ھەلدەن، ئەگىنا يەك دووانى بە دارەرە بۆم ھاتن، چاويان ناگرى دەكردەرە، ھەر ئەوہ نەبوو، نەمكوژن!

من نەمزانيبوو، ھەر زوو (ھەمەى رەشە كۆيى)، لە سەرا شكاتىكردبوو و پولىسىش بە دوامدا دەگەرا. كەمى ھۆشم بەبەردا ھاتبووەو، ويستم، بېرۆمەرە. لەپەر چەن پولىسى بەركردن ھاتن، گرتيانم و بە ترومبىل برديانم بۇ سەرا، لە ئەوى عەريف (شىخ موخەممەدى شىخ رەشىد)م بىنى، خۆى بە خزم دەزانى، زۆر سەرزەنشتىكردم و ئەبھىشت، لە ژوورەرە ھەپسەكەن، ھەر لە ھەوشەكە مامەرە. خىرا سەرم داپە بەر بەلوەكە و دەموچاوم شت، ئىنجا ھەستمكرد، باشتربووم، دواى ماوہى، بە تەواوى تىگەيشتەم، چىم كردووه، زۆر شەرمەزاربووم!

ئىۋارە درەنگانى بەرياندەم و لە ترسى باۋكەم، يەكسەر تىمىتەقاند بۇ (سولەيمانى). ئەو شەرە لە مالى پورە (مەلىخ)م نووستم. بەيانى زو، لە دەنگى باۋكەم خەبەرمىۋورە، قسەى زۇر پى گوتە. (شىخ عوسمان) نەبوۋايە، لىشىدەدام و گوتى: قەچچىكە جىزىتە، كەمىكى خواردوۋەتە، ئىمەش لە ئەو تەمەنەدا، لە ئەو خراپترمانكردوۋە، ئىدى وازىلەينام و رۇيشت.

ھاۋرىگانى سەرچنار

لە (سەرچنار)، ژيانىكى زۇر هينەن و خۇشمان هەبوو. كۆمەلى برادەرى بەريز و خۇشەويستى لى بوو، پىشتەر لە (سولەيمانى)، هيندىكىيانم دەناسى، بەلام لىرە، پتر لە يەكدى نزيكبوۋىنەرە و پىۋەندىيەكەمان تۇخترېۋورە.

پتر لەگەل (تالەسوورى ئەحەسەرسىپى) دەگەرەم و ھاتوچۇمان هەبوو، چونكە ھەر لە منالىيەۋە دەمناسى و كوپى گەرەكى خۇمان بوو. (مارقى مام كەرىم - مارف ناسراۋ)يشم، ھەر لە كۆنەۋە دەناسى و لە نىۋەندىي (شۇرش)يش پىكەۋەبوۋىن. بەلام (سەرگەۋتى عوسمان بەگ)م، لە ئەۋى ناسى. ئىدى ئەم پىرە، زۇرەي كات پىكەۋەبوۋىن. (نەدىم)ى ھاۋرىم و (عارف)ى خزمىشم، زووزو سەرييان لى دەدام، منىش هيندى جار، لە پشۋوى ھاۋرىدا، سەرم لە مالى (نەدىم) دەدا و دەچووم بۇ (كەركوك).

ئەو كاتە، مائەكەيان لە گەرەكى (ئىمام قاسم) بوو، زۇرەي زۇرى كوردبوو. ئەۋىش لەگەل مامۇستا (كەرىم)ى برابىدا، بە نىۋ شارى (كەركوك)دا دەيانگىرەم و باسى ئەو شۇنئانەيان بۇ دەكرەم، ھەموو شەۋىكىش دەچوۋىن بۇ سىنەما.

ئەم وىنەيە رۇژى (14 . 5 . 1967)، لە باخەكەى (سەرچنار) گىراۋە،

لە راستەۋە؛ خۇم، خوالىخۇشبوو تالەسوور، مارف ناسراۋ، ئەوزاد سدىق و جەمال مستەفا.

گەشتى (بەسرە)

(عوبيد) زۆر دەبەنگىبوو، خويندىنى بۇ تەواۋ نەكرا و چەن سالى لە پۇلى سى مایەو، لە نەجامدا دەرگرا. ماوہیە لە (عەمارە) سەربازبوو، مامە (عومەر)یشم ھەر لە ئەوى بوو. پشووئى ھاوینى سالى (1967) بوو، لەگەل (عارف)دا بېرىماندا، سەرىکیان لى بدەین. ئەو سىیەمىن جارم بوو، (بەغدا) بېینم. كەمى شارەزابووبووم، زۆر دالم پىئى دەكرایەو، شارىكى گەرە و خۆش بوو، نىمەش وەك گەنجى ئازادبووین، بۇ كوى دەچىن و چى دەكەین. كوردیش ھەر ھىندە بە شوینى فېرېو، ئىدى سەرى تىدەكا و خایەومايە تىدەنى!

شەوى لە (بەغدا) ماینەو، بەیانی زوو سواری پاس بووین و بەرەو (عەمارە) بەرىكەوتىن. ئەو پىگە لىرژەئى نیوان (بەغدا) و (عەمارە)، ھەر نەدەپرایەو. كۆتایى مانگى ھەوتبوو، زۆر گەرمبوو، لە ھەر شوینىكىش بۇ ھەواندەو دەوستانىن، لەبەر تۆز و خۆلبارىن، كەلكمان لى نەدەبېینى.

گەشتىنە جى و لە ئوتىلىكى باش دابەزىن. خۇمان شت و كەمى ھەواينەو. ئىنجا تەكسىەكمان گرت و چووین بۇ سەربازگە. ھەوالى مام و (عوبيد)مان پەرسى، ھىچیان لە ئەوى نەبوون. مام مۇلەتى وەرگرتبوو، لە (سولەيمانى) بوو. (عوبيد)یش بەكارى سەربازگە، چووبو بۇ (بەسرە). ناونىشانى ئوتىلەكەيمان وەرگرت و دىسانەو، بەیانی زوو سواری پاس بووین و بەرەو (بەسرە) پۇششتىن.

ئەو لە بەرى (عەشتار) و لە ئوتىل (سەلاھەددىن) دابەزىبوو. ئەو شوینەئى نىمە لىئى دابەزىن، لە ئوتىلەكەو زۆر تىزىكبوو، ھەر چووینەسەرەو و جىمان وەرگرت، زۆرى پى نەچوو، (عوبيد) ھاتەو. كە نىمەئى بېنى، سەرىسوورما، چونكە باوہرى نەدەکرد، نىمە لە ئەو شارە بېینى. چوار پۇز ماینەو و زۆر خۇشمان رابوارد. بە پى، بە پاس و بەلەم، زۆربەئى شوینە خۇشەكانى نىو شارەكەمان بېنى. ھەرچەندە گەشتەكەمان زۆر خۇشبوو، ھەر خەرىكى خواردن و گەران و پىكەنن بووین، لەگەل نەوہشدا، زۆر گەرم و شىدار بوو. خەلكەكەئى زۆر ھەزار و باش بوون، بەلام تا بلىئى، دواكەوتووبوون. زۆربەئى ھەرە زۇریان شىعەبوون. ئىنجا تىگەشىتم، عەرەبەكان بۇچى بە نىمە دەلئىن: (شىعالم جەنە!)

كاتى گەراينەو، لە ئوتىل (سىروان) دابەزىن، تىللىفۇنم بۇ (شىخ موحەممەد)ى زاوام كرد و ئەویش ھات. نىوارە لەگەل خۇئى چووینەو بۇ مالمەو، مالمەكەیان لە گەرەكى (ئەغزەمىيە) و نىزىك مزگەرتەكەئى (ئەبوھەنىفە) بوو. گەرەكىكى زۆر جوانبوو، لە خانوویەكى زۆر

گەرە و خوشدا بوون، حەوشىكى ھىندە گەرە و دوورودىرئىيان ھەبوو، غارغارىنى تىدا دەكرا، ھەر لە خانووە كۆنەكانى (سولەيمانى) دەچووا! لە نىووەپراستى حەوشەكەدا، چەن دارخورمايەكى لى روابوو، دەتكوت مىرگىكە و لە نىووەپراستى بىاباندا قووتكراووتەو، ئىدى بە ھەر چواردەورى حەوشەكەدا ژووربوو. جگە لە مالى پورم، دوو ماله كوردى دىكەى خەلكى (سولەيمانى) شى تىدابوو، ھەر دووكيان بربوون و لە سوپاي (عيراق)دا كارياندهكرد.

ئەوھەتى پورە (نەسرین)م شوويكردبوو، ئەو يەكەمىن جاربوو، چاومان بە يەكدى بگەوى و بىيىنم. تىرتىر يەكديمان ماچكرد، زۆر بۆ كەسوكار و (سولەيمانى) گريا، وايدەزانى، لە چۆلى قولفە گىرى خواردوو!

بەلام دەلىلى چى، خوا مرۆى وا درووستكردوو، كە لە زىدى خۆى دووركەوتەو، لە ھەر كوى بى، بىرى نىشتمانەكەى دەكا، نامۇيىش ھەر نامۇيىيە! ئەو شەو لە ئەوى ماينەو، زۆر بە دەروپىشتماندا ھاتن، كاتى بەيانى گەراينەو، ھەر لە (تاسلوچە)و سەرکەوتىن و (سولەيمانى) دەرکەوت، وامدەزانى، ھزار سالە ئەمدىو!

سەرۇكى برىنپىچان

ھەر ئەو سالە، باوكم تاونىشانى كارەكەى گۇزا، بوو بە سەرۇكى برىنپىچان. بە ئەو بۆنەيەو، لە مالى (شىخ عوسمان)، ناھەنگىكى سازكرد. (فەوزى رەشىد نامىق، دوكتۇر ئەحمەد شالى، كەمال شالى ...) پانگكردبوو، چونكە ئەو سىانە، زۆر ھاوړى (شىخ عوسمان) بوون. ھەرەھا (مەحمودى تۇفيق شك) و تىپى مۇزىكىش ھاتبوون، (عەزۇلە)ش بە تەپلەكەپەو لە ئەوى بوو. گەلى گۇزانى خوشيان گوت، (شىخ رەووفى باراوى) پىلاو فرۇشىش، گۇرانىيەكانى تۆماردەكرد. جگە لە باوكم، ئەوان ھەموو دەيانخواردوو و لە ھەواى خۇياندا بوون، نىمەش لە ژوورەكەى ئەو دىو دانىشتبووين، دەرگەى نىوان ھەردوو ژوورەكەمان كردبوو، گويمان لى گرتبوون.

شەوئىكى زستانى سايەقەبوو، (شىخ رەووف) ھەر زووزوو دەچوو، دەرەو و دەھاتەو. منىش كىچ كەوتە كەلمەرە و گوتم: دەبى بزاتم، ئەم پيارە چى دەكا، وا ھىندە ھاتوچۇ دەكا! چوو مە دەرەو، تەماشادەكەم، لە پال دەرگەكەدا، لەسەر تەپلەكى خواردنەو و مەزەى داناو. سەيرىكى شووشەكەيم كرد، لىنى نووسرابوو (جن). خىرا قومىكم لىدا و لە شوينى خۆى دامنايەو، نەخىر كار بە ئەو دەو ئەو سەتا، چونكە شتىكى ئوببوو،

هېشتا نەدىبووم و نە تاممكردبوو، ئىدى پىنى فېرىبووم و ھەموو جارى ئەو دەچووم،
چەندم لى بخواردايەتەو، غەدرم لى نەدەكرد، بگرە خاترىشم دەگرت، كەمى زياترىش
ناوم بۇ تېدەكردەو!

وامان لىھاتبوو، ھەر ئەو خۇى بە ژووردادەكرد، من دواى ئەو دەچوومەدەرەو و بۇم نۇش
دەكرد، تا تۇزى كەيىم پەيداكرد، خەرىكبوو، تەقە لە پنى شووشەكەو بە، ئىدى وازم لى
ھىنا. ھىندى جار سەرم لى نەدان، تا بزاتم، چىيان پىويستە. سەير ئەرەبوو، (شىخ
رەووف) گوتى: نەرى نازاتم، ئەم جەنە سەگبابە، ھەر ھىچ نىيە، تا ئىستە بە خۇم نەزائىو،
ھەر دەلىنى ناودەخۇمەو، ھىچ تامى نىيە! منىش بزەيەك گرتىمى و نەموئرا، بلىم: جا كى
دەلى، ناو ناخۇيتەو؟! (شىخ عوسمان) ىش سەيرىكى منى كرد و پىكەنى، لە ئەو
دەچوو، ھەستى پى كردبى!

دوا ھەوار (سولەيمانى)

باوكم جارىكى دىكە لە (سەرچنار)ەو، بۇ (سولەيمانى) گوئزرايەو، لە گەرەكى
(كانىسكان) لە پشت مزگەوتى (قامىشان)، خانوويەكمان بەكرىگرت. لە كۇلانىكدا بوو،
دەرنەدەچوو، تەنيا دوو مالى تىدا بوو، مالى مامە (عومەر) بەرانبەرمانبوو، لاي
راستمانەو مالى (عەبەگۇجى تەنەكەچى) بوو. لاي چەپىشمان ھىشتا كەلاوہبوو.
پشتىشمان بە مالى (جەمالى جەمەنوقلە)ەو نووسابوو.

ئەم خانووەمان، لە مالى باپىرم و پورە (شەمسە)شەو، ھەمووى دە خولەك دوربوو. بە
تەواوى گەرەينەو بۇ (سولەيمانى) و ھەر لە گەرەكە كۇنەكەى منالىم جىگىرەبووينەو، نەر
گەرەكەى ھەر لە منالىيەو، چاوم تىيدا كرابووەو، ھەموو كۇلانەكانى شارەزابووم و
ھەموو مالەكانىشم دەناسى. زۇربەى ھارپىكانى منالىم، ھەر لە ئەم ناوہبوون، لەبەرئەو
زۇرم پى خۇشبوو.

خولى مەوەزى

سالى (1967) بوو، پۇلى سىنى ناوہندىم تەواوكردبوو، نەمدەزانى، چى بكام و لە كوى
بخوئىم. ھەر لە منالىشەو ھەزمەدەكرد، لە پىزەكانى پۇلىس يا سوپادا كاربكام. پۇزى
ھارپىكانم پىيان راگەياندم، كەوا خولى مەوەزى لە (بەغدا) كراوہتەو، بۇ ھەموومان
پىكەو نەچىن. ئىدى ئومىدم پەيداكرد و بە ھىوايەكى گەشەو، لەگەل خوالىخۇشبوو

(خەمەسەسى جۇلا، سىروانى ئەسەدە گۆج ...) خۇمان كۆكرەدە و چووين بۇ (بەغدا). باوكم زۇرى پى ناخۇشبوو، خەزىدەكرد، نامادەيى تەواكەم و كۆلۈزى بخوئىم. بەلام ھەرچى چۇنى بوو، قايلىمكرد.

لە ئوتىل (سىروان) دابەزىن، لە (سولەيمانى) ھە خەلكىكى زۇر ھاتبوون، ھەبوو بۇ خولى (غەرىف مېھەنى)، ھەبوو بۇ خولى مەھەزى، ھەشبوو، بۇ كۆلۈزى سەربازى و پۇلىسى ھاتبوون. لە ئەوانە زۇرىاتم دەناسى. ھەك (نوورى دەرويش، مارف ناسراو، جەمالى فاتە) و گەلىكى دىكەش.

شەوى يەكمانگرت و چووين بۇ خواردەنە، ئەو يەكەمىن جارىبوو، لە (بەغدا) بخۇمەو، ئەوان شارەزاترىبوون، لە شەقامى (ئەبونەواس)، مەيخانەيەكى مىللى لى بوو، ناوى (بەلقىس) بوو، لە سەربانەكەى لە بەلكۇنىكدا دانىشتىن. مەيخانەيەكى زۇر ھەرزانبوو، ھەمىشە جەمىدەھات، كوردىش زۇر لە نەوى دادەنىشتىن. ھىندەمان خواردەو، ھەموومان سەرخۇشبوو بووين. مەن و (نوورى دەرويش، مارف ناسراو)، بە خەيالى سەرخۇشى، برادەرەكانى دىكەمان بەجىھىشت و لە ئەويو بەپى بۇ ئوتىلەكە گەراينەو. پىگەكە زۇر دووربوو، بە تەواى ماندووبووين.

بەيانى زوو چووين بۇ كۆلۈزى پۇلىس، ئەو كاتە فەرمانگەكەيان لە گەرەكى (بەتاوين) بوو. ھەرچى پىنوېستبوو، جىبەجىمانكرد. ھەر ئەو رۇزە (24 - 7 - 1967). رەگەزنامەى (غىراق) يەم دەرىئا و تا ئىستەش نەمگۇرىو. گوتيان دواى ھەفتەيەك ھەرنەو، تا نامەتان بۇ شارەكانى خۇتان بۇ بنووسىن، بۇنەوئى كەفالەت و رۇتىنىياتى ھەرگرتن تەواكەن. ئەو سالە (250) كەسىيان دەويست. مەن (175) يەمىن ناوبووم. سەير ئەو بوو، خەلك باسى بەرتىل و (واسىتە) يان دەكرد، مەن لە خوا زىاتر كەسى دىكەم نەبوو!

ئەو ھەفتەيەشمان لە (بەغدا) بەسەرىرد. ھىندى جار، سەرم لە (نوورى پورەخاتم) دەدا، ئەو كاتە لە كۆلۈزى ياسا دەيخوئىند و لە ئوتىل (شەھلا) دەريا. پۇزى لەگەل خۇى، بۇ شايى كۆرىكى كورد بىردى، كچىكى ھاوپىنى ەرەبى خەلكى (بەغدا) ى ھىنابوو، پىكەو لە زانكۇ دەيانخوئىند. مەن زۇر سەيرم لىدەھات، چۇن ئەو كۆرە كوردە، كچىكى ەرەبى ھىناو، چۇنكە لە ئەو سەردەمانەدا، زۇر بەدەگمەن شتى وادەبوو!

دواى ھەفتەكە چووينەو، ھەموومانىان لە گۇرەپانىكى گەرەدا كۆكرەدەو، غەرىفىكى رەشتالەى تىكسەمراوى كەتە ھات و گوتى: لەبەرئەوئى دوىنى لە شالىبارگەى نىوخۇو، ۋەلاممان بۇ ھاتوو، ئەم سال ئەو ژمارەيە زۇرە و ناتوانىن، ھەمووى ھەرگرىن، بىرمارمانداو، تەنيا (150) كەس ھەرگرىن. لەبەرئەو لە يەكەو تا (150)، ۋەرنە ئەم لاو، ئەوانى دىكەش بۇ جارىكى دىكە و خواتان لەگەل بى!

هەلبەتە خۆی گەرە، ئەوەی پێی رەوانەبەینیم و ئاواتەكەم بەدی نەهات. ھەرچەندە پرسیارمانكرد و ناپەزایماندەرپەری، تازە ھیچ كەلكی نەبوو. منیش بە پەلە چووم بۆ لای (شیخ موخەممەد)ی زاوام، بەسەرھاتەكەم بۆ گێزایەو و گوتم: گەر یەكی دەناسی، ھەولێكم بۆ بەدە. گوتی: بەیانی پێكەو دەچین بۆ لای فەرماندەیی پۆلیس. كاتی چووین و گرفتەكەمان بۆ باسكرد، گوتی: تازە ھیچ تاكری و بە دەس ئێمە نییە، گەر پێش ئەوەی ناوەكان دەرچی، بەاتنایە، دەمانتوانی، شتی بكەین. ئیدی بە ناومیدی، بە رەنجەپۆی و دلشكاوی، بەرەو (سولەیمانی) گەرماوە. لە ھاوڕێكانیشم تەنیا خوالیخۆشبوو (سیروان ئەسەد) وەرگرا.

بەرەو (سولەیمانی)

من خۆم خەفەتیکی زۆرم خوارد و ژانیکی بێ ئەندازە بە دڵدا چوو، ھێشتا دەبووایە، بۆلەبۆل و قسەیی مائەوەشم قەبوولكردایە، ھیندەدی دیکەش نازاری دەدام. نزیکي كۆتایی مانگی (10) بوو، ئەمدەزانی، چی یكەم و سەر بە چ كۆنێكدا بكەم. چونكە كاتی لە (بەغدا) گەرماوە، قوتابیان لە نامادەییەكان ماوەیەكی زۆربوو، دەسیان بە خۆیندن كردبوو، تازە درەنگبوو، لە نامادەیی بخوینم، ھیچ شوینیكیش وەری نەدەگرتم و دەیانگوت: دەبی، سائیکی دیکە بینی.

نازانم: كی بە باوكمی گوتبوو، ھاتەرە و گوتی: دەبی، ئەم جارە بە قسەیی من بكە، لە نامادەیی كشتوكالی (بەكرەجۆ) بخوینی، ھەمووی سی سالی و تەواودەبی، بۆ خۆت دادەمەزری و كۆلی پارە وەردەگری. منیش ھیچ چاریكم نەبوو، گورزی خۆم وەشاندا بوو، گالی ھینابوو، ئیدی نۆزە گورزی باوكم بوو، بەلكوو ئەمە خویە، ئەم جارە گورزەكەیی باوكم پەمووبینی!

ئەو بوو، نامەیهكم لە خاتوو (بەدریە)ی ھاوسەری (حەمەسالح عەنبەر)، بۆ بەرپۆەبەری نامادەیی كشتوكال خوالیخۆشبوو (عەبدوڵلا سەراج) وەرگرت، كە مامۆستا (سەراج) خوشکی (عەنبەری) لە باخەلدا بوو. ئەویش مالی ناوایی، گوتی: بەیانی وەرە، دەوامبکە. ئیدی بە ئەو شیوایە، مەلی بازی چارەنووسی دواپۆژم، بەسەر نامادەیی كشتوكالەو نیشتەو، ھەرچەندە حەزم لی نەدەكرد، بەلام لە ئەو پۆژەدا، ئەو یەكی لە باشترین خراپەكان بوو، پێوھی نیشتمەو!

قوتابخانەى نامادەيى كشتوكالى (بەكرەجۇ)

كاتى بەيانى چووم بۇ قوتابخانەى نامادەيى كشتوكال، بەريۆەبەر لە پۆلى داينام، زۆريەى ھاوپرى كۆنەكانى ناوەنديى (شۆرش) و گەرەكى خۇمان، لە ئەوى دەيانخوئند. ھەر باش بوو، ناھيكم پىداھاتەو، خوالىخوشبوو (خەمەسالى عەبەپشى)، بەرەوپىرم ھات و گوتى: خزم ئەو تۆش ھاتى؟ گوتم: ھىچ چارىكى دىكەم نەبوو. گوتى: كاك (برايمى خەمەخورشە) ھەولى بۇ داوم، بە ئەم زووانە لىرە نامىنم، لە خانەى مامۇستايان دەخوئىنم، ئىدى دواى ھەفتەيك، لە (بەكرەجۇ) پزگارېبوو. (برايمى خەمەعلى وەستا حەيب) و (خەمەى قالە)، كە لە ناوەنديى (شۆرش) پىكەوۋەبووين و لە دوورەو ەكديمان دەناسى، (برايم) ھەر لە يەكەمىن پۆژەو، بوو بە ھاوپرىەكى زۆر نزيك و ھەميشە پىكەوۋە بووين!

(رەفەعتى خەمدى بەگ، بەكرى خەلفەرەشى كەباچى، بەكرى سديقەگول، رەزاي بابە گورورون و جەمال محيدين)، كوپرى گەرەكى خۇمان بوون و پىشتر دەمناسين. ھەرودھا (سەرگوت توفيق، شەملى ئەخمەدى مەحمودبەگى جەراخ، رەزاي عەلى كاتب) یشم، ھەر ئەو سالە ناسى. ئەوانەم بىنى، دەردى دلەى غەمبارم، كەمى ناسانبوو. من وام دەزانى، كە دەلین نامادەيى كشتوكال، ئىدى تەنيا ھەر كوپرە جووتيارى گوندەكانى (كوردستان) وەردەگرى، لە ھەموو لايەكەوۋە كۇياندەكەنەو و دەخوئند. كەچى ئەمزانى، زۆريەى زۆريان خەلكى شار و شارۇچكەكان!

دواترىش لەگەل (خەمەعلى ئەخمەدى خەمەراد، خەمەى شىخ كەرىم باخەوان، شىخ ئەكرەم عەوالانى و لەتيف چەرمەگايى (كە پىيان دەگوت: ترمگويپروت يا لەتيف عەشايەر)، يەكديمان ناسى، كۆمەلىكى تىكەلاوى زۆر خۇشى لى دەرچوو، دۇستايەتى و برايتيشمان، زۆر باش و رىكوپىك بوو.

مامۇستاكانيشمان، چكە لە (عەبدوللا سەراج) بە رىوۋبەرمان بوو، وانەى زانستى پروەكى گشتيشى پى دەگوتىن، پەرتووكەكەش ھەر خۇى نووسىبووى. مامۇستا (كەمال رەمزى) يارىدەدرى بەريۆەبەر بوو، وانەى پەلەوۋەرىشى دەگوتەو. (سەردار عەبدولواھيد) مىرووزانى و (خەسرەو شەفيق) یش، بەريوومى كىلگەيان پى دەگوتىن. سى مامۇستاي عەرەبىشمان ھەبوو، يەككىيان (عۆدە فنىخەر دلئىمى)، وانەى شىرەمەنى و پىشەسازى خۇراك، دوومىيان (موخەمەد عەبادە) باخدارى و سىيەمىشيان (عەبدولسادە)، وانەى (سەوزەمەنى) يان پى دەگوتىنەو.

كۆمەلى مامۇستاي دىكەشى لى بوو، نامادەيى كشتوكالىيان تەواوكرىبوو، بۇيان تەبوو،
 وانەى تىۋرى بلىنەو، بەلام لە وانەكانى پراكتىكدا، يارمەتى مامۇستاكالىيان دەدا، وەك
 (ئەنومەرى مام سادق، خەسەن گەرميانى، مەلاعىزەت، عومەر غەمەلى). زۇر كۆرى باش و
 بەرىز بوون، وەك ھاۋرىمان وابوون. (غۇدە)ش مامۇستايەكى زۇر بە ېىز و زىرەك،
 لەسەرخۇ و ھىمەن بوو، ھەموو شەرمەمان لى دەكرىد، ھەر لە كۆنىشەو كادىرىكى
 پىشكەوتوۋى (بەغس) بوو.

رەۋشى قوتابىيان و قوتابخانە

ئەوەى لە ھەموو شىئى ناخۇشترىبوو، ھاتوچۇكەى بوو، دەبووايە، بەيانىيان زوو لە خەو
 ھەستامايە و فرىاي پاس بکەوتمايە، بۇئەوەى لە وانەى يەكەم دوانەكەوم. بە تايبەتى
 زستانان ساردوسەرمابوو، وەك ئىستە نەبوو، بەفر و بارانىكى زۇر دەبارى، پاسىش ھەر
 نىوكاژىر جارى ھەبوو. لەبەرئەوە ناچارىبوون، كۆمەلى برادەر پىكەوۋە پىكەوۋىن و
 تەكسى بگىن، تەنيا بەيانىيان بەمانبا، لە ئەو سەرىشەوۋە بە پاس دەگەراينەوۋە. ئەوۋە بوو،
 تەكسىيەكەمان گرت، بەيانىيان ھەر يەكەمانى لەسەر جادەيەكى سەرەكى ھەلدەگرت و تا
 (بەكرەجق) بە گۇرانىگوتەن دەيىردىن!

نامادەيى كشتوكال، گەر لە ئاۋەندىيى (شۇپرش)ى جازان خراپتر نەبوۋى، ھەرگىز چاكتەر
 نەبوو. ھەرچەندە بەرپۇۋەبەر و جىگرەكەى، دوو مامۇستاي زىرەك، دلسۇز و پىكۋىپىك
 بوون، بەلام ھىندى لە مامۇستاكالى دىكە، بە ئەو شىۋەيە نەبوون، زۇربەى زۇرى
 قوتابىيانىش، بە زۇرى لە ئەوانە پىكەتەبوون، كە لە ھىچ شىۋىنىكى دىكە وەرنەگىرابوون،
 يا لە ناچارىدا دەيانخوۋىند، يا دەيانۋىست، بە ھەر شىۋەيەبى، كات بەسەربەرن، زوو
 تەواۋىكەن، لە شىۋىنى دامەزىن و بە نانى خۇيان بگەن. بە واتايەكى دىكە، ھىچ جۇرە
 ئامانچىكى دىارىكراو و زانستانەيان نەبوو. جگە لە ئەوۋەى، ھەر يەكە لە شىۋىنىكەوۋە
 ھاتبوو و تىكەلۇبوۋبوون، تەنيا بادىنىمان لەگەل نەبوو، ئەگىنا ئۆينەرى ھەموو
 نىۋچەكانى باشوۋرى (كوردستان)ى لىبوو، دەتگوت ئەنجومەنى پىرانى كوردە و لە
 (بەكرەجق) كۇبوۋنەتەو!

بە كورتىيەكەى، نامادەيىكەكى كشتوكالمان ھەبوو، لە ھەموو شىۋىكى دەكرىد، تەنيا ھەر لە
 قوتابخانەى نەدەكرىد! لە ئەو تىكەلە پىر لە سەير و سەمەرەيەش، ھەر ئەوۋەى لى
 دەردەچى!

جا تا ئەو كاتەى مامۇستا (عەبدوللا سەراج) بەرپۆدەربوو، ھەر باشتىبوو، بەلام سالى دوو دەم بوو، ئەو پۇى بۇ (سعوودىيە) و (قادر ئەمىرىكى) ھات، ئىدى بە جارى، شىرازەى رىكخستنى قوتابخانەكە تىكچو!

جگە لە ئەوئى بەيانىان تا دەگەيشتىن، زۇر ناخۇشبوو، پۇلەكانىش زۇر ساردبوون، چونكە ھەر چوارلاى قوتابخانەكە دەشتبوو، تەنيا يەك عەلادىنىشيان دادەنا، زۇربەى كاتىش دوو كەلىدەكرد و ناچار دەبوون، بىبەينەدەرەو، كاتى پشورەكانىش، لەبەر بەفر و باران و سەرما، شوئىكى وا تەبوو، لىئى دانىشىن، چونكە ھەر لە پۇل دەردەچوون، تارمەيەكى درىزبوو، جامخانەشى پىنوئە نەبوو، ئىدى يەكسەر دەردەبوو. گۆرەپانىكى زۇر گەرەى ھەبوو، تەنەت، ھىندى لە بەشەكانى خوئىندن و ژوورى فەرمانبەران، لە بەرىكى دىكە بوون، نەبووايە، بە راكردن بۇى بچوونايە!

گەرەترىن گىفتىش نەبوو، قوتابخانەكە گەرمار و دووشى تىدا نەبوو، بەلكوو مانگى چوار بلىتيان، بە قوتابيانى بەشى نىوخۇى دەدا، لە گەرماونكى ديارىكراوى (سولەيمانى)، خوئان بشۇن. جگە لە ئەوئى، سەرتاشىكى تايبەتەشيان بۇ ديارىكرد بوون، لە ھەفتەيەكدا چەن پۇئى دەھات و بە نۇرە، قۇئى قوتابىيەكانى دەتاشى، ئەوئىش سەرەكەى ھىندە گەرەبوو، كە كەس تاقتەى ئەوئى نەبوو، سەرى لا بقاشى!

ھەرەھا سابوون، تايد، گۇشت و ماسى قوتوو، شىر و پەنرىشيان بەسەردا دابەش دەكردن. بەلام تا بلىئى، قوتابخانەكەمان دلگىر بوو، لە ھەموو لايەكەو بە چىمەن و گول پارابوورەو، نىوەرەوانىش نەماندەتوانى، بېرۇئەو، لە ئەوئىش ھىچى لى نەبوو، بىخۇين، ناچار دەبوون، لە مائەوە خواردەنمان دەبرد و ئەوئىش زۇر ناخۇشبوو. زۇر جار واى لە قوتابىيەكان دەكرد، دواى وانەى چوارەم، شانى پىداكەن و بەرەو (سولەيمانى) بىقوچىن!

بەشىكى نىوخۇى قوتابىيانىشى لىبوو، بۇ ئەو قوتابىيانە تەرخانكرابوو، كە لە شوئىنە دوورەكانەو ھاتبوون. خواردەنگەيەكى گەرە و خاوينىان ھەبوو، سى ژەمە خواردەنيان بۇ نامادەدەكردن، ھەر لە ئەوئىش دەژيان. ھەرچەندە جىئى نووستنەكەيان، ھەر لە ھۆلەكانى سەريازگەى كۆئى (سولەيمانى) دەچوو، چونكە لە سى ھۆلى دوورودرۇ پىكھاتبوو، سەرەكانىان بە جەمالۇن گىرابوو، ھۆلەكان بەشەشكرابوون، نىوان بەشەكانىش، بە دۇلاب و دىوارىكى تەنك جىاكرابوونەرە، ھەر ھۆلى دە رىزبوو، لە ئەم سەرى ھۆلەكەو بۇ نەو سەرى ھۆلەكەش، لە نىوەرەاستدا رىزەويكى درىزبوو، بە توالىت و دەرگەى دەرەو

كۆتايدههات. له ئەم بەر و ئەو بەرى ھۆلەكەكان، قەرەوئە پىزىكرابوو، ھەر ھەشت قوتابى
له بەشىندا بوون، ھەر قوتابىيەكيش دۆلايىكى كۆنى شكاوى ھەبوو، كەلوپەل و
پەرتووگەكانى خۆى تىدەخست. ئىدى گەرەلاوژئىيە بوو، ئەوپەرى ديار نەبوو، ھەر يەكئى
له ئەو سەرى ھۆلەكەو قسەيبكردايە، له سەرەكەى دىكەو گوييان لىبوو، يا شەوانە له
كاتى نووستندا، يەكئى خەوى لى بىزايە، خەويشى له ئەوانى دىكە تىكەدا.

جگە له ئەوى كاتى باراندەبارى، لەبەر تەقەتەقى جەمالۇنەكان، كەس خەوى لى
نەدەكەوت. بەلام ھىچ چار نەبوو، بۇ ئەو قوتابىيانەى، له شوئە دوورەكانەرە ھاتبوون،
زۆر باشبوو، ھەر دەبووايە، بە ئەو شىوئە بىزانايە و بە ئەو شىوئەيەش، باجى
خوئندەكەيان بەدایە، ئەگىنا ئەياندەتوانى، ھاتوچۆيكەن و خوئندن تەواوكەن!
ھىندى قوتابى دەورو بەرى نىوچەى (سولەيمانى)ش، ئەو رەوشەيان لا باش نەبوو، ئەيان
دەتوانى، بە ئەو شىوئە بىزان، له ناچاریدا، له گوندەكە ژوورىان گرتبوو، ديسانەو،
ئەويش ھەر خالى ئەرىنى و ئەرىنى خۆى ھەبوو!

كيشەى جەلالى و مەلالى له قوتابخانەكەدا

ئىنجا كيشە و گىرفتى جەلالى و مەلايىش، له ئەو لاو بەستى، چونكە (بەكرەجۆ)، ئەك
ھەر نىوچەرگەى جەلالىيەكان بوو، بەلكوو بەرەگەى سەرەكى (مام جەلال)يش بوو. ئەو
كاتە له قوتابخانەكەماندا، تەنيا ھەر ئەوان بە ناشكرا و بە فرمى، بە ناوى قوتابىيانەو
قسەياندەكرد. بە ھەموو تواناشيانەو، دژى رىكخستەكانى مەلالى و كۆمۇنىستەكان
بوون، بەرپەرەكانىياندەكردن، ھىندى جاريش، له ئەو تىپەرىدەكرد و تەمىكردنىشى
تىدەكەوت!

سەرەتا، ئىمە ھىندە ھەستمان، بە ئەو ناكوكى و دووبەرەكىيە نەدەكرد، تا ماوئە تىپەرى
و قوتابىيەكان، بە تەواوى جىگىر بوون، يەكديان ناسى و چاويانكرايەو. ئىنجا،
جەلالىيەكان رىكخستەكانى خوئان رىكخست و بە تەواوى زانيان، كئى لەگەلىانە و كيش
كار لەگەل ئەوان ناكا. ئىدى وردەوردە، دەلالەكانيان دەسيانپىكرد، پىوئەندىيان بە
قوتابىيانەو دەكرد و دەيانويست، رايانكىشن و لە رىزەكانى خوئاندا رىكخانەن. بەلام
زۆر بەى زۆرى قوتابىيەكان، قايىل نەدەبوون و كارىان لەگەل نەدەكردن، لەبەرئەو لە ھەموو
شتىكدا دژايەتيااندەكردن. سەير نەوئەبوو، ئەوان كەمىنەبوون، قوتابىيە مەلالى،
كۆمۇنىست و بىلايەنەكانىش زۆرىنەبوون. راستە تا ئەو كاتە، جگە له رىكخستنى
جەلالىيەكان، تەنيا ھەر كۆمۇنىستەكان، رىكخستنى جىاي خوئان ھەبوو، بەلام ئىمەى
مەلالى، ھىچ جۆرە رىكخستنىكمان نەبوو!

جەلالىيەكانىش باشيان دەزانى، ئىمە لەگەل ئەوان نىن، لەگەل بەرى پىشمەرگە و شۇرشى كوردان، بەلام ئەو شىيان دەزانى، ھىچ جۇرە جموجۇلىكمان نىيە. تەنيا ئەوانى خۇيان بە مەلايى دەزانى، ھەر بە دەمى دەنگوباسيان دەگۆپپىيە، بە تاييەتى ئەوانى لە گوندەكانەرە ھاتجىوون، كاتى بۇ مائەرە دەگەرئەرە و دەھاتنەرە، دەنگوباسى شۇرشىيان بۇ باسدەكردىن. خوا ھەل ناگرى، لەبەرئەرە زۆرىيەيان خەلكى شارەكە و ناسىاوبوون، لە ئىمەو دەوربوون و پىزىيان لى دەگرتىن، چونكە ئىمە پىزى خۇمان دەگرت و قسەي خراپمان نەدەكرد. جگە لە ئەوئى لىپرسراوى قوتابخانەكە، (رەزاي بابە گوروون) بوو، ھەم كوپرى گەرەك و ھەم زۆر ھاوړىشم بوو. ھەرچەندە زىيانى بۇ ئىمە نەبوو، بەلام زۆر درى كۆمۇنىستەكان بوو، سوکايەتپىدەكردن. لەگەل ئەوشدا، خۇشى كوپرىكى ھەلپەرست و بەرژەرەندىپەرست بوو، ھەر بۇ ئەو كارى دەكرد، تا دەسىپروا و كارەكانى خۇي پاپەپىنى. ھەموو جارىكىش ئىمە بە گوئىماندا دەدا و دەمانگوت: بۇ خۇت ئىشت باشە، ئەوئىش پىدەكەنى و قسەي نەدەكرد!

(رەزا) براى شەھىد (شىخ عەبدول) بوو، لە (كانىسكان) دووكانى ھەبوو، يەكى لە ئەو كوپرە قارەمانە كوردانەي (پارتى) بوو، لەسەر ئەوئى جىئوى بە (بارزانى) نەدا، لە رەشىگىرىيەكەي پۇرئى (9، 6، 1963)، لە سەريازگەي (سولەيمانى) گوللەبارانكرا، (برايمى حەمەئى) كە نىزىكتىن ھاوړىمبوو، سۆز و مەيلىكى تاييەتى، بۇ جەلالىيەكان ھەبوو، بەلام كارى لەگەل نەدەكردن.

لە ئىو مامۇستاكانىشدا، جگە لە عەرەبەكان، ئەك ھەر يەك كوردىيان لەگەل نەبوو، بەلكو درايەتپىشياندەكردن. بە تاييەتى مامۇستا (كەمال رەمى)، بە ناشكرا قسەيدەكرد، ئەوانىش خۇشيان نەدەويست و لە گۇقارى (نامانجى) (يەكىنى مامۇستايان) يشدا لەسەريان نووسى! لەگەل مامۇستا (عۆدە) شدا تەواو نەبوون، ئەوئىش خۇشى نەدەويستن، چونكە ئەوئىش ھەولیدەدا، لایەنگىر بۇ (بەئس) پەيداكا. تەننەت جارىكىيان دەمەقالەيان بوو، سوارى ترومبىلەكەي بوو، لای (مام جەلال) شكاتى لى كردن. ھەرچى چۆنىبوو، ئەو سالەمان لە (بەكرەجۇ) بەسەرىرد، ھەر زور تاقىكردنەوئى كۆتايى سالى خويندنى (1967-1968) مان، بە باشى و سەركەوتووى تەواوكرد و پۇلى يەكمان بىرى.

نەم وینەیه بە بۆنەى تەواوبوونى تاقىکردنەى كۆتایی پۆلى يەكەو، رۆژى (25. 6. 1968) گىراود.

خولى هاوینە

هەموو سانی لە نامادەیی کشتوكال، دواى ئەوەى تاقىکردنەوى سەرى سال تەواو دەبوو، قوتابیان كەمى پشوو یان دەدا، پاشان خولى هاوینە دەسپێدەکرد و (40) رۆژى دەخایاند. لە خولەكەدا چەن مامۆستایەك دەمانەو، سەرپەرشتى كارەكانیان دەکرد و قوتابییان فێرى پرۆسە جیاوازهكانى كشتوكال دەکرد. دوو چاودێرى له قوتابیان دادەنران، يەكێكیان يەكێتى قوتابیان و ئەوى دیکەشیان بەرێوهبەرى قوتابخانەكە دایاندەنان. ئەو سالە (رهزای بابەگوررون) نوێنەرى قوتابیان بوو، منیش بەرێوهبەر داینام، ئیدی پێكەو كارماندەکرد، بەلام (رهزا) بەدەگمەن دەهات و هەموو نیشەكان، بەسەر مندا كەوتبوو. ئەركى سەرشانى ئەم دوو چاودێرە ئەو بوو، سەرپەرشتى بەشەكانى نێوخۆیى خوێندكاران، خواردنگە، كارى كارگێرى خولەكە بكەن و لەگەڵ مامۆستاكانیشدا هاوکاریكەن.

چاودێر بەیانیان زوو، قوتابیهكانى لە خەوهه‌ئەستان و يەكسەر دەچوون بۆ كێلگە، بەپێى بەرنامەيەكى زانستانه كاربانده‌کرد و هەر گرووپێكیش، پێشتر كارى ئەو هەفته‌یەى بۆ دیاریكرا بوو. ئەم خولە، لە وانە تیۆرییەكانى سەر كووڕسى رەقوتەقى نێو پۆلەكان، گەلى باشتەر و بەكەلكتر بوو، چونكە قوتابییان ئەك هەموو پرۆسە

كشتوكالئيه كانيان، به چاوى خويان دهبينى، بهلكوو هر به دهسى خوشيان دهيانكرد. لهبرئهوه، زۇربهى پروسهكان وهك كئىلانى زهوى، وردكردن و تهختكردن، رنكخستن و دابهشكردنى زهوى، دووكان و ديروا دروستكردن، چاندن، بزاركردن، پاچهكۆله، ئاودان، پهينكردن، قهلاچۆكردنى نهخوشى و ميروو، نيشانهكانى پينگهيشتن، درويئه، باركردن، ئاردنى بۇ بازارهكان و فروشتنى، يا عه مباركردنى بهروبوومهكانى كئنگه وهك (گهئم، جۆ، برنج، توتن و گهئمەشامى)، به ئاسانى فيردهبوون.

بينگومان، هر كۆمهله قوتاييهك، له بهشيكى تايبهتى و لهسەر بهروبووميكى دياريكراو كارباندهكرد. مامۇستايهكيش سهريهرشتيدهكردن، هر خوشيان له سهركهوتن و پيشكهوتنى پرۆژهكەيان بهرپرسياربوون. بۆنهوهى قوتايان كارهكانيان پشگوى نهخن، زۇر بهكۆلۆدلهوه كاربهكن و به تهواوى فيرين، بهرئوهبهرايهتى قوتابخانه برياريدابوو، له (25)ى قازانجى داهاتى سالانهى خولهكه، بۇ قوتايان بى، لهبرئهوه پيشپرکئيهكى باش، له نيوان گرووپهكاندا دروستدهبوو، تا پتر كاربهكن و بهرهميشيان زيارترى. ههموو قوتاييهكيش بهدله، جزمه و شهيقهيان وهردهگرت، بيل و خاكهناز و ناميرهكانى ديكهى كشتوكالئيشيان، بۇ دابيندهكردن.

نهم وينه يه رۆژى (29 . 6 . 1968)، له خولى هاوينه گيراوه

رۆژانه، سى جار كارماندهكرد: بهيانيان زوو، له كاژيرى پينجهوه ههئدهستايين و دهسمانيپيدهكرد، تا كه مى ههتاو گهرمهدهبوو، ئيدى كاژيرى ههشت دهگهراينهوه، له خواردنگه نانى بهيانيمان دهخوارد. پاشان، كه مى پشوماندهدا و له كاژيرى (11)هوه تا

(13): دەسمان بە کارکردن دەکردهوه. هه‌مديسان جاريکی دیکه، پشومان وهرده‌گرته‌وه و کارژیری دوو نانی ئیوه‌پومان ده‌خوارد. ئینجا له کارژیری (16) هوه بۆ (18) ده‌سمانی‌ده‌کردهوه، کارژیری (19) ش، نانی ئیواره‌مان ده‌خوارد. واته پۆژانه، هه‌مووی (8) کارژیر کارمانده‌کرد، ئیدی دواي نه‌وه، تا پۆژی دوايي نازادبووین.

له کاتی خوله‌که‌دا، زۆربه‌ی خویندکاران، له به‌شی نیوخۆیی ده‌مانه‌وه، چونکه جییه‌کی زۆر هه‌بوو، قوتابیه‌کانی قوناغی دوو و سی پشوویان هه‌بوو، هیندی‌کیش نه‌ده‌مانه‌وه و به‌یانی زوو، به‌ته‌کسی نه‌هاتن. پرینسیپی ناماده‌بوون و کارکردن، بایه‌خیکی زۆری پی‌رابوو، هه‌ر قوتابیه‌ک له (25٪) ی پۆژه‌کانی خوله‌که‌ ناماده نه‌بوویه، ده‌بوویه، سانی داماتوو دووباره‌یکردایه‌ته‌وه.

له ئه‌و سه‌رده‌مه‌شدا ماوه‌یه‌بوو، له‌گه‌ل باوکم تی‌کچوو‌بووم. منیش ئه‌و خوله‌م به‌هه‌ل زانی، چیم پی‌ویستبوو، پی‌چامه‌وه و له‌گه‌ل خۆم بردم، هه‌ر له‌یه‌که‌مین پۆژه‌وه، له‌به‌شی نیوخۆیی جیم وهرگرت و ماوه‌یه‌کی زۆر، له‌دوره‌وه نه‌بی، (سوله‌یمانی) م نه‌بینی!

کاری سه‌ره‌کی ئیمه نه‌وه‌بوو، کارژیری (10) ی شه‌و، کاره‌با بکوژنیینه‌وه، تا قوتابیه‌کان بنون و نه‌هینین، که‌س ده‌نگه‌ده‌نگبکا و خه‌و له‌هاوه‌له‌کانی دیکه‌یان بزی‌نی. به‌یانیانیش زوو خه‌به‌ریانکه‌ینه‌وه، تا له‌کاره‌کانیان دوانه‌که‌ون. شه‌وی واش هه‌بوو، یه‌کی به‌قایم هاواریده‌کرد و ده‌یگوت: ئاخ‌خه‌وم نایه، بۆ به‌زۆر ده‌منوینن؟! ئیدی ده‌بوو به‌پیکه‌نین. هه‌ر ناگادرای و گۆرانکارییه‌کی کتوپریش هه‌بوویه، مامۆستاکان له‌پنی ئیمه‌وه، به‌قوتابیه‌کانیان راده‌گه‌یاند. پۆژانه‌ش، سه‌ره‌رشتی خواردنگه‌مان ده‌کرد، گویمان له‌گرفته‌کانی خواردنناماده‌کردن و پینشیا‌زه‌کانی کارمه‌نده‌کان ده‌رگرت، به‌به‌ریوه‌به‌ری خوله‌که‌مان راده‌گه‌یاند، چونکه‌خۆشیا‌ن ده‌یانزانی، ئه‌وان باشت‌گویی له‌ئیمه‌ ده‌گرن.

ئیمه‌ پی‌ریکی زۆر خۆشبووین، به‌شیوه‌یه‌ له‌گه‌ل ئه‌ر هاتوچۆ و سه‌رما و برسیتییه‌دا راهاتبووین، هه‌ر پیمانته‌وه دیار نه‌بوو. هه‌میشه‌ به‌قه‌سی خۆش و پی‌که‌تینه‌وه ر‌امان ده‌بوارد. شه‌وانی هه‌یینیش، مه‌زه‌مان دروستده‌کرد و له‌نیو چیمه‌نه‌که‌دا، تا دره‌نگانی داده‌نیشتن و ده‌مانخوارده‌وه. من وام لی‌هاتبوو، پۆژانی هه‌یینیش دانده‌به‌زیم و هه‌ر له‌(به‌کره‌جۆ) ده‌مامه‌وه. هه‌ر له‌دوره‌وه، ته‌ماشای گلۆپه‌ داگیرساوه‌کانی شاره‌ دره‌وشاوه‌ جوانه‌که‌م ده‌کرد و ده‌بریسکانه‌وه!

به‌هۆی (حه‌مه‌ه‌لی) هاو‌پیمه‌وه، له‌هاوینی (1967) دا، له‌گه‌ل (وریا براخاس) یه‌کدی‌مان ناسی. کو‌ریکی هیمن و باش بوو، له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا، زۆر له‌یه‌کدی نزی‌کبووینه‌وه. ئه‌و کاته‌ئه‌ویش، له‌فه‌رمانگه‌ی کشتوکالی (به‌کره‌جۆ) کاریده‌کرد، فه‌رمانگه‌کیان له‌ئیمه‌وه زۆر نزی‌کبوو. زو‌زوو سه‌ری لی‌ ده‌داین.

لە راستەوہ: (خۆم، وریا و جەمەعەلی، پۋژى (29. 6. 1968)

لە يەكەمىن پۋژى خولەكەوہ، ھەر زوو فېرى كارەكان بووم، زمانىكى ھاوبەشم، لەگەل قوتابىيەكاندا دۆزىيەوہ، زۆر رېزمان لە يەكدى دەگرت. ماوہى (40) پۋژ پىكەوہ بووين، ھىچ جۆرە گرفتى لە نىوانماندا پروى ئەدا. بە پۋژ كارماندەكرد و بە شەويش، دەستە دەستە كۆدەبووينەوہ، لەنىو نەر چىمەناتەدا دادەنىشتىن و يارىماندەكرد، گۇرانىمان دەگوت و ھىندى جارىش لە شارەوہ، مەيان بۇ دەھىناين و دەمانخواردەوہ.

لەگەل مامۇستاكانىشدا، پىوہندىم زۆر باشبوو، بە تايىبەتى (جەسەن گەرميانى) و (نەنوھرى مام سادق)، وەك ھاوپى و ابووين و زۆرىيە كاتىش پىكەوہبووين، چونكە ئەوانىش، شەوانە لە (بەكرەجۆ) دەمانەوہ. ئەو كاتە كەس نەيدەزانى، (گەرميانى) دەنگى خۆشە، جاروبار لەبەرخۆيەوہ ورتەورتىكى دەكرد، مەنىش بە دل گويم لى دەگرت. وەك گوتم، قوتابخانەكەمان دووشى تىدانەبوو، بە پۋژ كارماندەكرد، عەرەقىكى زۆرمان دەكردەوہ، بە ناچارى بە ئاوى سارد، لە توالىتەكان خۇمان فىنكەدەكردەوہ.

نىوہپۇيەكيان من و (جەمەعەلى) ويستان، لە توالىتى مامۇستاكان خۇمان بشووين، لە تەنكى سەربانەوہ ئاوىكى گەرمى خاوينيان، بە سۆندە بۇ پاكىشابوو، دووشىكيان بە سەرى سۆندەكەوہ بەستبوو، لە ئەو بى گەرماوى و بى دەسەلاتىيەدا، ھەزار گەرماوى

دەرەۋەي دەھىنا! كاتى نرىكبورينەۋە، دەرگەي تواليتەكە داخرابوو، گويمان لىبوو، يەكى
 لە ژورەۋە بە دەنگىكى نزم و زۇر خۇش، گۇرانى ھىندى دەگوت. ئىدى بە ديارىەۋە
 ۋەستاين، تا ھاتەدەرەۋە، مامۇستا (جەسەن) بوو. (جەمە ەلى)ش زۇر چەقاۋەسوربوو،
 گوتى: بە خوا دەيلىنى، دەي تەۋاويكە! ئەۋىش پىنكەنى و گوتى: جارى كاتى نىيە، بۇ
 جارىكى دىكەي ھەلگەرە!

شەۋىكىيان من و (جەمە ەلى) و (رەزا) كۇبووینەۋە، بە پرىكۇردەرىكەۋە چورين بۇ لاي
 مامۇستا (جەسەن) و تكامان لى كرد، ھىندى گۇرانىمان بۇ بلى و منىش تۇمارىكەم. ئەس
 شەۋە زۇر خۇشمان رابوارد، ھەرگىز دووبارەنەبوۋەۋە و دووبارەش نايىتەۋە!
 دانىشتىبووین، وردەوردە دەمانخواردەۋە و مامۇستاش، بە ئەۋ دەنگە پر بە سۆزەي خۇي،
 بە ھەر سى زمانى كوردى، فارسى و ەرەبى، گۇرانى دەگوت. مامۇستا (نەۋەر)ىش، بە
 مېزەكە تەپلى لىدەدا، شرىتتىكى شەست خولەكى بۇ تۇماركردم، زۇرەي كات گويم لى
 دەگرت و زۇرەي گۇرانىيەكانىشىم لەبەركردبوو، ھەر كەسىكىش گوئى لى بوۋايە،
 باۋەرى نەدەكرد، ئەۋبى! بە داخىكى زۇرەۋە، بەكرەكە ونبوو، نەمزانى، چى لىھات و
 ئەمدۇزىيەۋە.

تازە تىلىفىزىۋنى (كەركوك) كرابوۋەۋە، من زۇر ھانمەدا، لەگەل تىپى موزىكى
 (سولەيمانى) كارىكا و گۇرانى بلى، بەلام ئەۋ كاتە قايل نەبوو، تا كەمى دواتر
 دەسىپىنكرد، بە دەنگە خۇشەكەي، دلى ھەزاران پۇلەي كوردى خۇشكرد و ھىندەي
 دىكەش، موزىك و ھونەرى كوردى دەۋلەمەندتركرد!

خولەكە تەۋاۋبوو، كەمى ھەۋاينەۋە، پاشان دوۋەمىن سالى خويئند دەسىپىنكردەۋە. ئەم
 سال ھىندى مامۇستاي نويمان بۇ ھاتبوو، ۋەك مامۇستايان (موحەممەد) و (سەردار
 ەبدولواھىد)ى براى ھونەرمەند (ئەحمەد سالار)، يەكەمىان ئىنگلىزى و دوۋەمىشيان
 مېروزانىان پى دەگوتىنەۋە.

ئەم ۋىنەيە، پۇزى (18، 7، 1968) مامۇستا (جەسەن ەبدوللا موحەممەد ئاغا) بۇ يادگار پىشكە شىكردووم

هيندى بەسەرھاتى خۇشى كارمەندانى قوتابخانەكەمان

مامۇستا (خەسرەو شەفيق)

مامۇستا (خەسرەو) بىراي (تۇفيق شەفيق) بوو، قوتاببەكەنى نامادەيى (سولەيمانى)، چەندىن ئوكتەيان لەسەر دانابوو، كوپى مامى (رەفەتى ھەمدى بەگ) يىش بوو. لە خولەكەدا لەگەلمانبوو. سەرھاتا زۇر رېزمان لى دەگرت، بەلام سەيىرەكەين، (رەفەت) خۇي پىي رادەبۇيرى و لە ھەموو مامۇستاكان پتر، خومان دابوويە. ئىدى قوتاببەكان، بۇ ئەويشيان كىردەو، چونكە خۇي ھىندى قەسى وای دەگرد، مرۇ خۇي بۇ نەدەگىرا.

زمانى ھەرمى خويندىن ھەربى بوو. مامۇستا وانەي بەرەبوومى كىلگەي پى دەگوتىن، ھىندى جار، لە پۇلدا شتى بۇ ياسدەگردىن، دالغەيلىدەدا و دەرۇي، ھەر شتى دەگوت و ھىچ فرى بەسەر بابەتەكەو نەبوو!

كاتى باسى ئاۋوھەوای (كوردستان) دەگرد، دەيگوت: لە ئاۋوھەوای زەرياي سىيى نىۋەرەست دەچى، دوور نىيە، ئەو سالە ئەم رەستەيى دەيان جار دووبارە كىردىتەو: (جار جاف سىفا، بارد مضر شتاء) واتە لە ھاۋىندا گەرم و وشكە، لە زستانىشدا باراناۋىي و ساردا! ئىمەش كاتى ئەوئى دەگوت: شانمان بۇ ھەلدەتەكان، بۇمان دەسەنەو و پىدەكەين. ئەويش زۇرى پى خۇشبوو، وايدەزانى، ھىندە بە باشى گويى لى دەگرىن، ھەموو بابەتەكانمان لەبەر كىردوو! بەلام لەگەل من و (ھەمەئەلى) و (برايم) دا، بە ھىچ شىۋەيە دانوۋى نەدەكولۇ، وای لى ھاتبوو، نەيدەوئىرا، پشتمان تىكا! كەچى ئىستە يەكى لە دۇستە خۇشەويستەكانمە!

پۇرۇتكيان گەنمەشامى پىنگەيشتبوو، لە كىلگە كۇماندە كىردەو، ھىنامانەو بۇ قوتابخانە، لە سەربانى بەشى پەلەوەر ھەلمانخست، تا كەمى وشكىتتەو. ئەويش لە نىۋ قوتاببەكاندا ھەستابوو، تەماشايىدەگردىن و دالغەيلىدابوو. ئىمە لە سەربان دابەزىن، گوتى: ئەو پەيزەيەش داگرن، با چۆلەكە نەچىتە سەربان! ئىمەش پىكەين و گوتمان: مامۇستا چۆلەكە پەيزەي بۇ چىيە، چۆلەكە دەفرى؟! ئەويش گوتى: ئا راستدەكەن، گويى مەدەنى! ئىدى ئەو قەسەيى مامۇستا (خەسرەو) بوو بوو بە نوكتە، دەم بە دەم و خول بە خول دەگىررايەو، ھەر كەسىكىش دەيگىررايەو، درۇيەكيدەگرد و دەيگوت: خۇم لە ئەوى ھەستابووم!

پۇرۇتى لە وانەي پراكتىدا بووين، مامۇستا (خەسرەو) بە من و (برايم) گوت، ئەوپۇ نىۋە لە نىۋ ئەو گۆلەمەرەزەيەدا ئىشېكەن و بىررىكەن، گەر بە باشى كارىكەن، ئەوا نەمەيەكى

باشتان بۇ دادەنىم. ئىمەش پىلاومان داكەند، دەرلنگى پانتۇلەكاشمان ھەلكرد و بەپىنى پەتى، لەنىو نەر ناو و قوپاودەدا، زۆر بە كۆلۈدلەوھ كارماندەكرد. ئەوئىش بە ديارمانەوھ وەستا بوو، ھەر سەيرىدەكردىن. ماوھىيە كارىكى باشمان كرد، دوایی تەماشایەكى مامۇستام كرد، سەيرىدەكردىن و پىدەكەنى. منىش گوتم: ديارە ئىشەكەمانت بە دلە؟ ئەوئىش گوتمى: زۆر بە دلە نىيە و دەریشتان ناچىنم. كەواى گوتم: ھەردووكمان خاكەنازەكەمان فرىدا و من گوتم: ھەر دەرمان ناچىنى، ئەوا ئىمە كار ناكەين و فەرموو خوت تەواويكە، ئىدى لىماندا و رۆيشتىن!

مامۇستا (عەتا)

مامۇستايەكى عەرەبى رەشى گەرى دەموچا و قىرناومان ھەبوو، ناوى (عەتا) بوو. وانەى دارتاشى دەگوتەوھ. دەعبايەكى زۆر سەيرىبوو، وەك دەللىن، لەگەل تېرى خۇيدا شەرى دەكرد و لە سىبەرەكەى خۇشى دەسلەمىيەوھ! ھەمىشە تووپرە و تېرۇبوو، ھەر مۇپدەبووھو، نازانم، پىنى شەرمبوو، تەماشای قوتابى بكا، يا دەروونى نەخۇشبوو، يا ھەر رقى لە كورد بوو، تىنى نەدەگەيشتىن. تەنانەت تىكەلاوى مامۇستاكانىش نەدەبوو! خۇش نەوھبوو، (لەتيف عەشايەر) ھەر بە (لالەعەتا) بانگىدەكرد و ئەوئىش دەموچاوى دەترشا، مۇرەپەكى لى دەكرد و ھىچى نەدەگوت.

جارىكىان، فەرىكە گوئىزىكى سەوزمان بۇ برد و لىمان پەرسى: مامۇستا ئەمە چىيە؟ (لالە عەتا) ش كەمى سەيرىكرد، ناى بە گوئىيەوھ و كەمى رايوھشاندا، سەرىكى بادا و گوتمى: (اعتقد طماطة غير ناضجة) واتە: لە نەر باوھرەدام، تەماتەيەكى پىنەگەيشتووھ! ئىدى ھەموو دەسمانكرد بە پىكەنن. (ئەجەى فەتەلرە) خەلكى (ھەلەبجە) بوو، بە كوردى پىنى گوتم: ھەى گوو لى وارى، ئەم ھەتىوھ دەللىنى، گىاي بە كىوھوھ خواردووھ! ئىدى (لالەعەتا) ش، ھىندەى دىكە قوشقىبوو، بە پەلەپرۇزى رۆى و جاروبارىش ئاوپىدەدايەوھ، بە نەر چاوانەى دەگوت قاقلەجنۇكەيە، ھەر مۇپدەبووھ و ھەرەشەيدەكرد. واى لىھاتبوو، پىزەكەى ئىمەى دەبىنى، سەرىدەخست و لىمان دوردەكەوتەوھ، بە پەلە خۇى دەريازدەكرد! رۆزى لە (سولەيمانى)، من و (ھەمەعەلى) و (رەزاي بابەگوررون) بووین، نرىك باخى گشتى پىاسەماندەكرد، لە دوروھوھ (لالەعەتا) مان بىنى، ئەوئىش ئىمەى بىنى. ويستان، بەرەو روى بچىن، نەر لايدا و بۇ نەر بەر جادەكە پەرىيەوھ. ئىمەش دوايكەوتىن و پىنى گەيشتىن، گوتمان: مامۇستا (عەتا) چۆنى؟ مۇرەپەكى لى كرىدىن، وەلامى نەدايەوھ و بە پەلە رۆى.

بۇ بەيانی، وانەى ئەومان ھەببۇ، ھەمۇو بەدەلى شىنمان لەبەرکردبۇو، لە کارگەكە چاوەرپى (لالەعتا) مان دەکرد. ھەر لە دوورەو ھات و چاویكى گىپرا، بى ئەوہى سلاو بكا، خۆى كرد بە ژوورە پچووكەكەيدا. ئىمەش خوا بۆى دابووين، دەسمانكرد بە پىكەنن. ئىنجا ھاتەدەرەو و گوتى: ھەر كەسى ئىشى خۆى بكا. پاشان پرسىارىنكم لى كرد، وەلامى ئەدامەوہ. جارىكى دىكە بانگمكرد، ھىچ كەلكى نەبوو. لە ئەوہ دەچوو، لەگەل مندا بەعزىوبى و من نەمزانیبى! (لەتيفەتەرە)ش لە ئەو سەرەوہ، بە دەنگىكى بەرز ھاوارىكرد: كۆرە بابە گوئى مەدەنى، وازى لى بىنن، كەى ئەوہ پیاوہ، ئىوہ دەم دەخەنە دەمىوہ! (لالەعتا)ش ھەر خىراخىرا، سەبىرى كاترئىرەكەى دەسى دەکرد، لە خواى دەوئست، كاتەكە زوو بپوا، وانەكە تەواوئى و لە دەس ئەم بەلایانەى خەلكى شارە عەتتىكەكە رزگارپى!

پۇژىكى دىكە (لالەعتا)، باسى شتىكى دەکرد، ئىمەش يەك دووانى بووين، لە دواوہ دانىشتبووين، فىلمىكى سىنەمامان دەگىپراپەوہ. لەپەر ناوپردایەوہ و لەئىو ھەموویاندا، ھاوارى لە من كرد. (ئەحەى فەتە) گوتى: ئەوہەللا زمانى پرا، يا خوا خىربى! گوتم: فەرموو. گوتى: بۇ گوئى ناگرى؟ منىش گوتم: جا باشە، تۆ چىت باسكردوہ، تا گوئى لى بگرم؟! توورەبوو، چاوى زەقكردەوہ، رەندەيەكى بەدەسەوہبوو، بەرزىكردەوہ و وئستى، بىكىشى بە سەرما. ھەر خىرا يەك دوو قوتابى قۇشمەچى دەسىانگرت و پىيان گوت: مامۇستا عەيبە شەرمەكەن، ئىمە ھەموو براين! ئەوئش تى نەدەگەبى، خەرىكبوو، لەتاواندا شىتەبوو. بە منى گوت: وئك انت ما ستەحى؟ واتە: كۆرە تۆ شەرم ناكەى؟ منىش وئستم، ھىندەى دىكە شىتتىكەم، گوتم: لا ما ستەحى، زىن. واتە: ئەخىر شەرم ناكەم، باشە؟ ئەوئش قوورگى پىروبوو لە گریان، بە دەنگىكى ئووزەئەوہ گوتى: اذا انت ماتستەحى، لعدانى شوبلك؟! واتە: گەر تۆ شەرم ناكەى، ئىدى من چىت لى بكەم؟ ئەوہ بوو، شتەكانى بەجىھىشت، شەقىكى لە قونى خۆى ھەلدا و پۇى!

ئىدى خۇ لىپرسىنەوہ نەبوو، گەر لای بەرئوہبەرىش شكاتىبىكردایە، نە گوئیان دەدايە، نە كەسىشان بۇ لىپىچىنەوہ بانگەكرد. لەبەرئەوہ (لالەعتا)، واى بە باش زانى، واز لە گرووپەكەى ئىمە بىنى و بپوا. ئەوہبوو، گرووپەكەى ئىمەى، لەگەل مامۇستا (عادل) كەركووكىدا گۆرپىوہ. ئەوئش ھىچى نەدەزانى و شتىكى لە (لالەعتا) گەرابووہوہ. بەلام ئەم زۆر زۇلبوو، توورە نەدەبوو، گوئى نەدەدايە، ھەر پىدەكەنى و ددانە زلە سىپەكانى پىشاندەداين! ئىدى تا ئىمە، لە ئەو قوتابخانەيە بووين، لە ھەر كوئىكە (لالەعتا)مان بەدايە، بەگىكى دادەنا و پاشەپاش دەگەراپەوہ!

(تۇفۇقى ھەمەي باۋە)

لېپىرسراۋى دابىنكىردىنى پىۋىستىيەكانى قوتابخانە و قوتابيان، بەشەكانى نىوخۇ، خواردنگە و دابىنكىردىنى خۇراك، (تۇفۇقى ھەمەي باۋە) بوو. ئەم پياۋە خەلكى (ھەلەبجە) بوو، ھەر لە خانوۋەكانى مامۇستايانى قوتابخانەشدا دەژيا. پياۋىكى زۇر خۇشبوو، ھەر زۇر ھەزى لە گالتەۋگەپ و پىكەنن بوو، دىئاي بە فشه گرتبوو، زۇر بەي كات، ھەر خەرىكى بەزم و خواردنەۋە بوو، بە ھەموو شىۋەيە ھەر دەيماشىۋە، ۋرگزلىكى تەنگە ئەستورى كەتەي لچشۇر بوو، ھەمىشە دەمى دەجولۇ، زۇر جار پاشماۋەي پەنئىرى كرافت، بە ددانەكانىۋە دياربوو، خۇي و خىزانەكەشى لە ئىمە زياترا، خواردنى قوتابخانەكەيان دەخواردا

ئىمەش بە ھۇي قوتابىيەكانى خەلكى (ھەلەبجە)ۋە، پىۋەندىمان لەگەلى خۇشبوو، زوزوۋ سەرمان لى دەدا و داۋاي خواردنى قتوومان لى دەگرد، ئەۋىش دەيگوت: نابى و نىيە، ئەۋە ھى قوتابىيانى بەشى نىوخۇيى قوتابخانەكەمانە. (ھەمەغەلى)ش دەيگوت: من ئەمانە نازانم، ئەي خۇت بۇ دەيخۇي، بەشى ئىمەش بەدا

جارى ۋابوو، سوعبەتەمان لەگەل دەگرد، بە زۇر كارتۇنىكىمان لى دەسەند و لە نىوخۇماندا بەشماندەگرد. يا يەكى شتىكى دروستدەگرد، سەرقالىدەگرد و ناگاي لە خۇي نەدەما، يەكىكى دىكەش خۇي دادەنەۋاند و بەبەردەم مىزەكەيدا، خۇي بە ژوردا دەگرد، كارتۇنىكى دەھىنا و ئىمەش لىمان ۋەردەگرد، ئىدى كە كارەكەمان تەۋادەبوو، پىمان دەگوت: گوى مەدەرى، دونيا نەۋە ناھىنى، خۇت زوپىركەي. منىش خىرا ئوكتەيەكم بۇ دەگىرايەۋە، ئەۋىش لەبەر پىكەنن، ناگاي لە ھىچ نەدەما.

پۇژىكىان (رەفەتەي ھەمدى بەگ) سەرقالىگرد، (ھەمەغەلى) و (ئەھەي فەتەلرە)ش، خۇيان پىداگرد، دوو كارتۇن پەنئىرى كرافت و گوشتى قتووى (دانىمارك)يان، بە پال ھىنا، بە پەلە لە نىوخۇماندا بەشمانگرد و وىنەيەكىشمان، بە ئەۋ بۇنەيەۋە گرد.

ھەموۋى ھەفتەيەكى پى نەچوو، گەنجىنەكەي خالە (تۇفۇقى) ناگرى تىبەربوو. زۇر بەي چەرچەف، بەتانى، بەرگەسەرىن، كارتۇنەسابوون و خواردنەكان سووتان. بە پەلە ناگركوژنەۋە ھات و كوژاندىانەۋە، ئەۋ دەمە (كەرىمى قەرەنى) پارىژگارى (سولەيمانى) بوو. ھەر زوۋ گەيشتە قوتابخانە و لىژنەيەكى كۇلئىنەۋەي پىكەننا. كاكە (تۇفۇقى) لەرزى لىھاتبوو، چونكە دەيزانى، چى كردوۋە. دەتگوت، خۇلى مردوۋى بەسەردا كراۋە زەۋقى نەمابوو، زۇر دەترسا.

ئىمەش لەلايەوه دەستابووين، خىراخىرا پرسىارمان لى دەکرد و پىمان دەگوت: دەسى خۆت وەشان و لىدا، كەموكوپىيەكى زۆرت ھەبوو، ئاگرت لە گەنجىنەكە بەردا و خۆت قوتاركرد!

(حەمە عەلى)ش پىنى دەگوت: تو خوا كاك (توفيق)، پىم بلى، چۆن سووتاند! ئەوئىش توورەبووبوو، گوتى: پىرو ھەتو، بىدەنگبە، نەوك يەكى گونى لىبى، وا بزانى، راستدەكەى و من سووتاندرومە!

لە راستەو: رەوانشاد شەمالى ئە حەمدى مە ھموودبەگى جەراح، رەوانشاد رەفەھتى حەمدى بەگ، رەوانشاد حەمدى شىخ كەرىم، حوسىن (خۆم)، سەركەوت توفيق و حەمدە عەلى حەمدەمراد.

(عەلى فەندى)

(عەلى) فەندى، پىاويكى گرگنەى ورگنەى چكۆلەى سەرووتاوہ بوو، خەلكى (سولەيمانى) بوو، كاروبارى مەخزەنەكەى راندەپەراند. پىشەيەكى خراپى ھەبوو، حەزى لە كوپى جوان و منالبازى دەکرد. ئىمەش سەرمان تى كەردبوو، زوزوو قوتابىيە جوانەكانمان دەنارد و پىمان دەگوتن: بىرۆن، داواى فلان شتى لى بكن.

مەخزەنەكە زۆر گەرە و بەرز بوو، لە سوچىگەرە بە تەختە، نەزمىكى دىكە دروستكرا بوو. زۆرىيە ئەو شتانەى پۇژانە پىويستېبون، لە سەرەو دايىناپوون. ھەر يەكى داواى شتىكى لى بىكردايە، خۇى پەيزەكەى بۇ دەگرت و دەىگوت: كورم فەرموو سەرگەرە، شتەكان لە ئەوييە و دايگەرە. ئىدى بۇ خۇى تىر نىگاي سىمتوكەفەلى دەگرد و ئاسوودە دەبوو، دەردى ھەرلېرىيەكان دەلېن: دەلېى پۇن سەگيان لە قەلبى دەدا!

ئىمەش لىمان دەپرسى، باشە تۇ بۇ ئەو شتانەت، لە سەرەو داناو، بۇ لە خوارەو نەبى، ئەو ھەموو شەرەشەقەى بۇ چىيە؟! ئەويش دەىگوت: ئاخىر ئىو زۇن، ئەو بۇ ئىو نىيە، ھەقى ئەو چۆرە شتانەتان نەبى، من خۇم ئىشى خۇم باش دەزانم، (رەزا)ش پىى دەگوت: دەبا ئىمەش جارى سەرگەوين، بزائىن، چى لى ھەيە! ئەويش بە پىكەئىنەو دەىگوت: ئاخىر ئەوئى ئىو بە كەك ئايە!

مالى (شىخ لەتىقى جەفەد)

ھاتوچۇمان لەگەل مالى (شىخ)دا، ھەر زۇر لە كۆنەو گەرمبوو. بە تايبەتى، لە ئەو كاتەى بۇ (سولەيمانى) گەراپووينەو، مائەكانمان ھەمووى، دە خولەك لە يەكدييەو نووربوون. من لە نامادەيى (بەكرەجۇ) و (كاو)ش، لە قوتابخانەيەكى ناوئەندىى لە (سابونكەران) دەمانخوئىند.

سالى (1967-1968) بوو، داواى ئەوئى لە خوئىند دەبووينەو، مەگەر لە شار نەبووايە، ئەگىنا زۆرىيە پۇژ پىكەو بووين، سەردانى مالانمان دەگرد، دەچووين بۇ سىنەما و دەگەراين. يا لە ديوەخانەكەيان دادەنىشتىن، خەلكى ھەمەچەشەنى لى كۆدەبوو و قسەماندەگرد. بە پۇژىش ھىندى جار، لەگەل (بەكر)ى شۇقىرياندا، بە داويدا دەچووين بۇ قوتابخانە، بىانوويەكمان دەئۆزىو، مۇلەتمان بۇ وەردەگرت و دەمانھىنايەو، چونكە ھەزى لە خوئىند نەدەگرد. گەلى جارىش بە ترومبىلەكەى، بەبەر نامادەيى كچاندا دەگەراينەو، چونكە ئەو كاتە، تازە (چنوورى تايەر بابان)ى دىبوو، شىتى بوو، بەلام (چنوور) ناگاي لە ھىچ نەبوو! ھىندى جارىش ئەو دەھات و لە مالى خۇمان، تا درەنگانى يارى كاغەزمان دەگرد. جارى واشبوو، شتى وا سەير و سەمەرى دەگرد، مۇ ھەر سەرى سووردەما! بۇ نمونە:

گوندى (قوشقايه)

ئىۋارەيە پىياۋىكى نارد بە دوامدا، منىش ھەر لىكىمدەدايەۋە، ئاخۇ چى پرويدابى، چونكە نيوەرۇ پىنكەۋەبوۋىن | بە پەلە چووم، گوتى: بەيائى خۇت ونمەكە، دواى نيوەرۇ من و تۇ و (لەتيفى ھەمەخورشەي نالېئەند) دەچىن بۇ (بازيان)، ئەو كاتە، پايىزىكى درەنگى سالى (1968) بوو. دنيا ساردىكردبوو، بەر زۇپاي لادى خۇشبوۋبوو، پاشنىۋەرۇ (شىخ كاۋە) لە قوتابخانە ھاتەرە، بە (لەتيف)ى گوت: لەگەل (غەلى بەرزنجى)دا پرون، قاپى شەرابى ھەدبا، قاپى غەرەقى مەستەكى و سى بوتل بىرەي فەرىدەش بىرەن. ئىدى ئانمانخوراد و بە جىبەشەرەكى (مامەسە) بەرىكەوتىن. دواى ماۋەيە لە (تاسلۇجە) لاماندا و لە گوندى (قوشقايه) دابەزىن.

(قوشقايه) تۈۈركىيە و ئەو ناۋە، لەسەردەمى عوسمانىيەكاندا پەيداۋبوو، بە كوردى قوش چۆلەكەيە و قايەش بەردە، چا ئىدى لە چىيەرە ھاتوۋە و مەبەستيان چى بوۋە، ئازانم! بەلام گوندىكى چكۆلانەي خنجىلانە بوو، لە دامىنى رىزە چىكانى (تاسلۇجە)دا ھەلەكەتبوو. دابەزىن و كەمى ھەۋاينەۋە. دوايى ھەرسىكەمان بەپى، بە چىكەدا ھەلگەراين، لە دواشەۋە، چەن پىياۋىكى ئاۋايى دوامانكەوتبوون. بە راستى، تا گەشىتىنە سەر لووتكەي چىكە، زۇر ماندوۋبووم، بەلام ھەۋايەكى زۇر خاۋىن و سازگارى ھەبوو، ھەموو ماندوۋىتتەكەم لە بىرچوۋەرە. لە دوۋرەۋە (سولەيمانى) دياربوو، زۇر جوانبوو، ھەر دەدرەۋشاىەۋە.

(شىخ كاۋە) تەنگىكى بىرەۋەي پىبوو، چەن نىشانىكى دانا و يەك لە دواى يەك، ھەموۋيانى شكاند. پاشان بە منى گوت: ئەو بەردە گەرەيە دەپىنى، بىرۇ، ئەم نىشانەيەي لەسەر دانى. منىش رۇيشتەم و لە پىر گوتى: ئاگات لە خۇت بى، كە ئاۋرەدايەۋە، لوولەي تەنگەكەي لە من كىردبوو، قەرەۋلى لى گرتبووم. منىش گويم ئەدايە و بە دەم پىنكەنەۋە ھەر دەپۇيشتەم، بۇ ئەو شوينەي بۇي ديارىكردبووم. نىنجا ھاۋارىكرد و گوتى: كۈرە لەگەل كىمە، ئاگات لە خۇت بى، بە گۇپى (شىخ مەحمود) بە راستە. كە تەماشامكرد، (لەتيف)ى ھاۋرېم پىنى دەگوت: (شىخ كاۋە) مەكە، تەنگ ئامانى نىيە. منىش، خىرا نىشانەكەم لەسەر بەردەكە دانا و ئەم جارەش ھاۋارىكردەۋە، ئاگات لە خۇت بى، ئىدى دەمزانى، شتى واى لەدەسدى، لەبەرەۋە ترسام و بە پەلەپرۇزى، ھىندەي بۇم كرا، خۇم ھەلدا و لە پەنا بەردەكەدا خۇم گرمۇلەكرد. ھەر ھىندەم زانى، شەقەي لە بەردە پچوۋەكە ھىنا، وردوخاشىكرد و ھەر پارچەيەكىشى، بە لايەكدا بلاۋبوۋەرە. منىش توندتوند،

ھەردوو دەسم بە سەرمەوھ گرتىبوو، بە تەواۋى خۇم لوولكردبوو، پارچە يەكى چكۆلانەى بەردەكەش، بەر پشتەم كەوت، بەلام ھىچ ئازارم پى نەگەى و بە ئانقەست خۇم بىدەنگكرد، گوتە بزائەم، چى دەكا ئەوئىش ھەر ھاوارى لى دەكرەم و منىش وەلام نەدەدايەو، تا خۇى و (لەتيف) بە راكرەن ھاتن، ئىدى لە پەر بەرزىوومەوھ و لە قاقاى پىكەنىنەم دا، بەلام (كاوھ) رەنگى سىبىبوو، زۇر شىرەزە دىاربوو!

دەمەوئىوارە چوۋىنەخوارەو، نان نامادەكرابوو، بەلام چ قوبوۋلى و شلەيەكىان لىنابوو، دەسوۋەمى پىوھ دەخورا! مرىشكىان بە رۇنى كوردى سووركردبوو، دەتگوت دەنوۋكى كەوھ. پرواناکەم، ئەوئەتەى ھەم، لە ھىچ شوئىنى خوارەنى وا بە تام و خۇشم خوارەبى. پاشان (شىخ كاوھ)، بە خانەوادەكەى گوت: ھىندى ئاۋى مرىشك و گۇشتەمان بۇ دانىن، دوايى دەيخۇين.

دواى نانخورەن پىاۋانى ئاۋايى ھاتن و دىوھخان پىروو، جگەرەكىشان و چەرەدوۋكەلى بوو، چارچاۋى ئەدەبىنى و بە نوۋكەل قانىدادبوۋىن. (شىخ كاوھ) خۇى لە ھەموۋىان خراپتەبوو، جگەرەى بە جگەرە دادەگىرسان و بە دەمىشىەو، يەك لە دواى يەك چاى دشلەمەى دەخورەو، دەتگوت، ھەزار سائە لادىيە!

پاشان، ئاردى بە دواى پىاۋىكدا و ھات، پىنى گوت: دەى (كەلە) گۇرانىمان بۇ بلى. (كەلە)ش پىاۋىكى سەر و پىش سىپى چكۆلانەى و رگن بوو، لەتەجامانەيەكى شىرى بە سەرىەرە بەستبوو، كراس و دەرىپىەكى سىپى درىژى لەبەردابوو، چەن مەترى پىشتىنىشى لە ئىۋقەدىيەوھ ئالاندبوو. لەسەرىشەو، پەستەكىكى لەبەركردبوو، ھەرچەندە تەماشام دەكرد، ھەرگىز لە ئەوھ نەدەچوو، ئەك ھەر دەنگى خۇشبى، بەلكوو ھىچ گۇرانىەكىش بزائى! بەلام كە دەسى خستە بناگوۋى و چرىكانى، بە قەتار و ئەللاۋەيسى داىگرتىنەو، پرواناکەم، ھىچ كەسىنەم دىبى، ئەو گۇرانىە خۇشەى، بە ئەو چەشەنە چرىبى. سەير ئەوھ بوو، بە ئەو تەمەنەوھ ماندوو نەدەبوو، بە راستى دەنگىكى ھەبوو، تا بلىنى خۇشبوو، ھەزم نەدەكرد، وا زوو تەواۋى!

دوايى (شىخ كاوھ)، گۇرانىبىزەكەى گلدایەوھ و ئەۋانى دىكە مالاۋاىيانكرد. ئىنجا خان رازايەوھ و گوتى: ئەم شەو خۇم ساقى دەبەم و دەبى، ھەرچىيەكەم بۇ تىكرەن، بىخۇنەوھ. ھىندەم زانى، سى پەرداخى گەرەى رىزكرد، پىشەكى تا نىوھى بە ەرەق پىكرد، پاشان ھىندى بىرەى بەسەرداكرد، تىكىھەلدا و تىكەلەۋىكرد. ئىنجا پىكرد لە شەراب. ئىدى ھەموۋى بە جارى رەشبوو. سەر و پەرداخى بۇ من و (لەتيف) دانا و گوتى: فەرموون،

بەلام پەلەمەكەن. منیش قومىكم لىدا، خواردنەوہى چى، لە ژارى مار دەچوو، دەموچاوم
 ھەلقراچاند و بە پەلە كەوچكى ناوى مريشكم خواردەوہ. (شىخ كاوہ)ش پىكەنى و گوتى:
 چۈنە؟ منیش گوتم: دەسخۆشې، ھەر بەشى نەم شەومان بكا و لىمان نەبىرى، زۆر باشە،
 ئەویش تىگەيى و پىكەنى!

(كەلە)ش تا درەنگانى، ئەوہى دەيگوت، نەيدەگوتەوہ، نازانم، ئەو ھەموو گۇرانيە
 خۆشانەى چۆن دەزانى و لە كوى فېرىبوو بو؟ ئىمەش ھەرسىكمان، بە ديار (كەلە)وہ
 مەستبوو بوو، دواچۆرمان خواردەوہ و تەقەمان لە بنى ھەموو شووشەكان ھەلسان، وا
 مېربو بوو، لە گوينى زۇپاكە، تا بەيانى لالوپال لىنى كەوتىن. وا بزەنم، تا ئىستە لە
 ژياندا، ھەرگىز خەوى وا خۆشم لى نەكەوتوہ، بەيانىش دواى بەرچايى گەراينەوہ!

كارى رامپارى

ھاوينى سالى (1968) بوو، ئىوارەيە لە (بەكرەجۆ)، من و (حەمەەلى) و (ورىا) دانىشتبوو،
 باسى رەوشى كورد و شۆرشمەن دەكرد. بېرىماندا، ھەرچى چۆنىيى، پىوھندى بە
 شۆرشمەن بەكەينەوہ و ھىلىكى رىكخستەن لە قوتابخانەكەمان دروستكەين. بەلام كاتى
 ھەردووكيان زانيان، من بە راستمە، لەسەر ئەوہ سوورم و باوہى تەواويان پى دەكەم،
 ئىنجا (ورىا) خۆى لى ئاشكراكردم و گوتى: ئىمە پىوھندىمان ھەيە و لە رىكخستەكەنى
 (پارتى)دا كاردەكەين، داواش لە تۆ دەكەين، كارمان لەگەل بەكى.

ئىدى لەبەرئەوہى بېروايەكى تەواوم پىيان ھەبوو، بى دلەراوكە، يەكسەر قايلبووم و
 نامەيەكم بۆ ھىلى رىكخستەنەكەيان نووسى، ھەمووى دوو ھەفتەى پى نەچوو، لە لىژنەى
 نىوچەى (سولەيمانى)دوہ وەلامھاتەوہ و بە ئەندام وەرگىرامەوہ. يەكەمىن كۆبوونەوہ شەمان،
 پۇژىكى ھەيىنى بوو، من و (ورىا) لە بازار يەكديمان بىنى و بەرەو مائەكە رۆيشتىن.

كە چوومە ژوورەوہ و سەيرمكرد، مالى (زامىرى مەلا عەلى) ھاوړىمە، (حەمەەلى)ش لە
 ئەوى دانىشتوہ. واتە بوو بە چوار كەس و گوتيان: ئىستە لىپرسراوہكە شەمان دى.
 زۆرى پى نەچوو، رەوانشاد (جەمالى حەمەتوڤلە) ھات و ھەر وەك لە بانى بەرمەدەنەوہ،
 وابوو. لەبەرى ھەستام، يەكديمان ماچكرد و دانىشتىن. سەيرىكىكردم و گوتى: لە چى
 داي؟ گوتم: باشم.

(جەمال) ھاوړى مالى و كۆرى گەرەك بوو، دىوارىكىشەمان لە ئىواندا بوو، كەچى نەم
 دەزانى، كاردەكا! بەلام بۆچى، ئەو ماوہ دوورودىژە، ھىچى لاي من نەدركاندوہ، نازانم؟
 خۇ ئەو سوور دەيزانى، من لەگەل شۆرش و بالەكەى (بارزانى) دام! دوايى ئەو مەتەلەشى

بۇ ھەلھېنام و گوتى: لەبەرئەھەدى باوكت جەلالىيە، سەلمان لى دەكرديتەھە. سەيرم ليدەھات، مئيش لەسەر ئەر كيشەيە، لەگەل باوكمدا دانووم نەدەكولاً، ئەوانيش سەيان لە من دەكردەھە! تەنات، دواچار بە باوكم گوت: يا نابى، ئەو جاشانە بىنە مالى نىمە و كۆيوونەھەبەكن، يا من لە ئەم مالدە نابم! ئىدى بە ئەر شىۋەيە تىھەلچووينەھە!

ھەرچى چۆنىيور، دەسمان بە كاركردن كرد و ھىندى چالاكىمان نواند، رىكخستنىكى پتەومان بە ناوى لىژنەى (پولاً)ھە، لە نىو قوتابىيەكان و خەلكى دەرەھەش دامەزراند. پۇژانە دەنگوباسىكى زۆرمان، سەبارەت بە جەلالىيەكان، بۇ شۇرش كۆدەكردەھە. لە ماوھەيەكى كەمدا، ھىلەكانى رىكخستنەكە فراوانببون، بلاوكرارەكانى (پارتى) و شۇرشمان بۇ دەھات، ئىمەش لە نىو كۆمەلانى خەلكدا بلاوماندەكردەھە. رىكخستنەكە واى لىھات، پۇژبەرۇژ فراواترەدەھە، لەگەل ھىندى مامۇستاشدا، ھەك (كەمال رەمزى)، بە ناوى (ى. ق. ك.)ھە قسەماندەكرد. لىژنەى نىوچە و لقى (سولەيمانى)ش، بايەخىكى زۆريان بە ھىلى رىكخستنەكانى لىژنەى (پولاً) دەدا، چونكە لە نىو جەرگەى دەسەلاتى جەلالىيەكاندا كارماندەكرد. دواى ماوھەيە، جەلالىيەكانىش ھەستيان بە جموجۇلى كرد.

پۇژى (رەزا) بە من و (ھەمەھەلى) گوت: راپۇرتمان بۇ ھاتوھە، كە جموجۇلىكى زۆر لە نامادەيى كشتوكال ھەيە، دەزگەيەكى تايبەتى ديارىكراوھ، تا ئەو كەسانە بدۆزئەھە. گەر شتى ھەيە، دوايى من ناتوانم، داکۆكىتان لى بكم، خۇتانى لى دوورخەئەھە، ھىندى جارىش، بە پىكەنىنەھە دەيگوت: ھەمووى قشەيە، باوھر بە من بكن، گەر مەلايىن و كاردەكەن، بە مئيش بلين، تا كارتان لەگەل بكم. ئىمەش بە پىكەنىنەھە پىمان دەگوت: ئىمە براين، جا گەر شتىكى وا گرنگ ھەبى، بە تۇ نەلەين، بە كى دەلەين، باوھرپكە، بى تۇ پەنچە بە ئاودا ناكەين!

(جەمالى ھەمەنوقلى، ئەندامى (سۇسيالىست) پوو پۇژى (11. 10. 1989)، لە ئەمى (سولە يمانى) شەھىدكرا.

پارتی سمیل

هیندی برادری قوشمهی وهك (جهمال محیدین، همهی شیخ کهریمی باخهوان، رفعهتی همهدی بهگ ...) ههبوون، هر بۆ خوشی، پارتی سمیلیان دامهزراندبوو، وهك چون (عوسمانی همهناهر) له (سولهیمانی)، پارتی کهرائی درووستکردبوو!

مهرجی ئەندامەتی ئەوهبوو، ئەندامەکان سمیل بهیلتهوه، بهگوێری گهرهیی، پانوپۆری و درێژی سمیلهکەش، له دهزگهکانی ئەو پارتەدا پیشدهکوتن و به پهیرهی دهسهلاتدا سهردهکوتن. ئەوهی بیویستایه، کاریان لهگهڵ بکا، دهبووایه، نامهی بنووسایه و داوای مافی ئەندامیتی بکردایه، گهر وهلامی نهدرایهتهوه، واته وهرنهگیراوه، گهر وهریشگیرایه، ئەوا وهلامیاندهدایهوه و پیرۆزاییان لی دهکرد. لیژنهی نهینیشیان ههبوو، سهبارهت به سمیلی ئەندامان، پایورتی بۆ سهرکردایهتی دهئووسی. گهر هر ئەندامی، له مهرجهکانی ئەندامیتی لاییدایه، ئەوا سهرنجیانرا دهکیشا و ناگاداریاندهکردهوه!

سهیر ئەوهبوو، من خۆم له پارتی سمیلدا ئەندامبووم، هیچ جوړه بیر و پێبازنکی رامیاری و نهینیهکیان نهبوو، تهنیا هر بۆ پیکهزین و گالتهوگهپ دامهزراوو. کهچی جهلالیهکان وایاندهزانی، ئەمه تهنیا روپۆشه و مهلالیهکان درووستیانکردوه، له پال ئەم ناوهشدا، پیکهختهکانی خۆیان هشارداوه تهناخت، کار به ئەوه گهیشت، هیندی له ئەندامه دیارهکانی ئەو پارتە، ناگادارکرانهوه و داوایان لی کردن، واز له ئەو کاره بینن. ئیدی هر زوو کپبوو، دهنگ و پهنگی نهما، بهلام ئیمه، هر خهریکی پیکهختهنی خۆمان بووین!

توندرهوی و پهڕگیری

یهکی له خهسلهته دزیوهکانی نهتهرهی کورد ئەوهیه، به تایبهتی خهڵکی (سولهیمانی)، شت زۆر به توندی دهگرن و پهڕگیری تیدا دهکهن. واته هر کاری بکهن، باش یا خراپ بی، نیشتمانپهروهه یا نیشتمانفرۆش بن، زۆر به دلسۆزی و به کولودلیکی بی واتاوه دهیکهن و زیادهڕۆی تیدا دهکهن.

له (بهکرهجو) کهس نهبوو، هیندهی (موحهمههه) ناوی، لهگهڵ خهڵکدا خرایپی. ئەو پیاوه سهروکی چیشتهکهههکانی خواردنگهی قوتابیان بوو، ئەوانیشی زۆر نازاردهدا. جهلالیهک بوو، له (مام جهلال) جهلالیتر بوو! جارێکیان جهلالیهکان له شهڕیکدا، هیندی چریکی (نیران)یان گرتبوو، به نیو شارددا دهیانگیران، (حهمهوههنی) پێشیانکهوتبوو، هاواریدهکرد و دهیشپراندا، که گهیشته ناستی ئیمه و ئیمهیی بینی، هیندهی دیکه شادهماری ملی

هەلتۆقی و وەك بەرپینی بۆق لێیدەدا، بە هەموو ھیزی خۆی دەپقێراند: بەری (مەلا مستەفا)، نۆكەری (ئێران) و نیمپیریالیزم، نامانچ ھوكمی زاتییە، ھیچ حیزبیکی تر نییە! بە راستی، زۆرم بەزەیی پێدا دەھاتەو و لە دلی خۆمدا دەمگوت: تۆ بلیی، كەسی ھەبی، ھێندە نەم گیلە پیاو، دژی گەل و نیشتمانی خۆی و ھێندەش دلسۆزی دەولەتی داگیركەری (عێراق) بی؟! بە ھاوپێكانم گوت: تەماشاكەن، سەرانی جەلالی چۆن مێشكى نەم جۆرە كەسانەیان شتوووتەو و تێكیانداون، تووشی چ جۆرە نەخۆشییەکی دەروونیان كردوون و چ جۆرە تۆویکی خراپی دوژمنایەتییان، لەنیو پیزەكانی گەلی كورددا چاندوو! چی بكەین، لە داخان و لە ناچاریدا پۆیشتین.

ھەر یەكی بە لای (حەمەوفەنی)دا برۆشتایە و بیزانیا، ھەر بە خوینی چیشتیشت، كەسیکی مەلایی بووایە، خۆی بۆ نەدەگیرا و دەبووایە، پلاریکی تی گرتایە، ئەگینا خۆی پێسەكردا پۆژی و باو بوو، سەركردايەتی شۆرش و دەولەتی (بەعس)، لە (بەغدا) گفتوگۆیان دەسپێكردوو و خەریكەن پێكدەكەون. ئێمەش لەبەردەمی خواردنگەكەدا دەستابووین، دەیزانی، ئێمە جەلالی نین، پووی تی كردین و گوتی: ھەر سێبەسی تەلەقم كەوتی، گەر مەلا (چۆمبی) سەرکەوی و (كوردستان)یش پزگاركا، من نامەوی و لە نەم و لاتە دەپۆم. منیش خۆم بۆ نەگیرا و گوتم: باشە گەر پزگارێكرد، چی دەكەیی؟! گوتی: مال و منالم ھەندەگرم و لە (كوردستان) نامینم!

دوو چیشتكەری دیکە ھەبوون، (شیخ مستەفا) و (شیخ جەواد)، چاویان لە من داگرت و دوایی پێیان گوتم: بابە ئەو تۆ لەگەل كی دەوی و باسی چی دەكەیی، ئەو پیاو، تەنانت دوژمنی گیانی خوشتیتی، وازی لی بیئە!

كەچی ھەر ئەو (حەمەوفەنی)یە بوو، دوای پێكدەوتننامەكە (11. 3. 1970): ھەردوو پالەكە مەلایی و جەلالی یەکیانگرتەو، جێبووكانی خۆی، (مەلاچۆمبی) و بەلێنەكەیی، لە بیر خۆی بردەو، ئینجا خێراخێرا دەیگوت: سەرۆك (بارزانی)!

دوای ماوەیەكیش، زوو زوو سەری لە لێژنەیی نیوچەیی (سولەیمانی) دەدا، ئەو كاتە من لە ئەوی كارمەكرد. پۆژێکیان ھێندە نەما بوو، بانگیكەم و پێی بلیم: كاكە (حەمە) لە ئەو دەچی، ژنەكەت بە جاش مارەكردبیتەو، وا (بارزانی) سەرکەوت و كەچی تۆ ھەر لە (كوردستان) ماوی؟! بەلام لە دلی خۆمدا گوتم: پیاو لەگەل یەكێتی پیزەكانی كورددا بی و باشتر وایە، گوی ئەداتی!

پەرگىرى ئايىنى

زۇر جىنى خۇيەتى، لىزەدا شتى لەسەر خۇشم باسكەم. سالى (1967-1968) بوو، نويزم دەکرد و لە گەرمەى خواپەرستىيەكى خەستوخۇلدا بووم، وەك دەلئىن: سەرم بچووايە، نويزم نەدەچووا! ھەموو پۇژىكى ھەيىنى بەرۇژوودەبووم، لەگەل ھىندى ھاوپرى موسولمانى نويزكەردا، سەردانى پىر و پىياوچاكانى شارەكەمان دەکرد. ھىندى شەويش لە مرگەوتى (ئەوقاف) يا (خانەقاي مەولاناخالىد) تا درەنگانى، لەگەل موسولمانەكانى رىبازى (ئەقشيبى)دا زكermanدەکرد. وام ليھاتبوو، زۇر شەويش تا بەياني، ھەر خەرىكى نويزكردن، قورناخوئىندن و تەزىيحات بووم. تەنانت لەسەر دۇشەكەيش نەدەنووستم. ماوەى (6) مانگ بە ئەو شىوہيە بەردەوامبووم، پاشان ھەرچىيەكم كرد و كۇشام، ئەمتوانى، تا سەر لەسەر ئەو رىبازە پىرۇزە برۇم، ئىدى ورنەورنە لىي تەكىمەوہ! ئەوہش نموونەيەكى بى تام و چىزى پەرگىرى نەبى، ھىچى دىكە نىيە، چونكە گەر وەك موسولمانىكى ئاسابى، ئەركە ئايىنىيەكانى سەرشانى خۇم جىبەجىكردايە، دوور نەبوو، تا ئەرپۇش ھەر بەردەوامبوومايە!

ئاخر پەيامبەرى موسولمانانىش فەرموويەتى: ھىندە كار بۇ ژيانى ئەم دونيايە بكة، وا بزائە، ھەرگىز نامرى، ھىندەش كار بۇ ژيانى ئەو دونيا بكة، وا بزائە، سبەينى دەمرى! ئەز پىم وايە، موسولمانى راستەقىنە دەبى، لەگەل ئارەزووى دەروون و ويستى ئارەواى خۇيدا بچەنگى. بە راستى ئەو مەريانە زۇر ئازان، كە بەسەر ئارەزوو و داواكارىيەكانى دل و دەروونى خۇياندا زالدەبن. من زۇر ھەولمدا، بەلام ئەمتوانى، ئەو كارەبكەم، بۇيە وازم لە ئەو نىوہ خەلوەتەش ھىندا! بەلام رەگى باوهرى خواپەرستى، ھىندە بە قوولى، بە ناخ و بىر و ھوشمدا راجووه، ھەرگىز دەسبەردارى نەبووم!

تېلېفېزىۋنى (كەركووك)

سالى (1968) بوو، ئىسگەى تېلېفېزىۋنى (كەركووك) دامەزرا. لەگەل ئەوہشدا سەرەتا، ھەموو بەرنامەكانى بە زمانى عەرەبى بوو، پۇژانە ھىندى بەرنامەشى، بە زمانى كوردى بىلۇدەكردەوہ.

بە راستى، كردنەوہى تېلېفېزىۋن، كارىكى زۇر گەورە و گرنكى، لە بىر و ھوشى پۇلەكانى شارەكەمان كرد، كۇمەلانى خەلك زۇر بايەخيان پى دەدا، چاوەرپىياندەكرد و تەماشاي بەرنامەكانيان دەکرد. ئىستەش بىرمە، ھەر ئىوارەمان لىدەھات، چاوەرپى زنجىرە دراماي مىسرى (رەحىل)مان دەکرد، ھەموو بىدەنگ دادەنىشتىن و زۇر بە تاسە و پەرۇشەوہ

تەماشاماندەکرد. يەكەمىن جارىشبوو، لە تىللىڧىزىيۇندا گۇرانىيەكى (عەبدولھەلىم حافىن) بىيىنم، كە ھەر زۇر لە زووەو، شەيداي دەنگى ئەو ھونەرماندە گەورەيەى عەرەب بووم. سەير ئەو بوو، ھەموو ئىوارەيە، لە تىللىڧىزىيۇنى (كەركوك)و، كوردىكى خۆڧرۇش كارىكاتىرىكى ژەنرال (بارزانى) درووستكردبوو، (بارزانى) بە پىوھ راووستابوو، پىاويىكى (نەمىرىكايى)ش لە دواو، پالتۆيەكى لەبەردەکرد، لەژىرىشەو نووسرابوو: (رداء العمالة، عقيہ يا ملا) واتە: نافەرىن مەلا، بۇ پۇشاكى بەكرىگىراويت! ھەرچەندە ئەووم دەبيىنى، ھىندەى دىكە رەقم لە جەلالى و دەولەتى داگىركەرى (عىراق) دەبوو، بەلام دەسەلاتم نەبوو!

ھەر سالى (1968) بوو، دووبەرەكى لە ئىوان رىزەكانى (پارتى كۆمۇنىستى عىراق)دا درووستبوو. (عەزىز حاج) لىپىرسراوى يەكەمى بەرەى (قىادە مەركەزى) بوو، (بەعس) گرتى و لەسەر تىللىڧىزىيۇن دانىشتىبوو، بە تەواوى روخابوو، دانى بە ھەموو شتىكدا نا و ھىندى لە ھاوڧى تىكۆشەرەكانى خۆى بەگرتدا، بە نرخىكى زۇر ھەرزانىش، خۆى لە مردن پزگاركرد!

ناشتبوونەو

مانگى پتر بەسەر خولەكەماندا تىپەپروبوو، سەردانى (سولەيمانى)م نەكردبوو. رۇژنىكان مامە (سانج) و (سەلاح)ى برام ھاتن و گوتيان: ھەر دەبى، بىيتەو و مائەو زۇر بىرتدەكەن. مامم گوتى: مالى كابرش بوون بە دراوسىتان. ئىدى ھىندەى دىكە ھانىدام، بگەرئەو و گوتم: پاشنىوەرۆى پىنجشەممە دىمەو.

(بەكرەجۆ — 1. 8. 1968) خوالىخۇشبوو مامە (سانج)، خۆم و (سەلاح)ى برام

هەرچی چۆنی بوو، کاره‌کانم جیبه‌جیکرد و له‌سه‌ر به‌لینه‌که‌ی خۆم، پۆژی پینجشهمه‌ دابه‌زیم و له‌ناکاو خۆم کرد به‌ مالد. هەرگیز له‌ ژياندا، هینده له‌ ماله‌وه‌ دانه‌پرابووم و زوویرنه‌بووم. ده‌تگوت: حاجی له‌ (حه‌ج) هاتووه‌ته‌وه‌، دایکه‌ به‌سۆزه‌که‌م، خواردنیکی زۆری ئاماده‌کردبوو، هه‌موو پیکه‌وه‌ دانیشترین، نانمانخوارد، گه‌لی‌ پازوخوازمان کرد و کۆتایی به‌ هه‌موو شتی‌ هات.

دووهمین خورپه‌ی دل

سالی (1966)، ئه‌و کاته‌ی مالمان له‌ شارۆکه‌ی (سه‌رچنار) بوو، تازه‌ خویندنی سالی نوی ده‌سپینکردبوو، له‌ پۆلی سینی ناوه‌ندیی بووم. هه‌موو پۆژی له‌ (سه‌رچنار)وه‌، به‌ پاص ده‌هاتم و له‌به‌رمزگه‌وتی گه‌وره‌ دابه‌زیم. به‌ جاده‌که‌ی گه‌ره‌کی (شیخان)دا هه‌لده‌گه‌رام، به‌ دوا‌ی (که‌ریمی شیخ سه‌لام)دا ده‌چووم و پیکه‌وه‌ ده‌پۆشترین بۆ قوتابخانه‌. هه‌موو پۆژنیکیش له‌به‌رمزگه‌وتی گه‌وره‌ و له‌ هه‌مان کاتدا، تووشی دوو کیژۆله‌ی نه‌شمیله‌ی جوان ده‌بووم، به‌ پۆشاک‌ی خویندنه‌وه‌، به‌ره‌وه‌به‌رده‌رکی سه‌را ده‌پۆشترین. هه‌ر له‌ یه‌که‌مین نیگاوه‌، یه‌کیکیان سه‌رنجی پاکیشام. ماوه‌یه‌ ئه‌و بینینه‌ دووباره‌بووه‌وه‌، هه‌رچه‌نده‌ کاتی ده‌مبینی، ده‌شله‌زام و خۆم به‌ شتیکه‌وه‌ خه‌ریکه‌کرد، دل‌یشم له‌سه‌ر (120) لێنده‌دا! به‌لام ئه‌و هه‌ر ده‌تگوت، مینیشیش میوانی نییه‌! له‌ ئه‌وه‌ ده‌چوو، هه‌ستی پی‌ نه‌کردبی. زۆر هه‌ولمدا، بزاتم، ناوی چیه‌؟ کچی کیه‌؟ مانیان له‌ کوپیه‌؟ له‌ کوی ده‌خوینتی؟ به‌لام که‌لکی نه‌بوو.

دوا‌ی ماوه‌یه‌، ئه‌و هاتوچۆیه‌ش به‌ ته‌واوی نه‌ما و په‌ری نه‌ندیشهم، به‌ یه‌کجاری لی‌ ونبوو. نه‌مه‌زانی، چی به‌سه‌ره‌اتووه‌؟! له‌ دلی خۆمدا هه‌ر لیکمه‌دایه‌وه‌ و ده‌مگوت: په‌نگه‌ وازی له‌ خویندن هینابی! دوور نییه‌، له‌ ئه‌و گه‌ره‌که‌ گواستییتیانه‌وه‌! له‌ ئه‌وانه‌یه‌ قوتابخانه‌که‌ی گۆزیبی! ئیدی چه‌ندین شتی دیکه‌م لیکمه‌دایه‌وه‌ و نارامی لی‌ بربوووم.

سه‌یر نه‌وه‌یه‌، هینشتا من سه‌ری خۆم پێوه‌ دیشان، خه‌فته‌تمده‌خوارد، هه‌ر لیکمه‌دایه‌وه‌ و له‌ دلی خۆمدا ده‌مگوت: په‌نگه‌ نه‌خۆشبی، ئینجا نزای چاکبوونه‌وه‌م بۆ ده‌کرد. هه‌رچی‌ش ده‌کرد، رۆخساری شیرینی له‌به‌رچاوم ون نه‌ده‌بوو، هه‌میشه‌ له‌ یاد و له‌به‌رچاوم بوو. تیغی تیرگی خۆشه‌ویستی ئه‌و، دلی منی هه‌زاری، وه‌ک ناروو ده‌جنی، که‌چی ئه‌ویش ناگای له‌ هیج شتی نه‌بوو، ئه‌وه‌ی بیریشی لی‌ نه‌ده‌کرده‌وه‌، من بووم!

دوا‌ی ئه‌وه‌ی، خویندنی نیوه‌ندییم ته‌واوکرد و له‌ ئاماده‌یی کشتوکال وه‌رگیرام، به‌یانیان زوو له‌ ماله‌وه‌ ده‌ره‌چووم، به‌ جاده‌ی (کانیسکان)دا، به‌ره‌وه‌باخی گشتی شۆپه‌بوومه‌وه‌،

له ئەوئەشەوه سواری پاسی (بەکرەجۆ) دەبووم. هەموو بەیانییەکیش بە بەردەم دووکانەکی (شیخەیی هەلاج) دا تێپەردەبووم، کە لەسەر سووچی فولکەیی ناسکەکان بوو. بێ ئەوهی هەست بە هیچ شتێ بکەم.

بەیانییەکیان، لە تەنیشت دووکانەکی (شیخە) وه، دەرگەییەک کرایهوه و درزێکی تێکەوت، یەک دوو کچی منالی جوان هاتنەدەرەوه، یەکیکیش بە دەنگێکی بەرز هاواریکرد: ناگاتان لە خۆتان بێ، تەماشای ئەم لا و ئەو لای جادەکە بکەن، ئینجا بپەرئەوه. بێگومان، ئەو دەنگەم نەدەناسی و هەرگیز گوێشم لێی نەبوو، بەلام دەنگێکی هێندە بە سۆز و خۆش بوو، دەتگوت، ئاوازی شمشالەکی (قالەمەرە) یە و هەزار سائە، بە گیانم ناشنایە! هەر وای بێ ئەوهی، هیچم لە دلدابی، ناوڕمدایهوه، تا بزائم، خاوهنی ئەو دەنگە ناسکە خۆشە کێیە؟ سەیرمکرد، ئەو بوو، ئەو، دەنگی ئەو پەریزادەبوو، کە ماوهی سالی پتربوو، دلی فراندبووم، خەوی لە چاوان تەراندمبووم، بێر و هۆشی تاساندمبووم. سەیریکمکرد و بە پەلە بە رێکەوتم. دواي دوو کێژەکە کەوتم و پێکەوه بەرەوخواربووینەوه. من هەر تەماشای ئەوانم دەکرد، ئەوانیش هەر سەیری یەکیدیان دەکرد و پێدەکەن. هەر دووکیان یەک لە یەکدی جوانتر و پووخواشتر بوون. ئیدی ئەوان لایاندا و کولانی قووتیدان، منیش بە دەم بێر و ئەندیشەییەکی خۆشەوه، بە هیوايەکی گەش و نوێوه، بەرەو ئیسگەیی پاسەکە هەنگاومنا و تیگەیشتم، لە گەرەکی (شیخان) ئەماون و ئیستە، لە ئەم مالمدا دەرژین، لەبەر خۆمەوه دەتگوت: ئۆخەیی خوايە، کە دۆزیمەرە، ئەم جارە نایەلم، لیم ونبیتەوه!

مالمەکیان لە مالی ئیمەوه بەپی، هەمووی پینچ خولەک دوربوو. پنی بەرمالمەکیان وای لێهات، بۆ هەر شوینی بچوو مایە، هەر لە ئەویوه دەرژیشتم و لە هەر شوینیکیشەوه بۆ مالمەوه بگەرامایەتەرە، هەر لە ئەویوه دەهاتمەرە، تەنیا هەر بۆ ئەوهی، جاری بە رێکەوت بپینم! تا دوايي وام لێهات، ئەو کاتەیی بەیانیان، دوو خوشکەکی بۆ قوتابخانە بەری دەکرد، هەموو پۆژی لە ئەو کاتەدا، بەرەوخواردەبوومەوه، وەک کاتریمی (سووسری)م لێهاتبوو، بە چرکە و خولەک دوانەدەکەوتم!

بەلام، هیندی جار دەمبیینی و هیندی جاری دیکەش، وشکەسالی بوو، بارانی بەسۆزی یەزدان ئەدەباری و ئەمەبیینی! ئەی خودایە! ئەمە گەر تامی دلداری ئەبی، دەبی، چی دیکە وا لە مرۆ بکا، هیندە رێکوپینکی و دوانەکەوی! بە راستی، تامی دلداری راستەقینە، لە حەلوا و گەزۆی کوردی شیرین و خوشترە، (هەردی) هۆنەر گوتهنی، خۆشەویستی نامەیی خوايە بۆ پیغەمبەران!

مائی (رهزای بابهگورون)ی هاورنیم، له ئەر ناوه‌بوو، هینده میبازیش بوو، نەك هەر هەموو كچی گەرەکی دەناسی، بەلكوو كچەجوانە بەنیویانگەكانی گەرەكەكانی دیکەشی دەناسی! پوژی پیکهوه، له ئەر ناوه پیا‌سه‌مانده‌کرد، بەریكەوت دەرگە‌کرایه‌وه و مانگ له گۆشە‌ی دەرگە‌که‌وه سه‌ری‌ده‌ره‌ینا! من و (ره‌زای بی‌نی، سه‌یرمانده‌کرد، یه‌كسه‌ر دەرگە‌که‌ی داخست. (ره‌زا)ش گوتی: ئەوه ئەر كچی گه‌واده، بۆ وا به‌ توندی دەرگە‌که‌ی به‌یه‌ك‌دادا و دا‌یخست؟ منیش گوتم: له‌ ئەوه ده‌چی، بی‌ناسی؟ گوتی: ئەی چۆن، كچی وه‌ستا (برایم)ه. ئیدی لئی چوومه پێشه‌وه و ورده‌ورده، هەموو زانیارییه‌كم لئێ دەر‌هینا، به‌لام کاتی ئاو‌په‌م‌دایه‌وه، له‌ په‌نجه‌ره چ‌کۆ‌لانه‌که‌ی سه‌ر‌جاده‌که‌وه،* سه‌یری ئیمه‌ی ده‌کرد، هەر پنی زانی، من دیومه، وه‌ك شتی شه‌رم‌گرتی، یه‌كسه‌ر لاچوو و په‌رده‌ی دادایه‌وه. من دوا‌یی تی‌گه‌یشتم، له‌به‌ر من نه‌بوو، رای‌کرد و دەرگە‌که‌ی داخست، به‌لكوو له‌به‌ر (ره‌زا) بوو، چون‌كه هاورنی ده‌زگه‌رانه‌که‌ی بوو!

پاش نیوه‌پو‌یه‌ك بوو، له‌ (به‌که‌ه‌جۆ) هاتمه‌وه، گه‌یشتمه‌ به‌ر مائی ئەوان و (حه‌سه‌ن)ی برام هاته‌ده‌ره‌وه. به‌ راستی د‌لم داخو‌ریا و وه‌ك له‌ بانئێ به‌رمده‌نه‌وه، وابوو! له‌ د‌ئی خۆمدا گوتم: ئەم هه‌تیوه له‌ ئەم ماله‌ چی ده‌کا؟! به‌ په‌له‌ لئیم پرسی: ئەوه مائی کینی و له‌ ئەوی چیت ده‌کرد؟ ئەویش هه‌مووی بۆ باس‌کردم و ئینجا تی‌گه‌یشتم، باوکی له‌ قوتابخانه‌ ده‌ریه‌یناوه، تا یارمه‌تی دا‌یکی بدا و ماله‌که به‌پو‌یه‌به‌ری.

ئەر کاته (حه‌سه‌ن)، نیم‌چه‌ره‌ستایه‌کی ته‌لارسازی بوو، باوکی ئەویش وه‌ستای خانو‌و درووست‌کردن بوو، هەر له‌ زو‌وه‌وه یه‌ک‌دی‌ان دە‌ناسی، هیندی جاریش، پیکه‌وه کاریان ده‌کرد و هاتو‌چۆی مال‌یشیانی ده‌کرد. ئیدی زۆرم پنی خۆش‌بوو، که به‌ ئەو شی‌وه‌یه شکایه‌وه و جۆره‌ ناسی‌او‌ییه‌ك، له‌ نئواندا هه‌یه.

دوا‌ی ماوه‌یه، به‌ ته‌واوی هه‌ستم به‌ ئەوه‌ کرد، ئەو کێژە‌ی خه‌وی له‌ چاوانم فراندو‌وه، خواردنی لئێ هه‌رام‌کردووم، هه‌ستی‌پیکردو‌وه. چون‌که، هاتو‌چۆکه‌ی من به‌به‌رمائی ئەواندا، له‌ ریکه‌وت و تام ده‌ر‌چوو‌بوو، به‌ شی‌وه‌یه هاتو‌چۆمه‌ده‌کرد، چانس‌ی ئەوه‌ی ده‌داسی، به‌ لانی که‌مه‌وه، پوژی جاری بی‌بینم. ئیدی ئەویش خوی نه‌ده‌شارده‌وه، ناخه‌ر، نەك هەر د‌ئی ئەو له‌ گۆشت بی، به‌لكوو گه‌ر له‌ به‌ردیش بو‌وا‌یه، به‌ ئەو هەموو هاتو‌چۆ و ته‌ماشاکردنه، هەر نه‌رمده‌بوو!

بۆیه هەر دوا‌ی ماوه‌یه بریار‌مدا، نامه‌یه‌کی بۆ بنووسم و ئەم خه‌مه‌ گه‌وره‌یه یه‌کلایی که‌مه‌وه، له‌ هه‌ستی د‌ل و ده‌روونی خا‌وینتی خۆم، ناگاداری‌که‌م. نامه‌یه‌کی زۆر جوانم بۆ

* تا ئێسته‌ش (1. 8. 2018)، ئەر ماله‌ گلینه‌ کۆنه، به‌ چۆلی هەر ماوه.

نووسى، پتر لە ھەفتەيەك لە گيرفاندا بوو، يا پرىك ئەدەكەوت، بیدەمى، يا كە دەمبىنى، ئەك ھەر ئەمدەوئىرا، بیدەمى، بەلكوو وا دەشلەزام، سەرىشم ھەلنەدەبرى! ئەى خوايە، ئەم ترس و لەرزەى بۇ چىيە؟! ئەم ھەموو شەرمە چىيە، دوو خۆشەويست و ئەقىندار، لە يەكدى دەكەن؟ ناخ ئەوھىيە، خۆشەويستى راستەقىنە، بۇيە وا بە سامە، ئەگينا گەر تەنيا ھەر، دەسگەرمكردنەوہ و رابواردن بى، كى شەرم لە ئەو جۆرە كچ و ژنانە دەكا!!!
 بىرمكردەوہ، نامەكە بە (حەسەن)ى برامدا بنىرم. بۇ نا، ئەو ھاتوچۆياندەكا و لە منىش پتر چاوقايم و پووكراوہترە، ھەر گوئى بە ھىچ شتى نادا و شەرمىش لە كەس ناكا. ھەرچى چۆنئىبوو، بە (حەسەن)م گوئ، ئەويش يەكسەر گوئى: باشە. پۇژى دوايى، نامەى برد و چاوم لى بوو، چووہژووہوہ. منىش لە سوچىندا چاودىرى مالمەكەيانم دەكرد. پاش ماوہىيە ھاتەدەرەوہ و دوايكەوتم. گوتم: چىت كرد؟ گوئى: بېرۇ، لە ئەم ناوہ مەوہستە، كچەكە توورەبووہ و گوئويەتى: ئەمە بۇيە ھەراسانىكردووين، ھەرچەندە سەر دەردىنم، وەك مووى لووت، لەبەردەمدا قووتدەبىتەوہ. ئەويش نامەكەى بۇ دانابوو، يەكسەر ھاتبووہدەرەوہ.

بۇ سبەى بەيانى، وەك ھىچ پووئى ئەدائى و وەك ھەموو پۇژىكى دىكە، بە ئەوئىدا پۇيشتم و بەرەوخواريوومەوہ، بەلام ئەم بەيانىيە، دەرگەكە بە تەواوى جووتكرابوو، ھەواشى پىندا نەدەچوو! تا نووريشكەوتمەوہ، جارجار ھەر ئاوپمەدەدايەوہ و لە دلى خۇمدا دەمگوت: بەلكوو بەزەيى پىندا بىتەوہ و پىرەدەرگە بكاتەوہ، پىنش ئەوہى بېرۇم، بىبىنم. بەلام، ھەستى سۆز و بەزەيى ئەو ئەتلىسايەوہ، پىرەدەرگەش ھەر ئەكرايەوہ، ئەكرايەوہ و ئەكرايەوہ!

ماوہىيە بە ئەو شىوہىيە ونبوو، دواى چەن پۇژى، تكام لە (حەسەن) كرد، ھەوائىكم بۇ بزانى. ئەويش واى لىھاتبوو، ئەيدەوئىرا، ھاتوچۆيانىكا. ھەرچى چۆنئىبوو، قايلمكرد و چوو. ھىندەم زانى، بەپەلەپرووزى ھاتەدەرەوہ و گوئى: لەبىر خۇتى بەرەوہ. گوتم: بۇ؟ گوئى: ھەر ئەو پۇژە، نامەكەى پىشانى داىك و باوكى داوہ، بەزمىكيان پىكردووم، يا بە دەواى شېرى نەكردووہ، ھەر بە پەلە خۇم پزگاركرد. منىش كە ئەوہم بىست، بە جارئ وەك كۆترى بالشكاوم لىھات، تەمىكى رەشى ناھومىدى، سەراپاى بىر و ھۇشمى داگىركرد، ئىدى بىريارمدا، پلانەكەم بگۆرم، ماوہىيە بە ئەو ناوہدا نەپۇم، تا تۆوى خۆشەويستى من، لە ئىنجانەى دلە سرەكەيدا دەپوى. بۇيە بېرايىبېر، بە ئەو ناوہشدا نەدەپۇيشتم.

بە راستى زۆر كارىتتىكردم، لە ئەوہش دەترسام، باوكى پانگمكا، يا بە باوكم بلى، چونكە يەكدىان دەناسى و جۆرە تىكەلاويەك، لە نىوان ھەردوو خىزانەكەدا ھەبوو. جگە لە

ئەوئى، سى مامىشى ھەبو، دووانيان زۇر برادەرم بوون. سەرتا ويستم، لەبىر خۇمى بەرمەو، بەلام ھەرچىھەكم كرد، ئەمتوانى و بىرم نەدەچوۋەو. ھەمىشە پوخسارى شىرىنى لەبەرچاوم بوو. پاشان بىرماردا، ھىندە بىرى لى نەكەمەو و تازە قسەى خۇم كىدو، و باشتە، بەرەوېوۋى چارەنووس و پروداوھكانى پۇژگارى بگەمەو! لە ئەو ماوھىدە، ھىندى جار بە پىككەوت دەمىينى، بەلام نەمدەھىشت، ئەو من ببىنى!

ئىدى كاتى مامە (سالج)، مات بە دوامدا بۇ (بەكرەجۇ) و پىنى گوتم: مالى كابرش بوون بە دراوسىتان، ھەموو ئەو چىرۇكە پۇمانسىيەى خۇم بىركەوتەو و زۇر ھاندىام، بۇ مالەو بەگەرمەو.

مالى مامە (عومەرم)، بەرانبەر مالى ئىمە بوو. مالى ئەوانىش لە ئەو دىو مالى مامەو بوو، دىوارىكىان لە نىواندا بوو، چونكە دوو خانووبوو، ھى يەك كەسبوون، وەك يەك درووستكرابوون و دەرگەيەكىشان لە نىواندا بوو. پىپىلكانە و سەربانەكەى ئەوان، لە مالى ئىمە بەررتىبوو، بەسەر مالى ئىمەدا دەپروانى. نازاتم، چۇنى زانىبوو، من گەراومەتەو، ھەر ئەو پۇژەى گەرامەو، ببىم، لەسەر پىپىلكەكانەو تەماشاش مالى ئىمەى دەكرد. لە دلى خۇمدا گوتم: بە خوا پلانەكەم سەرىگرتو، من پشگوئىمخست و ئىستە ئەو بە دوامدا وئە، لە ئەو دەدەچى، نامەكەم لە نورشتە بەمىرتىبووبى و كارى خۇى كىدبى، بۇيە و اسەرەتاتكى دەكا!

لە (شەونم)ى خوشكم پرسى، خانووەكەى ئەو دىو مالى مام، كى گرتوويەتى؟ ئەوئىش گوتى: مالى وەستا (برايم)، ناسىاوى مام و باوكمە. گوتم: كەى ھاتوون؟ گوتى: ھەمووى دوو ھەفتە دەبى. گوتم: تۇ دەيانناسى؟ گوتى: بەلى. ھەموو پۇژى، لە نىو دەرگەكەى نىوان مالى مام و ئەواندا دادەنىشىن، لەگەل دايكى و كچەكانىدا پىكەو دەدوئىن و گوتىشى: پۇژى ھەوالى تۇى پرسىو و گوتوويەتى: ئەى برا گەرەكەتان لە كوئىيە؟! ئىدى من لە ئەو دلىابووم، كە تۇوى خۇشەويستى من، لە نىو خاكى بەپىنى كىلگەى دلىدا چەكەرەكىدو، دەبى، پتر ھەولبەدم، زوو گەشەبكا، تا گولى ئەفئىنى رەنگىنى راستەقىنە بگرى و بەرى ھەبى!

خولى ھاوئىنە تەراووبو، بەشى نىوخۇبى قوتايىانى (بەكرەجۇ)م بەجىھىشت، بە يەكجارى گەرامەو، لە مالى خۇمان، ژوورەكەى بەرانبەر سەربانەكەى ئەوانم كرد بە سەنگەر و خۇم تىدا ھەشاردا، قەرەولم لە پىپىلكانەكانىان گرتەو، ھەر بە موو دەرەكەوتايە، لە دەسم دەرەدەچو، بەر رىژنەى تەماشاكردنم دەدا! ئەوئىش، ھەر زوو ھەستىپىكرد، كە

من له ئەو ژوورەدا دەژیم و تەماشایدەكەم. بۆیە ھەر دەرکەوتایە، یەكسەر تەماشای ژوورەكەى منى دەكرد و چاوى بۆ دەگێرام. منیش وەك چاوشاركێى لەگەڵ بكەم. لە پەنا پایەكەدا خۆم دەشاردەو، بە كامى دلى خۆم تەماشامدەكرد و ھیندەى دیکە، وینەى پوخسارى مانگی پووی، لە ناوینەى دل و دەرووندا دەدرەوشایەو. ھەموو جارێ كەمى دەووستا، كە منى نەدەبینى، ناھۆمیدەبوو، واى دەزانى، لە مال نیم و دەرۆى. پۆزى زانیبووى، من لە مائەوەم، چاوم لیبوو، لەسەر پنیپیلکانەكان وەستا بوو. بەلام من ھەر خۆم دەرئەخست. نوایى ونبوو. من وامزانى، پۆشتوو، لەبەرئەو چوومە ھەیانەكە، لە پڕ بەرزبوو، تەماشایەكیكردم و پیکەنى، وەك ئەوێ بلى، ناوا دەتگرم و لە ئەو سەنگەرە دەرتدەپەرنیم! وتوومەس نەپۆیبوو، بەلكوو لەسەر پنیپیلکانەكان دانیشتیوو، چاوەرێى منى كردوو، ئەو چاوى لە من بوو و من نەمدیو، ھەر كە دەرکەوتوو، یەكسەر بۆم ھەستاو!

ئیدی، لە نوای ئەو پۆژەو بەریاردا، خۆمى لى نەشارمەو. چونكە یەكەمین قوناغى پلانەكەم سەریگرت و بە سەركەوتوویى تەواوو. لەبەرئەو دەبى، نووھەمین پلان دەسپینكەم. بۆیە بەریاردا، لەبەرى ئەوێ لە ژوورەكەمەو، بە دزییەو تەماشایكەم، لە ھەیانەكە دانیشم و بە ناشكرا تەماشایكەم، بزەم، ئەم جارەیان چى دەكا؟! ئەو بوو، سەرەتا كەمى شەرمیدەكرد، سووكە چاویكى دەگێرا، خۆى وا پیشاندەدا، وەك تەماشای ھەر شوینىكى دیکە بكا. ھەر ناواش تەماشای مالى ئیمە دەكا! منیش باش لە فیکەى ئەو تینگەیشتیبوو، چونكە دەمزانی، (یەكەم ھەنگاوى كۆرپوو و نازى كچى ھەلگرتوو!) ئینجا ھەر دەرکەوتایە، زۆر بە كۆلۆدئەو سەیرمەكرد و چاوم لى نەدەترووكاند. ئەویش ئەوێ پینخۆشبوو، بە پیکەن وەلامیدەدامەو. بەلى، واى لئەت، پتر دەردەكەوت و لەسەر پنیپیلکانەكان دەووستا، ئینجا واش دەپروانى، تا تینگەم، ئەم جۆرە تەماشاكردنە، لەگەڵ تەماشاكردنە ئاساییە دەسكردەكانى پینشوودا جیاوازە. چونكە زۆر بەى كات، بە پروویەكى خۆش و دەم بە پیکەننەو، تەماشای یەكدیمان دەكرد. پاشان پۆزگار ھات و پۆى، پۆزبەپۆز تا دەھات، كۆرپەى ساواى خۆشەویستیە كەر و لائەكەمان، پتر پەگى قوولى خۆى، لە نیو دلماندا دادەكوتا. لەبەرئەو زۆر پدووستبوو، سنیەمین ھەنگاوبنیم، بیدوینم و جارێكى دیکەش، ھەموو شتیكى بە روونى و راشكاوى پى بلیم.

بۆیە نامەییەكى دیکەى جوانى، پڕ لە ھەستى ناسكى خۆشەویستى راستەقینەم بۆ نووسى، داوام لە ئامۆژنم كرد، بیداتى. چونكە مالى ئیمە و مام، ناگایان لە ھەموو شتى

بوو. نامەكەى لى ۋەرگرتبوو، داۋى ماۋەيەكەيش، بە پۇستى خىرا و بە پۇستەبەرى نامۇزئندا، ۋەلامىكى زۇر دۇخۇشكەرانى داۋەو. ئىدى ھەر نامەبوو، لە نىوانماندا دەپۇى و دەھات، بەلام ھىشتا، لە نامە و تەماشاكردن پتر، ھىچى دىكەمان لە نىواندا نەبوو. تەنانت يەك ۋوشەشمان. بە دەمى نەگۇرېدېوۋە!

پىۋەندىيەكە تا دەھات، پۇزېرۇزۇ تاۋىدەسەند و گرىدەگرت. ھاتوچۇ لە نىوان ھەردوۋ خىزانەكەدا پەيداۋوو، ئەوان دەھاتن و نىمەش دەچوۋىنەرە، بەلام لە تەماشاكردن زىاتر، روومان نەدەھات، قسە لەگەل يەكدى بکەين، مەگە ھەر خۇشەاتنمان لە يەكدى بگردايە.

شەۋىكىيان لە مالى خۇمان دانىشتېۋوۋىن، لەگەل باۋكى كۇنكەنمان دەگرد، لە پتر (شىخ كاۋە) ھات، يارىيەكەمان بوو بە سى قۇلى. بېرىبوو، لەسەر داۋەتى بى، بەلام (شىخ) دۇپانى و خۇى لى گىلكردا! ھەموو جارى ۋەستا (برايم) ېش دەيگوت: ئەرى (شىخ كاۋە)، كەى داۋەتەكەمان بۇ دەكا؟ منىش دەمگوت: گەر بە تەماى ئەو بى، بى شىۋ سەردەنىيەتەۋە! ماۋەيەكى زۇر بە ئەو شىۋەيە، پىۋەندىمان بەردەوامبوو، بى ئەۋەى رۇزى لە يەكدى زوۋىرىين. من دەمزانى، ئەو چاۋەرىئى ئەۋە دەكا، داۋايكەم، چونكە جگە لە ئەۋەى، كچى مالبوو، نۇبەرەى دايە و بابە بوو، پىنج خوشك و سى براشى ھەبوو، خۇ ھەر دەۋۋايە، خوشكى گەرە شوۋېكا، ئىنجا ئەۋانى دىكە شوۋېكەن. ھەرۋەھا، ھەموو كچىكەيش ھەزەكە، لەگەل خۇشەۋىستەكەى خۇيدا، خىزانىكى بەختيار پىكەۋەنى، ئىدى تا كەى چاۋەرىئەكا؟ ئەى ئەجامى ئەم خۇشەۋىستى و نامەگۇرېنەرەيە چىيە و تا كەى بەردەوام دەبى!!

من ئەم راستىيانەم باش دەزانى، ھەموو ئاۋاتىشم ئەۋەبوو، بىخوزام و خىزانىكى چكۇلانەى پتر لە خۇشى و خۇشەۋىستى پىكەۋەننن، چونكە بە راستى خۇشم دەۋىست، بەلام لەگەل ئەۋەشدا، ئەۋەشم زۇر باش دەزانى، چۇن داۋايكەم و بە چى بۇزىن؟! چونكە ئەو كاتە تەمەنم (19) سالانبوو، ھىشتا نامادەى كشتوكالىشم تەۋاۋ نەكردبوو، ئىدى چۇن داۋامگردايە؟! بە چى مالمان پىكەۋەنايە و بۇزىنايە!!

لەبەرئەۋە تىدامابووم و ئەمەتۋانى، بېرىدەم. ھەرچەندە راۋىژم بە مامە (سالج) م دەگرد، ئەۋىش ۋەلامىكى بنەبرى و چارەسەرىكى تەۋاۋى پى نەبوو، ھەر دەيگوت: پەلەمەكە، جارى خۇندنەكەت تەۋاۋكە، ئىنجا بېرىدەم، ۋەلامى بۇ بنىرە، با چاۋەرىئە بكا. منىش دەمگوت: ۋەلامى چى بۇ بنىرم؟! خۇ ئەۋ داۋاى لى نەكردووم، داۋايكەم، بەلام خۇم ھەستدەكەم، ئەۋ ئەۋەى دەۋى و لە ئەۋە پتر ناتۋانى، پاشەپۇزۇ و چارەنۋوسى خۇى، لەسەر لەپى دىۋى رۇزگار دانى و خۇى بە خۇشەۋىستى مەۋە بېسەتتەرە، چونكە كارۋانى تەمەن دەروا و ژيانىش ھىندە درىژ نىيە، تا فرىاي ھەموو شتى بکەۋىن و ئاۋاتەكانمان بەدىيىنن!

ئىدى ومان لىھاتبوو، خەرىكبوو، بە تەواۋى بىزاردەبوۋىن و پىۋەندىيەكەى نىۋانمان سارددەبوۋە، دەرنگەرگ نامەمان بۇ يەكدى دەنارد، چونكە ھىچ شتى نەمابوو، باسى بکەين، بەلام ھىشتا من ناھومىد نەبووم.

كەچى لە پىر شتى پوۋيدا، خراپ لە من تىنگەيشتن، ناکۆكى و زوۋىرپوۋنى لىكەوتەو، ناخوشى لە نىۋانماندا درووستبوو. لەبەرئەو لەگەل (ژيان)دا، ماۋەيە لە يەكدى زوۋىرپوۋىن، پىۋەندى نىۋانمان بە تەواۋى پىچرا، نامەشمان بۇ يەكدى نەدەنوۋسى، چونكە كەسىكى كىرەشپوۋىن و نازاۋەچى، نامەيەكى ھەلدابوۋە مائەكەياتەو، ھەرەشەى لى كىرەبوۋن، گوايە گەر خراپەكارى بکەن، ئەوا لە ئەم گەرەكە دەرتاندىكەين. باوكىشى ھىندە ساۋىلكە بوو، وايدەزانى، ئەو نامەيە من نوۋسىوۋمە و بەرەپوۋ پىنى گوتم: ناۋى تۇ لە نىۋ ناۋان دايە و خەلكى قەدەكەن، جامىش بىشكى، ئەك بىزىنگىتەو! ئىدى ھىندەى دىكە نىۋانمان تىكچوو، تەنەت مالى ھەردوۋلاشمان قەسەيانپى، دەرگەى ھاتوچۇيان بە روۋى يەكدىدا داخست و ھىچ پىۋەندىيەكەيان نەما. باوكى بە براكانىشى گوتبوو، منىش لەگەل ھەردوۋ براكەى (نەھمەد) و (موھەمەد)دا تىكچوو، چونكە باۋەريان پى نەدەكردم و ايان دەزانى، ئەو نامەيە من نوۋسىوۋمە! بەلام دوایى بۇم دەرکەوت، ئەو نامەيە درووستكرا بوو، لە مىلى منیانەو نالاندبوو، بۇئەۋەى بلىم: باشە، با قەسى خەلك بىرىن، من داۋاى دەكەم، چونكە بە (حەسەن)ى برامان گوتبوو، ئەو كچەى بەتەماكردوۋە و ئىستەش نامەمان بۇ ھەلدەدا. ئەۋىش چوۋبوو، بۇ باپىرمى گىراۋبوۋە، گوايە من دەسى كچەكەم بىرپوۋە و لە نىۋ خەلكدا نابروۋىچوۋە! *

پۇژىكى زوۋى سەرلەبەيانى بوو، (حەسەن) ھات و گوتى: باپىرم داۋاتدەكا و دەلى، با بى، كەسى نىشم پىنى ھەيە. گوتم: چىيە؟ درۆيكرد و گوتى: نازاتم. كە چووم، مامە (عومەن)ىشم دانىشتبوو. بابەگەرە گوتى: تۇ چىت لەگەل كچى ۋەستا (برايم)دا ھەيە؟ ئىنجا بە تەواۋى تىنگەيشتەم، ئەم پىلانە كى دايئاۋە و چۇن داپىژراۋە؟! سوۋندم بۇ خوارد و گوتم: ھىچ شتىك ئىيە و ناگام لە ئەو نامەيەش ئىيە. گوتى: دەلىن، كەتتىكردوۋە! گوتم: بە ئەو خوايەى تۇ دەپپەرسىتى، ئەك ھەر دەسم بەردەسى ئەكەوتوۋە، بەلكوۋ لە ژياندا، قەسەش لەگەل نەكردوۋە. گوتى: كوپم، گەر شتى ھەيە، با بۆت داۋاكەم، نابروۋى خەلك گالته ئىيە و گوناھە. گوتم: ھىچ شتى ئىيە و ناشمەۋى، داۋايكەم. ئىنجا (حەسەن) ھەلىدايە و گوتى: ئەى ئەوان درۆدەكەن؟ گوتم: با بىنە بەرەۋپوۋ، ئەو قسانە بە خۇم بلىن.

* ھەر لە يەكەين نامەو، ناۋى خۇمان نەدەنوۋسى، من (ژيان)م بۇ دانا، ئەۋىش (ئاۋات)ى بۇ دانا.

ئىدى باپىرم باۋەرى پى كىردم و كۆتايى به ئەو باسە ھات. پۈۋەندى ئىمەى داندارىش، لە تونىلىكى داخراى تارىكدا مایەۋە! بەلام جاروبار ھەر دەھاتە سەربان و لە دورەۋە، بە نىگاكانى گللى دەكرد، ۋەك ئەۋەى من ناگام لە ھەموو شتى بى و تاوانبارىم، يا خەتاي من بى!

لە راستىدا، زۆرم پى ناخۇشبوۋ، نەمدەزانى، چى بىكەم و چۆن بىروام پى بىكەن، ئەو كارە من نەمكردوۋە. چۆن ئەو پىلانە پوچەنكەمەۋە و تاوانبارى راستەقىنە بدۆزمەۋە. تا (ژيان) خۇى دەسپىشخەرىكرد، بە دەزگىرانەكەى (رەزاي) ھاۋرىمدا، ۋەلامى بۇ ناردم و گوتبوۋى: گەر ۋەك جاران لەسەر پەيمان و خۇشەۋىستىيەكەى خۇى ماۋە، دەتوانىن، پىكىبىنەۋە و ناشىبىنەۋە. منىش ئەۋ پىشنىازەم زۆر پى خۇشبوۋ، يەكسەر قايلىبوۋم.

پۇژى لە مالى پورى لە گەرەكى (توۋى مەلىك) يەكدىمانبىنى، ئەۋە يەكەمىن و دوایەمىن جاربوۋ، لە نىزىكەۋە بىيىنم، پىكەۋە دانىشىن و بدوۋىن. ھەموو گىرقتەكانمان باسكرد و بىرمارماندا، سەرەتا ھەۋلىدەمىن، مالىۋەمان ناشتەكەينەۋە و پاشان، كە خۇيىندىم تەۋاۋ كرد، ھەنگاۋى نوۋى بنىن. ئىدى من وامزانى، سەرلەنوۋى لەدايكبوۋمەتەۋە و ھەموو دوتيا ھى خۇمە، چۈنكە زۆرم خۇشەۋىست! باشبوۋ، ۋرەۋرە ھەموو لايە ناشتەۋىنەۋە، ۋەك جاران ھاتوچۇ دەسپىنكردەۋە و دەرگەى بەھەشتى خۇشەۋىستى، بە بوۋمدا كرايەۋە!

(دوۋەمىن) (ھەج)

باۋىك، موسولمانىتىيەكەى زۆر بە توندى گرتىۋ، دلى لە ئەۋ (ھەجەى) پىشۋى، كرىمى بوۋبوۋ، دەيگوت: لەسەر حسابى خۇم نەچوۋم، دەبى، جارىكى دىكە بچمەۋە. ئەۋە بوۋ، سالى (1968) لەگەل خوالىخۇشبوۋان (ھاجى مەلاشەرىفى سەعاتچى، ھاجى موخەمەدە پىچكۆلە و شىخ حوسىن) ى مامى دايىك، چوۋن بۇ (ھەج)، ئىمەش كۆمەلى بوۋىن، تا (بەغدا) رەۋانەمانكردن.

ئەۋ كاتە منىش توۋىژمەكرد و لە گەرەمەى خۋاپەرستىيەكى خەستوخۇلدا بوۋم. لەگەل باۋىك و ئەۋاندا، سەرمان لە پىۋاچاكاكەكانى (بەغدا) دەدا. پۇژى سەرمان لە (شىخ جونىدى بەغدادى) دا، رىگەكەى زۆر دوربوۋ، مامە (شىخ حوسىن)، بە تەۋارى ماندوۋبوۋبوۋ، ھەر بۆلەيدەھات و گوتى: تو خوا ئەم كابرايە، بۇ لىرە خۇى مراندوۋ، ئەۋ ھەموو شوۋنە لە نىۋشاردا ھەبوۋ، ئاخىر بلى، ۋەك (شىخ عبدولقادرى گەيلانى)، بۇ لە پەنايەكدا لىى نەكەۋتى، ئەم خەلكە توۋشى ئەرك و ئازار ئەكەى! بە خوا ئەمە دوا چارە، سەرت لى دەدەم. ئىمەش لەبەر پىكەن، خۇمان بۇ نەدەگىرا و گوتمان: ھىشتا لە ئەۋ لاشەۋە،

شىنخېتىكى دىكە ماو، نىازمان وايە، سەرىكى ئەۋىش بەدىن، ئەۋىش توۋرەبو، گوتى: كەيفى خۇيەتى، من بۇ (خەج) ھاتووم، گەر ئىۋە نەبوئاىە، سەرى كەسەم نەدەدا، ھىچ ئىشنىكىشەم بە ئەم ھەموو پىر و پەككەوتانە نىيە، ھەر يەكى لە شوئىنى لائوپال لىتى كەوتوودا!

ھەلمەتى مەلاريا

پۇلى دووشمان تەواوكرد، پشووۋى ھاۋىن دەسىپىنكرد. ئەو سالە (1969)، لەگەل (برايمى ھەمەئەلى)، لە فەرمانگەۋى مەلاريا بە چاودىر دامەزراين. من بۇ بەرى (قەراخ) و ئەۋىش بۇ ئىۋچەۋى (سورداش) دانراين. بە راستى يەكەمىن جارمبوو، سەر لە (قەراخ) و (قۇپى) بەدەم، گوندەكانى (تىمار، گەرەزىل، دەريانى سەروو و خواروو، جافەران، دىلئىزە ...). بىيىنم. گەشتىكى زۇر خۇشبوو، پۇژانە ھىندە بەپى دەپۇيشتىن، زۇر ماندوودەبوو، بەلام كاتى لە كاركردن نەبووئە، ئىۋاران لە مالان دانەمەزراين و نامانندەخوارد، چا لەسەر چا بۇيان تىدەكردىن و گەفتوگۇمان لەگەل خاۋەن مالەكاندا دەكرد، ئىدى بە تەواۋى، ماندووبوونەكەم بىردەچوۋەۋە و جەستەم دەھەوايەۋە، زۇر چىژم لە ئەو گەشتە بىيىن، گەلى شوئىنى جوان گەرام و گەلى شتىش فىرېووم!

ئەو سالە، تازە سوپاۋى (غىراق) و چەكدارەكانى جەلالى، بەرى (قەراخ) يان لە شوپش سەندبووۋە. سەربازە غەرەبەكان، زالگەۋى تايبەتى خۇيان، لەسەر پىگەكان دانابوو، رايانگرتىن و داۋاۋى ناسنامەيان لى كردين. دىمەنىكى زۇر ناشىرىن و كارىكى زۇر دىزىو بوو، ۋەرە لە ۋلات و شارى خۇتدا بى، دوژمنى داگىركەر، داۋاۋى ناسنامە لى بكا ناخر لە ئىۋوشارەكان خواخوامانبوو، لە دەس سەرباز و پۇلىسى مىرى پزگارمانبى، كەچى لە گوندەكانىش، ۋەك شەملى شەر بەرۇكىان دەگرتىن!

بەلام ھەرچى چۇنىبوو، ماۋەيە لەگەل گوندنشىنەكاندا، كاتىكى زۇر خۇشمان بەسەرىد، چاۋمان بە دىمەنە پەنگىنە دلفرېنەكانى بەشىكى نىشتمانەكەمان گەشايەۋە. داۋاۋى ئەۋەۋى لىشبووئە، پارەيەكى موفتى باشمان ۋەرگرت، بۇ ئەۋە پۇژەۋى ئىمە زۇرېوو، كەلئىنكىمان پى دەگرت!

دوۋەمىن كۇدەتاي (بەئس)

پۇژى (17، 7، 1968) دەنگىلاۋبووۋە، گوايە لە (بەغدا) كۇدەتابوۋە. جارىكى دىكەش (بەئس) گەرايەۋە، بۇ خۇقايىمكردن و لەخشتەبردنى كوردىش، بۇ ماۋەيەكى كاتى،

جەنگ لە (كوردستان) دەستا. ئىمە ھەموو ھىومان وابوو، مېرى و (بارزانى) پىككەون، ئىدى شەپنامىنى و جەلالىيەكانىش چەكەكەرتن. كەچى ھەر زوو جەلالىيەكان بلادىيان كەردەو، كە پىئوھندىيان لەگەل دەستەى كۆدەتاجىيەكان باشە و مەترسى بۇ ئەوان نىيە!

ئەوى راستىيى، سەرەتا بەعسىيەكان، ھىندى داواكارىيان بۇ دەستەى جەلالىيەكان جىيەجىكرد. بۇ نموونە: زانكۆى (سولەيمانى) دامەزرا، تىلېفونى (كەركوك) كرايەو و پۇژانە ماوھە، ھىندى بەرنامەى بە كوردى بلادەكەردەو، دانىان بە جىژنى (تەورۇن) دا نا و دەك جىژنىكى ئەتەوھىي كورد ناسرا. سالى (1968-1969)ش، لە ھەموو نامادەيى، پەيمانگە، زانكۆكانى (كوردستان) و (عيراق)يش، پۇژى (17، 11، 1969)، ھەلبىژاردنى قوتاييان كرا. لە نامادەيى كشتوكالىش، (ى. ق. ك.)ى جەلالىيەكان، خۇيان بۇ ئەو ھەلبىژاردنە نامادەكرد. سەير ئەوھبوو، تەنيا ھەر يەك لىستىش دابەزى، ئەوئىش لىستى خۇيان بو!

ئەو پۇژە برادەرانى خۇمان بېيارماندا، خۇمان بەزىنەو و دەوام ئەكەين. لەبەرئەو سەركمان لە زانكۆ دا و بۇ يەكەمەين جارىشبوو، زانكۆ بىيىم، تا بزائىن، ھەلبىژاردن لە ئەوى چۆن دەكرى. لە ئەوئىش ھەر ئاھەنگى ھەلبىژاردن بوو، قوتاييانى (بەعس) و جەلالى دەرچوون. (جەمەجەزا)ى گۆرانىبىژيان ھىنابوو، گۆرانى دەگوت، خۆئىندكارە كۆر و كچەكانى سەر بە خۇشيان ھەلدەپەرىن. دوكتۆر (كەمال خۇشناو)يش گوتارىكى بە ناوى زانكۆو خۆئىندەو و پىرۆزبايى لە دەرچووان كرد.

لە راستەو: جەمەعەلى، خۆم، سىروان شەرىف، ئەنوەر عەنەبەر و پەوانشا شەمالى ئەجمەدى
مەجموود بەگى جەراخ. پۇژى (17-11-1969) لە زانكۆ گىراو.

بە راستى، زانكۆم زۇر لا خۇشبوو، خۇزگەم دەخواست، پۇژى بى، منىش وەك ئەو ھەموو خۇيىندكارە كوردانە، لە زانكۆ بخۇيىنم: كەچى نەمدەزانى، ئەو پۇژە وا نزيكە و بە ئامانجى دلى خۇم دەگەم!

ھىندى جار لە زانكۆ، گرفت لە نىوان خۇيىندكارە جەلالى و مەلايىھەكاندا پويىدەدا و بەيەكاندا دەدا. لە ئەو دەچوو، لە كۇتايى سالى (1969)دا، چالاكى خۇيىندكارانى شۇپش دەسيپىنكردىتەو، بۇيە جەلالىيەكان زۇر بە وردى، چاويان بۇ دەگىپان و بە دواى رىكخستەنەكانياندا ويلىبوون!

ھەر ئەو سالىھ شىبوو، لە يارىگەي (سولەيمانى)، گەورەترين يادى جىژنى (نەورۇز)يان كوردەو و جەماوەرەكى زۇرىش، بەشدارىيان تىدا كرد، دەيانويست، بە ئەو ئاھەنگە، وا لە دانىشتووانى شار و دەسەلاتىش بگەينن، كە زۇرەي خەلكى شارەكە لەگەل ئەوان دان. ئىمە ديسانەو بەشدارىمان نەكرد، كەسپىش نەيدەزانى، ئەو دوا جىژنى (نەورۇز)يان دەبى و (نەورۇزى) داھاتوو، خۇمان لە ھەموو (كوردستان) دەيكەينەو!

يەكەمىن گەشتى (سىتەك)

(شىخ كاو)، چەن جارى داوەتتىكردم، سەرى لە (سىتەك) بەدم. بەلام ھەر رىك نەدەكەوت. پۇژىنكيان تووشى (عەلى جەمەبىلووت) بووم، گوتى: پاشنىوہرۇ دەچم بۇ (سىتەك)، بۇ نايەي پىكەرە بچىن، (شىخ كاو)ش دەبىينن. منىش دوو پۇژ پشوروم ھەبوو، بە باشم زانى، ئەو ھەلە لە كىس خۇم نەدم.

ئەو ھەبوو، دواى نيوہرۇ سواری گەلابەكەي كاكە (عەلى) بوويىن، بەلام گەلابەي چى؟! دەرگە و جامى پىشەرەي پىوہ نەبوو، كاتى بەرىكەوتىن و بە چىاي (نەزەر)دا سەرکەوت، وات دەزانى، لە يەكى لە لووتكە بەرزەكانى چىاي ھاوينەھوارەكان دانىشتووي، ھەوايەكى ھىندە سازگار و فىنك و خۇشى ھەبوو!

(عەلى)، تەنەكەيە سەھۇلاوى لەگەل خۇي ھىنابوو، ھىندى ميوہ و قاپى عەرەقى زەھلەشى تى كوردبوو، ساردساردبوويبوون. لە سەر كانىيەكەي (نەزەر) لاماندا و گوتى: ھىشتا زوو، با سەروو پىك بخۇينەو. كەمى دانىشتىن، كاتىكمان زانى، نيوہي قاپەكەمان زياتر خواردووہتەو، ئىدى ھەستاين و بەرىكەوتىن. كاتى گەيشتىنە (سىتەك)، تارىكىكردبوو.

دواى ئەوہي چوويىنەزورەو، ھەوالى (شىخ كاو)مان پرسى، گوتيان: لە راوہ و دوو پۇژە پۇيشتووہ، بەيانى دىتەوہ. ئىوارە دواى ئانخوردن، (شىخ لەتيف) ھات و لەسەر

دۆشەكى له حەوشە دانىشت، بە پياوئىكى گوت: ئەمبۆ كەس لە شارەو ھاتووە؟ گوتى: كاك (عەلى) و كۆرەكەى (حاجى شىخ موھەممەد)ى خۇمان ھاتوون. گوتى: بابىن. ئىمەش چووین و دەسىمان ماچكرد. منى لە تەنىشت خۆبەو ھاتو، منىش خواخوام بوو، لىئى دوركەومەو، چونكە بۇنى عەرەقم لىدەھات، ھەرچەندە ھەر يەكسەر ھەستىيىنكرد، بەلام ھىچ قسەى نەكرد. پاشان ھەوائى مالەو ھە و شار و جەلالىيەكانى لى پرسیم.

(شىخ) پياوئىكى زۆر پوو خۆش، قسەخۆش و دلپاك بوو، حەزى زۆر لە گالتهوگەپ دەكرد، لەگەل ھەموو كەسىكدا، ھەك ھاوړى واپوو، كەم پياوى وا گەرەم ديو، ھىندە بىفیز، ساكار و ئاسايى بى، بايەخى بە مالى دونيا نەدەدا و ھىندە بە گرنكى نەگرتبوو، لە ئاستى لىقەوماواندا مالى نەبوو، مالەكەى ھەمىشە جەمەيدەھات، ھەموو جۆرە خەلكى لە ديوھانەكەيدا دەھوانەو، كوردى ئەم ديو و ئەو ديوى لى بوو، توركمان و عەرەبى لە دەوربوو، پارتى و كۆمۇنىست، سەريازى ھەلاتوو و دوژمندار، لە پەنا (شىخ)دا جىيان دەبوو، خەلكەكەش خۇشياندەويست، بەلام ھەمىشە، گىرفانى بەتال و نەكەيشى كەمى سوڤرېوو!

بەيانى (شىخ كاو) ھاتەو، يەكديمان ماچكرد و يەكسەر گوتى: ئەم ھاوینە نايەلم، پىرۆتەو، فىرى راو و سواریت دەكەم. منىش گوتم: دوو پۆژى دىكە دەبى، بگەرئەو و پىرۆم بۇ بەرى (قەرەداخ). گوتى: بۆ؟ گوتم: لە مەلاريا كاردەكەم. ئەو دوو پۆژەى پىكەو بووین، لە ئەو نيوەدا، لە ئىو ئەو دارودرەخت و سەرنائەدا، كاتىكى زۆر خۇشمان رابوون، دوايى گەرەمەو. ئىدى وام لىھاتبوو، دلەم بۆ (سىتەك) لىئىدەدا!

ئەو يەكەمىن جاربوو، (سىتەك) ببىنم. مالى (شىخ) خانوويەكى گەرەبوو، ھەر چوارلاى بە حەوشىكى گەرە دەورەدرايوو، كارەباى تىدابوو، ئاويان لە كانىيەكەو، بە بەلوووعە راکىشابوو، ھەر دەتگوت، لە (سولەيمانى) دانىشتووى! (حەلاو) خان گول و سەوزەيەكى زۆرى لى چاندبوو، ھىندە خۇشبوو، دللى مرۆى دەكرەو و دەروونى ئاسوودەدەكرد، بە تايبەتى، كەمى لە خوار خانووەكەو بە چەن مەترى، سەكۆيەكى درووستكردبوو، بە كەپرىكى جوان سەريگرتبوو، پەلكەمىوى ناسكيش، سەرى كەپرەكەى چىنبوو، تيشكى خۆرىش، لە نىوان گەلای سەر كەپرەكەو، چاوشاركىنى لەگەل دانىشتوواندا دەكرد. ئا لە ئەو شوینتە دلغرىنەى بەسەر دەشت و چەم و سەوزايى ئەو ئاوەدا دەپروانى، پىكۆردەرى كردبوو و گۆرانی ھەمەچەشەنى كوردى لىدەدا، جى داخرايوو، ئانى نيوەرۇشمان ھەر لە ئەوى خواردا!

دوو دەمین گەشت

تام و چیژی یەكەمین گەشتم، هینستا لەبیرنەچوو بوو، لەبەرئەو هەر دواى ئەوێ نیشەكەم لە (قەرەداخ) تەراو بوو، جارێكى دیکە لەگەڵ (شیخ كاوه) چووینەو بۆ (سیتەك). ئەم جارەیان بە جیبەكەى (مامە سەعە)، لە (دووكانیان) هەو پۆشتین، چونكە ئەو كاتە لە قەرەغ شار و نزیكى (دەباشان)، زانگەى سەربازى لى بوو، بى مؤلەت پریان نەدەدا، تێپەڕین، ئیمەش مؤلەتمان وەر نەگرتبو!

ئەم جارە نزیكەى دە پۆژنكمان پى چوو. بەلام گەشتینكى زۆر خۆشترمان كرد. (شیخ لەتیف) بى تاقەت بوو، حمزى لە گەران بوو. (شیخ بابەتایەرى حەفید، شیخ مەحمودى باراوى، حەمەنەجیبى خالى كاوه، شیخ مەجى هۆنەر - نەدیم) و گەلیكى دیکەش بوون.

گەشتەكە لە (سیتەك) هەكەو دەسپینكرد، بەرەو (گورگەیر) و گوندەكانى ئەو ناو بەرێكەوتین. پاشان سەرمان لە (نۆدى) و (چنارە) دا و بە (تەگەران) دا گەراينەو. لە هەر گوندی شەرى یا دوو شەو مایینەو، رازەبەكی زۆریان كردین. ئەم گەشتە دووردرێژە بۆ من، شتیكى نۆبوو، هەرچەندە هیندی جار بە پى و هیندی جارى دیکەش بە سواری، بە تەواوى ماندوو بوو، چونكە منى شلەشارى، فیری ئەو تەبوو، بە ئەو هەموو دەشت و شاخانەدا پۆم، بەلام خەوى شەوى زۆر خۆش و بى وینەبوو، هەموو گەرما و ماندوو بوونى پى، لە بیر دەبردمەو و بە تەواوى دەحەوامەو.

خۆشترین شت لای من و ئەوێ زۆر سەرنجى راکینشام، ئەو بوو، لە گوندی (نۆدى)، ئەو مزگەوتەم بىنى، كە كاتى خۆى (شیخ مارق نۆدیى)، نزیكەى پینش (200) سال دروستى كردبوو و پینش نۆژى تیدا كرددبوو، چەندین فەقیشى تیدا پینگەیان بوو، پینش ئەوێ بەرەو (قەلاچولان) و (سولەیمانى) بچوونى. هەرچەندە مزگەوتەكە زۆر كۆن بوو، بەلام لە پووى هونەرى تەلارسازى و پووكە شیشەو، بايەخىكى میژوویى و نایینی هەبوو. لەگەڵ ئەوێشدا، مزگەوتىكى چكۆلانە و خنجیلانە بوو، كۆلەكەى هیندە گەرە و ئەستورى لەژێردابوو، هینستا بەبەرێو مابوو، چەندین سالى دیکەش بەپینو بووستى، بەلام كى دەیزانى، پۆژى دى، دەسى رەشى چەپەلى سوپای دەولەتى داگیركەرى (عیراق)، دەگاتە ئەوینش و ئەك هەر مزگەوتەكە، بەلكوو گوندەكەش لەگەڵ زەویدا تەختەكا و داروبەردى بەسەرێكەو ناهیلنى! ئەگینا گەر ئەو مزگەوتە، لە ولاتانى دیکەى پینشكەوتوو بووایە، نۆژەندەكرايو و وەك هونەرىكى تەلارسازى میژوویى بايەخیان پیندەدا. وەك ئەو هەزاران كەنيسانەى لە ولاتى قەلەكان هەن، دانیشتوانەكانیشیان بە شانازییەو باسیان دەكەن!

(چناره) گونديكى چكولانهبوو، له خوار (چوارتا) وهبوو. نهو شهوډى له مائى كاك (محيدين چناره يى) بووين، له هموو شهوډه كاني گهشته كه خوشتر بوو. هاويناكى ډره ننگبوو، شهو فينكيكردبوو، من و (شيخ كاوه)، له سر بانيزه كه ي سر ډره گي حه وشه دانيشت بوو، گونمان له گوزاني ډه گرت، جگه ره مانده كيشا و قسه مانده كړد. زياتر باس هر باسي يار (چنوور) بوو. وا بزائم، نهو كاته داواشيكردبوو، به لام چاره پنى وه لام بوون. له حه وشه كه ي خواره وهش، چن كيزوله يه كى ناسك و نازدار دانيشت بوون، چراهه كى كزيان ډاگيرساندبوو، هموو پيكه وه قسه يانده كړد، به بزه و خنده يه كى شيرينيشه وه، هر ته ماشاي بانيزه كه يان ډه كړد و چاوپر كنيان له گهل (كاوه) ډه كړد، به لام نهو رويشتبوو، ناگاي له هيچ نه بوو، له بيري خوشه ويستى ياردا بوو!

(شيخ له تيف) و نهواني ديكه ش، له هه يوانه كه ي ته نيشتمان ډره دانيشت بوون، به ډه خوار ډه وهوه، يارى كاغهزيان ډه كړد. منيش جاروبار سر نكم لينده دان، به دزيه وه دوو جگه ره له (حه نه جيب) وه ډه گرت. (شيخ) يش زوزوو رايده كيشا و ډه يگوت: له چاوى حاجى باوك. سهير نهو بوو، هر چه نده كاغهزه كه ي هله ډه ايه وه، هر كچى بۇ ډه هات! نهو يش پنده كه ي و ډه يگوت: جا حاجى هيچى پيماوه، وا له چانسى نهو، هر كچ دينم؟! زوزووش ډه يگوت: جگه ره يه كى نينگليسيم بۇ ډاگير سينن. ناخ بۇ نهو سر ډه م و شهو و نهو پياوانه!

پوژى چووين بۇ راو. له ډه وري (كاني قونى) لاماندا و كه مې حه واينه وه. دوايى به ره ډه شته كه ي (بازه گير) رويشتين، (شيخ) حه زى له راوه كه رويشك بوو، دوو تانجى لاوازيان هيئابوو، له گهل ره شه بادا گرنويان بركردايه و را يانكردايه، پيشيده كه وتن و ډه يان ډه وه! (شيخ) و كوپه تاقانه كه ي، به سواري نه سپه كانيانه وه راوه ستابوون، پياوه كانيشى به ريز بلاو بوو بونه وه و ډه رويشتن، هر يه كه يان تانجيه كيان رستكردبوو، سرى قايشه كه ي مليون، به ډه سه وه گرتبوو، نهو بن ډه وهن و نيو دارانه، به دواي كه رويشكدا ډه گه ران. منيش له ډوره وه راوه ستابووم و ته ماشاي نهو فيلمه خوشه م ډه كړد.

له پر جووتى كه رويشك، له لانه كه ي خويان ډه رپه رين، يه كى له پياوه كان هواريكرد: به خولامى سرى (شيخ) بم! نيدي بوو به ډه نكه ډه نك و هرا، تانجيان تى بېردان، هيئده ي بلنى يك و دوو، كه لبه ي تيزيان، له گه ردى ناسكى جووته كه رويشك گيركرد و زريكه يان لى هه ستانن، هر زووش گه يشتنه سريان و به چه قويه ك مليون هه لنياننه وه. ډه سكه وتى نهو پوژمان، ته نيا نهو دوو كه رويشكه ناسك و نازداره بوو، كه ناويان له ډه فتمرى ژياندا كوژا يه ره!

پاشان وردده و رده: بهر و ناوایی گه پراینه وه. ئیواره که رویشکی سووره وه کراویان: له سه ر
برنجی کوردی دانا بوو، به سینی بزیان هیناین و خواردمان، تامیکی هینده خوشی
هه بوو، له دلی خۇمدا ده مگوت: (شیخ) ناههقی نییه، ئەم هه موو پیاوهی به راوه
که رویشکه وه خه ریکر دوه!

بۆ پۆژی دوايي، (هه لاهه) خان (شیخ رهشی شیخهلی) و (قوادی هه مهی شیخهلی)، به
دواي (شیخ کاوه) دا نارده بوو، به په له بگه ریته وه، چونکه مالی (تایه ربابان)، وه لامیان لی
گه رابوو نه وه و قایل بوو بوون. ئەوه بوو، دیسانه وه به (دووکانیان) دا گه پراینه وه. هه رچه نه
هه ر له سه ره تا وه، من ناگام له چه رۆکه که بوو، به لام نازانم، باسی داواکردن و قایل بوونی
که سوکاری بووکی، چون بوو، هه ر هینده ده زانم، له ماوه یه کی زۆر که مدا، (شیخ کاوه)
حه زی لی کرد و داوایکرد، ئەوانیش دایانی. هه ر دواي ئەو پۆژی گه پراینه وه. کۆمه لی
خزم و ناسیاری مالی (شیخ)، چون بۆ مالی (تایه ربابان) و ده س ماچکرا، باوکیشم
یه کی له ئەو نزیکانه ی مالی (شیخ) بوو، بانگه رابوو، منیش له گه ل کۆمه لیکی دیکه، هه ر
له ئەوی بووم، سه ره رشتی بۆ نه که مان ده کرد.

به لای لابه لا

دواي ئەوه ی گه شته که ی (سینه ک) مان ته را بوو، (کاوه) داواي (چنوو) ی کرد و دایانی،
نیدی له نیو شاردا زۆر نه مایه وه. چونکه کیشه یه کی لاوه کی بوویدا، هیچ پیوه ندییه کی
به نه ویشه وه نه بوو، به لام خزمه کانی تیوه یان گلاند و منیش له ئەو خراپه تر تیوه گللام!
کۆتایی مانگی ده ی سالی (1968) بوو، ئیواره یه کیان له سینه ما بووم، به ره و ماله وه
ده گه رامه وه و ناگام له هیچ نه بوو. به به رده م مالی (شیخ) دا تیبه ریم و ویستم، به رۆمه وه.
هه ستمکرد، مالی (شیخ) جه نجاله و ده نگه ده نگینکی زۆری لیدی. منیش گوتم، با سه ری
بده م، تا بزاتم، چیه؟!

هه ر چه مه ژوره وه، بینیم، خه لکیکی زۆر کۆبوونه ته وه. کورانی (شیخ قادری هه فید:
بیباک، لاوچاک و بورهان) و (شیخ مه نسووری شیخ که ریم) ی نامۆزایان، هه موویان له نیو
چیمه نه که دا دانیشته بوون، پیاوه کانیش ده ره یاندا بوون، هه ر ورته یانده هات. به لام (شیخ
کاوه) ی لی نه بوو. گوتیان: له سه ره وه یه. منیش سلو مکرد و دانیشتم. هه رچه نه گۆیم
هه لخست، هیچ تی نه که یه شتم. هینده م زانی، یه کی له ده ره وه هات و گوتی: با به رۆین. گوتم:
چیه؟ (شیخ مه نسوور) گوتی: ئەو پۆ له یاریگه ی (سوله یمانی)، مامۆستا (یاسین) ی برای
(عومه ری مچه)، له (لاوچاک) ی مامی داوه. ئەوان و سی چوار پیاوی (شیخ کاوه)، به په له
رۆیشتن.

به راستی من نه‌مویست، هیچ پرویدا، له‌بهر نه‌وهی (عومهری مچه) ماموستام بوو، گوتم: باشه، نیوه هیچ مه‌که‌ن، من قسه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌م. گوتیان باشه. له‌بهر قوتابخانه‌ی (کانیسکان)ی سهره‌تایی کۆن گرتمان‌ه‌وه و بانگمکرد. ویستم، به قسه‌ی خوش بیدوینم و بلنیم: داوای لیبوردن بکه، با گرفته‌که گهره‌تر نه‌بی. (یاسین) رایکرد و په‌لاماری ده‌رگه‌که‌ی مالی دادوهر (به‌کرای دا) که نیسته مه‌لینه‌ندی پۆشنیری زانکویه و هاواری کرد: فریامکه‌ون، پیاره‌کانی (کاوه‌ی شیخ له‌تییف) ده‌مکوژن. نیدی من له شونینی خۆم چه‌قیم، نه‌وانیش په‌لاماریاندا، به هه‌موویان چینتکی باشیان کوتا و رایانکرد. منیش زانیم، شته‌که زۆر قولده‌بیته‌وه، پاشه‌وپاش گهرامه‌وه.

خیرا چوومه‌ژوره‌وه، ته‌ماشامکرد، (شیخ کاوه) و چهن کسه‌ی، له نیو چیمه‌نه‌که‌دا دانیشتون. بانگیکردم و چووینه لایه‌که‌وه، چی پرویدا بوو، هه‌موویم بۆ گێرایه‌وه. ره‌نگی زهره‌بوو، زۆر ترسا، چونکه هه‌م تاقه‌تی نه‌و کارانه‌ی نه‌بوو. هه‌م ده‌یزانی، (یاسین) جه‌لالیه و نه‌مانیش له‌گه‌ل نه‌واندا نیوانیان باش نییه. گوتی: بچۆ بۆ لای (مام جه‌لال) و پینی بلنی: (کاوه) سلۆت لی ده‌کا، ده‌لی، من ناگام له هیچ شتی نییه. منیش به‌ته‌نیا پۆیشتم. کاتی گه‌یشتمه باره‌که‌ی جه‌لالیه‌کان، نه‌و کاته، له مالی (نه‌حمه‌د غه‌فوور) و به‌رانبه‌ر مرگه‌وتی (مه‌وله‌ری) بوو، کسه‌ی لی نه‌بوو. چوومه‌ ده‌روه و له‌بهر ده‌می مرگه‌وته‌که چاره‌پنمه‌کرد. هینده‌م زانی، وه‌ستا (سدیق)ی به‌نا و چهن کسه‌ینکی دیکه، له‌گه‌ل (یاسین)دا په‌یدا بوون. هه‌ر گه‌یشتمه به‌رده‌می من، (یاسین) یه‌کسه‌ر په‌لاماریدام، بۆکسینکی پیندا کیشام و گوتی: نه‌م سه‌گبا به‌شیان له‌گه‌ل بوو! منیش گوتم: ناپیاو، گهر ئیره نه‌بی، تۆ ده‌توانی، بۆکس به‌هاوێزی! ویستم، له‌گه‌ل وه‌ستا (سدیق) قسه‌به‌که‌م و تینی بگه‌یه‌نم، هیچ که‌لکی نه‌بوو، به پال منیان له ژوورینکی چکۆلانه‌دا به‌ندکرد، داوای ماوه‌یه جووته‌برا ماموستا (بیباک) و دوکتۆر (لاوچاک)یشیان هینا، ته‌ماشایه‌کی منیان کرد، به ماتی دانیشتن و هه‌یجان نه‌گوت. هه‌ر سی‌که‌مان دانیشتبووین، بی نه‌وه‌ی هیچ بلنن، نه‌شمان ده‌زانی، چاره‌پینی کی ده‌که‌ین، چیمان به‌ریارداره‌وه و چیمان لی ده‌که‌ن. له پڕ ده‌نگی په‌یدا بوو، گوتیان (مام جه‌لال) هات.

سینه‌مین دیداری (مام جه‌لال)

وه‌ک داوایی بیستم، نه‌و نیواره‌یه (مام جه‌لال)، له مالی (بله‌ی حه‌مه‌خورشه)، داوه‌تی گپه‌ بوو، دیاره پینکی‌کیشی خوارده‌بووه‌وه! زۆری پی نه‌چوو، (مام) هات و نیمه‌یان برده‌ده‌روه. خه‌لکیکی زۆر کۆبوو بوونه‌وه و له حه‌وشه‌که‌دا، بوو به ده‌نگه‌ده‌گ و هه‌را. دایکی (بیباک)

بە (مام)ى گوت: من خوشكى (مستەفا قەرەداخى)م. ئىدى بى ئەرەى لە كورەكانى پىرسىتەو، تا بزانن، چى رویداو و بۇچى لە هەقال (ياسىن)يان داو، ھەر زوو بە رىزەو، ئەوانيان بەردا و پۇشتن!

ئىنجا (مام جەلال) لە منى پرسى: تۆ ئەندامى پارتىت، گوتم: نەخىر، ھىچ نىم. خەرىك بوو، دەمبەكەمەرە و بۆى باسكەم، پاسپاردەكەى (شىخ كاو)ى پى بلىم، نەھىشت و گوتى: ملت نەرىكە. منىش ئەمزانى، چى دەكا و بە قسەمكرد. تاكە كلاًشەكەى داكەن و تىمكەوت. نە جارى نە دووان و نە سىان، باوكىشم وەستابوو، نەیدەوئىرا، بەرانبەر نەو پىاوھ شىتە ھىچ بلى. ئىنجا كە ماندوو بوو، ھاوارىكرد، لىدەن. دوو جاشى خرت و چلكاوخۆر، بە قوناغە تەنگ تىمبەربوون. تا باوكم تكاى لى كرد و ازىان لى ھىنام. منىش لە دلى خۇمدا دەمگوت: دەوەرە، ئاگات لە ھىچ ئەبى و بئەوى، نىوئىزىكەى، كەچى پىاوخراپى و لىدانەكەش ھەر بۇ من بىمىنتەرە، تاوانبارەكانىش وەك بەرزەكى بانان بۆى دەرچن! عەرەب راستى گوتوو: لە شەر دووركەرە و گۇرانى بۇ بلى!

ئىدى ھەرچەندە لىكمدەدايەو، دەگەيشتمە نەو باوەرە، نەو پىاوھ پۇزى لە پۇژان، كۆلىزى ياساى نەخوئندرو، ئەگىنا وەك تۆمەتبارى، پرسىارى لى دەكردم و گوتى لى دەگرت. ئىنجا تىگەيشتم، پىاوى نەو نىيە، نەك سەرکردايەتى گەلى بكا، بەلكوو ناتوانى، پارتىكى دىارىكراوئىش بەرئوہبەرى، ئاوا بى لىپرسىنەو و لەبەرچاوى نەو خەلكە، بە دەسى خۆى لىمبدا!

رەنگە گەر درۆمبكردايەو و بىمگوتايە: بەلى، ئەندامى پارتىم، كە لە ھەموو ژياندا جەلالى نەبووم، شتەكە بگۇزايە! تۆ بلىنى، ئەو پىاوھ وەك ياساناسى، تەنيا ھەر ئەرەى بە لاوھ گرتگ بووبى، لە پارتەكەى ئەودا كاردەكەم، يا كارناكەم!؟

نازانم، باوكم چۆن پىنى زانىبوو؟! لە كوئوھ پەيدا بوو؟! چونكە ئەو كاتە، ئەو لە مالى (شىخ) نەبوو، ئاگای لە ھىچ نەبوو. دواىى چووئەدەرەو، بۆى گىرامەو و گوتى: پىشمەرگە پەلامارى مالى (شىخ لەتيف)يان داو و تەقەيان لى كردوون، بۇ (كاو) گەراون و نەياندۇزىوہتەرە. ئىنجا تىگەيشتم، ئەرەى من لىى دەترسام، روویدا و تازە قەوما، بە ھىچ شتىكىش چاك نابىتەرە! وىستم، برۆينەرە، باوكم گوتى: داىكت لە مالى (شىخ)ە، با برۆين، بىبەينەرە.

هەلۆیستی (شیخ کاوه)

لەگەڵ باوکم چووینە ژوورەوه، دایکم و (هەلاوه)خان، لە هەیوانەکه دانیشتیبوون، گۆپی ژوورەکهی (هەلاوه) خان کوزا بوو، کە هەمیشە داگیرسابوو. هەوائی (شیخ کاوه)م پرسى، دایكى گوتى: لێره نیه.

من وامزانى، لە تەقەکردنەکهدا لە سەریانەوه رایکردوو. دواى (هەلاوه)خان لى پرسیم و گوتى: ئا دەى بۆم بگێرەرەوه، تا بزانم، چى پوویداوه؟ منیش چى پوویدا بوو، هەر بە ئەو شیوەیە بۆم گێرایەرە. کاتى گوتم: (شیخ کاوه) منى بۆ لای (مام جەلال) ناردوو، (کاوه) لە ژوورە تارىکەکهوه هاواریکرد و گوتى: درۆدەکهى، من ئەم ناردووی! منیش پێم گوت: ئەى گەر تۆ نەتاردووم، من نیشم بە ئەو شوینە چى بوو؟! ئىدى بێدەنگبوو! دواى ماوهیە، لە ژوورەکه هاتەدەرە و تەماشایەکی کردم، وەك بلى، بۆ بە دایکم دەلئى، ئەو ناردوومى؟ چونکە (کاوه)، زۆر لە دایكى دەترسا و تەنانت لەبەردەمیشیدا، جگەرەى نەدەکششا!

گوتى: وەرە، نیشم پێتە. چووینە ئێو چیمەنەکهوه و دانیشتین. ئینجا پێکەنى و گوتى: زۆریان لىدای؟ منیش گوتم: لىدانەکه گرنگ نیه، بەلام پێکەنینهکهى تۆ ناخۆشه! باشە، بۆ نکولى لى دەکهى و دەلئى، درۆدەکا و من ناگام لى نیه، ئەى تۆ منت نەتارد؟! گوتى: ئەوه لەبەر دایکم وام گوت. پاشان گوتم: ئەى کوا خزمەکانت، ئەوتەى من تۆ دەناسم، تەنیا جارنکیش لێره نەمدیون و تەنانت نەهاتوون، سەرنکیشت لى بەدەن، گەر بۆ بەلایەکی وا نەبى، ئیشیان بە تۆ چیه؟! ئەوتە ئەو بەزەمیان بۆ ناینەرە و خۆشیان، وەك بەرزەکی بانان بۆی دەرچوون!

نەویش گوتى: ناخر من چى بکەم؟ ناگام لىیانە؟ ناردوومە بە دواياندا؟ خۆيان بە خزم دەزانن، سووکایەتیان بە (لاوچاک) کردوو و لىيانداوه، ئەوانیش پەنایان بۆ من هیناوه، تۆ لە جى من بوویتایە، چیت دەکرد. من بێدەنگبووم و هیچ نەگوت.

پاشان گوتى: ئیمە بریارمانداوه، بەیانى زوو لێره نەمىنن، ماوهیە لە ئیوشار دەبین و دواى دەچینەدەرەوه. گەر لەگەلمان دى، ئەوا دەبى، بەیانى کارێرى دە لێره بى. گوتم: باشە، بەجیت ناهێلم و دیم. ئىدى جیا بووینەوه و رۆشیتینەوه.

باوکم بۆنى شتیکی کرد بوو، هەر لە پى پى گوتم: ئەوه باسى چیتان دەکرد؟ گوتم: هیچ، هەر ئەو شتانەم بۆ دەگێرایەرەوه. گوتى: کوپم لە کەلى ئەهریمەن وەرەخوارەرەوه، بە قسەى (کاوه) مەکه، تۆ هیچ جۆره دۆژمنایهتیهك، لەگەڵ کەسدا نیه، خۆیندەکەت لەکیس خۆت مەدە و ئەو کوپى (شیخ لەتيفى شیخ مەحمود)ە، پىویستی بە خۆیندن نیه و پەکی لە

ھېچ شتى ناکەرى: بەلام گەر تۇ برۇى، بە دەسى خۇت مالى خۇت ويراندەكەى و پاشەپۇژى خۇت كۆيردەكەيتەوہ. من ھېچ دەنگم نەکرد، چونكە ھەموو قسەكانى راستبوون، بە تاييەتى دواى نەوہى، ئەو ھەلوئىستەى (كاوہ)م بىنى و گويم لە قسەكانى بوو!

ھەرچى چۇنىبوو، ئەو شەوہ نووستم و لەسەر بەلئىنەكەى خۇم، بەيانى كاژىرى نۇ ھەستام و چووم بۇ مالى (شىخ). لەبەردەرگە تەماشائى شوئىنى گوللەكانم دەکرد، كە جەلالىيەكان بە ديوار و دەرگەكەيانەوہ نابوو. تەماشامکرد، دەنگى كەس نايە و چۆلە. لە (ئەحەرەق)ى پياويانم پىرسى: كوان، لە كوئىن؟ ئەوئىش گوتى: ھەر شەوئى دواى ئىوہ، ترومبىلى بە شوئىياندا ھات و پۇشتن. گوتم: ئەى (شىخ كاوہ) ھىچى نەگوت؟ گوتى: نەخىر. ئىدى تىگەيشتەم، دوئىنى شەو ھەرچى گوتووہ، ھەمووى درۇبوو! منئىش قسەكانى باوكم بىركەوتەوہ و لە دلى خۇمدا گوتم: بە خوا باشبوو، ھىندە پياووبوو، چاوەپىنى منى نەکرد و منئىش دواپۇژى خۇم، بۇ ئەو پياوہ نەفەوتاندا!

ئەوہ بوو، دواى ماوہىەكى كەم، (چنورى) دەزگىرانىان بۇ گواستەوہ و بۇيان برد بۇ (سىتەك). ئىدى تا پۇژى پىكەوتەتنامەكەى (11. 3. 1970) خۇئىرايەوہ، نە بىنىمەوہ و نە ھەوالىشىم دەزانى!

لېژنەى (پۇلا)

بەيانىيەكى زوى زستانى (1969) بوو، لە پىر (جەمەەلى) ھات و گوتى: دوئىنى شەو جەلالىيەكان، (نەجات عەبدولستار)يان گرتووہ. ئەوئىش ناوى (جەمالى جەمەنوقلى) و (ورىا)ى داوہ، ئىستە ھەردووكيان گىراون. ئەو ھەوالە زۇر ناخۇشبوو، چاوەپوانمان نەدەکرد، بماندۇزەنەوہ و دەسمان لى بووہشىنن. ئەو پۇژە بە ناوى نەخۇشبيەوہ، قوتابخانەمان بەجىھىشت و گەپاينەوہ. من ھەر زو سەرم لە مالى (جەمال) دا و ھەوالم زانى. سەرەتا وئىانكردبوو، بەلام لەبەرئەوہى، سووكە خۇمايەتى و ناسياوييەكىان، لەگەل مالى (حاجى برايمى چەرمەگا)دا ھەبوو، بۇى تىكەوتن و دواى ھەفتەيەك بەرياندا.

بۇ بەيانى سەرم لە (ورىا) دا، لە بەنگەلەكانى (بەكرەجۇ) گىرابوو، لەگەل (رەزاقى عارقى فیتك)، لە ژوورىكدا بوون. بەلام (ورىا)، بەھۇى (قالە كۆكۆئى)وہ، ھەر زو بەرېبوو. كاتىكىش ئەوان بەرەلابوون، ھەولماندا، پىكخستەنەكە بەگەرخەينەوہ، بەلام (جەمال) قايل نەبوو، گوتى: پىوئىستە، ماوہىە چالاكى خۇمان بووہستىنن، ئىدى چالاكى لېژنەى (پۇلا) بە تەواوى ھەستا!

دوای ماوهیه، (جهمال) هۆکهی بۆ باسکردم و گوتی: چهن مانگی له ئەمهوههر، سه‌رێکم له دهرهوه دا، له ئەوی له‌گه‌ڵ هیندی لێرسراودا کۆبوومه‌وه و وینه‌مانگرت. یه‌کی له‌ نه‌و وینه‌نه و ناوه‌ نه‌ینیه‌که‌م، ده‌س جه‌لالیه‌کان که‌وتبوو، له‌به‌رئهره‌ ناشکرابووم و گیرام. به‌ راستی ناهه‌قی نه‌بوو، باوه‌ری به‌ که‌س نه‌مینێ. جگه‌ له‌ ئەوهی جه‌لالیه‌کان، نامه‌یان به‌ (جهمال) و (وریا) ئووسیوو، که‌چی دیکه‌ له‌گه‌ڵ مه‌لایی کارنه‌که‌ن.

پاشان هه‌ولێکی زۆرم دا، پێوه‌ندیی دروستکه‌مه‌وه، هه‌یج نه‌بی، نه‌و شانانه‌ی لای من بوو، به‌ تایبه‌تی نه‌و شانانه‌ی له‌ دهره‌وه‌ی قوتابخانه‌ هه‌مانبوون، به‌رێوه‌یانبه‌رم. هه‌رچه‌نده‌ تا ماوه‌یه‌که‌یش، راستیم پێ نه‌گوتن، هه‌ر سه‌رم لێ ده‌دان و ده‌نگوباسم پێ ده‌گه‌یاندن. به‌لام کۆبوونه‌وه‌مان نه‌ده‌کرد و پێم گوتبوون، جه‌لالیه‌کان زۆر به‌ په‌رۆشه‌وه، به‌ دواماندا ده‌گه‌ڕێن و ده‌یانته‌وی، رێکخسته‌نه‌که‌مان بدۆزنه‌وه. چهن مانگی به‌ نه‌و شیوه‌یه‌ کاره‌کانم به‌رێوه‌برد، به‌لام که‌لکی نه‌بوو!

کوڕیکی نانه‌وام لاهوو، خه‌لکی (چوارتا) بوو، ناوی (جهمال عه‌زیز) بوو. پۆژی پێی گوتم: له‌ (چوارتا) هه‌قال (عه‌لی سنجاری)م دیوه‌ و باسی کاره‌کانی خۆمانم بۆ کردوه. نه‌ویش گوتی: با به‌ زووترین کات، سه‌رێکمان لێ بدا. نه‌و کاته‌ (سنجاری)، فه‌رمانده‌ی هه‌یزی پزگاری بوو، له‌ لقی چواریش کاریده‌کرد. منیش گوتم: له‌ کوێه‌؟ گوتی: له‌ (پینجۆن) چاه‌رێنده‌کا.

ئه‌وی راستیی، ترسام و دلم به‌روایی نه‌دا، بچم. هه‌رچه‌نده‌ نه‌و پروداوه‌ی (جهمال)م بیرده‌که‌وته‌وه، به‌روام به‌ که‌س نه‌ده‌کرد. پێی ئەوه‌ی که‌سی بناسم و کارم له‌گه‌ڵ کردبێ، هه‌ر له‌ خۆمه‌وه‌ سه‌ری لێ بده‌م و ده‌سی هاوکاری بۆ پراکێشم، ئەوه‌ هه‌ر نابێ! ئیدی ئیمه‌ له‌ نه‌و کاته‌وه، له‌ رێکخسته‌نی مه‌لایی پچراین.

سه‌یر نه‌وه‌بوو، له‌ دواییدا (جهمال) پێی راگه‌یاندم، نه‌و رێکخسته‌نی ئیمه‌ (لێژنه‌ی پۆلا)، له‌ (سوله‌یمانی) هه‌مانبوو، تا‌که‌ رێکخسته‌نی مه‌لایی بوو، کاتی وه‌ستاش، ئیدی جه‌لالیه‌کان به‌ ته‌واوی، پشتینی دله‌یا بیان لێ کرده‌وه و پالیا لێ دایه‌وه!

وه‌رچه‌رخانیکی کتوپه‌ری

له‌ نه‌و ماوه‌یه‌دا، جه‌نگ له‌ هه‌موو (کوڕدستان) گه‌رمبوو، پێشمه‌رگه‌ قاره‌مانه‌کانی کوڕد، له‌ هه‌موو به‌ره‌کانی جه‌نگ، ده‌سی مه‌ردانه‌یان، له‌ سوپای (عیراق) و جاشه‌کان ده‌وه‌شاندا. جه‌لالیه‌کان، له‌ به‌ره‌کانی ده‌شتی (گه‌رمیان، قه‌لادزی، سوورداش و زیوی)، به‌ ته‌واوی شکان و وره‌یان پوخا. شه‌هیدی بیری نه‌ته‌وه‌یی، (عومه‌ری سالح مه‌نسور) و

پیشمرگه‌کانی، گهلی شو دههاتنه نیو شار و سزای جه‌لالیه‌کانیان ددها، ترس و له‌زنیکی وایان له دلیاندا چاندبوو، وایان لیها‌ت‌بوو، هر نیواره‌یان لینه‌هات، لیپرسراوه گه‌وره‌کانیان، شو له مالی خویان نه‌ده‌نووستن، به‌لکوو به‌رهو (به‌کره‌جو) ده‌پویشتن و شه‌ویان له نه‌وی پوژده‌کرده‌وه. ته‌نانه‌ت شه‌ویکیان، ده‌سیکی کوشته‌ده‌یان لی وه‌شاندن، هیندیکیان لی کوشتن و چهن که‌سینکیشیان، له‌نیو ناوده‌سه‌کانی مزگه‌وتی (حاجی مه‌لا‌ش‌ریف) دا خویان شار‌ده‌بووه! نه‌وه‌ده‌سوه‌شاندنانه، له لایه‌که‌وه هیندی که‌سی لی ترساندن و وا‌زیانه‌ینا. له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، گوپ و توانا و هی‌زنیکی ده‌روونی مه‌زنی، به‌هموو نیشتمانی‌په‌روه‌ران به‌خشی و وره‌ی به‌رز‌کردنه‌وه.

له نه‌وه‌ سالددا، مامه (سالم)م خویندنی ته‌واو‌کرد و گه‌رایه‌وه، مام پشتر له‌گه‌ل جه‌لالیه‌کان کاریده‌کرد. به‌لام کاتی هاته‌وه، وا‌زیلیه‌ینان. (نوری عومه‌ش) یش له (به‌غدا)، خویندنی ته‌واو‌کردبوو، له زانکوی (سوله‌یمانی) دامه‌زرا‌بوو، تا بلتی، جه‌لالیه‌کی توند و توخ بوو، گه‌لی شو له (به‌کره‌جو) لای (مام جه‌لال) ده‌مایه‌وه. له پروی بیر و هه‌لویستی پامیاریه‌وه، زور نا‌کو‌ک‌بووین. نه‌وه‌ کاته مام و (نوری)، هه‌ردووکیان پیکه‌وه له مالی با‌پیرم ده‌ژیان. منیش زووزوو سه‌رم لی دده‌ان و زوربه‌ی شه‌وانی هه‌یینی، شه‌رابی سپی فه‌ریده‌مان ده‌خوارد‌وه و گویمان، له ده‌نگه به‌سو‌زه‌که‌ی (سالم دیلان) ده‌گرت. پوژانه‌ش له گازی‌نوی (جمهوری) کو‌ده‌بووینه‌وه و یاری تا‌وله‌مان ده‌کرد.

زور جار له‌گه‌ل شه‌میدی نه‌مر (حه‌مه‌ی حاجی سالم) و (عه‌له‌خره‌دا، باسی بارود‌و‌خی (کوردستان) و شو‌پشمان ده‌کرد. له نا‌کاو کاک (عه‌لی) رای‌کرد و جه‌لالیه‌کانیش، کاکه (حه‌مه‌)یان گرت و هه‌مووی چهن پوژنیکی نه‌برد، پیش پیکه‌وتنه‌نامه‌که‌ی (11)ی مارس، له (به‌کره‌جو) گوله‌بارانیان‌کرد. زور جینی داخ‌بوو، شوینه‌که‌ی پر نه‌ده‌بووه‌وه.

ئیدی پوژبه‌پوژ تاده‌هات، په‌وشی پامیاری (سوله‌یمانی) خراپ‌تر‌ده‌بوو. جه‌لالیه‌کان شیت‌گیر‌بوو‌بوون، ده‌سیان نه‌ده‌پاراست، به‌تایبه‌تی زانی‌بوویان، سووکه پیوه‌ندییه‌ک، له نیوان سه‌ر‌کردایه‌تی شو‌پش و (به‌عس) دا هه‌یه.

ده‌نگوی گه‌توگو

دوای نه‌وه‌ی ریک‌خسته‌نه‌که‌مان نه‌ما و (شیخ کاوه‌ش) (سوله‌یمانی) به‌جه‌یه‌نشت، ئیدی جگه له خویندن و چاخانه‌ی (جمهوری)، شتیکی وا نه‌بوو، خو‌می پیوه‌ خه‌ریکه‌کم. له‌به‌ره‌وه به‌ته‌واوی، خو‌م دایه‌ خویندن و ده‌مویست، هه‌رچی چو‌نیبی، نه‌وه‌ سالد پو‌لی سی ته‌واو‌که‌م و نه‌وه‌ کاته، بریاری چاره‌نووس و پاشه‌پوژی خو‌م بده‌م.

لە کۆتایی سالی (1969)دا، پۆزبەرۆژ تادەهات، گۆلۆلی چانسى جەلالىيەکان، بەرەو لیژى دەپۆی. پینشمەرگە لە ھەموو بەرەکانى جەنگ، بە دەسێكى پۆلایین، لە ھیزەکانى دۆزمنیان دەدا و سەرکەوتن دواى سەرکەوتن بە دەسیاندەھینا. جەلالىيەکان لەنێو شارەکاندا ھاریبوویون، ئەوەى لەگەڵیان نەبووایە، پەلاماریاندەدا، دەیانگرت و نازاریان دەدا. لە قوتابخانەکان، قوتابییەکانیان ھەراسانکردبوو، کۆمەڵی قوتابییانى نامادەیی و زانکۆیان گرت، بەلام ئەوانە ھیچیان کەلکیان نەبوو، زامى تیکشکاندنەکانیانى بۆ ساریژ نەدەکردنەو!

ئەو ھەبوو، لە سەرەتای مانگی دووی سالی (1970)دا، دەنگى وتویژى نیوان سەرکردایەتى شۆپش و (بەعس) بلأوبوو ھو. ھیشتا رینکەوتنامەکە ناشکرا نەکرابوو، نوینەرەکانى (بازانى) و ئەندامانى پەلیتیرۆ (حەیبب موحەممەد کەرىم، نوورى شاوھیس) و چەن کەسێكى دیکەش، لە (بەغدا) بوون. میرى لە شارەکاندا، ناھەنگى ناشتى دەگێرا. تیبیكى موزیک و گۆرانى (میسرى)یان ھینابوو، لە سینەمای (رەشید) بەرنامەیان پینشکەش دەکرد و چوونە ژوورەو ھەش بە خۆرایبوو. ھەرچى چۆنیبوو، ئەو ئیوارەى مەن و مامە (سالح) و (مستەفای سەیدمەجیدى) بەرگدرووی ھارپیم توانیمان، بە شەرەشەق بچینە ژوورەو. لەگەڵ بەرنامەکانى (میسرى)یەکانیشدا، تیبى موزیکى (سولەیمانى)ش بەشداریانکرد بوو، شەویكى زۆر خۆشبوو. ئیدی شارى (سولەیمانى)، کەشێكى زۆر خۆشى ھەبوو، ھیچ مەترسى نەمابوو، کەس لە کەس نەدەکەوت.

بەیانىيەكى زوو لە دەرگە درا، باوکم کردیيەو، (عوسمانى قالەمنەر) بوو. دەستى جلی پینشمەرگەى لەبەردابوو، کلاشینکۆفینكى بە شانەو ھو، خۆى کرد بە ژوورا و لەگەڵ باوکمدا یەكدیان ماچکرد. منیش لە ژوورەو دەرپەریم، باوھشم پینداکرد و تیرتیر یەكدیمان ماچکرد. بەلام واقم و پەمابوو، گوتم: ئەو چى دەکەى، وا بە چەکەو ھى ترس دەسوورپیتەو؟! گوتم: تازە ھەموو شتى تەواو بوو، گەفتوگۆمان ھەبە و بە ئەو زوانە سەردەکەوین. ھاتووم بۆ دەرمان بۆ کاک (عومەرى سالح مەنسور). ئەو کاتە (عوسمان) لای شەھید (عومەر) پینشمەرگەبوو. ئیدی باوکم ھیندی دەرمانى بۆ پینچایەو و پۆی. ھەرچەندە باوکم جەلالى بوو، بەلام ھەرگیز گوتمى نەدەدایە، ھەر ناسیاری و ھەلامى بۆ بناردایە و داواى شتىكى لى بکردایە، بۆی دەکرد، ناگام لى بوو، چەن جارى، دەرمانى بۆ (نورى حەمەەلى) و (قالەى کولەشین) دەنارد!

رېښه و تننامه ي (11) ي ماری سالی (1970)

هينده ي پي نه چوو، گوتيان: نيواره سه روك كومار (نه حميد حه سن به كر) قسه ده كا، راديو و تيليفيزيونه كان راسته خو بايد گوينه وه. نه وه بوو، سسر له نيواره ي پوښي (10-11. 3. 1970)، خاله (به كر) خاله كاني رېښه و تننامه كه ي خوينده وه. له رېښه و تننامه كه دا، گه لي خالي باشي تيدابوو، به لام هر نه و پوزانه هه سته ده كا، هيندي كه موكوو ريشي تيدا هه يه، وهك بومبيكي چينراو وابوون، هر كاتي بيانوي، بيته قيننه وه، ده يته قيننه وه و ديسانه وه جهنگ، له (كوردستان) ده سپنده كاتوه!

نه وه ي به لاي نه وه ي نيمه وه زور گرنه بوو، نه وه بوو، ريزه كاني گه ل يه كيگرته وه و جهنگي چه پيلي نيوخو گوڙكرا. چونكه ژه نه رال (بارزاني) داواي كر دبوو، هه موو هيزه چه كداره نافه رميه كان چه كرين، هر زووش (نه لبه كر)، نه وه ي راگه ياند و گوتي: جگه له هيزه كاني پيشمه رگه، هه موو هيزه چه كداره كاني ديكه، به هيزيكي ناياسايي دانرين و ده بي، هه لبوه شيترينه وه! له كوتايي بلاو كرا وه كه شيده گوتي: (ويغبر غدا عطلة رسميه في كافة انحاء العراق) واته: سه يني له هه موو (عيراق) دا، پشوروي فه رميه. هر نه و پوزه (شيخ مه نسوري حه قيد) م بيني، سه باره ت به نيوه پوكي رېښه و تننه كه گوتي: هر نه وه ي راست تيدابوو، كه خاله (به كر) گوتي: سه يني له هه موو (عيراق) پشوروي فه رميه و نه واني ديكه هه مووي درويه! كه چي هر واش دهر چوو، قسه كه ي راستبوو، چونكه ورده ورده، ده سه كه يان ناشكرابوو، پوزگار سه لماني، بوچي نه و رېښه و تننامه يه يان واژو كر دوه!

دوای ئەوەی پێکەوتننامەکە خوێنرایمە، سەرۆک (بارزانی) برووسکەى پشتگیری و پیرۆزبایی لێدا. لەهەمان کاتیشدا، گەورەیی و ژیری خۆی نواند؛ لیبووردنیکی گشتی، بۆ هەموو ئەیارەکانی خۆی بلاوکردەوه. ئیدی کورد خواخواى بیانوویەکی بوو، بۆئەوەی تەقەبکا، ئەو ئیوارەپەش، یەکی لە ئەو ئیوارانەبوو، لە شارى (سولەیمانی)، تەقەپەکی زۆری بۆ وینە کرا و پێشیان دەگوت: تەقەپەى خۆشى!

بەیانى زوو هەستام، چوومەدەرەوه و تەماشامکرد، بە جارى شارەكەمان خرۆشاوه، جەماوەریکی یەكجار زۆر، لەبەردەركى سەرا خەبوونەتەوه. بەلام، چونكە مەلایپەكان پێكخستنیکی پێكوتی و یەكگرتویان ئەبوو، بەرەلایپەکی تەواوی پێوه دیاربوو، هەر كەسى بۆ خۆی گەورەپە بوو، كەس نامەى كەسى نەدەخویندەوه، بەلكوو هەمووان دەیانویست، لە لایەكەوه: كەلك لە ئەو جێچۆلی پێكخستنه وەرگرن و دەس بەسەر كاروبارەكانى نیوشاردا بگرن. لە لایەكى دیکەوه: خۆشى و پشتگیری خۆیان، بۆ سەركردایەتى شۆپش و (بارزانی) دەربەن! لە لایەكى دیکەشەوه: دژی جەلالیپەكان بوەستن و تۆلەیان لى بكەنەوه! لەبەرئەوه هیندەى ئەمابوو، هەردوو پەوانشاد (جەلالی حسەكەلۆش) و (رەزاقى عارفى فیتك)، لەبەردەركى سەرا پەلامارى یەكدی بدن و نیوانیان تێكچى، چونكە هەردووکیان، بانگەشەى ئەوەیان دەکرد، پێوهندیان هەبووه، كاتى خۆشى جەلالیپەكان، هەردووکیشیانی لە (بەكرەجۆ) گرتبوو!

بەلام دوایى هەموو لایەنەكان، لەسەر ئەوه پێكەوتن، خۆپیشاندانیکی گەورەى جەماوەرى، لە نیو شاردا بكرى و بە شیۆهەمكى جوان پێكخرى، پشتگیری خۆیان بۆ

نیوهرۆکی پێککهوتننامهکه و سهروک (بارزانی) دهبرین، بێ ئهوهی جێبو، به هیچ کهس و لایهنی بدری و سوکایهتیان پێ بکری! کهچی لهگهڵ ئهوهشدا، له نهو پۆژه گرنکه بێ سهروبهری و ناژاوه گهورهیهشدا، پۆژی (12، 3، 1970)، گهورهترین خۆپیشاندانی جهماوهری، له میژووی شاری (سولهیمانی) دا پێکخرا. سهریکی لای مزگهوتی گهورهبوو، سهرهکهی دیکهشی، لای باخی گشتی بوو. ههرحی مه لای، کۆمۆنیست، دژه جهلالی و بیلایهنیش ههبوو، ههرحی کهسوکاری شههیدان ههبوو، له نهو ماوه کورتهدا، دروشمیان نووسی و زۆر به خوشییهوه، بهشدارییانکرد.

خۆپیشاندهران تا سهرهتای شهقامی (سالم) ی نیسته رۆیشتن، له ئهویوه گهراوهوه و به جادهی (سهرشهقام) دا سهرکهوتن، به بهردهرکی سهردا تێپهڕین و به تووی مهلیکدا ههنگهرا، به ههه شوینیکیشدا تێپهردهبوون، هیندهی دیکه خهڵکیان پێوه دهنیشتهوه و جهنجالتردهبوو! تهناوت هیندی خهڵکی ترسنوک و ههلهپهرستی، خویان پێدا ههئووسی، که تا دوینی بوو، دژی شوپش و (بارزانی) بوون! پاشان خۆپیشاندهران، له بهردهرکی سهرا کۆبوونهوه و لیژنهیهک پێکهاتبوو، سهرپهرشتی ئاههنگهکه بکا.

دوایی (توفیقی نوری بهگ)، به ناوی (لیژنهی نیوچهی سولهیمانی پ. د. ک.) و (رهغهتی جهمدی بهگ) ییش، به ناوی لقی (ی. ق. ک.) هوه، له سههر ئوتیلهکهی (نوری عهلی)، سهروو گوتاریان خویندهوه، پاشان کۆتایی به خۆپیشاندانهکه هات!

کهسوکاری ڤهواتشاد (جهمدی حاجی صالح)، بهشاری خۆپیشاندانهگایان کرد و وینهکهیان بهرزکردوه.

وینەدی بەشی لە خۆپیشاندا نەگە، نینە سەرپەرشتیماندا کرد

پەلەقاژەى مەرگ

كاتى جەلالىيەكان، ئەو جەماوەرە گەورەيە و ئەو سەرکەوتنە مەزنەى شۆرشيان بىنى، هەر بە تەواوى تووشى هەستىريا بوون. هەرچەندە سەرەتا وایان پيشاندهدا، ئەوانيش له ئەو سەرکەوتنەدا بەشدارن، بەلام له راستیدا، زۆريان پى ناخۆشبوو، هەر بە جارى، کۆستيانکەوتبوو! لەگەڵ ئەوەشدا، ههچ چارێکیان نەبوو، چونکە لە کوردەکەى هەردوو جیژن بوو بوون! لەبەرئەوە هەر وا بەهیمنى و بى کاردانەوه دانەنیشتن، بەلکوو چەن لىپرسراویکی گیرەشیوین و نازاوەچى، لە دەورى يەکدى کۆبوونەوه، کەوتنە خویان و دەیانویست، نیشتمانپەروران بترسینن، بەر بە لىشاوی جەماوەر بگرن و خۆپیشاندا نەگە تیکدەن. بۆیە لەپەر پیکابە سەریەتالەکانى (بەکرەجۆ)، لە جادەى (کاوه) وە هاتن و بەرەو بەردەركى سەرا سەرکەوتن، بە دۆشکە، تەقەيەکی زۆريان بە ئاسماندا کرد و دەیانقێران. بەلام ئەوە لە پەلەقاژەى مەرگ دەچوو، تازە کارلەکارترازابوو، ههچ شتى دادى نەدەدان، جەماوەرى نیشتمانپەرەرى کوردیش، گویيان ئەدایە و پلاوہیان لى نەکرد!

گەر ئەم خۆپیشاندا ن و جەنجالییەى لە نیوشاردا ببنرا، شتیکی گەیاندى، هەمووی تەنیا نیشانەى ئەوەبوو، لە لایەکەوه، تا چ ئەندازەيەك جەماوەرى کورد، دژی جەنگ و لەگەڵ ناشتی راستەقینەى سەرانسەریدا بوون. لە لایەکی دیکەشەوه، هیز و توانای شۆرش، جەماوەى (پارتى) و کەسایەتى بەهیزی (بارزانى) پيشاندهدا. چونکە جەلالىيەکان ماوەى

(4) سال بوو، دەسەلاتىكى گەورەيان لە نىوشارى (سولەيمانى)دا ھەبوو، سەرھەراي ئەو ھەموو ھەردەشەوگورەشەيە، پاونان و گرتن، لىدان و كوشتن، ئەك ھەر ئەيانتوانى، ھىزەكانى شۇرش و (پارتى) لەنىويەرن، بەلكوو ھىشتا جەماوهرى (پارتى) و شۇرش، لە جەماوهرى ئەوان زياترېوو، لەسەر خەباتى رەواي خۇشيان سوورتېوون!

ئەمەش بۇ ئەو دەگەرئەتەو، بىنچىنەي كوردايەتى، تىكۇشانى بەلكەي (پارتى) و (بارزانى)، لەسەر بناغەيەكى پتەوى رىكويىكى نىشتەمانپەرورەي ھەلچىرايوو. بەلام فەشە كوردايەتى بەلكەي جەلالى، بىنچىنەيەكى بۇشى نانىشتەمانپەرورەرانەي ھەبوو، بە فەرمانى ئاغاكانى (بەغد)يان بەرئەدەچوو، ھەموو شتىكىشىيان دىژى شۇرشى كورد دەكرد، تەنيا ھەر بۇئەوھى، گرەو لە (بارزانى) بەرئەو، وەك كەرى دىزىيان لى ھاتبوو، تۆپىنى خۇيان و زىانى گەلەكەيان دەويست! بۇيە، ھەر بە يەك پلاقۇكى مىرى و فەرمانى (ئەلبەكر)، ھىزەكانيان ھەلۇەشانەو و وەك بەفەرەكەي پار تەوانەو!

لەبەرئەو، لە تاو ئەو تىكشكانە گەورەيەي بەسەريانھاتبوو، لە تاو ئەو سەرکەوتنە مەزنەي (بارزانى) بەدەسپەنتابوو، لە تاو ئەو جەماوەرە گەورەيەي، لە خۇپىشاناندانەكەدا بىنىبوويان، پەلامارى قوتابخانەي نامادەيى كچانىان دا، بۇمىكىيان تى ھاويشت، بەلام باشبوو، كەسى نەكوشت، تەنيا چەن كەسى برىندارىوون، وەك ئەوھى بۇمىيان، لە چەمىكى خۇر ھاويشتىبى و پراوەماسى بكن! تاوانبارى قوربانىيەكەش، (جەمالى ئەحە خورشە) بوو، سەرۆك (بارزانى) داواي لە مىرى كرد، لەبەردەكى سەرا ھەلىواسن و بە سزاي گەل گەيەنرا. ئەوانەي ناردبووشيان و ئەو كارە قىزەونەيان پى كرد، بۇ خۇيان بى عەرەقردنەو بۇي دەرچوون!

رىكخستەوھى ھىلەكانى رىكخستى (پارتى)

ھەفتەيەك بەسەر رىككەوتننامەكەدا تىپەرېووبو، تووشى (جەمالى حەمەئوقلە) بووم. گوتى: وا رىكخستەكانمان ئۆدەكەينەو، دەبى، كارمان لەگەل بکەيتەو. دواي ھىندى گلەوگازندە قايلېووم، ئىدى پىكەو چووین بۇ لای (رەسوول مەمەند)، ئەو كاتە يەكەمىن كادىرى (پارتى) و لىپرسراوى لىژنەي نىوچە بوو، لە (سولەيمانى) دەسبەكاربوو. (جەمال)، باسى پۇژانى تىكۇشانى لىژنەي (پۇلاي) بۇ كرد و ئەويش گوتى: كەسانى وەك ئىو، ھەرچەن لە رىكخستنىش بىچرىن، ھەر دەبى، بگەرئەو و شانازىتان پىو دەكەين. منىش ناوى ئەو ھەقالانەي لام بوون، ھەموويانم دايە، ئىدى وەك دەلین، جارىكى دىكەش بە (پارتى) ھو لەھىمكراينەو!

بیرەتیزەگەي (عەبدوللا جەوھەر)

ھەمووی دوو ھەفتە، بەسەر دەرچوونی رېڭكەوتننامەكەدا پانەبووردبوو، لە چاخانەكەي (عەبەي عەلي ئەكبەر)ي تەنیشت دەروازەي سینەما (رەشید)ي كۆن و (رەشەمۆلي) ئیستە دانیشتبووین، لەگەل خوالیخۆشبووان مامۆستا (عەبدوللا جەوھەر، شیخ ئەنوەر)ي ھۆنەر و (مارف ناسراو)دا چاماندەخواردووە و سەپارەت بە رېڭكەوتننامەكە لەمەتەقیمانەكەرد. ئەو كاتە ئەندامی (پارتی) بووم و باسی خالە چاكەكانی رېڭكەوتننامەكەم بۆدەكردن. (شیخ ئەنوەر) گوتی: ھەموو خالەكانی باشن، بەلام گرنگ ئەوھە، جیبەجیبكړین. منیش گوتم: ماوەي چوار سالیان بۆ جیبەجیبكردنەكەي داناو. ھەرچەندە مامۆستا (عەبدوللا)، تا بلیي، كەمدوو و دوورەپەریزبوو، زۆر كەم تیکەلی خەلك دەبوو، كاتی تیکەلیشدەبوو، پتر گویی دەگرت و كەمتر قەسەیدەكرد. لەگەل ئەوھشدا ھەلیدایە و گوتی: ئەي نوای چوار سالەكە؟ گوتم: نازانم. ئیدی نەویش بزەھەك گرتی و بیدەنگبوو.

ھەموو كاتی، ئەو پرسیارەي مامۆستام بیردەكەوتەو، ئینجا تیگەیشتم، ئەو لە ئەو سەری ھاتبوو، باش لە مەبەستە گلاوھەكەي (بەعس) تیگەیشتبوو، خالە لاوازەكانی رېڭكەوتننامەكەي چاك دەزانی. بۆیە ئەو پرسیارەي لە من كرد و گالتهی پی دەھات! كورد راستی فەرموو: ئەوھي گەنج لە ئاویئەدا دەبیینی، پیر لە خشتی كالدە دەبیینی!

دواسەردانی (سیتەك)

ھەرچەندە (شیخ كاوھ)، بی مالاوایی منی بەجیئیشت، كە رژیشتیش، نە یەكدیمان بیینیو، نە دەنگیشمان بە یەكدی گەیشت. بەلام لەگەل ئەوھشدا بیرمەكرد، چونكە تەمەنیکمان پێكەو بەسەربردبوو.

ماوەیەبوو، لەگەل (نەوزادی شیخ جەلالی حەفید)دا، پیوھندییەكی دۆستانەي خۆشمان ھەبوو، ھات بۆ مألەوھ و گوتی: بەیانی خۆت ئامادەكە، پێكەو دەچین بۆ (سیتەك). ئەو پۆژە (14. 3. 1970) بوو. بارانیكی یەكجار زۆر دەباری، جیبیكمان گرت و پۆیشتم. بەلام بریا ھەر نەچوو مایە. نوای ئەوھي دەسی (شیخ لەتیف) ماچكرا و ناخورا، (شیخ كاوھ) لە پاو ھاتەو، ھەموو جەلەكانی تەپربوو. چاوی بە من كەوت، زۆر بە ساردییەو، تەوقەي لەگەل كردم و یەكدیمان ماچكرد. منیش ھیچ شك نەدەبرد و زۆرم پی ناخۆش بوو، لیم پرسی: ھیچ پوویداو، وا ساردی؟ گوتی: گللەبیم زۆرە و تۆ خۆت لە من شاردەو، ئەم ماوھ دووردریزە دەنگت نەبوو، ئیستە دەزانی، جادەكەي پانە، بۆیە

ھاتووی بۇ لام، منیش گوتم: ئەى بېرىار نەبوو، سبەى پۇژ يەكدى ببىنن و پىكەوۋە بېۋىن، من ھاتم (ئەھەرەق) گوتى: ھەر شەۋى دۋاى ئىۋە پۇشتوون! تەماشامكرد، پۋى خۋى گىرژكردوۋە و لچى بە يەكدادوۋە. منیش ھەستام و گوتم: داۋاى لىۋوردن دەكەم، من بە ھەلە ھاتووم، چونكە جگە لە براىەتى و ھاۋرئىەتى تۆ، پىۋىستم بە ھىچ شتىكى دىكە نىيە. كەچى ھىچ قەسى نەكرد. منیش چۈومەدەرەۋە. (شىخ نەزاد) ھات و گوتى: تۆ لەگەل من ھاتووی، ئىستە پىكەوۋە دەرۋىن، نەم شەۋ لە مالى كاك (مەلاقادە كوۋىرە) دەبىن، بەيانىش زوۋ سەرى لە (شىخ بابەتايەر) دەدەين و دەگەرئىنەۋە!

ئەۋ شەۋە لە ئەۋى بوۋىن، ھەموۋىم بۇ (شىخ نەزاد) گىرايەۋە، نەۋىش گوتى: گوتى مەدەرى، (كاۋە) ھەر واىە، حولحولىە. بەلام من ئەۋ قسانەم لە دل دەرئەدەچوۋ، سەرەراى ئەۋ ھەموۋ تىكەلاۋى و دۇستايەتییە، سەرەراى ئەۋ ھەموۋ لىدانەى لەسەر ئەۋ، بە دەسى جەلالىيەكان خواردم، ھىشتا ئەۋە ھەلوئىستى بى! ئىدى من ھاۋرئى وام بۇ چىيە؟ خۆ من پىاۋى ئەۋ نىم، تا بە ئارەزوۋى دلى خۋى بمجولئىنى. لە ھەموۋ ژيانىشما، قەسەم لى قەبوۋل نەكردوۋە و ۋەك ئەۋانەى دەۋرۋەرى، بە درۆ لە گەردنى خۆم نەداۋە، قەسەيەكم بە دل نەبوۋى و مىشكەم ۋەرى نەگرتبى، پىك پىم گوتوۋە و ۋەلاممداۋەتەرە. لەبەرئەۋە زۇر جار دەمبىنى، توۋرەدەبوۋ، بەلام زوۋ خاۋدەبوۋەۋە، بۇيە بېرىمدا، تا لە ئەۋ ھەلوئىستەى پەشىمان نەبىتەرە، چارىكى دىكە سەر بە مالىاندا نەكەمەرە و نەبىنمەرە.

ئەۋ پۇژە ھەر خۋشى نەكردەۋە، بارانىكى وا بارى، بە ھىچ شىۋەيە، كەس پى ھاتوچۋى دەرەۋەى نەبوۋ. دوۋشەۋ لە مالى (مەلاقادە) بوۋىن و گىرمانخواردبوۋ، شەۋ و پۇژ خەرىكى يارى كاغەز بوۋىن.

بۇ بەيانى كەمى خۋشىكردەۋە و ناسمان پوۋنبوۋەرە، پىكەرە چوۋىن بۇ (گەرەدى). دوۋ پۇژىش لە ئەۋى ماينەۋە. ئىدى زۇرم پى خۋشبوۋ، لە ژورە تارىكەكەى مالى (مەلاقادە) و لە دەس دوۋكەلى جگەرەى زەل پزگارمىبوۋ. ھەرچەندە خواھەلناگرى، پارژەيەكى زۇريان كردين. بەلام چونكە دلەم تەنگىبوۋ، بارانىشبوۋ، پى چوۋنەدەرەۋە نەبوۋ، ھەر ۋەك لە زىنداندا بم، وابوۋ!

لە گوندى (گەرەدى)، كۆمەلى پىاۋى پىاۋانەى لى بوۋ. (شىخ بابەتايەر) و (شىخ مەحمۇدى باراۋى) لە دىۋەخانەكە دانىشتبوۋن. دۋاى ئەۋەى كەمى دانىشتىن، (شىخ نەزاد) ھەموۋ شتىكى بۇ گىرآنەۋە. ئىدى (بابەتايەر) كەمى لە من توۋرەبوۋ، گوتى: تۆ ئىشت بە ئەۋى چىيە، بۇ خەرىكى خويۇندنى خوت ئابى، چىت لە ئەۋ سەرەشەيە داۋە؟!

منیش هیچ قسم نەکرد، دەمرانی، قسەکانی ھەموو راستن و بە دلەو دەتووسین. ئەو دوو پۆژەیی لە ئەوی بووین، زۆر بە خۆشی و پیکەنین بەسەرمانبرد، پاشان جیبەکە بە دواماندا ھاتەو و گەراینەو.

ئیدی من بە تەواوی، پیم لە (کاو) بپی و ھاتوچۆی مالی (شیخ)یشم نەدەکرد، ھەرچەندە ھیندی جار، پاوکم لە ئەوی دەھاتەو و دەیکوت: (کاو) ھەواتدەپرسی و دەلی: خەریکی جیبە و چی دەکا؟! بەلام من لەسەر قسەکەیی خۆم سووریووم و تا (شیخ) لەتیف)یش کوچیدوایی نەکرد، نەمبینییەو!

من و خوالیخۆشبوو (شیخ) باباتایەری شیخ جەلالی حەفید (پۆژی 28. 1. 2013) لە مالی خویان گیراوە.

بەرەگەیی لقی چوار

دوای ماوەیەکی کەم، (پارتی) لەسەر شەقامی (مەولەوی)، خانووھەکی (رەشەجەنچەری) بەکرێگرت، بارەگەیی لیزنەیی ناوچە و لقی چواریان لی کردەو. ئەندامانی لقی (سولەیمانی) ئەمانەبوون: خوالیخۆشبووان (عەبدولی سوران) لێپرسراوی لقی بوو، (سیدیق ئەمین) ناوی بە (سیدیقە فەنی) پۆیشتبوو، (حەمەیی مەلا عەبدوللا، فەرەج سەعید، قادر جەباری و مەلاخدر). ھەر زوو گەیشتن و دەسیان بەکارکردن کرد.

دوو پۇژى پېچوو، (عەبدولوهەب ئەترووشى)ش، بە خۇي و پېشمەرگەيەكى زۇرەوہ هاتن. بە ئەو بۇنەيەوہ، نىوارە لە بارەگەي لق، تىپى موزىكى (سولەيمانى) بانگكران و ناھەنگىكى خنجىلانەيان سازكرد. دواى ماوہيەكيش، ناھەنگىكى دىكەيان لە چيمەنە گەرەكەي يانەي فەرمانبەران گيڤرا، گەلى ھونەرماندى كورد و عەرەب بەشدارىيان تىدا كرد، تا درەنگانى موزىك و گۆرانى بوو، ناغاي (ئەترووشى)ش لە پېشەوہ دانىشتبوو، دەتگوت بەرازە، ئاوپرى بۇ نەدەدرايەوہ، ھەر مۇژدەبووہوہ، كەس بزيەكى شيرىنى، لەسەر لىوہكانى نەيىنى! ئىدى وردەوردە و پۇژ لە دواى پۇژ، پىكخستەكانى (پارتى) لە (سولەيمانى)، گەشەياندەكرد و جەلالىيەكانىش دەپووكانەوہ!

چارەنووسى جەلالىيەكان

ھەر سى چوار پۇژ دواى پىككەوتننامەكە، جەلالىيەكان لە ناچارىدا، پشگىرى خۇيان دەربىرى و برووسكەيان بۇ مىرى لىدا. نىنجا (مام جەلال) لە (بەكرەجۇ)، كۆمەلەكەي خۇي كۆكردەوہ و لە نىوان قسەكانىدا گوتبووى: ھەر كەس بچىتەوہ مالى خۇي و لەمەودا، خەباتى رامىارى دەكەين. بە كوردىيەكەي دەولەتى داگىركەرى (عىراق)، نىشى پىيان نەمابوو، ئەو باوكەيان مرد، تا دژى بەرەي شۆرش و (بارزانى) بچەنگن و خەباتى چەكدارى بكن! لەبەرنەوہ ناشبەتالىانكرد و زۆربەي چەكدارەكانىشيان، چەكەكانىيان بۇ خۇيان برد و لە مالى خۇيان دانىشتن.

ئىدى لە ماوہيەكى كەمدا، ئەو ھەموو بارەگايانەي لە (بەكرەجۇ) ھەيانبوو، چۆلكران و گسكىيان لىدرا، فزانفزان، تالانى و چەكفرۆشتنى بوو، وینەي نەبوو. ئەو جەلالىيانەي لە خۇشيان دەترسان و خراپەيان بەرانبەر پۇلەكانى گەل كردبوو، خۇيان شارەدەوہ، يا بەرەو (بەغدا)ى پايتەختى داگىركەر ھەلاتن!

رەوشى قوتابخانە و (بەكرەجۇ) دواى (11)ى مارس

دواى ئەوہى جەلالىيەكان بىكەكانىيان چۆلكرد، نىمە كۆمەلى بووين، چووین و سەرمان لى دان، تا بزانىن، چىيان لى بەجىماوہ و چى دەبىنين. گەر بلىم، تەنانت گلۇپى ژوورەكانىشيان دەرھىنابوو، لە ئەوانەيە خوینتەرانى بەرپىز باوہرم پى ئەكەن. ھەموو ئەو ھۆلە زلانەي كاتى خۇي، بۇ بەخۆكردنى ئازەل و پەلەوہر درووستكرابوون، جەلالىيەكان لە نىسگەي كشتوكالى (بەكرەجۇ) و زانكۆيان سەندبوو، بارەگايان تىدا دامەزراندبوو، چۆل و تارىك بوون!

لە قوتابخانەش، ھىندى قوتابى دەسوپى سېى، لىژنەيەكيان دامەزراندېو، كاروبارى
 قوتابيانىان بەرپوۋەدەبرد. بەلام ئىمە (ئەوانەى لە پۇژە ناخۇشەكاندا كاماندەکرد)
 تىكەئيان نەبووین. سەرەتا قوتابىيە جەلالىيەكان نەياندەوئىرا، بىنەو و لە (بەكرەجۇ)
 بىمىنەو. بەلام دوایى زانىيان، كەس دەسيان بۇ ئابا، وردەوردە پەيدا بوونەو. (رەزاي
 بابەگورون) بە من و (جەمەئەلى) گوت: ھەرچى قسەيەكم پى بلى، لە چارى ئىوھى
 دەناسم و قسەش، لە كەس قەبول ناكەم. ئىمەش دئنيامانكرد و گوتمان: ھەر كەسى
 قسەيەكى خراپى پى گوتى، لىنى قەبول مەكە و بلى، سەرۆك (بارزانى) لىبووردنى گشتى
 دەرکردو. ھەرچەندە قوتابىيە مەلایيەكان، زۇر داخ لە دل بوون، ھانايان بۇ ئىمە
 دەھىنا، يارمەتییانبدەين، تا تۆلەى خۇيانيان لى بکەنەو. بەلام لە ھەمان كاتدا، خۇيان
 بە پىنماى و داواكارىيەكانى (پارتىيى) و سەرۆك (بارزانى) ھو بەستبوو ھو، تەنيا
 كۆمۇنىستەكان نەبى، دەيانويست، ئەو ھەلە بقۆزەو و تۆلەى خۇيانيان لى بکەنەو.
 تەنانت پۇژى كۆمۇنىستىكى ناسراوى ھەك (عوسمان غەرىب)، قسەى بە (رەزا) گوتبوو،
 ئەويش ھات بۇ لای ئىمە و گوتى: من (پارتى) ھەرچىيەكم لى بكا، گوى نادەمى و ھەقى
 خۇيانە، بەلام لە كۆمۇنىستەكانى قەبول ناكەم، سوکايەتيم پى بکەن. ئىمەش گوتمان: چى
 بوو و چىت لە ئىمە دەوى؟ گوتى: لەگەلمدا وەرن، با تۆلەى خۆم بکەمەو. (رەزا) زۇرى
 بەسەر ئىمەو ھەبوو، لەبەرئەو لەگەلى چووین، (عوسمان) ى بانگکرد و تىرى کوتا.
 ئەويش جگە لە ئەوھى دەرەقەتى (رەزا) زلەى نەدەدا، بىنىشى، ئىمە وەستاوین و ھىچ
 قسەناكەين، ھەر ھەلسايەو و يەكسەر رايکرد، ئىدى كۆمۇنىستەكان نەيانئوئىرا، تەماشای
 ئىوچەوانى كەسى دىكە بکەن!

(جەمەوفەنى) سەرۆكى چىشتكەرەكان، سەرەتا نەيدەوئىرا، دەوامبكا، بەلام پاشان زانى،
 كەس قسەى پى نالى، ئەويش گەرايەو، ھەر دەتگوت، كۆستىكى گەرە و گرانى
 كەوتوو، سەرەراى ئەوھى ئەو سەرکەوتنە گەرەيەش بە دەسھاتبوو، كەچى ھىشتا چارى
 بە مەلایى ھەل نەدەھات، ھەمىشە بۇ خۇى مات و بىدەنگ دانىشتبوو، دەتگوت، مال و
 منالى لاڧا و بردوونى!

سەيرانى (ئەحماد)

بەبۇنەى سەرکەوتنى كورد و نەمانى ناكۆكى و دووبەرەكىيەو، دەستەى بەرپوۋەبەرى
 قوتابخانە و (ى. ق. ك.) بېريارلندا، سەيرانىكى ھاويەش، بۇ قوتابيان و مامۇستايان، بۇ
 ھاويەھەوارى (ئەحماد) رىكخەن. پىشەكى، پىوھەندىيان بە (ى. ق. ك.) ى شارۆچكەى

(ھەلەبجە) ۋە كۆرۈنۈش ۋە پىيان راگەياندىن، پۇرۇش پىنجشەممە دىن ۋە شەمىش لە ئەۋى دەمىننەۋە، بۇ ئەۋى جى مانەۋەمان بۇ داينكەن ۋە بەيانىيەكەشى بەرەۋ (ئەحمەۋ) بۇرۇن. جگە لە ترومبىلى تايبەتى مامۇستاكان، سى لۇرى گەۋرەيان بۇ گرتبۇۋىن. مانگى چۈرۈۋ، ئاۋ ۋ ھەۋايەكى زۇر خۇشى ھەبۇۋ. ئىمە كۇمەلى بۇۋىن، (ھەمەۋەلى) نەپەشت، بە ھىچ لايەكدا بۇرۇن، يەكسەر لە مالى ئەۋان دابەزىن. (نەبىلى ئورى مەتى) ۋ (مۇنەۋەد قوستەنتىن) يىشمان داۋەتكرىبۇۋ، ھەردووكيان لە تىپى موزىكى (سولەيمانى) بۇۋن، نامىرەكانىشيان لەگەل خۇيان ھىنابۇۋ.

دۋاى ئەۋى لە (ھەلەبجە)، قوتابىيەكانمان دامەززاندى، ئىمە جىابوۋىنەۋە ۋ چۈۋىن بۇ مالى (ھەمەۋەلى). ئەۋ ئىۋارەيە لەگەل مامۇستا (ھەمە قەرەج) ۋ خۋالىخۇشبوۋ (جەزاي) براشيدا، يەكدىمان ناسى. خۋاردنىكى زۇريان نامادەكرىبۇۋ، ئىمەش نىزىكەى ھەۋت كەس دەۋۋىن. پاشان چۈۋىن بۇ يانەى فەرمانبەران ۋ دانىشتىن، ئىدى ئەۋ شەۋە، بە دەم خۋاردنەۋە ۋ گۇرانى ۋ موزىكەۋە، كاتىكى زۇر خۇشمان رابۋارد، بە تايبەتى (برايمى ھەمەۋەلى)، دەنگىكى خۇشى پىۋەۋىۋ، چۈنكە بەلەشبوۋ، ھەر ھەلەدەدا، بە تەۋاۋى كەلەى گەرمبۇۋىۋ، ئەۋى دەيگوت، نەيدەگوتەۋە!

بەيانى زوۋ ھەستەين، قوتابىيەكانمان كۆكرەۋە ۋ بەرەۋ (ئەحمەۋ) بەرىكەۋتەين. ھەر گەيشتىن، چىشكەرەكانى قوتابخانە، مەنچەلىان رىزكرىد، خۋاردنى ئىۋەرۇيان نامادەكرىد ۋ پاشان نانى ئىۋەرۇمان خۋارد.

ئەۋ پۇرۇ، (ئەحمەۋ) زۇر جەنجالبۇۋ، لە ھەمۇ لايەكەۋە، خەك ھاتىۋ، پى بەر پىۋار نەدەكەۋت! ھىندى مامۇستا خۋاردبۇۋىانەۋە ۋ مەستىۋوبۇۋن، ايان لىھاتىۋ، خەرىك بوۋ، خۇيان بىردەچۈۋەۋە! (تۇفىقى ھەمەى باۋە)ش، لە لايەكەۋە دانىشتىۋ، قوتابيان لىنى كۇۋوبۇۋنەۋە، خەرىكى خۋاردنەۋە ۋ شەپەجنىۋ بوۋ. بى ئەۋى ھىچ جۇرە كرفتىكمان تۋوشبى، كاتىكى زۇر خۇشمان رابۋارد، ئىۋارە بە خۇشى ۋ گۇرانىگوتن گەراينەۋە!

وینەى كۆمەنى خويندكار و ھىندى مامۇستا، ئەگەل (قادر ئەمىرىكى) بەرپوبەرى قوتا پخانە

وینەى كۆمەنى خويندكار ئەگەل خوالىغۇشېوو (كەمال رەمىزى)

لە راستەوود: جەمەتەئەئى، حوسەين موحەمەد، نامدار عومەر، رەفەتەئى جەمەئى بەگ،
 برايمى جەمەتەئەئى، مەريوان جۇرج

پۇژانى بارەگەئى لقی چوار

كاتى بارەگە كرایەو: داویان لى كردم، وەك پێشمەرگەیهك لە لقی چوار كاریكەم. ئەو
 كاتە، سەرلقى بارەگە (بەكرى حاجى فەرەج) بوو. من و خوالیخۆشبوو (لەتیفی قادەر
 فەندى) برازای، لە نامادەئى كشتوكال پێكەو دەمانخویند و چووین. پۇژانە سەرپەرشتى

ئىشى نىو بارەگاگەمان دەکرد و شەوانەش بە نۆرە، لە سەربان ئىشكماندەگرت. بۇ من ھەم كاتىكى خۇش و سەير بوو، ھەم ئەزموونىكى ئوئىشبوو، بە تايبەتى، زۆرىمان برادەر و ناسياو بوو، پىكەو وەك برا، كارەكانمان لەنىو خۇماندا دابەشكردبوو. لە ئەو پىشمەرگانەى ئەو كاتە لە ئەوى بوون، خوالىخۇشبوو (عەبەى فارس، عومەرى جەيران، غەفور ھەسەن، جەمالى حاجى فەرەجى سووسى...) بوون.

يەككى لە خالەكانى رىككەوتننامەى (11)ى مارس ئەوھبوو، قوتابىيە دەرگراوھكان بۇ سەر خويندنى خۇيان بگەرنەو، بى ئەو، گوى بە تەمەن بەردى. منىش بە ھەلم زانى، (برايمى ھەمەئەلى) ھاوړىم بانگرد، تا ھەرچى چۆنىبى، نامەيەكى لە لقەو بۇ وەرگرم و لە نامادەيى كشتوكال وەرگريئەو.

(ھەسەنى شيرين) لە لق بوو، (برايم)ى بينىبوو، قسەى خراپى كردبوو، نامەكەيان ئەدايە، باشبوو، لە ئەو كاتەدا مامۆستا (فەرەيدوون عەلى ئەمىن) ھات، (برايم)ى دەناسى. لىتى پرسى: ئەو لىرە چى دەكەى؟ ئەوئىش ھەموو شتىكى بۇ ياسكرد.

مامۆستاش، نامەيەكى بۇ خوالىخۇشبوو (عەبدولى سۇران) نووسى و منىش بى ئەوئى كەس بزانى، بۇ ئەوئى گرفتى بۇ درووست نەكەن، بۇ كاك (عەبدول)م برد. ھەر ناوى مامۆستا (فەرەيدوون)ى بينى، يەكسەر واژۆيكرد. پاشان بردم بۇ چاپ و نامەكە مۆرى لقى لىدرا، كاكە (بلە)ى بى ئەمەك و سىلە، بۇ قوتابخانە گەرايەو، ئەو سائە لەگەن ئىمەدا، تاقىكردنەوئى بەكولۇرى دا و دەرچوو. ئىدى دواى ئەو، من بۇ ماوئى دوو مانگ مۆلەتم وەرگرت، بۇئەوئى بخوئىنمەرە و دوا تاقىكردنەوئى، بەكەلۇرى نامادەيى كشتوكال بدم!

ھەر لە ئەو ماوئەدا بوو، لق و ئىوچەى (ى. ق. ك.) دامەزرا و لە ھەموو قوتابخانە و زانكۆى (سولەيمانى) ھەلېژاردنكرا. ئىمەش بەشدارىيمان تىدا كرد، بەلام خۇمان بۇ ھىچ لىژنەيەك ھەلنەبژارد، ھەرچەندە دواى ماوئەيەكى كەم، كارەكانيان بۇ بەرئوئە نەدەچوو، لەبەرئەوئە منيان لە لىژنەى ھەلېژاردنى قوتابخانەكاندا دانا، بەلام زۆر گوئىم نەدەدايە، چونكە زۆرىەى ئەندامەكانى نەزان و ناشارەزابوون!

ھەراى (سەرچىنار)

(شىخ عوسمان باراوى)، لە (سەرچىنار) لىپرسراوى جەلالىيەكان بوو. ھەلبەتە، ھەر كەسى كارى راميارى و پارتايەتى بكا، كۆمەلى خەلكى ھەر لى زوئىردەيى و خۇشيان ناوى، بە

تایبەتی، گەر ئەو کەسە خۆی توورە و توندبێ. هەرچەندە لە ئەو دوایاندا: لەگەڵ (شیخ عوسمان) نێوانمان زۆر باش نەبوو، بەلام هەر بیستم، کۆمەڵی خەلک بە ناوی (پارتی) هەو، شەو چووێتە سەری، لەبەرچاوی پورم و منالەکانی لێیانداوە، زۆرم پێ ناخۆشبوو. چونکە ئەو پیاوێ هەم نەبوو، بە ئەو شیوەیە مامەلەئە لەگەڵ بکری. یەکەم: رازەییەکی زۆری کوردی کردبوو. دووهم: (بارزانی) لێیوردنی گشتی بلۆکردبوو. سێهەم: نەخۆشبوو. چوارەم: گەر هەر بێریشیاندا، سزایبەن، نایا کەس بە شەو دەچیتە سەر ماڵان و لەبەرچاوی منالەکانی، بە چوار پینچ کەس سووکایەتی پێ بکەن؟! سەیر نەوێبوو، هەموو بیانووێکەشیان نەوێبوو، گواهیە جێبۆی بە (ئەحمەد حەسەن بەکر) داوە! وەک ئەوان سەپانی مائی بابی (ئەلبەکر) بن!

بەمانی زوو بوو، ئەو هەوالم بیست، یەكسەر سواریبووم و چووم بۆ (سەرچنار) بینیم، هەموویان دەگریان و گوتیان: هەر دواي ئەوێ شەو هاتووێتە سەرمان و ئەو بەزمەیان پێ کردووین، پۆلیس هاتن و بردیان بۆ سەرا. منیش بە پەلە چووم بۆ بنکەي پۆلیس و داوامکرد، چاوم پێی بکەوی. یەکەم کەس من بینیم. چوومە لای و تەماشامکرد، بە بێ دەنگی و کەسای، بە تەنیا لە ژورێکدا دانیشتوو، هەموو سەرچاوی خۆنێبوو، خۆنێکە بە دەمچاویبەرە و وشکبوو، کەسێکیش بە لایدا نەهاتبوو، تا تیماریکا. خۆشی لە داخندا و بە نانقەست نەیسریبوو. ئیدی بێدەنگ لە تەنیشتیەرە دانیشتم، بێ ئەوێ هیچی لێ پیرسم، کەمێ تەماشای یەکیدیمان کرد و پاشان گوتم: گوی مەدەری، ئەو شتانه بەسەر پیاو دی. ئەویش گوتی: هەي داكەكەت دەگێم كاكەمەلا، ئاخەر لێیوردن و یەكێتی ریزەکانی گەل وادەبێ!

ئێوارە لە لێژنەي ناوچەي (سولەیمانی) و بارەگەي لق، (شیخ تەیبی گولانی) م بیني و بۆم باسکرد. ئەویش گوتی: کاتی خۆي جەلالییەکان سووکایەتیان بە من کرد، ئەو هیچی نەکرد. بە (بەکری حاجی فەرەج) یشم گوت، ئەویش گوتی: ئەو پێوەندی بە (پارتی) هەو نییە، ناکۆکی نێوان خۆیانە. ئیدی تیگەیشتم، ئەمان ئاگایان لێبوو، بۆیە ئەو قسانە دەکەن!

جێژنی کریکارانی جیهان

یەکی مانگی پینجی هەموو سالی، جێژنی کریکارانە و لە هەموو جیهاندا، هێزە پینشکەر تووخوازەکان یادیدەکەنەرە. یەكەمین یادی ئەو جێژنە، دواي رێککەوتننامەي (11)ی مارس (1970) بەرپێوەچوو. ئەو یەكەمین جاریبوو، خۆپیشاندانیکی گەورەي بێ

وینەى جەماوەرى، بە ئەو شیوەیە لە (سولەیمانی) سازکری. بەلام ئەو پۆژە، بارانیکی زۆر بە خۆر دەباری، دەتگوت لە ناسمانەو، بە کۆندە ئاو دەکەنەخوارەو، بە شیوەیەبوو، خوشکردنەوێ نەبوو، گەر کەمیکى دیکەى بەدەمەووبوویە، لە (100٪) لافاو هەلەدەستا! نێمە هەموو وەك چۆلەكەى بەر بارانمان لێهاتبوو، وا تەریووبووین، هەموو گیانمان لە ئاو هەلکێشراوو. لەبەرئەو لە داخاندایا بریارمدا، تا لە ژياندا، جارێكى دیکە، لە هیچ جۆرە خۆپیشاندانیکی زستان و بەهاردا، بەشداری نەكەم، بۆئەوێ تووشى بارانى وا نەبمەو!

هەر ئەو ئیوارە، (یەكێتى سەندىكاكانى كوردستان)، لە هۆلى قوتابخانەى نامادەى (سولەیمانى)، ئاھەنگىكى گوتارخویندەنەویان سازکرد، گوتارى كرىكاران (مەحیدىنى رەحیم سەمىل) پێشكەشكرد، كە بە هەقال (پیشۆلە) ناسرابوو، بە زمانىكى رەوان، بە كوردیەكى پاراو و لەبەر، ماوەى چارەكەكارێرى قەسەكرد. ئەو یەكەمىن جاربوو، دواى (11) ی مارس، (مەحیدىن) دەرکەوێ، خوالێخۆشبوو (شیخ رەووفى شیخ عارف) لێپرسراوى (یەكێتى جووتیارانى كوردستان) لقی (سولەیمانى) و كارگێرى لێژنەى ناوچەى (پارتى) ش بوو، پووێ لە نێمە كرد و گوتى: ئەمە براى (حەمەرەحیم) و ئەویش هەقال (جووجەلە) ی پى دەلێن، گەر (پیشۆلە) وابێ، دەبێ، (جووجەلە) ی براى چۆن بێ؟!

شەوانى (بەكرەجۆ)

نزىكى ئەو بووبووینەو، بۆ تاقىکردنەوێ بەكەلۆرى خۆمان نامادەكەین، دواى ئەوێ بەرێو بەرى قوتابخانە، مامۆستا (قادر ئەمیرىكى)، مژدەى بەشداربوونى تاقىکردنەوێ سەرى سالى داينى، ئىدى من و (حەمەعلی) بریارماندا، تا ئەو دوو مانگە، لە تاقىکردنەوێكان دەبینەو، لە بەشى نێوخۆیى بێننەو، بۆئەوێ لە هەموو شتى دووركەوینەو و خویندەكەمان تەواوكەین. چونكە لە (سولەیمانى) نەماندەتوانى، بخوینن. ئەو بوو، زۆر بە توندى گرتمان و تەنانت بۆ شارىش دانەدەبەزین. بەلام خەرىكبوو، شیتدەبووین، چونكە هەموو پۆژى، ئەو بەهەرە خوشەى (سولەیمانى)، لەبەر سەیران و ئاھەنگێران، دەشتودەر بەرنەدەكەوت. نێمەش لە ئەو (بەكرەجۆ) گەرە وشكە چۆلە پێسەدا، بە دەس مێشوو و كۆششكردنەو گێرمانخواردبوو، هەر گەرما سووتاندبوونى، مێشوو لە خواردبوونى و خوینى دەمژین، بەلام باشبوو، هیندى جار، برادەرمان دەهاتن و سەریان لى دەداین، جارێكىشیان داىكم و باوكم هاتن، خواردنیكى زۆریان بۆ هینابووین، لەگەل (حەمەعلی) و ئەواندا، لە پاخەكەى (بەكرەجۆ) دانیشتىن، وا بزەنم، هەر ئەو جارە، تیر بە سكى خۆمان، ئانىكى پوخت و بەتاممان خوارد!

ليژنەي كوتەك

لە راستیدا نەماندەتوانی، هیندی قوتابی سەركیش هیمكەینەرە، چونكە كاتی خۆی جەلالیەكان، زۆر سووكایەتیان پێ كردبوون و لێیاندابوون، بە تاییەتی، ئەوانەي لە بەشی نیوخۆی قوتابییان دەژیان. بۆیە قوتابیەكان، بە دزییەرە پێیان گوتین، ئیمە هەقمان بەسەر قوتابییان و بەرپۆهەری قوتابخانەرە نییە، دەمانەرە، تۆلەي خۆمان لە نەر جاشانە بكەینەرە، ئیوەرە لێن، چی؟! ئیمەش ناچاربووین، هاوکارییانكەین،

چونكە هیندی لە نەر قوتابیانەرە، زۆر خۆپێری و هیچوویوچ بوون. لە ئەوەشداچوو، بۆیە بووبوون بە جەلالی، بۆئەرەي نازاری خەك بەدن. لەبەرئەرە بریارماندا، لیژنەي (كوتەك) درووستكەین، بەلام پێمان گوتن، بە مەرجی بی ناگاداری ئیمە هیچ نەكەن. بۆ نەر مەبەستەش، بارەگاكەي (حەمەي فەرەج)مان هەلبژارد، چونكە لە تەنیشت خۆمانەرە بوو، چۆلكرابوو، تەنەت كارەباشی تیدا نەبوو، تاركیوو، لە تالانییەكەشدا دەرگە و پەنجەرەیان پێوەرە نەهیشتبوو، هەر لە گریژنەرە دەریانھینابوو!

پلانەكەشمان وا دارشت، ئەو قوتابیەي زۆر خراپەیکردووە و شایانی ئەوەرە، بی ەرەقکردنەرە و دەرئەرە و سزای خۆي وەرگری، ئەوا هەر شەرەي لە بەشی نیوخۆی، یەكی بانگدەكەینەرە دەرەرە، تا بەردەم بارەگاكە، قەسەي بۆ دەرەین. پاشان بە پال دەیبەینەرە ژوورەرە، دوو كەسیش لە ژوورە تاركەكە خۆیان ماتدەدن و چاوەرێیدەكەن، بۆئەرەي كەس نەیانناسیئەرە، هەر چووەژوورەرە، بە شەق و بۆكس دایگرنەرە و چینیکی باشی لێبەدن. دوايی، مەرەشەي لی بکەن، گەر لە هەر شوینی باسیكا، ئەوا نەم جارە خراپتری بەسەردینن. بۆ نەر كارەش، دوو كەسمان هەلبژارد، (نەسەد) ناویکی خەلكی (دەرەندیخان) و (عارف) ناویکی خەلكی (پینچوین) بوون، چونكە خەلكی شار نەبوون و زۆر داخ لە دلێش بوون.

(نەسەد)، كەتەیهكی زلی بالابەرزێ چوارشانەي تیکسەرەوي دەسوپەل قەوي بوو، زلەي لە هەر كەسێ دەدا، هیندەرە نازاری هەبوو، شیري دایکی خۆي پێ هەلدەھینایەرە! كەسیش گومانێ لی نەدەكرد، چونكە زۆر كۆپێکی بیدەنگ، هینن و لەسەرخو بوو. بەلام ئەوانەي بەركەتبوون، بە شەپازلەرە و مستەكۆلەكاندا دەیانگوت، (نەسەد)یشیان لەگەل بوو، جا دەبی، ئەو خۆنەناسەرە چۆن زرمەي لی هەستاندین و داخی دلی خۆي پێ پرشتین! چونكە داخی ئەو سی سالی خۆیندنی (بەكرەجق)، لە دل و دەروریندا پروابوو! یەكەمین شەرە، قوتابیەكی خەلكی (چەمچەمال)مان بانگكرد، چونكە زۆر بی پەرەشت و هار بوو. سەرەتا هیندی قەسەي بۆ كرا، ئیدی هەر زانی، بۆچی بانگكراوە، هەزار جینوی

سووك و ناشيرينى، بە (مام جەلال) و سەرانى جەلالىيەكان دا، بەلام ئەو ھىچ كەلگى ئەبوو. ھەر چوۋەژوورەو، لىدانىكى خوارد، پەنگە ئىستەش، نازارەكى ھەر لە يادمايى! ھەموو شەيئە ئەو كارە نەدەكرا، بەلكو چەن شەيئە بەسەر يەكەم كەسدا دەپوي، ئىنجا يەككىكى دىكە دەسنىشانەكرا و بانگدەكرا، بۇئەو ھى و بزانن، ئەو تەنيا ناكۇكى و پقى تاكەكەسيە و پىكخراو نىيە. دوو شەيئە دىكە دوو جەلالىيە دىكە بانگكران، يەككىكان (كۆيى) و ئەوى دىكەشىيان (كەركووكى) بوون، لىدانىكى باشيان خوارد. ئىدى دواى ئەو تىگەيشتن، ئەمە دەسيكى لە پشتەوويە و شتى كەسىتى نىيە، لەبەرئەو جەلالىيەكان ھەر زوو فرىاي خۇيان كەوتن، بەشى نىۇخۇييان چۆلكرد و ھەلاتن. بەلام بە داخوۋە، دوو كەس بەرنەكەوتن، (سالارى جەمەسالخى فەقى سەلىمى ماوۋەتى) و (عادل رەووف چەمچەمالى)، ھەر يەكەمىن پۇژ رايانكرد و بە سزاي رەواى خۇيان نەگەيشتن. بە تايبەتى (عادل)، كورپكى زۆر بى رەوشت و خراب بوو، دلئى زۆر كەسى يەشاندىبوو. ئەو بوو، ئەو قەرزە كۆنەى خەلكى نىشتەمانپەرورەى شارى (سولەيمانى) لەسەرى بوو، ھەروا بە خۇپراى نەفەوتا، پۇژى راپەينەكە، لە (ئەمەسورەكە) لىيان سەندەو و خەلقانى خۇنيان كرد! ئەم كارە وا دەنگىدايەو، تەنەت لقى چوارى (پارتى)ش پىنى زانى. بەلكو پاستر وايە، بلىم: جەلالىيەكان لە لى شكاتيانكردبوو. لەبەرئەو نارديان بە دواى مندا، تا راستى لە زمانى مەو بزانن. مەنىش گوتم: من ناگام لى نىيە و ئەوانىش، ھىندە بايەخيان پى نەدا! ئىدى ئىمەش: لىژنەكەمان ھەلوەشانەو، چونكە بەشى نىۇخۇيى كەسى تىدا نەمابوو، ھەموويان ھەلاتبوون، تا پىويستىكا، لەسەر ئەو كارە بەردەوامىن و بىرازيانكەين! سەير ئەو بوو، ھىندى لە كارمەندەكانى قوتابخانەكەش نامادەبوون، بەشدارى لە تۆلەسەندەو و تەمبىكرىندا بكن، چونكە مەگەر ھەر خوا بۇ خۇى بزانى، ھىندى لە ئەو جەلالىيانە، چ جۆرە دېندەيەك بوون و چەندىان سووكايەتى بە خەلك كردبوو، بۇيە ھىندى كەس وا لىيان پىبوون و دانەدەمركانەو!

كەچى لە ناخى دلېشدا، ئەو كارانەم زۆر پى ناخۇشبوو، وىژدانم نازاريدەدام، چونكە ھەمىشە لەگەل يەككىتى رىزەكانى گەلدا بووم، دژى ناكۇكى و دوويەركى بووم، ھەرگىز حەزم نەدەكرد، نازاۋە لەئىو قوتابخانەكەماندا ھەبى.

دواى ماوۋەيە، زۆرىيە ئەو قوتابىيە جەلالىيانەى، لە ترساندا رايانكردبوو، وەلاميان بۇ ناردين و تىكايان لى كردين، بگەرنەو، تا تاقىكردنەوكانيان لەكىس نەچى و پاشە پۇژيان نەفەوتى. ئىمەش وەلاممان بۇ ناردن و دلئىيامانكردنەو. ئىدى پۇژانى تاقىكردنەو كە

ھاتتەمۇ ۋ ھەر لىدەبوونەمۇ، يەكسەر دەگەرئەمۇ! دوايى وايان لىھاتتېمۇ، خۇشيان دەيانگوت: ئىمە زۇر ھەمبەبوون، ھەر ئىمە لە ئىمە باشتن، گەر ئىمە سەرگەوتىنايە، لە ئەوانەيە نەمانھىشتايە، لە ئەم ناوہ بىمىن!

كۇنفرانسەكانى (سولە يمانى)

سەرکردايەتى (پارتى) بېرياريدا، كۇنگرەي ھەشت بگرى، بەرنامە ۋ ستراتېژى پارتەكە، بەگويۇرە ئەو قوناغە نويىە دارپىزى ۋ دەستەيەكى ئونى بەرئۆبەر، بۇ لىزئەنى ناوچە، لق، كۇمىتەنى نيوەندى ۋ پەلىتېبىرۇ ھەلبىزى. لەبەرئەمۇ لە پىشدا، لە ھەمۇو شارۇكە، شارۇچكە ۋ شارەكان، كۇنفرانسى نىوخۇيى دەسپىيىكرد.

ئەوى راستىبى، ھىشتا (پارتى) بىرئەكانى سارپىزئەبوونەمۇ، ھىشتا بە تەواوى، سەرپىنى خۇي نەكەوتبەمۇ، پىكخستتەكانى زۇر لاوازىبون، لەسەر پلەوپايە ۋ دەسەلات، ناكۇكى، مەملانى ۋ دووبەرەككىيەكى توندوتىز، لە نىوان ھەمۇو لايەنەكان ۋ پىكخراوہكاندا درووستىبوون، زۇرەي لىپىرسراوہكان بە ھەليان دەزانى، كۇمەلىكىيان لە خۇيان كۇكردبەمۇ، دەميان شىرىنكردبون ۋ دەيانويست، دەنگيان بۇ مسۇگەرگەن. واتە چەندىن دەستە ۋ كۇمەلى جىياجىا درووستىبوون. لەبەرئەمۇ ئەندامانى لىزئەنى ناوچە ۋ لق، پۇژانە خەرىكى ناويژىكردن، ئاشتكردئەمۇ ئەندامان ۋ دۇستانى (پارتى) بوون، تا دەنگى پتر بىن!

پۇژى ۋەلامان بۇ ھات ۋ داوايان لى كرىدىن، لە لق نامادەبىن، كە ھەمۇو سەرلەنوى بە تاقىكردئەمۇ پلەي ئەندامىتى (پارتى) دا تىپەرئەمۇ، ئىنجا ماقى ئەندامىتىمان دەدەنى ۋ بۇمان ھەيە، بەشدارى كۇنفرانسەكان بگەين. پۇژانە خەلكىكى زۇر، لە ھەمۇو تويژال ۋ چىنەكانى كۇمەل دەھاتن ۋ بە نۇرە تاقىدەكرانەمۇ. لە ھەر ژوورى، چەن ئەندامىكى لق دائىشتىبون، ناويان دەخويندەمۇ ۋ بۇ ئەو ژوورە دەچووين. مەن بەر ژوورەكەي (سدىق) ھەندى كەوتم. چونكە لە ئەوى كارمەدەكرد، دەيناسىم ۋ بە زەردەخەنەيەكەمۇ لىنى پرسىم: (پارتى) ھۇيە، يا نامانجە؟! مەنىش گوتم: ھۇيەكە، بۇئەمۇ نامانجەكانى گەلى كورد بەدەسبىنى. ئىدى لەسەردەسى ئەمۇدا، جارىكى دىكە، ماقى ئەندامىتىم پى بىرايەمۇ!

بە راستى، مەن لە ئەو بار ۋ رەوشە خراپە، زۇر بىزارىبوونوم، گالتەم پى دەھات، بە ھىچ جۇرى، دىسپلىنى پاتايەتى ۋ كوردايەتى نەمابوو، ھەر كەسە ھەلى بۇ خۇي دەدا، شويىنى بىچېرى ۋ گىرغان پىركا، ھەر ئەندامى يا دۇستىكى (پارتى) ت دەدەي ۋ دەتدواند، خۇي بە لىپىرسراوئىكدا ھەلواسىبوو، شەرمىشيان نەدەكرد، بە ئاشكرا دەيانگوت: ئىمە

لەگەڵ فلان کەس داینا خەڵکانیکی وا ترسنۆک، هەلبەست و هیچپوچ، هاتوچۆی بارەگیان دەکرد و پیشدەخران، کوردپەرورەری راستەقینە، بیزی لە خۆی دەکردهوه!
 کۆنفرانسی رێکخراوی قوتابیان لە (نامادەیی سولەیمانی) گیرا. من و (حەمەعەلی) و هیندی برادەری دیکە چووین، بەشدایمانکرد، تا ئەندامانی رێکخراوی قوتابیان هەلبژێرین. پتر لە چوار لیست هەبوو. ئەو پۆژە، خاوەن لیستەکان هیندەیان بیزلی گرتین، خۆمان پێکەنینمان دەهات. بە راستی ئەماندەزانێ، ئەم هەموو ئەندامە لە کۆیە پەیداوون و دەنگ بە کێ بدەین؟! ئێمەش، خۆمان خەریکی کۆششکردن و تاقیکردنەوهی سەری سالی بووین، تاقەتی ئەو بەزەمان نەبوو، لیست درووستکەین و خۆمان هەلبژێرین، ئەگینا لە ئەوانمان کەتر پی نەدەکرا!

(حەمەعەلی)، لەگەڵ لیستەکەیی خوالیخۆشبوو (عومەر شەمەیی) و برادەرەکانی رێککەوت بوو، دەنگیان بۆ دابینکا. هات و گوتی: ئەم کۆپانە دەمیکە دەناسم، کۆپی باش و پڕوناکیین، با دەنگ بۆ ئەوان بدەین. منیش گوتم: باش. ئەوەبوو، ئەو لیستەیی ئێمە دەنگمان بۆ دا، یەکەمین دەنگی هینا، لیستەکەش لە ئەم ناوانە پێکھاتبوو: (عومەر شەمەیی، فەرھاد عەبدولحەمید، مژدە تایەر، کامیل موخەممەد ئەمین...).

بە کورتی، لە هەموو رێکخراوەکاندا، هەر ئەو کۆمەڵانە دەرچوون، کە لە بیروباوەرەوه لە یەکدییهوه نزیکبوون. پاشان ئەو ئەندامانەیی لە کۆنفرانسی رێکخراوەکاندا دەرچوون، لە کۆنفرانسی لیژنەیی ناوچەیدا بەشدارییانکرد و ئەندامانی لیژنەیی ناوچەیی (سولەیمانی)یان هەلبژارد. لە ئەنجامدا، کۆمەڵی ئەندامی وەک (قەشەعیوسف، توفیقی نوری بەگ، کامیل ژیر، عەبدولفەتاح عەبدولمەرزاق، عزیز شەفیق)، لەگەڵ ژنیکی (ساجیدە) هەلبژێران.

دوای ئەوەی ئەوانە دەرچوون، دەستە و کۆمەڵەکانی دیکە، بە ئەنجامی ئەو هەلبژاردنە قایل نەبوون، کەوتنەگەپرکردن و گوتیان: ئەمانە هەموویان (کازیک)ن و (پارتی) نین، لەبەرئەوه دەبی، کۆنفرانس دووبارەکرێتەرە. هەرچەندە ئەو کاتە، هیچ پێوەندییەکم بە (کازیک)هوه نەبوو، ئەو ناوەش هەر لە نیواناواندا نەبوو، زۆریەیی ئەوانەیی دەریشچوو بوون، ئەمدەناسین، بەلام مرۆ راست بلی و وێژدانی هەبی، ئەوانەیی بۆ رێکخراوی قوتابیان و لیژنەیی ناوچە دەرچوو بوون، چەن کەسانیکی نیشتمانپەرور، پاک، دلسۆز و پڕوناکییر بوون، شایانی ئەوەبوون، سەرکردایەتی رێکخراو و لیژنەیی ناوچە بکەن. بە تاییبەتی، کاتی دوايي لە نزیکەرە هیندیکیانم ناسی، بە ئەوای تییانگەیشتم، چەن لیھاتوو و رێکوپێک بوون.

گرفتني نيوان ليژنهى ناوچهى كۇن و نوي

گيرمه و كيشهى نيوان، ئەندامانى ليژنهى ناوچهى كۇن و نوي و لقي چوار تادەھات، پۇرۇبەپۇرۇ گەرمتر دەبوو. ناكۆكيبەكانى نيوانيان قولتر دەبوو. ئەمانيش، چونكە پيارى كەس ئەبوون و ماستاويان، بۇ ئەندامانى لقي ساردنە دەكر دەو، ئەندامانى لقي چوار، پشتگيرى ليژنهى ناوچهى كۇنيان كرد و دژى ليژنهى ناوچهى نوي بوون. لەبەرنەو، پيريارياندا، ئەنجامى كۇنفرانسەكە هەلۆه شيننەو، بە ناوى ئەو دەو، گوايه، ئەو كۆمەنە، دووبەره كيبان لە نيو پيزەكانى (پارتى) دا دروو ستكر دوو. بۆيه هەموويان هەلپەساردن و دوريانخستنەو، كۇنفرانسىكى لاوازي هيجويوچى ديكەيان گرت، ئەندامەكانى سەر بە خۇيان تيدا بەشدار كرد، ليژنەيهكى ناوچهى لاوازي بى كەلكى ديكەيان دانا و بەسەر پىكخراوەكاندا سەپانديان!

ليژنهى ناوچهى هەلپەسيراويش، شانديكيان پىكەو، نا و بۇ بارەگاي (بارزاني) بەپىكەوتن، بۆنەوى شكات لە لقي چوار بكن و مافى پەواى خۇيان بۇ بگيرنەو. بەلام دواى ماوهيه، هەروا گەرانەو، لە ماندووبوون و پارەخەركردن پتر، هيجى ديكەيان پى ئەبرا! ئيدى دواى ئەو، هەموويان بە يەكجارى لە (پارتى) دورخرانەو. هەروها ليژنهى ناوچهى سەر بە لقي، پىكخراوى قوتابيانيشيان هەلۆه شانندەو، ئەوانەى بە شيوەيهكى راست و پەوا دەرچووبوون، هەموويان دەر كردن.

لە (ى. ق. ك.) يشدا، ئەو ئەندامانەى پىشتەر ناومەنيان، بە زۆربەى دەنگ دەرچووبوون و لە لقي (سولەيمانى) كاربان دەو، لە ئەويش شوئيان پى لەتكردن و دوريانخستنەو، كۆمەلنىكى بى تواناى وەك (رەفەعتى حەمدى بەگ، سەركەوت تۇفيق، لاوچاك عەبدولقادر حەفيد، ناسر حەفيد، شىخ مستەفاى شىخ نىسماعيل و سەرودت موخەممەد ئەمىن) يان دانا، هەربە جارى قوربان بەسەر (ى. ق. ك.) دا كرد!

هەرچەندە، من ئەوانەى پىشوو ئەدەناسى، ئەمانەش زۆربەيان هاوپىنى نزيك بوون و زۆر پاكيشبوون، بەلام لە راستيدا هيجيان پى ئەبوو. لەگەل ئەو يشدا، لەنيو ئەوانيشدا (ناسر حەفيد) و (شىخ مستەفاى شىخ نىسماعيل)، لە ئەوانى ديكە باشتر بوون!

لە سەردەمى ئەماندا، (ى. ق. ك.) بە تەواى بووبو بە منالبازار و گەپەلاوژىيهكى گەورەى تىكەوتبوو. هەر خەرىكى گالته و گەپ و رابوواردن، سەيران و ناھەنگيران بوون، پۇرۇبەپۇرۇ بەرەو لاوازي و داوەشان دەپۇى، بى لىپرسراو ما بوو، لەبەرنەو، (هيوای جەلال حەمدى) لە (بەغدا) خویندنى تەواو كردبوو. لقي چوار و سكرتارىهتى قوتابيان، (هيوای) يان هينا و لىپرسراوئى لقيان پى سپارد، بۆنەوى كەموكووريبەكان پىنەكەن.

به نهو شیوهیهش، کۆتایی به ناکۆکی و ململانیی بالهکانی نیو (پارتی) هات و دوو ریبازی گرنگی خاوهن بیر و نایدۆلۆژیایا، له نیو شاری (سولهیمانی)دا سهریانهلهدا، یهکیکیان ریبازی نهتهوهیی و نهوی دیکهشیان ریبازی مارکسییهکان بوون. نهگینا نهوانهئ بۆ رینکخراوی قوتابیان و لیژنهئ ناوچه داشرابوون، فریان بهسهر مارکسیزمهوه نهبوو، خوشیان به تهواوی نهیاندهزانی، له پووی نایدۆلۆژیاهه، سهر به چ بیروباوهر و فهلسهفهیهکن!

فاخیری جههدهناغای میرگهسوور

دوای نهوهی کۆنگره تهواوبوو، کاک (فاخیر) هات و بوو به لیپرسراوی لقی چوار. له نهو ماوه کهمهئ له نزیکهوه ناسیم و تیکهلی نیمه بوو، بۆم دهركهوت، پیاویکی تا بلنی هیمن، لهسهرخۆ، بئغیز، ساکار، هیژا و پۆشنیر بوو. به راستی، گهر له (سولهیمانی) بهمايه، ریزهکانی رینکخستنی چاکدهکرد. گهر نهشیانگرتایه و به نهو دهرده نهچووایه، یهکی له پیاوه ههره دانسهکهکانی کورد دهبوو. زۆر به دم خهلهکهوه بوو، یارمهتیدهان، گهرفتهکانی بۆ چارهسهردهکردن، کاتی بۆ نهبوو، ههیشه به بهرگه خاکی و به نیتاقه سهریازییهکهیهوه، له بارهگه دانیشتبوو، نیشی خهلهکی رادهپهراند، ماندوونهدهبوو، ههموو کاتیکی خۆی بۆ کارکردن، چاوپیکهوتن و پیشوازیکردنی خهلهک تهرخانکردبوو. نیوارهیهکیان له دالانهکهئ لقی، لهنیو نیمهدا دانیشتبوو، گوئی: نهو دهرگهیه داخهمن، با کهمی قسهبکهین، منیش بۆ خۆم تاوی بجهویمهوه. سهرتاشهکهئ تهنیشته بارهگهش هات بوو، له دالانهکه قژی دهتاشی. هینده قژی کورتهکردهوه، به پهنجه نهدهگیرا! نیدی نیمهش له دهوری کۆبووبووینهوه و پرسپاری جهنگهکانی پیشوومان لی دهکرد، نهویش زۆر به ناسای و رووخۆشییهوه وهلامیدهداینهوه.

دوای ماوهیه، کاک (فاخیر) لیژنهئ ناوچهئ له لقی جیاکردهوه، بارهگهئ لقی بۆ خانووهکهئ (حاجی برایی چهرمهگا) گواستهوه و نیمهش ههر له شوینی خۆمان ماینهوه.

(عادل رهووف)

یهکه مین پۇرۇی تاقیکردننه ومان بوو، هیشتا ماوهیه کی که می مابوو، بچینه ژورره وه، (عادل رهووف) په یدابوو. (ی. ق.) کهوتنه خویان، بۇ نه وهی شتیکی لی بکه ن و له تاقیکردننه وه که بیبه شیکه ن. نه ویش (برایمی همه عه لی) له گه ل خوی هی نابوو، لای من و (حه مه عه لی) تکای بۇ بکا، چونکه له (چه مچه مال)، دراوسیئی مالی (حه مه سه عید) میردی خوشکی (برایم) بوو، همه ووشیان جه لالی بوون و تیکه لارییان هه بوو، کاتی خوشی نه و چاکه یه بیان به سرمانه وه هه بوو.

ئیدی کاتی پیم زانی، به لیژنه که م گوت: وازی لی بیژن، با تاقیکردننه وه که ی بدا، دوایی چی لی ده که ن، بیکه ن، نه وان قایل نه بوون و گوتیان: نایه لین و ده بی، باجی خوی بدا، منیش (عادل) م پینش خوم دا و (حه مه عه لی) ش له پشته وه ده رۆی، ئیدی که نه وه بیان بییی، وازیانه یینا و نه یانته وانی، هیچ بکه ن.

به نه و شیوه یه، همه و تاقیکردننه وه کانی ته واکرد و که سییش به لایدانه چوو، به لام هر له هۆلکه ده رده چوو، له ترساندا خیرا له چارونده بوو! دوا پۇرۇ ته و او بووین، گه لی سوپاسی کردم، به لام گه ر ده زانی، وازی نه هی ناوه و ته می نه بووه، له دوارژدا نه و ناپیاوه ده رده چی، هر نه و کاته، ته ووشی هزار ده رده و به لام ده کرد!

تاقیکردننه وه ی کۆتایی

دوو پۇرۇ پینش نه وه ی تاقیکردننه وه کان ده سیبیکه ن، به ریوه به ری قوتا بخانه که پیی راگه یان دین، شوینی تاقیکردننه وه کان له خواردنگه که ی خومان ده بی. به راستی به رنامه ی خویندنی ناماده یی کشتوکال، هینده زۆربوو، گه ر به توندی بیانگرتایه و یارمه تی قوتا بیانیان نه دایه، پاوه رناکه م، که س ده رچووایه. چونکه هه موو باه ته کانی پۆلی سی، هیندی باه تی تاییه تی پۆلی یه ک و نه ووش، بۇ تاقیکردننه وه ی کۆتایی داخلبوون.

له گه ل هیندی برادره دا کۆبووینه وه و گوتمان: مادام تاقیکردننه وه کان، له قوتا بخانه که ی خومانه، با شتی بکه یین و یارمه تی یه کدی به دین. یه که مین که س (ره فعه تی هه مدی به گ)، بیی بۇ نه وه چوو، نه و باه تانه ی قوورسن و زوو بیرده چنه وه، هه رچی چۆنییی، شه و خومان بگه یه نینه خواردنگه که، له سه ر عه رزه که و کوورسیه کان بیانوسینه وه، هیندی قوپیش، له سه ر پارچه کاغه زی پچوو کپچووک بنووسینه وه، هر له نیو کوورسیه کاندایه جینیان بیلین، نه با له کاتی چوونه ژوره وه دا بمانگه رین. چونکه نه وه ته ی ناماده یی کشتوکال دامه زرابوو، هر به خراپی و قۆبیکردن ناویدهر کردبوو!

ھەموومان، ئەو پلانەنى (رەفەت) پاشامان لا پەسەندىبوو. شەرى قوتايپەكان نووستن، بە ناسپايى بەرەو ھۆلى خواردنگەكە پۇيشتىن. ھىندىكمان لەسەر سووچەكان وەستايىن و ئىشكماندەگرت، ئەو ك (كەمال رەمىزى) يا مامۇستايەكى دىكە بى، چونكە ئەوان لە (بەكرەجۇ) دەريان.

(رەفەت) گازىكى لەگەل خۇى ھىناپوو، ھەموو بزمارى سەر قەراغەكانى پەنجەرەپەكى سەر چىمەنەكەى دەركىشا و ھەر بە ناسانى، پەنجەرەكەى دەرمىنا. ئىنجا دووانمان چووينەژورەو، تەماشاي كارەكەمان كرد، ھەر كەس بە ناوەكاندا، شوينى خۇى دۇزىيەو. من چانسەم ھەبوو، شوينەكەم زۆر باشبوو، لەبەردەم پەنجەرەپەكى زۆر نزمدا بوو، يەكسەر تەلى ھىلەكى پەنجەرەكەم ھەلۋەشاند و كەمى ترازاندم. ھىندى برادەرىش ھەبوون، سالانى پىشتەر خوئىندىيان تەواوكردبوو، بەئىنياندا، بىن و يارمەتيمانبدەن. گەر ھەر پرسىيارىكمان ئەزانى، ئەوا بە ناوگىرەكەدا بۇيان بىنرىن، ئەوانىش، بە كورتى وەلامبەدەتەرە و بۇمان بىنرەتەرە.

ھەلبەتە ئەو يەكەمىن جار نەبوو، كارى وا بكن، بەلكوو ئەوان ئەو ئىشيانبوو، سالانى پىشوش، ھەر واياں كردبوو. بەلام ئىمە لە كەس نەدەترساين، لە مامۇستا (عۇدە) نەبى، چونكە ئەو زۆر توند و سەرپاست بوو. ئىدى ئەو ئىوارەپەى بۇ بەيانى، يەكەمىن تاقىكردنەومان ھەبوو، شەو درەنگانى، يەكەك لە پەنجەرەكەو چووينەژورەو، ھەموو ئەو شتانەى پىويستبوون، لەسەر ەرز و كوورسىيەكان نووسىمانەو، ھىندى وردە قۇپىشمان بەجىئىشت. ھەرچەندە، ئىمە خۇمان زۆر ماندووكردبوو، بەلام بابەتەكان ھىندە زۆربوون، فرىانەدەكەوتىن، تا شتىكمان لەبەردەكرد، شتىكى دىكەمان لەبەردەچووەو.

لە تاواندا بابەتەكانى پۇلى يەك و دووم ھەر فرىدا و نەمخوئىندەو!

لە راستىدا چانسەمان ھەبوو، ئەو سالە لە تاقىكردنەوكانى پۇزانەماندا، گەلى پرسىيارى سووك ھاتبوو ھەو و زۆر باشبوو. لەبەرئەو زۆر پىويستمان، بە نووسىنەكانى سەر ەرزەكە و كوورسىيەكان نەبوو. ئەوئەى ئەشماندەزانى، ناوگىرەكان بۇيان دەھىنانىن، مامۇستاكانىش درىغىيان نەكرد و يارمەتییانداين. تەنبا ئەوئەى زۆر ناخۇشبوو، دەبووايە، ھەموو شەرى بە لاستىك، نووسىنە كۆنەكان بكوژىنەتەرە و بابەتى نوئمان بئووسىياپەتەرە!

ھەرچى چۇنىبوو، دوا تاقىكردنەومان بە رىكوپىكى و لەسەرخۇ دا، ھەر لە خولى يەكەمىشدا، زۇرپەمان دەرچووين، بەلام كەس نەرمەى باشى نەھىنا. تىكراكەى من (68)

بوو. ئىدى بە ئەو شىۋەيە، ئەو سالەشمان تەواوكرد. مالاۋايىمان لە نامادەيى كشتوكال و
 (بەكرەجۇ) كرد. سى سالى پەبەقى پەر لە خۇشى و ناخۇشى، پەر لە ژان و نازار، پەر لە
 سەرما و گەرما، پەر لە گرفت و نارەحەتيمان بەسەربرد!
 كاتى ھەر سى قۇناغەكەي خويندەم (سەرەتايى، ناوئەندىي و نامادەيى) تەواوكرد، بەيى
 پۇژى لەدايكبوونى تەسكەرەكەم (1-7)، شەمەندەفەرى تەمەنم، لەسەر ھىلى ناسنىنى
 گەشتى ژيانم، (20) سالى پۇكى بربووا!

گەشتى (خانەقى)

ھەر دواي ئەۋەي پۇكەوتننامە بەناوبانگەكەي پۇژى (11، 3، 1970) مۇركرا، ھىندەي
 نەبرد، پۇكەوتننامە پۇكراۋە دىمۇكراسىيەكانى (كوردستان) دامەزرانەۋە. برادەرانى
 (ى. ق. ك. لى (سولەيمانى)، بە باشيان زانى، يارىيەكى تۇپپىي، لەگەل (يەكىنى لاوانى
 دىمۇكراتى كوردستان/ لى خانەقى) سازكەن. يارىيەكە ھەم ۋەك چالاكى ۋەرزى نىوان
 دوو تىپى دوو نىۋچەي جياۋازى باشوورى (كوردستان) بكرى، ھەم لەگەل ئەو برا كوردە
 خۇشەويستانەي ئەو دەقەرەشدا، لە نزيكەۋە يەكدى بناسين و پىۋەندى نەتەۋەيىمان
 بەھىزترىي.

ئەۋەبوو، كۇملى ۋەرزىكار، نۆنەرى قوتابيان و ميوان كۇبووينەۋە، بە پاسى پۇيشتىن،
 دووشەو و دووپۇژ، لە (خانەقى) ماينەۋە. برادەرانى (لاوان) ئەو شارۇچكە بەرپۇزەش،
 ميوانخانەيان بۇ گرتبووين، خوارنگەيەكىشيان بەرەۋرۋوكردبووينەۋە. سىزەمە لە ئەۋى
 نانماندەخوارد.

ئەۋە يەكەمىن جارمبوو، شارۇچكەي (خانەقى) ببىنم. جگە لە ئەۋەي، ناۋەكەي
 (ئەۋەند) مان بيىنى و چەن وىنەيەكىشمان، بۇ يادگار لەسەر پردەكەي گرت، برادەرانى
 (لاوان) گەشتىكى زۇر باشيشيان، بە نىۋو شارۇچكەكە و باخەكاندا، بۇ سازكردين و گەلى
 زانىارى بەكەلكيان بۇ باسكردين. بە راستى، ئەو پرتەقالەي لە ئەۋى دىم و خواردم،
 باۋەرناكەم، لە ھىچ شوئىنكى دىكەي (غىراق) ھەبى، ھىندە بە تامبووا!

گەشتەكەمان زۇر بە كەلك و خۇش بوو، بەلام يارىيەكەمان دۇراند! ئىۋارە لە يانەي
 فەرمانبەرانى (خانەقى) دانىشتىن، شەۋىكى زۇر خۇشمان بەسەربرد، پاشان ھەر بە ئەو
 شەۋە، بەرەو (سولەيمانى) گەراينەۋە!

ھەرگیز ئەو گەشتە و یادگارەکانیم لە بیرناچی، چونکە لە لایەكەمە: یەكەمەین جاربوو، ئەو كۆمەلە برادەرە كۆیینەو و پیکەرە گەشتیکی لە ئەو چەشەنە بکەین. لە لایەکی دیکەشەو: ئەو برادەرانی (خانەقی)، زۆر كۆری باشبوون و پیرزیککی یەكجار زۆریان گرتین. كەچی سەرەرای ئەوەش، هیندی لە برادەرەکانی خۆمان، پێیان پادەبواردن. ئیدی دەلیی چی، خەلکی ھەر شارێ، خۆرەوشتیکی تاییبەتی خۆیان ھەیه!

ئەم وینەییە لە كۆتایی مانگی (10) سالی (1970) دا گیراوە.

پاوەستاوەكان لە راستەو: حوسین (خۆم)، دوو برادەری خانەقینی، سەردارەرەش، خۆشناو موحەممەد ئەمەین، نازادەسوور، راستی نوری شاوەیش، جەمەعەلی جەمەمەراد، سالی سەماییلی پاسکیلچی. دانیشتووكان: خوالیخۆشبوو سەرودت موحەممەد ئەمەین، جەمالەقەرە.

گه لاوه ریوه کانی دره ختی ته مه نم

به رگی یه که م / به شی شه شه م

رۇزانى چاۋەرۋانى ئە تەۋاۋكردنى نامادىي كشتوكالەۋە (1. 7. 1970)، تا يەكەمىن رۇزى دەسپىكردنى خويندىنى زانكۇ (1. 9. 1971)

كارگەي پوختەكردنى تۈۋتنى (سۈلە يمانى)

دۋاي ئەۋەي خويندىم تەۋاۋكرد، خۋالئىخۇشبوۋ (شىخ شىيتى شىخ عزىن)، بەرئوۋەبەرى كارگەي پوختەكردنى تۈۋتن بوۋ، پىۋاۋىكى زۇر خۇش و سوعبەتچى بوۋ. جگە لە ئەۋەي خۇم دەمناسى، زۇر ھاۋرئى باۋكىشم بوۋ. ئەۋ ھاۋىنە بۇ ماۋەي دۋو مانگ، من و (لاۋچاكى شىخ قادرى جەفید) و (جەمەعەلى) ھاۋرئى دامەزئاند. بە يانئان زۋو ھەلدەستائىن و دەچۋىن بۇ ئىشكردن. شۇقئىرەكەمان خۋالئىخۇشبوۋ (رەحىمەفشە) بوۋ، بە ترومبىلى كارگە دەبىردىن بۇ (بەكرەجۇ)، لە كىلگەي تۈۋتن كارماندەكرد. ھىندى جارىش بە دەم لىخۋرئىنەۋە، گۇزانى خۇشى بۇ دەگۈتئىن. سەير ئەۋەبوۋ، پىش چەن ھەفتەيەك لە (بەكرەجۇ) دەمخوئىد و ئىستەش، ھەر لە ئەۋى كاردەكەم! ئەۋ كاتە خۋالئىخۇشبوۋ (جەمەي شىخ كەرىم) ھاۋرئىشم، ھەر لە ھەمان كارگە دامەزئابوۋ، زۋوزوۋ يەكدىمان دەبىنى. ھەرچى چۈنى بوۋ، ئەۋ دۋو مانگەمان بەسەربرد و بېرى پارەمان دەسكەوت!

لە پىشەۋە: من و (جەمەعەلى)، ئە دۋاشەۋە (لاۋچاك جەفید) و (نەۋزاد سدىق) ...
(بەكرەجۇ - 7. 7. 1970)

توتياكراتى

ئەو پۇرئانەي كارم نەبوو، زۇربەي كات، لەبەر چاخانەي (جەمھورى) كۇدەبووينەو و بىرورامان دەگۆرپىيەو. ھىندى جارىش تاوئەماندەكرد. ھەموو ئىوارەيەكيش، (خولەي پاقلە) بە خۇي و غەرەبانەكەيەو پەيدانەبوو، سلاويدەكرد و باسى دادەمەزاند، زۇر ھەزى لە دەمەتەقى و باسى رامىيارى بوو، ھەر دەتگوت، كۇمۇنىستەكان ناردوويانە!

ئاشكرايە، ھەر لە كۇنەو ئەو پەرورەدەكردن و بەرنامە پروناكپىيەي، لە رىزەكانى پارتى (كۇمۇنىست)دا ھەبوو، لە رىزى پارتە رامىيارىيەكانى دىكەي (كوردستان) و (غىراق)يشدا نەبوو. لەبەرئەو ئەندامەكانيان، بە باشى پەرورەدەدەكرد و گەر ئەخوئندەوارىش بوونايە، فىرى ھىندى زانىيارى سەرەكپىيان دەكردن. كاكە (خولە)ش، يەكى لە ئەو كۇمۇنىستانە بوو، بەشى ئەوئەي دەزانى، ھەموو ئىوارەيە، سەرى ئىمەي پىي بىەشىنى!

ئىوارەيەك لە دوورەو دەركەوت، بە ھاوپرىكانم گوت: ئەو (خولەي پاقلە) ھات، ئەم جارە كەس قسەنەكا، من پرسىيارىكى لى دەكەم، بزائىن، دەلى چى؟ وەك ھەموو ئىوارەيەك، ھەر ھات، دەسىپىيەكرد. منىش گوتم: كاك (مەحمود) واز لە ئەو قسانە بىنە، من پرسىيارىكت لى دەكەم، گوتى: فەرموو. گوتم: ئىمە لە پۇرئامەي (ھاوكارى)دا، بابەتېكمان خوئندەو، زاراوەيەكى تىدابوو، ھىچمان نەمانزانى، واتاى چى دەگەيەنى، مەگەر تۇ بتوانى، بۇمان پروونكەيتەرە. گوتى: چىيە؟ گوتم: توتياكراتى.

ئىدى كاكە (خولە) دەسىپىيەكرد، ھىناى و بردى، توتياكراتەكان وايانكردوو و كارى كرىكارانىان دواختوو، خەرىكبوو، لەسەر پۇلى كرىكاران، شۇرپىكى نوى بەرپاكا و پەلامارى (شىكاگۇ) بدا! ئىدى ئىمەش خۇمان بۇ نەگىرا و دامانە پرمەي پىكەنن.

ئەويش گوتى: دەوەرە قسە بۇ ئەم پىاوە نەزانانە بكة، گوى ناگرن ھەر پىدەكەنن! پاشان پىم گوت: بابە گيان، تۇ بۇ خوا سەرى لىشىواندووى، توتياكراتى ھىچ ئىيە، لە ھىچ فەرھەنگىكى رامىيارىدا ئىيە، ئىمە خۇمان دامانناو، بۇ پىكەنن لە تۇمان پرسى. مەبەستىشمان لە ئەو كەسانەيە، كە ھىچ نازانن و وەك تووتى، فىرى چەن زاراوەيەك دەكردن و ھىندى زانىيارىشيان ھەيە، لە ھەموو شوئىنى دەيلىنەو.

سەير نەوہبوو، برواي نەكرد و گوتى: نەخىر، ئەو زاراوەيە ھەيە و ئىوہ بە ھەلەدا چوون، چونكە پەرورەدەيەكى برژوايانەتان ھەيە، برواتان بە ئەو جۇرە لىكدانەوانەي من ئىيە، ديارە كاكە (خولە) و بە (بىرۇكراتى) تىگەشىتوو!

كۆنگرەكانى (پارتى) و يەككىتى قوتابيانى كوردستان

ھەر دوای ئەو كۆنفرانسانەى، لەنىو شارى (سولەيمانى) گىران، سەرەتا ھەشتەمىن كۆنگرەى (پارتى)، پۆژى (1. 7. 1970)، لە (ناوپردان) گىرا، ناوى كۆنگرەى (ناشتى و يەككىتى نىشتمانىى) بوو. ئەو كاتە ئىمە، لە لىقى چواربووين و ھەر خەمى رەوانشاد (عەبدولى سوران)مان بوو، بۆ سەرکردايەتى دەرچى

دواىى لە پىر برووسكەيەكمان بۆ ھات و ناگادارىيانكردىنەرە، كە ھەقالانى لىقى چوار، تەنيا (عەبدولى سوران) و (سدىق) ھەندى دەرچوون. ئىمەش زۆرمان پى خۆشبوو، چونكە ھىشتا نەماندەزانى، كاروبارەكانى لىق چۆن بەرئوھدەرە، بە تەواوى لە كىشەكانى نىوخۆى (پارتى) و مەملانىى نىوان لىپىرسراوھ دەسەلاتدارەكان تى نەگەيشتبووین!

پاشان پۆژى (15-18. 7. 1970)، شەشەمىن كۆنگرەى (ى. ق. ك.) لە (ناوپردان) گىرا. ھەك دەيانگىرايەوھ، كۆنگرەى يەككىتى قوتابيانىش، ھەر مەنالبازارىكى تەواوبووھ و ھىچى بەسەر ھىچەوھ نەبووھ. ئەندامانى سكرتارىەت و مەكتەبى تەنفىزى، سەرکردايەتى (پارتى) داياننابوون، تەنيا ھەر ناوھەكانىيان خويندبوونەوھ و ئەندامانى كۆنگرەش دەنگىيان بۆ دابوون. (ئەنوھر عەبدوللا)يان بە سەرۆك و (فەرھاد عەونى)شىن بە سكرتارى گىشتى دانابوو، (ئەنوھر) زۆر بە توانا و لىھاتوو نەبوو، شارھزايەكى باشىشى نەبوو. (يوسف زرار قەساب) و براكەشىيان دانابوو، دووانەبوون و زۆر لە يەكديشىيان دەكرد، ناويان نابوون (جىنگۆ) و (رېنگۆ)، سەرھواو لە ورگياندا نەبوو! نەرەش نەگەبەتى و بەلایەكى گەورەبوو، چونكە (پارتى) نە لەنىوخۆيدا، نە لەنىو رېكخراوھ پىشەبى و دىمۆكراسىيەكانىشدا، كادىرى باش و شارھزاي نەبوو، ھەموو كادىرە باش و خويندەوار و شارھزاكان، لەگەل جەلالىيەكان بوون. نەم پەتايەش، بە ھىچ شىوھە چارەسەرنەدەكرا. چونكە تا كوئىكىيان دەگرت، دە كونى دىكەيان تى دەبوو! تەننەت لە كۆنگرەشدا، ئەندامى لە داخانددا خۆى كوشت!

كاتى ئەوانەى لىقى قوتابيانىش گەرانەرە، لەبرى باسى كۆنگرەمان بۆ بکەن، باسى رابواردنى خۆيان دەكرد، چۆن بە شەو راولەشكىيان كردووه، بە خەلكىيان رابواردووه و كۆنگەنيان كردووه. ئەوھى باشبوو، ئەو سالە لە ئەو ئەندامانەى لىقى (سولەيمانى)، جگە لە خوالىخۆشبوو (مەزنى عوسمان قايق)، يەك كەسى دىكەيان، بۆ سكرتارىەتى قوتابيان دەرئەچوون!

هەوائىكى ناخۇش

پۇژى پىنجشەمەى رىككەوتى (4. 9. 1970) بوو. ھەئالى كۇچىدوايى (سەيىد ەبدوللاى سەيىدرەشىدى)ى مېردى پورە (سەبىح)م، لە شارۇچكەى (پانى)وھ پى گەيشت. دواى خۇشى چوار كور و دوو كچى بەجىنەيشت. بە راستى، زۇرم پى ناخۇشبوو، چونكە تا بلىى، پىاويكى كراوھ و باشبوو، زۇر ھىژا و خزمۇست بوو. ئەو كاتەى پاوكم لە (پانى) گىرابوو، پاژەيەكى زۇرى ئىمەى كرد. مۇقنىكى زۇر سەيرىوو، سەرى بچووايە، نوئىژى نەدەچوو، كەچى ئەندامى (پارتى كۆمۇنىستى عىراق) و يەكى لە كۆمۇنىستە ناسراوھكانى شارۇچكەكەش بوو. ھەزىشى زۇر لە مەيخواردنەوھ دەكرد، ھەر بەھاتايە بۇ (سولەيمانى)، لە مالى مامە (عومەر)م دانەنىشتىن و دەمانخواردەوھ. كاتى كەمى كەللەشى گەرمەدەبوو، ئەو گۇرانىيەى دەيگوت، نەيدەگوتەوھ!

خۇى لە بنەرەتدا، خەلكى شارى (بۇكان)ى خۇرھەلاتى (كوردستان) بوو. خوشكەزاي ھونەرماندى ناسراو (سەيىدموھەممەدى سەفايى) بوو، ھەر وەك ئەويش بەخۇ و كەلەگەت بوو، زۇر گالئەوگەپىشىدەكرد و ھەزىشى لە قسە خۇشەكانى مامە (عومەر)م بوو.

(قادر جەبارى)

لە ئەو ماوھەيەدا، ھىندى لە ئەو كادىرانەى لەنىو شۇرشدە پىشمەرگە بوون، وەك (قادر جەبارى، شىخ رەوفى شىخ عارف، ھەمەرەھىم - خالەحاجى) ھاتنەوھ و لە لىژنەى ناوچەى (سولەيمانى) كارماندەكرد.

(قادر جەبارى)، تا بە تەواى، تىكەلاوى بەزمورەزمى خەلكى شارەكە نەبوو، ھەمىشە لە جوولە و چالاكىيەكى بەردەوام و بى وينەدا بوو. سەرى لە ھەموو شانە سەرەكى و رىكخراوھ كوردستانىيەكان دەدا، باسكى مېژوويى دوورودرىژى، سەبارەت بە رىككەوتننامەكەى (11)ى مارس، جەلالىيەكان، رەوشى ئەو سەردەمەى (كوردستان) و (عىراق)ى دەكرد. واى لىھاتبوو، پۇژ نەبوو، كۆبوونەوھى نەبى، تا بلىى، پىاويكى ناسايى و بە توانا بوو. تا ئەو كاتەش، ھەر جلى پىشمەرگەى لەبەردەكرد و بە نىو شاردا دەگەرا.

شەوى لە مالى خۇمان دانىشتنمان ھەبوو، تا درەنگانى، ئەو بابەتانەى بۇ باسكردىن، پاشان پۇژىكى بۇ ديارىكردىن، بچىن بۇ لىژنەى ناوچە و سەبارەت بە ئەو بابەتانەى بوى

باسکردبووین، لیمان پرسیشتهوه و تاقیمانکاتهوه. ههلبهته (پارتی) دهیویست، به نهو شیوهیه، بهردی بناغهی پرنکخستهکائی خۆی دامهزرینیتهوه. له راستیدا، کاتی چوورین بو ناوچه، نهو هیچی بیرنه مابوو، خهریکبوو، ههلهسا و دهرویشهوه. ئیبه بیرمانخستهوه، ئینجا دانیشهوه و دهسمانیپکرد.

سههرتا، هیندی پرسپاری له ههفالیگمان کرد، وهلامهکهی زور به دل نهبوو، جارکی دیکه خۆی بۆی باسکردینهوه. پاشان له نهودهچوو، زور پهلهیبی، پوی دهمی له من کرد و گوتی: دهمری، بهیانی بتیینم. بهلام نه نهو له منی پرسیهوه، نه منیش سهرم لی دایهوه، ئیستههش نهمزانی، بوچی ویستی، بمبینیتهوه و چی له من دهویست!

یادی دامهزراندنی یهکیتی قوتاییانی کوردستان

پۆزی (18. 2. 1971)، یادی ههژدهیهمین سالپۆزی دامهزراندنی (ی. ق. ک.) بوو. به نهو بۆنهیهوه، سههرلهنیواره له نامادهیی (سولهیمانی) کوپان، ناههنگی سازکرا. منیش، ههم وهک نهندامی پرنکخراوی (پارتی) و ههم وهک ههلسوراویکی دیاری قوتاییان، بهشداریم تیدا کرد. سههرتا کۆمهلی گوتارخوینرایهوه، پاشان ناههنگی گۆرائی دهسپیکرد و یادهکهی رازاندوه، تا درهنگانی ناههنگهکه بهردهوامبوو.

له راستهوه: قادر جهباری لیبر سراوی لیژنهی ناوچهی سوله یمانی، دلیر رهشید،
خوالیخوشبوو رهغهتی جهمدی بەگ، حوسین موجهمهده عهزیز (خۆم) و سههرکوت توشیق.

يەكەمىن سالىيادى رېككەوتىننامەسى (11) ى مارس

رېكخراۋە دېمۇكراسى و تىپى ھونەرىسى (ھاۋرېيىانى گەزىزە)، لەسەر ئەۋە رېككەوتىن، كۆمەلى لە نوپىنەر و ھونەرماندەكانى خۇيان كۆكەنەۋە، بەبۇنەى تىپەرېۋونى سالى، بەسەر رېككەوتىننامەكەى (11) ى مارسى (1970) دا، لەسەر تىلېفېزىۋونى (كەركووك)، چەن كۆپى بگرن و بارى سەرنجى خۇيان دەربىن.

لە (ى. ق. ك.)، من و (كەمال ھەسەن چاۋمار، نۇرى ھەمەكاكە و دلىرى رەشى فەندى)، نوپنەرى قوتابيان بوۋىن. خوالىخۇشېۋوان (كەمال سابىر، عومەر ەلى ئەمىن و گەزىزە) كچى، لەگەل چەن نوپنەرىكى لاۋان و نافەرەتاندا، ھەموو پىكەۋە بەرەو (كەركووك) سواربوۋىن و پۇيشتىن. ھەر يەكى ۋەك نوپنەرى رېكخراۋى، شتىكى نامادە كرېۋو، پىشكەشېكا. بەلام تىپى شانۋى (ھاۋرېيىانى گەزىزە)، شانۋىگەرىيەكى نوپى چكۆلانەيان نامادەكرېۋو.

ئەۋەى نىمە بېرىمانداۋو، قسەى لەسەرىكەين، كىشەى (كەركووك) و نەۋت بوۋ. من خۇم بۇ نامادەكرېۋو، كورتەيەكى مېژۋوى شارى (كەركووك) م باسكرد، چالە ئەۋتەكانى باشوۋرى (كوردستان) م بژارد و نىۋچەكانىانم دىارىكرد. جگە لە ئەۋەى، لە بايەخى نەۋت و پىگەى نىۋچە ئەۋتېيەكان دوام.

بەلام ۋەك دەلېن: ناش لە خەيالىك و ناشەوان لە خەيالى! ئەۋ بابەتەنە لە ئەۋ پۇژانەدا، زۇر قەدغە و مەترسىداربوۋن، بە ھىچ شىۋەيە رېيان پى ئەدەدرا، لە دەزگەكانى راگەياندىنى (غىراق) بلاۋكرىنەۋە. چونكە ھىشتا ئەۋ نىۋچانە، يەكلايى نەبوۋبوۋنەرە، ھەمووشىيان كىشەى گرگرتوو و جىيى ناكۆكى، نىۋان دەسەلاتدارانى دەۋلەتى (بەعس) و سەركردايەتى شۇرپى كورد بوۋن! لەبەرئەۋە، بە ھۇى ئەۋ بابەتەنەى نىمەرە، كە بۇنى خويىيان لىدەھات، بابەتەكانى دىكەشىيان بلاۋنەكرەۋە و يادەكەشىيان، بە ئەۋ شىۋەيە كرەۋە، كە لە بەرژەۋەندى خۇياندا بى!

ئەۋە تەنيا ھەر، يەكەمىن جارم نەبوۋ، لەسەر تىلېفېزىۋونى (كەركووك) چاۋپىكەوتىنم لەگەل بكرى و باسىكى وا گرنگ پىشكەشكەم، بەلكوۋ يەكەمىن و دوايەمىن جارېشم بوۋ، تىلېفېزىۋونى (كەركووك) بېيىنم! دواى ئەۋەى چاۋپىكەوتىنەكان، ماۋەى (2) كارژىرى خاياند و تەۋاۋبوۋ، ھەموومان سواربوۋىن و بەرەو لقى (پارتى) شارى (كەركووك) پۇيشتىن. ئەۋ كاتە خوالىخۇشېۋو (عوسمان سەعېد) لىپرسراۋبوۋ. كەمى ھەۋاينەۋە، پارژەيەكى زۇريان كرېدىن و پاشان بەرەو (سولەيمانى) گەراينەۋە.

ناھەنگى نىشانە كىردن

ماۋەى سالى پىرېو، مامە (سالىج)م خۇيىندى زانكۇى تەۋاكرىدېو، لە قوتابخانەى ناۋەندىى كچانى (خانزاد) دامەرزابو، وانەى ئىنگلىزى دەگوتەۋە. ديارە لە زۆر شت بىزاربوو، بۇيە دەيوست، خىزانىكى چكۆلانە پىكەۋەنى، ژيانىكى ھىمانانە و پىر لە خۇشى بەسەرى.

لەبەرئەۋە، مەلى خۇشەويستى دلە گەۋرە بزىو و گەپزكەكەى، لە ئەم چل بۇ ئەو چل دەفېرى و لەسەر ھىچ چلى ئۇقرەى نەدەگرت، تا بازى چارەنووس، بەسەر چلى چانسى خۇشەويستى خاتوو (گەلاۋىژ)ەۋە نىشتەۋە! ئەۋەبو، دۋاى خۇشەويستىيەكى كەم، داۋاىكرد، ھەموو لايەك قايلبوون. بۇيە ئىۋارەى پۇژى (30. 5. 1971)، لە مالى باۋكى بوكى، ناھەنگىكى خنجىلانەى خىزانىى سازكرا، من و دوكتور (لەتيف)پىش نامادەبووين. دۋاى نەۋەى كەمى دانىشتىن، زاۋا ئەلقەى لە دەسى بوكى كىرد، بە شىۋەيەكى فەرمى، پىۋەندى ھاۋسەرگىرى خۇيان راگەيانە. ئەۋ پىۋەندىيەش، ماۋەى (39) سال بەردەۋام بو، تا پۇژى (9. 9. 2011)، مامە كۆچىدۋاىيىكرد!

لە راستەۋە: غۇم، خۋالىخۇشبوۋان گەلاۋىژ ەۋەدولتەرىم و مامە سالىج

پیلانیکی پۇخل

ھېشتا سالیک و شەش مانگ و جەئدە پۇژ، بەسەر پیککەوتتنامەى (11. 3. 1970)دا تىپەپروبوو، مەبەستە گلۆه سەرەکییە شاراوەکەى داگیرکەرى دەولەتى (بەعس) ئاشکرا بوو. چونکە پۇژى (29. 9. 1971)، بە ناوى ئەووە، پێوەندى براىەتى نیوان ھەردوو گەلى موسولمانى کورد و عەرەب پتەوتربى، سەرکردایەتى پارتى (بەعس)، ھىندى مەلای نایىنى پاسپارد، سەردانى سەرۆک (بارزانى) بگەن، تا ئەو گىرقانەى لە نیوانیاندا ھەبە، وەك چەن پیاویکی نایىنى خىرخوان، چارەسەرنكى بۇ بدۆزنەوہ. بەلام ھەر زوو مەبەست و دەسەچەپەلەکەى (بەعس) كەوتەپروو، چونکە مەلاکانیان سواری چەن ترومبیلیكى بۆمبىزکراو کردبوو، بى ئەوہى ناگایان لىببى، وایان کۆنترۆلکردبوو، ھەر بگەنە بارەگەى سەرکردایەتى، ھەموو ترومبیلەکان بتەقنەوہ و (بارزانى) لەنیوبەرن. بەلام ژيان و مردن بەدەس خوايە، ترومبیلەکان تەقینەوہ، یەك مەلا دەرئەچوو و ھەموویان پارچەپارچەبوون، (بارزانى)ش كەمى برىندارىبوو، بە سەلامەتى پزگارىبوو.

ئەو شەوہى ھەوالەكە گەبى، ھەموو ھیزەکانى پىشمەرگە و ئەندامانى (پارتى)، لە بارى نامادەباشىیدا بوون، ئەبا لەگەل ئەو پیلانە پۇخلەدا، ھیزەکانى سوپای دەولەتى داگیرکەرى (عیراق) ھىزشىكەن. لەبەرنەوہ ھەموو ئەندامانى لق و ناوچەى (سولەيمانى)، لە گوندى (عەوال) بوون. منیش لەگەل (ورىا براخاس)دا، لە (بەكرەجۆ) دامەزراپووين، بەلام ھىچ پرووى ئەدا و بەیانى زوو گەپاینەوہ.

رۇمانيا

دوای ئەوێ لە خویندنی نامادەیی کشتووكال پزگارمبوو، وەك هەموو گەنجی دەبووایە، پازەى سەربازیم بکردایە، یا دەبووایە، لەسەر خویندن بەردەوامبووایە. ئەو ماوێە دەسم بەتالبوو، وەك پێشمەرگەى نێوشار، لە لقی چوار کارمەكرد. تازە (شیخ رەووف) لە دەروە هاتبوو و كارگێرى لێژنەى ناوچە بوو، پۆژى پینی گوتم: چەن كوورسییەكى خویندەمان، لە (رووسیا) و (رۇمانیا) وە بۇ هاتوو، حەزەكەى، ناوی تۆش لەگەل ناوی پالیئوراوەكانى (ى. ق.) دا تێهەلكیشتەم؟! منیش گوتم: زۆر سوپاسیشتەكەم.

ئەو كاتە لە (یەكینی سۆقیت) هەو، زەمالەیهكى زۆریان بۇ (پارتى) ناردبوو، زۆربەى كادیرە خاوەن بروانامە لاوەكان و مامۆستایانى شۆرشیان نارد. بەلام بۇ (رۇمانیا)، لە هەموو (سولەیمانى) هەو، تەنیا من و (لاوچاكى شیخ قادری حەفید) پالیئوراووبوین.

لەگەل (لاوچاك) دا سوواریبووین بۇ (بەغدا) و نووسراوەكەى لقی چوارمان بۇ پەلیتیرۆى (پارتى) برد. نێوارە چووین بۇ بارەگەى پۆژنامەى (ئەلئەناخى) و چاومان بە رەوانشاد (دارا تۆفیق) كەوت. هیندی منجەمنجیكرد، سەرىكیبادا و گوتم: ئەمە زۆر مسۆگەر نییە!

منیش هەر زوو تێگەیشتم، بۇ ناسیاوەكانى خۆیانیان داناو!

لە لقی پێنج بیستمان، كاك (فاخیر) هاتوو و لە ئوتیل (سەمیرنەمیس) دابەزیو. هەردووكمان چووین و ئوتیلچییەكە گوتم: جارى میوانى هەیه، فەرموو دانیشن و چاوەرێكەن. ئیمە دانیشتبووین، لە پیر (رەفیق چالاک) هاتەدەرەو، پاشان (فاخیر) مێرگەسوورى، مام جەلال، عومەر دەبابە) و چەن كەسێكى دیکەش بوون، مالاوايیان لە یەكدى كرد و ئەوان رۆیشتن. ئیدی لەگەل (لاوچاك) دا، سەیریكى یەكدیمان كرد و سەرمان سوپمابوو! ئاخىر ئەمە چەندى بە چەن، لە (سولەیمانى) لێژنەى ناوچە و لق، شىروتیریان لى دەسوون، لێرەش لەگەل هەقال (فاخیر) دا كۆدەبەتەو! دوایى كاك (فاخیر) بانگیكردین و زۆر ریزی لى گرتین. هەوالى (سولەیمانى) پرسى و ئیمەش زۆر شتمان بۇ پاسكرد. ئینجا داوامان لى كرد، یارمەتیماندا، بەلام هەرلەكەى ئەویش كەلكى نەبوو!

لەگەل ئەوەشدا، هەرچى چۆنئیبوو، دوایى (لاوچاك) وەرگیرا، منیش بە ناوئىدى گەرامەو! چوومەو بۆ لای (شیخ رەووف) و ناگادارمكردەو، ئەویش گوتم: وەرەرمەدە، شتیك هەر بۇ دەدۆزینەو، بەلام جارى هەر لە ئەم ناوەبە و خۆت و نەمەكە! باسى دانیشتنەكەى هەقال (فاخیر) و (مام جەلال) م بۇ كرد، گوتم: لە هیچ شوینی باسى مەكە، با لە دەمى تۆوە بلاونەبیتهو، چونكە هیندەى ئیمە ناگامان لیبى، هیچ جۆرە رێكەوتنى لە گۆریدا نییە!

خولی سەرژمیری گشتی

یەکی له خاڵه گرنگهکانی رێککهوتننامهی (11)ی مارس ئەوهو، ئەو نیوجانەهی له پێکهاتەیی نەتەوهیی جیاواژ (کورد، عەرەب، تورکمان و ناسووری) پێکهاتوون؛ بۆنەوهی ساغکریئەوه، سەرژمیری گشتی تیدا بکری، تا پێژەری ئەو پێکهاتانە بزانی و بە ئەو شیوهیهش، خاوەنی نیوچهکه دیاریکری. بۆ ئەو مەبهستهش، خولیکی سەرژمیری گشتی، له شالیارگهی پلاندانان له (بەغدا) رێکخرا. (پارتی) له هه‌موو شارەکانی (کوردستان) هوه، کۆمەڵی کادیری له هه‌موو رێکخراوه‌کانه‌وه ئارد، تا به‌شداری له خوله‌که‌دا بکەن. پاشان که گه‌رانه‌وه، له نیوچه جیاجیاکانی دیکه‌ی نیشتمان‌ه‌که‌مان، هاوولاتیانی کورد فێرکەن و خۆیان ئاماده‌کەن، به‌شداری سەرژمیرییه‌که بکەن.

نیمه‌ش ئەو کاته، ئەو کاره‌مان به‌ کاریکی زۆر گرنگ و پێرۆزی نەتەوهیی ده‌زانی، به‌ تایبه‌تی شاری (که‌رکوک) و نیوچه‌کانی (خانەقی، شیخان، زه‌مار، شه‌نگار، مه‌خمور، جه‌له‌ولا ...)، هه‌شتا له رێککه‌وتننامه‌که‌دا ساغ نه‌بووینه‌وه و چاره‌نووسی ئەو شوێنانه‌یان، به‌ نه‌جامی ئەو پرۆسیسه‌وه به‌ستبووه‌وه!

یەکی له ئەو چوار که‌سه‌ی، له‌سه‌ر لقی (ی. ق. ک.)، بۆ ئەو خوله‌ نێران، من بووم. له (سوله‌یمانی) هوه، نزیکه‌ی (30) که‌س بووین، له ئوتیل (هه‌ولێر) دابه‌زیووین و هه‌موو شتیکیشمان له‌سه‌ر لقی پینچ بوو. به‌یانیان زوو ده‌چووین بۆ شالیارگه، یه‌ك هه‌فته له ئەوی ده‌وامانکرد و شاره‌زایان هه‌نابوو، باسی پرینسیپه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی، سەرژمیری گشتییان بۆ ده‌کردین، گویمان له وانه‌کان ده‌گرت، هه‌ندی بلاوکراوه و بلانکی‌تیشیان دابووینی، تا بزانی، چون پده‌کریئەوه. هه‌ندی جارێش پاشنیوه‌پوان، له باره‌گی لقی پینچ، سه‌باره‌ت به‌ گه‌رفته‌کانی سەرژمیری گشتی، (هادی ره‌شید چاوشلی)، هه‌ندی زانیاری بۆ باسه‌ده‌کردین. ئەو ماوه‌یه له ئەو خوله‌ بووین، زۆر هه‌ول‌مدا، به‌ ته‌واوی، باه‌ته‌کان فێریم و شاره‌زایی تیدا په‌یداکه‌م.

(پینچوین)

ئه‌ندامانی سه‌رکردایه‌تی (پارتی) وایانده‌زانی، هه‌ر کاتی سه‌رکردایه‌تی (به‌عس)ی هاوپه‌یمان، به‌لێنکی دانی و ئەو خوله‌یان کرده‌وه، ئیدی هه‌مووی جیه‌به‌جیده‌کەن، هه‌ر دوا‌ی چهن هه‌فته‌یه‌ك، یه‌كسه‌ر پرۆسه‌ی سەرژمیری گشتی ده‌سپیده‌کەن، به‌لێنه‌که‌ی خۆیان ده‌به‌نه‌سه‌ر و به‌ زیادیشه‌وه، خاڵه‌کانی رێککه‌وتننامه‌که جیه‌به‌جیده‌کەن!

لەبەرئەوه هیندە پەلەیانبوو، ھەر دوای ئەوێ بە ھەفتەیک لە (بەغدا) گەراپنەو، مانگی (11، 1970) بوو، لیژنەی ناوچەیی (سولەیمانی)، منیان بۆ (پینجۆین) ئارد، تا خولیکی چەن پۆژی بۆ کادیرە سەرەکییەکانی (پارتی)، ھیندی خۆیندەوار و فەرمانبەری شارۆچکە بەکەمەر، ئەوێ لە (بەغدا) فیزیوویوم، منیش ئەوان فیزیکەم.

لە ھەمان کاتیشدا، (سەرۆت موھەممەد ئەمین – دوکتۆر کوردۆ عەلی)، وەك نوێنەری (ی. ق. ك.) لەگەڵ ھات، بۆ ئەوێ لیژنەیکە ناوچە بۆ قوتابیانی (پینجۆین) دامەزرینی، چونکە ئەو کاتە، ئەندامی لقی قوتابیانی (سولەیمانی) بوو.

ئیمە، دوای ریککەوتننامەیی (11)ی مارس، یەكدیمان ناسی، بەلام ھینشتا زۆر تیکەلاو ئەبوویوین، ھەرچی چۆنیی، پیکەرە بەرئیکەوتین و پاشان، لە یەكدی نزیکیوینەو.

لە (پینجۆین)، چووینە لیژنەیی ناوچەیی (پارتی)، مەلا (ئەحمەد ھیلکە) لێرسرواوبوو، زۆر بە گەرمی پینشوازی لی کردین، ھەر زوو ژووریکیان، لە ئوتیل بۆ گرتین و خواردنگەیکیشیان بەرەپووکردینەو، سێژمە ئانی لی بخوین. لە راستیدا، تەنیا ھەر خۆم بۆ ئەو کارە نیراابوو، کەچی (سەرۆت)یشم دامەزراند! بەلام تەنیا یەك پۆژ، لە ئوتیلکە ماينەو، ئیدی (عەلی پورەرحەمە) نەبھینشت، لە ئەوی بھینین و ھەردووگمانی بردە مانی خوین.

کات پاییزیکی درەنگبوو، دنیا خەریکبوو، ساردیدەکرد. ماوێ یەك ھەفتە ماينەو، لە قوتابخانەیکە سەرھاتی، کۆمەلی خەلکیان بۆ کۆکردمەر و بە چەن ئیوارە، ھەموو زانیارییەکانم بۆ باسکردن. ریککەوت وابوو، کاتی خۆی مالمەن لە (پینجۆین) بوو، ھەر لە ئەو قوتابخانەیکە خۆیندبوو!

لە (پینجۆین)، کۆمەلی برادەری ناسیاری خەلکی (سولەیمانی) لیبوو، وەك مامۆستایان (حەمە عەبدول، موھەممەد ئەسلان و کەریم مەجید موھەممەد)، گەلی ریزیان لی گرتین و کاتیکی خۆشمان بەسەربرد. ئیدی کارەکانمان بە باشی تەواوکرد، پاشان مالاواییمان لە ھەموو لایەك کرد و گەراپنەو.

ئەو کۆچەیی لەگەڵ (سەرۆت)، پیکەرە کردمان، سەرھاتی دامەزراندنی ھاوپیەتی و براپەتییەکی توندوتۆڵ و پتەوی نیوانمان بوو، بە شیوہ، ئەو پۆژ نزیکەیی (46) ساڵ بەسەر ئەو ھاوپیەتیەماندا تیپەردەبی، تا ئیستەش، بە باشترین شیوہ ھەر بەردەوامە. وەك پینشتریش گوتم: سەرژمیریەكە نەکرا و بۆ کاتیکی نادیار دواخرا، تا جەنگ لە (کوردستان) دەسپینکردەو و ھەموو شتیگمان لەکیسچوو!

ههلبژاردنی یه کیتی قوتابیان

مانگی (10) بوو، بریاردر، سهرله نوی ههلبژاردنی نوی بکری. دواى کونگره، لیژینهى ناوچه و لقی قوتابیان، کهمى باشبوو بوو. هیندی کهسى نوییان هینابوو پيشهوه. هرچهنده (وریا براخاس)ى هاوړیم، پینج سالیس دهوو، وازی له خویندن هینابوو، له (بهکرهجو) فرمانبهروو، بهلام چونکه کادیری شارهزا کهمبوو، ریزهکانی ریکخستنی (ی. ق.) شلو قبوو، ناچار بوون، دووانی وهک نهو بینن و بیکن به نهندامى ناوچه. برادران داویان له منیش کرد، له ههلبژاردنی قوتابخانهکانی نامادهی پيشهسازى، کشتوکال و بازرگانیدا یارمهتییانیده. بهلام لهسهر ناوهندی و نامادهییهکانی کچان، نهندامانى ناوچه و لقی شهربانوو، بوئهوهى تۆزى خویمان بنوینن و چاوبازى لهگهله خوشکه دهرهکانیاندا بکن! له ههلبژاردنی ههموو نامادهییهکاندا بهشداریمکرد و دواى تهراو بوونی ههلبژاردنهکانیش، هیندی قسم بۆ کردن، بهلام دواى نهوه، نه نهوان لییان پرسیمهوه و نه منیش خوم تیگه یانندن!

هیلىکی ریکخستنی نوی

دواى نهوهى له (بهغدا) گهرامهوه، ریکخراوى قوتابیانی (پارتى)، ههموو نهو قوتابیانهى خویندنیان تهواوکردوو، تا نهو کاتهش، هیشتا چاره نووسیان دیارنه بوو، له هیلیکی ریکخستنی تایبه تدا کویمانکردنهوه، ریکیانخستن و ناویان نا (هیلى دهرهکى)، منیان کرد به لیپرسراوى.

نهو کاته، نهندامى ریکخراوى قوتابیانی (پارتى) بووم، نهندامهکانی دیکه (کهمال جهلال، کهمالى حهسن چاومار، هیواى جهلال حهمدى، ناوات عهبدو لغه فوور، حهسه عیدی فهقى عهلى جگهره فروش ...) بوون، (جهمال قاسم) یش لیپرسراومان بوو. قوتابییهکان زوربوون، هر نهو کاته نهو ههقالانهى له ریکخستنهکانی (پارتى) پچرابوون، یا نهو هاوړییانهى له (پارتى) دا نهبوون، بههوى منوهه پیوهندیان پهیدا کردهوه، وهک (برایمى حهسه عهلى، عهلى توفیقی حهسه نه قووج، زامیری مهلا عهلى ...)، شانیهکی سهرهکیم لى پیکهینان و هر یهکى له نهندامانى نهو شانیهش، کومهلى قوتابی دیکه یان لابوو.

نیدی به نهو شیوهیه توانیمان، نهو هیلهى ریکخستن ریکخهینهوه، منیش کهمى سهرم سووکبى، چونکه نهو هیله، له ههموو هیلهکانی دیکه، گرفتیمان زورتریوو، له بهرتهوهى ههموویان خویندنیان تهواوکردوو، هیچ کاریکیان نهوو، ههمیشه داواى دامه زانندن و

كاريان دىكرى. ئەو داواكارىەش لە ئەو پۇژدەدا و لە ئەو بى سەروبەرىيەى رىكخستندا، كاريكى هيندە ناسان نەبوو. ھەركەسىكىش بووايە، ھەر هيندەى پى دىكرى، ناوەكانيان بنووسى و بۇ لىژنەى ناوچە بەرزىانكاتەو، تا يارمەتییانبدەن و دايانمەزىنن. كە ناوەكانىش دەگەيشتنە ئەوى، لە ئەو دەچوو، يەكسەر لە سەبەتەى كەمتەرخەمىدا بۇيان ھەلگرن، بۇيە ھەركىز وەلاميان نەدەدايەو!

يەكى لە ئەندامانى ئەو شانە سەرەكىيە، (عەلى تۇفيق) بوو، كە ئىستە بە دوكتۇر (سەرىست ناغا) ناسراو و لە زانكۆى (سەلاھەددىن) مامۇستايە. (عەلى) جگە لە ئەوئى ھاورپى قوتابخانەى ناوەندىى (شۇرشى) سالىكانى (1963-1965)م بوو، بەھوى (برايمى ھەمەعەلى) شەو، ھەمىشە پىكەوەبوو، كورپىكى بەرپىز و خوئندەوار بوو، كاتى خوئى، ھەر من لە لىژنەى ناوچە، بە (قاسر جەبارى)م ناساند و لە (پارتى)دا وەرگىرايەو! ماوہىەكى زۆرى پى نەچوو، نامەى وەرگرتنەوئى ھاورپىم (ھەمەى ھەمەباقى)، لە لىژنەى ناوچەى (پارتى)و، بۇ ھىلى رىكخستەكەى ئىمە ھات و خۆم پىوئەندىم پىوہ كرد. لە ماوہىەكى كەمدا، زۆر لە يەكدى نرىكبووئەو و بووین بە ھاورپى. چونكە ئەو خۆى نووسەر و ھۆنەر بوو، كورپىكى رۇشنىبرىش بوو، لەبەرئەو زىاتر لىى نرىككەوئەو، ئەوئىش زوووزو لە جووتياران سەرى لى دەدام.

پۇژى باسى (يەكىتى نووسەر)مان كرد، من پرسىارى (شىركۆ بىكەس)م لى كرد. ئەو كاتە دەمزانى، (شىركۆ) نەتەوہىيە، ھۆنراوەكانىم بە دلبوو، لە دوورەوہ خوئمدەوئىست. گوئى: زۆر برادەرە، گەر دەتەوى، بە يەكدىتان دەناسىنم. منىش گوتم: زۆر سوپاستدەكەم و ھەزىشەكەم. گوئى: ئىستە بۇ لای ئەو دەچم، بۇ ناىەى پىكەوہ برۆين؟

ئەو كاتە خوالىخوئىبوو (شىركۆ)، لە تۆمارگەى زانكۆى (سولەيمانى) كارىدەكرد، لە بارەگەى جووتيارانەو، زۆر دوور نەبوو. چوئىنە لای و يەكدىمان ناسى. ئەو بە ژوورەكەيدا ھەر ھاتوچۆيدەكرد، خىراخىراش مژى قوولى لە جگەرەكەى دەدا، منىش بە پرسىار دامگرتبووہو، ئەوئىش يەك لە دواى يەك، وەلامى دەدامەو. ئىدى لە ئەو پۇژدەو، وردە وردە، پتر يەكدىمان ناسى و لە يەكدى زۆر نرىكبووئەو! *

* لىرەدا نامەوى، بە درۆى باسى پىوئەندى خۆم و خوالىخوئىبوو (شىركۆ بىكەس) بىكەم، چونكە دواى ئەوئى كۆچىدوايىكرد، بەرھەمىكى تايەتتى (296) لاپەرەيم، بۇ ياد و بىرەوہىيەكانى تەرخانكرد و سالى (2013) پلاوئەكردەو!

زانكۆي سولە يمانى

دوای ئەوەی لە هیچ شوێنێک وەر نەگیرام و لە کوردەكەى ھەموو جیژنەکان بووم، چونکە کەسێ نەبوو، لەبەنەو لە پاتم بئەوی و پالنی بە کارەکانمەرە بنی، گەرنامەرە و چاوەروانی چارەنووسیکی نادیارم دەکرد. ئەز لە ئەنجامی ئەزموونە کەلەکەبووکانی خۆمدا، ھەمیشە دەلێم: مرۆ ئابى، لە سۆز و بەزەیی یەزدانی مەزن ئاومیدبى، بەلام دەبى، ھەر ھەولدا، تا بە ئامانجەکانی خۆی دەگا!

سالى (1970)، ئەنجومەنى سەرکردایەتى شۆرشى (بەعس)، کە لە (عیراق)دا بالاترین دەسەلاتبوو، یاسایەکی نوێی دەرکرد، یاساکەش ئەوەبوو، ھەموو ئەو قوتابیانەى ئامادەییە پیشەییەکانی (کشتوکال)، پیشەسازی، بازرگانى (....)یان تەواوکردوو، بۆیان ھەبە، لە ئەو کۆلیژانەى پێوەندى بە خویندن و بڕوانامەکانیانەرە ھەبە، وەرگیرىن و خویندەنەکیان تەواوئەکن. لە ئەو کاتەدا دەتگوت، خوا ئەو یاسایەى بۆ من ئاردوو، بۆئەو دەى لە ئەو گرفتانە پزگاربمى و ئامانجەكەشم بەدیبینم!

لە ئەو سەردەمدا، ھینشتا وەرگرتن و داوەشکردنى ناوەندى خویندکاران لە (عیراق) دانەمەزراوو، بەلکوو زانکۆکان سەربەخۆبوون و خۆیان خویندکاران وەرئەگرت. (نیتیحادى وەتەنى تەلەبەى عیراق)ى سەر بە پزىم و (ى. ق. ك. یش، وەك دوو پزىخراوى باوەرپزىكار و دانپێدانراو، بۆیان ھەبوو، بى ئەوەى مەرجەکانى وەرگرتن پەچاوەكەن، كۆمەلى كووڕسى خویندن بۆ ئەندامەکانیان دابینكەن. ئەو کاتە خۆم، لە (پارتى) و (ى. ق.) یشدا کارمەدەکرد و گوییان لى دەگرتم. لەبەرئەو خۆم سەرپەرشتى ئەو کارم کرد.

ئەو سالە، زانکۆی (سولەیمانى) ھەشتا کووڕسى خویندنیان، لە ھەموو کۆلیژەکان، بۆ ئیتمە تەرخان کرد. ھەرچەندە من دەمویست، لە کۆلیژى وێژە و زمانى کوردی وەرگیریم، بەلام خوالیخۆشبوو دوکتۆر (کەمال فوواد) نەپهینشت و گوتى: تۆ ئامادەیی کشتوکالت تەواوکردوو، ھەر دەبى، لە ئەو کۆلیژە بخوینى. راستیشیدەکرد، بەگوێرەى یاساکەى (بەعس) ھەر دەبووایە، وا بووایە! ئیدى ئەو بوو، یەكەمین ئاوى منیان ئووسى. دوو برادەرى دیکەشم ھەبوو، ھەر ئامادەیی کشتوکالیان تەواوکردبوو، خوالیخۆشبوو (لەتیفی) قادرە فەنى حاجى فەرەج) و (مەریوان جۆرج) یش وەرگیران، بەلام ئەوان ھەمووی دوو ھەفتە ھاتن و دوایی وازیانھینتا، دوو کووڕسیشیان لەکیس دوو خویندکاری کورد دا!

لەگەل ئەوەشدا، لە ئەنجامی ئەو کارە زۆر دلنیا ئەبووم، نایا ناوەكەم دەردەچى، یا نا؟ لەبەرئەو لەگەل خوالیخۆشبوو (شیخ مستەفای شیخ ئیسماعیل)دا، چووینە لای (قادر

جەبارى)، ئەو كاتە ئەو ئەندامى لىقى قوتايىيان بوو. ئەمىش تىللىفونى بۇ (موخەمەد
 حەسەن بالئە) كرد، لىپرسراوى خۇيى زانكۇ و ئەندامى لىژنەى ناوچەى (پارتى)ش بوو،
 پىنى گوت: ئەمە كادىرئىكى خۇمانە و مەبەستمانە وەرگىرى. ئىدى چووينە لاي و ھىلىكى
 سوورى، بەئزىر ئاۋەكەى مندا ھىنا و گوتى: تەۋاۋ وەرگىراى.

بە داخەۋە كەس نەيدەزانى، ئەو ھەتىۋچەيەى (بالئە)، ھەر ئەو كاتە لەبنەۋە بەعسى بوو،
 چونكە كاتى سالى (1974)، جەنگ لە (كوردستان) دەسىيىكىردەۋە، ئەك ھەر ئەھاتەدەرەۋە،
 بەلكوۋ يەكسەر بوو بە (قايمقام)، وا بزاتم، لە (دەرىنەدىخان) ىش بوو!

زانكۇى (سولەيمانى)، لە مالى ئىمەۋە زۇر نىزىكبوو، بەپى ھەمووى (10) خولەك دوربوو.
 بەلام من بە ھىچ شىۋەيە، حەزم لە خوئندنى كشتوكال نەبوو، پتر حەزم لە كارى رامىارى
 دەكرد و دەمويست، بەيەكجارى واز لە ھەموو شتى بىنم و ۋەك كادىرئىكى (پارتى)
 دەسىبەتالىم.

ماۋەيە دەوامكرد، بەلام نوایى بە تەۋاۋى بىزاربووم. لە لىژنەى ناوچە بىستەم. ھەردو
 كۆلىزى سەربازى و پۇلىسى، لە (بەغدا) كراۋەتەۋە، (پارتى)ش بەشى خۇى ھەيە. ئىدى
 سەرلەئوى، ئارەزوۋە كۇنەكەم بوژايەۋە و گوتم: خولى مەۋەزى نەيگرت، چونكە كەسى
 نەبوو، يارمەتيمېدا، ئىستە (پارتى)، ھىندى كووورسى تايبەتى ھەيە، يەكىكىيان ھەر بەر
 من دەكەوى!

كۆلىزى سەربازى

ھىشتا لە زانكۇ رانەھاتبووم، ھىچ تى نەدەگەيشتەم و تەقەى سەرم دەھات، كە كۆلىزى
 سەربازى كرايەۋە. شتىكى سەيربوو، يەكىكى ۋەك من لە نامادەيى كشتوكالى
 (بەكرەجق)ۋە، يەكسەر لە كۆلىزى سەربازى وەرگىرى!

منىش، كە ئەو ھەۋالەم بىستە، بى ئەۋەى چاۋەرئىكەم، ئاۋەكەم بە ھىلى رىكخستنى
 (پارتى)دا بېوا، يەكسەر چووم بۇ لىژنەى ناوچە و يەكەمىن ئاۋ، ئاۋى منيان نووسى. ئەو
 برادەرانى لە لىستەكەشدا، ئاۋيان تۇماركرايوو، ئەمانە بوون: خوالىخۇشبووان (ستارى
 سەئىد خەلەف، جەمەشەۋقى، مەنسورى شىخ كەرىم، شىركۆى عەبدوللا دەروىش،
 ەلى تۇفىقى جەسەنە قوچ، موعتەسەم عەبدولكەرىم، جەمال حوسىن، ئەنۋەرى حاجى
 ئەۋرەجمانى مەلاسەئىد و زاھىر) ئاۋىكىش بوو، كە پۇزى دەرچوونى لە (بەغدا)، مەلەى
 كرىبوو، خنكا.

ليستى كۆلىڭى پۇلىسىش (كەرىمى شېخ سەلام، برايمى قالە تەگەرانى، فەرەيدىۋونى شېخ تەبىبى گولانى، عەبدوللا عەبدولكەرىم ...) و چەن كەسىكى دىكەش بوون. زۇربەي ئەوانەى بۇ ھەردو كۆلىڭكە پالئورابوون، جگە لە (ئەنومرى حاجى ئەورەحمەن)، ھەموويان ئەندامى (پارتى) بوون. زۇربەي ئەو كەسانەش، لە كۆلىڭىكى دىكە ۋەرگىرابوون و دەيانخوئىندا، بەلام ۋەك من دەيانويست، كۆلىڭكەيان بگۆرن. جا ئەو ھەر لە (سولەيمانى) ھو، ھىندە ناو نىررابوو، ئاخۇ دەبى، لە ھەموو شارەكانى دىكەى (كوردستان) و (غىراق) ھو، چەن ناوى دىكە نىررابى!

ھەر زوو لىستەكەمان، لە ناوچە و لق نەركرد و بى ئەۋەى لە زانكۆ پرس بە كەس بگەم، سواری ترومبىل بووين و بەرەو (بەغدا) رۇيشتىن، ۋەك ئەۋەى ۋەرگرتنمان زۇر مەسۇگەربى!

سەرلەبەيانى زوو، ھەموو لە بارەگەى لقى پىنج كۆبووينەۋە، لىستەكەم بىرە ژوورى. (مونزىر نەقشەندى) ئەندامى لق بوو، لىنى ۋەرگرتەم و گوتى: دەبى، چاۋەرپىكەن، تا ۋەلامتان لى دەگىرىنەۋە. ئەو كاتە من لە مالى پورە (نەسرین) م دابەزىبووم. ماۋەى ھەفتەيەك چاۋەرپىمانكرد، ھىچ دەنگى نەبوو. ئەو ھەموو كوپە كوردانەش، لە شارەكانى (كوردستان) ھو ھاتبوون. ئەيان دەزانى، چى بگەن! (بەغدا) ش بە ئەو گرانىە، گالتەى پى ئەدەكرا و پارەى دەويست!

پاشان، يەكەمىن پۇژى ھەفتەى نوۋەم، ھەموومان لە بارەگەى لق كۆبووينەۋە و بىرماندا، دوو كەس لە نىۋ خۇماندا ھەلبىزىرىن، نوينەرىن و قسە لەگەل ھەقالانى لىدا بگەن. من و برادەرىكى خەلكى (ھەولير) يان ھەلبىزارد. كە چووينەۋە لاي ئاغاي (نەقشەندى) گوتى: ئىمە ھەر ھىندەمان پى دەكرى و دەسەلاتمان ھەيە، ناۋەكانمان لە ھەموو لىكەكانى (پارتى) ھو ۋەرگرتوو و بۇ برادەرانى سەركردايەتيمان ناردوو، ئىدى ئەوان خۇيان دەزان، چىتان بۇ دەكەن. منىش گوتەم: جا باشە، ئەم برادەرانەى سەركردايەتى ناويان چىيە؟ لە كوى دەبىنرىن؟ ئاخىر وا ئىمە لىرە پارەمان پى نەماۋە و كەسىش لىمان ئاپرسىتەۋە! گوتى: ئىۋارە بچن بۇ بارەگەى پۇژنامەى (ئەلئەناخى) و لە ئەۋى پىرسن، پىتان دەلېن. بە كورتىيەكەى، شىردا بۇ داپىردا، پىاۋەكە لە كۆل خۇى كرىنەۋە!

ئىۋارە ھەر زوو، لەگەل (مەنسور جەفید) دا چووين و ھىشتا كەسى وا نەھاتبوو، ۋەلامى ئەو پرسىيارەى ئىمە بداتەۋە. لەبەردەرگە چاۋەرپىبووين، دواى ماۋەيە، خوالىخۇشبوو (ئىدىرىس بارزانى)، بە تەنيا بە ترومبىلى ھات. خىرا بەردەرگەكەم لى گرت، خۇم پى ناساند و گرتەكەم بۇ باسكرد. ئەۋىش ھەر ھىندەى گوت: بچنە لاي كاك (دارا تۇلىق):

پاشان، خوالیخوشبوو کاکه (دارا)ی گلی کوردیش هات، چوینه لای و هه موو شتی کمان تیگه یاند. گوتی: نوینه ریکمان ههیه، ناوی عه قید (رهووف رهشید)ه، با بی، پیتان ده ناسینم و هه ر کاریکتان هه بوو، له گه ل نه و قسه بکه ن.

ئه وه بوو، له گه ل عه قید (رهووف)، یه کدیمان ناسی و خه لکی (سوله یمانی) ده رچوو. بریارماندا، له باره گه ی لق کۆبوونه وه یه کی گشتی بکه ین. له کۆبوونه وه که دا، هیندی شتی بۆ روونکردینه وه و وای پیشاندا، گوناھی ئەم نییه، سستی و که مته رخه می، له هه موو لایه که وه هه یه و ئەم ده سه لاتی نییه. به لام هه ولمان بۆ ده دا، ناوه کان له گه ل براده راندا چاپکا و به زووترین کات، بیبا بۆ کۆلیژی سه ربازی. نیمه به ته ما بووین، مژده ی خۆشترمان بداتی، که چی تازه ناوه کان چاپده که ن و بۆ شوینی مه به سستی ده به ن، ده ردی (ره شو ل) ده یگوت: تازه ترا

هه فته یه کی دیکه شی پی چوو، هه ر ده نگ نه بوو. ئەم جار هه شیان چوینه وه سه ر باره گه ی لق. ئەو پۆژه گوتیان: (حه بیب موحه ممه د که ریم)ی سکرتری (پارتی) هاتوه. نیمه ش هه موو له هۆله که ی به رده می دانیشتین، ویستمان، بیبینین. گوتیان سه ری زۆر قاله و که س تابینی. منیش گوتم: کورینه! لیره چاوه رینه که ین، هه ر دیته ده ره وه، خۆ لیره ناووی، ئەو کاته به ری پی ده گرین و ده ردی دلای خۆمانی بۆ هه لده ریزین، یا ده بی، قسه یه کی راستمان پی بلای، یا ده بی، چارمانیکا، جی و رینه کمان بۆ دانای و خه رجیمان بدونی.

ئه وه بوو، زۆر چاوه ریمانکرد، دوا یی هاته خواره وه و هه موو به ره و پیری چووین. من و (برایمی قاله ته گه رانی) به رده ممان پی گرت، گوتم: پۆرشاش. نه ویش گوتی: نه هلن. من به کوردی، نزیکه ی ده خوله ک هه موو شتی کم بۆ باسکرد، نه ویش په له بیوو، به عه ره بییه کی رینکوپیک و جوان گوتی: (روح یه م نه لنه خوان، های مو یه می، هه تا یساع دوکم) که ئەوه م گوی لیبوو، خه ریکبوو، دل م به ته قی و خیرا گوتم: خۆ تۆ لای خۆی له جیی (برایم نه حممه د) دانیشتووی، که چی کوردیش نازانی، له گه ل هه قاله کانی خۆتدا، به عه ره بی ده وویی؟! ئیدی هیچ قسه ی نه کرد و لیبیدا پۆی. ئینجا براده ران به شیوازی (سوله یمانی)، به تاک و به کۆ، جنیویان بۆ خۆی و هه موو هه قاله کانی دیکه شی ناردا

به راستی بی تامبوو بوو، هیز و توانامان لی برابوو، پارهمان کزیوو بوو، وازمان له لق هینا و دامانه ده س خوا، گوتمان: هه فته یه کی دیکه پۆژی شه ممه، هه موومان لیره یه ک ده بینینه وه. ئەو هه فته یه ش پۆی، کاتی چوینه وه، گوتیان: پۆژی دوو شه ممه ده بی،

هەمووتان لە کۆلیژی سەربازی نامادەبن، لیژنەى پشکنینی پزیشکی و لیژنەى چاوپێکەوتن دادەنیشن. هەموومان چوین و لیستەکەشیان داينى، تا پيشانی پاسەوانى بەردەرگەکەى بەدەين و پیمانیدا، بچینەژوورەوه.

کۆلیژی سەربازی لە (رۆستەمیە) بوو، شوینیکی زۆر دووربوو. بە چەن میکرۆپاسی چووین و لیستەکەم پيشانی پاسەوانەکە دا. پاسەوانەکە تەماشایەکیکرد و گوتى: چاوپێکەوتن و پشکنین نییە. منیش گوتم: ئیمە لە لقی پینجی (پارتى) ەوه هاتووین، ناوەکانمان لە ژوورەوه هەیه، تکایە پیمانبدە، یا تیلیفۆنى بکە، بۆئەوهى بزانی، ئیمە هەر لە خۆمانەوه نەهاتووین. گوتى: (روح گولە للبارتى، مەحموود نەلحلو ما یقەل) واتە: بڕۆ بە (پارتى) بلى، مەحموودى حیلو قبوولى ناکا! ئیدى لە داخادا نەماندەزانى، چى بکەین، ئەو هەموو پنییمان بریبوو، ماوهى کارئیرى لەبەر ئەو خۆره گەرمەى (بەغدا) وهستابووین، ئەوهش وهلامى کاکە (خولەى شیرین) بى، لە داخیشدا رستەکەیمان دەگوتەوه!

ناچاربووین، گەراینەوه. ئیوارە من و (شیخ مەنسورى شیخ کەرىم) چووینەوه لای (دارا توفیق)، هەموویم بۆ گنیرایەوه. ئەویش گوتى: براینە، پاسەوانى ئەو قسەیهى کردووه، قاییلە لەبەر خاترى ئەو قسەیه، ریککەتنامەى (11)ى مارس تیکدەینەوه؟! منیش گوتم: من نائیم، تیکدەنەوه، بەلام دەبى، ئەوه بزائن، گەر ئەو عەریفەیان فیزنەکردبى و دەسلاتیان نەداینتى، چۆن هەر لە خۆیهوه دەتوانى، ئەو قسانەبکا؟! ئیمە دەمانەوى، چارەسەرێکمانبکەن، گەر پیتان ناکرى، با لە ئەوه زیاتر لیژنە مینینەوه و هەر کەس بۆ مالى خۆى بگەریتەوه. ئیدى ئەو قسانە کاریتیکرد و گوتى: چاوه پنبکەن. دواى ماوهیه هاتەوه و گوتى: دووبەیانى بچنەوه، عەقید (رهووف) خۆى لە ئەوى دەبى! دووبەیانى چووین و باشبوو، ئەم چارە عەقید (رهووف) خۆى لە ئەوى وهستابوو. هەموو چووینە ژوورەوه و ئەوى پنیوستبوو، بۆیان کردین.

لە ئەو ژوورەى چاوپێکەوتنەکیان لەگەڵ کردین، وینەیهکی گەورەى کورە کوردی هەلواسرابوو، لە ژێردا ناوهکەى نووسرابوو، ناوى شەهید (سەردار نەبویەکر) بوو. گوايه لە کاتى مەشقددا گوللەى بەرکەوتووه! نینجا دەبوایە، چاوه پنی نەنجامى چاوپێکەوتنەکەمان و پشکنینمان بکردایە، زۆر درێژەیکینشا و هەر دەرنەچوو، تەنانەت (عەلى توفیق) وای لیھات، خەریکبوو، لە (بەغدا) خزمىکی خۆیان بئینى!

چاوهروانییهکی بی نه نجام و پشوویهکی کورت

له نهو ماوهیهدا، (رهفعتی همدی بهگ، سه رکهوت توفیق ...) و گهلیکی دیکهش، له پهمانگهی کادیرانی (پارتی) له (بهغدا) بوون. (مه نسووری شیخ کهریم، که مالی جه مال موختار)، هاردوو رهوانشاد (نهریمانی فوواد ماستی) و (همه رهشید همره فیق) و هیندی برادهری دیکهش، له کۆلیژی (ناداب)ی زانکۆی (بهغدا)ی بهشی کوردی دهیانخویند. گیانیکمان به نهوان بوو، زوزوو دهمانبین و پیکهوه دهگهراين.

یانهی خویندکارانی کۆلیژی (ناداب)ی زانکۆی (بهغدا)، رۆژی (21. 12. 1970)

مه نسووری شیخ کهریمی هه فید، غۆم و شبرکۆی هه بدوللا دهرویش

بهزمی خوالیخۆشبوو (رهفعتی همدی بهگ) ههر تهوانابی. پۆژی له (بهغدا) تووشی (علی توفیق) بووم. گوتم: نهوه چیه، بۆ وا بی تاقهتی؟ گوتی: تو خوا نه مه بهزمه، له نه م بی پارهیهدا دهبی، نیسته سواربم و بچم بۆ (حله). گوتم: بۆ، خیره؟ گوتی: له شالیارگهی دارایی نیشیکم هیه، نیسته تووشی (رهفعت) بووم، لیم پرسیهوه، له کۆیه؟ نهویش گوتی: له بهر جهنجالی و بی جیی، گواستوو یانه تهوه بۆ (حله)!

منیش دامه قاقای پیکه نین و گوتم: ههتیو تو بۆ هینده خوشبروای، به قسهی که سیش نا، به قسهی (رهفعت) بروادهکی، شالیارگه چۆن دهگۆیزرتهوه، خۆ شیلمانی ناسن نییه!

نهویش گوتی: مالاوایی، و دللا تو نه بووتایه، نیسته سوارده بووم و ده رۆیشتم، نهو پارهیهشم بۆ گه پارهیهوه!

خەوشەكەي كۆلئىزى (ئادابىي زاتكۆي بەغدا)، رۇژى 15. 1. 1971 گىراود، ئەباستەو: رەوانشاد خەمەردەشىد خەمەردەشىق، خەمە پىنچونىيى، (خۇم)، رەوانشاد رەفەئەتى خەمەدى بەگ، شىخ مەنسورى خەفەيد، مامۇستا خەسەن.

دواھەوال

چاۋەروانىيەكەمان زۆرى پىچوو، مەن ھەموو ئەو ماۋەيە لە (بەغدا) بووم و سەرم لە (سولەيمانى) ئەدايەو. رۇژى چووينەو لاي عەقىد (رەووف) و دەردى دلى خۇمان بۇ ھەلپشت. گوتى: ئەپۇ ھەولەدەم، تىللىفون بۇ كۆلئىزى سەربازى بكام و كاتى ۋەرگرم، بەيانى زوو ۋەرە، پىكەرە بۇ لاي (داود جەنابى) فەرماندەي كۆلئىزەكە دەچىن و خۇت كۆيىگرە، بزانه، مەن چى پى دەلىم، ئەويش چى دەلى، پاشان تۇش، بۇ ھاۋرپىكانتى بگىرەرەو!

بەيانى زوو چووم بۇلق، لەگەل عەقىد (رەووف) سوواربووم و پۇيشتىن. چووينەزورەو ۋ گوتى: لىزە دانىشە، تا بانگتەكەين. دواي ماۋەيە سەربازى ھات و گوتى: فەرموو. چوومەزورەو، پىاۋىكى بەخۇ دانىشتىبوو، ھەموو سەرشانى بە تاج و ئەستىزە داپۇشرا بوو. فەرموى لى كردم و دانىشتم. عەقىد (رەووف) گەلى قسەي جوانى كرد و (جەنابى)ش ۋەك بايە بە لاي كۆيىدا تىپەپىبووى، ۋابوۋا گوتى: ئىمە ھەموو شتەكانمان تەۋاكردوۋە و لەبەردەمى (سەيىد ئەلئائىب) دايە، ئەو كاتە (سەددام حوسەين) ئەو پۇستەي ھەبوو، بە ئەم زووانە، ئەنجامەكەي دەردەچى. ئىدى پىكەرە گەراينەو.

عەقید (رەووف) خەلکی (سولەیمانی) بوو، ئەفسەری خانەنشینیبوو، ئەلقەیی پێوەندی نیوان (پارتی) و کۆلیژی سەربازی بوو، (داود جەنابی) دەناسی و پیاویکی زۆر بەرێز بوو. بە قسەکانیدا وا دەردەکەوت، لە کوردە ڕەسەنە تۆخە نیشتمانپەرورەکان بێ، چونکە گوتی: ئەم عەرەبانە هیچمان بۆ ناکەن و هەر دەسێدەسیمان پێدەکەن، هیندی شتی دیکەشی باسکرد. منیش داخی دئی خۆم بە تەواوی بۆ هەلپرشت، باسی ڕەوشی (سولەیمانی) و هەلپژاردنەکانم بۆ کرد، ڕەخنەییەکی زۆرم لە سەرکردایەتی (پارتی) و شۆپش گرت، ئەویش زۆر بە بێدەنگی، گوتی لێ گرتبووم. پاشان لێی پرسیم: (کارێک) هەکان ماون؟ لە (کوردستان) چالاکییان هەیە؟ منیش وەک لە باشی بەرمەنەوه، وا تیگەیشتم، ئەو من بە (کارێک) دەزانی! گوتم: هەر دەنگیان هەیە و ڕەنگیان نییە! گوتی: من لە میژە لەنیو عەرەبدا دەژیم، ئەمانە کوردیان خۆش ناوی، تەنیا هیوایەک هەبێ، کورد ڕزگارکا، هەر ئەوانن. ئیدی من بێدەنگبووم و هەر بیرم لە ئەو قسەییەکی ئەو پیاوه کوردپەرورە دەکردەوه: (تەنیا هیوایەک هەبێ، کورد ڕزگارکا، هەر ئەوانن). تۆ بلیتی، وایی!!

گەڕاینەوه و لە لقی پینچ دابەزین، هەموو هاوڕێکانم چاوەڕێیان دەکردین. عەقید (رەووف) پێی گوتن: من هیچ نالیم، با نوێنەرەکی خۆتان بۆتان باسکا. منیش هەرچیم دیبوو، هەرچیم گوی لیبوو، هەموویم بۆ گێرانەوه. گوتیان ئەی چاره؟! گوتم: چار هەر شووه!

(عەزیز ئەحمەد)

پۆرژێکیان لە شەقامی (جمهوری)، لای چاخانەیی (کندی)وه، خوالیخۆشبوو کاک (عەزیز ئەحمەد)م بینی، کە بە (عەزەیی ئەحەببۆق) بە ناوبانگبوو. گوتی: ئەوه لێره چی دەکەیی؟ منیش بۆم باسکرد. گوتی: واستەت هەیە؟ گوتم: لە لیستی (پارتی)دا یەكەم ناوم و خواش گەرەیه.

پێکەنی و گوتی: ئەوه ناخوا و وەریش ناگیرنی. گوتم: ئەی (حەمەشەوقی) ژنەرات، بە دوو قاچی خوار و بالاییەکی کورتهوه، چۆن وەردهگیری؟ گوتی: ئەوانە هیچ نییە، من بۆی دەکەم. گوتم: چۆن؟ گوتی: هەمووی تەنەکیە هەنگوینی کوردی ڕەسەن و نیوگوینی کویزی (هەورامانی) دەوی! منیش گالتم لێدەهات، کەچی قسەکی کاک (عەزیز) راستەدرچوو، ئەو وەرگیرا و منیش بە دەسی بەتال گەرامەوه!

لە ئەو ڕۆژە ناخۆشانەدا، زۆر بێ تاقەتبووم. نیواریەکیان لە (بەلقیس) دانیشتبووین، لە پڕ (سەرۆت) خۆی کرد بە ژوورا و چاوی بۆ ئێمە دەگیرا. منیش بانگمکرد و هات. گوتم:

ئەو كەي ھاتوى؟ لىرە چى دەكەي؟ گوتى: ئەپۇ ھاتووم و بۇ ئىو دەگەپىم. گوتىم: جا تۇ چۇن زانىت، ئىمە لىرە دانىشتووین؟ گوتى: ئەي لىرە زياتر، كوئىتان بۇ بگەپىم! ئىدى ئەو ماوئىيە پىكەرە بووین و پاشان گەراينەرە.

ئە راستەو: سەرەت موجدەمەد ئەمىن، مەنسورى شىخ كەرىم و جوسىن موجدەمەد غەزىن، رۇزى چوارشەمەي رىككەوتى (20. 1. 1971)، ئە گۇرەپانى كۆلىزى (ئادابى زانكۆي بەغدا) گىراو.

ئە نجام

زۇرى پى نەچو، ئە لق پىيان گوتىن: ناوى وەرگىراوكان، لەبەردەرگەي كۆلىزى سەربازى ھەلواسراو، بېرۇن، سەيركەن. ھەموو بە پەلە بەرەو ئەوى سوواربووین. زۇرمان پەلەبوو، ئەنجامەكەمان دەرچى، بريا ھەر دەرئەچووايە! بريا ھەر نەچوومايە، ئەو ھەموو ئەركەم نەكىشايە و ئەو ناخۇشەم نەدبايە، يەكى ئەنجامەكەي پى بگوتمايە!

ئاخر لە ئەو ھەموو كوردە، تەنيا ھەر (ستارى سەئىد خەئەف، شىركۆي عەبدوللا دەروئىش، مەنسورى شىخ كەرىم، جەمەشەوقى و زاھىر) لە (سولەيمانى) وەرگىرابوون. ئە (ھەلىر، كەركوك و بادىنان) ىش، چەن كەسىكى دىكە وەرگىرابوون. ئىدى بۇ ئەوانى دىكە نووسرابوو، (راسب فى الاشعة). گوايە ئىمە لە تاقىكردنەرەي تىشكگرتنى سىنگدا كەتبووین! ئاخر تىشكى چى؟ كەس نەيدەزانى، چۇن بوو؟ وەك ئەوانەي وەرگىرابوون، ھەموويان مرۆي خاوەن تەندرووست و بەرئوبالا نمونەيى بووین، ئىمەش سىلى قووېگ و

جیقولنه فەسماڻ بووبی! من ھەر لە ئەوی گوتم: ئەویان بە ھەنە نووسیوە، دەبوایە،
بیاننوسیایە: (راسب فی الواسطه) ئەم ولاتە ھی ئەوە نییە، تەنیا ھەر خوا پشتویەناتی،
چونکہ ئەوانە ی بەرپۆیەیدەبەن، خوا ناسن!

ئیدی ئەوانە ی ھەرگیرابوون، دوا ی چەن پۆژی دەوامیانکرد، پۆژی (17. 8. 1973)ش
تەواویانکرد و لە سوپای (عیراق)دا بوون بە ئەفسەر. من و ئەو بریایانە ی ھەریش
نەگیرابووین، دوا ی (3) مانگ چاوەروانی و خەرجییەکی زۆر، بەرەو شوینەکانی خۆمان،
بە نانومیدی گەپاینەو، ئەم جارەش دەسم بە زاخا چوو، ماری (واستە) پیۆھ ی دام و بە
دانشکاو ی گەرامەرە، ھیچ چاریکیشم نەما و لە تاواندا، پەنام بۆ زانکۆ ی (سولەیمانی)
بردەو!

ھەواری ئوی

ماوە ی سێ مانگ لە (بەغدا)، بە دیار کۆلیژی سەربازییەو دانیشتم، ئەو ش ئەنجامەکی
بوو. کاتی گەراشمەرە، مائی باوکم لە ئەو مالدەدا نەما بوون و کەمی سەر ووتر، لەئێو
دارەسووتاوەکاندا خانوویەکیان، لە (حاجی حەمەقرلەری) گرتبوو. بەلام مائی مام، ھەر
لە شوینی خۆیان ما بوون.

ئەم خانووە، تازە تەواو بوو، ئیمە یەکەمین کەرنچی بووین، شەومان تیدا پۆژکردەو و
ئارەدانمانکردەو. دوو نھۆمبوو، لە خوارەو سێ ژوور و ھەیوانیکی مامناوەندی بوو،
حەوشەییکی خنجیلانە ی ھەبوو، لە تەنیشت دەرگەکەرە تەرالیت، گەرما و موبەق
ریزبوو بوون، لەژێر خانووەکەشدا ژێرزەمینیکی گەرە و تاریکی تیدابوو، بە پۆژی نیوہ پۆ
دەبوایە، گۆپمان ھەلکردایە، ئینجا بەرپیی خۆمان دەبینی. بەلام ھیندە فینک بوو،
ھاوینان جیمان لی پادەخست و دەنووستین، دەبوایە، خۆشمان دا پۆشیایە.

لە سەریشەو ژووری بوو، سەربانیکی چکۆلانەشی ھەبوو، شەوانی ھاوین لی
دەنووستین. خانووەکە تا بلئی، دلگیر و خۆش بوو، لە ھەموو شوینیکیەو نزیکیبوو، بە
تایبەتی، بەردەمەکی گۆرەپانیکی گەرەبوو. ئەو دیویشمان لە پشتەرە، مائی پورە
(شەمسە) بوو، چونکہ دوو خانووبوون، بە سکی لەدایکبوو بوون، لە ھیچ جۆرە شتیکیدا
جیاوازییان نەبوو، تەنیا ھەر ئەو بوو، یەکیکیان پووی لە (گۆیژە) و ئەوی دیکەشیان،
پووی لە پووگە بوو، ئەوھ ی دووھ میان بەر ئیمە کەرتبوو، ھەردووکیشیان ھی
خوالیخۆشبوو (حاجی حەمەقرلەری) بوون!

پیش هه موو شتی، بهیانی زوو چووم بۆ زانکۆ. پیوهندییم به لیپرسراوی قوتابیان (جه مال مستهفا ئابلاخی) وه کرد و گرفته کهم تیگه یاند. ئهو کاته دوو مانگ پترووو، خویندن ده سپین کردبوو. پیکه وه چوین بۆ لای خوالیخۆشبوو دوکتۆر (نوروی بالدار)، راگری کۆلیژبوو، خووشی هه ر نه دما می (پارتی) بوو. گوئی: گویمه ده ری، دهوامی خو ت بکه، ئیمهش یارمه تیتده دهین. به لام من به هیچ شیوهیه، توانا و ئاره زووی خویندن و دهوامکردنم نه بوو، به تهواری وه پرسیوو بووم: به تایبه تی که سهیرم کرد، زۆریان خویندوو و هیندی له وانه کانیش، به ئینگلیزی بوون، ئیدی به جاری زراومچوو. ناخر منی له ناماده یی کشتوکالی (به کره جو) وه هاتیم، له گه ل زمانی ئینگلیزیدا کوجا مه رحه با! گوتم: گه ر یارمه تیمبه دی، ئه م سال نه خوینم و سالیکی دیکه ده سپینکه م، چۆن ده بی؟ گوئی: ده بی، مۆله تی نه خووشی لای دوکتۆر بینی، ئیمهش بۆت جیبه جیده که ین.

مۆله تی نه خووشی

له رهوانشاد (شیخ عوسمان) زیاتر، کهسی دیکه م شک نه ده برد، په نای بۆ بهرم. چونکه ئهو هه م زۆربه ی پزیشکه کان هاو پێی بوون، هه م منی خو شده ویست، له بهر ئه وه ده سی به روومه وه نه دنا و هه میشه به هانامه وه ده هات.

کاکه (شیخ) ی خزم، ئه م چاره ش له په لم نهوی و نه یهینشت، بگلیم. دوکتۆر (نومید مه دحت موباره ک)، زۆر هاو پێی بوو، پیکه وه چوین بۆ لای و منی پی ناساند. گوئی: هه وکردنی جگه رت بۆ بنووسم؟ منیش گوتم: هه ر نه خووشیه کبی، پیی قایلم، ته نیا هه ر ئه م ساله م بۆ دواخه ن و کۆلیژه که م له کیس نه چی!

راپۆرتیکی پزیشکی بۆ نووسیم، گوایه، پیویستم به چاره سه رکردن و هه وانده وه هه یه! ئیدی ئهو ساله یان بۆ نه ژمارته کردم. هه رچه نده ئهو ساله م له کیسچوو، به لام له دهس هاتوچۆی زانکۆ رزگارم بوو، چونکه باری دهروونیم باش نه بوو، می ئه وه نه بوو، بخوینم و بکو شم. باشبوو، کهمی می شکم هه وایه وه، به تایبه تی دوا ی نه وهی، له کۆلیژی سه ریازی سه رکه وتوو نه بووم. پیویستم به ئه وه هه بوو. ماوه یه له ئهو جۆره شتانه دوورکه ومه وه!

دوا پیوهندی

کهمی هاتمه وه سه ر خو م و پاشان هه والی (ژیان) م زانی، داواکاری هه یه و ده یهوی، بمبینی. پیوهندییم پیوه کرد و له سه ر ئه وه ریکه وتین، داوایکه م. له مامه (سالخ) م زیاتر، کهسی دیکه م نه بوو، ئهو باسه ی لا بکه مه وه: داوا ی یارمه تی لی بکه م و باو کم قایلکا.

ھەرچى چۆنىنىپ، ھەموو لايە رازىبوون، كۆمەلى ژىمان كۆكرەوۋە و چوون بۇ خوازىنىنى. لەگەل ئەوئەشدا، دايك و باوكى دەيانزانى، ئىمە نىزىكەسى سى سال دەبى، پىئوئەندىمان ھەيە و يەكدىمان خۇشەوئى، ھەموو دەمى دەيانوئىست، من داوايكەم و ئەو دەنگۆيە، لەنىو خەلكى گەرەكدا ئەمىنى. كەچى كاتى داىكم و ئەوان چوون، داىكى لە وەلامدا گوتبوى: ئىمە واماىزانى، بۇ مامۇستا (خەمەسالخ) داوايدەكەن، جا ئەو مال بە چى پىكەوئەنى و ژن بە چى بەخىئوئەكا؟! ئىدى ئەوانەى ئىمەش، لەسەر بىانووبوون، ھەزىان نەدەكرد، بچن و داوايكەن، يەكسەر ھەستابوون و گەرپابوئەو. كاتى ئەو ھەوالەم زانى، سەرەتا باوەرەم نەكرد، تا راستىم بۇ دەرکەوت، ئىنجا لە داخاندە و لە پقاندا، ماوئە پىشتگۆنمخست و لىم ئەپرسىيەو.

پۇژى ژنەكەسى مامە (عومەرم پىي گوتم: ژىيان) دەلى، باوكم بە زۇر بەشوومدەدا، گەر منى دەوى، با ھەولبەدا و فرىاكەوى! منىش واماىزانى، ئەم جارەش ھەر تاكتىك و پلاننى خۇيانە، بۇئەوئى جارنىكى دىكە داوايكەمەو. كەچى پۇژى لە پىر شەكراوئانخورادەو و نىوقەدم و شىكبوو، بەرى چاوم تارىكبوو، ناگام لە ھىچ ئەما، يەكسەر پامكرد و رەوانشاد مامە (خەمە) ىم دۇزىيەو. ئەو مامەيان زۇر ھاورىم بوو، بانگمكرد و لىم پرسى: راستە، برازاكەت داواكارى ھەيە؟ گوتى: بەلى، ھەموو شتى تەواوبوو و شەكراوئىشخورادەو. منىش ھەموو شتىكم بۇ گىزايەو، بەلام ھىچ كەلكى نەبوو. گوتى: تۇ ئىستە قسەدەكەسى، تازە كارلەكارترازاود، گەر تۇ ئەو كچەت خۇشەوئى و پىزى ئىمە دەگرى، ئەوا بە ھىچ شىوئەك و لە ھىچ شوئىنى، باسى مەكە، لەبىر خۇتى بەرەو. منىش لە ناچارىدا بەلىنم داىە، لەبىر خۇمى بەرمەو و بەلىنەكەشم بىردەسەر.

ھەرچەندە بە زۇرىى خەتەي كەللەرەقى و كەمتەرخەمى خۇم بوو، بەلام خوا بىدەسەلاتى و بىدەرامەتى بگرى! دواىى لىكمدايەو و لەبەر خۇمەو دەمگوت: ئاخىر گەر كەسوكارم يارمەتىان ئەدامايە و بۇيان داوا نەكردمايە، من كى بووم و بەچى بەمىنئايە؟!

خۇ (كوردستان) دەكى خۇمان: (ئەوروپا) نىيە، كوپ و كچ بە نارەزوو و وىستى دلى خۇيان، بىرىارى چارەنووسى خۇيان بەدن و ژىانئان مەسۇگەربى! بەلى، ھەرچى چۆنىنىپ، خۇشەوئىستەكەم لەدەسچوو، ئىنجا تىگەيشتم، مەرج نىيە، ئەوئى ناشى مرۇ دەيەوى، بە نارەزووى دلى ئەو بگەرى و بۇى سەرىگرى! ئەوئەش بە تەواوئەتى بۇ دەرکەوت، ھەز و نارەزووى مرۇ ھەموو شتى نىيە، بەلكوو ئەوئى لە چارە نووسراو، ھەر ئەو گىرنگە و رۇلىكى يەكجار گەورە، لە ژىانى مرۇدا دەبىنى. بەلى (ژىيان) خۇشەوئىستەمبوو، بەلام بۇ من نەبوو!

ئىدى بە ئەو شىۋەيە، بوخچەي ئەم چىرۆكە رۇمانسىيە خاۋىنەي دوۋەمىن خورپەش، لەگەل يەكەمىن خورپەي دۇمدا پىچرايەۋە و بوو بە يادگار. ئەوا لە ژيانى تايبەتى خۇمدا، مىزگى دۇەي خىرنەدىۋوم، دوو جار خورپەي كردوۋە، بەلام ھەردوۋىكىان ھىچيان لى سەوز نەبوۋە! چونكە ھىندى جار پەروەردگارى مەزن، ئاۋاتەكانى دلى مرۇ بەدىدىنى، بەلام گەر مرۇ خۇي زۆر بە باشى، بەپىرىيەۋە نەچى، زۆر بە كۆلۈدەۋە، لە نامىزى نەگرى، ئەۋەي پىيداۋە، لىي دەسەنىتەۋە، ئەمەش لە من پوۋيداۋە!

ھەرچەندە ئەم چىرۆكى خۇشەۋىستىيەي (ژيان) ىش، ەك چىرۆكى خۇشەۋىستىيەكەي (ھەلىمە) وايە و كۇتاييەكى ناخۇشى ھەيە. لەگەل ئەۋەشدا جياۋازىيان ھەيە، چونكە جگە لە ئەۋەي ئىمە مەنالبوۋىن و چىرۆكەكەشمان، بە ساۋايى و پىش تەمەنى خۇي لەدايكبوۋبو، لە ئەو پۇژەشەۋە لە (پىنجونىن)، مالاۋايىم لە يەكەمىن خورپەي دۇم كردبو، ئەك ھەر (ھەلىمە) م نەبىنىۋەتەۋە، بەلكوۋ بە ھىچ جۆرئكش ھەۋالى نازانم. كەچى كاتى دوۋەمىن خورپەي دۇم لە لىدانكەۋت، جگە لە ئەۋەي گەۋرەبوۋم، ئەك ھەر چەندىن جار (ژيان) م بىنىۋەتەۋە، بەلكوۋ قەسەشم لەگەل كردوۋە و ئىستەش ەك دوو ھاۋرى و اين!

دەنگۇي تىكە لاۋبوۋنەۋە

لە ئەو پۇژەۋە، خالەكانى رىككەۋتننامەكەي (11) ى مارس بلاۋكرايەۋە، جەلالىيەكان بە جارى پىشتيانشكا، رىكخستەكانيان نەما و پەرشوبلاۋبوۋنەۋە. ھەر زوۋ خوالىخۇشبوۋ مامۇستا (قادر مستەفا) ى ھاۋرىم، بىرپارەكانى خۇيانى بۇ ياسكردم و گوتى: بە ئەم زوانە، كۇنگرەيەك دەگرى و ھەردوۋلامان تىكە لاۋدەبىنەۋە. من لە كانگەي دۇۋە پىم خۇشبوۋ، خواخوامبوۋ، پۇژى زوۋتر، ئەو ناكۇكى و دوۋبەرەككىيە نەمىنى، پىزەكانى گەلى كورد يەكگرىتەۋە و بەرانبەر دوزمنى داگرىكەر، ەك شوورايەكى پۇلايىن بوۋەستىن. بەلام ھىندى گىرەشنىۋىن، ئازاۋەچى و ھەلپەرسە ھەبوۋن، ئەو كارەيان پى ناخۇشبوۋ، ھەمىشە پىروپاگەندەي خراپيان بلاۋدەكردەۋە و دۇرى رىككەۋتنكە بوۋن. بە تايبەتى ھىندى لە ئەو دزانە، لە پىزى رىكخراۋ و ناۋچە و لقاكانى (پارتى) دا كارىاندەكرد، لە نىۋ رىكخراۋە كوردستانىيەكاندا خۇيان ھەشارداۋو. ئاخىر، گەر بىنەمالەي شەھىدانىش دۇبوۋنايە، دەمانگوت: ماقى خۇيانە، چونكە قورىانىاندەۋە. بەلام زۇرپەي ئەۋانەي دۇبوۋن، لە ئەو جۇرە كوردە نىشتەمانپەرۋەرەنە بوۋن، بەلكوۋ تەنيا خەمى پلەپايەي خۇيان بوۋ!

ھەرچەندە ئەو جۆرە كەسانە دەيانويست، ئەو دەنگۈيە كېكەن، بەلام دەنگوباسى يەكگرتنەرە تادەھات، تاويدەسەند و لە ھەموو شوئىنى بۆلۈدەبۈرە. لەبەرئەرە لقى چوارى (پارتى)، بە ناوى (يەكئىتى لاوانى دىمۆكراتى كوردستان) ھە، بۆلۈكۈكىيان بۆلۈكردەھە، ناونىشانەكەى (پروامان بە ئەلئىن نىيە) بوو، لە زۆرىەى شوئىنە گۈنگەكانى شاردە ھەئىانواسىبوو. من و (عەلى تۇفلىق)، لە شەقامى (مەرەلى) پىياسەماندەكرد، يەكئى لە ئەو بۆلۈكەمان، بە دىوارى دەرمانگەى (كاوھ) ۋە بىنى. كاتى خۆئىنمانەھە، زۆر سەيرم لىھات، چونكە من لە (بەغدا)، بە چاوى خۆم (مام جەلال، عومەردەبابە و فاخىر مىرگەسورى) م بىنىبوو!

يەك دووانى ۋەستابوون، دەيانخۆئىندەھە، منىش لە داخاندە، يەكسەر لىم كرددەھە و دېرەم. (عەلى) گوتى: ئەھە بۇ لىت كرددەھە؟ گوتم: سەركدايەتى ھەردوولا، لە بئەھە خەرىكن رىكدەكەون، ئەمانىش دەيانەھى، لەسەرەھە خەلكى بەگۈرئەكدىدا بكنە! ئەوئىش زۆرى پى خۆشبوو، دوو برادەرەكەش ھىچ قسەيان نەكرد!

بۇ پۇزى دوايى لە لىژنەى ناوچە، لە (شىخ رەووف) م پرسى: تا چەن ئەمە راستە؟ گوتى: شتى وا نىيە، درۇى جەلالىيەكانە، ئىمە بە ھەرمى ھىچمان بۇ نەھاتوۋە. منىش گوتم: پىرواناکەم، ئەھە درۇبى، ھەق واىە، ئىوھش پىتان خۆشبى و لە ئەھە زىاتر، دووبەرەكى ئەمىنى، تا لە سەركدايەتىشەھە ۋەلامتان بۇ دى، ھىچ شتى بۆلۈنەكەنەھە. ئەوئىش ھىندە زۆلۇبوو، ھەر دەىگوت: ھەرچى چاكە، خوا ئەھەمان بۇ بكا!

من لەسەداسەد لە ئەھە دۇنيابووم، ئەھە دەنگۈيە راستە و جەلالىيەكان ھەر لە خۆيانەھە، ئەھە ھەۋالە بۆلۈناكەنەھە، بەلكوو لە رىكخستەكانى خۆيانەھە پىيانگەىشتوۋە. ئەوانەى ئىمەش سەرکەوتن و پاپوۋاردن، بەرى چاوى گرتىبوون و راستىيان نەدەبىنى، ناگايان لە ھىچ نەبوو، بەلكوو لە گىرفانى بەرژەھەندىيەكانى خۆيانەھە، شتىان دەردەھىنا و بە ھەموو شىۋەيە دژبوون. ئەھەشم دەزانى، ھاپۇرى جەلالىيەكانم درۇم لەگەل ناكەن و ھىچ بەرژەھەندىيەكىشىيان، لە ئەھە دەنگوباسانەدا تىيە، تا پىروپاگەندەى درۇ بۆلۈكەنەھە!

خۇرى راستى

زۆرى بەسەردا رانەبورد، ئاۋاتەكەم ھاتەدى و پورپەشىش، بۇ ئازاۋەچى و داخ لە دلەكان ماىەھە. ئەھەبوو، جەلالىيەكان كۆبوونەھەيەكىيان لە (بەغدا) سازكرد و ناوى خۆيان گۆرى، بە ناوى (پارتى شۇپشگىپرانى كوردستان) ھە تىكەلبوونەھە، ئەندامەكانىيان لە لىژنەكانى

(پارتی)دا، تا ئاستى لىق دەسبەكاربوونەۋە و ئاۋىاننان (برادەرانى ئىستىعاب). بەلام ئەندامانى كۆمىتەى ئاۋەندى و پەلىتتېرۇيان دانىشتن و بېرئارابوو، كۆنگرەيە بگىرى، ئەس كاتە خۇيان ھەلبۇتۇرن و لە دەزگە بالاكانى پارتدا كارىكەنەۋە.

سەرەتاي ئەو تىكەلاۋبوونەۋەيە، لە لىبۇوردنە گشتىيەكەى سەرۇك (بارزانى)ۋە دەسپىنكرد. ئەۋە ھەر ژىرىي و ئاۋەزى ئەو بوو، ھەموو پىلانەكانى دوژماننى نىۋوخۇ و داگىركەرانى (كوردستان)ى پووچەنكردەۋە. چونكە ئەوان لەسەر ئەو ھىۋايە دەژئان، ھەر كە رىككەوتننامەكەى (بارزانى) و (بەعس) وازۇكرا، ئىدى لە ھەموو (كوردستان)، جەلالى و مەلايى خراپتر لە جاران، پەلامارى يەكدى بەدن، لافاۋى خوین ھەئسى و جەستەى پۇلەى كورد ببا. بە ئەو شىۋەيەش، نامانجە چەپەل و گلاۋەكانيان بەدىيى، كە چەندىن سالىبوو، خەرنىيان پىۋە دەبىنى و كارىيان بۇ دەكرد.

بەلام (بارزانى)، ھىندە لاواز و دلرەش نەبوو، بە دەسى خۇى نىشتمانەكەى وئىرانكا، ھەر زوو ھەستى بە ئەو مەترسىيە گەرەيە كرد، پەنجەى ژىرىي و دئسۇزى خۇى، لە چالى چاۋى دوژماننى كورد چەقان، گولى ھىۋاي تەبايى و يەكىتى مىلئونان كوردى دئسۇز و نىشتمانپەرورەرىش، گەشايەۋە و بەرىگرت!

كى زىانى لە يەكىتى رىزەكانى كورد كرد؟!

لە ئەم يەكگرتنەۋە و تىكەلاۋبوونەۋەيەدا، دوو لايەنى (غىراق)ى زىانئانكرد. يەكەمىيان: (بەعس) وەك پارتىكى شۇقىنى رەگەزپەرسى داگىركەر، بۇچوونەكانيان وا دەرەنەچوو. دوۋەمىشيان: (پارتى كۆمۇنىستى غىراق) بوو. ھەرچەندە بەسەرزارەكى پىخۇشخالى خۇيان دەبىرى، بەلام چاكىيان دەزانى، گەرەنەۋەى ئەو ھەموو كادىرە شارەزا و زىرەك و بە توانايانەى جەلالىيەكان، ھەم لە پوۋى چەندايەتتىيەۋە، ژمارەيان زىادەكا، ھەم لە پوۋى چۇنايەتتىيەۋە، (پارتى) دەگەشنتەۋە و پىشندەكەۋى، ئەۋانىش لە (كوردستان) بە تايبەتى و لە (غىراق) بە گشتى، بە تەۋاى لاواز و بىدەسەلات دەبن. چونكە لە لايەكەۋە، رىكخستنەكانى (پارتى) زۇر بەھىزدەبى. لە لايەكى دىكەشەۋە، ئەو بۇشايى و كەلەبەرە ئايدۇلۇزى و بىروباۋەرە لاۋزەى، لەنىۋ رىزەكانى (پارتى)دا ھەبوو، بە تەۋاى پردەبىنتەۋە و ماۋەى ئەۋەيان نامىنى، ئازاۋەبىننەۋە، خۇيان بە نىشتمانپەرورە، دئسۇزى كورد و خەلكى دىكەش، بە خۇقرۇش و ئاپاك نىۋزەدكەن. ئەو دىد و بۇچوونەش بە ئاشكرا، لە قسەكانىاندا دەرەكەۋەت.

ھەر بۇيە دواییش، لە (بارزانی) دوورکەوتنەو و پروویان لە (بەغدا) کرد، یەکی لە ئەو خالانە پائیشی پیوھنان، لەگەڵ (بەعس)دا رێککەون، پێش ئەوێ جەنگیش لە (کوردستان) دەسپێکاتەو، پەلاماری ھیزی پێشمەرگە بدن، ئەو مەترسییە گەورەییە بوو، کە لە یەگرتنەوێ ریزەکانی (پارتی) و بەھیزیوونی دەسەلاتی شۆرش دەترسان، بە تەواوی، بەرژەوھندی پارتیەتییان لە مەترسیدابوو. وایاندەزانی، گەر (پارتی) لە (کوردستان) لاوازیی یا نەمیانی، ئەوان دەتوانن، جییبگرنەو و جەماوەر لە دەوری خۆیان کردکەنەو!

ئەوھیان نەدەزانی، ئەو تەنیا ئەندیشەییەکی پووت و بیرنکی قەرچۆک نەبی، ھیچی دیکە نییە، گەر پێرێکیشیان لای (بەعس) و جەماوەری کورد ھەبی، ئەو تەنیا لەبەرنەوھییە، لە بەرە شۆرش و دژی فەرمانرەوایانی دەولەتی داگیرکەری (عیراق) بوون. ئەگینا (بەعس) ھەمیشە، وەك دوژمنیکی سەرسەختی بیرێ کۆمونیزم و پارتی کۆمونیست وابوو، بە ھەموو توانایەو ھەولیداو، پەر و بائیان بکا، وەك دوواتر بە چاوی خۆمان بینیمان، کاتی ئیشی پێیان نەما، چۆن داری بۆ ئەوانیش کرد و ویستی، بە یەكجاری پاکتاویانکا. ئەو بوو، ئەو جارەش ھەر پەنایان بۆ چیا سەرکەشەکانی (کوردستان) و شۆرشی کورد بردەو، ئەگینا ھیچ چاریکی دیکەیان نەبوو!

بە لای مەو، ھیچ سەیر نییە، گەر لە یادی دووھەمین سالتوۆژی پەوانشاد (عوسمانی) قالەمەو، دا، پۆژی (16- 6- 1996) لە شارێ (ستۆکھۆلم)، کۆنەکۆمونیستیکی وەك (جەمەسەعی ھەسەن)، گوتاری بخوینیتەو، لە کۆتایی گوتارەکیدای بلی: (ئەگەر بارزانی لە ھەموو ژیاخی خۆیدا، ھەلەییەکی کردبی، ئەوھوو، لە جەلالییەکان خۆش بوو!)

چونکە گەر گەورەیی، داسۆزی، زانایی و ژیری (بارزانی)، لە ھیچدا دەرئەکەوتبی، ئەو لە ئەو کارەیدا، وەك تیشکی خۆر دەدرەوشیتەو و بە یەکی لە کارە ھەرە چاکەکانی دەژمیرری. بەئێ (جەمەسەعی) دەویست، (بارزانی) لە جەلالییەکان خۆش نەبی، برینەکان ساپێژتەبەو، ریزەکانی (پارتی) و گەلی کورد یەك نەگرنەو، دیسانەو لە ھەموو مائە کوردیکدا، شیوھن و گریان نۆیبیتەو، لە بن ھەموو تاشە بەردی، لە ژێر ھەر دار و لە پال ھەر دەوھنیکدا، جەنگی پۆخلی نیوخۆی کوردکۆژی سەرھەلباتەو، دواي ئەو ھەموو چەرمەسەری و کویرەوھرییە، دواي ئەو ھەموو فرمیسک و خوینەرشتنەش، دوژمن زەفەرمان پی بەری و تا سەر ھەر کورد کورد بکوژی، بۆئەوێ ناوات و نامانجەکانی، ئەو کاتە خۆی و پارتەکەیی بەدیبی!

ئاخىر، سەيىرى ئەو دىد و بۇچوونەكەن و بزائىن، ئەو جۆرە بىركردنەو قىرچۆك و لەرزۆكانە، لە بەرزۆوئەندى كى دايە؟! جا سەيىر ئەو بوو، ئەندامە يىرتەسك و ئەزانەكانى (پارتى)ش، ھەموو سەريان بۇ (ھەمەسەمى) دەلەقاند و دەيانگوت: بە خوا راستدەكا! نازانم، چۆن دەيانوئىرا، وا بلىن و رەختە لە ئەو كارە پىرۆزەي (بارزانى) بگرن؟! چۈنكە رەختەگرتن لە ئەو كارە مەزنى ئەو پىاوه گەورەيە، وەك نەو وايە، ھاوبەش بۇ خودا پەيداكەي و

لېبوردنى نىيە!

يەكئىتى جووتياران

دوای تىكەلابوونەو، ھەموو رىكخراوھ پىشەيى، دىمۆكراسىيى و سەندىكاكانىش يەكئانگرتەو. يەكئى لە ئەو رىكخراوانە، (يەكئىتى جووتيارانى كوردستان) بوو. ئەو ماوھىە ھەر لە لىژنەي ناوچە يووم. (شىخ رەووف) سەرۆكى جووتياران و (شىخ عومەر عەوالانى) يىش جىگرى بوو. لەگەل ئەوئەشدا، (شىخ رەووف) ھەر ئەندامى ناوچە بوو، ھەر لە ئەويش دادەنىشت و ھىندە بايەخى بە جووتياران ئەدەدا.

(قادر جەبارى) لىپرسراوى ناوچە بوو، (ھەمەرحىم) يىش ئەندامى كارگىرى ناوچە و لىپرسراوى دەزگەي پاراستن بوو. ئىدى ئەندامەكانى دىكە (جەمال قاسم، فوواد ئىبراھىم، فايەقەرەش، شىخ تەيىبى گولانى)، ھەر بە ناو ئەندامى ناوچە بوون و ھىچ دەسەلاتىكىان نەبو!

كاتى جەلالىيەكانىش وەرگىرانەو، (جەمال تايمەر، عەبدوئلا سەعەيد و ھەمەسايىر) ئەندامى ناوچە و (ئەحمەدى دادى، ياسىن ھەسەن - ياسىنەپرەش و جەلال)، ئەندامى جووتياران بوون. مام (ئەحمەد) سكرتير و ئەو دووانەي دىكەش، ئەندامى دەستەي كارگىر بوون. سەرەتا بە ھىچ جۆرى، باوھريان بە كادىرەكانى جەلالى ئەدەكرد، بەلكو زۆر رىزيان لى ئەدەگرتن، زۆر شتىان لى نەشاردەنەو و ھىندى جارىش، چاودىرىياندەكردن و دەيانگوت: رىخستنىكى نەيىيان ھەيە!

لىژنەي ناوچە، من و (سالارى ئەحمەدى سەرۆپى)يان، بۇ جووتياران نارد، لە ئەوى كارى پۆزانەي چاپ و سەرپەرشتى بەرەگاگە بگەين. من ھەر زوو، خۆم بە چاپكردنەو ھەرىكرد و بە باشى قىرپووم. بەيانىان كاژىرى (9-12) و پاشنىوھپوانىش، كاژىرى (14-17) كارماندەكرد، ھەرچى گرفتى جووتيارانى پارىزگەي (سولەيمانى)ش ھەبوو، ھەمووى بەرەوېووى ئىمە كرابوو و نەبووايە، چارەسەريان بۇ بىدۇزايەتەو. ئەو ماوھ

دورودریژە، لە ئەوی کارمکرد، بە هیچ شیوەیە یارمەتییان نەدام، هیندی جار (سالار) یارمەتی و مردەگرت، بە زۆر لەگەڵ مندا دەیکرد بە دووبەشەوه! (سالار) ھاوڕینی منائی و کۆپی گەرەکی (شیخان) بوو، سووکە خزمایەتییەکیشمان هەبە، لەبەرئەوه نێوانمان زۆر خۆشبوو، لەسەر هەموو شتیکیش ریکدەکەوتین!

لەئێوە ئەندامانی جووتیارانیشتا، لە هەموویان پتر لە هەردوو پەوانشاد مام (ئەحمەد) و (یاسین) هەو نزیکتەر بووم. چونکە مام (ئەحمەد)م لە میژووە دەناسی و خۆشمدەویست، ھاوڕینی باوکم و مامە (بەکر)یشم بوو. (یاسین)یش زۆر کۆرپکی باش و دلسۆز بوو، هەر زوو لە یەکندی نزیکبووینەوه و بووین بە ھاوڕێ. هەردووکیان زۆر باوەڕیان بە من دەکرد، کە خۆمان سێ قۆلی دادەنیشتین، هەموو شتیکیان بە ناشکرا، لەبەرئەوه مندا باسدەکرد، هەموو جارێ (دادی) دەیکوت: تۆ لای ئێمە بوویتایە، هەر زوو پێشدەکەوتی، بەلام دە سالی دیکەش لێرە کاریکە، بە هیچ نابی. تۆ هینشتا گەنجی، وەک ئێمە تووش نەبووی، بۆ ناچی، خەریکی خۆیندنی خۆت بی!

هیندی جار (حەمەرەحیم) بانگیدەکردم و دەیکوت: دەبی، چاویک لەسەر ئەو جەلالییانە بی، بزانه، چی دەکەن و کی دی بۆ لایان. بەلام من گالتم بە ئەو جۆرە قسانە دەهات و هیچی لە من هەلنەدەکران، چونکە خۆی و بنەمالەکەشیم باش دەناسی، لە (سەرچنار) چی بوون و پەوشتیان چۆن بوو! زۆربەیی کات (ئەحمەدی حەمکول)ی ھاوڕێم، بۆ لای مام (ئەحمەد) دەهات. برادەرەکانی خۆشم، زۆر جار سەریان لی دەدام و بارەگاگە هەمیشە جەنجالبوو، لەبەرئەوه بی تاقت نەدەبووین!

سەرەتای پێوەندی من و (کارێک)

(عەلی توفیق)، ھاوڕینی پۆزانی خۆیندنی ناوەندیی (شۆرش)م بوو، لە (پارتی)شتا لێپرسراوی بووم. زۆر جار پێکەوهبووین، زۆر خۆی لە من نزیکدەکردەوه، هەمیشە خەریکی دەمەتەقیی نەتەوهیی و پامیاری بووین. زۆربەیی کات باسی جوگرافیای (کوردستان)، میژوو و کێشەیی کوردمان دەکرد، دەمەتەقییمان لەسەر بیری نەتەوهیی و مارکسیزم دەکرد و بەراوردمان لە نێواندا دەکردن. هیندی جاریش، پەرتووکەکانی (ساتیع ئەلحەسەری) و دوکتۆر (عەبدوللا عەبدولدايم)ی بۆ دەهینام و دەیکوت: ئەمانە بخوینەرەوه، زۆر کەلکیان لی دەبینی. نواتریش پێکەوه، نێوهرۆکی پەرتووکەکانمان، بۆ یەکندی باسدەکرد و دەمەتەقییمان لەسەر دەکرد.

هه موو جارێ دەمگوت: کورد پێویستی بە چەن بیریارێکی وا بلیمت و شارەزا هەیه، تا بتوانن، تیۆرییەکی پێکۆپێک بۆ کورد داریژێن و پارتیکی نەتەوایی شوێرگیرێ، خاوەن دیسپلین دامەزرێنن. ئەویش پێدەکەنی و دەمگوت: زۆر راستە!

کەمێ درەنگتر، زەرفیکی بۆ هینام، دوو نامیلکە و پەرتووکیکی تێدابوو، کێرەمەو و بینیم، بە کوردی نووسرابوو و گوتی: ڕەنگە ئەمانە بۆ تۆ باشتر بێ، چونکە سەبارەت بە کێشەکان کورد و ڕەوشی (کوردستان) نووسراون. بەلام پێی گوتم: کامیان لە پیشدا بخوێنمەوه.

لە مالهۆ تەماشامکردن، یەکەم نامیلکە هێ (کامیل ژیر) بوو، هه مووی هۆنراوه بوو. پێشەکییەکی خۆبێدەر، (جەمال نەبەن) نووسیوی، زۆرم بە دلبوو. لەبەرئەوه یەکسەر دەسم بە خوێندنەوهی هۆنراوهکانیش کرد، زۆر ناسان و ڕەوان بوون، چونکە هه مووی یاسی کوردبوو، بێر و هۆشی ڕێبوارێکی ماندووی ڕێی کوردایەتی، وەک منی ڕووناک دەکردەوه.

ئێنجا وەلامەکی خوالێخۆشبوو (حەمە ی مەلاکریم)م خوێندەر، بە هێچ شێوهیە بۆنی بێر و تیروانیی کوردانە ی لێ نەدەهات، لە ئەوه دەچوو، پێیان گوتبێ، شتیکی وا کێرچوکال بزووسی و دژی بیری کوردایەتی بێ! جگە لە ئەوه ی بە زمانیکی خراب نووسرابوو، کوردییەکی ڕەوان و پاراو نەبوو.

بەلام کاتی وەلامەکی (نەبەن)م خوێندەر، لە سەداسەد باری دید و بۆچوونەکانی گۆڕیم. هەر زوو (عەلی)م دۆزییەوه، داوام لێ کرد، هێندێ زانیاری سەبارەت بە ئەو دوو نووسەر بەداتی. ئەویش هەرچی زانی، بۆی پاسکردم، ئیدی وەک ئەوه وابوو، هەردوو نووسەر (کامیل ژیر) و (جەمال نەبەن)، لە میژوه بناسم!

ئەو کاتە، ئەو بیروباوه ڕانەم زۆر بە دلبوو، چونکە ئەک هەر ئەو کاتە، بەلکوو ئەوه تە ی (پارتی) دامەزراوو، هێلێکی بێر و فەلسەفەیکێ دیاریکراو و ستراتێژیکێ نەتەوایی ڕوونی نەبوو، لە ئەو باوەڕە شەدابووم، هەرگیز ناشیبی!

لەبەرئەوه، لە نیو ڕیزەکانی (پارتی)دا، گەرەلاوژییەکی ئایدۆلۆژی و فەلسەفی بلابوو بووه، هەر کەسێ بە نارەزووی دلی خۆی، لە ئاوازیکی دەخویند، بە گەز و جاوی خۆی، ڕووداوهکانی دەپێوا و لێکی دەدایەوه. لە شانەکانیشدا، بۆ ئەندامەکانی پاسدەر کرد، کەسیش نەبوو، لێیان بپرسیتەوه، چی بۆ ئەو خەلکە پاسدەرەکان!

لەنیو ڕیزەکانی (پارتی) خۆشیدا، هێچ جۆرە کەرەسەیکێ ڕووناکبیری و خۆپاکێکی نەتەوایی نەبوو، تا دەرخواردی مێشکی ئەندامەکانی بەن و پێیانگەیهنن. منیش هه روا

بووم، ھەموو ئەو پەرتووكە نەتەوھەييانەي دەمخویندەو، بۇ ئەندامانی شانەكەم باسەدەكرد
و ئەوانیش زۆریان پی خوشبوو، چونكە تا ئەو كاتە ھیچ لیپرسراوی، بابەتی پۇشنبیری
وای بۇ باس نەكردبوون، بەلكوو لە كۆبوونەوھەي شانەكاندا، تەنیا ھەر باسی گرفت و
رەوشی (كوردستان) دەكرا، ئابوونەي مانگانەیان لی وەرەگرتن، ئیدی ئاوپینە و
دەسبشوا!

لەبەرئەوھە بیرمەكردەو و بە دەنگی بەرز لەبەرخۆمەرە دەمگوت: ئاخەر نەتەوھەيك، خاکی
داگیر و دابەشكرابی، دەولەتە داگیركەرەكان بە ھەموو شیوھە ھەولبەدن، لە بۆتەي
نەتەوھەكانی خۆیاندا بیتویننەرە، چۆن بە ئەو شیوھە، لە بئەدەسی و چەوساندنەرە
بزرگاریدەبی؟! چۆن دەتوانی، نامانجە نەتەوھەیی و رامیارییەكانی خۆی بەدیینی، گەر
پابەر و پارتە رامیارییەكانی، بە ئەو شیوھە، ئەندامەكانی خۆیان گۆشەبەكەن و
ھەلسوكەوتبەكەن!؟

(علی) پۇژبەپۇژ یارمەتیدەدام و ھانیدەدام، تا بخوینمەرە و پتر لە گرتەكان بەگەم.
ئێوارەھەكی پاییزبوو، لە ئێو شار پیاسەماندەكرد، بە دریزی باسی ئەو رەوشە خراپەي
(پارتی)مان دەكرد، بە دوای چارەسەریکی بئەبڕیدا دەگەرپاین و ھەردووکیشمان لەسەر ئەو
پێكبووین، تەنیا چارەسەر ھەر بیرى نەتەوھەیی و پارتیكی نەتەوھەیی نەبی، ھیچ شتیكی
دیکە دادی كورد نادا!

گوتم: كەواتە چی بەكەین، باشە؟ ئەم نەتەوھەييانەي تۆ باسیاندەكەي كۆن و لە كۆین؟!
گوتی: لە (كوردستان)ن و دەتەوی، بیانناسی؟ گوتم: بەلی، با بزانی، بەرنامەیان چییە؟
چۆن بیردەكەنەرە؟ كی سەرکردایەتیاندەكا؟ گوتی: باشە، دوای ماوھەكی دیکە، من
برادەریكت پی دەناسینم.

دوو پۇژی پێچوو، ھات و برادەرەكە خۆی دەرچوو. گوتی: با قسەبەكەین. زۆر شتی بۆ
باسكردم و ھیشتا، لای من تەمومزئی ھەبوو، دەمویست، ھەموو شتەكان پوونبەوھە.
دوایی پیم گوت: (وریا براخاس)ی ھاوڕیشم، ھەر لە ھەمان گێژاودا دەژی، با ھەرسێكمان
پێكەوھە دانیشین و دەمەتەقی بەكەین. جا ھەر بە راستی، ھیچ بڕوایەكمان بە (پارتی) نەما
بوو، چونكە ئەو پارتە نەبوو، لە پووی بیروباوەر و سەرکردایەتیەكە یەوھە، ھیواكانی
خۆمانی لەسەر ھەڵچنین، تا دەھات، من لینی بیزار دەبووم، ئەو لیپرسراوانەي لە
(سولەیمان) دەمناسین و دەمبیین، ھیچیان پی نەبوو، شایانی ئەو نەبوون، ئەندامی
ئاوچە و لق بن، چونكە لە ئەو ماوھەكی گەرابوونەرە و دەسبەكاربوون، ھەولێکیان نەدا،
ئەو بەرەلاخانەيە چاكەن، كۆپی بۆ ئەندامان و جەماوهری پارتەكەیان بگرن، ھیندی

بابەتى پۆشنېرىيان بۇ باسكەن. ھەرچى مەزۇقى خراپ و ھەلبەرسىت ھەبوو، وەك مېشى چۇن بە شىرىنىيەو دەنىشىتەو، پىيانەو نىشتىبوونەو. بە تايىبەتى خۇم لە لىژنەى ناوچە و لقەرە نىزىكىبووم، پۆژانە ناگام لە زۇر شت بوو، گەلى گىرت پوویدەدا، بۆيان چارەسەر ئەدەكرا، ھىچ كارىكىان نەبوو، چالىان بۇ يەكدى ھەلدەكەن. يا ھەموو نىشەكانيان لە ئەو دەدا چىركىدبوو، چاودىرى جەلالىيەكان و نەتەوہىيەكان بکەن، بۆنەوہى پىكخستىنەكانيان بدۆزىنەو. لەبەرئەو زۇر كەسيان وەك توولە و تانجى رىستىردبوو، رادەكەرويشكى ئەو دوو رىبازەيان پى دەكرىن، بە تايىبەتى لە رىزەكانى پىكخراوى قوتابيان و يەكىتى قوتابياندا، ئەو كارە قىزەونە بە زەقى دياربوو. جگە لە ئەوہى ھەموو شەوى، ئەندامانى لق و ناوچە لە يانەى فەرمانبەران، شوین و مېزى تايىبەتى خۇيان ھەبوو، تا درەنگانى دانەنىشتىن، دەيانخواردەو و پاياندەبوارد! بە كورتىيەكەى، لە ئەو ماوہەدا، ھەموو شتىكىان دەكرى، تەنبا ھەر كوردايەتى و پارتايەتى نەبى!

گوتم: با بچىن، (ورىا) لە مائەوہىە و چاوەرماندەكا. ئەو شەو تا درەنگانى، ھەرسىكمان پىكەو دانىشتىن، دەمەتەقىيەكى تىروتەسەلمان كرى، لە زۇر بابەتى گرىگ دواين، دواى ئەوہى زۇر بە پووئى و بە ئاشكرا قسەمانكرى، ھەموو سەرداوەكانمان پىكەو بەستەو، پىرماندا، نامە بۇ سەركردايەتى (كارىك) بنووسىن.

ئىدى بە ئەو شىوہىە كۆتايەت، لە پۆزى (12. 10. 1970) وە، خۇمان بە نەتەوہىى دەزانى و لە رىزەكانى (كارىك)دا، بۇ (كوردستان)ىكى نازاد و گەلىكى يەكسان ھەولماندەدا و خەباتماندەكرى تا ماوم، ئەو مېژووم پىرناچىتەو، ئەو جارى دووہمىشبوو، لە رىزى ئەو پارتەدا خۇم بىينمەو، ھەرچەندە يەكەمىن جار ھىچ نەبوو، ھەر باوہرىشم پىنى نەبوو، بەلكو بە گوشارى باوكم بوو، بەلام ئەم جارە بە تەواوى، بە ھەموو ھىزى بىر و ھوشى خۇمەو بوو، ئەو بىر و رىبازەم ھەلبۇزارد!

دواى ماوہىە وەلاممان بۇ ھاتەو و ھەرگىراين. (عەلى) لىپرسراوى ھەردووكممان بوو، چەن كۆبوونەوہىەكممان كرى، ھىندى بابەتى سەبارەت بە (يەكىتى خويىندكارانى نەتەوہىى كورد) بۇ باسكردىن، زۇرى ئەخاياند، چوودەرەو و لە ھىزى (خەبات) بوو بە لىپرسراوى دارايى ھىز. دواكۆبوونەو گوتم: ھاوبىرىكى دىكە دى و پىوہەندىتان پىوہ دەكا، ئىدى ئەو پۆى.

پروژەي پروناكبيرى

ھەر لە منالەيەو، زۆر ھەزەم لە خویندەنەو و گوینگرتن لە ھۆنراوھى كوردى كردووە، بەلام ھەرگیز پۇژى لە پۇژان، نە دلم لىیداو، نە بىرىشم لى كردووەتەو، بىم بە ھۆنەر و تەنەت يەك دىر ھۆنراوھش بنووسم. بەلكوو ھەر لە ئەو كاتەو ھۆشمكردووەتەو، پتر ھۆگرى خویندەنەوھى كورتەچىرۆك، ژياننامە و بەسەرھاتى پياوھ ناسراوھكان بووم. دواترىش، كاتى تەمەنم ھەلكشاو، فىزى زمانى عەرەبى بووم و لى تىگەيشتووم، ھەزەم لە خویندەنەوھى چىرۆكەكانى (بىار پۇفایل، نىحسان عەبدولقدوس، شارلوت برۇنتى و شىكتۇر ھۆگۇ) كردووە، بەلام بىرم لە چىرۆكنووسىن نەكردووەتەو.

بە راستى، بەرھەمەكانى (بىار پۇفایل)، بە تايبەتى (عندما تظوب الثلوج)، كاتى بەفر دەتوتتەو، (غدا يطل الربيع) سبەى بەھاردى، كارىكى زۆريان لە ھەست و ھۆشم كرد. چىرۆكەكانى (نىحسان عەبدولقدوس) یش، بە تايبەتى (فى بىقتنا رجل) پياوئى لە مالمەن دا، ھەستى نەتەوھى و نىشتمانپەرەوھى بەھىزترکردم. ھىچ چىرۆكىكى دىكەش، ھىندەى چىرۆكى (ئەلھەرام)ى (يوسف نىدرىس) نەيھەژاندووم، چونكە دژى ھەژارى و ستەمى كۆمەلەيەتى، دل و دەروونى كردمەو و ھەستى پاراوترکردم، ھىچ نووسەرىكى دىكەش، ھىندە كارى لە وىژدانى كۆمەلەيەتىم نەكردووە!

سەرھاتى دەسپىكى نووسىنىش، ھەر بە نامەنووسىن دەسپىكردووە، جگە لە ئەو نامانەى بۇ خۆم نووسىو، ھىندى جاریش، نامەى خۆشەويستىم، بۇ ھىندى ھاوړى نىزىك نووسىو. پاشان دەسم بە گوتارنووسىن كرد و خوم پىوھ گرت. ئىدى تا وردەوردە، لە بوارەكانى دىكەى نووسىندا توانىم، بە ئەو شىوھەى پىووستە، ئەسپى پىنووسەكەم تاوادم، بەردەوامبووم!

بەلام دواى ئەوھى پىووندىم بە (كارىك)وھ كرد، چەن زانىارىيەكەم سەبارەت نەتەوھى كورد و خاكى (كوردستان)، دەولەتە داگىركەرەكان و شىوازى خەبات، بىرى نەتەوھى و كارى رامىارى پەيداكر، ھەستم كرد و تىگەيشتم، ئەو رىكخراوانەى (كوردستان)، بە تەنیا ناتوانن، ناسۆى بىرى ئەندامەكانىان فراوانكەن و فىزى زۆر شتى بەكەلكيان كەن. بۆيە بىارمدا، بەرنامەيەكى چىرۆپى پروناكبيرى بۇ خۆم دانىم و دەس بە خویندەنەو بەكم. لە ماوھەيەكى كەمدا توانىم، ھىندى لە ئەو بەرھەمانەى، لەسەر بىرى نەتەوھى نووسرابوون، وەك پەرتووكەكانى (ساتىع ئەلھەسەرى، د. عەبدوللا عەبدولدانىم، د. مونیف پراز، د. كەمال يوسف ئەلھاج) بخوینمەو. لە ھەمان كاتىشدا كورتیانكەمەو و پوختەكانىان بنووسمەو، تا لە كاتى پىووستدا بىانخوینمەو و كەلكيان لى وەرگرم.

پاشان، دەسم بە خویندەنەوہی میژووی کورد کرد، ھەردوو پەرتووکی شەرفنامەیی (شەرفخانە بەدلیسی) و میژووی کورد و کوردستانەکی (موحەممەد ئەمەین زەکی بەگ)م خویندەوہ. جگە لە ئەوہی، بە شیوہیەکی بەردەوام و ھاوتەریببیش، میژووی ئەدەبی کوردی (عەلادین سەجادی)، شیعەر و ئەدەبیاتی کوردی (رەفیق حیلەمی)، گەلی کۆھۆنراوہی ھۆنەرە کلاسیکییەکانی کورد و بەرھەمەکانی دیکەیی وێژەیی کوردیم خویندەوہ. دواتریش بەرھەمەکانی نووسەر و ھۆنەرەکانی دیکەیی کوردی وەك: (گۆزان، شیرکۆ بیکەس، کامیل ژیر)م بە تاسەرە دەخویندەوہ.

بە راستی، کوردایەتییەکی (کامیل ژیر) و وەلامەکی (جەمال نەبەز) بۆ (حەمەیی مەلاکەریم)، کاریکی زۆریان لە بیروباوەڕی پۆلەکانی کورد کرد. چونکە پەتای بلابوونەوہی بیری بیانییەرسەتی، تانوپۆی کۆمەڵی کوردی تەنێبوو. دەتوانم بڵێم: ھێندەم ئەو دوو بەرھەمە خویندبووہوہ، ھێندیکەم ھەر لەبەرئەو. ھەردوو کۆھۆنراوہکی (شیرکۆ بیکەس)یش، تریفەیی ھەلبەست و کەژاوہی گریان، جینی تایبەتی خوێان، لە دل و دەروونمدا کردبووہوہ. تەنانت ئەو کاتە (شیرکۆ)م ئەدەناسی، خواخوامبوو، بیینم و پیکەوہ دانیشین، گوئی لە قسەکانی بگرم.

ئیدی بە تەواوی، وازم لە نووسینەکانی (پارتی) ھینا، گەرچی جگە لە ھەردوو پۆژنامەیی (خەبات) و (برایەتی)، گۆقاری (ئەلکاد)یش بە چەن مانگی، ژمارەییەکی دەرەچوو، ئیدی ھیچی دیکەیی وایان نەبوو، مرق خۆی پێوہ ماندووکا، ئەویش ھیچی لێوہ فێرنەدەبووی!

مارکسیزمیش وەك بیروباوەڕ و فەلسەفەیی باوی ئەو سەردەمە، بەرانبەر بیری نەتەوہیی و ناین، بایەخیکی زۆرم پی دابوو. لەبەرئەوہی دەبوایە، لە دژەباوەڕەکی خۆشم شارمزابم و لە بێژنگی بەدەم، چی بەکەلکی بزوتنەوہی کوردایەتی نەھاتایە، پشتگوێم دەخست و ئەوی باشیش بوایە، ئەوا کەلکم لی وەرەگرت. چونکە کورد خاوەنی خەرمانی بێر و فەلسەفەیی نەبوو، یا ھەیبوو، بەلام لاوازبوو، دەرەقەتی ئەو ھەموو بێر و فەلسەفانەیی ئەدەدا، کە بیریارە بەنیوانگە بلیمەتەکانی جیھان، بە زمانە جیاواژەکان نووسیویان!

بۆیە پێم وابوو، کورد دەبی، کەلک لە ھەموو سەرچاوەکان وەرگری، لە ھەر کوی ھەوای خاوین و سازگار ھەبی، پنیوستە ھەلیمژی! لەبەرئەوہ، بە شیوہیە خۆم دابووہ گۆقار و پەرتووکی کرین، پارەم بە دەسەوہ نەماوو، لە ماوہییەکی کەمیشدا، پەرتووکیخانەییەکی خنجیلانەم لە مائەوہ پیکەوہنا.

ئىدى دىۋى سالى دەمتوانى، لە زۆرىەى بوارەكانى مېژوۋ، ئەتەۋەيى، رامىيارى و پروناكىيرىدا، لەگەل بەرانبەرەكاندا دەمتەقېبەكم، بە شىۋەيە ھىندى لە ماركسىيەكان و اياندەزانى، من يەكى لە پىرپارەكانى بىرى ئەتەۋەيىم، تەنانەت ھىندى برادەرى وەك (ھەمەى شىخ كەرىم، ھەمەەلى ھەمەموراد و وريا براخاس) پىيان دەگوتم: (مەسەفە سەرىع). بە تايبەتى (ھەمەى شىخ كەرىم)، چونكە ماۋەيەكى زۇر، لە (پارتى كۆمۇنىستى غىراق)دا كارىكردبوو، لە ھەمومان وريا و زىرەكتەر بوو!

دىۋى ئەۋەش، ھەر زوو ھەۋى نووسىن لە كەللەى دام، جاروبار شتىكى كورتم دەنووسى و پىشانى برادەرانم دەدا. يەكەمىن جار، لە ۋەلامى چاۋپىكەۋتنىكى (دۇزارى ھۆنەردا، گوتارىكم نووسى، كە لە پۇژنامەى (ھاۋكارى)دا پلاۋكرابوۋە. بەلام من نووسىنەكەى خۇم، بۇ (براىەتى) نارد، چونكە ئەۋ كاتە (پارتى) بووم، پىم و ابوو، (ھاۋكارى) سەر بە پۇژنەمە و كوردپەرۋەرى راستەقىنە نابى، شتى تىدا پلاۋكاتەۋە! كەچى (رەفىق چالاک)، لە گۇشەى پۇستەى نووسەراندا ۋەلامىدابوۋمەرە و نووسىبوۋى: بە داخوۋە ناتوانىن، گوتارەكت پلاۋكەينەرە، چونكە چاۋپىكەۋتنەكەى (دۇزار)، لە پۇژنامەيەكى دىكەدا بوو، گەر تۇ ھىندە رۇشنىبىرى، بۇ تا ئىستە ھىچت ديار نىيە؟! بە راستى، ئەۋ رستەيەى دىۋى، كارىتىكردم و دەسم بە نووسىن كرد.

ئەۋ كاتە (كەمالى جەمال موختار) و رەۋانشاد (ئەرىمانى فوۋاد مەستى)، لە (براىەتى) كارىاندەكرد، ئەۋان گوتارەكەيان برد و ھەر ئەۋانىش پىيان گوتم: ئەۋ ۋەلامە (چالاک) بوو.

بەلام دىۋى، كۆمەلى گوتارم بۇ ناردن، بە ناۋى (دۇستىك) ھەۋە نووسىبووم و ھىندىكىان پلاۋكردەۋە. لە گۇقارى (ئەستىرە)ى ساۋايانىشدا، ھەر فرىاي گوتارى كەرتم، لە ژمارە (2)دا پلاۋيكەمەرە و بۇ منالانى بنووسم، ئىدى جەنگ دەسىپىكردەۋە و ھەلام!

ئەۋا لىرەدا، بەرگى يەكەمى گەۋەرپوۋەكانى درەختى ژيانى تايبەتى خۇم تەۋاۋكرد، پىشكەش بە ھازمان و ھاونەتەرەكانى خۇمى دەكەم، بە ئەۋ ھىۋايەى، چىزى لى ۋەرگرن و كەلكىكى ھەبى. لە ھەمان كاتىشدا ھىۋادارم، ئەۋ ھەلانەى لە ژيانى خۇمدا كرددومن، ئەۋان نەيكەن و لىي دووركەۋنەرە!

ئىستەش، بەگوئىرەى تەسكەرەبى، تەمەنم (65) سائە، ئاخۇ مەرگ مەۋادەدا، بەرگى دوۋەمىش پلاۋكەمەرە!!! ئىدى ئىۋە و بەرگى يەكەمى بەرھەمەكم لەبەردەستان دايە و پىزى بى ئەندازەشم، قەبوۋل بقرموون!

* * *

گه لا ودریوه کانی دره ختی ته مه نه

به رگی یه که م / به شی جه وته م

درهختی بنه مائهی
(حاجی شیخ عهزیزی شیخ سالحی شیخ حوسینی باراوی)

باپیره و داپیره، (4) کوپ (موحه ممد، بهکر، عومەر، سالح) و (4) کچ (سه بیحه، مه لیحه، فاتمه، نه سرین) یان بووه. هر یه کی له نه منالانهش، کومه لی نه وه یان خستووه ته وه و نه وه کانیشیان، کومه لی منالی دیکه یان بووه. نیدی به نه و شیوه یه زیادیان کردووه و بنچینه ی بنه مائه که یان دامه زران دووه. له نه نجامیشدا، له نه دامانی بنه مائه که، (96) یان کوپ و (72) شیان کچ بوون. واته به هه موویان، تا نه ورؤ (168) که سن. بیگومان بووک و زاوا نه ژمارنه کراون، چونکه له نه وه ی (شیخ عمرین) نین!

یه که م: موحه ممد (1924-2008)

1. حه سن: شاکو، ژینو، ژیانو، ناره زوو.
2. حوسین.
3. شه ونم: هه ردی، خوشی، هه رنم، هیشار، (خوشی: ساریا و ناریا)
4. سه لاج: هاوری، شینی.
5. بارزان: پاقیل، پاوان.
6. کاوان: رابه ر، روزه.
7. سوران: ریزوان، لازو.
8. کامه ران: دیلان، دیه.
9. شنه: سانا.

دووم: به کر (1934 — 2009)

1. حه مه عه لی: به رزی، به هات و شایان.
2. عه زیز: موحه ممد، کارزان، باخان و گولان.
3. عه بدولر فراق: نه حه مد، سارا و سانا.
4. عه بدولر لجه بار: نه حه مد.
5. پشه رو: ره وا.
6. ناسو.
7. به هره.

8. بەنئاز: رەزەز و رەزەند.
9. ئەيلا: نوھا، شادى و عەبدولرحمان.
- سېيەم: غومەر (1938 – 2016)
1. مەھاباد.
  2. شاھۇ.
  3. مېھرەبان.
  4. شامىل: شانبا.
  5. جوانە.
  6. ژيان.
  7. شوان: رىحانە.
  8. شۇرش.
  9. ھېرش: لېقە.
- چوارەم: سالىح (1942 – 2011)
1. ئەھمەد: مەرۋا، مېر.
  2. شائىيا: ئۇسكار، ساقە.
  3. موخەممەد: سارا.
- پىنچەم: سەيپە (1927 –)
1. دلاۋەر: ئەقىن، بېرىشان، كازىيە، سۇكار، سابات، غومەر.
    - ئەقىن: سنايى، رۇنيا، موخەممەد.
    - سۇكار: موخەممەد، مەيلى.
    - كازىيە: يامور.
    - سابات: لاۋى.
    - غومەر: نارىز.
  2. سوعاد: نىگار، رۇزگار، ھاۋگار، ھاۋزىن، ھەئكەت، پىشكەت، رىكەت، ھەئونىست.
  3. سىروان: ھەرىم، ھەرىز، ھىقى.
  4. دىئاشاد: نىشان، رىشى و پاقىيان.
  5. دلىير: سۇما و موخەممەد.

6. ديارى : فېنك .
- شەشەم : مەلىيە (1929 – 2011)
1. غەشان : ناران ، يارە .
  2. پىرىنگ .
  3. مۇدە : نامەد ، نارۇ ، نارش .
  4. نەغەدە : پاقىن ، باراۋ – دالەن .
  5. شاخەوان : مېوان – دېلان .
  6. شادمان .
  7. پىشتىۋان .
- جەۋتەم : فاتمە (1940 – 2017)
1. سەعادەت : ناران و يارە .
  2. جامىد : ئاقيار و ئانو .
  3. سەئىدە : نەرىن و نەرىن .
  4. نەسەد : دارىن و دانيار .
  5. سەھەر : نارۇ و نارزىن .
  6. رەنگىن : لىقە و لالۇ .
  7. نەھەد : پۇلۇ .
- ھەشتەم : نەسرەن (1949 –)
1. سۇزان .
  2. زانا : ساقىيا ساۋان .
  3. جوانە : شقان ، ئىقان ، نالى .
  4. رازاۋ : .
  5. كاژاۋ .
  6. دانا : لىقە .

* * *

دره ختی بنده مائه شیخانی (باراو)، پتر له (200) سال له مه و بهر،
 (شیخ ماری نوئیسی) په سه نديکرووه.

شجره سادات باراو من سلا له پير خضر شاهو الهامشي
 الكبير للشیخ معروف نوئیسی

نه لبوومی وینهی بنه مائهی (حاجی شیخ موحه ممهدی شیخ عزیز)

1964 - 1963

2006 - 2005

له ژوورهگه‌ی خۇی نه‌و کاته‌ی سه‌رۆکی برینپنجان بوو (08 . 10 . 1967)

1973 - 1972

حسن (1948 – 2017)

حوسين (1950 –)

شهونم (1953 -)

سهلاج (1956 -)

بارزان (1961 -)

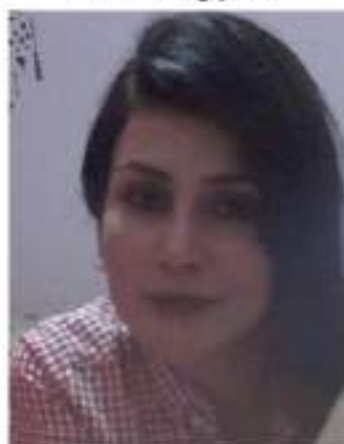
کاوآن (1963 -)

سوران (1964 -)

كامهران (1968 -)

شنه (1972 -)

قوناغهكانى زيانى خوم به وينه

سالى (1950) له ته مه نى س مانگيدا ، له گه ل (زيارى نوورى به گه) شيرپرام له (پينجونين) ، له ته نيشتا منه وه
دايكم ده سي به پشتمه وه گرتووه .

(پينجونين) له ته مه نى ده ساييدا (1960)

(سوله یمانی) له تهمه‌نی سیازده سائیدا (1963)

(سهرچنار) له تهمه‌نی یازده سائیدا (1965)

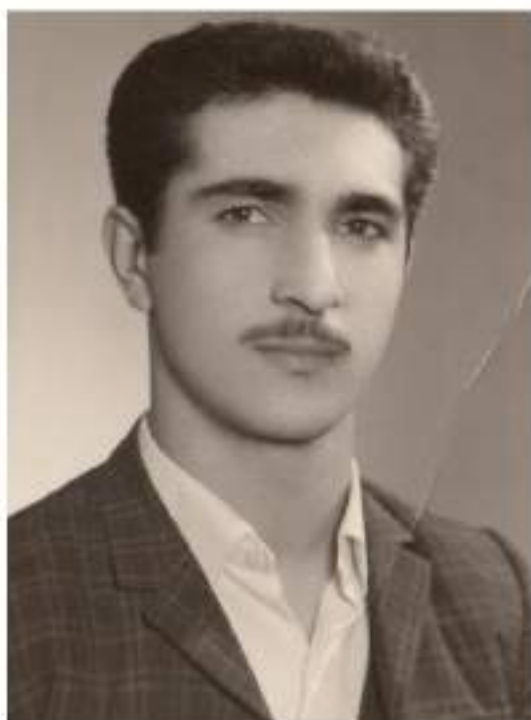

سەرچىنار سالى (1967)

ئامادىي كىتوكالى بەكرەجۇ (1968)

سولہ یمانی سائی (1968)

سولہ یمانی سائی (1970)

باغی گشتی سوله یمانی، پۇلى دووی كۆلیزگی كشتوكال (1972)

(پىنجوین) ھیزی خەبات (1974)

(نەمسا) كۈتايى سالى (1981)

شارى (كيشينيۇڭ) يەككىتى سۇقنىت (1983)

سوله يمانى سائى (1999)

سوله يمانى سائى (2006)

دەريەندى بازيان سانى (2009)

(سولەيمانى)، رېستورانى (رەمادە) ئىۋاردى رۇزى (6. 12. 2014)

بەرھەمە بلاوكرادكانى نووسەر

زمانەوانى

01. سەئىقى زىمانەوانىي و گىرقتەكانى زمانى كوردىي، ج 1، سولە يمانىي، 1999، ج 2، سولە يمانىي، 2005، ج 591.
02. ھىندى باپەتى زمانەوانىي و ويزەي، بەرگى 1، ج 1، 2006، ج 297.
03. ھىندى باپەتى زمانەوانىي و ويزەي، بەرگى 2، ج 1، 2015، ج 204.

ويزە

04. ياقووت و زىرووتى كوردىي، بەرگى 1، ج 1، سولە يمانىي، 2003، ج 27.
05. ياقووت و زىرووتى كوردىي، بەرگى 2، ج 1، سولە يمانىي، 2004، ج 227.
06. ياقووت و زىرووتى كوردىي، بەرگى 3، ج 1، سولە يمانىي، 2007، ج 317.
07. ياقووت و زىرووتى كوردىي، بەرگى 4، ج 1، سولە يمانىي، 2013، ج 529.
08. ياقووت و زىرووتى كوردىي، بەرگى 5، ج 1، سولە يمانىي، 2015، ج 757.

رۇژنامە نووسى

09. پىنج كاتۇمىر ئەگەن برايم نە حمەددا، ج 1، سويد، 1995، ج 2، سولە يمانىي، 1996، ج 3، سولە يمانىي، 2002، ج 139.
10. نامەيەكى درىژ بۇ نە وشىروان مستەفا، ج 1، سويد، 1995، ج 2، سولە يمانىي، 2006، ج 70.
11. خولانەود ئە بازنەيەكى بۇشدا، ج 1، سويد، 1997، ج 2، سولە يمانىي، 2002، ج 165.
12. سنورە قەدەغە كان مەشكىنن، ج 1، سولە يمانىي، 2003، ج 249.

ياد و بىرەورى

13. مەسوود موحەمەد و دوو دىدارى دۇستانە، ج 1، سولە يمانىي، 2002، ج 81.
14. شىركۇ بىكەس، بىرەورىي و ياد، سولە يمانىي، 2013، ج 296.
15. بارانى خوون و ياي مەرگ، ج 1، چاپخانى موكريان، ھولنيز، 2015، ج 210.
16. گەلاور يودكانى درەختى تەمەنم، بەرگى 1، ج 1، چاپخانى رۇژھەلات، ھولنيز، 2015، ج 352.
17. دوكتۇر كوردۇ ھەلى ياد و بىرەورى (46) سالى تەمەن، ج 1، چاپخانى كارۇ، سولە يمانىي، 2017، ج 106.

ساتىر

18. بەنى لىكۆلئىنەود و رەختە ئەك شىواندى راستىي، ج 1، سويد، 1996، ج 53.
19. خلتەي بىرىكى ژارويى، ج 1، سولە يمانىي، 2000، ج 296.
20. دىدى نەتەودىي و نائەتەودىي، ج 1، سولە يمانىي، 2007، ج 336.
21. نووسەرى ساختە، ج 1، سولە يمانىي، 2008، ج 263.

كۆمەلئاسى

22. رۇلى سىستېمىسى بىنە مائالە لە بزانلى رزگار بىخوۋازى نىشتىمانىيى كوردستاندا، چ 1، سويد، 1997.
چ 2، سولە يمانىيى، 2001، ل 116.
23. نېمە بۇواين، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2003، ل 233.
24. دەريارەي كىشەكانى خۇشەويستىيى و ژىكائى ھاسەرىيى، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2011، ل 100.

مىژوو

25. كورد و شۇرۇش و ھەلى مىژوويىيى، چ 1، سويد، 1996، چ 2، كوردستان، 2000، ل 351.
26. پە يمانىيىكى رەش و بۇزىكى سوير، چ 1، سولە يمانىيى، 2003، ل 121.

جوگرافىيا و جىيۇ پۇئىتتىك

27. گرقتە سەردەكىيىبەكانى كورد، چ 1، سويد، 1998، چ 2، سولە يمانىيى، 2000، ل 82.
28. شەكرە شارەكەم سولە يمانىيى، چ 1، سولە يمانىيى، 2003، ل 151.

پاميارى و ئەتەوھىيى

29. دەريارەي پرۇژەكەي يەكىتى نىشتىمانىيى كوردستان، چاپى 1، سويد، 1994، ل 32.
30. دوا پرۇژە، چ 1، سويد، 1994، ل 11.
31. پىنج ووتارى شەمگىن، چ 1، سويد، 1994، ل 77.
32. دىمۇكراسىيى، ئايدۇلۇزىيى و جەنگى نىوخۇ، چ 1، سويد، 1994، ل 84.
33. مەلانىيى ئايدۇلۇزىيى لە كوردستاندا، چ 1، سولە يمانىيى، 1993، چ 2، سويد، 1995، ل 125.
34. فېدراالىزم و دەولەتى فېدرال، چ 1، سويد، 1996، چ 2، سولە يمانىيى، 1996، چ 3، سولە يمانىيى، 2004، ل 142.
35. ئۇجەلان ئەزموونىكى نوى و پەندىيى مىژوويىيى، چ 1، سويد، 1999، چ 2، سولە يمانىيى، 1999، ل 104.
36. جەوت گوتارى قەدەغەگراي، چ 1، چاپخانىسى ئەزمەر، سولە يمانىيى، 2004، ل 122.
37. براپەتى دۇرۇنانه، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2005، ل 223.
38. كورد و كىشەي كەركووك، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2005، ل 135.
39. دۇزەخى ژىردەسىيى، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2006، ل 189.
40. ھىندى پەتاي كوردكۆرە، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2009، ل 204.
41. بزووتتەوھى گۇبان بەردەكوى؟ چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2010، ل 90.
42. كىشەي كورد و ئاينىدەي كوردستان، چ 1، چاپخانىسى سىما، سولە يمانىيى، 2013، ل 198.

* * *

پوختەى ناسنامەى نووسەر

سانى (1950)، ئە شارۇچكەى (يېنجونىن) ئەدايكبۇد. ھەموو قۇناغەكانى خونىدىنى، ئە شارى (سولە يمانى) تەواوكردوود. سانى (1976)، ئە كۇلىزى كشتوكالى زانكۇى (سولە يمانى)، بە پلەى بەرز دەرچوود و سانى (1977) ايش، ھەر ئە ھەمان كۇلىزى. بە مامۇستا دامەززاود. پاشان ئەبەر گەلى ھۇى تايىەتى، پووى ئە دەرەوى ولات كردوود و ئە (يەكىتى سۇقىت) گىرساودەتەود، تا سەرەتاي سانى (1987)، پروانامەى دوكتۇراى بە پلەى بەرز، ئە

زانستى كشتوكالدا وەرگرتوود، ئە سانى (1988) ايشەود، وەك پەنابەرى رامىيارى ئە (سوید) ژياو. ھەر ئە سەرەتاي لاوتىشەود، ئە ریزەكانى (ى. ق. ك.) و (پ. د. ك. ا. تىكەلى كارى رامىيارى و خەباتى كوردایەتى بوو. پاشان سانى (1970)، ئە ریزەكانى (كازىك) و (پاسوك دا، دریزەى بە خەبات و چالاکى رامىيارى و ئەتەودى داود. تا دوا جار، ئە سانى (1981) بوو و تا نەورۇش، بە تەواوى وازى ئە كارى پارتايەتى ھىناو و ئەندامى ھىچ جۇرە پارتىكى رامىيارى نىيە. نووسەر تا نىستە، بە دەیان گوتارى ئە بۇژنامە و گۇقارە كوردیيەكانى نىوود و دەرەوى ولاتدا بلاوكردوودەتەود، پتر ئە (50) كۇرى رامىيارى، ئەتەودى، زمانەوانى، وىژەى و كۇمەلایەتى، ئە ولانەكانى (نەوروو پا) و (كوردستان) گرتوود. (43) نامىلكە و پەرتووكى بلاوكردوودەتەود و بە ھەمووشى تزیكەى (10.000) لاپەرى نووسىوود.

سانى (2005)، بە يەكجارى گەراودەتەود بۇ (كوردستان)، ئە زانكۇى (سولە يمانى) بە مامۇستا دامەززاودەتەود و پاشان سانى (2016) خانەنشىنكراود. سانى (2007) سەرنووسەر و لىپرسراوى زمانەوانى گۇقارى (چەرمۇ) بوو، كە گۇقارىكى وەرزانەى ئەكادىمى، كۇمەلایەتى و كەلتورى بوو، ھاكەلتى زانستە كشتوكالىيەكانى زانكۇى سولە يمانى، بە زمانى كوردى دەرىدەكرد و تا خانەنشىنكرا، (28) ژمارەى ئى دەركردوود.

* * *

وهك هه موو مێردمنایکی كورد، چاووم به راوانان، گرتن، كوشتن و برین هه لهیناوه، گویم به دهنگی هاواری لێقه و ماوان و جهرگسووتوان زرتگاوه تهوه، (پارتی) رووگه و (بارزانی) په یامبهری كوردایه تیم بوون، (كوردستان) لانهی به ههشت و كوردیش برای رده سه نم بوون، به تاییه تی، دواي نهودی شوڤشی (11 . 09 . 1961) بهر پابوو، وهك چون دهرویشیکی خاوهن باوهری گه وره، بروا به شیخه كهی دهكا، منیش هه ر به

نه و چه شنه، ته لیسمی خوشه ویستی نیشتمان و نه ته وه كه م كاریتیکرد بووم، به لام كاره ساتی دووبه ره کیی سالی (1964)، هه ر زوو له نه و خه ونه خوشه رایچه كاندم و هه موو گولی هیواكانیشمی، هه ر به خونچه یی هه له وه راند!
گرفته كه له نه وه دا نییه، سال به سال گه لاكانی ته مه نی مرو هه لده وه رن، به لكوو گرفته كه له نه وه دایه، مرو چون هه ولیدا، نه و گه لایانه ی هیشتا هه ل نه وه ریون، به خورایی هه ل نه وه رین! چونكه گه ر مرو به هه مان بیركردنه وه و بوچوونه وه، له گه لاكانی ته مه ن بروانی، رووبه رووی رووداوه كانی ژیان ببیته وه، نه وا نه و گه لایانه ی ماویشن، وهك نه وانهی به خورایی هه له ورین، نه وانیش هه لده وه رین!

THE FALLEN LEAVES OF THE TREE OF MY AGE Dr. Hussein M. Aziz

2018 - 2719